

DİNAR VE EVCİLER YÖRESİ AĞZI

(Yüksek Lisans Tezi)

Bilâl UYSAL

Kütahya – 2007

T. C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

DİNAR VE EVCİLER YÖRESİ AĞZI

Danışman

Doç. Dr. Erdoğan BOZ

Hazırlayan

Bilâl UYSAL

005924012119

Kütahya – 2007

Kabul ve Onay

Bilâl UYSAL'ın hazırladığı “DİNAR VE EVCİLER YÖRESİ AĞZI” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğin ilgili maddelerine göre değerlendirilip kabul edilmiştir.

11/09/2007

Tez Jürisi

Doç. Dr. Erdoğan BOZ (Danışman)

Prof. Dr. Ali TORUN

Yrd. Doç. Dr. Necdet TİMUR

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum ‘Dinar ve Evciler Yöresi Ağzı’ adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../ 2007

Bilâl UYSAL

ÖZ GEÇMİŞ

Eğitim

Lisans: Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, 1998 mezunu

Lise: Bucak Lisesi, Sosyal Bilimler ve Edebiyat Bölümü, 1992 mezunu

İş / İstihdam (Görevi / Görev Yeri / Tarih)

Türkçe öğretmeni, Kırşehir ili, Merkez Atatürk İlköğretim Okulu, 1998-2001

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni, Afyonkarahisar ili, Sandıklı ilçesi, Sandıklı İHL ve Anadolu İHL, 2001-2007

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni, Isparta ili, Merkez Şehit Ali İhsan Kalmaz Anadolu Lisesi, 2007-

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı : Bucak, 20 Ocak 1975

Cinsiyeti : Erkek

Yabancı Dil : İngilizce

ÖZET

Bu çalışmada Afyonkarahisar ilinin Dinar ve Evciler ilçelerinin kasaba ve köyleriyle birlikte ağız özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. İlçelerin ağız özelliklerinin tespiti için ilçe merkezi, kasaba ve köylerden derlemeler yaptık. Derlediğimiz malzemeleri Türk Dil Kurumu tarafından tavsiye edilen “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Fonetik Transkripsiyon Alfabeti”ndeki sisteme göre yazıya geçirdik. Metinlerimize dayalı olarak yaptığımız ses bilgisi, şekil bilgisi ve sözlük çalışmalarının sonucunda Dinar ve Evciler Yöresi ağzının özelliklerini ortaya koymaya çalıştık. Ayrıca Kütahya ve Yöresi Ağızları, Uşak İli Ağızları, Afyon Merkez Ağzı, Isparta Merkez Ağzı, Sultandağı Ağzı, Sandıklı Yöresi Ağız Özellikleri ve Başmakçı ve Dazkırı Ağzı adlı çalışmalar ile karşılaştırmalara giderek Dinar ve Evciler ağzının bölgeye göre farklılaşan veya benzerlik gösteren yönlerini ortaya koyduk.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the dialect characteristics of the villages and towns of Dinar and Evciler , the districts of Afyonkarahisar. In order to detect the dialect characteristics of the stated districts, collections (compilations) from town centers and villages were arranged. The compiled materials were dictated with respect to the system which is given in "The Phonetic Transcription Alphabet That Will Be Used In Dialect Researches", advised by The Turkish Linguistic Society. The dialect characteristics of Dinar and Evciler Region are explained with the help of the research conducted on the compiled (collected) text material according to phonetic, morphology and dictionary studies. Additionally, similarity check and comparison between Dinar and Evciler Region dialect and the following region dialects are done to find out differentiation and resemblance with the neighbouring regions' dialects: Kütahya and Its Region Dialects, Uşak Dialects, Afyon Centre Dialect, Isparta Centre Dialect, Sultandağı Dialect, Dialect of Başmakçı and Dazkırı, Sandıklı Region Dialect.

ÖN SÖZ

Bilimin emrine sunulan teknolojik imkânlar sürekli artmaktadır. Nitelikleri gelişen kayıt cihazları ve bilgisayarlar, ağız araştırmalarının daha sağlıklı ve kolay yapılmasına destek olmuştur. Araştırmacılarının artması ve teknolojinin sunduğu imkânlar, ağız araştırmalarına ivme kazandırmış; akademik düzeyde yapılan çalışmalar çoğalmıştır.

Farklılaşarak gelişen, dilimizi zenginleştiren ağızlar korudukları birçok değerle, Türk dili tarihi açısından da büyük önem arz eder. Yapılacak çalışmalarla bunların bir an önce kayıt altına alınması gerekir. Çünkü her geçen gün gelişen kitle iletişim araçları, insanları ortak bir dil kullanmaya yönlendirmekte; yerel dil özelliklerini ağır ağır silmektedir. Zira “5 yıl önce derlenen bir metnin aynı bölgede tekrar derlenemeyeceği, bugün yapılmayan derlemelerin 10 yıl sonra yapılamayacağı gibi gerçekler ağız araştırmalarının vakit geçirmeden yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.”¹

Altı yıl boyunca öğretmenlik yaptığım Sandıklı’da halkın ve öğrencilerimin konuşma özellikleri dikkatimi çekmiştir. Bölgede değişik ağız özellikleri bulunmaktadır. Dinar ve Evciler ilçelerinin Sandıklı’ya yakın olması, bu hususta bana yardımcı olabilecek iki ilçeden de yeteri kadar öğretmen arkadaşımın olması ve Hocam Doç. Dr. Erdoğan BOZ’un önerileriyle bu bölgede verimli bir şekilde çalışabilecek olmamdan cesaret alarak Dinar ve Evciler Yöresi ağızı üzerinde çalışmaya karar verdik.

Tez konusunu aldıktan sonra ilk iş olarak bölgenin etnik yapısını araştırdık. Bölgenin değişik zamanlarda çokça göç aldığını tespit ettik. Hatta aynı köyde değişik zamanlarda değişik yerlerden gelmiş, farklı ağız özellikleri olan köyleri tespit ettik. Bu sebeple ve yörede yetişmiş arkadaşlarımızın da verdiği bilgiler neticesinde çalışmamıza başlarken yapmayı düşündüğümüz sondajlama yönteminden vazgeçtik. Dinar’a bağlı altmış beş köyden iki Çerkez köyü ve neredeyse boşalmış veya benzer özellikleri olan sekiz köy hariç elli beş köyden malzeme topladık. Bu arada köylerden ziyade Dinar ilçe merkezinde yerli bulmakta zorlandık. Dinar ilçe merkezi deprem dolayısıyla göç vermiş, ilçe merkezi genellikle civar belde ve köyden yerleşenlerden teşekkül etmiş. Evciler ilçe merkezi ve Evciler’e bağlı yedi köyün altısından malzeme topladık.

¹ Güner GÜLSEVİN, Ağız Araştırmalarında Yaygınlaşmış Yanlışlıklar (1) “bu+ra” mı “bu ara” mı? Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı, İzmir 2005.

Metinleri derlerken ağız özellikleri bozulmamış, mümkün olduğunca okuma yazması olmayan ve yaşça büyük olan kimseleri seçmeye gayret ettik. Toplam altmış üç yerleşim biriminden yüz yirmi dört kişiyle görüşerek on dört kasetlik görüntü ve ses kaydettik.

Çalışmamızdan çıkan malzemeyi ana hatlarıyla Türkmen köylerini birinci gruba aldık. İkinci gruba Yörük köyleri, Türkmen köyleri içerisinde yer alıp da farklı özellik taşıyan üç köy –Kınık, Tatarlı, Alparslan- ve dört Göçmen köyünü (Muhacir) - Bilgiç, Körpeli, Çamlıköy, Akyarma- de ikinci gruba aldık. İkinci grubun son yedi köyünün ilk üçü Türkmen bölgesinden alınan köyler, son dört köy de Göçmen köyüdür.

Çalışmamın halk bilimi araştırmacılarına da kaynak teşkil etmesi amacıyla derlemelerimde halk bilimi konularına da ağırlık verdik.

Haftalar süren derlemeler sırasında gittiğimiz kasaba ve köylerde, yörede yetişmiş olmaları münasebetiyle bana eşlik ederek her konuda yardımcı olan öğretmen arkadaşlarım Nuri DEMİR, Mehmet TETİK, H. Hüseyin ALTINTAŞ ve Mehmet ÜRKMEZ'e, Dinar Kaymakamlığı Dernekler Bürosu'ndan Sedat TAŞBAŞ'a, Evciler'den emekli öğretmen H. Basri KARAKAYA'ya, çalışmam sırasında büyük fedakarlık gösteren eşim Gülşen UYSAL'a, ses kayıtlarının alınmasına müsaade ederek bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük pay sahibi olan Dinarlı ve Evcilerlilere, yardımlarını ve bilgisini esirgemeyen ve bana sabırla yol gösteren hocam Doç. Dr. Erdoğan BOZ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Afyonkarahisar

Bilâl UYSAL

Eylül-2007

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR VE İŞARETLER.....	xx
ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ	xxiii
TEZ HAKKINDA	xxv
TEZ METNİ.....	xxx
GİRİŞ	1
1. DİNAR VE EVCİLER'İN TARİHİ VE COĞRAFİ DURUMLARI	1
1.1. DİNAR	1
1.1.1. GENEL.....	1
1.1.2. COĞRAFYA VE İKLİM	1
1.1.3. TARİH.....	2
1.1.3.1. İLK ÇAĞLAR VE HİTİT DÖNEMİ	2
1.1.3.2. HELLENİSTİK ÇAĞ.....	2
1.1.3.3. APAMEİA KİBOTOS.....	2
1.1.3.4. ROMA ÇAĞI.....	3
1.1.3.5. SELÇUKLULAR DÖNEMİ.....	3
1.1.3.6 OSMANLILAR DÖNEMİ	4
1.1.3.7. CUMHURİYET DÖNEMİ.....	4
1.2. EVCİLER	5
1.2.1. GENEL	5
1.2.2. COĞRAFYA VE İKLİM	5
1.2.3. İDARİ YAPI, EKONOMİ	6
1.2.4. TARİH.....	6
1.2.4.1. İLK ÇAĞLAR	6
1.2.4.2. SELÇUKLULAR VE BEYLİKLER DÖNEMİ	7
1.2.4.3. OSMANLI VE CUMHURİYET DÖNEMİ	8

BİRİNCİ BÖLÜM DİL İNCELEMESİ

I. SES BİLGİSİ.....	10
1. SESLER	10
1.1. ÜNLÜLER	10
1.1.1. ÜNLÜ ÇEŞİTLERİ.....	10
1.1.1.1. á ünlüsü:.....	10
1.1.1.2. à ünlüsü:.....	11
1.1.1.3. è ünlüsü:.....	11
1.1.1.4. ě ünlüsü:.....	12
1.1.1.5. í ünlüsü:.....	12
1.1.1.6. ũ ünlüsü:.....	13
1.1.1.7. ĭ ünlüsü:.....	13
1.1.1.8. ĭ ünlüsü:	14

1.1.1.9. â ünlüsü:.....	14
1.1.1.10. ä ünlüsü: İlk hecede yer alan uzun e ünlüsüdür.	14
1.1.1.11. ö ünlüsü:.....	15
1.1.1.12. ó ünlüsü:.....	15
1.1.1.13. ú ünlüsü:.....	16
1. TABLO: ÜNLÜLER.....	16
1.1.2. UZUN ÜNLÜLER.....	16
1.1.2.1. Birincil (Aslı) Ünlü Uzunlukları	17
2. TABLO UZUN ÜNLÜLER.....	17
1.1.2.2. İkiz Ünlüler:.....	18
1.1.2.2.1. Eşit İkiz Ünlüler.....	18
1.1.2.2.2. Yükselen İkiz Ünlüler.....	18
1.1.2.2.3. Alçalan İkiz Ünlüler	18
1.1.2.3. İkincil Ünlü Uzunlukları	19
1.1.2.3.1. Ses Olaylarına Bağlı Ünlü Uzunlukları	19
1.1.2.3.1.1. Ünsüz Erimesine Bağlı Uzun Ünlüler	19
1.1.2.3.1.2. Büzülmeye Bağlı Uzun Ünlüler	19
1.1.2.3.1.3. Ünlü Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler.....	20
1.1.2.3.2. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Ünlü Uzunlukları	20
1.1.3. Kısa Ünlüler.....	20
1.2. ÜNSÜZLER	22
1.2.1. ÜNSÜZ ÇEŞİTLERİ.....	22
1.2.1.1. Ç ünsüzü :	22
1.2.1.2. F ünsüzü:.....	22
1.2.1.3. ğ ünsüzü:	23
1.2.1.4. ħ ünsüzü:	23
1.2.1.5. h ünsüzü:	24
1.2.1.6. ' ünsüzü:.....	24
1.2.1.7. K ünsüzü:	24
1.2.1.8. k ünsüzü:	25
1.2.1.9. K ünsüzü:	25
1.2.1.10. l ünsüzü:.....	26
1.2.1.11. ŋ ünsüzü:	26
1.2.1.12. ŋ ünsüzü:	27
1.2.1.13. P ünsüzü:.....	27
1.2.1.14. r ünsüzü:.....	27
1.2.1.15. S ünsüzü:.....	28
1.2.1.16. T ünsüzü:.....	28
1.2.1.17. w ünsüzü:	29
1.2.1.18. y ünsüzü:	29
3. TABLO: ÜNSÜZLER	31
2. SES DEĞİŞMELERİ.....	31
2.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ	31
2.1.1. Ünlü Uyumları.....	31
2.1.1.1. Damak Uyumu:.....	31
2.1.1.1.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar Kök ve Tabanlarda.....	32
2.1.1.1.1.1. İlerleyici Benzeşme İle:	32

2.1.1.1.1.2. Gerileyici Benzeşme İle:.....	32
2.1.1.1.1.3. İki Yönlü Benzeşme İle:	33
2.1.1.1.1.2. Ek, Bağlaç ve Edatlarda:.....	33
2.1.1.1.2. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar	35
2.1.1.1.2.1. Kök ve Tabanlarda:	36
2.1.1.1.2.2. Eklerde:.....	37
2.1.1.2. Dudak Uyum:.....	38
2.1.2 Ünlü Türemeleri:.....	40
2.1.2.1. Ön Seste Ünlü Türemesi:.....	40
2.1.2.2. İç Seste Ünlü Türemesi:	41
2.1.3. Ünlü Düşmesi:	41
2.1.3.1. İç Seste Ünlü Düşmesi:	41
2.1.3.2. Son Seste Ünlü Düşmesi:	43
2.1.4. Yuvarlaklaşma:	43
2.1.5. Geçişme:.....	44
2.1.6. İncelme:.....	45
2.1.7. Kalınlaşma:	45
2.1.8. Daralma:	46
2.1.8.1. İlk Hecede Daralma:.....	46
2.1.8.2. İç Seste Daralma:	47
2.1.8.3. Son Seste Daralma:	49
2.1.9. Genişleme:.....	49
2.1.10. Düzleşme:	51
2.1.11. Alıntı Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Kısılması	52
2.2. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ	53
2.2.1. Ötümlüleşme:.....	53
2.2.1.1. Ön Seste Ötümlüleşme:	53
2.2.1.2. İç Seste Ötümlüleşme	56
2.2.1.2.1. Tabanlarda:	56
2.2.1.2.2. Ekleşme Sırasında Ötümlüleşme:.....	58
2.2.1.2.2.2. Bazı Ek Başındaki Ünsüzlerin Sürekli Ötümlü Bulunması:	60
2.2.1.3. Son Seste Ötümlüleşme:.....	60
2.2.1.3.1. Son Seste Yarı Ötümlüleşme:	60
2.2.1.4. Kelime Sonunda Ulanmaya Bağlı Ötümlüleşmeler:.....	61
2.2.2. Ötümsüzleşme:.....	63
2.2.2.1. Ön Seste Ötümsüzleşme	63
2.2.2.2. İç Seste Ötümsüzleşme.....	64
2.2.2.3. Son Seste Ötümsüzleşme.....	65
2.2.3. Ünsüz Kaybolmaları:.....	67
2.2.3.1. Erime:	67
2.2.3.1.1 Kelime İçinde	67
2.2.3.1.2. Kelime Sonunda	70
2.2.3.2. Büzülme:.....	71
2.2.3.2. 1 Kelime İçinde Büzülme:	71
2.2.3.2. 2 Ulanmaya Bağlı Büzülme:.....	75
2.2.3.3. Derilme:.....	75
2.2.3.4. Yutulma:	77

2.2.1.4.1 Kelime Başında Ulanmaya Bağlı Yutulmalar:	78
2.2.3.5. Ünsüz Yitimi:	78
2.2.3.6. Ünsüz Düşmesi	79
2.2.3.6.1. Kelime Başında	79
2.2.3.6.2. Kelime İçinde	79
2.2.3.6.3. Kelime Sonunda	80
2.2.3.6.4. Grup Düşmesi:	80
2.2.3.7. Hece Tekleşmesi:	81
2.2.3.8. Ünsüz Tekleşmesi:	81
2.2.4. Ünsüz Benzeşmeleri:	82
2.2.4.1. Eklenmeye Bağlı Benzeşmeler:	82
2.2.4.1.1. İlerleyici Benzeşme:	82
2.2.4.1.2. Gerileyici Benzeşme:	83
2.2.4.2. Ulanmaya Bağlı Benzeşmeler:	83
2.2.4.2.1. Gerileyici Benzeşme:	83
2.2.4.3. Kök ve Tabanlardaki Benzeşmeler	84
2.2.4.3.1. Ünsüz-ünsüz Benzeşmesi	84
2.2.4.3.1.1. İlerleyici Benzeşme	84
2.2.4.3.1.2. Gerileyici Benzeşme	85
2.2.4.3.2. Ünlü-ünsüz Benzeşmesi	86
2.2.4.3.2.1. Dudaklılaşma:	86
2.2.4.3.2.2. Ulanmaya Bağlı Dudaklılaşma	88
2.2.4.3.2.3. Bağıntılı Değişme:	88
2.2.5. Aykırılışma:	88
2.2.6. Süreklileşme:	90
2.2.6.2. İç Seste Süreklileşme	90
2.2.6.2.1. Ön Seste	90
2.2.6.2.2. Kök Ünlüsünden Sonra	90
2.2.6.2.2. Tabanlarda	92
2.2.6.3. Son Seste Süreklileşme	93
2.2.7. Süreksizleşme:	94
2.2.7.1. Ön Seste Süreksizleşme	94
2.2.7.2. Kök Ünlüsünden Sonra Süreksizleşme	95
2.2.7.3. Tabanlarda Süreksizleşme	95
2.2.7.4. Son Seste Süreksizleşme	95
2.2.8. Ünsüz Türemesi	96
2.2.8.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi	96
2.2.8.2. İç Seste Ünsüz Türemesi	96
2.2.8.3. Son Seste Ünsüz Türemesi	96
2.2.8.4. Geçismeye Bağlı Ünsüz Türemesi	97
2.2.8.5. Ulanmaya Bağlı Ünsüz Türemesi	97
2.2.9. l, m, n, r, y Ünsüzleri Arasında Değişmeler:	97
2.2.10. İkizleşme:	98
2.2.11. Göçüşme:	100
2.2.12. Sesleri Bozularak Telaffuz Edilen Kelimeler:	101
2.2.13. Yarı Ünlüleşme:	102
2.2.14. Uzunluk Kayması:	103
2.2.15. Ünsüz Uyumu:	103

2.2.16. Nazallaşma:.....	105
2.2.17. Damaklılaşma:	105
2.2.17.1 Ön Seste Damaklılaşma.....	105
2.2.17.2 Kök Ünlüsünden Sonra Damaklılaşma.....	106
2.2.17.3 İç Seste Damaklılaşma	106
2.2.17.4 Son Seste Damaklılaşma	106
II. ŞEKİL BİLGİSİ	107
1. EKLER	107
1.1. ÇEKİM EKLERİ.....	107
1.1.1. İSİM ÇEKİMİ.....	107
1.1.1.1. ÇOKLUK EKİ	107
1.1.1.1.1. İşlevleri	107
1.1.1.1.1.1. Çokluk anlamı verir:.....	107
1.1.1.1.1.2. Sınıf, kategori anlamı verir:	108
1.1.1.1.1.3. Aile, sülale adı belirtilirken kullanılır:	108
1.1.1.1.1.4. Mübalağa amacıyla kullanılır:.....	109
1.1.1.2. İYELİK EKLERİ	109
1.1.1.2.1. İyelik Eki Yığılması:	112
1.1.1.3. HÂL EKLERİ	113
1.1.1.3.1. Yalın Hâl.....	113
1.1.1.3.2. Belirtme Hâli +(y)I ⁴ :.....	113
1.1.1.3.2.1. İşlevleri:	114
1.1.1.3.3. Yönelme Hâli +(y)A :.....	114
1.1.1.3.3.1. İşlevleri:	114
1.1.1.3.3.1.1. Fiilin İstikametini Gösterir:.....	114
1.1.1.3.3.1.2. Sebep, Maksat Bildirir:	114
1.1.1.3.4. Bulunma Hâli +DA :	115
1.1.1.3.4.1. İşlevleri	115
1.1.1.3.4.1.1. Fiillerin, Fiilimsilerin, Ek-Fiil İle Çekimlenmiş İsimlerin Bildirdiği Yargının Gerçekleştiği, Geçerli Olduğu Yeri Belirtir:	115
1.1.1.3.4.1.2. Zaman Bildirir:	115
1.1.1.3.5. Ayrılma Hâli:	116
1.1.1.3.5.1. İşlevleri	116
1.1.1.3.5.1.1. Fiillerin ve Fiilimsilerin Yapılmaya / Gerçekleşmeye Başladığı Yeri Bildirir:.....	116
1.1.1.3.5.1.3. Zaman Bildirir:	116
1.1.1.3.5.1.4. Eşyanın Neden Meydana Geldiğini Bildirir:.....	117
1.1.1.3.5.1.5. Eksiltili Sıfat-Fiil Grubu İçersinde Cümlede Sıfat Görevinde:.....	117
1.1.1.3.5.1.6. Bulunma Hali Yerine Kullanılır:	117
1.1.1.3.5.1.7. Fiilin Sebebini Bildirir:.....	117
1.1.1.3.5.1.8. Fiilin Yapılış / Oluş Tarzını Bildirir:	117
1.1.1.3.6. Vasıta Hâli:	117
1.1.1.3.6.1. İşlevleri	118
1.1.1.3.6.1.1. Vasıta Bildirir:	118
1.1.1.3.6.1.2. Zaman Bildirir:	118
1.1.1.3.6.1.3. Hâl-Durum Zarfı Yapar:	118
1.1.1.3.6.1.4. “Ve” Bağlacının Yerine Kullanılır, Bağlama Grubu Kurar:.....	119
1.1.1.3.7. Eşitlik Hâli:	119

1.1.1.3.7.1. İşlevleri	119
1.1.1.3.7.1.1. Zarf yapar:	119
1.1.1.3.8. Aitlik Eki: (bkz. 1.2.1.1.3.)	119
1.1.1.3.9. Soru Eki	119
1.1.1.4.1. Birinci Şekil (Belirtili İsim Tamlaması):	121
1.1.1.4.2. İkinci Şekil (Belirtisiz İsim Tamlaması):	121
1.1.1.4.3. Genetif Grubu	122
1.1.2. FİİL ÇEKİMİ	122
1.1.2.1. BASİT ÇEKİMLER	123
1.1.2.1.1. ZAMANLAR	123
1.1.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman:	123
1.1.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman:	125
1.1.2.1.1.3. Şimdiki Zaman	128
1.1.2.1.1.4. Gelecek Zaman:	131
1.1.2.1.1.5. Geniş Zaman	134
1.1.2.1.2. KİPLER	137
1.1.2.1.2.1. Emir-İstek	137
1.1.2.1.2.2. Dilek / Şart	142
1.1.2.2. BİRLEŞİK ÇEKİMLER	143
1.1.2.2.1. HİKAYE	143
1.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi	143
1.1.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi	145
1.1.2.2.1.3.1. Birinci Teklik Kişi - yodum	145
1.1.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi	146
1.1.2.2.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi	147
1.1.2.2.1.6. İsteğin Hikâyesi	150
1.1.2.2.1.7. Dileğin Hikâyesi	151
1.1.2.2.2. RİVAYET	152
1.1.2.2.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti	152
1.1.2.2.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti	153
1.1.2.2.2.4. Gelecek Zamanın Rivayeti	155
1.1.2.2.3. ŞART	156
1.1.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı	156
1.1.2.2.3.2. Şimdiki Zamanın Şartı	157
1.1.2.2.3.3. Geniş Zamanın Şartı	158
1.1.2.2.3.4. Gelecek Zamanın Şartı	160
1.1.2.3. KATMERLİ ÇEKİM	162
1.1.2.3.1. Geniş Zamanın Rivayetinin Rivayeti:	162
1.1.2.4. EK FİİLİN ÇEKİMİ	162
1.1.2.4.1. Görülen Geçmiş Zaman	162
1.1.2.4.3. Şart	164
1.1.2.4.4. Geniş Zaman (Bildirme Ekleri)	165
1.1.2.4.5. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanının Rivayeti	167
1.1.2.4.6. Ek Fiilin Olumsuz Çekimi:	167
1.1.2.4.7. ki < erki Pekiştirme Edatı	167
1.1.2.4.8. y(I ⁴)KAn(A) < i-ken Ek-fiilin Zarf-fiil Eki	168
1.2. YAPIM EKLERİ	168
1.2.1. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER	168

1.2.1.1. ASIL GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER	168
1.2.1.1.1. Fiilimsiler:.....	168
1.2.1.1.1.1. Mastar:	169
1.2.1.1.1.1.1. -mA	169
1.2.1.1.1.1.2. -mAK,-mağ	169
1.2.1.1.1.1.3. -(y)I ⁴ ş.....	170
1.2.1.1.1.2. SIFAT-FİİLLER	171
1.2.1.1.1.2.1. -(y)An.....	171
1.2.1.1.1.2.3. -cAK, -cağ	172
1.2.1.1.1.2.4. -dI ⁴ K	172
1.2.1.1.1.2.5. -mI ⁴ ş	172
1.2.1.1.1.2.6. -AsI.....	173
1.2.1.1.1.3. ZARF-FİİLLER	173
1.2.1.1.1.3.1 Asıl Zarf-fiiller	173
1.2.1.1.1.3.1.1. -(y)A/I ⁴	173
1.2.1.1.1.3.1.2. -(y)ArAK, -(y)ArAğ, -(y)AlAK	174
1.2.1.1.1.3.1.3. -(y)I ⁴ p	175
1.2.1.1.1.3.1.4. -I ⁴ k	176
1.2.1.1.1.3.1.5. -(y)I ⁴ ncA, -I ⁴ ncA ⁴ k	176
1.2.1.1.1.3.1.6. -mAdAn.....	177
1.2.1.1.1.3.1.7. -All	177
1.2.1.1.1.3.1.8. -sA+ kişi eki.....	178
1.2.1.1.1.3.1.9. -(I)KAn(+A)	178
1.2.1.1.1.3.2. Birleşik Zarf-fiiller	179
1.2.1.1.1.3.2.1. AsI+(y)e	179
1.2.1.1.1.3.2.2. AsI(+y)e gadar/gadak	179
1.2.1.1.1.3.2.3. dIKÇA.....	180
1.2.1.1.1.3.2.4. dIK+iyelik+dA	180
1.2.1.1.1.3.2.5. dIK+iyelik+dAn	181
1.2.1.1.1.3.2.6. dIK+ iyelik için.....	181
1.2.1.1.1.3.2.7. dIK+ iyelik gibi	182
1.2.1.1.1.3.2.8. dIK+DAn sonra	183
1.2.1.1.1.3.2.9. dIK+DAn keri.....	183
1.2.1.1.1.3.2.10. -An+DAn keri.....	183
1.2.1.1.1.3.2.11. dIK+iyelik zaman	184
1.2.1.1.1.3.2.12. dI+kişi mI	184
1.2.1.1.1.3.2.13. mAz+dAn evel.....	185
1.2.1.1.1.3.2.14. -mIş gibi.....	185
1.2.1.1.1.3.2.15. -AcAK +iyelik eki zaman.....	185
1.2.1.1.1.3.2.16. -(y)IncA(+y)A gadar.....	185
1.2.1.1.2. ÇATILAR	185
1.2.1.1.2.1. Oldurgan-Ettirgen.....	185
1.2.1.1.2.1.1. Oldurgan:	186
1.2.1.1.2.1.1.1. -DAr-.....	186
1.2.1.1.2.1.1.2. -DI ⁴ r-	186
1.2.1.1.2.1.1.3. -Ar-	186
1.2.1.1.2.1.1.4. -I ⁴ r-	186
1.2.1.1.2.1.1.5. -(I)T-.....	187

1.2.1.1.2.1.2. Ettirgen:.....	187
1.2.1.1.2.1.2.1 -DI ⁴ r-.....	187
1.2.1.1.2.1.2.2 -(I ⁴)T -.....	188
1.2.1.1.2.2. İşteş:.....	188
1.2.1.1.2.2.1. Birliktelik:.....	188
1.2.1.1.2.2.2. Karşılıklılık:.....	188
1.2.1.1.2.3. Meçhul-Edilgen:.....	189
1.2.1.1.2.3.1. Meçhul:.....	189
1.2.1.1.2.3.2. Edilgen:.....	189
1.2.1.1.2.3.2.1. -(I ⁴)l-.....	189
1.2.1.1.2.3.2.2. -(I ⁴)n-.....	190
1.2.1.1.2.4. Dönüşlü:.....	190
1.2.1.1.2.4.1. -(I ⁴)n-.....	191
1.2.1.1.2.4.2. -(I ⁴)l-.....	191
1.2.1.1.2.4.3. -(I ⁴)ş-.....	191
1.2.1.1.2.4.4. -(I ⁴)k-.....	192
1.2.1.1.2.5. Çatı Eklerinin Üst Üste Kullanılması.....	192
1.2.1.1.2.5.1. -(I ⁴)n-dI ⁴ r-.....	192
1.2.1.1.2.5.2. -(I ⁴)n-I ⁴ l-.....	192
1.2.1.1.2.5.3. -(A)r-T-DI ⁴ r-.....	192
1.2.1.1.2.5.4. -(I ⁴)t-DI ⁴ r-.....	193
1.2.1.1.2.5.6. -(A)r-II-.....	193
1.2.1.1.2.5.7. -(I ⁴)ş-DI ⁴ r-.....	193
1.2.1.1.2.5.8. -DI ⁴ r-I ⁴ l-.....	193
1.2.1.1.2.5.9. -(I ⁴)r-t-.....	193
1.2.1.1.3. Aitlik Eki +kl(n)+.....	194
1.2.1.2. ÇEKİM EKLERİNİN GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EK İŞLEVİNDE KULLANILMASI.....	194
1.2.1.2.1. Hâl Eklerinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması.....	194
1.2.1.2.1.1. Yönelme Hâli :.....	194
1.2.1.2.1.2. Bulunma Hâli:.....	195
1.2.1.2.1.3. Ayrılma Hâli :.....	195
1.2.1.2.1.4. Vasıta Hâli :.....	196
1.2.1.2.1.5. Eşitlik Hâli:.....	196
1.2.1.2.2. İyelik Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması.....	197
1.2.1.2.3. Bildirme Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması.....	197
1.2.2. KELİME YAPICI EKLER.....	197
1.2.2.1. ASIL KELİME YAPICI EKLER.....	198
1.2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler.....	198
1.2.2.1.1.1. +âne+ < +hane+.....	198
1.2.2.1.1.2. +Ar+, +şAr+.....	198
1.2.2.1.1.3. +cAz+ < +cağız+.....	198
1.2.2.1.1.4. +cIK+.....	199
1.2.2.1.1.5. +CI ⁴ +.....	199
1.2.2.1.1.6. +CI ⁴ II ⁴ k+.....	199
1.2.2.1.1.7. +dAş+.....	200
1.2.2.1.1.8. +dım+.....	200
1.2.2.1.1.9. +dI ⁴ z+.....	200

1.2.2.1.1.10. +ey+	200
1.2.2.1.1.11. +ga+	200
1.2.2.1.1.12. +gil+	201
1.2.2.1.1.13. +kek+	201
1.2.2.1.1.14. +la+	201
1.2.2.1.1.15. +lak+ <+la-k+	201
1.2.2.1.1.16. +I ⁴ +	201
1.2.2.1.1.17. +I ⁴ K+, lıh	202
1.2.2.1.1.18. +man+	203
1.2.2.1.1.19. +(I)ncI+	203
1.2.2.1.1.20. +ndi+n+	203
1.2.2.1.1.21. +rAK+	203
1.2.2.1.1.22. +sAl+	203
1.2.2.1.1.23. +sI+	204
1.2.2.1.1.24. +sIz+	204
1.2.2.1.1.25. +sIzlıK+ <+sız+lıK+	204
1.2.2.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler:	204
1.2.2.1.2.1. +A-	204
1.2.2.1.2.2. +IK-	205
1.2.2.1.2.3. +Al-	205
1.2.2.1.2.4. +lA-	205
1.2.2.1.2.5. +lAt-	206
1.2.2.1.2.6. +lAş-	206
1.2.2.1.2.7. +lAn-	207
1.2.2.1.2.8. +(A)r-	207
1.2.2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler:	208
1.2.2.1.3.1. -AK+	208
1.2.2.1.3.2. -az+	208
1.2.2.1.3.3. -ce+	208
1.2.2.1.3.4. -ç+	209
1.2.2.1.3.5. -enek+	209
1.2.2.1.3.6. -KAn+	209
1.2.2.1.3.7. -gA+	210
1.2.2.1.3.8. -K I ⁴ +	210
1.2.2.1.3.9. -K I ⁴ n+	211
1.2.2.1.3.10. -(y)I ⁴ +	211
1.2.2.1.3.11. -(y)I ⁴ cI ⁴ +	212
1.2.2.1.3.12. -(I ⁴)K+	212
1.2.2.1.3.13. -(I ⁴)m+	213
1.2.2.1.3.14. -mAn+	214
1.2.2.1.3.15. -mur+	215
1.2.2.1.3.16. -I ⁴ n+	215
1.2.2.1.3.17. -(I ⁴)ntI ⁴ +	215
1.2.2.1.3.18. -(I)t+	215
1.2.2.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler	216
1.2.2.1.4.1. -AlA-	216
1.2.2.2. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLERİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI	216

1.2.2.2.1. Fiilimsilerin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:	216
1.2.2.2.1.1. Mastarlar:	216
1.2.2.2.1.1.1. -mA+	216
1.2.2.2.1.1.2. -mAk+	217
1.2.2.2.1.1.3. -(y)Iş+	217
1.2.2.2.1.2. Sıfat-fiiller	218
1.2.2.2.1.2.1. -(y)An+	218
1.2.2.2.1.2.2. -er+	219
1.2.2.2.1.2.3. -(I)r+	219
1.2.2.2.1.2.4. -dIK+	219
1.2.2.2.1.2.5. -mIş+	220
1.2.2.2.1.2.6. -(A)cAK+	220
1.2.2.2.1.3. Zarf-fiiller	220
1.2.2.2.1.3.1. -ken+	220
1.2.2.3. ÇEKİM EKLERİNİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI	220
1.2.2.3.1. Hâl Eklerinin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:	220
1.2.2.3.1.1. +ÇA+	220
1.2.2.3.1.2. +rA+	221
1.2.2.3.1.3. +ArI+	221
1.2.2.3.1.4. +dAn+	221
2. GÖREV ve ANLAM BAKIMINDAN KELİME ÇEŞİTLERİ	221
2.1. İSİMLER	221
2.1.1. İsim Çekimi	222
2.1.1.1. Çokluk Eki	222
2.1.1.2. İyelik Ekleri	222
2.1.1.3. Hâl Ekleri	222
2.1.1.4. Tamlama	222
2.1.2. İsim Yapımı	222
2.1.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler	222
2.1.2.2. Fiilden İsim Yapan Ekler	222
2.1.2.3. Görev Değiştirici Ekler İle İsim Yapımı	222
2.1.2.4. Hâl Ekleri İle İsim Yapımı	222
2.2. SIFATLAR	223
2.2.1. Niteleme Sıfatları:	223
2.2.2. Belirtme Sıfatları:	223
2.2.2.1. İşaret Sıfatları:	223
2.2.2.2. Sayı Sıfatları:	224
2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları:	224
2.2.2.2.2. Sıralama Sayı sıfatları:	224
2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları:	225
2.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları	225
2.2.3. Belirsizlik Sıfatları:	225
2.2.4. Soru Sıfatları	226
2.3. ZAMİRLER	226
2.3.1. Kişi Zamirleri:	226
2.3.2. Soru Zamirleri	227
2.3.3. Belirsizlik Zamirleri	227
2.3.4. Dönüşlülük Zamiri	227

2.3.5. İşaret Zamirleri.....	228
2.4. ZARFLAR.....	229
2.4.1. Yer ve Yön Zarfları.....	229
2.4.2. Zaman Zarfları.....	229
2.4.3. Hâl Zarfları.....	229
2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları.....	230
2.4.5. Soru Zarfları.....	230
2.4.6. Görev Değiştirici Eklerle Zarf Yapımı.....	230
2.4.6.1. Zarf-fiil Ekleriyle Zarf Yapımı.....	230
2.4.6.1.2. Birleşik Zarf-fiiller.....	231
2.4.6.2.2. Bildirme Ekinin Zarf Yapması.....	231
EDATLAR.....	231
BAĞLAÇLAR.....	232
2.6.1. Sıralama Bağlaçları.....	232
2.6.2. Karşılaştırma-Denkleştirme Bağlaçları.....	232
2.6.3. Cümle Başı Bağlaçları.....	232
2.6.4. Sona Gelen Bağlaçlar.....	233
2.7. ÜNLEMLER.....	233
2.7.1. Çağırma Ünlemleri.....	233
2.7.2. Gösterme Ünlemleri.....	233
2.7.3. Cevap Ünlemleri.....	234
2.7.4. Seslenme Ünlemleri.....	234
2.8. FİİLLER.....	234
2.8.1. Fiillerde Zaman.....	234
2.8.2. Fiillerde Kip.....	234
2.8.3. Fiillerde Çatı.....	234
2.8.4. Fiillerde Olumsuzluk.....	234
2.8.5. Birleşik Fiiller.....	235
2.8.5.1. İSİM + FİİL.....	235
2.8.5.1.1. İSİM + eT-.....	235
2.8.5.1.2. İSİM + eyle-.....	235
2.8.5.1.4. İSİM + ol-.....	235
2.8.5.2. FİİL + FİİL.....	235
2.8.5.2.1. FİİL + (y)A bil- (Yeterlik Fiili).....	235
2.8.5.2.2. FİİL + (I) ver-/ vİr- / vē- (Tezlik Fiili).....	236
2.8.6. Fiil Yapımı.....	236
2.8.6.1. İsimden Fiil Yapımı.....	236
2.8.6.2. Fiilden Fiil Yapımı.....	236

İKİNCİ BÖLÜM METİNLER

SONUÇ.....	478
HARİTALAR.....	481
DİNAR İLÇE HARİTASI.....	482
EVCİLER İLÇE HARİTASI.....	483
AFYON İL HARİTASI.....	484
KAYNAKÇA.....	485
SÖZLÜK.....	491

KISALTMALAR VE İŞARETLER

a. Kısaltmalar

A	: a, e
Ā	: ā, ē
AABŞ	: Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni
AAİÇE	: Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl)Ekleri
AAS	: Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması
ABAÜG	: Ağız Bilimi Araştırmaları Üzerine Genellemeler
AKÜ	: Afyon Kocatepe Üniversitesi
AMA	: Afyon Merkez Ağız
Ar.	: Arapça
ATAUÜ	: Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler
BAAÜU	: Batı Anadolu Ağızlarında Aslı Ünlü Uzunlukları
BMA	: Bayat Merkez Ağız
bkz.	: bakınız
c.	: cilt
Ç	: c, ç
DEYA	: Dinar ve Evciler Yöresi Ağız
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
EATAÜU	: Eski Anadolu Türkçesinde Aslı Ünlü (vocal) Uzunlukları
EATE	: Eski Anadolu Türkçesinde Ekler
ET	: Eski Türkçe
Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
G	: g, g(a)
GTS	: Gramer Terimleri Sözlüğü
I	: ı, i
I ⁴	: ı, i, u, ü
İng.	: İngilizce
IMA	: Isparta Merkez Ağız

İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
K	: k, k(a)
krş.	: karşılaştırınız
KYA	: Kütahya ve Yöresi Ağızları
s.	: sayfa
S.	: Sayı
ST	: Sözcük Türleri
sor.	: soruşturma
ÖTT	: Ölçünlü Türkiye Türkçesi
SYAÖ	: Sandıklı ve Yöresi Ağız Özellikleri
T	: t, d
TD	: Türk Dili
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı (Belleten)
TDB	: Türk Dil Bilgisi
TDDN	: Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (basılmamış ders notları)
TDE	: Türk Dilinde Edatlar
TDES	: Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü
TDÜA	: Türk Dili Üzerine Araştırmalar
TDK	: Türk Dil Kurumu
TE	: Türkçenin Ekleri
TEKKO	: Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları
TF	: Türkçede Fiilimsiler
TFKGSO	: Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları
TG	: Türkçenin Grameri
TGS II	: Türk Gramerinin Sorunları II
TKAE	: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
TSD	: Türkçede Söz Dizimi
TP	: Türkçede Pekiştirme
TSTYY	: Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları
TTG	: Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)
U	: u, ü

UİA	: Uşak İli Ağızları
V	: vokal (ünlü)
Yay.	: yayınları
YTS	: Yeni Tarama Sözlüğü

b. İşaretler:

-	: fiile bağlanmayı gösterir
+	: isme bağlanmayı gösterir
# ...	: kelime başı olduğunu gösterir
... #	: kelime sonu olduğunu gösterir
≠...	: ek başı olduğunu gösterir
... ≠	: ek sonu olduğunu gösterir
< ...	: önceki şekil
.../	: kök ünlüsünden sonra gelen ünsüz
ϕ	: şekil olarak kaybolmuş
∪	: ulama işareti
(...)	: metinde anlaşılmayan yerler

ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ

a. Ünlüler

ā	: uzun a
ē	: uzun e
ī	: uzun ı
î	: uzun i
ō	: uzun o
ô	: uzun ö
ū	: uzun u
û	: uzun ü
ě	: kısa e
ĭ	: kısa ı
ĭ	: kısa i
á	: a-e arası ünlü
à	: a-ı arası ünlü
û	: a-u arası ünlü
ä	: açık e
è	: e-i arası ünlü
í	: ı-i arası ünlü
å	: a-o arası ünlü
ò	: o-u arası ünlü
ú	: u-ü arası ünlü
ó	: o-ö arası ünlü

b. Ünsüzler

Ç	: c-ç arası ünsüz
F	: f-v arası ünsüz
ğ	: ön damak g'si (kalın ünlülerle hece kurduğunda)
ħ	: hırıltılı h(a)
h	: yarı belirsiz h

'	: hemze veya kesme
K	: k-g arası ünsüz
ķ	: ön damak k'si (kalın ünlülerle hece kurduğunda)
Ķ	: k(a)-g(a) arası ünsüz
ļ	: yarı belirsiz l
ŋ	: nazal g
ŋ	: yarı belirsiz n
P	: p-b arası ünsüz
ŗ	: yarı belirsiz r
S	: s-z arası ünsüz
T	: t-d arası ünsüz
w	: çift dudak v'si
ỳ	: yarı belirsiz y

TEZ HAKKINDA

I. PROBLEM

Afyonkarahisar'ın ilçeleri olan Dinar ve Evciler, Türklerin Anadolu'ya ayak bastıkları ilk yıllarda yurt edindiği en eski yerleşim yerlerindendir. Ancak bu ilçelerin, Isparta'ya yakın ve Afyonkarahisar'a uzak olması, il merkezi ile bağlantılarını zayıflatmıştır. Şuhut – Dinar arasında Çölovası ve Dombay Ovası'nda meskun Türkmenler ile Dinar ve Evciler'in çeşitli bölgelerine dağılmış olarak yaşayan Antalya, Aydın, Adana, Denizli'den gelmiş yörükler, 19. asır sonu ile 20. asır başlarında Balkanlar'dan gelen Göçmenler, Çerkezler ilçede değişik ağız gruplarının oluşmasını sağlamışlardır. Bu nedenlerle bölge, Afyonkarahisar'dan birçok farklılık göstermektedir. Bölgenin bu özellikleri göz önüne alındığında yörenin ağız özellikleri üzerinde bir çalışma yapılması gereklidir.

II. AMAÇ

Yapılan bu çalışma Dinar ve Evciler ilçe merkezleri, kasaba ve köylerinin ağız özelliklerinin belirlenmesine, ağız özellikleri açısından bölgenin Afyonkarahisar içersindeki yerinin tespitine ve Türkiye ağız haritasının ortaya çıkarılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

III. ÖNEM

Teknolojik gelişmeler ve iletişim araçlarının yaygınlaşması ile kaybolmaya başlayan ağız özelliklerinin ve mahallî söz varlıklarının bir an önce yerinde tespiti önem arz etmektedir.

IV. SINIRLILIKLAR

Yapılan bu çalışma Afyonkarahisar iline bağlı Dinar ve Evciler ilçelerinin merkez, kasaba ve köylerini kapsamaktadır.

Derleme yapılacak yerlerin tespitinde etnik yapıyı belirleyici unsur olarak kabul ettik. Ayrıca derleme yapılacak yerlerin ilçe merkezlerine yakınlık ve uzaklıkları da

derleme yapılacak yerlerin seçiminde etkili oldu. Bu doğrultuda Dinar ve Evciler sınırları içerisindeki altmış üç yerleşim biriminde derlemeler yaptık.

Derlemelerimize Türk dili içerisinde yer almayan Çerkez köylerini dahil etmedik.

V. YÖNTEM

Araştırmaya Kaynak Oluşturan Kayıtların Elde Edilmesinde Kullanılan Araç ve Yöntemler

Derlemelerimizi sözlü derleme metodu ile elde ettik. Kayıtların ses ve görüntü kalitesi bakımından yüksek olması amacıyla dijital kamera kayıt cihazını tercih ettik.

Derleme yapılacak yerleşim birimine gittiğimizde görüşmelerimizde konu olarak kullanmak üzere o bölgede yaşanmış veya yaşanmakta olan önemli olayları tespit ettik. Kaynak kişinin tanıdığı bir kimseyi de yanımıza alarak görüşmelerimizi yaptık.

Derleme çalışmalarımızda on beş tane yüz yirmilik video kaset doldurduk, ancak kaynak kişilerin anlaşılır ve doğal bir dille konuştuğunu düşünmediğimiz kayıtların metnini çıkarmadık. Bu kayıtları sadece dinleyip bölgenin ağız yapısı hakkında daha geniş bir fikir sahibi olmaya çalıştık ve mevcut metinlerde bulunmayan dil özelliklerini yakalamaya çalıştık. Dinleyerek değerlendirdiğimiz bu kayıtlar, çalışmanın tamamlanmasında büyük önem arz eden soruşturma tekniğini daha etkin kullanmamızı sağlamıştır.

Araştırmamızda kullandığımız metinler 124 kişiye aittir. Yaptığımız görüşmeleri Türk Dil Kurumu tarafından tavsiye edilen “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Fonetik Transkripsiyon Alfabeti”ndeki sisteme göre metne aktardık. Bu metinlerden ses bilgisi, şekil bilgisi ve sözlük bölümleri için fişlemeler yaptık.

Metinlerden Elde Edilen Bilgilerin Düzenlenmesi

Doç. Dr. Erdoğan Boz’un Afyon Merkez Ağzı adlı araştırmasında kullandığı tasnif ve tertibi esas alarak elde ettiğimiz verileri düzenledik.

Çalışmamız,

1. Giriş
2. Dil İncelemesi

- 2.1. Ses Bilgisi
 - 2.2. Şekil Bilgisi (Görev değiştirici ekler, kelime yapıcı ekler)
 - 2.3. Kelime Bilgisi
 3. Çeviriyazılı Metin
 - Sonuç, Kaynakça ve Harita
 4. Sözlük
- bölmelerinden oluşmaktadır.

Soruşturma Tekniğı:

Yöresel kelimelerin anlamlarının belirlenmesi ve şekil bilgisinin tüm yönleriyle ortaya koyulması amacıyla soruşturma tekniğinden yararlanılmıştır. Soruşturma tekniğinde bilgisine başvurulmuş kişiler Dinar, Evciler ve Sandıklı doğumlu olup hâlen Dinar, Evciler ve Sandıklı’da ikamet etmektedirler:

1. Nuri DEMİR

Sandıklı İHL ve Anadolu İHL’de Meslek Dersleri öğretmeni olarak çalışmaktadır. Yöreyi, ağız özelliklerini ve metruk kelimeleri iyi bilmektedir.

2. Mehmet TETİK

Sandıklı İHL ve Anadolu İHL’de Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Yöreyi, ağız özelliklerini iyi bilmektedir.

4. H. Hüseyin ALTINTAŞ

Sandıklı Anadolu Öğretmen Lisesi’nde Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Çölovası ve Dombay Ovası Türkmen Bölgesi’nin ağız özelliklerini bölgede doğup büyümüş bir kişi olarak iyi bilmektedir.

5. Mehmet ÜRKMEZ

Sandıklı Endüstri Meslek Lisesi’nde Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Ailesinin Bulgaristan göçmeni olması ve Dinar’da doğup büyümüş bir kişi olması dolayısıyla yöreyi, özellikle Göçmen köylerini iyi tanımaktadır.

6. Sedat TAŞBAŞ

Dinar Kaymakamlığı Dernekler Bürosu'nda görev yapması münasebetiyle bütün köyleri, köylerin ileri gelenlerini tanıyor olması, gittiğimiz yerlerde bize yardımcı olabilecek kişilere ulaşmamızı sağlamıştır.

7. H. Basri KARAKAYA

Emekli Türkçe Öğretmeni, Dinar ve Evciler'de yıllarca görev yapmış, doğup büyüdüğü Evciler'i ve Evciler folklorunu tanıtan Dünden Bugüne Evciler adlı kitabı yazmış, çalışmamıza özellikle Evciler yöresinin etnik ve kültürel yapısı hakkında yardımcı olmuştur.

Soruşturma tekniği uygulanırken yöre halkından birçok kişinin bilgisine ayrıca başvurulmuştur.

TEZ METNİ

GİRİŞ

1. DİNAR VE EVCİLER'İN TARİHİ VE COĞRAFİ DURUMLARI

1.1. DİNAR²

1.1.1. GENEL

Afyon-Antalya karayolu üzerinde olup, il merkezine 106 km. uzaklıktadır. Dinar 1874 yılında belediyeleşti, 1908 yılında ilçe olmuştur. Afyonkarahisar iline bağlı olan ilçe Akdeniz ve Ege bölgesi arasında kalır. İlçe merkezi ve güneyindeki köyler Akdeniz bölgesinde, kuzeyindeki köyler Ege bölgesindedir.

İlçenin 2000 yılı genel nüfus sayımına göre nüfusu 92.608'dir. Bu nüfusun 37.608'i ilçe merkezinde yaşamaktadır. İlçeye bağlı 9 kasaba ve 56 köy bulunmaktadır. Dinar'da 1 Ekim 1995 Pazar günü 6.1 şiddetinde deprem meydana gelmiş, 94 kişi hayatını kaybederken, 250 kişi de yaralanmıştır.

İstanbul ve Ankara'dan gelen; Denizli, İzmir ve Antalya'ya giden yolların kesişim noktasında bulunması itibarıyla Dinar'ın çevreyle ulaşımı oldukça kolaydır. İlçeye kara, demir ve hava yoluyla ulaşılabilir. Demir yoluyla İstanbul, Ankara ve İzmir'e bağlantıları vardır. Isparta ve Burdur'a 60, Denizli ve Uşak'a 110 kilometredir.

1.1.2. COĞRAFYA VE İKLİM

Afyonkarahisar'ın güneyinde yer alan Dinar, kuzeyde Kızılören ve Sandıklı, kuzeydoğuda Şuhut, doğu ve güneyde Isparta, güneybatıda Başmakçı, batıda da Evciler ve Denizli ile çevrilidir. İlçe; Akdeniz ikliminden, İç Anadolu kara iklimine geçiş karakteri gösteren yöresel klima alanıdır.

İlçenin kuzeyinde Akdağ, kuzeydoğusunda Kumalar Dağı, doğusunda da Karakuş Dağları vardır. İlçenin Dombay, Çöl Ovası ve Dinar Ovası adıyla başlıca üç ovası, Karakuyu adıyla bir gölü, akarsu olarak da Büyük Menderes nehri vardır. Cerit yaylası ve Dombay-İncebel yaylası önemli yaylalarıdır.

İlçe topraklarının sularını Büyük Menderes ırmağı toplar. İlçe merkezinin kuzeydoğusunda yer alan ve Marsyas kaynağı diye adlandırılan bol sulu karstik

² Bu bilgiler Dinar Belediyesi'nin admin@dinar.bel.tr adlı e-posta adresinden kısaltılarak alınmıştır.

kaynaklar Büyük Menderes Irmağı'nın çıkış noktalarıdır. İlçenin yüzölçümü 1.328 kilometrekaredir.

1.1.3. TARİH

1.1.3.1. İLK ÇAĞLAR VE HİTİT DÖNEMİ

Dinar'ın eski bir yerleşim bölgesi olduğu görülmektedir. Dinar Hitit İmparatorluğu döneminde Seha Irmağı (Büyük Menderes) Beyliği'ne bağlıdır.

Dinar'da, Cilalı taş (Neolitik) çağına ve Bakırtaş (Kalkolitik) çağına ait birçok höyükler mevcuttur. Ne var ki buralarda henüz bilimsel bir araştırma yapılmamıştır. Yapılan hafriyatlarda bu çağlara ait çömlek, çanak kırıkları çıkmaktadır. Halen Üçlerce ve Suçikan tepelerinde bu parçaların yanısıra sık sık da mızrak uçlarına rastlanmaktadır. Dinar'ın Avşar köyü Tren Yarması höyüğünden çıkan eserler bugün Afyon müzesinde yer almaktadır.

Eti (Hitit) çağı imparatorluğunun Kral Yolu; Çölovası'ndan Haydarlı, Belkavak yolu ile Dinar-Kızılören-Daracasuderesi'ne girerek Düzbel geçidini aşmakta ve Homa yönünden Selçuk'a ulaşmaktadır. Ortaçağda Türk Selçuk ve Bizans orduları arasında Düzbel'de yapılan savaşı anlatan Bizanslı tarih yazarları bu geçidin adını Miriyokefalis olarak yazmışlardır.

1.1.3.2. HELLENİSTİK ÇAĞ

İskender zamanında Bergama'da İskender'in hazinelerini korumakla görevli Ömen, Frigya'ya saldırdı ve Gelene bölgesini ele geçirdi. Synnada kalesi koruyucuları Antigon'un generalleri Dokimas, Alketos ve Pelemon, Ömen'i Gelene'den atmak için savaştılar. Ömen'in Gelene'deki bir yıllık saltanatı sona erdi. Gelene'ye Antigon yerleşerek burayı krallığının başkenti yaptı.

1.1.3.3. APAMEİA KİBOTOS

Anadolu Frigya bölgesinde Moıandoros nehri çıkış noktasında Selavkos Nikator'un kurduğu şehirdir. Nikator, Büyük İskender'in generallerinden biridir. Buhara hanedanlarından birinin kızı olan Apameia ile M.Ö. 125'de evlenmiş ve buraya karısının ismini vermiştir. Gelene şehrinin yanı başında ovada Marsiyas (Suçikan) ile Menderes'in birleştiği yerde ve Marsiyas'ın iki yanında şehrin genel yapılarını yaptırdı.

Aniyohos'un kurduğu diğer Apameia'lardan ayırt edilmesi için buna Apameia Kibotos adı verilmiştir.

1.1.3.4. ROMA ÇAĞI

Roma çağında şehirler çoğalmış, nüfus artmıştır. Roma Cumhuriyeti zamanında Synadik, Apameia, Frigya, Epiktet illeri kurulmuştur.

Afyonkarahisar ilimizin güney bölgesinde yer alan bu eski il merkezi Apameia (Dinar) şehridir. İlçe merkezi Metropolis ilçesidir. (Şimdiki Tatarlı) Bütün Çölovası'nı içine alır. (KALKAN Ayhan, Her Yönü İle İlçemiz Dinar, 1984.)

1.1.3.5. SELÇUKLULAR DÖNEMİ

Büyük Sultan Alpaslan 1071 yılında Malazgirt Ovasında Bizans İmparatoru Romenos Diogenis'i yenince Anadolu'nun kapıları Türklere açılmış oldu. Anadolu'yu fethetmek için gelen Oğuz Türkmenleri yazın yaylalarda kışın ise şehir kıyılarında çadırlarda yaşarlardı.

Selçuklular zamanında gerek haçlılarla ve gerekse Bizanslılarla birçok savaşlar yapıldı. Bunların en önemlisi Selçuklu Sultanı 2. Kılıçaslan ile Bizans İmparatoru Manuel Komnen arasındaki savaştır. Bu savaşın geçtiği yer hakkında değişik düşünceler vardır. Bir kısım yazarlar bu savaşın Yalvaç İlçesinin Kumdanlı Kasabası yakınlarında olduğunu kabul etmekte iseler de bir başka grup da bu savaşın Homa ile Dinar arasında yer alan Düzbel Köyü yakınlarında olduğunu söylemektedirler ki çoğunluk bu düşüncededir.

Yerleşme yerine geldikleri sırada başlarında bulunan komutanlarının ismini alan Oğuzlar vardır. Bunlar Ulubey ile Alpaslan köyüdür. Bu köylerin büyük bir bölümü Çölovasında yer almaktadır. Bu ovanın asıl adı Çölovası değil Çulova'sıdır. Bilindiği gibi Çul sözcüğü giysi (Elbise) anlamındadır. Türkmen kadınlarımızın dokuyup giydikleri kumaş, teknolojinin gelişmesi ile yerini hazır kumaşlara bırakmıştır. Giyimin yanında giysilerin süslemesi de önem taşır. Boncuk ve düğme en fazla kullanılan aksesuarlardır. Çölovası'nda giyilen kadın giysileri şalvar, göynek, sıkma, üçetek, sarka, futa ve şaldir. Çoraplar ise Türkmen kadınının kendi boyadığı ve eğirdiği yünden çeşitli desen ve renklerle örülür.

1.1.3.6 OSMANLILAR DÖNEMİ

Selçukluların son zamanlarında Anadolu, beyliklere bölündü. Bu beylikler, daha sonra Osmanlı Devleti'nin kurulduğu 1299 yılından sonra Osmanlı Devleti bünyesine katılmıştır.

Osmanlı imparatorluğu devrinde ilçenin ismi Geyik'lerdir. Bu isim Oğuz Türkmenlerince konulmuş bir ongun adıdır. Geyikler ismi bazen Keyikler olarak da karşımıza çıkar.

İlçede Osmanlı döneminden kalan tek eser ise Ulu Cami'dir. Cami 1776 yılında Harputlu Babazade tarafından yaptırılmıştır. Diğer ismi olan Bababey de buradan gelmiştir.

1.1.3.7. CUMHURİYET DÖNEMİ

Dinar halkı, Kurtuluş Savaşı'nda kahramanlıklar göstermiş ilçeye düşmanın girmesine izin vermemiştir.

5 Haziran 1919 günü çıkan İstiklal Savaşı Gazetesi'nde şunları okuyoruz. "57'nci Tümen Komutanı Şefik Bey, Menderes nehri bölgesindeki kuvvetlerine Yunan'ın Denizli'ye doğru ilerlemesine mani olmak için köprülerin atılmasını emretmiş ve savaşa hazırlanılmasını istemiştir. Diğer taraftan Dinar'da bulunan mızraklı süvari bölüğünün de Denizli'ye hareket ettiği öğrenilmiştir."

Dinar, nice Devlet büyüklerini misafir etmiş şanslı ilçelerden biridir. Büyük Önderimiz Atatürk 16 Mart 1936 tarihinde Dinar'a gelerek İlçe halkını onurlandırmıştır. Büyük Önder Dinar'a geldiğinde şimdiki Ulu Cami'nin bahçesinde bulunan Türk Ocağı'nda karşılanıp konuk edilmiştir.

Dinar'ın en tanınmış türküsü "Cevizin yaprağı dal arasında"dır. Devlet Konservatuvarı'nda TRT tarafından repertuara alınmış on sekiz türküsü vardır.

Türkü denilince ister istemez insanın aklına oyunlar da gelmektedir. Dinar, bölgelerin kesiştiği yerde olması sebebiyle folklorik yörelerin de kesiştiği yerdir. Batı yöresinde zeybek oyunları oynanmasına karşın Güney yörelerinde de Teke halk oyunları oynanır. Hareketli ve kıvrak teke oyunları ile birlikte Acıpayam ve Tavas yörelerinin zeybekleri de ağır basar. Zeybeklerin en tanınmış Alyazma zeybeği ve Basbas zeybeğidir. Diğer zeybek oyunları "Kırmızı gülden dal kestim zeybeği" ile türkü eşliğinde oynanan "Nazilli'nin Hanları"dır.

Çölovası taraflarında Kerem Havaları söylenir. Teke tek söylendiği gibi gruplar halinde de söylenir. Kerem Havaları genelde sevda konularını, mizahı, yakınma ve ilenmeleri dile getirir; bu havalar hayatı yorumlayan ve insana öğüt veren dörtlükler halindedir.

1.2. EVCİLER³

1.2.1. GENEL

İlçe Afyon'a 132 km mesafede düz bir arazi yapısına sahiptir. Afyon-Denizli karayolu üzerinde, Dinar-Dazkırı ilçeleri arasında bulunmaktadır. İlçe ilk yıllarda Sandıklı kazasına bağlı iken Dazkırı Nahiyesi'nin İlçe olmasıyla Dazkırı'ya bağlanmış, 1991 yılında ilçe statüsüne geçmiştir.

İlçeye ulaşım hem karayolu, hem de demiryolu ile yapılmaktadır.

Evciler, 1990 yılında çıkarılan 3644 sayılı kanunla ilçe statüsü kazanmış ve nihayet teşkilatlanmasını tamamlayarak 08 Temmuz 1991 yılında ilçe merkezi haline gelmiştir.

1.2.2. COĞRAFYA VE İKLİM

İlçe, Evciler ovasının orta kısmında kurulmuş olup, bu düzlük saha kuzey kısma doğru yükselmektedir. Ovanın kuzey kenarı Bozdağ tepeleri ile çevrilmiştir. Ovanın batısında Maymun Dağı, kuzey doğusunda ise Büyük Menderes, Işıklı Barajı ve Akdağ bulunmaktadır.

İlçe, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu ile Göller Bölgesi arasında yer almakta olup, düz ova üzerine kurulmuştur. Kuzeyde Çivril, doğuda Dinar, güney-batıda Dazkırı, güney-doğuda Başmakçı ilçeleri ile komşudur. 235 kilometre yüzölçümlüdür, genelde karasal iklimin hüküm sürdüğü ilçenin rakımı 981 metredir. Fakat iklim itibarıyla Işıklı gölü ve Acı gölün ılık ikliminden etkilenmektedir.

Evciler zaman içerisinde doğal afetlerle karşılaşmıştır. Evciler ilçesi ve çevresi Büyük Menderes fay hattının başlangıcında yer aldığı için 1. derecede deprem kuşağı içerisinde. 01.10.1995 tarihinde yaşanan 6.1 şiddetindeki Dinar Depremi'nde yapıların kerpiç olmasından dolayı ilçe büyük zarar görmüş, Baraklı, Altınova ve Madenler köyleri yeniden kurulmuştur. İlçe merkezi ve Gökçek'te ise Deprem evleri

³ Bu bilgiler T.C. Evciler Kaymakamlığı'nın info@evciler.gov.tr adresinden kısaltılarak alınmıştır.

kümeleri oluşturulmuştur. Bu durum yapılaşmayı da etkilemiş, o tarihten sonraki yapılarda kerpiç kullanılmamış, binalar depreme dayanıklı şekilde yapılmıştır.

Evciler 1970’li yıllara kadar zaman zaman şiddetli yağışların sonucunda su baskınlarına maruz kalmış, 1970’li yıllarda Devlet Su İşleri tarafından yapılan taşkın önleme kanalı ile baskınlardan korunmuştur. Aynı taşkın kanalı 2000’li yıllarda Akyarma köyü için de yapılmıştır.

1.2.3. İDARİ YAPI, EKONOMİ

Evciler ilçesine bağlı yedi yerleşim yeri bulunmaktadır. Bunlardan biri belde, altı tanesi köydür. Bu yerleşim yerleriyle olan bağlantıların tamamı asfalttır.

İlçenin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Tarım olarak kuru tarım yapılmaktadır. Yeraltı suyuna bağlı olarak sulu tarım yapılan alanlarda şeker pancarı, yem bitkileri ve değişik bakliyat ürünleri yetiştirilmektedir. Hayvancılık alanında kısmen gelişmişlik gösteren ilçede süt hayvancılığı yaygın durumdadır. Buna bağlı olarak Kaymakamlık bünyesinde kurulan Köylere Hizmet Götürme Birliği ile Gökçek beldesinde kurulu olan Tarımsal Kalkınma Kooperatifince süt toplanmaktadır. Ayrıca ilçe merkezinde süt toplayan ve süt ürünleri imalatı yapan bir özel teşebbüs faaliyet göstermektedir.

1.2.4. TARİH

1.2.4.1. İLK ÇAĞLAR

İlçe tarihinin Lidyalılar’a kadar uzandığı, sınırları içinde yer alan hüyüklerde bulunan tarihi parçalardan anlaşılmaktadır. Tarihsel kalıntı olarak iki hüyük ile Öküzvirane adında ören yatağı bulunmaktadır. Yeni Hitit devrinde Suppilulium (MÖ. 1345-1380) zamanında Ege’den Akdeniz’in doğu kıyılarına kadar uzanmış ve Ön Asya’nın en güçlü İmparatorluğunu kurmuşlardır. Evciler ilçesinin, Mira Kuvalya Krallığı’nın yıkılışından sonra Seha Irmağı Krallığına katıldığı ve bu krallığın elinde çok kısa bir süre (40-50) yıl kaldığı tarihi bulgulardan anlaşılmaktadır.

Evciler ve çevresindeki ilk yerleşmeler, kesin olarak bilinmemekle birlikte, ele geçen eserlerin incelenmesi sonucunda Cilalı Taş devrinde başladığı tahmin edilmektedir. Günümüzde Kocahöyük adı verilen ve yapay olduğu anlaşılan tepede taştan yapılmış, kesici ve delici aletler, topraktan yapılmış eşya parçaları vardır. Tarıma

açılmış olan bu alanda, hâlâ tarla aralarında (anlıklarda) mermer sütun parçaları görülmektedir.

Evciler ve çevresinde tarih boyunca bir çok devlet hakimiyet kurmuştur. Hakimiyet kuran ilk devlet Hitit (Eti) Devleti'dir. (M.Ö. 1800- M.Ö. 1200 tarihleri arasında) O dönemde önemli bir yerleşim alanı olarak görülmektedir.

M.Ö. 1200-700 yılları arasında Hitit Devletine son veren Frigler'in bölgeye hakim olduğu görülmektedir. Frig Devleti'nin yıkılmasından sonra (M.Ö. 700- M.Ö. 546 yılları arasında) bölgeye Lidyalılar hakim olmuştur. Bu dönemden günümüze ulaşan ilk para örneklerine rastlanmaktadır.

Lidyalılar'ın bölgedeki hakimiyetine son verenler (M.Ö. 546), doğudan gelen Persler'dir ve bu hakimiyetleri M.Ö. 333 yılına kadar devam eder.

M.Ö. 333 yılında Pers hakimiyetine son veren Büyük İskender, bölgeyi Helen topraklarına katar. M.Ö. 30 yılına kadar devam eder. M.Ö. 30 yılında Roma İmparatorluğu'na geçen bölge, Roma İmparatorluğu'nun parçalanması üzerine Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'na bağlanır. Öküzören denilen mevkide kurulmuş olan yerleşim yerinde yapılan kazılarda Roma ve Bizans dönemlerinden kalma eserlere rastlanmaktadır. Bu eserlerden Roma yazıları bulunan bir mermer taş Çaybaşı Camii'nin batı köşesinde bulunmaktadır. Bir takım eserler de (Topraktan yapılmış kaplar ve kandiller vb.) Belediye tarafından koruma altına alınmıştır. Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu'nun bu hakimiyeti Türklerin Anadolu'yu fethine kadar devam etmiştir.

1.2.4.2. SELÇUKLULAR VE BEYLİKLER DÖNEMİ

26 Ağustos 1071 Malazgirt Zaferi ile Anadolu'nun kapıları Türklere açılmış ve kısa sürede Anadolu bir Türk Yurdu haline getirilmiştir. Evcileri kuranlar da bu dönemde, diğer bütün Türk boyları gibi Anadolu'ya gelmişler ve yerleşmişlerdir. Ancak, bölge 1. Haçlı Seferinden sonra Bizans İmparatorluğu tarafından geri alınmıştır.

1176 Miryokefalon Savaşı'ndan sonra ise kesin olarak Türk hakimiyetine geçmiştir. Birçok tarihçi, Miryokefalon Savaşı'ndan sonra 200.000 çadır Türkmen'in Büyük Menderes havzasına yerleştiğini belirtmektedir. Bu yerleşenler içerisinde Evciler'i kuranların da olduğu muhakkaktır. Evciler gerçekte bir 13. yüzyıl Selçuklu

yerleşim yeridir. Selçuklu dönemi yerleşmesi olduğunu gösteren önemli deliller bulunmaktadır.

Öncelikle Uluyollar vardır. Uluyol, Selçuklu döneminin ticaret yollarıdır. Ayrıca, çevre köylere ulaşan yollar incelendiğinde Kayı yolu, Bayat yolu, Homa yolu gibi yollar bugün birer tarla yolu halindedir. Özellikle Homa yolu önemlidir. Homa, Germiyanogulları Beyliği dönemindeki bir nahiyedir ve Evciler de bu nahiyeye bağlı bir köydür. Homa, bu özelliğini Osmanlı Devleti döneminde de devam ettirmiştir. (XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Lazıkiyye (Denizli) Kazası. Turan GÖKÇE. Ankara.2000)

1.2.4.3. OSMANLI VE CUMHURİYET DÖNEMİ

Osmanlı Hükümdarı Yıldırım Beyazıt zamanında, 1390-1402 tarihleri arasında Osmanlı Devleti'ne geçen bölge, 1402 Ankara Şavaşı'ndan sonra Timur tarafından Germiyan Beyliği'ne geri verilmiştir. 1429 yılında ise kesin olarak Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır. Bu dönemde Hüdavendigar(Bursa) Vilayeti, Kütahya Sancağına bağlı bir köydür. (18.yy'da Aşiretlerin İskanı-Yusuf HALLAÇOĞLU)

1853/54 yılına kadar Hüdavendigar (Bursa) Eyaleti, Kütahya Sancağı'na bağlı olan Evciler ve çevresi bu tarihten sonra Hüdavendigar(Bursa) Eyaleti, Karahisar-ı Sahip (Afyonkarahisar) Sancağı, Sandıklı Kazası'na bağlanmıştır. (Anadolu'nun Kilidi Afyon. Afyon Valiliği Yayını.2004. Kaynak: B.A.MAD. nr.19505 Sayfa 1-5) Sandıklı'dan sonra, 1874 yılında Geyikler (Dinar) kazasına bağlanan Evciler, 1955 yılında Belediye yönetimine ve hizmetine kavuşmuştur. 1959 yılında Dazkırı'ya bağlanmış, 1991 yılında ilçe olmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM
DİL İNCELEMESİ

I. SES BİLGİSİ

1. SESLER

1.1. ÜNLÜLER⁴

1.1.1. ÜNLÜ ÇEŞİTLERİ

Dinar ve Evciler Yöresi Ağzında (bundan sonra **DEYA**) sekiz ana ünlü (a, e, ı, i, o, ö, u, ü)'den başka şu ünlüler bulunmaktadır: à, á, è, ě, í, û, ĭ, ĩ, â, ä, ò, ó, ú.

1.1.1.1. á ünlüsü:

a-e arası bir ünlüdür.⁵

ōrda yatiy, yatiylár. (I-3.8)

hemi şo şeyine biz evele evlendik, dā bu habībe dāzeniz yok. (I-4.14)

evelā keŝgák, dówúlúr celepde. (I-6.1)

soқаһlarda hanı biz dolaŝırdıĥ bōle el_ele veridik ġınāye geliĥ ġınāye geliĥ diyērdik hind_onu ġāldırdı belediye. (I-36.6)

bīr de hálva yaparız biz ũç yemek yaparız dü_ünde bāŝġa bi ŝī yapmazıĥ hī. (I-54.3)

çiftçiydik, kendim bırás zamanın bīráz avrupada ġaldım. (II-1.24)

develerinnen bārābār burayā yedi çadır ... (II-5.4)

dōndük baĥdıĥ çocuk sallaġgácden düşmüş, (II-10.22)

hurda sazda suyuĥ ġıyında om_beş dāġar varıdı onu da belişdiler. (II-12.27)

hī ni bilin ben_ölum, āhret sorgusu mu soruyuĥ baġa? (II-63.11)

⁴ Geniş bilgi için bkz. Erdoğan BOZ, "Afyon ve Yöresi Ağzlarında Ünlüler", AKÜ, Sosyal Bilimler Dergisi, C. II, S. I, Afyon, Nisan 2000, s.50-57; Mukim SAĞIR, "Anadolu Ağzlarında Ünlüler", TDAY (Belleten) 1995, TDK Yay., Ankara, 1997, s.377-392.

⁵ krş. Tuncer GÜLENSOY, *Kütahya ve Yöresi Ağzları KYA*, TDK Yay., Ankara, 1988, s.19; Erdoğan BOZ, *Afyon Merkez Ağzı AMA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yay., Afyon 2002, s.25.; Osman YILDIZ, *Isparta Merkez Ağzı IMA*, Fakülte Kitabevi Yay., Isparta, 2002, s.11.; Eda ŞAHİN, *Bayat Merkez Ağzı BMA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon, 1999, s.7.; Talat DİNAR, *Başmakçı ve Dazkırı Ağzı BDA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon, 2006, s.2.; Osman GÖKER, *Bolvadin'deki Türkmen-Karabağ Köylerinin Ağzı BTKKA*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon, 1996, s. 9.

1.1.1.2. à ünlüsü:

a-ı arası bir ünlüdür.⁶

sōna canım biz gövā alaràḥ hani biz gövēyi dāmadı alaràḥ bi gún yatarıḥ
ğōşunuḡevindē. (I-29. 8)

hā burāya geldī, tabī burāya gēldi. (I-30.7)

e ōrdan gaşdıḡ gaşdıḡ geldik burāya duramadıḡ. (I-34.16)

seher şey yonanḡhārbinden sōna burāya isgānḡolmuşḡişde ġabaḡlı āsgiden. (II-11.5)

e ḡına yakmāya gelillerdi (II-22.2)

afiyondan bandırmāya, bandırmadan çanaḡgaleye. (II-26.7)

şu çocū ben dīnara götürüyön torunum benimḡo okumāya, oḡullar ġapandı, (II-27.6)

ōrda ġārdāşını ġārdāşlānı birbirlēni bilmişlē. (II-29.22)

1.1.1.3. è ünlüsü:

e-i arası bir ünlü; daralmış e, yaygın söyleyişle kapalı e olarak bilinen bir ünlüdür.⁷

Eskiden beri devam edegelen ve ilk hecede görülen è

tādīl gün gelin ènerdi, pazartesi gün biterdi. (I-1.12)

sōnadan sōna allahım yā rabbim yeñi doğannar ondan şēyḡedenner bèlē bu televizoncu
öte beri aşırı daşırı gitdi her şey olūy hindi burda. (I-23.16)

hē ôle mi hē èyi yavrum èyi, (I-38.4)

nèy seniñ derdiñ? (II-2.16)

geline ènmē götürülē arabalā ġoşulur, gidēdik. (II-3.23)

kemiḡerimesi dedi heç sene çāre bulunmaz dēdi. (II-12.12)

ē eyluldaysa ekimdeyse çalgı èdeller, (II-24.25)

⁶ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.19; Gürer GÜLSEVİN; *Uşak İli Ağızları UİA*, TDK Yay., Ankara, 2002, s.13; BOZ, *AMA*, s.26; YILDIZ, *IMA*, s.11.; İbrahim ÖZKAN, Sandıklı ve Yöresi Ağız Özellikleri *SYAÖ*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 2001, s. 22.; ŞAHİN, *BMA*, s.7.; GÖKER, *BTKKA*, s.1.; DİNAR, *BDA*, s.9.

⁷ krş. Muharrem ERGİN; *Türk Dilbilgisi, TDB*, İstanbul, 1972, s.62.; GÜLENSOY, *KYA*, s.21.; GÜLSEVİN, *UİA*, s.13.; BOZ, *AMA*, s.27; YILDIZ, *IMA*, s.12.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.22. ; GÖKER, *BTKKA*, s.2.; DİNAR, *BDA*, s.10.

Ses olaylarına bağılı olarak görülen e

onnarın yèrleri filân eveli bi gelillerdî. (I-1.2)

şu ğurbete giden ğız iter gider, neydi o bi şey dā dènèrdi ya, ğız ğurbanım şaşırıyış, yā ğurbanım. (I-6.10)

bi ben bi adapazarlı bi de konyalı gène evcilerden bi ğışi dā var biz dōrdümüz, gelik bi ğuşastēmen tekмилиisdiy bizden ğouşda (I-16.17)

şimdi ordan yānı şeyetdeler sontaÇ çıttı, (I-19.7)

ondan kēri beygire başlık nè yanna asılırsañ o yanna idāre iderdi hayvanı. (II-3.21)

yāni bi şey veriyler yāni pay veriyler para. (II-5.10)

dēmene yēcèz, būlgurētcèz, savırcèz, çālkècèz yēcèz. (II-7.1)

1.1.1.4. ě ünlüsü:

Kısalmış e ünlüsüdür.⁸

böyük tencerè ğapamalarda, ğazanlarda onu gözèlce üzüne salça ederik, (I-1.28)

eyiyik halam bè, hoşgeldiniz. (I-3.1)

menim dört denèölummar yabannarda benim seslerimi varsın almayadaölummar, (I-29.33)

tarlamız tağgamız yoĥ heç baĥ ôlēce bi ğuruot torpaĥev var, (I-30.1)

dayım demiş yoĥarıeberdè dayım varıdıo demiş orhan çavuşa, (II-30.47)

yā nere gidiyoñuz dikiciyèayakğabı dikdirmiye gidiyoz. (II-46.3)

ertürul bôlē ğeçmişlerimiş bu tarafa, (II-53.6)

len ğörècen hemen duru mu şurda dūrdū yerde hemen bi şey yazar, (II-65.36)

1.1.1.5. i ünlüsü:

i-i arası bir ünlüdür.⁹

ğara alinin, daşbaşının tēfiin, daşbaşının tēfiin, e tēfik benim nēyim? (I-1.18)

eveli bi tārana aş bişiridik, (I-3.3)

⁸ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.28; BOZ, *AMA*, s.28; YILDIZ, *IMA*, s.17 ; GÖKER, *BTKKA*, s.6.; DİNAR, *BDA*, s.11.

⁹ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.21; BOZ, *AMA*, s.28; YILDIZ, *IMA*, s.12.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.23.; DİNAR, *BDA*, s.11.

diş_hedîni bişirirîh gonumu gômşuyu, diş_hedîni yediriridîh. (I-6.15)

ahîr zamanîñ adamları demiş, (I-19.39)

hazreti aliniñ harp cenklerinden filân bu şekil bi takım annatırlardı. (I-35.24)

yâ şimdi şöleydi yani bîrâz dedem_ıardı dedemiñ yanında ğalırdım, (II-1.20)

burası yedi parcıymış, (II-3.25)

âşamacık ôlene ğadâ yemek olûdu, (II-7.11)

kınıyi âsgiden qadınnar çeker ârkekler çekmez, (II-9.12)

oqumadı hep fâprıkıya, îzmire, âydiñâ, denizliye nêyse dağıldı gitdi. (II-18.24)

1.1.1.6. û ünlüsü:

a-u arası bir ünlü, u'ya kayarak yuvarlaklaşmış a ünlüsüdür.¹⁰

o_zûman bi şey yō_udu iyisi, hê âsgiden yō_udu. (II-22.10)

valla bizim duyuşumuzû göre sâlçuk zamanından gelmiymiş burlara, (II-64.1)

âşğ_adamlar dē o_zûman odiya oturuz fêrfen_ededik (II-64.42)

1.1.1.7. î ünlüsü:

Kısalılmış î ünlüsüdür.¹¹

porsumanıñ oldū yere hacî abbas diye bi yer var oraya göçmüşlē. (I-5.6)

o gēnşler toplanırdı, ōrda ōynaşırılarîdî, (I-8.2)

yazıldı_ımız_otelini yañınında bi ğâve var orıya vârdıñ çây ğeldi, (I-16.6)

varîrîh bôn biz pırtı yazacîh derîk, (I-18.4)

o mâğara pathıncâ, ses ğayîboldu. (I-19.27)

radya varîdi, ıradya diñlēdiK_onu. (II-2.13)

gēnşler_oynar etîrafında onuñ. (II-3.17)

evin köşesinde de azîcık bi ârpa varımış (II-6.31)

bi de çocuk_oluyodu sālîncak ğuruyoduğ (II-10.16)

herkez_işinde ğayîdına tâkiP_ediyo. (II-24.11)

¹⁰ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s.20.; GÜLSEVİN, *UİA*, s.13.; BOZ, *AMA*, s.26. ; GÖKER, *BTKKA*, s.3.; DİNAR, *BDA*, s.10.

¹¹ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.28; GÜLSEVİN; *UİA*, s. 14; BOZ, *AMA*, s.28; YILDIZ, *IMA*, s.17.

1.1.1.8. ĩ ünlüsü:

Kısalmış ĩ ünlüsüdür.¹²

sabāla benīle birlik sofrada gāvelti ediyo. (I-4.26)

ğızına_olan heç herşey televīzondan gördüklerinden ne āliyer ne gūliyer, (I-6.5)

ūç gün sōna varırırh āmin der gelirik tamam mı, (I-18.3)

köyce köyce veyā_ıt da mevkī mevkī dē_ışır akraba. (I-19.6)

tabī böyüyen men hepīsinden böyēn men, (I-30.25)

hālen bizde de meselā şimdi ceritli mallesi deller bizim mallemize. (II-1.8)

hurda bizim göca vādır esgilēden bek çok bilī_o, (II-4.12)

çalıdan zōr uzun iki metire üş metire üş metire uzunluğda bi aç şey odun, (II-5.36)

vār bu çēvreniñ dü_ünnerini bütün_onnā yapādı zāten çivrillile, (II-6.6)

hēcelik yatırırlar ōrda gollā gelillē işde ōndan sōna ağız dadı veriler, (II-11.12)

1.1.1.9. â ünlüsü:

a-o arası bir ünlüdür.

āpaslana veriseñ afiyān cızasıya, (I-47.11)

dedelerimiziñ bābalarımıñ dedesi tec_emin_olmuş zāten seferberlikden_önce dā bizimki, (II-27.10)

ğır bābam pozuñu başımıñ_üsdünde. (II-27.37)

şindi yorgālar mānāsı, burası yorgā cavırı varımış, (II-55.1)

1.1.1.10. ä ünlüsü: İlk hecede yer alan uzun e ünlüsüdür.

turgut dayımıñ torunu yā ärzulumda polis. (I-1.9)

ē ora gitdī_imizde äsgiden deligannıyız_ellēm on_om_beş gişī bekār_olarak dağa oduna gidellerdin, (I-7.11)

ondan sōna burdan ālbise_alırırh giderik_ğız_evine, giydirrik, (I-18.17)

hamuru äkmek yaparız, yuğa yapādık. (II-7.13)

allāhıñ ämri pēygamberin gāvli sēniñ gızı bizim_ōlana isdemeye gēldik, (II-9.17)

¹² krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.28; GÜLSEVİN; *UİA*, s. 14; BOZ, *AMA*, s.28; YILDIZ, *IMA*, s.17.

1.1.1.11. ò ünlüsü:

o-u arası bir ünlüdür.¹³

bize veriyler o ovayı bizim ovaya zapT_{ol}iy bizim_òva. (I-2.15)

bilezik tağılır anosòla aporluya verilir filancanın nişanı var ğasaba halkı dāvetlidir diyeriz. (I-36.5)

bòbam_{ır}āmetlik yüz başı varımış uluborlulu, (I-37.20)

götürü yiyo_zıçiyòz ārtesi savışdırıyolar. (II-26.1)

tòwaletî işde isdasyondan_ıisdasyona su dōkecekler gidiyo. (II-26.6)

motòrlu kıtā o_zòman ğatırlı kıtā var motòrlu kıtā var. (II-26.10)

ekseriyet yò_{ur}uldūmuz_üçün e dūne gelesē biz meselā çıkulatadır cartdır curtdur bi şî görmedik, (II-27.4)

bò yul bölük komutanı beni çok severdi (II-55.58)

yedi sekiz yüz milyona alıyorum, o_zòman en fāzla ālli yüz ôleydi kıamyonu. (II-65.1)

1.1.1.12. ó ünlüsü:

o-ö arası bir ünlüdür.

keşgek dówerdih evellerinden hindicik her şey ğolaylaşdı hēy yavrum, (I-1.10)

ekseri bizim kóyúmúz ôle yerleşme. (I-2.24)

hē górúcú usülüyle, (I-3.12)

canım ótekinneri unutturdular bize neden? (I-6.6)

oyun_oynanırdı eşgere kórölu_ooyunu benim kórölu oynanırdı. (I-14.18)

yōdu yok ū ókúzler vardı, (II-1.24)

ne var orda gómbe bişirttim, (II-2.22)

ārtesi ğün dē ôĝlen_oolur yemē yiller, góvēyi durdurullar, (II-11.23)

ō hōrtumdan bi kópek bālamışlar biliyoñ mu şeyiñ_içine yemekhaneniñ_oollara bi yere, (II-13.26)

gelinn_iimizi hilán_ounutduğ getdik hōra gózümüzü dikdik ğāri. (II-19.3)

¹³ krş. BOZ, *AMA*, s.29.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.23.; ŞAHİN, *BMA*, s.8. ; DİNAR, *BDA*, s.13.

1.1.1.13. ú ünlüsü:

u-ü arası bir ünlüdür.¹⁴

bu kóyún meselâ dört tâne ağası var, (I-4.28)

ôle şannan şöhretile bi dú.ün edilirdin (I-11.7)

meselâ núfus kâ.ıtlarında bile ğıpdı diye af.edersin aptallara ğıpdı denirdi (I-20.30)

adam kúfür ediy bu da enişde.öldü.ü için dayanamadım vârdım hôle pat pat (I-25.16)

urba úş daķım, dört daķım ni isderlerse o asbabı ederiz. (I-28.18)

âzını yüzünü yúduk âsi gene yatırdık tarlıya gene çapıya başladıķ, (II-10.23)

gēçi gúderkene çürüyü kēçi gúderkene çürüyúruk.ñē. (II-12.14)

ünnerik ğonşularımızı buyuruñ böğün bizde aşamlalım derik, (II-15.65)

onu bi tabā.ı alırsın bi de úsdünden soğuk su dókersin yiyebildi.ın ğadar, (II-20.18)

yonan harbi işde äylülün doķuzunda yonanı denize dökdü, (II-28.9)

1. TABLO: ÜNLÜLER

	DÜZ							YUVARLAK		
	GENİŞ	YARI GENİŞ		YARI YUV.		D A R	N A Z A L	GENİŞ	YARI GENİŞ	DAR
		D Ü Z	Y U V.	G E N.	D A R					
KALIN	a	â	û	â		ı		o		u
YARIN KALIN	á					í		ó	ò	ú
İNCE	e	è				i		ö		ü
YARI AÇIK	ä									

* Kısa ve uzun ünlüler tabloya dahil edilmemiştir.

1.1.2. UZUN ÜNLÜLER

DEYA'da uzun ünlüler, birincil ve ikincil uzun ünlüler olmak üzere iki ayrı başlık altında işlenecektir.

¹⁴ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s.22; BOZ, *AMA*, s.29; YILDIZ, *IMA*, s.12.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.23.; ŞAHİN, *BMA*, s.8.; DİNAR, *BDA*, s.13.

1.1.2.1. Birincil (Aslî) Ünlü Uzunlukları¹⁵

Eski Türkçeden beri varlığını sürdüren birincil uzun ünlüler, tarihî ve çağdaş şivelerimizin bir kısmında da mevcut olmakla birlikte *Ölçünlü Türkiye Türkçesinde* (bundan sonra *ÖTT*) yoktur. Anadolu ağızları ise, söz konusu uzun ünlüleri sayılı örneklerde koruyor görünümündedir. *DEYA* birincil uzun ünlülerin görüldüğü bir ağızdır. *DEYA*'da birincil uzun ünlü olarak tespit ettiğimiz örnekler aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

2. TABLO UZUN ÜNLÜLER

<i>DEYA</i>	ATAU Ü ¹⁶	BAAÜ U ¹⁷	EATAÜ U ¹⁸	KYA ¹⁹	UİA ²⁰	AMA ²¹	BDA ²²
āğlarīm (I-36.23)			āgla-				
āl (I-18.33)				āl-	āl-	āldım	āldı
āltinnā (II-32.65)	āltun	āltın				āltın	āltın
ārasına (II-46.22)			āra				
ārdında (I-40.12)	ārt					ārd	ārdında
āsıldılar (II-26.7)			ās-				
āyırıldıḡ (I-19.22)				āyird		āyrı	āyrı
dēriz (I-8.10)	tē-		dī-	dē-			dēyon
gālmış (I-13.6)	gāl-		kāl-		gāl-		gāldı
gēlmiş (II-33.1)					gēl-		gēldi
ōlmadan (II-45.5)		ōl-	ōl-				
ōrdan (II-45.52)				ūrda	ōrdan	ōrda	ōrda
ōn (I-10.31)		ōn gün	ōn				
sōrdūu (II-32.28)		sōr-	sōr-				
vārdı (II-32.86)	bār	vār	vār		vār	vār	vārdı
vārmaz (II-41.16)		vār-					

¹⁵ Zeynep KORKMAZ; “Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (vocal) Uzunlukları” *EATAÜU*, Türk Dili Üzerine Araştırmalar *TDÜA*, Ankara, 1995, TDK Yay., C.1, s.443-458.; KORKMAZ; “Batı Anadolu Ağızlarında Aslî Ünlü Uzunlukları” *BAAÜU*, *TDÜA* TDK Yay., C.2, s.197-203; Talat TEKİN; *Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler ATAÜÜ*, Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara, 1975,

¹⁶ TEKİN, *ATAÜÜ*, s. 249-271

¹⁷ KORKMAZ, *BAAÜU*, s. 123-127

¹⁸ KORKMAZ, *EATAÜU*, s. 448-456

¹⁹ GÜLENSOY, *KYA*, s. 26

²⁰ GÜLSEVİN, *UİA*, s. 11

²¹ BOZ, *AMA*, s.31

²² DİNAR, *BDA*, s. 15

Metinlerimizde rastladığımız “yanımdākı (I-49.32)”, “ayāındākı (II-5.48)” kelimelerindeki uzunluk, DEYA özelliğidir. “Bulunma hâli ekinden sonra +kı/+ki eki gelirse bulunma hâli ekinin ünlüsü uzar.”²³

1.1.2.2. İkiz Ünlüler:

DEYA’da ikiz ünlüler yoğun şekilde bulunmaktadır. Komşu ağızlardan *KYA*’da²⁴, *UİA*’da²⁵, *AMA*²⁶ ve *IMA*²⁷ da sık görülen ikiz ünlülerin *DEYA*’da en çok rastlanan şekilleri şunlardır:

1.1.2.2.1. Eşit İkiz Ünlüler²⁸

a_ıa : ma_ıa (I-39.24), da_ıalınır (II-35.24)

a_ıı : sa_ııdı (II-28.26)

e_ıi : de_ıişme (II-26.34), gökçe_ıi (II-48.18), yeme_ıi (II-48.21)

o_ıu : gö_ıuşda (I-16.18), yo_ıumuş (II-26.12)

u_ıa : du_ıanıyın (II-52.22)

1.1.2.2.2. Yükselen İkiz Ünlüler²⁹

ma_ıā (I-28.4), yo_ıūdu (I-34.10), gelene_ıimiz (I-44.1), dü_ıūnün (I-44.13), yörü_ıūz (II-5.1), a_ıāşlı (II-26.28), de_ıil (II-48.23), da_ıā (II-69.5)

1.1.2.2.3. Alçalan İkiz Ünlüler³⁰

tēfi_ıiñ (I-1.18), ğā_ıannarıñ (I-5.13), ē_ıer (I-7.9), sā_ıatlık (I-8.4), halā_ıa (I-8.10), dā_ııdırah (I-40.9), bā_ıışlasın (I-42.23), çeşme_ıe (I-41.19), ipē_ıiñ (I-49.19), dē_ıil (II-3.37), ayā_ıımıñ (II-5.45), olmadı_ıı (II-8.6), sī_ıır (II-37.15), gitdi_ıi (II-37.27), dī_ıil (II-44.26), ā_ıusdosda (II-51.18), bē_ıenemicen (II-60.44)

²³ bkz. Mehmet KARA, *Türkmen Türkçesi Grameri*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005, s.102.

²⁴ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 29-31.

²⁵ krş. GÜLSEVİN, *UİA*, s. 46-50.

²⁶ krş. BOZ, *AMA*, s.32.

²⁷ krş. YILDIZ, *IMA*, s.18.

²⁸ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 29-30.

²⁹ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 29.

³⁰ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 30.

1.1.2.3. İkincil Ünlü Uzunlukları ³¹

1.1.2.3.1. Ses Olaylarına Bağlı Ünlü Uzunlukları

Ses olaylarına bağlı ünlü uzunlukları, yalnızca Türkçe asıllı kelimelerde değil, alıntı kelimelerde de görülebilmektedir. Bu tür ünlü uzunluklarını üç başlık altında işleyeceğiz:

1.1.2.3.1.1. Ünsüz Erimesine Bağlı Uzun Ünlüler

eveli oleydi şimdi kolaylaştı, (I-1.29)

fedıma getdi gedeli almanyaya ölen olanın bi gızı galdı, (I-1.61)

ële yawrım döru. (I-3.30)

kilim doḡunacā vaḡıt kirman ērilirdi, (I-3.42)

sabāla benile birlik sofrada ḡāvelti ediyo. (I-4.127)

veri ḡāri, atan parṭatar atan parṭatar. (I-6.25)

biz yörüṭüz baḡ deve devecilile atalarımız devecilile ūraşan göçer, (II-5.1)

tāta senitlēmiz vādır, (II-7.14)

yādı mī yāmır yādı mı fişsek vuruduḡ bōle at yandan eveli yannık yāyhıdı, (II-34.7)

istersen yālı salçalı su şey yaparsın su yapar onu dökersin, (II-70.21)

1.1.2.3.1.2. Büzülmeye Bağlı Uzun Ünlüler

deve şeyi heye gız ḡaçırma ḡadın ḡilīṭına girer, (I-3.59)

bē giyinīykene benimṭolum giydirīyleridi şu yola bi oḡucu yīṭıldı bi millonṭadam varıdı, (I-49.13)

üşdu, poçu gelini gömērdik ipēṭin içinē. (I-49.19)

vallā çoḡ yazıyam da cāra ḡutusununṭüsdüne yazıyam (I-51.30)

çalıdan zōr uzun iki metire üş metire uzunluḡda bi āç şey odun, (II-5.36)

ārdımızda da iki dene çocuk var biri de ḡucāmızda. (II-10.20)

nişan dakacāsaḡ daḡarsın, (II-11.13)

eskişēre varınca onu ne ḡada para varısa elindenṭaldılar. (II-55.39)

bizim günümüzde hepisi varıdı hindi ôle dīṭil (II-58.14)

ḡorucu diḡelirdi bi ārkek görsün oturuverilēdi yahut ḡovarlādı, (II-60.19)

³¹ krş. BOZ, *AMA*, s.33.

1.1.2.3.1.3. Ünlü Kaynaşmasına Bağlı Uzun Ünlüler

ben size bi kōpretif gurduruyum, (I-19.14) “kooperatif”
 yavut babayla şey amcōlları bōle giderdik, (II-21.6) “amca oğulları”
 dā benim zamanımda dökülmedīdi ya, (II-21.22) “dökülmedi idi”
 onu yālārızıçıne bi şe gatarız nīse pēnirdir, haşgeş, susam (II-22.8) “ne ise”
 hē geçinip gidiyoS dayım nēdceñ? (II-24.16) “nēt- < ne et-”

1.1.2.3.2. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Ünlü Uzunlukları ³²

Bu tür uzunluklar da hem Türkçe asıllı kelimelerde hem de alıntı kelimelerde görülebilmektedir. Bu uzunlukların süresi daha çok, konuşan kişinin ruh hâline bağlıdır. ³³

o mēmeT_Ueren de vār, o mēmeT_Ueren de var (I-1.5)
 hē ôlmüyünallah şunuñ diliyle gelik, (I-1.6)
 üç gün_Uolurdu, cumādan başlardı, (I-1.12)
hā bura aķçaköye āit dīy, (I-2.14)
 köyün en ge vur adamı didim yā şöle diyelim, (I-7.1)
 yeregiren ğavğacī, porsama boķlu ğasap, ğızıl kō ona mīsal, (I-7.7)
 bilāl bey, şūrda daş var, burunğaya daşı, (I-19.7)
 şurda şurda hemen şū. (I-4.12)
yā yā şūrda yā yıkık ğāyi yā yā (II-14.12)
 şindi āynen şöle şūrda bi zoba var burdan giriliyo, (II-32.6)

1.1.3. Kısa Ünlüler

Telaffuz süreleri normalden daha kısa olan ünlülerdir. Türkçede diğer ünlülere göre biraz daha kısa olan “ı” ünlüsünün yanında, ağızlarda sayıları az olmakla birlikte diğer ünlülerin de kısa örnekleri vardır. **DEYA**’daki örnekler :

³² krş. BOZ, *AMA*, s.34.

³³ Geniş bilgi için bkz. Erdoğan BOZ, “Türkiye Türkçesinde Uzun Ünlülerde Vurgu”, *İlmi Araştırmalar*, S. 14, İstanbul, 2002, s.29-36.

ā :

develerinnen bārābār burayā yedi çadır ... ġarācılılar buranınarasına bizi buraya oturturūylar iskānēdiy. (II-5.4)

bütün toplarlar oynarlardı esgiden şimdi gine oynūylar herālda şimdi de oynūylar ya. (II-21.27)

ē :

var hē, dā oturūylar, gençler oldu mu oturūylar, bişirīylar, getirīylar. (I-1.54)

dayım demiş yoķarıeberdē dayım varıdıo demiş orhan çavuşa, (II-30.47)

ī :

yazıldıımızoteliñ yaħınında bi ġāve var orıya vārdıñ çāy ġēldi, (I-16.6)

heye ordan gelmeyik biz kırķāltıda ġēldik buraya, (II-40.3)

ī :

ūç ġün sōna varırıñ āmin der ġelirik tamam mı, ordān ondan sōna dūüne başlarıñ, (I-18.4)

ūş ġün bi çālgı çalınırđı evelcesi, bi bāş ġınasıederlēdi ġēlīnālısı gelirdi mindirilē götürülēdi ġēlīni, (II-50.12)

ō :

bir tepe sūrūp ēniyo tā yola aşşāya. bunun gibi daşın şeklinden ġaynaklanıyō. (I-19.25)

şimdi bullar burda yāylaymış, onnar ē yazın buraya geliyō mal ġüdūp burdan dönüyomuşlar, (II-68.10)

ū :

ānnadışım būbamāvlenişin biz ebemiñēviñe çıħdıñ getdik, (I-42.1)

tāta senitlēmiz vādır, sacımız vādır, ākmekleri ġoruz bōle yazarız bōle ufūrīynan, unnan sacaatarız biri bişiri, (II-7.15)

ũ :

varırñ bôn biz pırtı yazacñ derık, elbise hē heye sen de bôn pırtı yazacñ derık, beş_ältı
gönşu götürük ne yazılacāsa yazarñ. (I-18.6)

gidiyo ev yapmaye gidiyo, halbükü aqşam baqallāmiş ovada başga bi şe yok. (II-53.23)

1.2. ÜNSÜZLER

1.2.1. ÜNSÜZ ÇEŞİTLERİ

DEYA'da yazı dilimizdeki kullanılan 21 ünsüz (b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z)den başka, şu ünsüzler bulunmaktadır: Ç, F, ğ, h, ħ, ' , K, k, K, l, ŋ, ŋ, P, r, S, T, w, ý. Bu ünsüzler, çoğunlukla ortak dildeki temel ünsüzlerin kısmen değişmiş şekilleridir.

ħ ünsüzü Türkmen bölgesinde oldukça yaygın kullanılmaktadır.

1.2.1.1. Ç ünsüzü :

c-ç arası, yarı ötümlü bir ünsüzdür.³⁴

şimdi ordan yānı şey_ıtdeler sontac çıtı, (I-19.7)

ğoyunumuzun yayıldı_ıı yer barac oldu devlet su işleri barac yaptı. (I-20.8)

1.2.1.2. F ünsüzü:

f-v arası, yarı ötümlü bir ünsüzdür.³⁵

çitcilik yapıyoz ya çiftcilikleden de bi neşemiz galmadı_emin_ol, (I-12.22)

ē biri mūsdaFa, mūsdaFagil_o ğambergilin dēdeleri oluyu, (I-37.9)

bu seFer çāriylar ğocasını toplaşıylar, (I-39.30)

bēş kere bi ğālpden_öldüm bi sāFra kesisinden_öldüm (I-49.29)

hē eyi yānı pēyğamberimizin āñ birinci pirimi çiftcidir çiftci (II-14.28)

yalıñız kô odası mīsāFür_üçündü (II-21.28)

tam_ısbarta asFaltına çıkıyoS, (II-30.49)

³⁴ krş. BOZ, *AMA*, s.34; YILDIZ, *IMA*, s.30.

³⁵ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s.19; BOZ, *AMA*, s.35.

ondan_ālcaḡ bu seFer bundan götdü_ünü sâhibine vercek (II-32.45)

bir_ḡāFta ḡaḡrı çekellerdi (II-39.36)

siziḡ ḡaFaḡız yok diyollā, (II-62.18)

1.2.1.3. ḡ ünsüzü:

k(a) g(a) arası bir sestir. ötümlü bir ünsüzdür.

dēvrikleriḡ mēmet var, ḡaymaḡamıḡ bi ḡapıcısı varıdı mēmet, şeyden bēylerden, o bēylerden ireli gelme onnar. (I-1.6)

bi hafda sūrmez canım, bôn ḡına gecesi oludu, ertesi ḡún, ya'a gitmezdi. (I-3.16)

ḡuzum_işde aynı şu, ḡurbete giden ḡız batır gider iter gider, onnarıḡ havası işde. (I-6.3)

ābī, bilāder, aḡa dērlerdi meselā böyüklerine, (I-8.11)

işde filānçeniḡ_öluna siziḡ ḡızıḡıza tālibiz, allahıḡ emri peyḡamberiḡ ḡavliynen tālibiz. (II-1.17)

hurda sazda suyuḡ ḡıyında om_beş dāḡar varıdı onu da belişdiler. (II-12.26)

1.2.1.4. ḡ ünsüzü:

Hırıltılı h(a); sızıcı, ötümsüz bir arka damak ünsüzüdür.³⁶ *DEYA* 'da Türkmen bölgesinde oldukça yaygındır; ancak az da olsa ikinci bölgede de rastlanmaktadır.

hiç görmedim, çünkū oḡul kırḡ yedide yapıldı buraya, ben doḡuz yüz yirmi doḡuz doğumluyum, mallan maşakatınan_ūraşıyoduḡ, (I-10.1)

suyu dolduru gelirim suyu daḡıtırım, cıḡ dışarıya o ḡadar bi diye orıya ḡoymazlardı, ôle_ābim yōḡ yoh ḡoymazlardı. (I-15.20)

hāyır hayvancılıḡ var da çobanlıḡ yoḡ, varıdın çobanlıḡ da vardı ē bu bizim malımızıḡ, ḡoyunumuzun yayıldı_ı yer baraÇ_öldü devlet su işleri baraÇ yaptı. (I-20.7)

ōnda biraz ekmek dōrardıḡ tabaḡlara geniş tabaḡlara, onuḡ_üsdünē ēt suyuynan berāber dōkerdik üsdüne de kemikleri ḡoyardıḡ āsḡi düzenimiz buyudu. (I-33.3)

ānnadışım būbam_ävlenişin biz ebemiḡ_eviḡe cıḡdıḡ getdik, (I-42.1)

gelin_almaya gidiliy ḡelin başı yāpdırılıy kēndimiz yapardıḡ evele, (I-49.17)

cıḡar bulutları gezer gelirdi / aradı mı sevdini bulurdu (II-23.46)

hē yavrum sitil, doḡuma, geçi ḡılı. (II-34.4)

³⁶ krş.GÜLSEVİN, *UİA*, s.18; BOZ, *AMA*, s.35; YILDIZ, *IMA*, s.30.; GÖKER, *BTKKA*, s.14.; DİNAR, *BDA*, s.20.

1.2.1.5. ħ ünsüzü:

Yarı belirsiz h ünsüzüdür.³⁷

artık ġari dū'ün sāhibinin vijdānına ġalmış bi şî, amma on_ekmek gönderir amma yirmi
amma_otuz kaç_ekmēse hepsini ġurdurular. (I-7.15)

misâfirler allaḥaısmarladık der, efendim dāmadı da sādıḡları alır bi_veve götürüler. (I-15.13)

ben ilkoğuldāydım bizim kendi_ödamız var māhallemizin isim deme yok, lān ge burıya
bōle su bardā_ıını veridi, suyu dolduru gelirim suyu dağıtırım, (I-15.19)

şeye nizāmiyeye vārdıh tabur yazihānesine götürdüle yāzdıla, o arkağaşına biz āynı bölüğe düşdük, (I-16.12)

diṣḥediḥiḥediyik dē onnarī yedirrik diṣi ḥihīyka hēye, (I-18.30)

ğız bitdi₁ zaman ağız dadı deye bi tatlı yinir, ama bir kaş ay gēşdikden sōra
dū₁ ün₁ hāzırıl₁ olur. (II-6.3)

hē cumḥuriyetinen yaşıdımışın ben yavrum, (II-7.2)

duman buriya üç hāne gönmuşlar şoriya depōnuñ oldū yere hē. (II-9.1)

seher şey yonan hārbinden sōna buraya isgân olmuş işde ğabaklı äsgiden. (II-11.5)

yā yā, ôlīse kola₁ iḥilsin₁ ḥadi. (II-26.33)

1.2.1.6. ' ünsüzü:

Hemze ya da kesme.³⁸ **DEYA**’da bu ünsüz ya belirginliğini yitirmiş ya da ikiz ünlülü hâle gelmiş durumdadır.

ya'ā, damat filán górmazdi, (I-1.15)

ya'a sıçıramaz sıçıramaz dışına filân sıçıramaz, yannıkdan çıkamaz ānca bi bôyle bôyle
edërsin dışına filan çıkmaz. (II-15.23)

1.2.1.7. K ünsüzü:

k-g ve k(a)-g(a) arası ünsüz; yarı ötümlü, patlamasını kaybetmiş bir ünsüzdür.³⁹

keşgeKaşı bişerdi çoK olurdu, hincik golaylaşdı hepsi. (I-1.30)

³⁷ krs. BOZ, *AMA*, s.35. ; DİNAR, *BDA*, s.19.

³⁸ krs. GÜLENSOY, *KYA*, s. 49; BOZ, *AMA*, s.36.; DİNAR, *BDA*, s.20.

³⁹ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s.17; BÖLMEK, *SBO*; DİNAR, *BDA*, s.26.
³⁹ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. xix; GÜLSEVİN, *UİA*, s.19; BOZ, *AMA*, s.36; YILDIZ, *IMA*, s.30.
 ÖZKAN, *SYAÖ*, s.55.; SAHİN, *BMA*, s.27.; DİNAR, *BDA*, s.20.

burda hal dert gonusuyuk böyüK güccük geliy yanımıza. (I-1.54)
ilKoruzda kaḥardık, (I-3.35)
 tabī biz işiñ farḫında deġiliz gayyiK hani orda çoban dutacaḫlar. (I-4.30)
 biz diyollā ġārşı dā geçelim kekliKöten, kekik biten yere. (I-5.12)
gökçeKismini verilmiş, (II-1.1)
 meselā bizim yörüKasılıyız biz, (II-1.7)
 ıradya diñlēdiKonu. (II-2.14)
 yūñ dóşşeKoluyodū, (II-2.37)
 yeşil başlı ördeKolsam (II-4.8)

1.2.1.8. ḫ ünsüzü:

kalın ünlüler komşuluğunda kullanılır.

sakaḫçarpan diye bulgur çorbasına, tamamıñde mercimek çorbasına dēnir. (I-1.26)
 o da dīy ki bey kendisi gelsin bizi kaldırsın, kaḫ disin kaḫalım dīy. (I-5.21)
 eġitim görmedik okulolmadı. (I-10.5)
 onnarı biz o kadar derinini bilemez ġāri. (I-12.13)

1.2.1.9. Ḳ ünsüzü:

art damak K'si ulanmaya baġlı ötümlüleşmelerde görölür.

çorba bişerdī, pilav oludu, keşgeK.aşı bişerdī çoKolurdu, hindicik ġolaylaşdı hepisi. (I-1.31)

burda da bi mütāyit varıdı devlet su işlerinden çanakKaleli, (I-19.14)

ıldızı bunūyla o zaman köy köparatifi var mazot bitdiñinde şō şey zamānında ġıtlıKoldu, ecevit zamānında. (I-25.11)

yōurdu dañişde çalardıḫ, bişidik çalacaKeder çalardıḫ sūzdürüdük deriye ġatardıḫ. (I-27.18)

sālçıynān ōndan sōnā yānan onnan bibēren gózālcıKedeller bizim düñünde onu yidiriler, (I-54.2)

evet meselen daŞkıñıñismi esgiden ġoc.ōluK. olmuş, meselā daŞkıñı verilmiş. (II-1.1)

veli_ağa dönerli sandellelere_oturuy şāk sāKelinde gümüş takım yāndan_oturmuş (II-9.15)

vēre yedi ġārdeş yi_enyīm bey_ölunun du_anıyîn hopucuK_alman hopucuK, bôle derimiş, ôle derimiş. (II-52.22)

aKşam çadırlā vādında ben deyo ovada ôlenliyin size deyo su buldum deyo. (II-53.19)

o acıK sabañ namazı soñu açılması lâzım. (II-57.3)

1.2.1.10. İ ünsüzü:

Yarı belirsiz İ, ünsüzüdür.⁴⁰

nasıl bi şī_ır okuyalım yāni tabiyat şī_iri meselā işde bu baharın gelip geşdi dönemlerde. (II-23.14)

bu nasıl adālet bu nasıl yasa (II-23.77)

1.2.1.11. ŋ ünsüzü:

Nazal g ünsüzü, genzel art damak g'sidir; birçok Anadolu ağızında rastlanan bir ünsüzdür.⁴¹

onnarın yērleri filān eveli bi gelillerdi. (I-1.2)

kimiñ sözüm yabana köpēnen horuzu öterse bu ovayı ona verelim demişle. (I-2.8)

añlat sañā len, (I-3.27)

dā bu habībe dāzeñiz yok. (I-4.14)

yurduñuzu bilmem nēdin dedi getdi demiş. (I-5.11)

bu eñ soñ gelen bizim sūlāle oluyō, (II-1.12)

onnā da saña dañarla. (II-3.5)

ala kezban yinğen çok bili, (II-4.11)

bizim köyün soñradan gelmişler aydınnnı derler. (II-5.13)

yinğ baķām baķ bulğurlā teze dā bi āzınıza atın hıh. (II-7.3)

⁴⁰ krş. BOZ, *AMA*, s.37.; ŞAHİN, *BMA*, s.28.; DİNAR, *BDA*, s.21.

⁴¹ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s.49-50, GÜLSEVİN, *UİA*, s.18; BOZ, *AMA*, s.37; YILDIZ, *IMA*, s.30. ; DİNAR, *BDA*, s.21.

1.2.1.12. ɳ ünsüzü:

Yarı belirsiz n, ünsüzüdür.⁴²

irezil yaşamdız, çünkü irezil yaşamdā ne olur? (II-27.1)

dèyon ne dīn çünkü tāsılalmışın ileri gitmişin diyon hah. (II-27.38)

1.2.1.13. P ünsüzü:

p-b arası ünsüz; yarı ötümlü, patlamasını kaybetmiş bir ünsüzdür.⁴³

ondan kēri bōle dolaPalınıdı, (I-3.23)

harPaķademiler ķomutanı yalķın var bŭrda yetdi bŭrda bōyŭdŭ halen, (I-10.36)

tenikelerde dōşenir ondan sōna ğalıp ğalıPalınır yener tuluhlara basılır (I-21.2)

size de nasīPetsin, (I-22.7)

tekrar kelePederdik bōlē çile onu da boyatdırdıķ tekrar sarārdıķ yıķārdıķ toķurduķ, (I-43.3)

ğatır demiş yā demiş son necePolsa sen yēceksin soņ bi isdēim var benim demiş neyi? (II-5.44)

e ğāri bilmēyon hesaPediņ, (II-7.2)

örŭrler patiKŭörŭrler çoraPörŭrlēr (II-10.9)

onuņ arķasından biz de geriden tākiPidiyek, (II-13.28)

dolaPolmayınca ôle de yaşārdın (II-15.30)

1.2.1.14. r ünsüzü:

Yarı belirsiz r, ünsüzüdür.⁴⁴

esgide vŭcŭdumŭoldu bir hurda (II-23.55)

onnar kaçamā bizim gibi yapārdı, (II-65.18)

bizde ôrtŭ vārdı baķ burda ķadınnarımızda, (II-65.25)

⁴²krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.49-50.; GÜLSEVİN, *UİA*, s.18.; BOZ, *AMA*, s.37.; YILDIZ, *IMA*, s.30. ; DİNAR, *BDA*, s.22.

⁴³ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. xx; GÜLSEVİN, *UİA*, s.19.; BOZ, *AMA*, s.38.; YILDIZ, *IMA*, s.31.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.55.; ŞAHİN, *BMA*, s.28.; DİNAR, *BDA*, s.22.

⁴⁴ krş. BOZ, *AMA*, s.37.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.56.; ŞAHİN, *BMA*, s.28.; DİNAR, *BDA*, s.22.

1.2.1.15. S ünsüzü:

s-z arası yarı ötümlü bir ünsüzdür.⁴⁵

fişne bayramı yapıyoz, temmuSun ilk ھاftalarında biz ē vişne bayramı yaparız, (I-9.11)
āmin dellerdi herkeS daḳacāı şeyi daḳardı ondan keri misāfirler allaḥa ısmarladıḳ der,
(I-15.13)

buShāneden gış geldi mi getirriḳ ıevde yerıḳ. (I-21.4)

baḡ yüS yaşına girdim yavrum. (I-30.16)

yeñi seneye gış çoḡ oldu mu satarız sana ödiyēriS, (I-47.27)

dışi çıḡdı mı dişlik yaparıS, hısım ıakrabā toplanır, çerez tökeriS, (I-54.16)

veremeSsen dedi git başğa nāsibiñi başğa yērden ıara dedi, davul bile dēngi dēngine
vurulurdu dedi. (II-9.20)

velḥāsıl ıışde bōle geçim sürüp gidiyoS. (II-24.15)

bek bizim burda ōlmaS ḥani ôle ādet yok bizim burda. (II-26.36)

bi bosdan, bosdanı dikersiñ suyunu fazla vermeSsen, çapalamaSsan o bōsdan köken
fazla yaşar, (II-27.2)

bizi yücelden atamıS sizin yürür ıizinden sana inanan (II-28.34)

1.2.1.16. T ünsüzü:

t-d arası ünsüz; yarı ötümlü, patlamasını kaybetmiş bir ünsüzdür.⁴⁶

o ovaya, bize veriyler o ovayı bizim ovaya zapT oliy bizim ıova. (I-2.15)

hē hē iki gişi giderdik, bitiri gelirdik, orda bi şerbeT içellerdi. (I-3.15)

nerde avşarlı varısa dāveT ıederiz onnar dāhi geliller, ḳayseri ıavşarları dāhi tabi canım
geliler toplanırız. (I-9.9)

çiTcilik yapıyoz ya çiftciliklēden de bi neşemiz galmadı ıemin ıol, (I-12.22)

usdam da aḳ ıalīynan şey varıdı ya hasan dēyerlerdi ya haydarlı onnar yapTı. (I-30.34)

dedem de mēfaT edince benim dü ıün ıidicek bi ğudretim ıolmayınca nişanlılıydım,
ḳaçırdım. (II-1.21)

⁴⁵ krş. BOZ, *AMA*, s.38. ; DİNAR, *BDA*, s.22.

⁴⁶ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. xix; GÜLSEVİN, *UİA*, s.19; BOZ, *AMA*, s.38; YILDIZ, *IMA*, s.31. ; DİNAR, *BDA*, s.23.

bu bekağa şeyi çıkalı herkez yemek döküy şimdi, bütün mēwlüT okunur, dowā yapılır, (II-21.23)

1.2.1.17. w ünsüzü:

Çift dudak v'si; ötümlü, sızıcı ve çift dudakta boğumlanan bir ünsüzdür.⁴⁷

e evelden dūünnerde, uç gún olurdu, çalgı çalardı, keşgek dówerdih evellerinden hindicik her şey gılaylaştı hēy yavrum, (I-1.10)

yawu demiş şu elmayı āzımın suyunu bi dēşdirsın bi elma alım. (I-19.31)

üçetek üçetek, ğutmu enterē, ğutmu şālvar, başımızda bôle tozā bôle tawukların tozāsı, (I-29.6)

yemeklerimiz dūün yemeklerinde āt yapılır haşlamā, göwēç, pilāv, çörba, dātlı. (I-33.1)

o zaman dawul gelirdi, çalardı genşler oynardı, keşgē dówerdik, (II-21.12)

herkez yemek döküy şimdi, bütün mēwlüT okunur, dowā yapılır, (II-21.23)

nē bulursa⁴⁸ onu yēriz a yawrum. (II-22.5)

tōwaletī işde isdasyondan isdasyona su dökecekler gidiyo. (II-26.6)

odur yeniden türklū ğuran / yapıdī ordu, düşmanı ğowdu (II-28.31)

1.2.1.18. y ünsüzü:

Yarı belirsiz y ünsüzüdür.⁴⁸

üretim ossuñ diye gelmiş. (I-1.9)

şindi başga⁴⁹ yere şey itdiñ zaman türkmen dediñ zaman her çeşit mānāya çekiyler ôle bi şī yoh (I-12.8)

ğına gecesi ğına gecesi, ğızın anası ālar babası ālar anası, dēyn èle bi türkū çarılar oğşarlar tamam heye bôle oğşarlar. (I-18.16)

tūylü deriye ğatardı, ğışın da ordan yiyērdik, hīç bek datlı olur deri pendiri. (I-27.20)

ölum oluyo, hocam, kōy hocası dē mī? bilemedim mi ôlīsē ölüm? (I-28.1)

eşgişērde varımış bi tāne, birisi de antebin şēysindēmiş, (II-3.28)

⁴⁷ krş. BOZ, *AMA*, s.38.; DİNAR, *BDA*, s.23.

⁴⁸ krş. BOZ, *AMA*, s.39.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.57.; DİNAR, *BDA*, s.24.

develerinnen bārābār burayā yedi çadır ... ġarācılılar buranıñarasına bizi buraya oturtdurūylar iskánediy. (II-5.4)

yā āslında burada meselā geçici bi yedi sekiz hānēymış, (II-6.16)

bi tēncere içine būýdeyden yapılmış āyran, sūt ve yā ġuyuyoıçine ondan çörba bişiriyo, (II-6.28)

nēýe ben bôle dērtlendim oğún toktura getdiýdimısbartaya her yeriñi kireşlēn kemiKerimesi dedi heç sene çāre bulunmaz dēdi. (II-12.11)

3. TABLO: ÜNSÜZLER

	SÜREKSİZ			SÜREKLİ						
	Ötüml ü	ötüms üz	yarı ötüm lü	ötüm lü	ötüms üz	yarı ötüm lü	naza l	yanak lı	titrek	yarı ünlü
Dudak	b	p	P	w			m			
Diş- Dudak				v	f	F				
Diş	d	t	T	z	s	S	n			
Diş- Damak	c	ç	Ç	j	ş					
Ön Damak	g	k	K	ğ	h				r	y
Art Damak	ğ	ķ	Ķ		ħ		ŋ	l		
Gırtlak	,									

Yarı belirsiz ve yarı sürekli ünsüzler tabloya alınmamıştır.

2.SES DEĞİŞMELERİ

2.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

2.1.1. Ünlü Uyumları

2.1.1.1. Damak Uyumu:

ÖTT'de çok ileri durumda olan kalınlık-incelik uyumu; Anadolu ağızlarında yörelere göre farklılık gösterebilmektedir. Hem **DEYA** hem de komşu ağızlarda (**KYA**, **UİA**, **AMA**, **İMA**) söz konusu uyum ileri safhadadır. Ancak bu uyumun iki farklı yönünü belirtmekte fayda var:

2.1.1.1.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun İleri Olduğu Durumlar Kök ve Tabanlarda

2.1.1.1.1.1. İlerleyici Benzeşme İle:

Kalınlık:

burda yol ne gezîy o vakıt yâ, (I-2.19)

bu yanda da dumana ğadâ giderîmiş zâtan aşşaya ôrda da bi büyük ğoca arık diye arık geçiyomuş, (II-6.23)

orta_ýerine bi ataş yaķarsıñ, (II-16.3)

entene ğutmu dôn, ğutmu hindi tâ satılıy onnar, ĝadıfâ ğutmu. (II-19.5)

parâyna_alırdıñ hindi ğüldük gene esgi ğünner gelmesiñ_aman fakır kóy. (II-19.7)

arafa ğünnerî ôrda tēkgeniñ başında adaķlar daĝıdırlar, (II-37.8)

alı var ôrdan ô ismi yūsufudu yâ soy_ismini bilmiyorum onnar filân hasan varıdı (II-38.4)

onnar da bu sene habar vermedik ayıñ_üçünde_ôrdâydıķ biz. (II-38.11)

İncelik:

ah romatizma olmayaydım ğuzum birez şaşırdım men, (I-6.36)

el gibi gibi kirez gibi ğızardır yemekleriñ_üzüne ğızardırırĝ un çorbasına, topalâ_a bulĝur_aşına, salça şeye sarma, dolma atarırĝ. (I-26.42)

mezerler ğazılmış topraĝı teze (I-45.30)

eşşēne de eşyēmizi gótürüllerdi (II-19.1)

urĝan daķılır etrefine çadır ĝurulurdu, (II-20.3)

ĝoyunu önce kırķıyoz, kirmen dedimiz şeylerde onları eyiriyorlar (II-23.10)

şindi mezerliK_olarak ķullanılıyoz, (II-49.2)

ķāĝdı gitdi_onnâ filen tēf, ķāĝdı ĝitdi hindi yāvrum, valla bilmiyom, niye? (II-50.23)

eses ĝayıhan ĝabîlesinden, ô_uz türklerinden bizim buranıñ isĝānı, (II-53.24)

2.1.1.1.1.2. Gerileyici Benzeşme İle:

Kalınlık:

halallaşırırĝ ũrlarıĝ define dümbēne, neyse çalgıyna. (I-6.32)

porsama boķlu ĝasap, ĝızıl kô ona mısal, dombay danacı, cadı keneci didim, (I-7.7)

otuz sekizde ĝuruldu esah cumhuriyeti de onnar ĝâri seçime tavakĝuh_etdi, (I-10.13)

dēvlet nūfus çoğaldı sizin gibi geşleri mēmurlu vāzifeye aldı, (I-10.33)

dūünü mü, asbabını görürük. (I-26.3)

ūsüdünū bōle batonnan baton içinde yalnız şeyler bilī mi, (I-39.18)

hurda sazda suyuñ ğıyında ombeş dāğar varıdı onu da belişdiler. (II-12.27)

çanakgaleden sarığamışa gittim suvāri. (II-47.1)

kimi halva ğarādı kimi eti bişiridik gece yir ôle yatārdık. (II-64.45)

ē bir sene iki nışannı durduktan sōna dūün yapıyoduğ. (II-69.10)

İncelik:

asgerleri arħadaşlarını kaç dene on beş, yirmi, otuz sıfra ğurarığ çay bişirirīk. (I-1.33)

esgeri geçiridīğ gūle gūle. (I-6.33)

rāmetliK onu çoKannadırdı biliyoñ mu, (I-37.15)

bura pēnir yimez mēhellesi, (II-29.37)

bu çeğ zehrē ğatmā filān elde doğunurdu çuval doğunurdu. (II-39.29)

2.1.1.1.1.3. İki Yönlü Benzeşme İle:

böyüklerimizinen güccüklerimizinen ıramazanımızı terefimize giderīk, (I-1.42)

gēldi ğāyır manısaya ölu varıdı bōle polis deonuy yanna getdi ħindi gēldi. (I-22.19)

bizim kamaramız gine olur hā, amma bu da aşsın. (I-29.50)

barabar yımırta toplardı, (I-42.23)

gelividi araba hemen órda o maşalanın yānda arabıya ātdı ğızı āldı gitdi. (II-9.23)

“meşale”

üçeteK entere giydirilidi āsgiden bizim burda ādet ürüsüm ôlēydi. (II-20.32)

2.1.1.1.1.2. Ek, Bağlaç ve Edatlarda:

Şimdiki zaman eki

ğayrı bēyleriñ nērden geldini bilmiyem, (I-1.2)

biz de geriden tākiP idiyek, (II-13.28)

kaç senedur yemek hilen etmiyem ben, (II-19.12)

āynı kelimeyi geri iyāde ediyem dedi, (II-38.24)

işde üçetek diye entereye diyema, (II-39.39)

i- fiili çekimleri

boz bozallı hē ufağolurumuş onnarıñ asgerleri, (I-37.20)

oraniñ üzerine oturmuşumuş oraya oturmuşlarımış, (II-5.6)

canım äsgiden mälçilik meşurumuş (II-6.20)

ğızsa nenesiniñ adını goyuyolar. (II-22.14)

dördolanıki ğız varıdı dayım. (II-26.39)

hā hiç orda kīm var kīm yōusa biz bilmiyoz, (II-33.14)

hē dē bu çadırdı madırdı duruduk. (II-33.16)

şey vilāyet harici gitdiñ andā işē ölmazımış (II-43.10)

sobada yaparıdım da hindī cēranlı fırın var ōnda yapıyon sobada yapmıyom, (II-44.15)

+i-ken+e (zarf-fiil)

ğızgın gelir gelir, loğum getirile okudūykana ha. (I-3.31)

bi de et yemē yeniliyosā bağ gāyi sen, işiñ enteresan durumu, ona bakīykan ona bakīykan. (I-4.16)

varıdı guzum e çalgı gelirdi dūñ olurkana, (I-21.5)

motur yōkana pancar eken yōdu yeñi adeT oldu, (I-27.13)

şindi taksiyle varī bizim äsgiden gelini çıkarıkana ğapı dutallar (II-5.30)

arabanıñ ardına sallanīykan düşük yere biz hōle dē oh ileri dōru gitdik, (II-10.21)

oyun oynanırkan maşala yanırdı ğınası gün gece evet. (II-11.16)

kağardı dirken o onuñ ārkasına sāklanırkan o deñişdirirlerdi öteki olurdu. (II-18.8)

ğına yanarkan hanı sōlellerdi onu canım, (II-20.36)

pānsiyonda elbisesini geyebildi yōukana daħa, geçen sene birinci bu sene ikinci bunna iyi kötü doğuz ay daşıdım bunu. (II-27.69)

+ki (Aitlik Eki)

buranıñ köpē de duyulmaz ses horuzuñ burunğayanıñkı da duyulmaz, (I-2.13)

beri yandakı vallā düvecek. (I-39.17)

yanımdakı adamlar doğdura, doğdur bēy hāsta ğızardı dediler (I-49.32)

beniki ğırılmadı bacımınkı ğırılmış, (II-2.24)
 hē o sandıķı oturmā için sonurakı şey onnar. (II-5.32)
 nīnēceñ sen elin ayāındakı dört nalı beş nalı demiş. (II-5.48)
başındakı kımutan diyo, (II-6.33)
 çāresizlik ğariplik o zamankı köyün ğaripli i ğariplik. (II-16.4)
 şimdi çāydakı adam birinden ālli aķcā almış (II-32.19)

ki (bağlaç)

hāyır hindi heç bi şe ğalmadı kı āķlımda. (II-52.14)
 bi baksa kı dúnyā güzeli ōrda, (II-52.30)
 esgiden bōle bōle şey yōıdu ku fen yōıdu, yōķluk varıdı, (II-62.18)

+ile(n)

allah kimsē vermesiñ düşmanıla şētana uydurmasın. (I-1.49)
arabaynan gelin çıharılđı, (I-3.12)
 ğızııvine davılınan giderdi millet birikirdı oynaşa oynaşa götürülerdi. (I-3.19)
 onnar da deveynen filān hayvanıla geliyolarrmış, (I-5.29)
 meselā bi kızıla bi ōlan meselā iki dññür olaraķ annaşdı mı, (I-17.10)
 ātme āıam şu ğızına ōlan biribirine yāñın ātme dutma dedise de veliıaģa dññlemedi,
 (II-9.21)
arkamızıla odun getirike ondan kērice ğēçi ğúderkene çürüyük, (II-12.13)
 āıaşdan şimsir ğaşııı heye onnarına yirdik yemē. (II-20.73)
 yāw şimdi bu ilim fen ğtymat allahıla ğulıarasında. (II-27.39)

2.1.1.1.2. Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar

ÖTT'de kalınlık-incelik uyumunun var olduğu bazı kök ve tabanlarda, **DEYA**'da uyumsuzluk görülebilir. Bunlar sınırlı sayıda kelimelerdir. Ancak ekleşme sırasında özellikle inceltici ünsüzler (c, ç, n, s, ş, y) komşuluğunda kalın sıradan kelimelerde g, ve k ünsüzlerinin komşuluğundaki ö ve ü ünlülerinin kalınlaşmasıyla ince sıradan

kelimelerde uyum bozulabilmektedir. Bunun yanında birkaç ekin de çoğu kere ince ünlülü şeklinin kullanılması yine uyumu bozmaktadır.⁴⁹

2.1.1.1.2.1. Kök ve Tabanlarda:

g ve k ünsüzlerinin kalınlaştırıcı etkisiyle:

pazartesi gún biterdi. (I-1.13)

āmcāñ nerde górdü meni? (I-1.14)

babam benim cumhuriyet kóyünden yoħarı aħça kóyden, (I-1.19)

eve gelirdi ēle górüdük hē. (I-3.22)

cenāzeyi ğaldırılar şeylerle gómerler. (I-3.28)

ne ālīyler ne gúlīyler, gel ğal deseñ de ğalacaħ yannarı yoħ ğızım hē. (I-6.6)

āsgiden burda ökúzdē başğa bi şey yoħdu, (I-9.1)

depomuñ āsgeri gónderildiyse gónderildi, gónderilmediyse depoñuz teslim almañız. (I-10.25)

ōle tabī mēvsimine góre ğāri deĝişıyo tabī aĝırlıħ. (I-11.4)

oyun oynaırdı eşgere kórölu oyunu benim kórölu oynanırdı. (I-14.18)

anayı babayı ğórdüm hebicini yapıdım gózüm. (I-22.1)

adam kúfür ediy bu da enişde oldūu için dayanamadım (I-25.16)

e işde iyi kótü, hiş men bilmiyem ğızımı geldiler isdediler veriverdim gitti, (I-28.7)

āmrine şúkúr allāħ herkeze gósdertsin. (I-38.19)

góviyi góviyi hoca duvasıñyan gēydi hoca, (I-44.16)

ne var orda gómbe bişirttim, (II-2.22)

ō hōrtumdan bi kópek bālamışlar biliyoñ mu (II-13.26)

kókümüz de gine ōrdan ğēlme. (II-38.10)

Diğer inceltici ünsüzlerin etkisiyle:

musdava talet, bunun anası dē buwalı uçu gelmiş de bura, (I-1.7)

bizim akrenlerimiz getdi, öldü, biz ğartaldıķ eyice ğētdik. (I-1.56)

şindi hacim onuñ da özetini sene bi anladım (I-4.27)

⁴⁹ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 33.; GÜLSEVİN, *UİA*, s.21.; BOZ, *AMA*, s.48.; YILDIZ, *IMA*, s.24.; DİNAR, *BDA*, s.27.

fasilleekerik ondan bosdan_Uekerik_Uheni hēr şey (I-23.10)

ilkin_Uanası da sōna silası (I-52.11)

eşşēne de eşyēmizi gótürüllerdi dū_Uünümüz hilán gōlayıdı yavrum. (II-19.1)

pēnirdir, haşgeş, susam ondan keri sacı_Uüsdüne yālarız o işde gātmer. (II-22.8)

çok ısraretdilē yemē de gitmedik, (II-38.27)

buydēy, nohut buydeyi gatarlā bışiriler, (II-44.22)

adamlar toplar arkādeş benim hepsi baraklıdan, kōrguyudan, gōkcekden, bilmem gūrdenden oğūcum gēlcek, (II-48.16)

2.1.1.1.2.2. Eklerde:

DEYA’da inceltici tesiri olan ünsüzlerin bulunduğu ekler, kalın sıradan kelimelere, ince ünlülü olarak ya da kendinden sonraki ekin ünlüsünü incelterek getirilebilmektedir.

Şimdiki Zaman Çekiminde

işde baḡ bura alīylar ya men bağırıyam ya. (I-18.38)

ē ağıdın_Uiçine gātıp āliyarişde (I-31.12)

yā yā ben başga bi şey gonuşmiyam gāyi tamam. (I-31.17)

yörük, mıcan yörū_U öle duyarık gāri biz bilmiyah. (I-39.3)

sahurda hē, yā gızardıyalar canım kesiyalar gızardıyalar, (I-39.17)

yōrgan dikdirirerek bēşik_Ualıraḡ bunnarı hazırlıyarıḡişde çocā. (I-40.15)

işde āleyoz yāvrum gēşlerden_Uesirgesin yas_Uediyoz ōrdan ne deriz yāvrum gēşlerden_Uesirgesin ē. (I-45.24)

çālgīynan gārşılıyallardın işde bele yāni, (I-51.2)

āt yemē_Ui biz kemīnen hāşliyarız, (I-54.2)

ğmīy yīhiyarıS ondan sōna gider ālbīsesini keserik, (I-54.12)

sakleyoz bilen buluyo bulamadın mı cezāya düşüyo, (II-62.28)

Gelecek Zaman Çekiminde

başga bi şī yapılmıyo ölüm o nēpılcek? (II-4.31)

biz o vakıtlarda bi şe dişi çıkcek tamam, yok yok. (II-22.12)

būnnār sāda solda tōplēcez işeyde būrdan tōplar, dīnara gōtürüz (II-43.18)

annem babam filān ğōmşunuñ ğızını biz saña biz alcez diyollardı, (II-46.10)
 hôle burdan aqđı büz tutardı ğarı kürüceklē ğara ... çıkarceklē cenāze gömcez ōrda (II-47.18)
 ōrda da bi mal çıkmazķına üç ay yaz ne çıkıcek. (II-47.26)
 vādı maşala yancek denidi, (II-48.1)
 bunnarı alıcek ğārķadeş vār mı? (II-48.17)
 bu kırķılcek ğoyun yünü pēnir bāscez hē pēnir, (II-50.1)
 o bi olcekdı burdā, len görēceñ hemen duru mu şurda dūrdū yerde hemen bi şey yazar, (II-65.36)

İstek Kipi Çekiminde

varen giden eviñizden / ğurtulen diliñizden (II-4.6)
 gidin bāri ōndan bāri alın demiş (II-32.25)
 saklandı görükmēn dē nerdēse ateşden sāşları şey, (II-46.22)
 şindi soğuqđan añlatma amca ne añladēn, (II-47.7)
 sen dersin gökçe i ben alen, zeki der mādenleri ben alen, baraklıyı ben der ben alen
 bôle gelicek okūcuları taķsim ederis, (II-48.18)

2.1.1.2. Dudak Uyumu:

Düzlük-yuvarlaklık uyumu *ÖTT*ye göre ileri durumdadır. *ÖTT*de dudak ünsüzleri, yuvarlaklaştırıcı etkileriyle çoğu zaman uyumun bozulmasına neden olmakta, bazı alıntı kelimelerin orijinal hāllerine baĝlı kalınması uyumun dışındaki kelime sayısını arttırmaktadır. *ÖTT*de uyuma aykırı durumdaki bu kelimelerin çoğu uyuma girmiştir.

ōrda bēle havlı çekikler, ōrda yatıy, yatıylár. (I-3.7)
 hē gōrúcú usūlüyle, davıl çalınıdı eveli, dedeñ saĝıdı. (I-3.12)
 ōrda vapır arada karşıya geçecēz, (I-16.11)
 ondan sōna şeyini fasille bişirik, (I-23.35)
 çıĝa bôle ē boyalı bi tū neyse ğuş tūsü tavıh tūsü, (I-33.10)
 dēmene vēcēz, būlgur ētcēz, savırcēz, çālķēcēz yēcēz bulĝur pilavı bişirecēz dēcēz. (II-7.1)
 götürü yiyöz içiyöz ārtesi savışdırıyolar. (II-26.2)

ğara vaginna gitdik biz_{amcam}. (II-26.3)

gār yādī mī yāmır yādī mī fişşek vuruduğ (II-34.7)

ālan dedēye evelcesī şey_{idēdik} āş dökēdik horaz kesēdik (II-50.30)

çamırda babıcımız ğalırdı, (II-52.2)

DEYA'da y ünsüzünün daraltıcı – inceltici etkisi bazen uyumun bozulmasına neden olur.

yoğ onnar bitdi ğayrı hindi bi balo_{oliy}, gelinler gelip eve ğoniy. (I-1.11)

kümes mümes yapınca köpekleri bāliyler ūliy, şafā ğarşı ötüy, (I-2.14)

oralara yolmıya giderdih. (I-3.36)

hē hasan çetin_o dū_{ününe} filan getdik biz_{oriya} vārdıq, (I-9.23)

ordan bölünüp burıya geliyo (I-15.2)

ula dedī men seni dedi yollamıyacam dedi, (I-16.24)

yapmaz_{olu} mıyan canım, dölma yaparış äsgiden fasille yemē ğuru, ğuru fasille yapallādı, (I-31.15)

oriya ğadar bu havāleniğ vergisini toplārmış. (I-35.9)

ğövē ğabirlē dolanmıya gider. (I-29.19)

ōynıya ōynıya ğēlni getirriz (I-54.9)

duman burıya üç_{hāne} ğönmuşlar şoriya depōnuğ_{oldū}u yere hē. (II-9.1)

zeybek vardır, heh yok söyliyemem. (II-36.28)

örda mezbāniye dōru götürebilsēk ālsancağdā halkapınarda indiriyon, (II-43.19)

ğız_{evinē} el_{öpmiye} gedēr, (II-46.26)

bēn buña bāscen, bēn dedim nērde zāpdetcez dedim? fiçiye basıyoz biz dedim, o da buña bāscen bēn dedi ğodu gitti, (II-50.3)

biz ğölle deriz buydiye, hah onu vurallar, aqrabālarını dāvet_{edeller}, yidiriler, dağısını dağallar_{işde} bu. (II-63.22)

2.1.2 Ünlü Türemeleri:⁵⁰

2.1.2.1. Ön Seste Ünlü Türemesi:

“ı” “s” “ş” ve “r” ünsüzleriyle başlayan alıntı kelimelerde tespit edilmiş az sayıda örneği vardır:

ı :

eşkere gatarıḡ iliman sıḡarıḡ o ëleölur, (I-26.40)

motur yōḡana pancaröken yōdu yeḡiöadeTöldu, yōdu ileşberlik varıdı. (I-27.14)

çörek yālarsaḡ aṡa gatarsaḡ her ṡeye ilāzımölur, (I-27.18)

sütlerimizi bişiririk acıḡ dā ilehennerimize dökerik (II-15.20)

boyalamışlā ilēmlemişler veri verimişler annadıḡ mı? (II-64.25)

r :

ürüsümlerden işde ḡurbanöldüüm. (I-1.39) “rüsüm”

ıramazanlarımızda hazırlıklarımızı yaparık, (I-1.41)

e duāya allah ırāzı olsun, (I-1.50)

sōna bubam ırahmetlik gördü būbamārdımızdan geldi silāatdī, (I-41.28)

radya varıdı, ıradya diḡlēdiKönu. (II-2.14)

unuduyam hindi yāşım ıramazan nūhūz cüzdanındaöana yetmiş yedi diye, (II-12.7)

üçöteKöentere giydirilidiöäsgiden bizim burda ādet ürüsüm ölēydi. (II-20.33)

irezil yaşamdız, çünkü irezil yaşamdā ne olur? (II-27.1)

ünner gelirdim ālaşa ālaşa ḡonuşullardı ırahmatlıklar, (II-28.14)

atınıḡöonuḡ şefenḡinden at su işmemiş, gölgesinden irenginden, dünyā güzelıymiş ḡāri. (II-52.28)

ş :

vallā norgaS diye burıya bī işē buldur tarafından birisi gelmiş, (II-43.1)

tabī ninem uşumnu, uşumnudan derdi, şumnu hē, (II-67.39) “şumnu”

⁵⁰ Sadettin ÖZÇELİK “Türkçede Kullanılan Arapça Kelimelerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bazı Tespitler” Türk Dili, *TD*, S. 634, Ankara, 2004, s.550-562.; ÖZÇELİK “Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları” *TFKGSÖ*, *TD*, S. 612, Ankara, 2002, s.1033-1041.

2.1.2.2. İç Seste Ünlü Türemesi:

İç seste, kelimeyle hiçbir organik bağı olmayan düz-dar ünlülerin türemesi olayıdır.⁵¹

bu bütün ğabir gazanlar yer dağılır, (I-3.52)

yemek dökërdik yediridik taraflara etirafa dâvetiye gönderdik oğucu gelirdi. (I-11.6)

bir âşda bir guş felfecir okuyor, (I-19.33)

babasından târlasını tağgasını da icirâya goymuşla, (I-21.26)

afiyonekerik nohuT_Uekerik fasille_Uekerik ondan bosdan_Uekerik_Uheni hër şey (I-23.10)

vardı işde zilif kesilîyken gına gecesi de kesilîydi (I-26.29)

bunun biri halil ibirâm, biri mûsa, ē biri mûsdaFa, (I-37.9)

sütüre gerisine get diye, (I-37.22)

mîde filimi mîde filimi bucahda çâkdirdi halil_Uirbēm, (I-38.20)

ben bunu_Uâldım bunu masîraf_Uetdim dē bi gôsderme var görgü. (I-44.10)

biz_Uhemen santıralcıyı pençereden gizli gâtıK_Uiçeriye, (II-13.23)

ya'a sıçıramaz sıçıramaz dışına (II-15.23)

cenâb_Uallah ğuduretden ışık yanıyo. (II-26.18)

hapis hapis cezâ_Ualıyoñ yâ, (II-45.34)

toğtattan alaman harbi başlayınca bizim ârlıkları çekdiler erzuruma. (II-55.56)

bu yahıt gelin_Ualmâ giderler, (II-61.35)

2.1.3. Ünlü Düşmesi:

DEYA 'da daha çok iç seste düz-geniş ve dar ünlülerin düşmesine rastlanmaktadır.

2.1.3.1. İç Seste Ünlü Düşmesi:

Genellikle, tabanlara gelen ekler nedeniyle vurgusuz olan orta heceye kayan düz-geniş ve dar ünlülerin düşmesi şekliyle görülmektedir.⁵²

-ø- < -e- / -a-

hindi ben_Uorda çok geyun güdüyün (I-2.30)

⁵¹ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 44; GÜLSEVİN, *UİA*, s.27; BOZ, *AMA*, s.47; YILDIZ, *IMA*, s.28.; GÖKER, *BTkKA*, s.13.; DİNAR, *BDA*, s.32.

⁵² krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 41; GÜLSEVİN, *UİA*, s. 28; BOZ, *AMA*, s.48; YILDIZ, *IMA*, s.27.; DİNAR, *BDA*, s.33.

nerde avşarlı varısa dāveTederiz onnar dāhi geliller, (I-9.9)

len nerde görecēn işde hu delīyne çeliKöynadık yörüdük hārman yerinde. (II-18.1)

ordan āldılar āsıldılar burdan afīyona, (II-26.7)

ne yemē olcak. (II-31.13)

e şimdio ķāķdı bu ceryannar geldi (II-37.13)

vārdır vārdır o ģaStede bile çıķdıo. (II-65.38)

-ø- <-i- / -i-

bilmiyoz ki bilmiyoz ki ilerde dedelerimiz nası oldūunu bilmiyoz (I-15.5) “ileride”

bi loķantā oturur, ģārnımızı doyururuķ, (I-26.17) “karın”

gētirdiķ ğına vurarız gēlne çālgı getirriz öynıya öynıya gēlni getirriz (I-54.9) “gelin”

ālnını üsdünde kekili meze (I-45.31) “alın”

ona da certli māllesi derler, (II-1.12) “ceritli”

şindi mühtarlık filān onnarıñ da tā bi ģısmı var yērlileri. (II-13.5) “kısım”

balkesir tarafını kesin bilmiyorum, (II-66.35) “balıkesir”

benim ģismim hacıüsün kökden bu kövü ğuran, (II-42.46) “isim”

vallā nelē ölcek dē āsgi gelenek görenek şeyde çıķıyo televzonda ôle gösderi. (II-50.9)

“televizyon”

bi dakģa benonu bi. (II-54.23) “dakika”

-ø- <-u- / -ü-

he ğadınlara, ôlanlara etek, şeki, bürgü niyse. (I-1.37) “bürü-”

sabāna haydiñ buyruñ eş dos asbap görmē gidiyik, (I-26.16) “buyur-“

ōndan sōna dāvlumuzu çalıyaķ allahıñ emriynen yapıyaķ dūünümüzü işde bu. (I-31.1)

“davul”

çālgı getirriz öynıya öynıya gēlni getirriz (I-54.9) “oyun”

boynuna bi ğırmızı poşu bālāsıñ davıl çala çala. (II-3.9) “boyun”

ģöynumuzu sağardıķ, pēynir atardıķ, keselerdik, şeyderdik dilerdik. (II-16.5) “koyun”

Ek-fiilin çekimlerinde

DEYA’da çoğunlukla i- fiilinin korunduĝu görölmekle birlikte düştüĝü örnekler de mevcuttur:

hindi buvazdan kevran geçermiş burdan, (I-2.18)
 ğız_evine bi de ğına davarı giderdi davılınan, (I-3.18)
 cenāze_olursa defnederdi, (I-14.14)
 vērellerse vereller gōnneri varısa vērmelerse bizde satlık ğız yoĥ diyēller ğoyallar
 gideller, (I-40.2)
 bunun böyü vārdı (I-42.23)
 ōlmaz mı tabī onū genç gelinner turuşlu ildızlı giyēllērdi gēnc_olan gelinner. (I-43.16)
 dāmat bū nērden çıkarsa bu köyün ortasından gider (I-44.14)
 bunnā bi obīymiş yāni annayabildiñ mi? (II-3.29)
 kılarnet, o bū_ülü, iki dene ğılarnet bi bū_ülü_olurdu (II-6.5)
 canım āsgiden mālclılık meşurumuş (II-6.20)
 ōrdan sulanırmış āsgiden (II-6.22)
 buraya geliyo yerleşio sarıgeçili yörüymüş buraya yerleşio, (II-21.3)

2.1.3.2. Son Seste Ünlü Düşmesi:

Bir örneği vardır.

pariy ver yāv biz ā_usdusda temuSda afiyonu cızdıĥ, (I-47.19)

Belirtisiz isim tamlamalarında iyelik ekinin düşmesi⁵³

tādil gün gelin ēnerdi, pazartesi gün biterdi. (I-1.12)
pērşembe gün dē pērşembe gün de ğına olurdu kadın_evinde ğız_evinde. (I-8.1)
 ondan sōna cumā gün çālgı gelirdi gēnşler toplanıdı, (I-8.2)
cumā gün başlanırdı bizim bullarımızın dū_ünü, (II-15.48)

2.1.4. Yuvarlaklaşma:

Bazı dudak ünsüzleri komşuluğundaki düz ünlüler, söz konusu ünsüzler etkisiyle yuvarlaklaşır.⁵⁴ Bunlardan başka benzeşme yoluyla da yuvarlaklaşma görülür.

⁵³ Buradaki örnekleri sıfat tamlaması olarak kabul edenler için böyle bir ses olayı söz konusu değildir.

⁵⁴ bkz.KORKMAZ; *Gramer Terimleri Sözlüğü GTS*, TDK Yay., Ankara, 1992, s. 174 (Korkmaz, bu terimi **yuvarlaklaşma** olarak vermiştir, aynı kavram için **dudaklılaşma** terimi de yaygın olarak kullanılmaktadır.)

Yuvarlaklaşma örnekleri:⁵⁵

sōna gelenler loğum getiri, büsgevit getiri. (I-3.31) “bisküvi”
 bunu faprika verise, alacāz bi fon gurucāz filan dedik, (I-9.17) “kuracağız”
 bizim bobamız rāmetlik çok sayılan bi kişiydin (I-9.33) “baba”
 kimisi bilmece sorur filān çok değişik işde, (I-9.43) “sorar”
 dedik len vermiyelim bu dövüse biz bu tekmili, (I-16.19) “deyyūs”
 bele pilonna cizilmiş gibi dikilmiş (I-24.32) “pılan”
 şōrda bē daşımız vārdır köyün, āltında oruyu ūş kere dolandırı alı geliller buruya. (I-49.26) “oraya, buraya”
 o hanı gocuman ondan kerı arabıya sararlar sararlar gelillēdi. (II-7.24) “kocaman”
 orıyā muħalle toplanır, (II-8.7) “mahalle”
 meselā tabī o zuman biz çocukluk tabī biz pek o durumu bilmiyoz da, (II-8.8) “zaman”
 o dediķinā popazlā gēlcek dedi ısmayıl çavuş var onun, ātlardan, ötürü. (II-30.35) “papaz”
büber şindi çok da lezzetli, olurdu (II-40.41) “biber”
böbek yüz derlērdi böbek yüzölü hayvannarı o zuman dē mi bu, (II-47.21) “bebek”
 ilāhīyle yapmā başladık, mevlütle yāni bōle, olurdu, esgiden. (II-56.11) “mevlit”
töbe, ossun ben, ollarını bilemem. (II-63.12) “tevbe”
 bi de laf çıkarmışlā mācurlar adam yiyo diye, (II-68.24) “muhacir”

2.1.5. Geçişme:

Çoğu kere bir arada kullanılan, biri son seste diğeri de ön seste ünlü barındıran iki kelimenin ünlülerinin kaynaşarak tek kelime hâline gelmesidir.⁵⁶
 bizim yaylamız oraya oldūcün devamlı biliyem orları. (I-2.30)
 veri gāri, atan par,atar atan par,atar. (I-6.25)
 çeşme aldı, ū yāni sontacıñ suyundan şoraya. (I-19.23)
 hē sūdünü de getirdik gaymā, ū ediyek peynir, ediyek nēdecik? (I-30.23)
 len ben saña şak,etdim şaka derimiş. (II-5.54)

⁵⁵ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 29; BOZ, *AMA*, s.49.; GÖKER, *BTkKA*, s.11.; DİNAR, *BDA*, s.35.

⁵⁶ bkz. Osman Nedim TUNA; Türk Dilbilgisi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (basılmamış ders notları) *TDDN*, Malatya, 1986, s.43; KORKMAZ; *GTS*, s. 160 (Korkmaz bu terimi **ünlü kaynaşması** olarak vermiştir.)

heh hayvannā ordan sulanıyomuş ekserī köyün ğuruluşu bôlimiş. (II-6.24)
sütlaş sütlü aç aş, ôlise bu kônıadı sütlaş olsun diyo ôrdan yāni bu isimi alıyo. (II-6.33)
onu yālārzııçine bi şē ğatarız nīse pēnirdir, (II-22.8)
hatdā bēnim asgerdēkene bilene ya’a ôle mi, (II-33.11)
cumārtesi ğünü, oğūcular toplanır gelinıenesiye ğadā ğālırdı. (II-48.13)
e yörük beyi yāni bu ata nôluyo? (II-52.30)
entāri keyerdi benim bobannem annannemin keydīıni biliyin, anamın filen keydīıni bilmēyin. (II-58.39)
morlu şalvar ikisiñleri şura serēr mīdik, (II-60.22)
üş ğün, netceñ sen eliñ dūıününü filānıolum! (II-63.1)

2.1.6. İncelme:

Çeşitli sebeplerle bir kelimedeki kalın sıradan ünlülerin ince sıraya geçmesi olayıdır.⁵⁷
DEYA’daki ünlü incelmelerini **Ölçünlü Türkiye Türkçesine Göre Damak Uyumunun Geri Olduğu Durumlar** bahsinde genişçe işlemiştik (bkz. 2.1.1.1.2.) Burada ise; kalın ünlülü iken bir nevi sıra deĝiştirerek ince ünlülü hāle gelen ancak damak uyumunu bozmayan örnekler verilmiştir.

ôlen nemezihilē en aşşā elli ğişiıolurdu, maşşallahı var şindiıiki ğişiıoluyo, (I-14.6)
“namaz”
bunnā olmasa biz mālubı olcādık, bunnā bize şētdi, sôt kıasabasına dōru onunı terefine onnara veriyō. (II-53.13) “taraf”

2.1.7. Kalınlaşma:

Çeşitli sebeplerle bir kelimedeki ince sıradan ünlülerin kalın sıraya geçmesi olayıdır.⁵⁸
Yukarıda işlediğimiz incelme olayında olduğu gibi, burada ince ünlülü iken bir nevi sıra deĝiştirerek kalın ünlülü hāle gelen ancak damak uyumunu bozmayan örnekler verilmiştir:

⁵⁷ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 87.

⁵⁸ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 95.

hindi omar dayım, bunun dedesi omar dayımnan. (I-1.20) “ömer”
bîrbirine de gene hızmatını bitiriyolā, (II-32.70) “hizmet”

2.1.8. Daralma:

Çoğu kere daraltıcı etkisi olan “c, ç, n, s, ş, y” ünsüzleri komşuluğundaki geniş ünlülerin yerlerini dar ünlülere bırakmasıdır.⁵⁹

2.1.8.1. İlk Hecede Daralma:

Eski Türkçede (bundan sonra *ET*), kapalı e olarak kabul edilen, Eski Anadolu Türkçesi (bundan sonra *EAT*) metinlerinde varlığını bilmemize rağmen imlâ olarak tespit edemediğimiz söz konusu ünlü *DEYA*’da yerini i’ye bırakmıştır.⁶⁰ Bu olay diğer Anadolu ağızlarında da sıkça görülür.⁶¹

i < e

hiyete almıycan muhtarla hiş bi ilgisi olmıcaķ (I-9.16)
he başladı, imekleme deriz bîz, dişi çıkdı diş göllesi bişiriz hē, (I-46.4)
kimisi ziytin yā yakādı. (II-52.5)

i < è

köyün en gevur adamı didim yā şöle diyelim, (I-7.1)
dayā doķuzay dayah vidim bubamdan men, (I-41.31)
rēnkliiplērdēn āltı yidi çeşit ip ondan sōna geķ geķ ğılıcı vārdır, onuñ bōle vuruyun
sıķışdırıyo, (I-43.13)
ġuzularım allah ömürler virsin sizlere (II-20.24)

u < o

bunuñ anası dē buwalı uçu gelmiş de bura, (I-1.8) “boġa”
hindi buvazdan kevran geķermiş burdan, (I-2.18) “boġaz”

⁵⁹ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s.159 (Korkmaz, bu terimi **ünlü daralması** olarak vermiştir.)

⁶⁰ Geniş bilgi için bkz. Gürer GÜLSEVİN, Erdoğan BOZ, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara 2004, s.96.

⁶¹ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 37, GÜLSEVİN; *UİA*, s. 30, BOZ, *AMA*, s.50.; GÖKER, *BTKKA*, s.11.; DİNAR, *BDA*, s.38.

bu uva beyköy beyleri varımış, onnarın emrindeymiş, beylerin emrindeymiş. (I-5.16)
“ova”

ne isdiyseñiz verim, haydiñ gidelim, size de allah rāzı ussun. (I-28.1) “olsun”

ğoş buynuzu, zümrüt diyē isim göyārdılñ nañışlara. (I-43.17) “boynuz”

oña dişlik ğaynadırla bi bulguru ğaynadırlā tabaqları ğuyarla dağıdırlā her yere, (II-4.35) “koy-“

şindi sufralar ğuruluyo, (II-32.31) “sofra”

bu şey_ıannanne deyo kumik gibi deyo geldi dedim. (II-52.15) “komik”

ġārdeş yi_ıeniyīm bey_ıölunuñ du_ıanıyın hopucu_ıalman hopucu_ı demiş o ne demēġ_ıise. (II-52.39) “doğan”

ü < ö

örden burāya indirse beri yandaķı vallā düvecek. (I-39.17) “döv-“

ı < a

yorgan sıranıñ, heye dikdirirík, yorgan dikdirirík, (I-3.40) “sar-“

2.1.8.2. İç Seste Daralma:

Bu ilk hecede kapalı e’ye mahsus ünlü daralması dışında, kelime içinde çoġu kere daraltıcı etkisi olan “c, ç, n, s, ş, y” ünsüzleri komşuluġunda daralmalar da vardır. Bu daralmalar hem *ÖTT* de hem de diġer Anadolu ağızlarında oldukça sık görölmektedir.

ı < a

hē ısbartıda da o zaman bi doķdurumuz vardı yūsuf erdoğan, (I-9.22) “ıspartada”

hā bugün arkıdaş sen ben üç kişi odanın bütün odaya baġlı komşular örda toplanı yemēni yer. (I-9.38) “arkadaş”

suyu dölduruncaķ ġārdışım demiş (I-29.21) “kardeş”

ertesi ġün aramıya çıkıyolar, (I-35.19) “arama”

yētmış yedi yētmış sēķız yaşındıyam yāvrum hah. (I-54.1) “yaşında”

şafāñ_ııldızına ġāldırı mīydıķ havıyı, (I-60.31) “hava”

ġazarlā gelirlē bayraķ taķarlā arabıya, (II-3.15) “araba”

ġovē durduķdan sōna gideller gelin_ıalmıya. (II-11.24) “alma”

ondan sōra gavırız şeyini irimī_ıni ğavırız, (II-31.15) “kavur-“
o gün gelmiş parıyı verememiş, (II-32.20) “para”
beş senede bi iniyú ovıya diyú (II-32.73) “ova”
benim de yaşım accık geşdiydi biz de hocıya girdik. (II-42.19) “hoca”
oraniñ yētkili olmıyanı ōrdan mal_ıalamıyo, (II-43.24) “alama-”
şuriya getiridik huriya dökerdik, (II-45.25) “şura ~ hura”

u < a

kimisi bilmece sorur (I-9.43) “sorar”
köyüñ_ıāltında oruyu ũş kere dolandırı alı geliller buruya. (I-49.26) “ora, bura”

i < e

elezığa vardıñ pazartisi gún hareket_ıeden orıya vārdı mīydın bi gún tehir_ıediy, (I-16.4)
“pazartesi”
geliniñ zātin dā çocūñ batdānesini, yōrganını, yāsdını filān hep doldurulur cehize
sereriz. (I-36.36) “zāten”
meselā gız_ıisdemiye gedē iki_ıũş gişi gız_ıisdemiye gedē. (II-6.1) “isteme”
bi hat tēnciriye görüz, ōrdan alı_ıalı yēriz ha bōle. (II-7.18) “tencere”
ya'a ben sōliyemen, (II-22.4) “söyle-”
kırk gişi gāldı mı ğapıyı kitliyo, (II-26.5) “kilitle-”
deviye sārmişlā enişdesi de gēlmiş, (II-29.25) “deve”
hē bi de saķal vā bōle bembiyaz, (II-32.6) “bembeyaz”
hanı ğururdu_ıorda onda sōna herkiş doķurdu ala heybe, (II-34.35) “herkes”
sādice kadınıñ bi gözü görünür şōle, (II-65.28) “sādece”

ü < e

sölüyüm hē, ōnce bi de şēderlerimişimiş biz onnara daħa aķlım_ıermiy benim (I-43.25)
“söyle-”

i < a

bunnarı hazırlıyarıñ işde çocā. (I-40.15) “hazırla-”
āt yemē_ı biz kemīnen hāşliyarız, (I-54.2) “haşla-”

zētin yānı ısıdırka yımırtyi çaķarla, (II-3.3) “yumurta”

yavrim kınīy ğararla, ğızı õşarla, eline kınīy yaķarla yatırıla. (II-7.6) “kına”

u < o

kimin köpēnne horuzu öterse bu ovayı oņa verelim demişlē, (I-2.11) “horoz”

ôle bi pompalı vagunetleri vādır, (II-6.11) “vagonet”

hē bellēm_ıacıdı tokdurlara gitdim_ıizimire ölüm duruyodu (II-7.27) “doktor”

hindi moturunan gedīyler moturunan gelinīy. (II-10.24) “motor”

biz meselā çikulatadır cartdır curtdur bi şī görmedik, (II-27.4) “çikolata”

ı < e

tarla bāçiyā benim_ıhanım ē gēcek ğazanı vürmuş (II-46.19) “bahçe”

2.1.8.3. Son Seste Daralma:

son seste daralma için bir örnek tespit edilmiştir.

ya bi tepsi baklavı veriyon_ı ya bi tavuķ veriyon_ıonu. (II-59.27)

2.1.9. Genişleme:

İç veya son sesteki dar ünlülerin çeşitli sebeplerle genişlemesidir.⁶²

a < ı

meselā nūfus kā_ıatlarında bile ğıpdı diye af_ıedersin aptallara ğıpdı denirdi (I-20.30) “kâğıt”

ğatmeri haşhaşı çekerik böyücek bezesini dutarak, açarak içine haşhaşı çalarak yeniden yazarak saca atar, sacın üsdünde yālanır ğızarır güzelce ğıpgırmızı bişer, (II-20.21) “açarık, çalarık, yazarık”

ó < ü

góviyi góviyi hoca duvasīynan gēydiri hoca, (I-44.16) “güvey”

⁶² bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 160 (Korkmaz, bu terimi **ünlü genişlemesi** olarak vermiştir.)

e<i

yedi gişi var gelmiş hecadan, (I-3.5) “hicaz”

hē isbā olur gāye, oynadır ğadınları oynadırlar tev çalarlar, (I-3.56) “ğayri”

sus bē ehteyar felan deme, ölur. (I-18.38) “ihtiyar”

evimizde yenecek yener hebicî işde eyledir. (I-22.26) “yenir”

orâya verisen bizim kôden ötürü ğıyamat ğopasıya heç vermezler (I-47.13) “hiç”

nenem gidiyo tâbi biz de gitcez. (II-52.3) “nine”

adamı ğaybetdiler nasıl ğaybetdilerise allahın hekmetinden yāni başımıza. (II-64.17)
“hikmet”

o < u

soñ yonan harbini bitiriyi ondan sōna geliyi on dört sene. (I-37.11) “yunan”

eveli duvağ vardı, dovak vardı, o bi çeşit poçuları, (II-2.38) “duvak”

bi de yāydılar mı dışarıya bi çoval gerilerdi, (II-34.15) “çuval”

allah cennet yüzü görme bizim dovāmız bu dē mi dēzem, (II-60.51) “du’a”

o < ü

görünmüyoğ gā goya, gündüz gidiyoğ gece yatıyoğ şey gece yatıyoğ. “güya”

ö<ü

ē gine gücümüz yetdī ğadar hōrmetimizde bulunuruğ. (I-1.44) “hürmet”

gövē ğabirlē dolanmıya gider. (I-29.19) “güvey”

yemeklerimiz düün yemeklerinde at yapılır haşlamā, göwēç, pilāv, çorba, dātlı. (I-33.1) “güveç”

hökümet bunnara demiş ki iskân edecēz sizi dē burā dē, (II-5.2) “hükümet”

o<ü

arabāynan getdik biz otoposnan getdik hē (I-22.3) “otobüs”

ó<u

tōwaletī işde isdasyondan isdasyona su dökecekler gidiyo. (II-26.6) “tuvalet”

āynı o da olur āynı dóvāya gederler. (II-37.6) “du’a”

çaş köyünde bi bizim yónuz dē bi çocuk var,orda hē, (II-38.8) “yunus”

2.1.10. Düzleşme:

Çeşitli fonetik sebeplere bağlı olarak yuvarlak ünlülerin, yerlerini düz ünlülere bırakmasıdır.⁶³ *DEYA*’da tespit edilen örnekler şunlardır:

a < o

eşkere gatarıḡ iliman sıḡarıḡ o èle,olur, (I-26.40) “limon”

radya varıdı, ıradya diḡlēdiK,onu. (II-2.13) “radyo”

dış yüzde on,altı milyana erdoğan,aldı,ıhi (II-12.34) “milyon”

yolma bitecē zaman anas yapallardı, (II-39.10) “anons”

horaz kesēdik bulḡur,aşınna evelcesi dökēdik,üsdüne zinilere (II-50.30) “horoz”

â < o

âlpaslana veriseḡ afıyân cızasıya, (I-47.11) “afyon”

şindi yorgâlar mânâsı, burası yorgâ cavırı varımıḡ, ôren varımıḡ burdâ ondan yorgâlar ḡalmıḡ ondan yâni. (II-55.1) “yorgo”

e < o

ondan sōna kimyen,atallar, (I-21.13) “kimyon”

e < ü

sōna gelenler loḡum getiri, büsgevīt getiri. (I-3.31) “bisküvi”

kim evele varısa o nöbeti ḡapar, evelâ o üderdi. (II-67.20) “öğüt-”

e < ö

âvdanda bi yirde,âlli dönüm tarla vardı beliḡdiler (II-12.26) “bölüş-”

ı < u

orda onuḡ ismi mırat var ondan kēri yedi evrâ bunnar, (I-3.4) “murat”

⁶³ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 160 (Korkmaz, bu terimi **ünlü düzleşmesi** olarak vermiştir.)

davıl çalnıdı eveli, dedeñ sağıdı. (I-3.12) “davul”

ōrda vapır arada karşıya geçecēz, gēşdik herkesiñ yerlēni yāzdılā (I-16.11) “vapur”

bulğur, un, duz efendim yımırta toplarız, (I-24.36) “yumurta”

ğurban_olum canıñıza yavrılarım, saña da allah ırāzı ossuñ_ölum. (I-28.30) “yavru”

ğuş tūsü tavıh tūsü, onu bi çapıda edellerdi āltınnarı bōle onuñ_üsdüne bālallardı. (I-33.10) “tavuk”

çorlulu yakıp çavuşanan diy burhan beyin şavķı mı yapacağ diy (I-39.22) “yakup”

bāh bī men deliğanlı ğızıdım başğa birine yavıhlıydım, onu da diyim. (I-41.18) “yavuklu”

ē atmış doğuzda tapıda varıp da orayı ğarışdırsāymışık yüz seksen dönüm tarla çıkıy_ıki ũş ğārdaşa orda. (II-38.6) “tapu”

çamırda babıcımız ğalırdı, (II-52.2) “çamur”

ı < o

otuz sıfra ğurarığ çay bişiririk. (I-1.33) “sofra”

ğara vagınna gitdik biz_amcam. (II-26.3) “vagon”

i < u

toplarığ ğonşıyi, diş_hedi_ı_ediyyik dē onnarı yedirrik (I-18.29) “komşu”

fasille yimeği yapādık, (II-7.8) “fasulye”

i < ü

baba_ölünce geçen sene belişdiler. (I-12.26) “bölüş-”

ağşam giderik zilif derik biz saçını keserik, tēllerik. (I-18.18) “zülfi”

yüz seksen sivāriyinen ertürul ğāzi oña yardım_ediyo, (II-53.10) “süvari”

i < ö

āynı şu pādisó gibi ğiyer_onu ğapadır_onu sādce bi gözü görünür, (II-65.29) “pardösü”

2.1.11. Alıntı Kelimelerdeki Uzun Ünlülerin Kısalması

DEYA’da alıntı kelimelerdeki uzun ünlülerin kısalmasına **ÖTT**’deki belirgin kısaltmalar dışında, sıklıkla rastlanmaktadır.

icābında dāmādın şu tesbisini ben kapsam tamam mı mutlaka buna sādışlar ücret ödeyeceK (I-15.14) “mutlakā”

bi ğuşastēmen tekmiliisdīy bizden ğoşda, (I-16.18) “tekmīl”

dedik len vermiyelim bu dövüse biz bu tekмили, (I-16.19) “deyyūs”

yānı esgiden daş baĝ bunnar birer hatıra, senīyle biz nası ğonuşuyoruz? (I-19.8) “hātıra”

cenābAllahā biñ bir kelam danışmaya giderimiş. (I-19.30) “kelām”

bin duĝuz yüzatmış ikiye ğadar esgiden biz mahsulleriekiyoduĝ, (I-20.12) “mahsūl”

ĝaraĝuyu gölü etirafı sōnadan çevrildi. (I-20.10) “etrāf”

ĝöyun ĝoyar yıprāa vārdım da avara ĝayalı, oraya da avara ĝayası deller. (I-47.36) “āvāre”

bu muhalleniñ ē eşraflāndan diyelim ĝāri, (II-8.7) “eşrāf”

zamanında ē bildiñ bu köy ĝalabāydıo zaman, bayā çok yetmiş seksenĝhāne vardı. (II-17.23) “zamān”

bizim musa tekgesi ũş senēe gider ora ĝurban keser geliriz, (II-38.1) “mūsā”

hısım akrabāsı, hısım akrabāsı getirilēdi çalı deriz pinar su getirilēdi, (II-48.3) “akrabā”

yemēni yer, teravisine giderişde bu ĝadaĝ nēedcekler ramazanda? (II-63.26) “terāvih”

2.2. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

2.2.1. Ötümlüleşme:

Ötümsüz ünsüzlerin yerlerini ötümlü karşılıklarına bırakmasıdır.⁶⁴ Ötümlüleşme, hem **ÖTT’de** hem de bütün Anadolu ağızlarında çok yaygın olarak görülen bir değişmedir. Bu değişmelerin bir kısmı yarı ötümlüleştirmelerdir.

Ötümlüleştirmeyi üç başlık altında işleyeceğiz:

2.2.1.1. Ön Seste Ötümlüleşme:

Ön seste ötümlüleşme birçok Anadolu ağızında olduğu gibi **DEYA**’da da sık görülen bir olaydır. **ÖTT**’de de görülen ötümlüleşme örnekleri burada belirtilmemiştir.

⁶⁴bkz. KORKMAZ; **GTS**, s.151 (Korkmaz, bu terimi **tonlulaşma** olarak vermiştir.); TUNA; **TDDN**, s. 27-28.

#d < #t *ET*deki #t'lerin Oğuz lehçelerinde #d'ye değişmesi yaygın bir fonetik eğilimdir.

hani orda çoban dutacaklar. (I-4.31)

oraya çiçek depesine giderik orda dedeler var. (I-31.24)

ğanīynca belinde dabanca varımış çıhartdı, (I-41.25)

sapan daşına ğırdırmışayānı bürda, (I-47.42)

duzlar tenikelerē bidonnara basarıķonu. (II-15.17)

ō hemen çekdi bi darak bi boşaltdı. (II-30.56)

#g(a) < #k(a)

badılcan bişiridik ğara şey, öte beri işde. (I-3.3)

iki şey halva getirilerdi ğutu. (I-28.26)

ğınamızı ğarallar başımıza yaħallar, (I-29.12)

bōbem memī balıeyledī her ğapıyā ğulıeyledi (I-29.44)

ē āti ğoyunnar kesildi mi ğazanda bişērdi, (I-33.2)

beşon ğuruş cebine harçlık ğatar bu ğadar başga. (I-34.15)

e ordan ğaşdıķ ğaşdıķ geldik burāya duramadıķ. (I-34.16)

bürdan bi ğadı türemiş her nasılsa ismini ğādılar ğoymuşlar (I-35.2)

ğarşıda horu köyü vardır,. (I-35.6)

bī iki ğün bi ğün önce ğonuşursun ğıza varışınğ älçi varışınğ, (I-36.1)

adıña ğurban ayölum nennī nennī. (I-36.53)

bi denesi aydın tarafına geçiy iki ğardaş geliyler burāya. (I-37.3)

mūsdaFagılō ğambergilin dēdeleri oluy, (I-37.9)

yıprāla vārdım da avara ğayalı, oraya da avara ğayası deller. (I-47.36)

ē adam ğavğatcek ğarīyna, (II-32.62)

yā ğızardıyalar canım kesiyalar ğızardıyalar, onu bişiriler (II-39.17)

çēliz gelinolan ğızlara bi kilim doķurduñ. (II-39.30)

dūün ğünü ğararlaşdırdılar mı ālbīsesi āşyāsīymış dūünü yapallar. (II-41.32)

hōle burdan aķdı büz tutardı ğarı kürūceklē ğara (II-47.18)

canavar, ayī, ğürt, orda ğıyāmet, dek baña dekgelmedi, (II-47.19)

ēsgiden ğaravanoludu, dōlduruyolādı vagonlara, o şekilde götürüyollādı. (II-48.36)

şeyi hani biz bi ğarağol gibi beşaltı kişiydik biz ē başımızda bi albay bi de assubay varıdı. (II-49.18)

#g < #k ÖTTde de rastlanan örnekler dışında ön damak k'sinin ötümlüleşmesine bazı kelimeler tespit edilmiştir:

iki üş gún geşdi mīdi gine hepicini dāvet ederler şēderler, (I-3.51) “geç-”
seydili türbesi vardır, seydi sultan yatırları vardır, iki gişi hani. (I-12.12) “kişi”
vallā türkü bu arkadaş sôler mi bilmiyom gendisi yalvaçlıdıramma. (I-35.26) “kendi”
dişhedîi bişiririz dişhedîi bişiririz hē tabağlara gıoyarız bôle gôşu gôşu dağıdırız,
ğapāñ genevir gatarız. (I-36.39) “kenevir”
gēçi başlamış gelikene ben bunu bi kôrkuden demiş canavarı, (II-5.50) “keçi”
bôrek yaparız, yaparlar işde gômbe yaparlar, gâtmer yaparlar, (II-22.7) “kömbe”
şôle güccük bi fırınlarımız vādır, gômbe gibi ederiz hôle içi haşgâşlı altına çiçek yāğı dökeriz, (II-61.9) “küçük”

#z < #s

datlı yaparız, zini yaparız baklavı yapardıñ onnarı götürürük. (I-31.21) “sini”
geliñ gızlar geliñ dē berī geliñ / eliñizi de bir güzēl zürünōf / ben gidiyom da sizlēr galīñ buradā (I-48.3) “sür-”
öküzünen sürērdik, gara zakızoluduğ düveniñüsdünde āşama gadar dolana dolana tabī, (I-50.13) “sakız”
kôde yemek hepisini yapıyoz yāni zepzeekeriz, pāncarēkeriz, fī ekeriz mallara yidirmekuçun darıēkeriz bunnarı maķinīynen gıyarız, (II-14.25) “sebze”
zobāyna ısınılmāyo ısınılır mı heç, çāresiz işde. (II-15.12) “soba”
ertisi gün zabālen ombeş yirmi gişi oduna gidellerdi (II-40.14) “sabah”
badılcan, büber, zalatalık yāni şey onnar işde, göveri derler (II-40.45) “salatalık”

#b < #p

dā benim zamanımda dökülmedīdi ya, bu bekaka şeyi çıkalı herkez yemek döküy şimdi, bütün mēwluTōkununur, dowā yapılır, (II-21.22) “pekaka”
mērcimek bi dē bēsimeṭ gibi dērlerdi püsgūt gibi bi şe onnarı verilerdi, (II-47.32) “peksimeṭ, bisküvi”

çamırda babıcımız ğalırdı, (II-52.2) “pabuç”

#p < #b

ē erkeklē ğaķıvirse de bi de biz ğızınsaķ pacada, (II-20.54) “baca”

#c < #ç

çam_ūāaşları var bele pilonna cizilmiş gibi dikilmiş (I-24.32) “çiz-”

ālpaşlana veriseñ afıyāñ cızasıya, bēşirliye veriseñ dēve gelesiye deve ğonyāya duza gidīy āydına incire yemişe gidīy, çürüklüye veriseñ tilki vurasıya veresi bele paralar, (I-47.11) “çizesiye”

Ön Seste Yarı Ötümlülük

#K < #k

tekrar KelePederdik bōlē çile onu da boyatdırdıķ tekrar sarārdıķ yıķārdıķ toħurduķ, (I-43.3)

hī şindī Keçi kesiyolar, (II-25.13)

2.2.1.2. İç Seste Ötümlüleşme

2.2.1.2.1. Tabanlarda:

ET de ötümsüz olan bazı örnekler *ÖTT* de ötümlüleştirmiştir. *DEYA*’da bunların yanında, aşağıdaki kelimelerde de ötümlüleşme tespit edilmiştir:

-g- < -k-

burunğayayna bi şey_ūolmuş, tartışmış esgi adamlar, (I-2.6)

sōna gelenler loķum getiri, büsgevit getiri. (I-3.31)

yapā, yapā ğoyunu ülger geçdi_ūi, ülger vardır heye. (I-3.38) “ülker”

isganını anlatdım, hē ğurbanım, esgerin geldini yere girdini, yeregiren_ūoldunu. (I-6.7)

āsgiden bizim dīnarıñ öbür tarafındāymış kóy, mesgen. (I-24.2)

dū_ūünde başğa ne_ūolcaķ bi şī olmuyo işde. (II-10.2)

hurda sazda suyuñ ğıyında om_ūbeş dāğar varıdı onu da belişdiler. (II-12.27) “dekar”

ğölgesinden irenginden, dünyā güzelīymiş ğāri. (II-52.28)

-K- < -k- (Yarı ötümlüleşme)

burda da bi mütāyit varıdı devlet su işlerinden çanakKaleli, (I-19.14)

sānde birisKárpın fakirde çarık (II-27.34)

yavtalar yāni asKeriñ şeyi gelmiş, asKerlik. (II-55.23)

-d- < -t-

musdava talet, bununanası dē buwalıuçu gelmiş de bura, (I-1.7)

cumādan başlardı, tādıl gün gelin ènerdi, pazartesi gün biterdi. (I-1.12)

usdam da aķalıynan şey varıdı ya hasan dēyerlerdi ya haydarlı onnar yapTı. (I-30.33)

çocūñ batdānesini, yörganını, yāsdını filán hep doldurulur cehize sereriz. (I-36.36)

“battaniye”

yoğ aletdirik filán yōudu (I-43.6) “elektrik”

biz āusdusda temuSda afıyonu cızdıñ, (I-47.19) “ağustos”

hē bellēmacıdı tokdurlara gitdimizimire ölüm duruyodu izmir ölüm subaydı. (II-7.27) “doktor”

evele keden keseller, keten dèrler, onu bi keseller onu bi şīideller, (II-25.7) “keten”

-T- < -t- (Yarı ötümlüleşme)

bize veriyler o ovayı bizim ovaya zapTıolıy bizimova. (I-2.15)

çiTcilik yapıyoz ya çiFtciliklèden de bi neşemiz galmadıeminol, (I-12.22) “çiftçi”

usdam da aķalıynan şey varıdı ya hasan dēyerlerdi ya haydarlı onnar yapTı. (I-30.34)

bôlece esgiden, bizimesgiden musluk vādı, atarabası zamānında āsgerlē topTan gidèrdi o vakit. (II-48.31)

-v- < -f-

musdava talet, bununanası dē buwalıuçu gelmiş de bura, (I-1.7)

dedemirēmetlik çivti göyvemişölen halam da hu dehliz ğuyusu deriz ğuyu vārdır, (II-29.20)

bizim asvalta ğadā hepsi bi pilan, üsdündē ğışla piyāde tālimi vā binālar dē hoca, (II-47.35)

e ufaķ tefek çivtcilik çobannıķ yapıyozişde hē. (II-57.1)

-F- < -f- (Yarı ötümlüleşme)

kırsaldırdımoldum bi āncīöldum, öldum dāöldum. (I-49.29)
yalınız kô odası mîsāFürüçündü, ôle bi ôle dūün yapma filan yōudu. (II-21.28)
hayvancılık da vār, çiFtcilik de vār. (II-22.15)
tamısbarta asFaltına çıkıyoS, (II-30.49)
bu seFer bundan götdūünü sāhibine vercek (II-32.45)
bir hāFta ğanrı çekellerdi e orāna yolma yolullardı neölacaKıışde, (II-39.6)
bēş kere bi ğālpdenoldum bi sāFra kesisindenoldum bi pātlatdımoldum bi (I-49.29)
şincik genşlē bizōle anlatdık mı sizin ġaFaңыз yok diyollā, (II-62.18)

-b- < -p-

ġızlar dāıışde biri ısbartada biri denizlide gine. (II-26.40)
gözleme yaparız e tabī ısbanaklı börek yapılır (II-41.7)

-c- < -ç-

şey geliy, bekci geliy, beyiñ emri var diy burdan ġahıcēñiz diy. (I-5.20)
ġinīġiñ ġızlarī ġayetce düzgūn / aħcinin ġızlarī onnardanazgīn (I-48.33) “akçin < akça in”

2.2.1.2.2. Ekleşme Sırasında Ötümlüleşme:

İki şekilde olmaktadır. Birinci şekil, sonu ötümsüz bir ünsüz ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek getirilmesi (**VK#+V#**); İkinci şekil ise, sonu ötümsüz bir ünsüzle biten bir kelimeye ünsüz ile başlayan bir ek getirilmesi (**VK#+K#**)’dir.

2.2.1.2.2.1. **VK#+V#** : *ÖTT’de* olduğu gibi hemen bütün Anadolu ağızlarında görülen bir değişmedir. Bu değişme *DEYA*’da oldukça ileri ve yaygın durumdadır.⁶⁵

Vġ#+V# << VK#+V#

çoġunu islāh edememiş ġılıcınan savaşmış, (I-10.17)
belki ekmek yoġudu evel bizēle gördük. (I-18.14)

⁶⁵ krş. GÜLSEVİN; *UIA*, s. 44.; BOZ, *AMA*, s.61.; DİNAR, *BDA*, s.43.

anām menīm sandīğımī yollāsīn (I-36.29)

fasille yimeği yapādık, (II-7.8)

arzu etmediğim ğahbe ğocalık neyleyim geldi (II-23.39)

mesleği dağıtan ordan gelennerdir diyo. (II-66.28)

Vd# + V# < Vt# + V#

inek südünden deüçine ğatarıh, (I-21.17)

adamılanıkimiz yapıdık emme yirmi seneöldü biz gideli, (I-22.6)

arafa günneri ördä tēkgeniñ başında adaqlar dağıdırlar, (II-37.8)

VKd# + V# < VKt# + V#

kilim toğuyanlara eletirdik, dohudurduh bazardan. (I-3.43)

eriş ğıvırdırlardı eriş eriş bôle bārmak gibiiki dene bôle ğıvırlar erişolurduo, (I-25.21)

oynaşılır ğızlevi çāırdır ğızı aqrabāsıolannar ğabını ğacānı hediyesini alır, (I-26.19)

çadırıñ üsdü etirafınıñ gergisi sitil denen, üsdünüñ çadırı etirafınıñ gergisi. (II-15.2)

yoğurdu yayā gatarık, (II-20.15)

K# + cV# < K# + çV#

kerpicinen merpicinen işde yapıdık, (I-30.29)

rēnklīiplērdēn āltı yidi çeşit ip ondan sōna geç geç ğılıcı vārdır (I-43.13)

dāmadı alır gederlerdi sādıcı ğurtardı yāni, tabi tabi ğurtarı demek bedava mı ğurtarı nāpcēñ? (II-5.28)

yükü ağır dutanı ucundan (II-23.68)

muqātētdiñ anda şey vilāyet harici gitdiñandā işēōlmazımış (II-43.9)

ē demiş ğā buncāz kōrkusundan ağaca çıkmış, (II-52.21)

şindī ē ramazanıñ gücüne gitmesin (II-68.23)

Vb# + V# < Vp# + V#

oynaşılır ğızlevi çāırdır ğızı aqrabāsıolannar ğabını ğacānı hediyesini alır, (I-26.20)

hacınıñ sevabı, he giderik, uğurlarık, hediyesini götürürük. (I-1.36)

şurda ilerde ümük vardır ümük onuñ dibinde yēdi dene kıyu varımış (II-6.20)

ayakğabı diken bi yaşlı bi adam gēlmiş buriyā oturmūş, (II-46.2)

misāfir sāyibi varan çalgıcının cebine o devrin parası iki buçuk, beş lirē, on lirē durumuna göre çalgıcıya bāşış veri, bāşış veri. (II-48.26)

2.2.1.2.2.2. Bazı Ek Başındaki Ünsüzlerin Sürekli Ötümlü Bulunması:

ÖTT'de ünsüz uyumu sebebiyle ötümsüz-ötümlü ünsüz çifti yan yana bulunamaz. Ancak hem **DEYA**'da hem de Anadolu ağızlarının bir çoğunda böyle bir uyum yaygın bir şekilde söz konusu değildir. Ek başındaki sürekli ötümlü ünsüzler dolayısıyla, ötümsüz-ötümlü ünsüz çiftlerini görmek mümkündür. Bununla ilgili örnekler ünsüz uyumu bahsinde belirtilecektir.

2.2.1.3. Son Seste Ötümlüleşme:

z# < s#

herkez kendi büyük gücük bindiridi, şöle alırlar giderlerdi. (I-1.15)

núfuz yok burası da bu türkmen köyleri demenin mănāsı da biz zatın senin dinindeniz türkmen demenin mănāsı, (I-10.17)

çay köyünde bi bizim yónuz dē bi çocuk var,orda hē, bobası bürdan, öldü mü? (II-38.8)

eveli ço_Q olurdu,orda göveri ġāri badılcan, tomadiz, büber şindi çok da lezzetli, olurdu (II-40.41)

bizim günümüzde hepsi varıdı hindi ôle dī,il şey patediz, fasille, pirinç çorbası hatdā şey de incir, incir, aş, olurdu, (II-58.14)

v# < f#

hē isbā olur gāye, oynadır ġadınları oynadırlar tev çalarlar, ġadınları hepicini sıraya sıra sıra gelir bütün oynadır. (I-3.56)

2.2.1.3.1. Son Seste Yarı Ötümlüleşme:

K# < k#

burda hal dert gonusuyuk böyüK güccük geliy yanımıza. (I-1.54)

yetmiş bir yaşına girmişim güccüK müyün hey yawrum? (I-1.56)

tabî biz işiñ farķında değiliz gayyiK hani orda oban dutacaķlar. (I-4.30)

mutlaķa buna sâdışlar ücret ödeyceK (I-15.15)

erişde derler, erişde maķarna gibi, şeyi onu açık ılık su dökerler üsdüne, şeker eridirler, şeker dökerler datlı olarak. (II-48.57)

günlük ğāveltimiz çöreK ederiz ğatmer, ğömbe deriz sobada ederiz, onnarı yaparız, (II-63.17)

S# < s#

hoca duā ederdi, āmin dellerdi herkeS daķacāı şeyi daķardı ondan keri misāfirler allāha üsmarladık der, (I-15.13)

ónnarıñ çāylānı biz içemiyoS, řôle içemiyoS ğıtlama ēh on da bile yoķ. (I-16.7)

bôle ederiz dolandırız ziniye kömbe zinisine süreriS, (I-45.39)

hē nişan ilkin nişan ederis bellik daķarız da sōna nişan iderlerdi. (II-2.2)

2.2.1.4. Kelime Sonunda Ulanmaya Bağlı Ötümlüleşmeler:

Sonu ötümsüz bir ünsüz ile biten bir kelimeyi, ünlü ile başlayan bir kelime takip ettiğinde (**K#+#V**), ilk kelimenin sonundaki ötümsüz ünsüz ötümlüleşir. Anadolu ağızlarının bir çoğunda olan bu değişme, **ÖTT'de** de olmakla beraber imlāda gösterilmez.⁶⁶

c# #V < # #V

turuşlu ıldızlı giyēllērdi gēnc_olan gelinner. (I-43.16)

o ğoca düdük bülü, piric_olan piricden_olan dat dat_öterdi ya, ondan vārdı, ğırnata ğırnata. (II-48.9)

Ç# #V < ç# #V

köy_odası yō_udu yōdu hiÇ_olmadı, (II-2.11)

ē bilgiÇ_olsun, yelalan_olsun, palaz_olsun daķa civar kōlerden talebe gelirdi burāya (II-24.6)

⁶⁶ krş. GÜLSEVİN; *UIA*, s. 44.; BOZ, *AMA*, s.64.; DİNAR, *BDA*, s.56.

dē şafān_ıldızına ğāldırı mīydık havıyı, avıÇ_aviç yōlma avıÇ_aviç yōlma bitiridik. (II-60.31)

T#_#V < t#_#V

nerde avşarlı varısa dāveT_ederiz onnar dāhi geliller, (I-9.9)

biri isdasyon şeflî_i yapıdı biri emekli asssubay bunnar mefāT_etdi, (I-10.4)

muḥabbeT_edellerdi fīsdıklı mısdıklı bi şey. (I-14.3)

nohuT_ekerik fasille_ekerik ondan bosdan_ekerik_ḥeni hēr şey (I-23.10)

ōndan kēri üsT_eklenir bi dā verrik sabāna haydiñ buyruñ ēş dos asbap görmē gidiyik, (I-26.16)

odalarda işde yāşlılar sohbeT_ederlerdi (I-35.22)

sekiz çiT_at bi göyvedi on_om_beş tāne araba, (II-30.39)

g#_#V < k#_#V

sandıḥ, sandıġ_alınırdı, beyazımız bu, hē hindi çehiz çoḥ, esgiden yōḥ ki, hindi çehiz çoḥ ġızlar hindiden yanaşıy. (I-3.24)

P#_#V < p#_#V

harP_akaademiler kıomutanı yalçın var būrda yetdi būrda böyüdü halen, (I-10.36)

tenikelerde döşenir ondan sōna ġalıp ġalıP_alınır yener tuluhlara basılır zaman geldi mi, tuluhlara pendirleri pasarıḥ, āzlarını bālariḥ buSāneye yollarıḥ buSānede durar, (I-21.2)

dā bi şēler ġoyallardı hāngısını_alısa bıçaḥ_alısā ġasaP_olacāḥ, ġalem_alısā dōḳdur_olacāḥ ele dē şēdellerdin, (I-49.38)

dolaP_olmayınca ôle de yaşārdın_ḥindī hiç bi şeyde yaşamasa deride buz gibi dururdu, büz gibi dururdu. (II-15.30)

kirmende eğiridik, onu keleP_idersin ôle boyadırsın, keleP_olur_o. (II-34.37)

tabī hindi çoraP_örerlerdi, (II-57.6)

K#_#V < k#_#V

e bilīy mi adamlar orā ġüccüK_ovanıñ ġıyısına otirīylar. (I-2.10)

evet ısbāḥ_olunurdu, erkeK_asbabını kiyer (I-26.22)

bunnara da tuğ tikiydiKamma tavūuñ tūylerinden ondan yoğ renkli yapmadım. (I-43.41)

meselā bizim yörüKasılıyız biz, yörüKasılıyız bildimiz ğadar, (II-1.7)

üsdüleriniŕterik bī sahata ğalmadan girisin giri açarıKüsdünü bôle ikiüş dene dilim yaparık, (II-15.16)

atna atlar at ğoşdurularımış bôle dēneKatallarımış, aslında cirit yaylası da cerit yaylası hē. (II-17.17)

evelā şey biri gidip gelmeKü için olanıevi ğızıevini dāveTüedēr. (II-26.24)

iyilik yapan da olsa da ne ğadarolsa ğaribana iyiliKüazoluyo. (II-27.50)

e emme hindi ôle dēil bi günnüKüiş. (II-60.38)

2.2.2. Ötümsüzleşme:

Ötümlü ünsüzlerin yerlerini ötümsüz karşılıklarına bırakmasıdır. Anadolu ağızlarında çok yaygın görülen bir değişmedir. Bu değişmelerin bir kısmı yarı ötümsüzleşmedir.⁶⁷

2.2.2.1. Ön Seste Ötümsüzleşme

#p < #b

çerez, püsgevit gibi gülsuyu gibi bi şey çây gibi getiri veriseñ bunnarıüderseñ, (I-22.12)

onu pütün pütünüderiz ğatmeri hē ôlüderiz. (II-22.9)

o cēranlı fırında yapıyonü pāzlamā e yīyoz. (II-44.17)

#t < #d

hē bellēmüacıdī tokdurlara gitdimüizimire ölüm duruyodu izmir ölüm subayıdı. (II-7.27) “doktor”

pārti didi yūsük, dokuz tāne mēndil āltına bi şey ğonuyodu bôle. (II-51.16) “dāne”

#s < #z

tabī güPre de bilinmezdi sāten o zamannar da e çok güzel olurdu, (II-40.42)

⁶⁷ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s.151 (Korkmaz, bu terimi **tonsuzlaşma** olarak vermiştir.); TUNA; *TDDN*, s. 28.

o zaman öğretmen vermiyollardı sāti öğretmen yoğudu (II-42.15)
hāmile sannetdilē beni atdilā gitdilē demiş. (II-52.32)

#ç < #c

çeket, pontur, yeleK_o olurdu ele giyellerdi hē. (I-14.26)

#f < #v

fişne bayramı yapıyoz, (I-9.10)

bir āşda bir ğuş felfecir okuyor, yānı ğuran okuyor. (I-19.33) “velfecir”

2.2.2.2. İç Seste Ötümsüzleşme

-h- < -ğ-

sütlerimizi bişiririk acık dā ilehennnerimize dökerik beyik tepsilere dökerik, (II-15.20)
“leğen”

-p- / -P- < -b-

oğuduğ arabāynan getdik biz_o otoposnan getdik (I-22.3) “otobüs”

namazımızı_o apdasdımızı herşeylerimizi ātdik dutduğ biz. (I-22.9) “abdest”

hepimizin suçu yok ipnenin biri oraya onu bālamış (II-13.32) “ibne”

tabi güPre de bilinmezdi sāten o zamannar da e çok güzel olurdu, (II-40.42) “gübre”

biri cam faprikasında çalışıyo olanın işde olup gidiyolar, (II-28.24)

bizim bu tarafların zepzesi meselā yüz liraya geçiyosa orıyı iki yüz liraya alıllardı (II-40.43) “sebze”

lūPnanda sērediyosuñ ne alıyo ki adam? (II-66.31) “lübnan”

-s- / -S- < -z-

temmuSun ilk_o haftalarında biz ē vişne bayramı yaparız, (I-9.11)

āzlarını bālarıñ buSāneye yollarıñ buSānede durar, (I-21.3) “buzhane”

evet meselen daSkırın_o ismi esgiden ğoc_o oluK_o olmuş, (II-1.1) “dazkırı”

büyüklerinden ōrda oturup yūsük_o oynamak, ōndan kēndi_o aralānda dinī sohbetler yapmak. (II-8.8)

veremeSseŋ dedi git bāšga nāsibiŋi bāšga yēden_ara dedi, (II-9.20)

len norgaSli deliumimet vā ya rāmetlik o da benimusdam atuarabasi, (II-30.34)

“norgaz”

onnan oynarlādı onun şavkinnan, ayassa ısınıraK_u oynarlādı. (II-48.6) “ayaz”

mūtara bi telefon_ettirelim de getitdirelim_olmassa, (II-54.23)

vārdır vārdır o ğaStede bile çıkdı_{uo}. (II-65.38) “gazete”

-f- < -v-

ıramazanlarımızda hazırlıklarımızı yaparık, büyüklerimizin güccüklerimizin ıramazanımızı terefimize giderik, (I-1.42) “terāvih”

o günün içinde sivil halk āsgeri ... gürşuna çizivereceklerdi. (I-10.27) “sivil”

gönül yorulduhça nerde durayım ... / uzāsın mērdifannar ğurayım / yahınısın aç
ğoynuñu gireyim (I-52.32) “merdiven”

bizim de dīnarda mēmet pēlifan var gāri namī var ya. (II-55.44) “pehlivan”

$$-\text{C}- < -\text{C}-$$

işde filançenin oluna sizin ğızınıza t̄alibiz, allahın emri peygamberin ğavliynen t̄alibiz.
(II-1.17)

ben diyo felançının ğızını bitirdim buyurun nişanım var diyo gidiyoz toplu halde,
nişanını dakıyoz. (II-45.17)

2.2.2.3. Son Seste Ötümsüzleşme

$$^* p\# < b\#$$

menim tâhkağata dîy çorlulu yakıp çavuşunan dîy burhan beyin şavkı mı yapacağ dîy (I-39.22) “yakub”

allah nasip etsin, hayırlı ölümler virsin yavrūm ğurban_ooldū_um_oallah yā rasūlallah.
(II-20.48) “nasib”

o da münāsip görüse verir, münāsip görmezse nāsibin bilinmez. (II-21.8) “münasib”

sûlêymanım bir acâyip iş oldu / gözlerime damla damla yaş oldu (II-23.79) “acaib”

* ÖTT'de olduğu gibi Doğu kökenli kelimelerdeki son sesteki b#'ler ötümsüzleşerek p# olmuştur.

bizim₀olani sizin ğıza tālīp görüyoS siz ne dèyeceksiniz bu işlere filân dèye. (II-24.20)
“talib”

buradan mekdub gelirdi, ārpa yoluyoz dērlerdin mekdup o zaman, (II-47.2) “mekdub”

*t# < d#

orda onuñ ismi mīrat var ondan kēri yedi evrā bunnar, (I-3.4) “murad”

gelin èndi mi ata minerdi dāmat āyn₀ata minerdi, (I-33.20) “damad”

ġız₀isdemeye tabi çocuğun babasına yakın babayla amca, yavut babayla şey amcōlları
bōle giderdik, (II-21.6) “yahud”

bū payamlıda iri bi adam varıdı yāşlı, burda āmat dede varıdı, āmet yılmaz. (II-28.13)
“ahmed”

yeni şahsa₀āit santīral vardır o қарақуыдан gelen suyuñ bir kısmı da o santīralı
çevirmekte cēran üretmektedir. (II-36.19) “aid”

ş # < j

şindi bizim₀ordā āsger₀olarakdān maneş dönderilerdi, (II-47.7) “manej”

S # < s#

bişiriz tabā ğoruz yanna salatā₀ederiz tomatiS salatası marul salatası ne buldūysağ hē
ōnnardan ederiz yeriz, (II-61.5)

S# < z#

herkeS dağacā₀ı şeyi dağardı ondan keri misāfirler allaħa₀ısmarladıq der, (I-15.13)

ōnnarıñ çāylānı biz içemiyoS, şōle içemiyoS ğıtlama ēh on da bile yoğ. (I-16.7)

o zamandan beri bağ yüS yaşına girdim yavrum. (I-30.16)

āllāhıñ₀emrīynen pēyğamberiñ ğavlīynen sēniñ sīziñ ğızı bizim₀olana bitireciS. (I-31.3)

ġinīy vurarıS, ġinīy yīhiyarıS ondan sōna gider ālbisesini keserik, (I-54.12)

çiftçiydik, kendim bıráS zamanın bíráz avrupada ğaldım. (II-1.24)

altın dağan altın dağa herkez aS çok hediyesini veri. (II-4.36)

* ÖTT’de olduğu gibi Doğu kökenli kelimelerdeki son sesteki d#’ler ötümsüzleşerek t# olmuştur.

kıS tarafının yapıldı cehizler vardır kıza ē mahsus, olan evinin yapıldı cehizler vardır. (II-36.5)

burüyü bālēceS āzından ġātceS sabınlēcez ondan kēri yatırcıS şeye detercanlı şeye hindi iyi kötü ısladalım gibi kırkıyn de beyazlātceS ħani bunu şeye ġatcıS. (II-50.6)

2.2.3. Ünsüz Kaybolmaları:

DEYA’da çoğunlukla “ğ, h, l, r, v, y” ünsüzlerinin komşu ünlülerdeki açıklık⁶⁸ sebebiyle kaybolmaları çok yaygın ve ileri durumdadır. Bu kaybolma **DEYA**’da olduğu kadar komşu ağızlar **AMA ve UİA**’da da çok yaygındır.⁶⁹ Bunların dışında çeşitli sebeplerle ünsüz kaybolmaları olabilmektedir.⁷⁰

Ünlülerin açıklığı sebebiyle dört şekilde oluşmaktadır:⁷¹

2.2.3.1. Erime:

Kelime içinde veya sonunda “f, ġ, h, ’, k, l, n, r, v, y” ünsüzlerin, komşu ünlülerdeki açıklık sebebiyle kaybolmasıdır. Bu esnada komşu ünlü çoğu kere uzar. Ancak yer yer ünlünün uzamadığı da tespit edilmiştir.

2.2.3.1.1 Kelime İçinde

-VK- < -VfK-

hī ġatmeri yūkayı yazarız, (II-22.7) “yufka”

ben çitciyin, dā adam o zamannā ġar yāardı buraya, (II-62.12) “çiftçi”

-VK- < -VğK-

gediliy hindi hava filān yāmadı mı buraya ġurban kesiyler oraya yāmur duvasına giderler. (I-3.8) “yağma-”

hah, hē aqrābāları evet getirile, èle yawrım dōru. (I-3.30) “doğru”

ōlan ġızı ġörmez, ġörmez. (II-11.9) “oğlan”

⁶⁸ Ünlülerde açıklık için bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 3.

⁶⁹ krş. GÜLENSOY; *KYA*, s.64-66.; GÜLSEVİN, *UİA*, s. 47-55.; BOZ, *AMA*, s.67-72.

⁷⁰ Erdoğan BOZ; “Ünsüz Düşme ve Kaybolmalarında Terim ve Tasnif Sorunu” *TD*, S.600, Ankara, 2001, s. 856-864.

⁷¹ Ünsüz kaybolmaları ünlülerin açıklığı sebebiyle “erime, büzülme ve derilme, yutulma” olarak dört başlık altında işlenirken KORKMAZ, bu değişmeyi “ünsüz düşmesi” adıyla tek başlıkta birleştirmiştir. bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 162-163.

bôle bôle ıyariķ ğatına dēnek soķardıķ, (II-15.6) “değnek”

bôle bālarııçıne bi bişşek ğatarıķ dēnek yannıķ yayarıķ, (II-15.22) “bağla-”

şindi tabanına çamuru bi döşeriz, onu bi iyice sālamca döweriz hah döwülüyo bôle. (II-67.11) “sağlam”

istersen yālı salçalı su şey yaparsın su yapar onu dökersin, (II-70.21) “yağlı”

-VK- < -VhK-

sandıķ varıdı, tāta sandıķ, ceviz sandıķ o vaķıt yōdu, (II-2.35) “tahta”

maşalada oyun çıkarıladı genşler ītiyarlar da belki dāhil olurdu ondan soņura, (II-21.15) “ihtiyar”

tāsılalmışıñ ileri gitmişıñ diyon hah. (II-27.38) “tahsil”

bū payamlıda iri bi adam varıdı yāşlı, burda āmat dede varıdı, āmet yılmaz. (II-28.13) “ahmet”

ğāvede öbür māhālleden gelirlerdi orda yōdu ğāve. (II-30.16) “kahve”

len norgaSlı deli mimet vā ya rāmetlik o da benim usdam at arabası, ğoşu husūsiyetinde usdam o benim. (II-30.34) “rahmetlik”

bizim de dīnarda mēmet pēlifan var ğāri namı var ya. (II-55.44) “mehmet”

-VK- < -V’K-

uç ğün olurdu, cumādan başlardı, tādil ğün gelin ēnerdi, pazartesi ğün biterdi. (II-1.2) “ta’til”

āz ğari okuyan ne ğadar da olsa azıdı yāni, dağıldı gitdi millet. (II-18.25) “ya’nı”

bāzı gürler yağar bāzı aķardı (II-23.23) “ba’zı”

āltını āçasını alıyo geliyo köye mālumat veriyo, (II-45.17) “ma’lūmāt”

-VK- < VġK- < -VkK-

ķına gecesı oluyo tābi ğızı ōşarlā. (II-4.1) “okşa-”

ğatmeri haşhaşı çekerik böyücek bezesini dutaraķ, (II-20.21) “büyük”

yetmiş bir yıldır ēlendim burdā (II-23.54) “eğlen-”

āşamları mēvlüT okundu hocalar çārılır, (II-35.21) “akşam”

bāķla, ğārnıbahar, mērcimek bi dē bēsimet gibi dērlerdi pūsġūt gibi bi şe onnarı verilerdi, (II-47.32) “peksimet”

-VK- < -VİK-

içine māzemeleri ğatarız ğar büberini tomatiSini ğararız güccük güccük de döşeriz saşda bişiriz yeriz. (II-61.13) “malzeme”

burası tā kış_Uolur, kırk santim atmış santim, yāni işde deweyle ūdecēñ bunu yāhut arabāyla, öküz_Uarabasīyla. (I-67.30) “altmış”

-VK- < -VnK-

ġuru fasille piriCaşı patedis yemē āsgiden ē ġur_Uüzümden hoşaf yapalladı, (I-31.18) “pirinç”

duyuyo da heş kimse seslenmīy bi ğarı ġīz dekgeldi de nere götürün dediler de, (I-41.27) “denk geldi”

ondan sōra yimek dağıdırız. (II-17.8) “sonra”

sekiz_Uon çit gidērdi baķ, ödüş gibi onnar, (II-30.24) “ödünç”

gēşler yemek getiridi mahalleden ōrlarda yenirdi, (II-37.22) “gençler”

içinde olmayandan geri bilmez ki īsan dışındakini, ben bilmen. (II-63.13) “insan”

-VK- < -VrK-

ora bele hidrellezlēde veyāhutda efendim bōle bi du_Uālarda gider_Uorda ġurban keseriz. (I-24.33)

tabī başġa yörelerine ġöre şeyler_Uoluyo da bizim burlāda yok (II-41.37)

yāşlılā ē anne boba bi de etraf yaķın yaşlılādan dünür gidiyolladı, (II-46.11)

-VK- < -VvK-

keşgek dōmeye keşgek, varıdı ġuzum e çalgı gelirdi dū_Uün_Uolurķana, (I-21.4) döv-”

şevket, hīç baķmaz tōbeossuñ ġonuşmīy he ġonuşmīy lēn, ġonuşmīy, laf etmīy varıp gelmīy. (I-27.1) “tevbe”

elif getir de baķalım bebē bi, bu sēmiyi bu sēmiyi, (I-43.24) “sevme-”

benim zamānımda vardımda fēzi çaķmak sağıdı, (II-64.13) “fevzi”

-VK- < -VyK-

iyiyim dēzem be siz nēdiyiñiz nasılsıñız? (I-3.2) “deyze / teyze”

pendir, ederdiK, işde ğāri çıhardırdı, (I-27.19) “gayri”

vallā men, unuttum, onnarı fatma sōle bi ġī, (I-27.25) “söyle-”

yā ēle olu mu yā bōrcuñuzu bilmīñiz mı? (I-47.21) “öyle / eyle”

tırpannan bāzen biçenner, olurdun sērek, olurdun orānan yolunurdun hep, (I-50.12)
“seyrek”

bu kırkılcek ġoyun yūñü pēnir bāscez hē pēnir, (II-50.1) “peynir”

şindi bu da dēyodu baña bi şēler anlat deye, (II-52.17) “şeyler”

vallā hangi kōlū, oldūnu bilmēyin ben. (II-55.52) “köylü”

2.2.3.1.2. Kelime Sonunda

KV# < -KVğ#

ġış, için yēcek evelā nāne, yaprağ, yağacağ onu ġoyarığ, bā yaprā ōndan tārhana, bulğur, fasille, nişaşda, nohut, sālça, turşu onu yaparığ. (I-26.31) “bağ”

ā çī köfde, bōle dollar geliller yiyeller ġēlin ġıza para vererik, (I-40.6) “çiğ”

būydeyden yapılmış āyran, süt ve yā ġuyuyo, içine ondan çōrba bişiriyo, (II-6.28) “yağ”
ölmedi sā o da āynı o da benim yaşda, (II-28.25) “sağ”

KV# < -KVk#

yō ya’a ġışın bozulur mu, ġışın soğuhda durıy yaza ġadar durardı, yazın bitiy ġāyi yaz geldi mi o bitdi ġāyi, o. (I-21.22)

KV# < -KVl#

lān ge buriya bōle su bardā, ını veridi, (I-15.19)

KV# < -KVn#

bunu, anası dē buwalı, uçu gelmiş de bura, (I-1.8) “için”

gōrenek gōrmeniñ, içi biz bunu, āldım ben bunu, āldım bunu masıraf, etdim dē bi gōsderme var gōrgü. (I-44.9) “için”

KV# < -KVr#

gelini alı gelirik pazar ġún. (I-18.21)

onnarın gônünü alır baḡ yimek verī yimek götürü etirafdānnar. (I-23.42)
varī allahın emri peygamberin ḡāvli sizin ḡızı bizim olana isdiyik. (I-26.6)
 ondan sōna ḡızı götürük bī ēlbise giydirrik. (I-26.8)
 būzdolabından çamaşır maḡānesinden televizona ḡadā adetimiz çıktı alırsız, (I-44.5)
 orā, burā köprü taşını indirivī demişler bunnarı, (II-5.9)
 arḡa ayāḡımın nallarının kaḡı düşdü çivisi kaḡı düşmedi bi bakıvī demiş. (II-5.45)
 ḡız isdemiye gedē ikiḡuş ḡişi ḡız isdemiye gedē. (II-6.1)
hayī biz olē çöregētmeyiz, (II-7.13)
 dışarda bi yemek bişiri gelir oturu yerdik evin orta yerinde (II-20.72)
 gelecek papazın bi de görçē vā dedi norgaSlı deli mimet, (II-30.36)

KV# < -KVy#

āletleri ısdar başḡa bi sē yok (II-34.36) “şey”
 çıḡa bōle ē boyalı bi tū neyse ḡuş tūsü taviḡ tūsü, onu bi çapıda edellerdi (I-33.10) “tüy”
 ondan sōna bē giyinīydi, bē giyinīykene benim olum giydirīyeridi şu yola bi oḡucu
 yīḡıldı bi millon adam varıdı, (I-49.12) “bey”
ābē bizim hocamız yok, (II-42.35) “aḡabey”

KV# < -KVz#

āklım mı var ḡī vallā benim unuduyam bacım ḡī. (I-52.9)

2.2.3.2. Büzülme:

Kelime içinde iki ünlü arasındaki bir ünsüzün, ünlülerin açıklığı sebebiyle kaybolup, komşu ünlülerle birlikte çoḡu kere tek bir uzun ünlü hâline gelmesidir. Bazen uzun ünlü yerine ikiz ünlü de görülebilir.⁷²

2.2.3.2. 1 Kelime İçinde Büzülme:

-V / VḡV- < -VrV-

bunnar onu soruşdūylar mā a. (I-27.26) “soruşturuyorlar”

⁷² bkz. TUNA; *TDDN*, s. 42, krş. GÜLSEVİN; *UIA*, s. 51; BOZ, *AMA*, s.70.

işde āleyoz yāvrum gēşlerden_{esirgesin} yas_{ediyoz} ōrdan ne deriz yāvrum gēşlerden_{esirgesin} ē. (I-45.23) “ağlıyoruz”

dēmene yēcèz, bŭlgur_{ētcèz}, savırcèz, çālķècèz yēcèz bulğur pilavı bişirecèz dēcèz. (II-7.1) “vereceğiz”

hē bellēm_{acıdı} toğdurlara gitdim_{izimire} ōlum duruyodu izmir ōlum subayıdı. (II-7.27) “bellerim”

birini ğāldırılılārdı bāşlānda, onu ğōşdurulārdı ārkasından_o ōrta_{yēre} dikelirdi_o urgan bālallardı yani bōyŭk. (II-18.6) “başlarında”

-V / V_{UV}- < -VnV-, -VŋV-

ōne de tēl tağarığ boğazına ğaranfil tağarığ (I-18.20) “öğüne”

oturu çay_{içer} allahıñ_{emri} peygamberiñ ğavli biz size dŭ_{UV}ŭrcŭ ğēldik nāsibise veri misiñiz? (I-41.2) “dünŭrcŭ”

hāydiñ bağalım paralar çŭrŭklŭler_{ŭkŭzleri} aldŭz, (I-47.25) “aldınız”

antalya radyōsunda çığdı belki duymuşdursŭz ŭsēyīn çolağ diye dŭydŭz mu bilmiyom, (I-51.13) “duyduñuz”

-V < -VIV-

ondan sōna demişlē bunu atam gelēm biz dağa, (II-52.25) “atalım gelelim”

-V , V_{UV} < -VğV- < -VkV-

ğara aliniñ, daşbaşınıñ tēfi_{UV}ñ, daşbaşınıñ tēfi_{UV}ñ, e tēfik benim nēyim? (I-1.18) “tevfik”

bizim lābımız velevī dīn geçer, (I-2.3) “lakap”

-V < -VmV-

a yavrum o zān o seherberlikde ōlmüş, ōlmuşam men, o zamandan beri bağ yŭS yaşına girdim yavrum. (I-30.15) “zaman”

-V / V_{UV}- < -V’V-

meselā benim māyetimde yedi sekiz_{işci} var (II-6.10) “ma’iyyet”

bi yerde mukātetdīñ anda şey vilāyetḥarici gıtdīññandā işēōlmazımış o şekil burıya birisi gelmiş şetmiş, (II-43.9) “vuḡu’at”

giderler nikāh māmelesini yaptırılar, ondan sōra gelir düññevı gurulur. (II-55.6) “mu’āmele”

ne ğadar yolda zayāt verdīni, ne gibi rezillikler çekdīni ben izliyom devamlı. (II-66.2) “zāyi’āt”

ondan sōna atdıñ mēkmekleri yarım sāta vārmaz, bōle om beş daḡgāde ğıpgırmızı solur. (II-67.15) “sa’āt”

-V / VḶV- < -VḡV-

bunu fapriḡa veriseḶalacāz bi fon ğurucāz filan dedik, (I-9.16) “alacaḡız”

un topalā çōrbasıḶederik, soḡan, biber, nāne, baharat, bulḡur atar, salḡa yūurulur. (I-26.38) “yuḡur-”

hē, düññünñ hazırlīna, bizde tarla filān verilmez, (I-28.15) “hazırlıḡına”

pekī vereniñ verēn gōnünñḶedīyer dādiyerōküzleri, (I-47.17) “daḡıt-”

nasıl mīḶolüyü başlıḡ parası yatıydı ārlīmızdan fāzla, (I-49.1) “aḡırlıḡımız”

ondan tōplanıp kesilīydī, ondan oḡucu dāıliydı köylerdē gece sabā ğadar semahḶolūydū hī, (I-49.2) “daḡıl-”

o adam birisi çārarḶonu gövēyi alar, (I-49.24) “çaḡır-”

ē arabīynan çālḡīynan ūurliyallar çālḡīynan ğārşılıyallardın (I-51.1) “uḡurla-”

sālçīynān ōndan sōnā yānan onnan bibēnnen gōzālcıḶedeller bizim düññde onu yidiriler, (I-54.2) “yaḡınan”

esgiden bōle dīl de heni hindi yeñi yeñi ādetler çıkdı, (II-2.1) “deḡil”

oña giderḶorda geçiridik sōtden geçiridik oraya yörüsün dē oña giderdik. (II-2.18) “sōḡūt”

ondan sōna dēnēle çıbıḡladıḡ bōle burma şekilde yapārdıḡ, ē kirmannarna eḡiririk, (II-15.3) “deḡneḡile”

etrefine sitil vuruludu çivīyne āşdan çivi düzülürdü, sitil vuruludu, (II-20.3) “aḡaçtan”

düññēderdik biz üş gün bayrā, ḡına bi de ḡālin günü. (II-21.5) “düḡün”

senden ōnce bi ḡara yāz gelin geldī dēdi, (II-22.24) “yaḡız”

benim şey youmuş sevk kāıdı, ben diñeldim ḡaldım. (II-26.12) “yoḡumuş, kaḡıdı”

āşamları mēvlüT okundu hocalar çārılır, (II-35.21) “çağırılır”

-V / V₀V- < -VhV-

para alırdıñ dū₀ün sābindan ğayın bubasından, (I-6.20) “sahip”

imtān heyeti₀olarahdan o da ğirdi, (I-16.21) “imtihan”

bunuñ biri halil ibirām, biri mūsa, ē biri mūsdaFa, mūsdaFagil₀o ğambergiliñ dēdeleri oluyu, (I-37.9) “ibrahim”

allāma ğurban₀olūm onnara baĥdım böyütdüm, hacıya getdik geldik hindi ne mutlu bize yavrum hah ne mutlu, (I-38.19) “allah”

ōlannan ğız ānnaşır yō₀ut dā ğızıñ ānnaşıynan bubasıynan ōlanıñ anası bubası ānnaşır, (I-44.1) “yahut”

ona da certli māllesi derler, (II-1.13) “mahalle”

dē bōle canalıcınıñ kökü, cēndemiñ öte. (II-2.16) “cehennem”

māfaza₀idip de ānca bi ıcıcık bişirisiñ, (II-15.31) “muhāfaza”

uykusuz ğaldı zaman çocuk gibi ūşüm ya rātsızlık birbirine ğaynaşmıy başlar zāten. (II-27.52) “rahatsızlık”

siz bi şērde ğuş muş beslersiñiz gözüñüzden ğıymathı₀olur çoruñuz çocūñuz. (II-27.54) “şehir”

mācir, bulgarisdan, sofular, şumnu₀işde. (II-65.7) “muhacir”

-V / V₀V- < -VyV-

āsgiden onnar yāni al₀efe ğālması ūsēn₀efesi ğālması. (I-32.9) “hüseyin”

nennī nennī benim₀ölüm gücücükdūr hele bôsūn bôsūn (I-36.48) “büyüsün”

ölum dedi bōle şu yonan₀harbinī afıyonu annadıverim rámetliK₀onu çoK₀annadırdı biliyoñ mu, (I-37.15) “anlatıvereyim”

yalıñız₀o ğurşunnar duruyu güneyli kōnde biz orda yapıdıĥ₀āsgerlī₀i. (I-39.13) “köyünde”

yıcek bulmadık kēycek bulmādık, dedim gibi a yavrum₀işde biz₀ōlēdik.. (II-25.6) “yiyecek”

yörüşe çıkdık alman harbinde gece nerē gitdimizi bilmiyoz, (II-26.23) “yürüyüş”

ne annatim ben ölüm. (II-30.4) “anlatayım”

hindi dedi sevkāt geldi onna ısbartaya giden tirene didi gidecēñiz dedi. (II-55.30)
“sevkiyat”

2.2.3.2. 2 Ulanmaya Bağlı Büzülme:

$V / V\# \# V < V\check{\#} \# V / V\# \# gV$

iyiyim sā_Uolun, hoş geldiñiz safā geldiñiz yavrum. (I-3.2) “sağ_Uolun”

bi hafda sūrmez canım, bôn ğına gecesi oludu, ertesi ğún, ya’ā gitmezdi. (I-3.16)
“bu_Uġün”

$V / V\# \# V < Vh\# \# V$

lēn şurā dam toprağlıydı şu şeydē şurdā abdillā_Uemgile ... böyüdü_Um dayısı vardī şey
osman dayısı, ulan bu topra_Uatan kīm? (I-42.27) “abdullah amcamgil”

$V / V\# \# V < V\check{k}\# \# V$

duvāçımı denir, duvā_Uçımında şuraya bi şey göyalla, (I-6.25) “duvak_Uaçımı”

yıl boyunca yinirdi_Uo yılın_Uādar bile dururdu derilerin_Uiçinde yumşacığ dururdu, (II-
20.13) “yılın_Ua_Ukadar”

şeye çıkmak ôle bātıl dāvāya biz bek ğul_Uāsmayız, (II-26.43) “kulak_Uasmayız”

$V / V\# \# V < Vy\# \# V$

iy öte beri alıllar hora yığarlar şēderler. (II-10.9) “şey ederler”

2.2.3.3. Derilme:

Kelime sonunda iki ünlü arasındaki bir ünsüzün, ünlülerin açıklığı sebebiyle kaybolup, komşu ünlülerle birlikte çoğu kere tek bir uzun ünlü hâline gelmesidir. Bazen uzun ünlü yerine ikiz ünlü de görülebilir:

$V\# / V\# V < V\check{g}V\#$

çocū_Uu olmamış babasının da musdava talet goymuş. (I-1.8) “çocuğ_Uu”

şindi banā neýden mi yapardık? (I-33.2) “banağ_Uı”

dayā doḡuzay dayaḡ yidim bubamdan men, (I-41.31) “dayaḡı”

ō bayā alimiyyumdan yapılmış ḡalıḡ sesli bi çalgıydu (II-6.6) “bayaḡı”

o zamanki adamların inē çalınmış ḡoyunu bilmem parasını vermemişlē ya, (II-32.71)
“ineḡi”

zobasını yaḡardı, ocā varsa ocānı yaḡardı, (II-37.26) “ocaḡı”

çok ısrarētdilē yemē de gitmedik, dönüverdik bu yanna daha oıldı bi gelip gitmedik.
(II-38.27) “yemeḡi”

onuñüçün aşşā geniş ya adam gelmedi. (II-48.51) “aşaḡı”

V# / V_UV < VhV#

çadırlarda durūylar dā yerleşmemişlē. (I-5.8) “daha”

vallā önceden düünner burda cumā gün akşam çalgısı gelirdin, (I-13.1) “vallahı”

tabī hah hā bunu men sabā ḡadar ölçer tökerdim inanıḡ, hē öldü. (I-38.6) “sabaha”

V# / V_UV < VrV#

bildimi dēunutdum ḡā şindi. (II-4.13) “gayri > ḡāri”

V# / V_UV < VyV#

bu kōē isḡanolan benim dedem olurdu, (I-35.1) “köye”

biz ḡıymat ḡopasēāldıḡ senden hāydi yallah, (I-47.29) “kopasıya”

hangi birini anladın? geline ēnmē götürülē arabalā ḡoşulur, ḡidēdik. (II-3.23) “inmeye”

tamam ben gelinalmā getdim kendim de bunnarın yerlerini ... getirdim de soḡura oldu
bu ya. (II-5.22) “almaya”

benonnardan önce orā atlācān, e tekмили veremēcemḡhani bi şeyden haberim yok,
lōbetci deḡilim bi gün ōrda. (II-13.21) “oraya”

mal kesilince deriden ē tūū çıkaronun ḡāri, (II-15.27) “tüyü”

ilkoḡul ācıkōḡudum benḡhani ḡēlnimiz ısdar doḡūycan dē oḡutmadı, (II-29.1) “diye”

V# / V_UV < VnV#

baḡıylar baḡmā mı? bāūa niye baḡmıyacaḡ tabī baḡcaḡlar. (I-30.28) “bana”

o bēnzimūiyi canım bēnzim bāḡ ne dedi mēūe dōḡdur bilḡ mi? (I-49.31) “mene”

V# / V_UV < V'V#

o ilenmek bi başğadır o du_a bi başğadır. (I-1.48) “du’a”

onā para çevirisiñ, çalgıya verisiñ_Uonu bu seniñ hağğıñ gibi mütālā_Uoluyō. (II-45.31)
“mütālā’a”

2.2.3.4. Yutulma:

İç seste kapalı hece komşuluğundaki bir ünsüzün, komşu bir ünlünün açıklığında kaybolmasıdır. Bilindiği gibi *ET*’de aynı durumdaki g’lerin yutulması Oğuz lehçelerinde yaygın bir değişmedir. *DEYA*’da “h” yutulmaları tespit edilmiştir.⁷³

-KV- < -KdV-

e ärtesi_Uüne geçilir ğāri ärtesi_Uñ ğına yapılır. günüz her māzeme birikmiye hazırlanıllar, (II-15.54) “gündüz”

-KV- < -KhV-

eveli bi tārana aşı bişiridiğ, badılcan bişiridiğ ğara şey, öte beri işde. (I-3.3) “tarhana”
āzlarını bālariğ buSāneye yollarığ buSānede durar, (I-21.3) “buzhane”
ķamaraya şe_Udince şüpelendim ħanı ğālbimize bi yer gelmesin hah. (I-38.5) “şüphelen-”

bizden dāha_Uevelimiş heralda şō duman tüten yer nere diyołā, duman adı duman ğalıyo. (II-9.2) “herhalde”

şey gösteriyor, bilassa yayın yapıyo ikinci ķanal, (II-66.1) “bilhassa”

-KV- < -K’V-

musdava talet, bunun_Uanası dē buwalı_Uuçı gelmiş de bura, (I-1.7) “tal’at”

şu örtāmda emin_Uol bitmiş vaziyetdeyiz hani bitmiş vaziyetdeyiz. (I-12.23) “vaz’iyyet”

bir āşda bir ğuş felfecir okuyor, yāñı ġuran okuyor. (I-19.33) “kur’an”

ōlan_Uevine dōkerle maşala yaķarlā. (II-3.15) “meş’ale”

⁷³ bkz. TUNA; *TDDN*, s.42, krş. GÜLSEVİN; *UIA*, s.56; BOZ, *AMA*, s.72

-KV- < -KIV-

āman ne ısınsıñ abam bē ne ısınsıñ ısınlır mı heç, zobāyna ısınlmāyo ısınlır mı heç, çāresiz işde. (II-15.12) “ablam”

-KV- < -KnV-

insan_olu da heraldā_ôledir, dālarda irezil yaşam, yalız bi de işde biz kändi yetiştirdimizile ekseriyet yò_uruldumuz_üçün e düne gelesē biz meselā çıkulatadır cartdır curtdur bi şî görmedik, (II-27.3) “yalnız”

-KV- < -KrV-

bubam mā_ıa doğuz_ıay dayağ_atdı sōna aracı düşdü, (I-41.33) “sonra”

-KV- < -KyV-

bu televizoncu öte beri aşırı daşırı gitdi her şey olüy hinde burda. (I-23.16) “televizyon”
ēle mi duruñ size bi şî dıcem, seslerim televizona mı goycız? (I-29.32) “televizyon”

2.2.1.4.1 Kelime Başında Ulanmaya Bağlı Yutulmalar:

Sonu ünsüz ile biten bir kelimeyi, ünsüz ile başlayan bir kelime takip ettiğinde (**K#+#K**), ikinci kelimenin başındaki ünsüz düşer ve komşu ünlünün açıklığında kaybolur.

K#_#V < K#_#K

bir_ıafda önceden bir_ıafda önce ekmē onu bi getiriler, ondan kēri bir_ıafda sonunda da ekmēni yapıylar, ekmēk getirıylar. (II-2.32) “bir hafta”

hayır şu esgi kōde? var var kırk_āne filān var, kırk_āne var. (II-48.49) “kırk hane”

2.2.3.5. Ünsüz Yitimi⁷⁴:

Kapalı hece komşuluğundaki bir ünsüzün, kendisinden sonraki ünlünün açıklığında kaybolup kapalı hecedeki ünlüyü uzatmasıdır.

⁷⁴ Geniş bilgi için bkz. Gürer GÜLSEVİN, “Bir Ünsüz Düşmesi Tipi Daha: Ünsüz Yitimi”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 139, Ağustos 2002, Ankara, s.133-136.

-ϕ- < -h-

e mēşir bükmemiz olur ôle sacıñ üsdüne bôleñiki gātlarık güccük güccük bezeleri dutarık, (II-15.42) “meşhur”

-ϕ- < -l-

bizim ovamız kırk gün akrabası eşi dosdu hep çevre gelir, onnarıñ gônünü alır bañ yimek veri yimek götürü etirafdānnar. (I-23.42)

dört tâne top oti yanda bir birini görıyan şeklindē ördā üzerine de tēlden örgü yapıy üsdünü otunan bürüy ānadıñ mı hiç imkán yoñ orāya mermi şey ò. (I-39.20)

2.2.3.6. Ünsüz Düşmesi

2.2.3.6.1. Kelime Başında

#ϕ- < #h

bu ceryannar geldi apallōlar dañılınca allah rāzıñ ossuñ hocalar kālķıyo selā veriy, ilāhı çekiyu. (II-37.13) “hoparlör”

hacı musdafañıñ òlu var üseyin dedem, babamıñ ismi hasanñ üsın, benim ismim hacıñ üsın kökden bu kövü ğuran, (II-42.46) “hüseyin”

#ϕ- < #y

ıldız gördü mü dalğa geç ıldızı gördüm. (I-25.17)

ön ğadar yēñge derlēr üzleri ğapalıñ olurdu üzlerine al yeşil bürürlēr yēñge deriKñona ata binen geliniñ ònde ğoşār geri ğēlñi ğarşıladı. (I-41.13)

atdıla getdilē ben de çaydan su işdim, ılan çıyan garnım şişdi, (II-52.32)

2.2.3.6.2. Kelime İçinde

-ϕ- < -t-

bizim zamānımızda adamlar şeyñ oldular artıñ assubay, tēmen, astēmen bôle bi düzen geldi geşdiñ işde. (I-20.32) “astsubay”

heçñona raslamadım, bizim kōlü varıdı o çalardı. (I-33.34) “rastla-”

2.2.3.6.3. Kelime Sonunda

ø # < t #

vallā çoḡ şīrler oḡuyup yazıyaḡ da yānī hēc dōru dürüs āqlımızda ḡālmīy ne gibi bi şey sōlicēmizi de bilemedim ben. (I-51.11) “dürüst”

ø # < z #

hālīḡ ileşberlik yapıyoz evet varolma mı hayvancılık canım hepsinde var, hepīsinden var. (II-51.8)

2.2.3.6.4. Grup Düşmesi:

Bir ünlü ve bir ünsüzden oluşan birden fazla sesin düşmesidir. Az görülür:

eyiyik halam bē, hoşgeldiñiz. ē nēdiyiñiz nassıñız? (I-3.1) “nasılsınız”

e bālatdırdımışde bu mūhtarımız götdü dē baḡmīyler, gelmīyler. (I-27.5) “götürdü”

ḡadın dīy tāḡkatolacak dīy benim tāḡkakata dīy çorlulu yakıp çavuşunan dīy burhan beyin şavḡı mı yapacaḡ dīy (I-39.22) “tahkīkāt”

patadiS şindi bi demişkinē nē yediñ dēmiş hemi ḡumpir yedim hemi pate yedim dēmiş, pate nē ḡumpir ne bōle dēmiş. (I-41.3) “patetes”

dēmene vēcēz, būlgurētcēz, savırcēz, çālḡcēz yēcēz bұлgur pilavı bişirecēz dēcēz. (II-7.1) “deḡirmen”

hocam bir bir sāydı, kırḡ gişi ḡāldı mı ḡapıyı kitliyo, kırḡ gişi doluyo ḡapıyı kitliyo. (II-26.5) “kilitle-”

bēş ḡardaşdıḡ biz de, üş sene sīır gütdüm milletin sīırını besledim ben burda, çok çekdim çok. (II-28.21) “karındaş”

zobanıñ ḡıyına bōle diz çökdüoturdu bōle, yemēi yidik bilmem nētdik hepimiz, adamıñāzı benim de sırf dikḡatimi çekeno adam baḡ başḡa yok ḡonuşmuyooadam. (II-32.7) “kıyısına”

buḡarlarıñ tapısını getmiş birī, sēymannar onnarıñ ya, gidiñ demiş dā suyu götürüñ şeye, şuhuda götürüñ demiş tapıları isderseniz nedcez biz suyu, (II-59.8) “getirmiş”

māyneye giderlē dīnara ōrdan ḡırık güdüKalillā gelillē, elbīse alıllā gellerordan (II-61.24) “gelirler”

2.2.3.7. Hece Tekleşmesi:

Bir kelimedede benzer sesleri taşıyan iki hecenin kaynaşması ve dolayısıyla hece sayısının azalmasıdır.⁷⁵

-ø- < -(I⁴)r-⁷⁶

uç gün₁ olurdu, cumādan başlardı, tādil gün gelin ēnerdi, pazartesi gün biterdi. (I-1.13)
“pazar ertesi”

bi ğurban₁ alırsız gider₁ orda keseriz, geli burda bişiriz orda bi namazı ğılırsız, (I-25.37)
“pişiririz”

biz₁ üş ğadın₁ oturuz barıbarı sōleriz bilīn mi sāde bi ğişi sōlemez. (I-36.42) “otururuz”
bū ismetgiliñ köve götürüz gelini, orayı gezdiri geliriz, şurda hāydarlı vārdır hāydarlıya
götürüz getiriz. (I-44.21) “götürürüz”

evel₁ allah geldiñ mi misāfirlē geldiñ mi yēceñ, nè isdersen onu bulu yidiriz saña. (II-63.32) “yediririz”

yapışmaz tabī bi de sōna şey var bi süpürgesi olur onun süpürü duruz, hiç kül filan
kalmaz. (II-67.13) “dururuz”

2.2.3.8. Ünsüz Tekleşmesi:

İç seste, çoğu kere alıntı kelimelerde aslî ikiz ünsüzden birinin kaybolmasıdır.⁷⁷

-k- < -kk-

bunnā şuña boğaz₁ alı diyik boğazına bu gelinnere muhağğak ğırmızı₁ olur bu al, (I-43.38) “muhağğak > muhağğak”

-v- < -vv-

hindilerde ôyle hılan bi şey yok da eveli ôyle₁ idērdik. (II-15.29)

⁷⁵ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 79 (Korkmaz, bu terimi **hece kaynaşması** olarak vermiştir.); TUNA; *TDDN*, s.44-45.

⁷⁶ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 68; BOZ, *AMA*, s.73.

⁷⁷ bkz. KORKMAZ, *GTS*, s. 163; TUNA; *TDDN*, s. 33.

-y- < -yy-

hacının sevabı, he giderik, uğurlarık, hediyemizi götürürük. (I-1.36)

şu örtâmda emin ol bitmiş vaziyetdeyiz hani bitmiş vaziyetdeyiz. (I-12.23) “vaz’iyyet”

o zuman o zuman hiç ğatiyen olanna ğız ğatiyen yâni biribirini göremezdi, (II-46.17)

-m- < -mm-

pari̇y ver yâv biz âusdusda temuSda afi̇yonu cızdıh, südüñ parasını yidik (I-47.20)

“temmuz”

2.2.4. Ünsüz Benzeşmeleri:

Bir ünsüzün yakın veya uzaktaki bir başka ünsüze etki ederek onu kendine benzeştirmesi olayıdır.⁷⁸ Hem **DEYA**’da hem de diğer Anadolu ağızlarında çok yaygın ve ileri durumda görülen bir değişimdir.⁷⁹ Ünsüz benzeşmelerini, eklenme ve ulanmaya bağlı benzeşmeler ile tabanlardaki benzeşmeler olarak üç ana başlık altında işleyeceğiz.

2.2.4.1. Eklenmeye Bağlı Benzeşmeler:

Bu benzeşme şekli, benzeşmenin yönüne göre ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki şekilde oluşmaktadır.

2.2.4.1.1. İlerleyici Benzeşme:

-n + ≠n < -n + ≠l

şu ğaribanlar otursuñ yâ herif, şükru mükrü demek filân yok o zaman herif, herif sunnar otursun. (I-4.23)

ismine de ğarağuyu di̇yler hani heye yeregiren, ağgün, burunğaya, alacatlı hani dedim onnar da ğarağuyu hep. (I-23.7)

o zamannar da yâni esgi zamannar da ôlâydi şindi soñradan eletdirik çıkdı. (II-5.19)

bu kóyde düün olsuñ avşârda deligannı ğalmazdı bura gelirdi. (II-38.19)

yörükler geçi, ğoyun işde onna idäre oluğlar, (II-39.4)

⁷⁸ bkz. KORKMAZ, *GTS*, s.162, TUNA; *TDDN*, s. 34-36.

⁷⁹ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s.60-61.; GÜLSEVİN, *UIA*, s.56-60.; BOZ, *AMA*, s.75-80.; YILDIZ, *IMA*, s.42-47.

l-r < l-l

ordan usda birliüne, hē ordan ğandilliye gitdim. hē topcu_{olalak}, topcu_{olalak}. (II-18.12)

bişirmek yō_{urdu} hē ğış gelecek diyelekden hōle deriler gerērdik deriler hōle deri, o deriye yō_{urtları} dōkersiñ, (II-34.13)

āşam_{üsdü}onun çihizi bozarlar bōle toplulukda kemara alalak (II-61.31)

2.2.4.1.2. Gerileyici Benzeşme:

-s + ≠s < -z + ≠s

yaşama mīz canīm tabī yāvrum iyi dē mum_{olūsa} mum yakādık, mum_{olmassa} da bi hā. (II-4.24)

hayvana sevgi yaparsañ, malım derseñ onun yüzünden_{idāre} oluyo āz buz_{insan}, demessen olmuyo. (II-27.58)

siz bēlki bilmeSsiñiz hā o zuman tekin ğaldı ğāri. (II-33.3)

2.2.4.2. Ulanmaya Bağlı Benzeşmeler:

Bu benzeşme şekli de, benzeşmenin yönüne göre ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki şekilde oluşmaktadır.

2.2.4.2.1. Gerileyici Benzeşme:

m#_{ab} < n#_{ab}

ē ora gitdi_{imizde} āsgiden deliğannıyız_{ellēm} on_{om_{beş}} gişi bekār_{olarak} dağa oduna gidellerdin, (I-7.11)

bēñ om_{baş}ıydım, burda ğoğuşdā ğoğuş nōbetcisine derdim yāni filan filan_{adamları} ğāldır derdim, (I-18.13)

yāni kırk_{altının} om_{birinci} ayında gitdim, on dokuzunda duyūlūmdür şiye asgeriyeye yāni ē yazıldım yāni. (II-64.11)

2.2.4.3. Kök ve Tabanlardaki Benzeşmeler

2.2.4.3.1. Ünsüz-ünsüz Benzeşmesi

2.2.4.3.1.1. İlerleyici Benzeşme

k-k < k-r

buña tabî öretmen gelesiye ğadağ o üçüncü sınıfı okutdu yâni üçüncü sınıfa ğadağ çocukları okutdu, (II-42.17) “kadar”

-ll- < -ly-

canım türkiyenin on beş million nûfusu vardın, amcam, (I-10.6) “milyon”

ora bele hıdrellezlêde veyâhutda efendim bôle bi du, âlarda gider, orda gurban keseriz. (I-24.33) “hızır ilyas”

ağa dönerli sandelleye oturmuş bôle biz de ğız, isdemeye gitdik, (II-9.13) “sandalye”
ondan sōna şeyini fasille bişirik, yaparış, datlısını ederik her şēsini onūyna yaparış ğâri. (II-23.35) “fasulye”

kiremit yō, udu daña, mârsille kiremidi yō, udu yâni, (II-27.16) “marsilya”

-nn- < -nl-

e şimdi bullād, işde innere herkez bi innere üreme yapmış, orda. (I-34.5) “inlere”

şimdî nasıl annatîm çoğ esgiye dayanıyo, yâni târihini pek fazla bilemiyorum târihini bilemiyorum. (I-35.3) “anlat-”

dişlikdê sennik yapallar, bizim bu yannarın daña fâzla bu tören şeyleri, töreni. (I-36.41) “şenlik”

burası ilk geldinde köy şura yılanı öreni diye yer var, oraya gönüylar, (II-54.1) “yılanlı”

ş-ş < ş-s

bâ yaprâ öndan târhana, bulğur, fasille, nişasda, nohut, sâlça, turşu onu yaparış. (I-26.32) “nişasta”

2.2.4.3.1.2. Gerileyici Benzeşme

-mb- < -nb-

kambur berber sebeb oldu ölüme, diye bi türküsü vardır (I-4.5) “kanbur”

pērşembe gün dē pērşembe gün de ğına olurdu kadın evinde kız evinde. (I-8.1)
“perşembe”

çekisini, cemberini onnarı örtüsünü dōşēni alır hazırlarız, (I-28.19) “çenber”

mūsdaFagıl o ğambergilin dēdeleri oluyu, (I-37.9) “kanber”

tembelleri bir araya cizdiler (I-51.21) “tenbel”

ondan sōra bōle hanımlara tembiḥ ıderiz malımız çok gerçi hep malcı burda, (II-17.4)
“tenbih”

öteki arkadaş da şeye getdi, afyon şey isdambul tarafına. (II-55.41) “istanbul”

-nn- < -ğn-

oriya bālarla inne atarlā ğoca ğarılā atıverlēdi buriya bālāḡ derlērdi hani oriya bālandı
mı oriya bi ip bālar gelirdik, (II-50.39) “iğne”

-tt- < -kt-

bi gün bāb emmi getirecēm diyerek ta mettebiḡ yanna ènmiş gētmış çocuḡ, āriylar
āriylar bunnar bulamīylar cocū, (I-42.24) “mektep”

y-y < ğ-y

buyday dövellerdi abam, o keşgek yapallardī, güleş yapallardı o gün ordā, (II-15.52)
“buğday”

-yy- < -ny-

ō bayā alimiyyumdan yapılmış ğalıḡ sesli bi çalgīydi bu, (II-6.6) “aliminyum”
apdırahman var biliyoḡ mu almayyada. (II-38.3) “almanya”

-ss- < -rs-

tamam ğonuşcām yok benim meni büssürü ğonuşdurduḡuz, yeter ğāri. (I-31.29) “bir
sürü”

-ss- < -ks-

yüsseK_olur ğari böyüK_olur ğā hôle. (II-16.4) “yüksek”

-ss- < -zs-

hı lamba yanardı, onnan oynarlâdı onun şavkınnan, ayassa ısınıraK_ooynarlâdı. (II-48.6)
“ayazsa”

-nn- < -yn-

bôle bālariK_oiçine bi bişşek ğatarık dēnek yannık yayarık, yağı_olur_oôle doyulur
mu_oonun yağına heç, yannıkda yayarık yağı. (II-15.22) “yaynık”

2.2.4.3.2. Ünlü-ünsüz Benzeşmesi

Ünsüz değişmelerinin bir kısmında, komşu ünlülerin etkisi olmaktadır.

2.2.4.3.2.1. Dudaklılaşma:

Yuvarlak ünlüler komşuluğundaki ünsüzlerin dudak ünsüzlerine değişmesidir.⁸⁰

-f- < -h-

ayçiçē, hī ayçiçē hī nōfut, dāri eker herkez, ekebilen ekemiyene yok bi şey ē
çoK_oekmeyiz az_oekeriz herkez kendi yice_oi ğadar. (II-22.16)

-w- < -v-

cumā gün keşgek dōwülürdü, (II-21.12)

çalgı dawıl çalardı gelin_oālar dellerdin. (II-22.4)

-v- < -y-

bizi de okudan hoca geldi, köve hoca dutardıK_oo bizi kıran okutmıya başladı. (II-42.19)

⁸⁰ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 48 (Korkmaz, bu terimi **dudaksıllaşma** olarak vermiştir.); TUNA, *TDDN*, s. 29.

-w- / -v- < -ʾ-

e varmış, yā resūlallah seniñ hēkmetiñdan suval olunmaz. (I-19.37)

bütün mēwlüT okunur, dowā yapılır, ondan soñura günü gēldi mi kô şeyinde çocuk gezer hısımini, akrabasını, ğomşusunu onnar toplanır, ūurlar, (II-21.23)

kôlü bir olūdu hepsi sabālā dovāsını hacaya yapıdırılardı, asger dovāsi yapılırdı. (II-48.32)

-v- , -w- < -ğ-

musdava talet, bunun anası dē buwalı uçu gelmiş de bura, çocū olmamış babasının da musdava talet ğoymuş. (I-1.8) “boğalık için”

hindi buvazdan kevran geçermiş burdan, kevran çölövasından tā āsgiden geçermiş, (I-2.18)

ğumpiri dōrarsıñ ōndan sōnacīma ğumpiri dōrarsıñ sovanı dōrarsıñ būberini dōrarsıñ yağını da eridirsıñ (I-45.5)

sen kopardıñ aşığımızñ bağıñı / yüklediñ arķama sövüt dalını (II-23.88)

şavķı gelmēniñ ğapısını dövüyodu, (II-37.14)

ğoyunuñ yúnúnū evirisıñ yúrsün. (II-39.24)

-m- < -f-

mutmāmız filen yoğudu ki esgiden, yoğudu heye pacadā, ocaķda, dışarda bi yemek bişiri gelir oturu yerdik eviñ orta yērinde mutfaķ, (II-20.71) “mutfak”

-v- < -f-

ğıra gidēkene, çivte filān gidēkene götürülē yem torbasını. (II-3.22) “çifte”

-m- < -ñ-

bir iki ğomşu toplanıp bī yā şeker ve şērbet, şekerden şerbeT olurdu, veyāhutda loķum yenirdi bi yüzük taķılırdı gelin ğıza, (II-46.15) “koñşu”

-m- < -n-

ēlbise alırız değişdi şindi bűzdolabından çamaşır maķānesinden televizona ğadā adetimiz çıķdı alırız, (I-44.4) “şimdi”

bizi çekdiler anḳara hatdına, öteki arḳadaş da şeye getdi, afyon şey isdambul tarafına.
(II-55.41) “istanbul”

-m- < -v-

altı çocūm marıdı bir mafāt etdi beş çocūm mar, (I-38.16) “vefat”

hindi ne var evler dolusu cehiz oluyo, olurdu eveli tā evelleri ātmış biñ ālli biñ eveli
bôle biñler mi marıdı. (II-39.35) “varidi”

ōrdan buriya bī gōşmen şindi o zamān bi yerde mukāt etdī in anda şey vilāyet ḥarici
gitdī in andā işē ōlmazımış (II-43.9) “vukuat”

2.2.4.3.2.2. Ulanmaya Bağlı Dudaklılaşma

v# #V < ğ# #V

ānneñ ōle bi şey adam dī il, savol. “sağ ol”

2.2.4.3.2.3. Bağıntılı Değişme:

İç sesteki sesleri, benzer sesli bir başka kelimedeki seslere dayanarak değişik telaffuz
etmektir.⁸¹

2.2.5. Aykırılışma:

Çıkış noktaları birbirinin aynı veya yakın olan ünsüzlerden birinin, benzeşmenin aksine
çıkış noktasının farklılaşmasıdır.⁸² Diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi, *DEYA*’da
da benzeşmeye göre örnekleri oldukça azdır.

-ln- < -nn-

bunun böyü vārdı şey ādlennen biz arḳadaş olurduḡ barabar yımırta toplardıḡ,
(I-42.23) “adnan”

⁸¹ bkz. TUNA; *TDDN*, s. 31,32.

⁸² bkz. Sadettin ÖZÇELİK; “Aykırılışma Terimi, Tanımı ve Örneklerinin Tasnifi Üzerine”, İlmî Araştırmalar, Güz 2002, S. 14, İstanbul, s.131-144.

-kg- < -kk-

tekke gārdaşım benim hē o benim gārdaşım, (I-22.18) “tekke < tekye”

getitdirelim_ıolmassa, çok güzel hem türkü de sôler. bi dakğa ben_ıonu bi. (II-54.23)
“dakika”

l-n < n-n

içellerdin sedirdē oturannara gayfa filcanı dolu, e gıyıda oturannara yarım, (I-50.19)
“fincan”

l-r- < r-r

ķambur berber sebeb_ıoldu ölüme, diye bi türküsü vardır onun belbere tıraş olmaya gelmiş. (I-4.6) “berber”

l-r- < r-r

meselā türkmennēfde mama derler biz de bibi dēriz, sōna halā_ıa dōndü. ābī, bilāder, ağa dērlerdi meselā büyüklerine, (I-8.10) “birader”

l-r < r-r

bi ē tıraķtör_ıaldıķ bi yol da şindi tıraķtör_ıālmadan çift sürüyo leşber babam, kökten leşber o da yaşlandı (II-42.25) “rençper”

r-l < r-r

elçi düşürüy arkadaş beniki benden geçdi ē ben_ıiki gözüm moraldı. (I-25.18) “morardı”

-s-h- < -s-s-

hē anāñ dū_ıünde yeñge_ıoldum essah düşünmüyon vallā. (II-60.7) “esas”

-t-d- < -t-t-

hatdā men bebek düzdüm ôle şey_ıolsun dē heh, (I-43.23) “hatta”

n-l < l-l

hemen alıllar nezzetli olur yāni sāde fennī yem verdiğ mi onun nezzeti olmaz ānnadığ mı etiğ nezzeti olmaz. (II-14.26) “lezzetli”

r-l < r-r

turgut dayımın torunu yā ärzulumda polis. (I-1.9) “erzurum”

2.2.6. Süreklileşme:

Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle sızıcı ünsüzlere değişmesidir.⁸³

2.2.6.2. İç Seste Süreklileşme**2.2.6.2.1. Ön Seste****#ş < #ç**

şunnara şeki dènirdi, yazmalara. (I-1.37) “çeki”

böbemiğ beşi şamdan / övêladım düşdü damdan (I-29.39) “çam”

dağı da şekêdik, dağı da şekêdik şinci şekmiyollā bağ dağı da şekêdik, şinci şekmiyo adam ovâyı sürmüyo. (II-62.16) “çekerdik”

#m < #p

hindi ordāna selâtidingil mançar ēkdi icār, (II-14.26)

2.2.6.2.2. Kök Ünlüsünden Sonra**v/ < b/**

hē o zuman o zuman oğutmadılar işde buvamgil bizi, oğutmadılar. (II-25.4)

ğ# < ç#

bu çeğ zehrē ğatmā filān elde doğunurdu çuval doğunurdu. (II-39.29) “çeç”

⁸³ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 135, TUNA; *TDDN*, s. 28.

ş/ < ç/

geline bi altın_ıalıyı_ı üş beş ni alacāsa_ı, altın dōşüne, dōşüne gücümün yetdī ğadar, onu ğonuşmazı_ı, (I-28.16) “üç”

erkekler_ıolmaz, hediye orda veririz, erkeklerimiz bulunmaz heş bi yerde. (I-28.32) “hiç”

eyi gēldik bubam gētdi meni ēyice bi gözel dayağ_ıatdı mā_ıa sen ğaşdı_ı diye. (I-41.31) “kaç-”

ōnnnarı_ıñkī o ğadar önemli_ıolmāzdı ğış buynuzu, zümrüt diyē isim ğoyārdı_ı na_ışlara. (I-43.17) “koç”

yeşil başlı ördeK_ıolsam / su da işmen gölünüzden (II-4.9) “iç-”

sen de motörluya geş dediler bená, aman_ıo ğadar_ıolsun zātı ğatırın tımarından kōrkuyodu_ı biz de, ôlece ğurtuldu_ı. (II-26.13) “geç”

kaş paraya anlaşdı_ı ālli bi_ı lirá yūz bi_ı lirá, kaş para düşüyo hāne başına bi_ıer lirá beşer yüz herkez parasını veri. (II-37.17) “kaç”

ğazan dē mi emin_ıol ba_ı ārasına sa_ığlandı görükmēn dē nerdēse_ıateşden sāşları şey, şey_ıolacá_ıydı yāni ôlēdi, (II-46.22) “saç”

orānan yolardı_ı orānan bişme de yo_ığ orānan yolardı_ı esgiden. (II-62.15) “biç-”

sōnaki gelen ğışmenler ayırıydı buraya, bunnar bal_ıkan harbinden ğalma felan. (II-69.2) “göçmen”

güzel ğarıştırılır sacı yā dōkülür veyā tavaya da olur saş, şimdi saş ğalmadı sayılır (II-70.28) “saç”

v/ < g/

e tamam_ıişde, dērlemeleme tōplama tuvāylıdan gēlmiş, āvdandan gēlmiş işde. (II-51.4) “tugaylı”

ğ/ < k/

yu_ıha ekmekdir bizimki belki ekmek yoğudu_ıvel biz_ıēle gördük. (I-18.14)

pendiri ço_ığca men yaparım asıl, ğoyunumuz çoğudu, (I-22.22)

h/ < k/

DEYA'da yaygın olarak görülen bir değişmedir. Söz konusu değişme Çölovası ve Dombay Ovası Türkmen köylerinde yaygın şekilde görülmektedir.⁸⁴

babam benim cumhuriyet kóyünden yoħarı aħça kóyden, (I-1.19)

horuzunan sözüm yabana köpē delmelerin oraya yahın güccük ovanın ğıyısına iletmiş, (I-2.9)

şeyde çuvalda çınarlar sırası çıħar, aħar onu süzer süzer ğazana doldururuħ. (I-3.45)

ğonyada oħūy tabī, ğonyada ohūy. (I-3.53)

tamām mı ũç ğún ekmēeder yuħa ekmekdir bizimki belki ekmek yoğudu_evel biz_ele gördük. (I-18.13)

orda yemek bişiriller yerik, aħşam giderik zilif derik biz saçını keserik, tēllerik. (I-18.18)

hiç gelmedi bicēz ğaçaħ dohdur gelirdi, (I-23.2)

hē hē baħ tamam hē hē baħ hē tamam bitdi hē tamam bitdi allah başa ğadar dediñ mi biz oña hēcelik derik, (I-23.26)

bura baya çuħurdu, sıkı atarlardı, silah_atarlardı, set çekerdi çuħur_oldū_için. (I-24.18)

selmā oħsa ğī! şôle şôlesi getir eline ğī! bunnar ōħşasın men ōħşaman. (I.29.22) “okşa-”

ğınığın ğızlarī ğayetce düzgün / aħcinin ğızlarī onnardan_azġin (I.48.33) “akçin”

hē yavrum sitil, dohuma, geçi ğılı. hā çadır, direk dikērdik bôle etīrafına çivī, çadırların hanı bôle sitilleri geridik. (II-34.4)

y/ << k/

e gedēdik orda ayşamā ğadar çit sürēdik (II-30.25)

2.2.6.2.2. Tabanlarda

-m- < -b-

hē yörük yörükden dedemiznen nenemiz yörük göçeme yörū_ünden, işde horzumlardan, hī horzumlular ondan dedem_ırāmetlik ölmüş, (II-29.4)

⁸⁴ krş. GÖKER; **BTKKA**, s. 24.

-ş- < -ç-

ondan sōna dāmādı bindirilerdi sādışlarīyna berāber köyün kenarını dolandırı geliller (I-15.10) “sağdıç”

motur yōkāna pancarūeken yōdu yeñiūadeTūoldu, yōdu ileşberlik varıdı. (I-27.14) “rençper”

ē ısdar dikedik hōle hōle ısdarıdın doķurduķ, ihi daķurķan bu kireşledi yāvrum, (II-12.10) “kireç”

ıramazanımızı yaparık, oruşlarımızı dutduķ muāşamlāyın allah ne verdīyse hazırlıūımızı yaparık, (II-15.63) “oruç”

hu dīnēūalırdıķ bi de ufaķ çelik vūrduķ mu bu, yamaşda dikelirdi ben burdan vurudum alır gelirdi çeliūi, (II-18.2) “yamaç”

-h- < -k-

ğoyun tuluḥlarındān, bidonnara basardıḥ sāde yağūolurduūonnardan, ya’a duzlarsaḥ, bezlersen şorā ğoyarsaḥ. (I-27.16)

heş korḥman bi şīūolmaz dedi bāsdılar bıçāūı eteri. (I-49.35)

2.2.6.3. Son Seste Süreklileşme

h# < k#

nāpacāñız bilgimizi böyle alıp da müzeyeye mi ğoyacāñız? nāpacaḥ merah edip de he, nāpacaḥ. (I-1.17)

içine ardına bıçaḥ ğoyalla, ondan kērim bilmen sındı ğoyalla, maḥas ğoyalla, sındı maḥas heye. (I-6.26)

hīç górmmedim, çūnkū oķul kırḥ yedide yapıldı buraya, (I-10.1)

bizim nōbet bitip de yatandan sōna tekrar geldiūinde bizimūisimleriūaliy aķsiūolacaḥ imtān heyetiūolarahdan o da ğirdi, (I-16.21)

bizim dōrdümüz de ķurmay ğaldıḥ omūbaşı. (I-16.22)

benim ğörevimde yoḥ yāni ben otuzūiki sene imamlıḥ yaptım, (I-17.14)

cumaūaḥşamı ğünü ğına vurarıḥ (I-18.11)

tere yāni yōūurdu bi yıķarıķ ğoyunnarıḥ südününūüzünü alrıḥ sabāna, (I-21.16)

hiç gelmedi bicēz ğaçah doḥdur gelirdi, (I-23.2)

çığa bôle ē boyalı bi tū neyse ğuş tūsü tavıh tūsü, onu bi çapıda edellerdi âltınnarı bôle onuḡüsdüne bālallardı. (I-33.10)

ş# < ç#

hē çatal, ğaşıķ yeni çıķdı āaşdan şimşir ğaşıḡı heye onnarına yirdik yemē. (II-20.72)

bu köyün yemekleri piriṣ pilavı, fasille, helvā yaparlar, (II-31.10)

f# < b#

ğuru fasille piriÇaşı patedis yemē äsgiden ē ğurüzümden hoşaf yapallādı, (I-31.18)

2.2.7. Süreksizleşme:

Sızıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle patlayıcı ünsüzlere değişmesidir.

2.2.7.1. Ön Seste Süreksizleşme

#c < #s

vallā çoḡ yazıyam da cāra ğutusununḡüsdüne yazıyam cāra ğutusundan âtıp gidiyem. (I-51.30) “sigara”

#c < #j

o burda yakıp çavuş da dīy candarma çavuşu ulen bizimadımızı allāḡaşğına dīy ğadına yalvarıylar (I-39.31) “jandarma”

#k < #h

of, māsız beni şôretilen, dişi çıkar tabî? bi karanı bûyday ğaynadırık şinekme birer çenek çenek ğomşulara dağıdırık. (II-12.1) “haranı”

#b < #m

ē bürda ē aşiret var, bucan var, gēygel var ikiḡüş dā var ya önnarıñ âtlarını bilmiyom ğāri yörükleriñ. (II-14.13) “mucan / mıcan”

#b- <#v-

bi gün bābemmi getirecēm diyerek ta mettebiñ yanna ènmiş gētmış çocuḡ, (I-42.24)
“vahap”

2.2.7.2. Kök Ünlüsünden Sonra Süreksizleşme

c/ < j/

hediyemizi götürürük picama alırıḡ, çorap alırıḡ. (I-1.37) “pijama”
ondan kerī locisdik harP₀aḡademiler ḡomutanı yalçın var būrda yetdi būrda böyüdü
halen, (I-10.35) “lojistik”

2.2.7.3. Tabanlarda Süreksizleşme

-c- < -j-

ben gelesiye ḡāldırıdı biz garaca çıkıp da yanı ḡaraşdan benzinlikdē löbetcileri
deḡışdiresiye zātī₀om₀beş daḡḡa dolurdu, (II-18.14) “garaj”
detercanlı şeye hindi iyi kötü ısladalım gibi kırḡıyn de beyazlátceS₀ḡani bunu şeye
ḡatciS. (II-50.7) “deterjan”

-g- < -h-

hī ḡatmeri yūḡayı yazarız, onu yālārız₀içine bi şe ḡatarız nīse pēnirdir, haşgeş, susam
ondan keri sacıñ₀üsdüne yālārız o işde ḡatmer. (II-22.8) “haşhaş”

2.2.7.4. Son Seste Süreksizleşme

Ç# < j#

şimdi ordan yānı şey₀etdēler sontaÇ çıḡtı, su çıḡtı. (I-19.7) “sondaj”
atmış sekiz₀atmış doḡuzda baraÇ emri alındı demirel başbaḡandı burdan bi tōnel₀aşdı
dīnara, (I-20.13) “baraj”

2.2.8. Ünsüz Türemesi

2.2.8.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi

#h < #φ⁸⁵

ōrda bēle havlı çekikler, ōrda yatıy, yatıylár. (I-3.7) “avlu”

e hazırlıklarımız ē undan herişde keserik, undan maḡarna keserik, (II-15.60) “erişte”

#y < #φ⁸⁶

hayır dayım düşdü dayılarımın ıkisi de yesir düşdü yonana, onnar yesir düşdüler yalnız babam yesir düşmedi, (I-37.13) “esir”

2.2.8.2. İç Seste Ünsüz Türemesi

-y- < -’-

onuḡ bi fıyaTarabası var onuḡ da taḡsisi var, (I-25.13) “fi’at”

hemı de doḡdur bizı taḡsisiyinen dāyresine getdi, (I-38.22) “da’ire”

ōndan kēri_āydına işde bi çit_öküz_āldım sōna ilk āylem_ōldü. (I-42.8) “a’ile”

nasıl bi şı_ır okuyalım yāni tabiyat şı_iri meselā işde bu baharıḡ gelip geşdi dönemlerde. (II-23.15) “tabi’at”

üçüncüye şeye geşdi dördüncüye ismāyil çavuşuḡ yanna daḡıldı, (II-30.46) “isma’il”

tekrar bi dā sōdü, geri_iyāde_ederim dedim apdesdim var günāha girmı_ım, (II-38.23) “i’ade”

2.2.8.3. Son Seste Ünsüz Türemesi

y# < φ#

bēylerden bicēcik mēmet, mēmedin soyadı niy? (I-1.4) “ne”

hindi guzum ney görüyük televizonda? eveli iyiydi. (I-6.37) “ne”

⁸⁵ bkz. Gürer GÜLSEVİN, “Türkiye Türkçesi Ağızlarında h Sesi Üzerine”, TDAY (Belleten) 2001/I-II, TDK Yay., Ankara, s.129-146.

⁸⁶ bkz. Gürer GÜLSEVİN, “Türkiye Türkçesi Ağızlarında h Sesi Üzerine”, TDAY (Belleten) 2001/I-II, TDK Yay., Ankara, s.129-146.

āt# < φ#

mērcimek bi dē bēsimet gibi dērlerdī pūsgūt gibi bi şē onnarı verilerdi, (II-47.32)
“bisküvi”

y# < φ#

ē olan taraflīysa ē ya pazar gún gideller ya cumāy gún perşembe gún gideller
ğızıısdemēye. (II-24.18) “cuma”

2.2.8.4. Geçişmeye Bağlı Ünsüz Türemesi

-y- < -φ-

he ğadınlara, olanlara etek, şeki, bürgü niyse. (I-1.37) “ne ise”

neyse bey geliy, beye bi hayvan kesiyler, sözüm yabana yemek veriyollā. (I-5.23) “ne ise”

hayır bu kóylü değildi, demir yolcūydu babası, istasyon şefiydi. (I-11.10) “yolcu idi”

zobāyna ısınılmāyo ısınılır mı heç, çāresiz işde. (II-15.12) “soba ile”

vardım allahın emriyenen, peygamberin ğavliyenen dēdim benim oluma ğızınızı verin
dedim, (II-28.11) “kavli ile”

vallā allahın yazısı zār eyīyse büyükler gidiyo işde allahın emri diye, allah yāzdīysa,
cenābıallah o kişiye yāzdīysa oluyo. (II-41.27) “iyi ise, yazdı ide”

atının onun şefenginden at su işmemiş, gölgesinden irenginden, dünyā güzelīymiş ğari.
(II-52.28) “güzeli imiş”

2.2.8.5. Ulanmaya Bağlı Ünsüz Türemesi

şuğğarşı dā köşmüş, porsumanın oldū yere hacı abbas diye bi yer var oraya göçmüşlē.
(I-5.5) “şu karşı”

2.2.9. l, m, n, r, y Ünsüzleri Arasında Değişmeler:

DEYA’da bu ünsüzlerin birbirinin yerine kullanıldığını görmekteyiz.

n < m

şindi yemek memek yapılmıy şindi çerez alınıy tókülüy ğız gelin toplanıy oynaşılmiy
(I-52.23) “şimdi”

şindi bizde bi düñünolsun hindi geliniñ dāmādıñ yāni harcadı para ğadar (II-5.39)
“şimdi”

r < l

vallā dēzem āqlıma gelise derinışde ne dese dēyon ġāyli āqlıma geleni dēyon. (I-45.22)
“gayri”

buyday dövellerdiabam, o keşgek yapallardı, ġüleş yapallardı o ġünordā, (II-15.52)
“güreş”

öküzlerde nāl yok, o bi selve deriz āaçtan malların boynuna taķmaķıñ önnarı keser
götürülēmiş (II-68.19) “servi”

l < n

ällerimize birerorah alırdıñ dölüm dölüm ağşamlara ğadaronu yorduñ, (I-23.21)
“dönüm”

āladıma mı zülüf kesiyken ohşalırdı anası āliyar ġızıāliyardı. (I-52.8) “okşan-”
çok oluyo yāv ôle bi ġar, ombeşēr daķġa lōbet beklērdik ōrda, bēñ ombaşıydım, (II-18.12) “nöbet”

y < r

menim külā alalım bāyi el bize ne diyer? (I-33.7) “bari”

n < m

men de şu barnāni bi ġapdım baġdıydıñ ġanadı, (I-41.25) “barmak”

2.2.10. İkizleşme:

İç seste, iki ünlü arasında ve vurguyu üzerinde bulunduran ikinci hece başındaki ünsüzün tekrarlanmasıdır.⁸⁷ Anadolu ağızlarının bir çoğunda görülen bir olaydır, daha çok Doğu grubu ağızlarında görülür.

⁸⁷ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 163 (Korkmaz, bu terimi **ünsüz ikizleşmesi** olarak vermiştir.); TUNA, *TDDN*, s. 32.

-cc- < -ç-

ıramazanlarımızda hazırlıklarımızı yaparık, büyüklerimizinen güccüklerimizinen ıramazanımızı terefimize giderik, (I-1.41)

şöle güccük bi fırınlarımız vâdır, gômbe gibi ederiz hôle içi haşgâşlı altına çiçek yağı dökeriz, (II-61.9)

-yy- < -y-

bizden büyükleri vardı birez âklı sarmıyyo, eğitmen varıdı ôretmen dēildi eğitmen varıdı o eğitmen de len ben ücretle mi okuduyon sizi dedi yâni gece toplayyodu, (II-42.3) “sarmıyor, topluyordu”

potinne seyirci gelirken ayâ çukura bi gidiyo, su gümlèyyo, şu aşşâda kô, esas kô aşşâda bizim. (II-48.44) “gümlüyor”

-rr- < -r-

ğurbanım esgere gideni çârdırır, eve gelir, yemek ğornır, yediririr ona, halallaşırır ırlarır define dümbêne, neyse çalgıyna. (I-6.32)

-kk- < -k-

bûda dōwülür, bizim esgiden sokku diye vardı orda bûda dōwülür, sokku diye bi delikli daşdır, delikli daş (I-17.19) “soku”

-nn- < -n-

mēmedin soyadı niy? mēmeTeren var, şeyde diñgerde ğaymağamın. (I-1.4) “dinar”

ō sôlerim ya, hepisini şo yannı bek şētmİYem dē, doğannıya vârdım da çok durmayalım, (I-47.32) “yan+ı”

-ss- < -s-

hē anāñ dūünde yeñge oldum essah düşünmüyön vallâ. (II-60.7) “esas”

-şş- < -ş-

sözüm yabana bi eşşek yolu, çır yolu gibi şöle bi ince bi şey geçiymiş, (I-2.22) “eşek”

ôlen nemezi hilê en aşşā elli gişiolurdu, maşşallahı var şindiiki gişioluyo, (I-14.6)
“maşallah”

işde dediim gibi aşşā yoqarî ikiûz sene üçcüz sene târihini bilmem tabî de yâni âsgi
en âsgi kô bûrda (II-6.35) “aşâğı”

gâr yâdı mî yâmır yâdı mı fışsek vuruduq bôle at yandan eveli yannıq yâylıydı, (II-34.7)
“fışek”

iki yâsdıq bi döşsek bi yörgan dediın gibi eveldenôlêdi, e şindi hepisi bol allaha şükür
de. (II-44.6) “döşek”

2.2.11. Göçüşme:

İç seste komşu veya uzak ünsüz ve ünlülerin yer değıştirmesidir:⁸⁸ **DEYA**’da
sadece ünsüz göçüşmesi örnekleri tespit edilebilmiştir.⁸⁹

-h-r- < -r-h-

ğış hazırlı da tahrana yaparsın, bulğur gâynadırsın tabî yapılmaz mı yâvrum yapılır.
(II-20.64) “tarhana”

ananın ğızına, bubanın ôluna mêhremeti ǵalmıcaq. (II-60.21) “merhamet”

-r-b- < -b-r-

mîde filimi mîde filimi bucağda çâkdirdi halîl ırbem, hatırlamıyân hâñğı doğdura
gıtdimizi hatırlamıyân, (I-38.20) “ibrahim”

-r-l- < -l-r-

ğayrı bēylerin nêrden geldini bilmiyem, bēyler varıdı burda, bēylerden ireli gēlme. (I-
1.2) “ileri”

gökgöl var irelde biliyoğuz mu hē biliyoğuz mu bilmem, (II-42.34) “ileride”

⁸⁸ bkz. Ahmet CAFEROĞLU; “Anadolu Ağızlarında Metathese Gelişmesi” *TDAY Belleten* 1955, T.D. K Yay., Ankara, s.1-7.; EREN, “Türk Dilinde Metathese Olayı”, *TDAY, Belleten* 1953, T.D.K Yay., Ankara, s.161-180.; KORKMAZ, *GTS*, s. 74; TUNA; *TDDN*, s. 38-39.

⁸⁹ bkz. Önder ÇAĞIRAN; “Türkiye Türkçesi Ağızları Ünsüz Göçüşmelerinin Kuruluş Sistemi”, 3. *Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri* (1996), TDK Yay., Ankara, 1999, s.239-277.

-l-m- < -m-l-

o zaman ğırlıĥ melmeket hiş bi şî yōıudu, (I-23.15) “memleket”

-l-b- < -p-l-

eh ne diyem hindi açık ğaldık çılbaĥ ğaldık sōıuĥdanıolduĥ, nēdem şükür bu günümüze şükür. (II-7.34) “çıplak”

-v-r- < -r-v-

hindi buvazdan kevrān geçermiş burdan, kevrān çölövasından tā äsgiden geçermiş, (I-2.18) “kervan”

-r-p- < -p-r-

tarlamız taĥgamız yoĥ heç baĥ ölēce bi ğuruıot torpaĥıev var, bu torpaĥıevi de men alacam diye ... nēdimıay yavrum? (I-30.1) “toprak”

-ş-k- < -k-ş-

ğaymaĥ yaĝı ğızardırıĥ, eşkere gatarıĥ iliman sıĥarıĥ o ēleıolur, heye o şekil yaparıĥ. (I-26.40) “ekşi erik”

2.2.12. Sesleri Bozularak Telaffuz Edilen Kelimeler:

Kelimelerin telaffuzu sırasında görülen deĝişiklikler, genelde o yörenin bir fonetik eğilimini belirler. Ancak kimi zaman kaynak kişilerde görülen bazı telaffuz deĝişikliklerini, o yörenin bir fonetik eğilimi olmaktan çok, kişiye baĝlı özellik olarak deĝerlendirmek gerekir.⁹⁰

emmē daĥa daĥa bi yüz otuz senelik bi menzî bû, çüñkü fazla dēıil şimdî babam ē babamıĥ babası, babamıĥ dēdesıoluyu bu gelen babamıĥ has dēdesıoluyu hē, (I-37.6) “mazi”

⁹⁰ bkz. GÜLSEVİN; *UIA*, s.79; BOZ, *AMA*, s.87.

tabī ne bulursaŋ ğuru ğurudursuŋ şey ğurarsıŋ, ğurdūuŋ neydi ğız heye kosvere ğurallar, (II-20.65) “konserve”

böyükler gider allāhıŋ emri peyğamberiŋ ğavli imāmı āzam efendimiziŋ isdihāzüzere seniŋ ğızıŋı filânçıya isdemeye geldik, (II-59.15) “içtiħad”

2.2.13. Yarı Ünlüleşme:⁹¹

Kimi sürekli ünsüzlerin yerlerini, yarı ünlü olan y ünsüzüne bırakmasıdır. Bütün örnekleri iç seste görülmüştür:

y < ğ

çiyıniyandan kēri süzer, ondan kēri ğaynarlar, ğaynadırŋ, ğúpe ğoyarlar. (I-3.49)

gelniŋünde yeŋgeler oynar sēymanı davılcısı dağılı ğārıo vaķıt, (I-41.15)

işde buydiylēden buydiyleri bōle çeviridik şu iliyen gibi, o hanı ğocuman ondan keri arabıya sararlar sararlar gelillēdi. (II-7.24)

buydēy, nohut buydeyi ğatarlā bişiriler, ōnu dağıdırla işde ğōrlar, hērkiş hediye getiri ōnu yērler. (II-44.22)

āskiden kıız çocūnu bobası annesi beyeniyōdu bizim zamānımızda. (II-69.7)

y << k

ōdüş gibi onnar, e gedēdik orda ayşamā ğadar çit sürēdik (II-30.25)

y < ’

çocuĥlarımız mēmur oldu, kēndimiz emekli mayışımız vār, allāh bereket versin (II-38.10) “ma’aş”

y < h

allāh aşıĥına dīy ğadına yalvarıylar şōle dīy, abıla dīy vallāyi billāyi sen men buraya ğēldikçe men sani çārttırıram dīy (I-39.32) “vallahi, billahi”

⁹¹ krş. BOZ, *AMA*, s.88.

ğış gecelerinde bizim kô az oldu, unda şe oldüna ôle ğayfemiz yok toplanmayız biz. (II-21.29) “kahve”

2.2.14. Uzunluk Kayması:

Bir ünlüyü takip eden ünsüzün çeşitli ses olayları sonucunda kaybolması ünlünün uzamasına neden olur. Uzunluğun komşu ünlü yerine kaybolan ünsüzden önceki hecede bulunan ünlüye geçmesi şeklinde görülür.

DEYA’da “-yor” ekinin sonundaki “r” sesinin düşmesiyle ortaya çıkan örneklere rastlanmıştır.

onnarıñ gônünü alır bağ yimek veri yimek götürü etirafdānnar. (I-23.42) “gönlünü”
vallā dēzem āklıma gelise derin, işde ne dese dēyon ğāyli āklıma geleni dēyon. (I-45.22)
“diyorum”

zobāyna ısınılmāyo ısınılır mı heç, çāresiz işde. (II-15.12) “ısınılmıyor”

o k̄arakuyudan gelen suyuñ bir kısmı da o santīralı çevirmekte cēran üretmektedir, elektirik üretmektedir. (II-36.20) “cereyan”

cengiz isdilāsı meydāna geliyō, cengiz bize vurmēyo, ĩrandan geçiyo bādata. (II-53.3)
“vurmuyor”

2.2.15. Ünsüz Uyumu:

Komşu ünsüzler arasındaki bu uyum, **ÖTT**’de geçerli bir kural iken birçok Anadolu ağzında kural olmaktan çıkmıştır. **DEYA** da ünsüz uyumsuzluğu yönü ile dikkat çeker:

-kd-

he hē o mērcimekden olur, mērcimekden olur o. (I-1.25)

geline elini sokduruduñ bıçağ çııdı mı ölu dōcağ dēnērdi, sındı çııdı mı ğızı dōcağ dēnērdi. (I-6.17)

bi fefene odunu keserler geliller dādan, eşşeklerle tavukdur şeydir keserler ondan fefene ... sohbet ederlerdi. (I-9.41)

anğarada yapdım, anğarada k̄orede o birlikdēydim (I-10.21)

ē ondan sōra işde başlıklar kalkdı, başlıklar kakdı, (II-1.30)

yā bizde yörük dīıl, ama bilmiyom āslı belki yörükdür (II-6.14)

-pc-

motorlu topcūydum, topcu okulu var polatlıda hē orda muhāberēydim orda işde iki sene yaslandıh geldik. (I-20.20)

heye kepce kepce derik de, çomça derik heye çōmça kepce nēyse onna alırdık (II-20.16)

-sd-

ğapama diye hindi inē kēsdiķ mı? onu inē kesdikden sōna parçalardıh, (I-1.27)

o adam da üsdüne turbe yapmış, ō bu toplamış onnar kaçmış orda şu tepeni üsdedir, (I-3.6)

usdam da aķ alıynan şey varıdı ya hasan dēyerlerdi ya haydarlı onnar yapTı. (I-30.33)
yavrum hunu üsdüne otu ha, yavrum bōle gōrdük biz bu depremlē bura gelince ōldu. (II-7.29)

-sg-

yaşatmıyolar şindi äsgi gelenkleri, esgi gelenekleri yapmıyolar. (II-17.18)

-şd-

şurda bizde gelinnik filan giydirmek olsa olsa beş altı senelik önceden, ğırmızı ğumaşdan. (I-15.17)

ē ata mindirilerdi gelini dāmādı bu köyü etirafını bizim burdan dolaşdırılardı. (I-24.17)

bey bubasī hindi gelır şamdan / ırlaladım düşdü damdan / bōbēm nēnni nēnni nēnni. (I-29.47)

ölum götdü bizi çünkü ō ordā dāyrede çalışdı bucağdā arğadaşların yandā bizi dē orāya çıhartdı (I-38.24)

-şg-

türkmen ya türkmen diyolar ama bāzı köy başga yerlerde ters yerler ōle türkmen dē il, orta asyadan gelen asıl heç ğarışı olmayan türkmenner bunnar, (I-12.5)

çıkıp aşgın kantarında tartılsaķ / ğumaş olsaķ ellerinde yırtılsaķ (II-23.107)

işgi ğumar aramāycağ bādemlide, işgi ğumar aramāycağ. (II-24.27)

2.2.16. Nazallaşma:

Kelime başındaki b ünsüzünün nazallaşarak m ünsüzüne dönüşmesidir. *DEYA*'da özellikle Türkmen bölgesinde nazallaşma yaygındır.

#m < #b-

yedi gişiye bi sülüs vëdiler bize, tirene mindirdilē, (I-16.4) “bin-”

ya bi āl gel dedim ya hindiöldürecēm men seni dedim, e eyi mi dedim. (I-18.34) “ben”
yōh meni yāzmadılar meni yāzmadılar yazıñ, māña yazım dediñiz verilecēmiş verīñ aylā
bālañ meni. (I-27.4) “ben”

diye ki bizimatatürke sen munu bu māni yedi dene telörgü varımış, bu dene
telörgüyü sen dīy yedi senedēalısañ yedi gündēaldım say dīy, (I-37.16) “bunu”

o bēnzimiyi canım bēnzim bāh ne dedi mēe dōğdur bilīñ mi? (I-49.31) “bana”

evēlki gēlinner ata minērdi gızlar yēñgesine yapışırdı davulārdında çalınıdı. (I-52.5)
“bin-”

herkez gölundan gopan mōncuñ, pāra atardī eleolurdu. (I-52.20) “boncuk”

2.2.17. Damaklılaşma:

Bir sözcükteki diş veya dudak ünsüzleri damak ünsüzlerine dönüşmektedir. Buna damaklılaşma denir.

2.2.17.1 Ön Seste Damaklılaşma

#h < #f

tarlam hılan yoh, yōh meni yāzmadılar meni yāzmadılar yazıñ, māña yazım dediñiz
verilecēmiş verīñ aylā bālañ meni. (I-27.3)

o şey dīnarda tabipden çekildik bēlden, dīzden hilimde, hilim çekildi o hilimler
filānōlmasa parāyna başolu mu, (II-12.17)

onu yağardıñ mala bağardıñ. hindi günümüz hilen iyi. (II-19.8)

#h < #ş

ondan sōna bi dal hora uzanır bi dal, hora uzanır ortaya bi şey, şey var darağ denirdi, (I-
25.22) “şuraya”

bilmiyem ki o zamanı gününde gittim, unuttum gitti, hindi bilemiyem bi şeycik. (I-28.9) “şimdi”

yok yok hē hurda var, orda, çocuk yürüyemedi âdeş oldu mu? ona gider, orda geçirdik (II-1.17) “şurda”

o pâydıķ, bunnar bayrakdar olurdu bû adamlar, hu adamlar. (II-16.9) “şu”

2.2.17.2 Kök Ünlüsünden Sonra Damaklılaşma

h/ < f/

a yavrum o zān o seherberlikde ölmüş, ölmüşam men, o zamandan beri baķ yūs yaşına girdim yavrum. (I-30.15)

2.2.17.3 İç Seste Damaklılaşma

-h- < -s-

nāhıl dī, im onnarı baķ saņa şu döwer. (I-26.36) “nasıl”

2.2.17.4 Son Seste Damaklılaşma

h# < f#

otuz sekizde ğuruldu esah cumhuriyeti de onnar ğāri seçime tavakğuh etdi, seçiminen celal bayarnan menderes ğazandı. (I-10.13) “tevaķķuf”

ş# < s#

kendimiz ğoyarıķ, bazı hocaynan ğoyarlar, bazı herkeş kendi ğoyar. (I-3.37) “herkes”
hanı ğururdu, orda onda sōna herkiş doķurdu ala heybe, ala çoval. âletleri ısdar başğa bi şē yok ısdar, (II-34.35) “herkes”

II. ŞEKİL BİLGİSİ

1. EKLER

1.1. ÇEKİM EKLERİ

1.1.1. İSİM ÇEKİMİ

1.1.1.1. ÇOKLUK EKİ

+lAr

Aynı türden birçok varlığı anlatmak için kullanılır.⁹² İşlev olarak *ÖTT* ve diğer Anadolu ağzlarındaki kullanımlarından bir farkı yoktur ancak hem *DEYA*'da hem de diğer Anadolu ağzlarında değişken şekilleri (allamorf)⁹³ de mevcuttur.

Bazen ek sonundaki “r” ünsüzü kaybolur ve komşu ünlüyü uzatır:⁹⁴

+lAr, -lĀ

1.1.1.1.1. İşlevleri

1.1.1.1.1.1. Çokluk anlamı verir:

uluköy, bēy bēylerin köyüymüş burası. bēyler varımış. (I-1.1)

ôncü gèdeller on_{om}beş yük ne iderlêse odun iderlêr, arķasından eşşeklê varır. (I-7.14)

ondan keri misāfirler allaħa_{ısmarladık} der, efendim dāmadı da sādışları alır bi_{ve} götürüler. (I-15.13)

ôle bi pompalı vagunetleri vâdır, (II-6.11)

yiñ bakām bak bulğurlā teze dā bi āzınıza_{atın} hıh. (II-7.3)

⁹² bkz. ERGİN, TDB, s. 218-219.; KORKMAZ, GTS, s. 39.

⁹³ Değişken şekil (Allamorf) kavramı için bkz. KORKMAZ, GTS, s.42.

⁹⁴ krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 86.; GÜLSEVİN, *UIA*, s. 81.; BOZ, *AMA*, s.90.; YILDIZ, *IMA*, s.62. ÖZKAN, *SYAÖ*, s.126.; ŞAHİN, *BMA*, s.57.; DİNAR, *BDA*, s.89.

1.1.1.1.1.2. Sınıf, kategori anlamı verir:

ağalar getiririmiş üç beş tâne fakir, (I-4.29)

ortaasyadan gelen asıl heç ğarışıl olmayan türkmenner bunnar, (I-12.6)

şimdi de zâten o da kaçdı, şeylerden yapılyo değirmenlerde yapılyo, (I-17.21)

o demiş hanı oğuyan ğuş da felfecir oğuyan ğuş, zamānıñ ülemāları, hocaları demiş. (I-19.46)

bizimatamızın mülkü burdāymış, bizimatamızın yeri bura hani atamızın, ötekinner dërme çatma emme bizinkinnerin atamızın yeri bura, (I-21.24)

ğırlara giderdi ğadınnar yapardı bunnarı. (I-23.23)

kô odaları var tabî, hâlen dâ gene mevcut mevcut. (I-35.22)

ata bindirilidi geliniñ peşinden dutardı iki yandanıki kadın bi de başını çekenolurdu erkeklerden, (II-20.34)

ğara örtü bulgarya mâcurlarından, her tarafımız çevrik bizim üç yanımız çamlıkô, kôrpeli, bilgiç. (II-27.13)

hē kızısdemēyle bôle ihtiyarlardan hoca köyünimamı, ihtiyarlar, yaşlılar giderler isderler. (II-56.8)

1.1.1.1.1.3. Aile, sülale adı belirtilirken kullanılır:

o mēmeTeren de vār, o mēmeTeren de var bi de seherlerin mēmet de varıdı, dēvriklerin mēmet var, (I-1.5)

vuranlar hasım tarafları, şimdi buhurcularla, o ayrı ğoca musdafa o. (I-4.8)

avşarların kökü ĩrandan dağılma derler yāni, türkiyede şindi elli-altı tâne avşar köyü var avşar var. (I-9.6)

efendim benimāacımı kesdiñ cerityaylalar da eşşekleri çevirir, baltalarını alıllarmış de mi, (I-9.32)

ākralalara şiydē çayınaydōmuş köyünde ora vārdıñ mı ceritli bozaklılar dıceñ, (II-14.22)

bayā atatürkün şey afyon ğocatepeden yunannılar sürdüünü, afyonu işğāetdiini, ondan soğura izmire döküldünü bôle oyunıtdik, (II-21.16)

1.1.1.1.1.4. Mübalağa amacıyla kullanılır:

biz buraya geliriz filân esgi sohbetler muhabbetler ğurbanlardā, (I-9.36)

dēvlet nūfus çoğaldı sizin gibi geşleri mēmurlu vāzifeyealdī, isdasyonnarı gapatdı, ondan keri okulları gapatdı, (I-10.34)

getdikadamınnanıkimiz getdik, hēr yerleri gēzdık dā şeylere çıkdık dālara, ōrlarda namaz ğıldık, māralara gētdık (I-22.4)

eyi āsgiden zorolma mı, nasıl zorluklar olacak, arabıyı dolduruyoduğ bi de çocuğoluyodu sālıncağ ğuruyoduğ ākmek vuruyoduğ su ğöyoduğ. (II-10.15)

1.1.1.2. İYELİK EKLERİ

İsmin karşıladığı nesnenin bir kişiye veya nesneye ait olduğunu belirten eklerdir.⁹⁵ İşlev olarak *ÖTT* ile aynıdır, ekin değişken şekillerinin de *ÖTT* den bir farkı yoktur, yalnızca *ET*, *EAT* ve diğer Anadolu ağızlarında da gördüğümüz, II. teklik ve çokluk kişilerdeki asli nazal g “η” ünsüzü korunmuştur.

1. tk. : +(I⁴)m

turgut benim dayımın torunu. (I-1.7)

bunnar, bey bunnara benim atalarımdan duydūma göre, bey bunnara bēkcisini gönderiyo, (I-5.17)

niķaķı aklıma gelmiy ğurbanım len geşdi. (I-6.4)

ābēy, benimōlannar bene isdemedi, amma sigarımı daaldıla allah rāzıossuñ (I-15.23)
adamılanıkimiz yapıdık emme yirmi seneōldu biz gideli, adamımōleli on seneōldu, (I-22.7)

ē ġardaşım yoğ bi cēz ġardaşım var, öldü ġardaşlarım. (I-27.1)

ne bilim hatırıma gelmiy men bu ġadar biliyem bilmiyem ki, men bi ġonuşğanīsan dēilem. (I-31.13)

beniki ġırılmadı, beniki ġırılmadı bacımınkı ġırılmış, (II-2.24)

şeyim yok aylıım yok, aylık yok ıramazanūsdüne sālık ġarne aldırıvıdıhānı, (II-12.16)

ōlum iyi ķomut vērdiñ mi, vērdim ķomutanım dēyiz, (II-13.25)

⁹⁵bkz. ERGİN, *TDB*, s. 220-223.; KORKMAZ, *GTS*, s. 92.

tansiyandan gözüm kör oldu benim, yedi senedur ben yemek hilen yapmān. (II-19.13)
 şimdi benim kēndi dūünüm esgiden başlık varıdı, tēmsil o günün ādetine göre nēyise
 verdik. (II-21.4)
 her bir āzālarım ayrı bir derdē / āzrāyil peşimde tuşa dolandı (II-23.57)
 o tihniyetim dayanma gücümüz az baķ bunna biz oķula gidip geliyoz. (II-27.67)
 rūzgārda sāndallā, ğayıqlā çalışmıyo bōle bōle sinirimden bi āaş buldum,öldüm (II-
 32.55)

2. tk.: +(I⁴)n, +(I⁴)n

hı tuttūn altın,ossun, başın āsān olsun, işde bizim bilecēmiz bunnar. (I-1.51)
 harP,akademileri ķomutanı diyecēm locisdik buradan getdi böyüdü, o yūsuf,ābīnnen
 barabar, sandıklıdaki. (I-10.39)
cenāzen olursa defnederdi, selānı veridi namazını ğıldırıdı iyīydi,. (I-14.14)
 üstlerine başlarına baķdın mı keyfin atacaķ; (I-19.40)
 allāhın emri peyğamberin ğāvli biz senin ğızınā ğēldik, (II-61.20)

3. tk. : +(s)I⁴(n)⁹⁶

ğaymaķamın bi ğapıcısı varıdı mēmet, şeyden bēylerden, o bēylerden ireli gelme onnar.
 (I-1.6)
 āt arabasıynan gelirdi, ē hindi taksi var. (I-3.20)
nikahı aķlıma gelmiy ğurbanım len ğeşdi. (I-6.4)
 olur,olmaz orasını da onu da biz de bilmiyoz tabī, (I-12.17)
 iki dene toķtura mūyāne,oldum geldim hēç faydası yok, (II-12.13)
 bu kōy āslı tuğaylı didiklerine ğöre,āntalya tugaylıda bi parçası ōrda ğālmıř,heralda
 (II-13.1)
 oķ ğüzel,olur yemesi hoş,olur yavrularım. (II-20.23)
 deviye sārmıřlā enişdesi de ğēlmiř, (II-29.25)

⁹⁶ 3. tk. İyelik eki üzerine hal ekleri getirildiğinde ortaya çıkan –n- sesi için bkz. TUNA, *TDDN*, s. 20-22; Gürer GÜLSEVİN, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler EATE*, TDK yay., Ankara, 1997, s.12-15.; TEKİN, “Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine” Genel Dilbilim Dergisi, S.7-8, Ankara, 1980, s.10-17.

1. çk. : +(I⁴)m I⁴z

valla ğafam ğalmadı, yaşımız yetmiş bir oldu ğayrı, bizim ağrenlerimiz getdi, (I-1.55)
 bizim lābımız velevî dīn geçer, bizim tabi evelā dedemiz yerleşī buraya. (I-2.3)
 ōndan sōnacīm ōşiyallar, başımıza ğinīy yaħallar, elimize yaħallar, (I-29.14)
 bizim zamānımızda büyükler giderler ğız bobasına. (II-1.16)
 tāta senitlēmiz vādır, sacımız vādır, (II-7.14)
 desde desde yığādık çinimize alır, bōle gümül ededik teker gibi, (II-7.23)
 alıqlallar bayrakdarlarımız olurdūn, bāyrağdar olurdu bāyrāı dutar. (II-15.50)
 sōra bōle hanımlara tembih ideriz malımız çok gerçi hep malcı burda, (II-17.4)
 bādemliden āyrılınca bize okul yapılasıya çağımız geldi geçdi. (II-27.19)
 āynı hacılarımızı āşger gibi dāveT ederiz, āynı o da olur āynı dōvāya gederler. (II-37.6)
 ğapınızın ōñünden geçilmez oldu / soğuktur sularımız içilmez oldu (II-60.61)

2. çk. : +(I⁴)ñ I⁴z

yurduñuzu bilmem nēdin dedi getdi demiş. (I-5.11)
 e ğapınızın ōnde oynamışdırız. ē tabi orda işde biz avşarlar ğaşık şakırtısīyna güzel oynarız. hē hē ğızını. (I-9.24)
 burda yetdim böyüdüm diyelek ben kōylüyüm ōle bi hızmatınız olusa buyurun o zaman, (I-10.38)
 vardım allahın emriynen, peygamberin ğavliynen dēdim benim ōluma ğızınızı verin dedim, (I-28.11)
 men sizin anañızam men sesimi dinleñ dinleñ duruñ diliñize ğurban. (I-29.36)
 geliñ ğızlar geliñ dē berī geliñ / eliñizi de bir güzēl zürün ōf (I-48.3)
 hanı siz bi şerde ğuş muş beslersiniz gözünüzden ğıymatlı olur çoruñuz çocūñuz. (II-27.54)
 ōlum didi, şansınız yardım etdi didi, hindi dedi sevkāt geldi onna ısbartaya giden tirenne didi gidecēñiz dedi. (II-55.31)

3. çk. : +IArI

bunnarın dedeleri var bunun dedesiynen tabi bizim dedemiz olī ġāri, (I-2.4)

güpürtüsü palta güpürtüsü derler. emeklerini, haġgını verīyler canım. (I-3.53)

dışdan bura geldikleri zaman davar geçileri varımış hani geçiler, (I-17.2)

bāşlarında ziniynen dolanıllar kôñıçini halay diyerik bizıoña kôñıçini bôle dolanıllar giyimciler. (I-40.11)

ala çoraplar çorapları boyalı, hī ärkeklerin de boyalıdır çorapları (I-47.38)

büyüklerinden ördä oturup yūsüköynamağ, öndan kēndiıaralānda dīnī sohbetler yapmağ. (II-8.7)

arabalarına getiridik hurā yıķardıķ maşala yaķardıķ, (II-5.18)

gēygel var ikiüüş dā var ya önnarın ātlarını bilmiyom ġāri yörüklerin. (II-14.14)

sandā urbalarını ġatıyolā nē varsa onu içine dolduruyolār, (II-25.12)

onnarın evleri de ġamışdanıdı, zenginöolan sazdan ġamış getriy, (II-27.14)

1.1.1.2.1. İyelik Eki Yıġılması:

DEYA'da tespit edilen iyelik eki yıġılmaları *ÖTT*de de aynı şekilde meydana gelmektedir.

Kalıplaşmış birkaç kelimedde, 3. teklik kişi iyelik ekinin aynı kelime üzerinde iki defa kullanılması şeklinde görülür:

var var bizim esasışde seydili, seydi sultan. kimisi de olīy dīy canım, adağ keserler meselā evet. (I-13.3)

o benimölüm allahaıamānet, emekli. doğdor birī, birisi öretmenöldü şindi yannarında. (I-14.23)

davıl da vār tēf de vār darbıķa da var hepisi var saz da vardı hepisi var bizimki. (II-30.2)

geldimiz yerdē camlı ġandil yanādı, camlı ġandili kimisi hôle iyisini yaķadı, kimisi dā körünü islisini yaķadı öle, kimisi ziytin yā yaķadı. (II-52.4)

bizim günümüzde hepisi varıdı hindi öle dīıl şey patediz, fasille, pirinç çorbası hatdā şey de incir, incirıaşııolurdu, (II-58.13)

1.1.1.3. HÂL EKLERİ⁹⁷

1.1.1.3.1. Yalın Hâl⁹⁸

şindi dūūn yemekleri gölaylaştı, bi cōrba, bī pilav, bi helvā, bi et. (I-1.23)

ondan keri okulları ğapatdı, ġantar varıdı ekdiūimizūekinlere kota ğoydu. (I-10.34)

āynı pilav o zaman fasille cōrba bişērdi, (I-33.5)

yaylaya yok ġā yaylaya gidemiyo, şindi yayla yerleşim bölgesi oldu (II-23.5)

ġara örtü bulgarya mâcurlarından, her tarafımız cēvrik bizim (II-27.12)

biri cam fapriķasında çalışıyo ōlanıñ işde olup gidiyolar, (II-27.24)

arkadaşınız dēdi para çekdirmiş dedi. herkez de hayrını seven para verdi, (II-55.38)

1.1.1.3.2. Belirtme Hâli +(y)I⁴:

İsmi kendisine tesir eden geçişli fiile bağlayan hâldir.⁹⁹ **ÖTT**deki belirtme hâli eki ile aynı durumdadır:

ıramazanlarımızda hazırlıklarımızı yaparık, (I-1.41)

şeyde çuvalda çınarlar şırası çıġar, aġar onu süzer süzer ġazana doldururuġ. (I-3.45)

bizim demiş yurdumuzu bēnmedi pisledi, getdi. (I-5.10)

çihārdıġ hasır erişinni bükerık, erişinni, otuġ özünü bükerık, (I-18.40)

kimi de şindi deli işdē atdıūını dutdūūunu bilmīy men bōle sürdürecem zandedīy vırt zırt. (I-50.24)

gelinnīūimizi hilânūunutduġ getdik hōra gözümüzü dikdik ġari. (II-19.2)

pēyniri sūdū ısıdır, ocaķda ısıtdı mı hafifūısındı mı indirir damızlīūı atar, (II-20.7)

bu yüzden hah, o yüzden kendi yetiştirdimizile kendimizi mafūediyoz, kendimizi māfūediyoz. (II-27.8)

⁹⁷ Yön eki, hem **ÖTT**de hem de diġer Anadolu aġızlarında olduġu gibi **DEYA**'da da kalıplaşmış olarak kullanıldıġı için, hal ekleri bünyesinde işlenmemiştir. (bkz. 1.2.2.3.1.2. +rA, 1.2.2.3.1.3. +ArI).

⁹⁸ Yalın hal kavramı hakkında geniş bilgi için bkz. Ahmet BURAN; *Anadolu Aġızlarında İsim Çekim (Hal)Ekleri AAIÇE*, TDK yay., Ankara., 1996, s. 37-60; KORKMAZ; *GTS*, s. 169.

⁹⁹ bkz. BURAN; *AAIÇE*, s. 99-133; ERĠN, *TDB*, s. 229-230; KORKMAZ, *GTS*, s.175.

1.1.1.3.2.1. İşlevleri:

ÖTT de olduğu gibi cümlede nesne görevindedir.¹⁰⁰

1.1.1.3.3. Yönelme Hâli +(y)A :

İsmin, fiilin gösterdiği hareketin kendi yönünde yapıldığını belirlediği hâldir.¹⁰¹

1.1.1.3.3.1. İşlevleri:¹⁰²

1.1.1.3.3.1.1. Fiilin İstikametini Gösterir:

bağ şöle bî şapğanın altına part, part çaçallardı, (I-14.1)

ihtiyarların yanına nasıl varıyosun, (I-15.18)

tabî parâyı da afyon defterdarlıına götürüyolar oraya teslim ediyolar filân bu şekilde. (I-35.21)

arasına bi ohlâ soğardı, ondan sōna toğurduğ ğâri (I-43.10)

köyün ortasına arabisdandan yüz dene, öküz geliy süreK, öküzü, (I-47.7)

dam başının üzerine çıkardık dāmādı, (II-5.24)

ağ dönerli sandelleye oturmuş bōle biz de ğız, isdemeye gitdik, (II-9.13)

bōle oraya būdaydan araba fî moturu çıkardılar öküzü ğōşduğ (II-10.18)

pancar, buğday, arpa, mısır ē aklıma gelebilennar bunlardır. (II-36.22)

1.1.1.3.3.1.2. Sebep, Maksat Bildirir:

keşgek dōmeye keşgek, varıdı ğuzum e çalgı gelirdi (I-21.4)

ōndan kēri gelin, almaya gidiliy ğēlin başı yāpdırılıy (I-49.16)

evelden oduna gidiliyodu, arabayna getirilerdi odunu yakmaya, (II-2.30)

allahın, emri peygamberin ğāvli sizin ğızı bizim, olana isdemeye ğēldik. (II-9.8)

e çocuk gōrmeye gelincē yemek ğōrlār, (II-10.12)

¹⁰⁰ Belirtme ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN; *AAİÇE*, s.128-130.

¹⁰¹ bkz. BURAN, *AAİÇE*, s. 134-176; ERGİN, *TDB*, s. 230-231.; KORKMAZ; *GTS*, s.173.

¹⁰² Yönelme ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN; *AAİÇE*, s.165-172.

1.1.1.3.4. Bulunma Hâli +DA :

Fiilin gösterdiği hareketin yerini bildiren hâldir.¹⁰³

1.1.1.3.4.1. İşlevleri¹⁰⁴

1.1.1.3.4.1.1. Fiillerin, Fiilimsilerin, Ek-Fiil İle Çekimlenmiş İsimlerin Bildirdiği Yargının Gerçekleştiği, Geçerli Olduğu Yeri Belirtir:

ekmēni açıyıḡ, otunu ğıyıyıḡ, zēytinni, yaġını, pendirini, soġannııçine dolduruyıḡ, senitde saca ğoyup yāḡıyıp bişiriyıḡabam. (I-26.2)

ē nēdim hoca elimizde para yoḡ dēyīn gitdim zar zorna yaptım, (I-27.9)

ōlum ayāñızıḡüstünde oturmayaḡıçeri oturalım hocam, ğurbanolum ayāñıza. (I-28.35)

innēde yatıyollarmış innere giryollarmışımıḡ. (I-34.8)

ē o taraflārda bi kōyde bulmuşlar saġ sālīm getirmişler. (I-35.19)

dūünde oluyo ġā maşala yaķarlā orda çalgı çalā, ġeñşleroyınar etirafında onuḡ. (II-3.17)

hurda ġarācılı köyü var şurada da evciler köyü var. (II-5.3)

ben çadırda hiç yaşamadım, (II-15.8)

benasgerlīi anķara mamakta yaptım sekizay, (II-36.10)

dūün başladī anda kimse açıkta kalmaS, yāni misāfirini yerini bulur. (II-70.15)

1.1.1.3.4.1.2. Zaman Bildirir:

hindi oruşlar, he oruçada hoca getirirīķ, eşimizi dostumuzu sülālemizi çağırırīķ, (I-1.45)

sabah, yedide buçukda altıda kaķarıḡ, (I-3.33)

bin doķuz yüz ellialtıda terhisolduḡ geldik, (I-20.19)

ora bele hıdrellezlēde veyāñhutda efendim bōle bi duālarda giderorda ġurban keseriz. (I-24.33)

bilmiyem ki o zamanıḡ gününde gittimunutdum gitti, (I-28.8)

ķırķüşde getdim, ķırķüşde ē baķ ġāyi, ķırķ sekizde ġöyiyerdiler, (I-32.13)

¹⁰³ bkz. BURAN, *AAİÇE*, s. 177-201; ERGİN, *TDB*, s. 231-232; KORKMAZ, *GTS*, s. 29.

¹⁰⁴ Bulunma ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN; *AAİÇE*, s.195-199.

parîy ver yāv biz āusdusda temuSda afîyonu cîzdîh, (I-47.19)

yā âsgiden ilk çâlarda bôle odunna maşala yaqđımız. (II-5.21)

iki dene ğılarnet bi būülüolurdu davul tırámpet e gecē sefāsında da sâz, cümbüş o zuman cümbüş meşurdu zâten, (II-6.5)

yâni kırkıaltının omubirinci ayında gitdim, (II-64.11)

1.1.1.3.5. Ayrılma Hâli:

Fiilin gösterdiği hareketin yerini bildiren hâldir.¹⁰⁵

+DAn

1.1.1.3.5.1. İşlevleri¹⁰⁶

1.1.1.3.5.1.1. Fiillerin ve Fiilimsilerin Yapılmaya / Gerçekleşmeye Başladığı Yeri Bildirir:

geliyoğa bu kóyüñ oldū yerden çay aharımış, (I-5.12)

hemen köyüñ kenarından çay geçiyo o yüzden o zaman çayüsdü diye tekrar yeniden isim verilmiş. (I-15.3)

ortaasyandan gelip burada onu yapıyolar yâni burda çoban güderkenorda keçiniñ saşalııslaKıoluyo, (I-17.4)

tamamışde bu yıprāñ gelini, meselā çorabından başlālım, (I-43.28)

o yandan bi yērden gōşmüşmüşler, bura yoğarı gēlmişler, (II-11.3)

bi de úsdünden soğuk su dókersiñ yiyebildiüñ ğadar, (II-20.18)

çanakgaleden sarığamışa gittim suvāri. (II-47.1)

bi defa itiyarladıñ mı deFderden siliniyoñ kesin. (II-62.32)

1.1.1.3.5.1.3. Zaman Bildirir:

ēleydi ğurbanım evelden. şu ğurbete giden ğız iter gider, (I-6.9)

cumā günden başlārdın pazar günü bitērdin, çalırdı. (I-13.1)

ēsgiden ğaravanoludu, dölduruyolādı vagonlara, (II-48.36)

¹⁰⁵ bkz. BURAN, *AAİÇE*, s. 202-234; ERGİN, *TDB*, s. 232-234.; KORKMAZ, *GTS*, s. 37.

¹⁰⁶ Ayrılma ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN; *AAİÇE*, s. 223-231.

sabahdan ğatarın dökerin ederin halêl olsun gelen giden imrenir. (II-44.14)
hamırlara yavrım yuĥalâdan geceden hamırı mayalarız, (II-61.8)

1.1.1.3.5.1.4. Eşyanın Neden Meydana Geldiğini Bildirir:

kîrkidi olurdu tahtadan kirkitler olurdu hatdâ vār bizde (I-43.11)
burlara äsgiden ğadınnar āķça tikerdi gümüşden burdaķı bel bālarına (I-47.34)
davul da tenikeden eline bi tenike alır ğapıca ğapıca gezer, (II-37.12)

1.1.1.3.5.1.5. Eksiltili Sıfat-Fiil Grubu İçersinde Cümlede Sıfat Görevinde:¹⁰⁷

duvaĝın aldān dudaĝı / şekerden bāldan şekerden bāldān (I-33.29)

1.1.1.3.5.1.6. Bulunma Hali Yerine Kullanılır:

öna bizim mācır dilinden kaçamaķ denir, (II-65.12) (Buna dipnot ekle)

1.1.1.3.5.1.7. Fiilin Sebebini Bildirir:

gönülsüz verdinden hē gönülsüz verdinden. (I-41.34)
o yüzden o zaman çayüsdü diye tekrar yeniden isim verilmiş. (I-15.4)
ondan şētdile bi sayıyna hareket olüydu o hareket ediykene mermi içinde ğalmış, (I-16.14)
o zaman dā ollarda su varmış temellerini sinekden yatıramamışlar, (II-1.11)

1.1.1.3.5.1.8. Fiilin Yapılış / Oluş Tarzını Bildirir:

türkü çeker ğarılar birden ālar. (II-11.21)

1.1.1.3.6. Vasıta Hâli:

İsmin, fiilin kendi vasıtası veya iştiraki ile yapıldığını bildiren hâldir.¹⁰⁸

$+(y/I)IA(n), +(y/I)nA(n)$ ¹⁰⁹

Vasıta hâli için, yukarıdaki eklerin dışında iki ek daha kullanılmıştır:

¹⁰⁷ bkz. KARAHAAN, *TSD*, s.21.

¹⁰⁸ bkz. BURAN, *AAİÇE*, s. 235-265.; ERGİN, *TDB*, s. 234-236.; KORKMAZ, *GTS*, s. 165.

¹⁰⁹ Ek üzerine geniş bilgi için bkz. KORKMAZ, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, *TEKKO*, TDK yay., Ankara, 1994, s. 31-34.

+leyin¹¹⁰

*EAT*nde tanık olduğumuz bu ek, hem *ÖTT*de hem de Anadolu ağızlarında yaygın bir kullanıma sahiptir.

oraya bi musâfir gelmiş çadırlardan. şimdi musâfir sabahleyin (I-5.7)

+(İ)n¹¹¹

*ET*de yaygın ve canlı olarak kullanılan bir vasıta eki iken, sonradan bu vasfını kaybetmiştir. *EAT* ve *ÖTT*de olduğu gibi Anadolu ağızlarında da ekin ancak kalıplaşmış şekilleri kullanılmaktadır.

ôlen nemezi, hilê en aşşâ elli gişi, olurdu, (I-14.6)

daŞkıri bilmem tabî mânâsını bilmem de, ilkin ismi göca, oluğ olarak duyardık. (II-1.2)

yalnız çâydan da senire om, beş günde yayan geliniyomuş, (II-32.25)

1.1.1.3.6.1. İşlevleri¹¹²

1.1.1.3.6.1.1. Vasıta Bildirir:

ğız, evine bi de ğına davarı giderdi davılınan, (I-3.18)

müslümanlı, yaydı, ında çoğunu islâh, edememiş ğılıcınan savaştı, (I-10.17)

atına atınan getiriler. e davul zurna varıdı canım başğâ (II-11.25)

develerinen göçebeler gelir gederimiş burdan. (II-37.1)

1.1.1.3.6.1.2. Zaman Bildirir:

ondan sōna sabāna kağar dağa odunumuz, çalımız yö, udu, adamlar devlet demir yoluna, ovalara, ğırlara giderdi ğadınnar yapardı, bunnarı. (I-23.22)

1.1.1.3.6.1.3. Hâl-Durum Zarfı Yapar:

hāyvannārna da göca şu dāları çalıları, odunnara gidērdik (I-23.14)

¹¹⁰ Ekin etimolojisi için bkz. KORKMAZ, *TEKKO*, s. 70-71.

¹¹¹ Ek üzerine geniş bilgi için bkz. KORKMAZ, *TEKKO*, s. 26-31.

¹¹² Vasıta ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN, *AAİÇE*, s.260-264.

ondan kēri bura durdum ġāri ondan kēri hizmetkārġinan ālliye ġadar hīzmetkārġlık yapdım ālli senesine ġadar. (I-42.6)

dāvlumuzu çalıyaħ allaħın emrīynen yapıyaħ dūñünümüzü işde bu. (I-31.2)

iyyīdi işde bōle çiftcilik malcılīna vaķıt geķirilerdiñonnar, (II-40.34)

başlġk veriliyodu kıız babası o paráylen eşyā alıyodu, (II-56.13)

1.1.1.3.6.1.4. “Ve” Bağlacının Yerine Kullanılır, Bağlama Grubu Kurar¹¹³:

paylaşırġadınñonnar ē kıızevīylen olanevī yapılacaķ eşyāyı paylaşırġadın. (II-36.7)

etrefine sitil vuruludu çivīyne āşdan çivi düzülürdü, (II-20.3)

1.1.1.3.7. Eşitlik Hāli:

İsmin, fiilin nasıl ve ne şekilde olduğunu belirtmek için girdiği hāldir.¹¹⁴ Tespit edilen örneklerin tamamı cümlede zarf olarak kullanılmıştır.

+ÇA¹¹⁵

1.1.1.3.7.1. İşlevleri¹¹⁶

1.1.1.3.7.1.1. Zarf yapar:

hī şindī Keçi kesiyolar, bacāñ biri pütünce pişiyο, (II-25.14)

bu camı dedi kim ġirdīsa dedi ğadınca dedi daķdırıñ dedi. (II-49.25)

1.1.1.3.8. Aitlik Eki: (bkz. 1.2.1.1.3.)

1.1.1.3.9. Soru Eki

Yapısı **ÖTT** den farklı değildir.

¹¹³ bkz. KARAHAN, *TSD*, s.30.

¹¹⁴ bkz. BURAN, *AAİÇE*, s. 266-285.; ERĖİN, *TDB*, s. 236-238.; KORKMAZ, *GTS*, s. 56-57.

¹¹⁵ Ek üzerine geniş bilgi için bkz. KORKMAZ; “Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme”, *TDÜA*, C.1, s.12-84; KORKMAZ, *TEKKO*, s. 40-41.

¹¹⁶ Eşitlik ekinin Anadolu ağızlarındaki işlevleri üzerine geniş bilgi için bkz. BURAN, *AAİÇE*, s.293-294.

+mI⁴

icābında dāmādın şu tesbisini ben kapsam tamam mı mutlaka buna sādışlar ücret ödeyeceK (I-15.15)

annımıza altın taħarıl, ey baba daħa var mı denecek, alacaħ. (I-18.26)

almayadaölümümār, bursadaölümümār afiyondaölümümār. esaħ mı ğī? (I-29.34)

ya ben dūün yapamadım, ben kaçırdım anladın mı? (II-1.19)

yitmezse didiler seniāş mı ğoyaciyik didiler, (II-12.29)

tabī tabī hazırlıkolmaz mı olur, (II-20.25)

yaylalara koķu saşdı mı dersin (II-23.19)

annadın mı şimdi yētkili onnar hēркез geder bakını işēediyo, (II-43.25)

orman mı köyünüz tabī hē. (II-57.2)

Soru ekinin bağlaç olarak kullanılmasına sık rastlanır. Bu bağlaç, “ki bağlacıyla kurulmuş birleşik cümleler”deki¹¹⁷ gibi bir yapı ortaya çıkarır. Bağlaçtan önceki cümle, sonraki cümlenin yüklemine ait bir unsur (zarf tümleci) hâline gelir.

ġızartdıl miydi, büyük tencerē ğapamalarda, ğazanlarda onu gözēlce üzüne salça ederik, (I-1.28)

āşamınan getirdiler miydi geldiler, o yemē yerlerdi, (I-28.28)

hani orıya bālandı mı orıya bi ip bālar gelirdik, bū ad hani mēşur ālhan dede adı. (II-50.40)

hē bōle oñardın mı yīkārsın tērtemiz yīkadın mı ğazana ğatarsın ğāynadırsın, (II-58.31)

ovālāda yātdık mı birbirimizinışına bakārdık, (II-60.25)

şincik genşlē bizōle anlatdık mı sizin ğaFañız yok diyollā, (II-62.17)

1.1.1.4. İSİM TAMLAMASI

İyelik bağlantısı ile birbirine bağlanmış iki veya daha çok isimden oluşan tamlama.¹¹⁸ İsim tamlamaları iki şekilde yapılmaktadır. Bunun yanında genetik grubu şeklinde kullanımlar da mevcuttur.

¹¹⁷ bkz. ERĖİN, *TDB*, s. 383.

¹¹⁸ bkz. ERĖİN, *TDB*, s. 359-363.; KORKMAZ, *GTS*, s. 90.

1.1.1.4.1. Birinci Şekil (Belirtili İsim Tamlaması):

Tamlayan + İlgi eki, Tamlanan + iyelik Eki

ğaymakamın bi ğapıcısı varıdı mēmet, şeyden bēylerden, o bēylerden ireli gelme onnar.

(I-1.6)

sözüm yabana çadırın ortasına pislemiş gitmiş. (I-5.9)

horasandan sūriyeden gelme, özbeklerden gelme buranın kökü he. (I-19.2)

bura atamızın yeri bura. (I-21.28)

ğızısdemeye giderik allahın emri peygamberin ğavli bizim olan sizin ğızı seviyo onu bize veriñ, (I-26.3)

pēnirin içine gök soğan dōrarık, (II-15.43)

sānde bir isKárpın fakirde çarık / bütün kôlülerin elleri yarık (II-27.35)

birinin ğoyununu çalmışlā, birinin bilmem işde inēni kēsmişlē şu bu falan annadıyolā, (II-32.11)

su bol, menderisin başlangıcı dīnardır, (II-36.17)

beygir arabasīysa şingırdaqlar dağardıñ beygirin boğazına moğazına süslerdiñ, (II-45.47)

1.1.1.4.2. İkinci Şekil (Belirtisiz İsim Tamlaması):

Tamlayan + ø (İlgi eki), Tamlanan + iyelik Eki

bu bütün ğabir ğazanlar yer dağılır, palta güpürtüsü palta güpürtüsü derler. (I-3.53)

var canım var, buyur işde seçimi oldu asgerlik hātırāsı, (I-10.27)

dombay ovası o geşdiñiz şeyde dombay köyü var ya orda, (I-13.5)

önceden at arabası varıdı, at arabasīyna dolaşırdı. (I-15.7)

şeker evelce emek helkelere ğoyulur, ğız evine, bakırlara ğoyarıñ yemek götürüdük ğız evine, (I-26.9)

ōğún toktura getdiydım ısbartaya her yeriñi kireşlēn kemiK erimesi dedi heç sene çāre bulunmaz dēdi. (II-12.12)

geçi derisi ğoyun derisi ne olusa deriye basılırdı. (II-20.11)

bazı bī cingen oyunu dellerdı, cingenlerin adetlerinden o oynunnarı yapardıñ işde bōle vākit geçiridik. (II-21.19)

hu dehliz ğuyusu deriz ğuyu vārdır, ğuyudan su dōldürmüş, (II-29.20)

Tamlayan + ø (İlgi eki), Tamlanan + ø (İyelik eki)

pērşembe gün dē pērşembe gün de ğına olurdu kadın_evinde ğız_evinde. (I-8.1)

cumā gün başlanırdı bizim bullarımızın dū_ünü, (II-15.48)

1.1.1.4.3. Genetif Grubu

Tamlayan + İlgi eki, Tamlanan + ø (İyelik eki)

köye yerleşmişler buranın üç hāne varımış sōra tābi, bizim köyde eşgiya, (I-2.16)

ben ilkoğuldāydım bizim kendi_odamız var māhallemizin isim deme yok, lān ge burıya bōle su bardā_ını veridi, (I-15.19)

bazı dāh deyiveriz bū ismetgilin köve götürüz gelini, (I-44.20)

ġanat ġanatlara geri ġarā çadır var ya yörüklerin çadır onnardan bizde de varıdın (I-50.16)

hindi hocam bu var ya bizim köy ē aşşā_yoğarı iki yüz yıla yakın yeregiren var ordan bölünüp burıya geliyo (I-15.1)

60)

dū_ün başladı geri varrığ düñürlere biz bunun_elbise görecik, başını yatırıcik tamam başlığ, ağırlığ. (I-26.13)

1.1.2. FİİL ÇEKİMİ

Fiil çekiminde iki özellik öne çıkar; bunlardan birisi şekil, diğeri de işlevdir. *DEYA*'da fiil çekiminde eklerin işlevleri –ki buna zaman kaymaları¹¹⁹ dahildir- *ÖTT* ile paraleldir. Buna karşılık eklerin değışken yapıları oldukça farklılık göstermektedir.

¹¹⁹ Zaman kaymalarında geniş bilgi için bkz. Ertuğrul YAMAN; *Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları*, TDK yay., Ankara, 1999.

1.1.2.1. BASİT ÇEKİMLER

1.1.2.1.1. ZAMANLAR

1.1.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman:¹²⁰

-D⁺¹²¹

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-DI ⁴ m	-DI ⁴ K, -Dıḡ
2.	-DI ⁴ ḡ	-DI ⁴ ḡ I ⁴ z
3.	-DI ⁴	-DI ⁴ , -DI ⁴ lAr, -DI ⁴ lĀ

1.1.2.1.1.1.1. Birinci Teklik Kişi:

çoḡ bindim yavrum çoḡ. āmcaḡ nerde górdü meni? (I-1.14)

doḡuz yüz_ḡelli sekizde evlendim ben, doḡuz yüz_ḡelli sekizde, (I-4.24)

köyün en gevur adamı didim yā şöle diyelim (I-7.1)

gelin çıkartmıya geldim ben at arabasıyla, (I-9.2)

iki böyük iki güccük ortada ben diḡeldim ḡaldım şimdi ben de bekliyorum ölümü, (I-10.4)

būrları gezdi burda yetdim böyüdüm diyelek ben kóylüyüm (I-10.37)

onu bi çö_ḡüre gótürdüm de orda gómbe bişirdim, (II-2.27)

bi sôledim ama ben bilmiyorum dē. bildimi dē_ḡunutdum ḡā şindi. (II-4.12)

ben oyun da oynamadım öyunnarı bilmiyon. (II-4.25)

ben beş sāt topraḡıḡ_ḡaltında ḡaldım_ḡanam ôlmedim. (II-7.26)

1.1.2.1.1.1.2. İkinci Teklik Kişi:

sen beş_ḡekmek yiyiḡ geç ḡaldıḡ atıḡ bunu, işe yaramaz. (I-4.33)

biz ôrdā yeri aşdirdik bôle aşıyek āltına bazınnan töktük annadıḡ mı (I-39.14)

eyi gēldik bubam gētdi meni ēyice bi güzel dayaḡ_ḡatdı mā_ḡa sen ḡaşdıḡ diye. (I-41.31)

sesiḡi duyannar ālamadı mı / durnam dos köyüne ūramadıḡ mı (I-52.42)

¹²⁰ bkz. ERGİN, *TDB*, s.290.; KORKMAZ, *GTS*, s. 74.

¹²¹ Görülen geçmiş zamanın çekimi ve değişken şekilleri için krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 105-106, GÜLSEVİN; *UİA*, s.97-99.; BOZ, *AMA*, s.102-103; YILDIZ, *IMA*, s.82.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.157.; ŞAHİN, *BMA*, s.74.; GÖKER, *BTkKA*, s. 56.; DİNAR, *BDA*, s.99.

gidēseñ de ğaz lambasını da eline alır öyle gidēdiñ. (II-2.13)

e ğări bilmēyon hesaP_ediñ, hē cumhuriyetinen yaşıdımışın ben yavrum, (II-7.2)

hurdan ğucakladık içeriye âtdık, ölüm iyi kımut vērdiñ mi, vērdim kımutanım dēyiz, (II-13.24)

1.1.2.1.1.1.3. Üçüncü Teklik Kişi:

è hindi bu kıla çıhdı kıla verīlar o şeyler kıalkdı, (I-1.34)

babam rahmetlik öldü gitti āylemiñ sesini duymadı. (I-4.24)

bi ekmek yedi amcam çekildi, (I-4.32)

bizim demiş yurdumuzu bēnmedi pisledi, (I-5.10)

dayı nerelişin filân didi bene ben_avşarlıyım, (I-7.3)

gómbeşi ğırıldı dēdi o çocuk telef_olur dēdi, (II-2.25)

hura geden benim ğārdaşım, hura gitti hindi. (II-28.19)

duymazlıkıdan geldim, tekrar bi dā sôdü, (II-38.23)

vardı ya. beni tavla çavuşu yaptı, o ğumpanyanın direklerini söktürdü.. (II-55.59)

1.1.2.1.1.1.4. Birinci Çokluk Kişi:

öldü, biz ğartaldık eyice ğetdik. (I-1.56)

hēc ğórmeden nişanladıh, hē evet işde bôle şēderdiñ, (I-3.13)

geldik tabı canım geldik. e ğapıñızın_ônde oynamışdırız. (I-9.24)

bi yere ulaşamıyañ işde bürda çökdük ğāldıh, (I-51.29)

yavrum bôle ğördük biz bu depremlē bura gelince öldü.. (II-7.29)

varılar selāmaleykim aleykimselam biz niye ğēldik? (II-9.7)

o şey dīnarda_o tabipden çekildik bēlden, (II-12.17)

yetişemedik filen. içeriye de bi onnar teftiş_ediyo biliyoñ mu, (II-13.26)

vallā bi dedelerimiz burıya āñ yērlı biziz bürda ğeliñ yērleşelim dēdik yāni çoğū ğēlmedi, (II-14.7)

gelinnī_imizi hilân_unutduk getdik hōra ğözümüzü dikdik ğări. (II-19.2)

1.1.2.1.1.1.5. İkinci Çokluk Kişi:

hoşgeldiñiz. ē nēdiyiñiz nassıñız? (I-3.1)

māña yazım dediñiz verilecēmiş veriñ aylā bālañ meni. (I-27.4)

atı bulsāydınız parıyı alıdınız amma ât getdi para da getdi veriñ tüfē, (I-35.17)

e nētdiniz hayırlı halal nāsip, (I-41.4)

e gelene niye gēldiniz denir mi canım, hoş gēldiniz safā gēldiniz (II-9.7)

yākdınız beni len silāhna vursañız bundan ıyıydi didi, . (II-13.31)

ne uçun çıkdınız bôle, hē eyi yāni pēygamberimiziñ āñ birinci pirimi çiftcidir
çiftci, (II-14.27)

1.1.2.1.1.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

onlar filān bitdi yā. (I-15.27)

yedi gişiye bi sülüs vēdiler bize, tirene mindirdilē, (I-16.3)

māğaradan su çıhdı māğaradan su çıhdı dediler. (I-19.11)

bunnar vādılar beşi bī bi sētdē ındiler, (I-22.15)

vurdular dū ün aşını (I-26.26)

yōh meni yāzmadılar meni yāzmadılar yazıñ, (I-27.4)

yarısı o yandan yarısı bu yandan ġārşılıhlı sıkı atmıya bāşladılar, (I-49.14)

e işde gül ali bôle oraya būdaydan araba fī moturu çıkardılar öküzü (II-20.18)

top dana topla sī ır dölduru gibi doldurdular. (II-26.5)

çanağaleden bizi bi bindirdiler şeye vapura, .(II-26.24)

yoğ bizim birāderiñ balıq suyunu filan kesdiler ya, (II-35.12)

1.1.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman:¹²²

3. teklik ve 3. çokluk kişilerde *ÖTT* den farklı ekler de kullanılmaktadır. Bunlar Karabağ-Türkmen bölgesine mahsustur.

¹²² bkz. ERGİN, *TDB*, s.291-292.; KORKMAZ, *GTS*, s. 49.

-ml⁴ş¹²³

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-ml ⁴ şl ⁴ m	-ml ⁴ şl ⁴ z, -ml ⁴ şl ⁴ k
2.	-ml ⁴ şl ⁴ η, -ml ⁴ şsl ⁴ η	-m l ⁴ şsl ⁴ l ⁴ η l ⁴ z
3.	-(l ⁴)K, -ml ⁴ ş	-(l ⁴)KlAr, -ml ⁴ şlAr, -ml ⁴ şlĀ

Öğrenilen geçmiş zaman ekinin *ÖTT* den farklı şekillerine yaygın olarak Türkmen bölgesinde rastlanmıştır. Bu bölgede *ÖTT* de kullanılan öğrenilen geçmiş zaman ekinin yanında 3. teklik kişide -(l⁴)K; 3. çokluk kişide – (l⁴)KlAr ekleri kullanılmaktadır.

1.1.2.1.1.2.1. Birinci Teklik Kişi:

yetmiş bir yaşına girmişim güccük müyün hey yawrum? (I-1.56)

başından govalamışım tamam mı. (I-15. 26)

ôle şindi ôlu oturuyo gâvede babasının yanda, baba sigara ver diyo bunu da duymuşum,
bunu da görmüşüm men (I-15.22)

unutmuşum ben, bunu şindi sizin gidecēniz çölovasında gadılara varacēniz, (I-4.9)

1.1.2.1.1.2.2. İkinci Teklik Kişi:

sēn gelmişsin, o gelmiş hē bizim aslımız barlalı, (I-32.1)

şey deyo annanne çok çekmişsin dēyo (II-52.17)

dākmişsin bir gıravāt, (II-27.36)

dēyon ne dīn çūŋkü tāsıl almışın ileri gitmişin diyon hah. (II-27.38)

şindi mamaliga diyen var, baŋ duymuşun onu sen. (II-65.16)

1.1.2.1.1.2.3. Üçüncü Teklik Kişi:

çocū olmamış babasının da musdava talet goymuş. (I-1.9)

gelmiş gaçırdı adamın elinden almış, (I-4.2)

musāfirin yemēni almış varsa ki musāfir getmiş. (I-5.9)

¹²³ Öğrenilen geçmiş zamanın çekimi ve değişken şekilleri için krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 105-106; GÜLSEVİN, *UIA*, s. 99-101; BOZ, *AMA*, s.103.; YILDIZ, *IMA*, s.82.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.159.; ŞAHİN, *BMA*, s.73. ; GÖKER, *BTKKA*, s. 57.; DİNAR, *BDA*, s.100.

hē ōlmüyünŋallaḥ şunuŋ diliyle gelik, eliyne gelik dellerdin, heç fis fis fis ğonuşursan o da anlamadañ çekişir. (I-6.40)

gelik bi ğuşastēmen tekmiliŋisdīy bizden ğoŋuşda, dedik len vermiyelim bu dövüse biz bu tekmili, (I-16.18)

giderken bir elmā görmüş ki, o ğadar güzel, (I-19.31)

a yavrum o zān o seherberlikde ölmüş, (I-30.15)

yārisını bu göşmüş getmiş gine bizim köyünŋorda (II-5.11)

böyükler dedelerimizin hanı siñek yimış şeyimizi demişler, (II-15.13)

geçirincek soñ ğāldı ğızını alağomuş, (II-29.10)

dedemŋirēmetlik ōrda bi ellik mi soymuş, ellik mi etmiş de dē aḡārlardı bubacŋımgıl, (II-29.14)

bubası götürmüş bi çaya içmiş içmiş ğārnı şışmış, (II-52.20)

vallāḥa yavrum bilmōn şorda tatar ğalesi mi varımış yaḡada, ōrdan gelmiş ğale mi varımış tatar ğalesi dē bōle tatar ordan ğalık. (II-61.2)

çocuk tarlanıñŋiçine düşük, arabanıñŋardına sallanŋıyḡan düşük yere (II-10.21)

1.1.2.1.1.2.4. Birinci Çokluk Kişi:

hē, hepimiz ōle gelmişiz (I-19.3)

nēden geldimi benim bildim yok işde, itiyarŋadamım ōrenmemişik yāni. (II-69.2)

1.1.2.1.1.2.5. İkinci Çokluk Kişi:

biz ğırmadık dedik, yalan sōlemeñ siz kırmışınızŋo camı dedi, (II-49.25)

arabı tām bulmuşunuz canım, tam konuşcaḡŋadam. (II-65.24)

1.1.2.1.1.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

köye yerleşmişler buranıñ üç hāne varımış sōra tābi, (I-2.16)

musāfirlerine sabāleyin demişler, (I-5.8)

suyu bulunca buraya taşınmışlar yāni. (I-17.7)

bi getirmişle iki getirmişle bahmışlarŋolacāŋı yoḡ orda (I-24.5)

ōrda kakmışlar burā gelmiş, ğonmuşlar. (II-1.12)

ō hōrtumdan bi kōpek bālamışlar biliyoñ mu (II-13.27)

deyince ōrda ğā biliş ğalışŋolmuşlar ğardāşlarınna, (II-29.24)

ōrda ūētmiū suyu dōldurmuūlar, (II-29.25)

orayı bēenmemiūlē ordan atlamıūlar dikici kōnūjūsdūne (II-35.3)

iūde bura iki seneoluklar keklik ūeyoldūna keklicecek diyikler, (II-39.2)

nēdeceñ esgiden gelikler yōrūkler geçi, ğoyun iūde onna idāreoluklar, ōküzüne çit sūrūkler, ğağrı çekikler eveliōlēydi. (II-39.4)

sarıgeçiliolan var dēyelim var toplamiūlar, (II-45.6)

ğoca vāsitaları cēmseleri, dōçları heç çöplūğatdılar, boyalamıūlā (II-65.24)

1.1.2.1.1.3. ūimdiki Zaman¹²⁴

-(I⁴)yō(r)¹²⁵, -yA

Kİūİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(I ²)yAm, -(I ²)yAn, -(I ⁴)yom, -(I ⁴)yon -(I ⁴)yorum	-(i)yağ, -(i)yek, -(i)yıñ, -(I ⁴)yoz, -(I ⁴)yoruz (I ⁴)yok
2.	-(I ⁴)yon, -(I ⁴)yoñ,	-(I ⁴)yoñuz, -(I ⁴)yñuz, -(I ⁴)yiñiz
3.	-(I ²)yA, -(I ⁴)yo(r), (İ)y	-(I ²)yAlAr, -(I ⁴)yolā, -(I ⁴)yolar

1.1.2.1.1.3.1. Birinci Teklik Kiūi:

vallā evini bilmiyen yeñioldı yetmiū milyara orda duruyoemekli. (I-14.22)

yāni tārihini pek fazla bilemiyorum tārihini bilemiyorum. (I-35.4)

ē hindi dē edemiyon kēndileri gelinner gelir hindiñhalām ōnnar da çok getiri (I-45.40)

hepisini ūo yannı bek ūetmiyem dē, doğannıya vārdım da çok durmayalım, (I-47.31)

ben gidiyom da sizlēr ğalīñ buradā (I-48.4)

ūir yazarın ābēmmar yanī antalya radyōsunda çıhdı belki duymuūdursūz ūsēyīn çolağ
diye dūydūz mu bilmiyom, (I-51.13)

vallā çoğ yazıyam da cāra ğutusununūsdūne yazıyam cāra ğutusundan ātıp gidiyem.
(I-51.30)

¹²⁴ bkz. ERĜİN, *TDB*, s.287-289.; GÜLENSOY, “Anadolu ve Rumeli Ağızlarında ūimdiki Zaman Eki”, *Türkoloji Dergisi*, VIII/1/1979, Ankara, s.169-190.; KORKMAZ; *GTS*, s.143

¹²⁵ ūimdiki zamanın çekimi ve deĝişken ūekilleri için krū. GÜLENSOY; *KYA*, s. 102-105, GÜLSEVİN; *UİA*, s.101-107.; BOZ, *AMA*, s.104-106; YILDIZ, *IMA*, s.81.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.153-157.; ūAHİN, *BMA*, s.77. ; GÖKER, *BTKEA*, s. 54.; DİNAR, *BDA*, s.102.

āllāh_āllāh men edemiyem diyen sen annamīñ dişim düşŷy āzıma da yapamiyem işde bilīñ ya söylē. (I-52.46)

başğa bilmiyon yavırım, başğa bilmiyon yavırım. (II-4.10)

bozmadı şŷkŷr elhamdŷrilla da unuduyam unnuduyam unudŷvriyam, (II-12.6)

ŷs dişim_olmadı_ından dişimi gayıP_etdim dē laf_edemiyom. (II-29.42)

ben bu ká_ıdı yazıyom āltınnarı_ıçine ğoyuyom allaha havāle_ediyoŷ saña diyŷ yolluyum diyŷ, (II-32.56)

ne alıyoñ ki heş bi şı almıyoñ, sarıp gidiyoñ, veyāhut eşyān da ğalıyor. allah ğöstermesin, şurayı bombardıman_etse ne ğötŷrŷyon sen şindi? (II-66.32)

1.1.2.1.1.3.2. İkinci Teklik Kişi:

sanki evde yemek yıyoñ o yorulmuş zāten aķşama ğadar bizim dep dep depilŷydi işimiz. (I-4.21)

o da dedi ŷlum sen ne diyoñ dedi yā, (I-20.26)

sen bize şeyi şŷ hasır toķumayı, onu soruyon dē mi, (I-25.19)

şŷ yonan_ħarbinı afıyonu annadıverim rámetliK_onu çoK_annadırdı biliyon mu, (I-37.15)

ben_unutdum ğadın çocŷ_um, yāşlarını da_unutdum sēn bene ne soruyon? (II-12.5)

ben de lŷbetci deĝildim biliyon mu, ŷç tāne dalı ğālabalıK_adamlar simsiyah bi araba ... ĝēldi, (II-13.18)

çifçilise biliyon kimimiz çoban kimimiz çifçilik. (II-24.11)

eliñden ĝeldi ğadā hayır hasanat yapabiliyosañ yapıyoñ yapamazsañ eliñde varısa veriyon eliñde (II-26.35)

1.1.2.1.1.3.3. ŷçŷncŷ Teklik Kişi:

işde burda ğeçiy ĝŷnŷmŷz bu kelifñ içinde yawrım, (I-1.52)

oraya bi yere kŷmes yapıy, oraya ğoyıy, kŷpekleri de ğoyıy, (I-2.10)

aziz hacıbeşirlili, başı, dā yasıy yasıy, (I-2.25)

gelin aķşamıla ēniyo, sabāla benile birlik sofrada ĝāvelti ediyo (I-4.26)

şindiki bu suyuñ oldŷ_u yeri orayı kazıyor, (I-17.3)

bŷrda çoķ şeyler olmuş_o burāya ŷç_ārķadaş geliyolar dedem burda yerleşip ğalıyo, (I-35.5)

gitmiyo da hindi dāmat evde ğalıyo. (II-3.23)

hacı dayıñ çok biliyo. ala kezban yıngeñ çok bili, (II-4.11)

ocā_a bi siyah yānmış bi tēncere içine bŷydeyden yapılmış āyran, sŷt ve yā ğuyuyo. içine ondan çōrba bişiriyo, (II-6.28)

gidiye ğızım nē ne, (II-11.20)

bōyŷ_evin yakış_ı gidiyor (II-20.45)

şindi adam ni yapcā_ını şaşırıyo, (II-32.29)

1.1.2.1.1.3.4. Birinci Çokluk Kişi:

evet evlerde yapıyo odalarda berāber yıyoruz hā bugün arkadaş sen ben üç kişi odanın bütün odaya bağılı komşular ōrda toplanı yemēni yer. (I-9.38)

biz bildi_imizden bēri atatŷrkŷn şey_etdi_inden bu yana cumhuriyet kōyŷ biliyoruz. (I-12.1)

arkadaş biz bunun_ışmesini bilmiyoz bize birer ğaşığ getir dedi. (I-16.9)

şindi kız allahın emr_ylē ğāmlıĝa gidiyoz, ğızı isdiyoz, (I-24.8)

ĝatık dutardığ ondan geri, hē sŷdŷnŷ de getirdik ĝaymāğ_ediyeğ peynir_ediyeğ nēdecik? (I-30.22)

ilēnlere seriyek ondan kēri ĝōyan şeylere tuluğlara, getireyeğ gine yāyla basıyah ya. (I-30.24)

ĝızı bitiriyek, bitirdikden sōna bi ĝına gecesi yapıyığ ōndan sōna dāvlumuzu çalıyah allahın_emr_ynen yapıyah dŷŷnŷmŷzŷ işde bu. (I-31.1)

esgi ādet yōrŷK_ādeti esgiden bēygire bindiridik gelini şindi taksiye bindiriyiz. (II-5.16)

biz bilmiyoK_ōle bi ādet_ōlmadı başĝa yellēde_olur. (II-11.27)

bu kōy ortasyadan mı geldi nērden geldini bilemiyoS (II-24.1)

gŷndŷz gidiyoz gece yatıyoS şey gece yatıyoz. (II-26.26)

yōrŷk, mıcan yōrŷ_ŷ ōle duyariğ ĝāri biz bilmiyah. (II-39.3)

1.1.2.1.1.3.5. İkinci Çokluk Kişi:

hoşgeldiniz. ē nēdiyiñiz nassıñız? (I-3.1)

ōlum neden soru sorŷynuz bōn ĝafam gŷcenmeñ bek dalĝalī. (I-28.9)

e o gŷndŷr bŷgŷndŷr_ışde bōle bŷ biliyoñuz cāmi yapılmış, (II-24.3)

gōkgōl var irelde biliyoñuz mu hē biliyoñuz mu bilmem (II-42.34)

yā nere gidiyoñuz dikiciyē, ayakğabı dikdirmiyē gidiyoz (II-46.3)
isdemeye geldik, siz ne dēyoñuz?. (II-59.16)

1.1.2.1.1.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

neyse bey geliy, beye bi hayvan kesiyler, sözüm yabana yemek veriyollā. (I-5.23)
türkmen dedī, in zaman her çeşit mānāya çekiyler ôle bi şī yoh. (I-12.9)
işde orta, asyandan gelip burada onu yapıyolar yāni burda (I-17.5)
güzelce kaynadiyolar onu içine etli de yapıyolar, sütlü de yapıyolar, (I-17.22)
adam nerde ğaldī, ertesi gün aramıya çıkıyolar, (I-35.19)
su içēde yemeğ, içēde televizon, içēde yeyip yatıyolar, (I-45.10)
motura biniyolar gelini dolāşdırıyolar köyün āltından ūsdüne, (I-45.20)
yāni suyu da şiyine daşıyolar deve tuluğları vardı āsgi (II-14.8)
sōra ğātmer yapallar haşhaşlı onu dağıdıllar bi şiler yapıyolar. (II-17.10)
yaşatmıyolar şindi āsgi gelenkleri, (II-17.18)
boyadıqdan sōra kilim keçe halı, bunnarı tokuyolar. (II-23.11)
olmā mı? vār hī, şindī gidiyolā ğızlar, hī okuyōlar hindī, (II-25.5)
sandā urbalarını ğatıyolā nē varsa onu içine dolduruyolār, (II-25.13)
yā ğızardıyalar canım kesiyalar ğızardıyalar, onu bişiriler işde çay bişer hoşaf, ideller
üzümden esgiden, ôleydi. (II-39.17)

1.1.2.1.1.4. Gelecek Zaman:¹²⁶

-(y)AcAK¹²⁷

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-(A)cAn, -(A)cAm	-(A)cAz, cīyīk, cīyīz
2.	-(A)cAn, -(A)cAksIn, -(A)cAksİn,	-cAksİnIz, -(A)cĀnIz, -cīnIz
3.	-(A)cAğ, -(A)cAk	-(A)cAğIAr, -(A)cAKIAr, -cAKIĀ

¹²⁶ bkz. ERGİN, *TDB*, s.292-293; KORKMAZ; *GTS*, s. 67.

¹²⁷ Gelecek zamanın çekimi ve değişken şekilleri için krş. GÜLENSOY, *KYA*, s. 106-108.; GÜLSEVİN, *UİA*, s. 107-111.; BOZ, *AMA*, s.107-109; YILDIZ, *IMA*, s.81.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.160-162.; ŞAHİN, *BMA*, s.78. ; GÖKER, *BTkKA*, s. 57.; DİNAR, *BDA*, s.103.

1.1.2.1.1.4.1. Birinci Teklik Kişi:

harP_oakademileri qomutanı diyecēm locisdik buradan getdi böyüdü_o yūsuf_oābīn_{en} barabar, (I-10.39)

ya bi āl gel dedim ya hindi_oöldürecēm men seni dedim, (I-18.34)

tabī yā heh āmin. diyecēm biz ē emmē. (I-37.27)

ondan sōna dedim men ayrılacam, (I-38.9)

bunnar alaciyıh diyi bubam vermecem diyi men varacam diyēm,(I-41.32)

ben_oaç mı ğalacām adam_oôle dirdi (II-12.38)

hēmen_{en} beñ goşdum çünkü gölluK_oōlsa ben_oonnardan önce orā atlācān, (II-13.21)

şenniklerimizden ne bahsedecēn dē şorā alañ bizim şura hārman yeridir_oora, (II-17.1)

amcam yılını bilemiyecem buba yalan sōlemiyem, bilemiyecem. (II-47.2)

1.1.2.1.1.4.2. İkinci Teklik Kişi:

nāpacañ merak edip de he, nāpacañ.(I-1.17)

ğonuşurdu_oişde şôle yapacāñ bele yapacāñ. (I-24.28)

sen nerde görecen dā kamera aliye seni ġī! (I-29.11)

iyyátdā bēle giyinirdik nēdecen a yavrum. (I-30.6)

buyrultuyı vermeSsen_{en} def_ool diyeceksin dīy (I-39.28)

ğatır düşünmüş nēdecen? demiş, nēden? (II-5.43)

ğatır demiş yā demiş son neceP_oolsa sen yēceksin soñ bi isdē_oim var benim demiş neyi? (II-5.44)

onu bi yirsin bi eşgiyenni sepersin_ooraya köpēñe kediñe ni_oedecēn ki başğā, başğā edecēn bi şe yok. (II-15.32)

len nerde görecēn işde hu delīyne çeliK_oōynadık yörüdük hārman yerinde. (II-18.1)

heş bi şe götürmēceksin ki, gidip ya şō ġayanın_oaltına sığınacağsın. (II-66.33)

yāni işde deweyle ūdecēn bunu yāhut arabāyla, (II-67.30)

1.1.2.1.1.4.3. Üçüncü Teklik Kişi:

buna sādışlar ücret ödeyceK benden ôle şeyler varıdı, (I-15.15)

bizde hiç māni yok bu köyde māni bilecek kimse bulamazsın. (I-15.26)

köyün bi kısmī patlasın māğara, hanı mütāyit patladacağ, (I-19.12)

üstlerine başlarına bağdın mı keyfin çatacağ; (I-19.40)

bunun arkasına nasıl düşüp de löbete gidicēz, löbet değişdirecek falan filan, (I-20.26)
bi mevzī yāni üsdüne indirim yapsa hani ōrdan buraya indirse beri yandaki vallā düvecek. (I-39.17)

eğer girilirse bu çocuk telef_{olacak}, girilmezse bi şī olmācak. (II-2.29)

şindi ğatırın birisi giderimiş hōle canavar öñüne geşmiş bunun, bakmış görmüş dutmuş bunu yēcek, (II-5.43)

o ben hīlān ben satsam o beyleyleni çolū_u çocū_u beslēcek de satılmasın. (II-12.37)
bu basıvecek ğāri buñā diyelekden gēldi, (II-50.5)

1.1.2.1.1.4.4. Birinci Çokluk Kişi:

ōrda vapır arada karşıya geçecēz, (I-16.11)

bu amelet olcağdır yapıramıyosa buña yardım yapcaz, (I-9.20)

buyruñıderlerdi bayrak ġaldıracák dī cūmādan çıñınca gelirlerdi, (I-28.33)

ōn yedi dölüm būday var onu ġaldıracāz onu da satıp savıp orıya burıya allāh bereket versin, (I-38.14)

yalanda geldi şuramdan bi dutdū, hadi ġidecīk diye, (I-41.21)

bunu ğuşağ_{olūy} şal men ātmedim buña var durūy da daħa bozup da edecez, (I-43.36)

gelincē arkadaş bir_{öküz} bu köye bir_{öküz}o köye vereciñik de bu bitmez_o vermīyenen ne yapalım ya, (I-47.8)

dēmene vēcēz, bŭlgur_{ētcēz}, savırcēz, çālkēcēz yēcēz bulgur pilavı bişirecēz dēcēz. (II-7.1)

bōn malı ġoyvirecīk ğañrı çekilecek (II-39.10)

o zamān_{içi} bobamız_{anemiz} şunu alacāz dedikten sōna ĩtiraz_{edemiyoduğ}. (II-69.8)

1.1.2.1.1.4.5. İkinci Çokluk Kişi:

nāpacāñız bilgimizi böyle alıp da müzeye mi ġoyacāñız? (I-1.16)

bunu şindi sizin ġidecēñiz çölovasında ġadıllara varacīñız, ġadıllar, (I-4.10)

beyin emri var diy burdan ġahıccēñiz diy. (I-5.20)

bizim_{olani} sizin ġıza tālip ġörüyoS siz ne dēveceksiniz bu işlere filān dēye. (II-24.20)

yemekleri yaparız, e evde yaparız, ocağda yapıyoz. hepsini e yapılmā mī, şeyini mi_{alcāñız}? (II-25.19)

bizim köyün durum bū, başğā var mı sorcāñız bi şī? (II-45.10)

arkadaşlarıñıla yayan get dedi, isbartaya ġidcēñiz dedi. (II-55.27)

1.1.2.1.1.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

tabî biz işiñ farķında değiliz gayyiK hani orda çoban dutacaklar. (I-4.31)

baĥîylar baĥmā mı? bāa niye baĥmıyacaĥ tabî baĥcaĥlar. (I-30.28)

tırpanna_Uedellerdin ne_Uedecekler_Uişde orāna tırpanna. (II-39.9)

ġarı kürüceġ başımızda bi_Uassubay vardı, hôle burdan aĥdı büz tutardı ġarı kürüceklē
ġara ... çıkarceklē cenāze gömcez örda, (II-47.18)

1.1.2.1.1.5. Geniş Zaman¹²⁸

-(V)r¹²⁹

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-ArIm, -ArIn, (I ⁴)rI ⁴ m, -mAm, ¹³⁰ -mAn	-arıĥ, -erik, -(I ⁴)rI ⁴ ĥ, -(I ⁴)rI ⁴ k, -ArIz, -(I ⁴)rIz, -mAylz
2.	-ArsIn, -ArsIġ, -(I ⁴)rsI ⁴ n, -(I ⁴)rsI ⁴ ġ, -mAssI ⁴ n, -mAssIġ	-ArsIġIz, -(I ⁴)rsI ⁴ ġI ⁴ z, mAssIġIz
3.	-Ar, -V, -(I ⁴)r, -mAz	-ArIAr, (I ⁴)rIAr, -mAzlAr

1.1.2.1.1.5.1. Birinci Teklik Kişi:

bilmen nenem men (I-1.61)

suyu dolduru gelirim suyu daġıtırım, (I-15.20)

pendiri çoĥca men yaparım asıl, ġoyunumuz çoġudu, (I-22.22)

ōndan sōna çekērdim men hāciya gittim ġarafıl şeylerini çēkerim ya çekmēm hacıya
getdim. (I-29.16)

ben şîr yazarın, şîr yazarın ābēm_Umar yanî antalya radyōsunda çıĥdı belki
duymuşdursüz üsēyîn çolaĥ diye düydüz mu bilmiyom, (I-51.12)

āç ġalınmaz da yalnız ıcıĥ saġ_Uolsam da ıcıcık yaşasam aç ġalman ben. . (II-12.33)

ben şûĥûr sıkılmāyom tarlamı satarım başım çocuklara ġālsın dirdi. (II-12.38)

ben bilmem mānî bû dēze bēn māniyi bilmem_Uhiç bilmem bēn de. (II-15.57)

¹²⁸ bkz. KORKMAZ, *GTS*, s. 69.

¹²⁹ Geniş zamanın çekimi ve değişken şekilleri için krş. GÜLENSOY; *KYA*, s. 101-102, GÜLSEVİN; *UİA*, s. 111-115.; BOZ, *AMA*, s.109; YILDIZ, *IMA*, s.80.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.150-153.; ŞAHİN, *BMA*, s.75. ; GÖKER, *BTkKA*, s. 52.; DİNAR, *BDA*, s.105.

¹³⁰ Geniş zamanın menfisi hakkında bkz. ERĖİN, *TDB*, s.278.

şu ğarşıdan giden sürmeli güzel / acep bir sevdiği var mıdır bilmem (II-23.100)
 ıradıyôsuz heş duraman. (II-28.10)
 duymazlıktan geldim, tekrar bi dâ sôdü, geri_ıiyâde_ıederim dedim (II-38.23)
 çok ben çok kilim doğudum, bôle ısdar_ııyarın ısdar, ısdarda doğunur. (II-39.22)
 sabahdan ġatarın dökerin ederin halêl_ıolsun gelen giden imrenir. (II-44.14)
 teşekkür ederim dinlediğiniz dediydim, şey deyo annanne çok çekmişsin dēyo. (II-52.16)
 yedi ġardeş yi_ıeniyim bey_ıölunun du_ıanıyın hopucu_ıalman hopucu_ı, bôle derimiş,
 ôle derimiş. (II-52.22)

1.1.2.1.1.5.2. İkinci Teklik Kişi:

bôle dinelirsın_ışde. ġızım filân var dedi mi? (I-6.41)
 ôrtün dedim ondan kēli bi şēleri bi alısañ verisin çerez, püsgevit gibi ġılsuyu gibi bi şey
 çāy gibi getiri verisen bunnarı_ıedersen, (I-22.11)
 bī iki ġün bi ġün önce ġonuşursun ġıza varısın âlçi varısın, ondan sōna ertesi ġünü bēle
 başġā daha yüksekleri ġötürüsün o ġün bitirisin, (I-36.1)
 ġışın çorba bişirisin patedi_ıolur onu bişirisin zepze ġurudursun piriç pilavı_ıedersin
 zepze ġurudursun_ı zepzelerden yaparsın fasille yemē yaparsın bôrölce yemē, (I-38.28)
 ġumpiri dōrarsın ōndan sōnacīma ġumpiri dōrarsın sovanı dōrarsın būberinī dōrarsın
 yağın da eridirsın (I-45.5)
 hā ora ġötürüsün onu ġorsun (II-3.10)
 onnan sabāleyin yedi çıkāsın hangi kilōmetīrede iş vēdilēse ōrda o_ışi aġşam_ıüsdü beşe
 ġadā yapāsın, aġşam_ıüsdü gerisin geri ġeliřsin eviñe. (II-6.11)
 ġāve bi ā_ıız dadı_ıidīyler, nişan daġacāsañ daġarsın, (II-11.14)
 māfaza_ıidip de ānca bi ııcık bişirisin, (II-15.31)
 o zaman arabadan geçemezsin baġ, çok çok gelen_ıolur çok. (II-17.11)
 ulen_ıamcam cenāb_ıallāh cenābī haġ, pislik hani suvāri suvāri yemē_ı gelir yēyemezsin
 (II-47.29)
 bazı yerlêde hayvan çaġıldı mīydi bôle çıkama_ıSsın. (II-67.24)
 yalnız gitti mīydi hayvan çaġılır ġaldırma_ıSsın (II-67.25)

1.1.2.1.1.5.3. Üçüncü Teklik Kişi:

nēdim aý cān_olum cāhil ğarı yaşını bilmēz dişini bilmez, (I-4.10)
ēnmez ğurbanım alırsan parasını gelini ēndirisen, (I-6.20)
hē ona ēlini soĥar gelin, haṅına soĥar çeker, (I-6.27)
arķasından eṣṣeklē varır. (I-7.15)
şevket, hīç baĥmaz töbe_ossuṅ ğonuşmıy he ğonuşmıy lēn, (I-27.1)
zenginner seniṅ yanına geli mi paralı dü_ünē, (I-28.24)
şōrda bē daşımız vārdır köyüṅ_āltında oruyu ũş kere dolandırı alı geliller buruya. (I-49.27)
valla erinmeyen_olusa yapā yērdi, (II-7.19)
ōlan ğızı gōrmez, gōrmez (II-11.9)
yem verdiṅ mi onuṅ nezzeti ōlmaz ānnadıṅ mı etiṅ nezzeti_olmaz. (II-14.27)
dışarda bi yemek bişiri gelir oturu yerdik_eviṅ orta_ýērinde mutfak, (II-20.72)
ondan soṅura ğünü gēldi mi kō şeyinde çocuk gezer hısıminı, aķrabasını, (II-21.24)
āltına bi bōncuk ellerinde saklar haṅgısı bulan ilk ğaldırdı_ında onnā şey_idiyolā. (II-30.8)

1.1.2.1.1.5.4. Birinci Çokluk Kişi:

yemek yaparıĥ asgerleri arĥadaşlarını ĥaş dene on beş, (I-1.33)
sabah, yedide buçukda altıda kaĥarıĥ, (I-3.34)
yediririrĥ ona, halallaşırirĥ ūrlarıĥ define dümbēne, (I-6.33)
beş_āltı ğōnşu gótürürük ne yazılacāsa yazarıĥ (I-18.6)
ondan sōna şē_ederik gider_elbisesini gōrerik ondan sōna getirik ğına vurarıĥ çālgīynan, (I-23.29)
üç, üç beş kese de sūzerik, ondan kēri damızlık_atarık öyle, (II-15.15)
sütlerimizi bişiririk acık dā ilehennnerimize dōkerik beyik tepsilere dōkerik, (II-15.19)
yaparlar işde gömbe yaparlar, ğātmer yaparlar, hī ğātmeri yūķayı yazarız, (II-22.7)
ekmeK_edellerdi_onnar da başĝa ne_olacak, hē yūķa_iderik yūķa. (II-39.15)
sarı çobanlı yörū_ü geçer öle duyarız sarı çobanlı. (II-56.2)

1.1.2.1.1.5.5. İkinci Çokluk Kişi:

emme burda oturmağ yakışmadı bē, ôle mi uyuz olursunuz otlarda, yeter. (I-18.47)
 e biz de bunu āynı çōr cocuk gibi hanı siz bi şērde guş muş beslersiniz gözünüzden
 ğıymatlı olur çoruğuz çocūğuz. (II-27.54)
 otuz altıda taarrüz vardır yapıldı ya hā o zuman siz, siz bēlki bilmeSsiniz hā o zuman
 tekin ğaldı ğāri. (II-33.3)
 bi dā bayramı anağızla bubağızla yaparsınız hindi kusura bakmağ, bize bi şīler. (II-
 55.36)

1.1.2.1.1.5.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

gediliy hindi hava filān yāmadı mı buraya ğurban kesīyler oraya yāmur duvasına
giderler. (I-3.9)
 ō deve şēderler onnar, ğaçırır oyun yaparlar. (I-3.59)
 ôñcü ğedeller on om beş yük ne iderlēse odun iderlēr, (I-7.14)
 meselā türkmennērde mama derler biz de bibi dēriz, (I-8.10)
 odunu kesserler geliller dādan çşşeklerle tavuğdur şeydir kesserler ondan fefene ... (I-
 9.41)
 yalan ölüm gelmeğ erkē ğoymazlar. (I-39.51)
 çekileri sallarlar duvāğdan hindi duvağ kaçdı ğāri eveli duvağ varıdı, (II-2.39)
 yımirtanı ıçine zētın yānı ıçinde zētın yānı ısıdırka yımırtıyı çakarlar, (II-3.3)
 ya bunu bizim ğına gecesinde bunu ğız ōşarlā, (II-4.23)
 bīzde ôle bi şē yok dā yeni yetişmeler hikāyeyi bile bilmezler. (II-5.41)
 fasille, helvā yaparlar, çorba yaparlar (II-31.10)
 orıya bālarla inne atarlā ğoca ğarılā atıverlēdi buriya bālāğ derlērdi hani orıya bālandı
 mı orıya bi ip bālar gelirdik, (II-50.39)

1.1.2.1.2. KIPLER

1.1.2.1.2.1. Emir-İstek

Kipler (Tasarlama Kipleri), gramer kitaplarının birçoğunda “dilek-şart”, “istek”, “gereklilik” ve “emir” alt başlıklarıyla işlenmektedir. Ancak ne var ki bu kalıplaşmış tasnif, kiplerin gerçekte işlevlerini verme bakımından yetersiz kalmaktadır. Bugün, bazı

gramercilerin yeni yeni tasnifler oluşturdıklarını ve kiplerin işlevleri hakkında geniş araştırmalar yaptıklarını görmekteyiz.¹³¹ Güner Gülsevin, söz konusu kipleri, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler* adlı eserinde “İstek Kipi”¹³²; *Uşak İli Ağızları* adlı eserinde ise “Emir –İstek” ve “Dilek”¹³³ başlıkları altında birleştirerek işlemiştir. Buna sebep olarak da, mevcut gramerlerde “emir” diye verilen eklerin çoğu zaman “istek” ifade ettiğini, “istek” olarak verilenlerin de yine çoğu zaman kullanılmadığını söyler.¹³⁴ Erdoğan Boz da *Afyon Merkez Ağzı* adlı eserinde kipleri, Emir-İstek ve Dilek başlıklarıyla incelemiştir.¹³⁵ Biz de bu çalışmamızda kipleri; “emir-istek” ve “dilek-şart” alt başlıklarıyla işleyeceğiz.

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-Am, -An, -Im, -In, Aylm	-AlIm, -Ām
2.	-ø	-(y)I ⁴ ŋ, -ŋ
3.	-sI ⁴ n, -sI ⁴ ŋ	-sI ⁴ nlĀ, -sI ⁴ n

1.1.2.1.2.1.1. Birinci Teklik Kişi:

şindi hacim onun da özetini sene bi anladım ben, (I-4.27)

bazı da ediyem gâ senölmeden menölüm diyem, sürünsünaccıh. (I-18.35)

yawu demiş şu elmayı âzımın suyunu bi dēşdirsın bi elma alim. (I-19.31)

yawu demiş şu elmayı âzımın suyunu bi dēşdirsın bi elma alim. (I-19.32)

bī yedi gün dūünolurdūesgiden gīz çārtdırıldı ne bilimişde getir götür hindī üç gün. (I-31.5)

ne gonusin men çocüm heş gonusacām. (I-31.19)

e mānī de sōleller, men mādēm şōle açilim siz benim evladımsınız. (I-36.20)

ölum dedi bōle şu yonanharbinī afıyonu annadıverim rámetliKonu çokannadırdı biliyoñ mu, (I-37.15)

ē anladım size bi şī dīm benim dört denölummar yabannarda (I-29.33)

¹³¹ Fatma Türkyılmaz; *Tasarlama Kiplerinin İşlevleri*, TDK yay., Ankara, 1999, XI+131 s., Ahmet Bican Ercilasun; “Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine” *TGS II*, s. 61-66.; KARAHAN “Fiil Terimi Üzerine” *TGS II*, s. 47-55.

¹³² GÜLSEVİN; *EATE*, s. 105-114.

¹³³ bkz. GÜLSEVİN, *UIA*, s.115-119.

¹³⁴ bkz. GÜLSEVİN; *UIA*, s.115.

¹³⁵ bkz. BOZ; *AMA*, s.109.

isdersen kēndi yāzdī_{um} şeyden bi dene sôlīm de yalīz satılacağ_{olursa} parasını sizden isdiyerin. (I-51.14)

... uzāsın mērdifannar ğurayım / yañınısıñ_{aç} goynuñu gireyim (I-52.32)

varen giden eviñizden / ğurtulen diliñizden / yeşil başlı ördeK_{olsam} / su da işmen gölünüzden (II-4.6)

hē üç gün, yā ben nasıl dēm e ğız mız görmeyiz_{äs}giden, yalnız gôrmez_{giden}dik yāni. (II-11.8)

herkez_{işinde} aşında ūraşyo, fakir memleket, niye yalan sôlēn şindi. (II-24.29)

ne dīn çünkü tāsıl_{almışın} ileri gitmişin diyon hah. (II-27.38)

ondan o olan demiş ki duruñ ben sizi geçirīn ğārdışı olan geçirmiş, (II-29.9)

ne annatīm ben ölüm. (II-30.4)

benim ben varıkan beni görüncē bu ğazan dē mi emin_{ol} bağ ārasına saklandı görükmēn dē nērdēse_{ateşden} sāşları şey, şey_{olacákdı} yāni öldi, (II-46.22)

eh ne diyem hindi açık ğaldık çılbağ ğaldık sō_{uğ}dan_{öldük}, nēdem şükür bu günümüze şükür. (II-7.33)

ā şunu sôliyem evlendikden sōna sabāleyin dāmat bir_{iki} ārkādışini_{alır} ğayınvāldesine ğayınbabasınā ğız_{evinē} el_{öp}miye gedēr, (II-46.25)

āk cemberi neye gērdiñ yüzünge / ğaldır_{ağ} cemberiñi āy gelin öpeyim ... (II-60.37)

ulen bağ burā geldi bī sandalle verēm dimō hinciki geşlē o hatır yok, (II-62.32)

1.1.2.1.2.1.2. İkinci Teklik Kişi:

adam bizim iyil_{imiz}için_{uğ}raşiy getme dedi bize yirmi dörT_{ay} orda tamamladıñ. (I-16.27)

allahıñdan bulsañ mal bulursuñ kör şētanıñdan bul der bi isan bi isana ğanı bi ôkelendi_i zaman, (I-1.49)

gel ğal deseñ de ğalacağ yannarı yoğ ğızım hē. (I-6.6)

nası laf etmezsen, ufacığ bağırlar var ya onuñ ğapā_{ını} geçiriy, ya bi āl gel dedim ya hindi_{öldürecēm} men seni dedim, (I-18.33)

nası_{ilenmezsen} ūs yanna ğapağ geçiriy, sus bē ehteyar felan deme, olur. (I-18.38)

çifteçilik yaparıñ, darı_{ekerik}, bosdan_{ekerik}, hepsini sorma baña. (I-23.9)

işde õhşârlardı ğarafille filân heye vallâ men unutdum onnarı fatma sôle bi ğī, (I-27.25)

buyrultuyı vermeSsen defol diyeceksiñ dīy. (I-39.28)

bāşga ôle bi şey, hocam ġatıçelim, ġative amcam yâ. (II-26.48)

dedi biñ başı ölüm dedi, arķadaşlarıñıla yayan get dedi, (II-55.26)

1.1.2.1.2.1.3. Üçüncü Teklik Kişi:

allah kimsē vermesin düşmanıla şētana uydurmasın. (I-1.49)

o da dīy ki bey kendisi gelsin bizi kaldırsın, kañ disin қаһalım dīy. (I-5.21)

bazı da ediyem ġā sen ölmeden men ölüm diyem, sürünsün accıñ. (I-18.35)

köyüñ bi kısmı patlasın māğara, hanı mütāyit patladacañ, hēç bi şe olmaz suya dīyi, (I-19.12)

çömçe gelin sağ olsun / ne isderse, isder / bal olsun yağ olsun / sulu sulu yāmır isder (I-25.1)

bizim қамарамız gine olur hā, amma bu da aşsin. (I-29.50)

ben anamdan ayrılalı ālarım / anam benim sandı ımı yollasin (I-36.13)

āñ kötü bu ırāñ harbı oldu āñ kötü, allah beterinden saklasın, tabi yâ heh āmin. (I-37.27)

abıla dīy vallāyi billāyi sen men buraya ġēldikçe men sani çārttırıram dīy bu mühürü daşısın dīy, (I-39.33)

o ben hılān ben satsam o beleyleni çolūu çocūu beslēcek de satılmasın. (II-12.37)

parāyna alırdıñ hindi ġüldük gene esgi ġünner gelmesin aman faķır kóy. (II-19.7)

1.1.2.1.2.1.4. Birinci Çokluk Kişi:

bize dīy illā kañ dīn isrār ederse, beyiñ ġafayı vuralım, gidelim. (I-5.22)

şunnarı bi kurtaralım gelelim buraya geller, e tābi birbirimize ama samīmiyetlik dosluķ qopmazdın (I-9.34)

onnar da bi soralım bi danısalım baħalım dediler, (I-28.12)

ölüm ayāñızıñ üstünde oturmayalım içeri oturalım hocam, ġurbanolum ayāñıza. (I-28.35)

çocuğlar ġeçinmez tatlı ġoñşū olalım dedim bürdan yer aldıñ buriyi yapırdıñ eyi kötü ġirdik çocuğlarımız mēmur oldu, (I-38.9)

çalgı diyelim oña şindi o zaman biz davıl diyōduķ. (II-3.9)

ilāhilēden mānilēden sōleriz şu çayımızı yudumlıyalım. (II-9.13)

vallā bi dedelerimiz buriya āñ yērli biziz būrda geliñ yērleşelim dēdik yāni çoğū gēlmedi, (II-14.7)

ondan sōna demişlē bunu atam gelēm biz dağa, (II-52.25)

o geri getdikden kēri, biz de gedēm anadoluya deylō. (II-53.4)

1.1.2.1.2.1.5. İkinci Çokluk Kişi:

hē ters bakmayın dedim ben, hiyete almiycan muhtarla hiş bi ilgisi olmīcaķ bunu fapriķa verise, alacāz bi fon ğurucāz filan dedik, (I-9.15)

bunda sayarsañız beni sayman didim yav, herkez kendi cebine, içiyo kıazancını, içiyo. (I-15.25)

o da dedi ki sākın daşı patlatdırman, ben size bi kōpretif ğurduruyum, devlet de bunun şēydemez dedi. (I-19.14)

dedim, ōlum neden soru sorūyñuz bōn ğafam gücenmen bek dalğalī. (I-28.10)

kōlere ōm, beşer yirmişer verelim şu ūş beş köye bītsin güzün gelin alın, (I-47.9)

yalan sōlemen siz kırmışñız, o camı dedi, (II-49.25)

yāni yirmi dōrt sātde pāytatını alamazsam boynumu alın filān dedi. (II-64.16)

1.1.2.1.2.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

şu ğaribanlar otursun yā herif, şükřú müķřú demek filān yok o zaman herif, herif şunnar otursun. (I-4.22)

ğarışma, ğarışma sen beklesinlē. (I-4.23)

şōle şōlesi getir elije ğī! bunnar ōħsasın men ōħşaman. (I-29.22)

yā āslında burada meselā geçici bi yedi sekiz hānēymış, içsinlē getir, aslında yedi sekiz. (II-6.16)

ondan sōna hadi gelin, almiyā herkez araca binsin, (II-45.45)

1.1.2.1.2.2. Dilek / Şart

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	-sAm	-sAK,
2.	-sAn, -sAñ	-sAñIz
3.	-sA	-sAlAr, -sAlĀ

1.1.2.1.2.2.1. Birinci Teklik Kişi:

icābında dāmādın şü tesbisini ben kapsam tamam mı mutlaka buna sādışlar ücret ödeyeceK benden öle şeyler varıdı, (I-15.15)

inşāt taburu levāzım heç bi asgerlik yapmadım desem vallā bilmiyom vallā. (I-34.18)

āsgerden anlatsam burāya gelesiye ġadā yidiim dayāñ yidiim dayāñ, (I-53.4)

amma ilāhilēden mānilēden şöle çeksem ilāhilēden mānilēden sōleriz şü çayımızı yudumlıyalım. (II-9.12)

sōrsam suāl_ıetsem dilim dolaşır (II-23.101)

1.1.2.1.2.2.2. İkinci Teklik Kişi:

gel ġal desen de ġalacañ yannarı yoñ ġızım hē (I-6.6)

yüz ölçek būday versen yüz hāne vardır yüzölçek būday veridi bi sene namaz ġıldırıldı, (I-14.13)

eğē bi hamamcı_ıölmuş_ıolsan gitseñ nere gitceñ, (II-47.15)

gelsen (sor.)

1.1.2.1.2.2.3. Üçüncü Teklik Kişi:

çorā da çekdik mi o da ġırılıvirse āñ ġırdı mı temelli ēle ġalarıñ, (I-30.35)

orda bi mevzī orda bi mevzī yāni üsdüne indirim yapsa hani ōrdan burāya indirse beri yandaķı vallā düvecek. (I-39.16)

yaşama zamānı şindi_ıammā aķılını şeyini ġorusa da gözēlce yāni yaşasa, (I-50.23)

dolaP_ıolmayınca öle de yaşārdın_ıhindī hiç bi şeyde yaşamasa deride (II-15.30)

1.1.2.1.2.2.4. Birinci Çokluk Kişi:

hānçerlese beni ôlseḡ gurtulsak (II-23.109)

çamırda babıcımız ġalırdı gitmesek şū ġonşuya derdim, (II-52.2)

ben havas_edin hindi ġutmudan bi şey_ alabilsek çoḡ çölovasında da çoḡdur (II-58.41)

1.1.2.1.2.2.5. İkinci Çokluk Kişi:

bi dü_ün_olsa da gorseñiz halam bizim adet de āynı bātmāyo bātmāyo, (I-45.18)

yāḡdınız beni len silāhna yursañız bundan_ıyıydi didi, (II-13.31)

nāsiP_olsa da yeseñiz bilıydim ġatıveridim. (II-44.14)

1.1.2.1.2.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi:

gelseler (sor.)

gelselē (sor.)

1.1.2.2. BİRLEŞİK ÇEKİMLER

Birleşik çekimlerde, *ÖTT*'nin mevcut gramerlerindeki geleneksel tasnif üzerine çok deġişik görüşler olduğunu biliyoruz.¹³⁶ Ancak ne var ki, bu farklı görüşlerin ekseri gramercilerce kabul görüp kitaplara alınması uzun sürmektedir. Biz burada geleneksel tasnif üzere birleşik çekimleri işleyeceğiz.

1.1.2.2.1. HİKAYE

1.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.1.1. Birinci Teklik Kişi -Didim

men_amelēt_oldum nāzilli su işlerine girdīdim, ōrdan_amelēt_ōldum kırk beş gün mā_a bi izin verdilēr, (I-42.11)

¹³⁶ bkz.Gürer GÜLSEVİN; “Türkiye Türkçesindeki Kip ve Zaman Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine” VIII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul, 1999.

1.1.2.2.1.1.2. İkinci Teklik Kişi – Dİ⁴ydİ⁴η, -Dīdīη, -Dīdin

ūş gün geçiyo gā ya gün geçiyo hani seniη adam getir mi paraları hani söz verdīdin
bīlmem ne, ē adam gavgaetcek gārīyna, (II-32.62)

geldiydīη (sor.)

geldīdīη (sor.)

1.1.2.2.1.1.3. Üçüncü Teklik Kişi – Dİ⁴(y)dİ⁴, -Dīdi

ben olanlarıma dōktüm şimdi, dā benim zamanımda dōkülmedīdi ya, bu bekağa şeyi
çıkāl herkez yemek dōkūy şimdi, (II-21.22)

geldiydi (sor.)

1.1.2.2.1.1.4. Birinci Çokluk Kişi – Dİ⁴(y)dİ⁴K, -Dīdīk

biz de gātırlıya geşdik gūtulduyduk dayım gātırlıdan, (II-26.15)

geldīdik (sor.)

1.1.2.2.1.1.5. İkinci Çokluk Kişi -Dİ⁴ydİ⁴ηiz, -Dīdīηiz

geldiydīηiz (sor.)

geldīdīηiz (sor.)

1.1.2.2.1.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi -Dİ⁴ydİ⁴lAr, -Dīdīler, -Dİ⁴ydİ⁴, -Dīdi

geldiydiler (sor.)

geldīdiler (sor.)

geldiydi (sor.)

geldīdi (sor.)

1.1.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.2.1. Birinci Teklik Kişi -mİ⁴şDİ⁴m

gelmişTim (sor.)

1.1.2.2.1.2.2. İkinci Teklik Kişi -mİ⁴şDİ⁴η

gelmişTiη (sor.)

1.1.2.2.1.2.3. Üçüncü Teklik Kişi -ml⁴şDI⁴

yānī bi de yētişen nesil genelde sanatkār usta olarak bōle şey_Uolarak yetişmişti diyo, (II-66.28)

1.1.2.2.1.2.4. Birinci Çokluk Kişi -ml⁴şDI⁴k, -mlşDI⁴h*

* Ek ünlüleri; kalın, dar ünlülerdir.

gelmişTi (sor.)

yapmışTı⁴ (sor.)

1.1.2.2.1.2.5. İkinci Çokluk Kişi -ml⁴şDI⁴ηI⁴z

gelmişTi⁴iz (sor.)

1.1.2.2.1.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi -ml⁴şDI⁴lAr, -ml⁴şDI⁴

gelmişTiler (sor.)

gelmişTi (sor.)

1.1.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.3.1. Birinci Teklik Kişi - yodum

hōra bi ġazan ġōyodum tulumbanı⁴ başına ōrda yīķiyodum. (II-10.26)

1.1.2.2.1.3.2. İkinci Teklik Kişi - yodu⁴

ġaçırısak ġaçıran bu ġaçırdīysā parayı da bundan geri alıyodu⁴. (II-45.37)

1.1.2.2.1.3.3. Üçüncü Teklik Kişi - yodu

o zaman āsgiden ġadı ġaymakam oluyodu ya hanı, (I-35.2)

gidiliyodu, evelden oduna gidiliyodu, arabayna getirilerdi odunu yakmaya, yemek bişirmeye. (II-2.30)

hē bellēm_Uacıdī toķdurlara gitdim_Uizimire ölüm duruyodu izmir ölüm subaydı. (II-7.27)

1.1.2.2.1.3.4. Birinci Çokluk Kişi -yo(r)duk, -ıydı, -ıydık

ben dokuz yüz yirmi dokuz doğumluyum, mallan maşakatınan ūraşıyodu, (I-10.2)

bunnara da tuğ tikīydiKamma tavūuñ tūylerinden ondan yoñ renkli yapmadım. (I-43.41)

ninniye nasıl sōliyelim çalışıydı sabāğadar ätmeK et hāşgaş ez soñ uyusun diyerekden (I-54.31)

nasıl zorluklar olacak, arabıyı dolduruyodu bi de çocuk oluyodu sālınca ğuruyodu äkmek vuruyodu su göyodu. (II-10.15)

dālarda daşlarda geziyodu harman ğaldırıyodu yaylaldā, soğuk suların başında sālıklıydı. (II-20.75)

aman o ğadar olsun zātı ğatırın tımarından korkuyodu biz de, ölece ğurtuldu. (II-26.13)

1.1.2.2.1.3.5. İkinci Çokluk Kişi -yo(r)duñuz

geliyordunuz (sor.)

geliyodunuz (sor.)

geliydiñiz (sor.)

1.1.2.2.1.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi -yo(r)dular, -yAdI, -yo(r)du

kırmızı büber banıyo ona öle yiyor, yiyodu onnar. (II-65.22)

geliyordular (sor.)

geliyodular (sor.)

geliydiler (sor.)

geliyordu (sor.)

1.1.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.4.1. Birinci Teklik Kişi -AcĀdIm

bizim ğumandanıñ bi ter yörüdü, sizi yidim didi yāni yapıdıñız bēn didi terfiye yapacādım yapırdıñız. (II-13.30)

gelecektim (sor.)

1.1.2.2.1.4.2. İkinci Teklik Kişi –(A)cĀdlġ

nīdecēdiġ bunu hindi elleriġ ġızınıġ yanda dimiş, anama èle dimiş ġārdaşım. (I-30.11)
 āşık, enişde yapmıcādıġ bunu dedim, yā yā elleme bunnara haġ dedi bu dedi, şeyetdiġi
 bunun bū, başġa bôle bi hē. (II-30.56)

1.1.2.2.1.4.3. Üçüncü Teklik Kişi -cAKdI -cĀdI

o bi olcekdi burdā, len görēceġ hemen duru mu şurda dūrdū yerde hemen bi şey yazar,
 ġafadan_öle düşünme yoġ heġ. (II-65.36)
 yā ġarşıdāni görmīġ mi dīy, emir beklīy dīy, bizim dīy ġafamızı yuracādı dīy. (I-5.27)

1.1.2.2.1.4.4. Birinci Çokluk Kişi -cĀdlġ

buraya vermeye de gidēydik biz dīnarıġ yarısını alcādık, (II-35.10)
 bunnā olmasa biz mālub_ olcādık, bunnā bize şētdi, (II-53.12)
 biz yayan gidcēdik ya, sevkāt gelmiş yoġardan. (II-55.28)
 biz āyı bēyi bilmēcēdik allah rāzı_olsun o bizi oġutdu bu ġadar telefonumuzu_ede biliz
 yavrum. (II-58.3)

1.1.2.2.1.4.5. İkinci Çokluk Kişi -cĀdlġIz, -cAkDIġIz

gelcēdiġiz (sor.)
 gelcekTiġiz (sor.)

1.1.2.2.1.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi -cAkDIġAr, -cĀdI

gelcēdi (sor.)
 gelcekTiler (sor.)

1.1.2.2.1.5. Geniş Zamanın Hikâyesi

1.1.2.2.1.5.1. Birinci Teklik Kişi -(V)rd I⁴m, -mAzdġm

erzincanda eridim, ġıpgırmızı eridim bunun ġibi çavuşlā filan deġişmezdim kendimi. (I-25.7)
 esgiden geşli_imde giderdim, yolmā giderdiK_ovayā, ekine, pāncarā. (I-27.10)

çekêrdim men hâcîya gittim ğarafıl şeylerini çekêrim ya çekmēm hacîya getdîm. (I-29.16)

tabî hah hâ bunu men sabâ ğadar ölçer tökerdim inanî, hê öldü. (I-38.6)

âklım yoĥ ay nenem âklım dē bi zaman, olsa annadırdım heç ğafam yoĥ. (I-52.17)

nînni sôlemezdım hêç, bûnnar êlece. (I-54.31)

tabî adanadan gelme duyardım ben dedelerimizden adanadan. (II-1.8)

okûrdum o ben gelesiye ğâldırdı biz garaca çıkıp da yanî ğaraşdan benzinlikdē löbeticileri deĝışdiresiye zâtî, om, beş daĝğa dolurdu, (II-18.14)

bi cesediñ, içinden su işdik de âlaşırıldı da onnardan duyardım ben. (II-28.15)

şîndi bek yapmıyom dâ, bilēydim siziñ gēlcēñizi ben acık yapârdım, (II-44.18)

gelirdi evimize çok gelirdi, misâfir, olurdu ben ĝonuşmazdım. (II-58.8)

ben, ilēni vurârdım, bi de yanîma tēfcî, ilēnci benidim (II-60.15)

ninemden duyardım anam burda dōmuş Sâten. çok bolluk annadırdı orda nē eksen bitermiş. (II-67.40)

1.1.2.2.1.5.2. İkinci Teklik Kişi -(V)rdl⁴η, -(A)mAzdlη

itē atardın şurâ, sindı maķas ĝoyardın, (I-6.16)

bizim ĝenşlimizde de ē pek nişannıñınan ĝonuşdurmazlardı, ĝonuşamazdın. (II-3.1)

parâyna, alırdın hindi ĝüldük gene esgi ĝünner gelmesiñ, aman faķır kôy. (II-19.6)

bi paca, olurdu yavrum, oraya, acık kesdir, kemir dókerdın, acık yarım kerme vururdın, işde. (II-20.55)

beygir, arabasîysa şıñgırdaķlar daķardın beygiriñ boĝazına moĝazına süslerdın, (II-45.47)

1.1.2.2.1.5.3. Üçüncü Teklik Kişi -(V)rdl⁴, -mAzdl, -(V)rdl⁴n, -mAzdln

ya'â, damat filân ĝórmezdi, herkez kendi böyük gücük bindiridi, (I-1.15)

anam rāmetlik derdi şu ĝariban uyüy derdi, uyuklardı baya resmen. (I-4.20)

hî esgiden ôle beş sene filân oturmaz gelin dünyâda, gelin bēle diñelirdi, sôrudurdu gelin ĝāyi. (I-6.38)

e tâbî birbirimizine ama samîmiyetlik dosluk kopmazdın (I-9.35)

etirafa dâvetiye ĝonderdik oĝucu gelirdi. (I-11.6)

şimdi esgiden ğıSısdeme ne olan ğıS ne_olanı görmemek kaydıyle, e görmezdin. (II-36.4)

çemen_ekmek şimdi ē akşama dōru bi er çıkarırdık, giderdin kıasapdan çemen alır gelirdin, (II-36.13)

bu kóyde dūün_olsun_avşārda deliğannı ğalmazdı bura gelirdi. (II-38.19)

kına yaqmıya gēldiklēnde birisi tēf çalardın hani oşama devam o ğāri hāni oşama (II-50.20)

1.1.2.2.1.5.4. Birinci Çokluk Kişi -(V)rdıh, -(V)rdı⁴k, -Amazdıh, -mAzdık

e evelden dūünnerde, üç gün_olurdu, çālgı çalardıh, keşgek dówerdıh evellerinden hindicik her şey ğolaylaştı hēy yavrum, (I-1.10)

olma mı canım nişan_oldu mu hepici kóye buyurun_iderdik, (I-3.15)

sabahınan ē kaḥardıh, ilK_oruzda kaḥardı́k, yolmaya giderdik çıldırlara, (I-3.34)

gelin bacı dērdik hē ondan sōna meselā önceden sındı denirdi şimdi ne_o sosyeteleşdi maḥasa döndü. (I-8.12)

esgi dúünnerde oduna giderdik, (I-9.30)

geceleri toḥurduḥ gündüz başğā_işe baḥardıh onu işden saymazdıh da gece toḥurduḥ onu. (I-43.5)

cāminij yanda yemek memek yērdik işē_iderdik işē bulamazdı́k biz_ōrda annadıñ mī otel, (II-43.3)

biz bi yere gelesē ğadar dūúmnüz bitesiyē ğadar birbirimizi görmezdik, (II-58.6)

1.1.2.2.1.5.5. İkinci Çokluk Kişi -(V)rdıñız

atı bulsāydıñız parıyı_alıdıñız amma āt getdi para da getdi verij tūfē, (I-35.16)

helvā varıdı, başğā yok. nası yapardıñız, dene fasilliyi haşıladırdık, süzērdik suyunu ēşiyne yağını ğavırdık_üsdüne döker, özleşdiri o zaman ğörduḥ. (II-44.11)

1.1.2.2.1.5.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(V)rlArdı, -(V)rlĀdı, -mAzlArdı, -(A)mAzdı

onnarıñ yērleri filān eveli bi gelillerdı. (I-1.3)

ğız_evine davılınan giderdi millet birikirdı oynaşa oynaşa götürülerdi. (I-3.19)

şindi yok bizim esgi, esgiler varıdı hârbe gidenler ānnadırlardı biz de gāyi yok şindi ôle bi şey yok ki? (I-5.1)

suyu dolduru gelirim suyu dağıtırım, çıh dışarıya o ğadar bi diye orıya ğoymazlardı, ôle_ābīm yōh yoğ ğoymazlardı. (I-15.21)

e nēdelim nāsip sizindir allahın_emriylen dērlērdin eh sav_oluñ çay_içer toğalaşır memnunnūnan gelirdik. (I-41.5)

odun modun getirillerdin bayrā_ı tikellerdin eşşē_iñ_ūsüne buriya gelirdin bu, annatsın ... tārīhcidir bū, bu annatsın. (I-50.7)

ibirām_emmim vādı benim damı vardı böyük bunun dedes_i_olur onuñ dama bālarlādı deveyi yüksekd_onuñ damı. (II-3.36)

edincek ōrdan ğālma hacı deşdivan derlēdin dedemiñ_adına, hacı deşdivan. (II-29.36)

yā biz size hayret_ediyo derlēdi, (II-30.19)

yā işdē pēygamberlerden efendim ōrdan burdan sōna hazreti aliniñ harp cenklerinden filān bu şekil bi takım annatırlardı. (II-35.24)

o zuman o zuman hiç ğatiyen ōlanna ğız ğatiyen yāni biribirini ğöremezdi, (II-46.17)

1.1.2.2.1.6. İsteĝin Hikāyesi

1.1.2.2.1.6.1. Birinci Teklik Kişi -Aydım

hap_atdım da mīdem_ārīy, ah romatizma olmayaydım ğuzum birez şaşırdım men, yörümem de zor. (I-6.35)

ah āh! şey_idēydım kiremitde evler yapaydım, elimde olaydı da kiremitde evler yapaydım ha bu ōlancāzıma ĝalaydı. (I-30.31)

1.1.2.2.1.6.2. İkinci Teklik Kişi -Aydıñ

ondan sōra gene esgi devām_idiyo silah_atmā abūv! dünden bi ĝörēydiñ bi biñlercē işde (II-45.32)

sen az dā yarım sāt eveli ĝelivirēydiñ, vallā şindi trağdörüle gitti_o ya, eve gitti. (II-54.22)

1.1.2.2.1.6.3. Üçüncü Teklik Kişi -AydI

ah ğız_Uolmımaydı da olan_Uolaydın, nıdecēdiñ bunu hindi elleriñ ğızınıñ yanda dimiş,
(I-30.11)

elimde olaydı da kiremitde evler yapaydım (I-30.32)

1.1.2.2.1.6.4. Birinci Çokluk Kişi -ēydIk

buraya vermeye de gidēydik biz dınarıñ yarısını alcādık, faķat gitmedik burda
ġaldıK_Uişde bōle. (II-35.10)

geleydik (sor.)

1.1.2.2.1.6.5. İkinci Çokluk Kişi -ĀydIñIz

dün_Uolāydınız burda gelēydiniñiz dün çavuş vardı yā, size bi dū_Uün gösderdik. (II-45.11)

sen_Uonu biri varıdı şindi az_Uönce gelivirēydiniñiz çok güzel türkü sōler. (II-54.21)

geleydiniñiz (sor.)

1.1.2.2.1.6.6. Üçüncü Çokluk Kişi -AydIIAr

geleydiler (sor.)

1.1.2.2.1.7. Dileğın Hikâyesi

1.1.2.2.1.7.1. Birinci Teklik Kişi -sAydIm

gelseydim (sor.)

1.1.2.2.1.7.2. İkinci Teklik Kişi -sAydIñ

sen dōmasaydıñ, sēnden bıkdım, nēy seniñ derdiñ? (II-2.15)

1.1.2.2.1.7.3. Üçüncü Teklik Kişi -sAydI

genelde pancar ē kıta işlemleri olmasaydı çok çok eyıydın, (II-36.23)

yā yā dē_Uil, o gidip de okumaz, okutmasaydı bizi, biz āyı bēyi bilmēcēdik allah
rāzı_Uolsun o bizi okıtu bu ġadar telefonumuzu_Uedebiliz yavrum. (II-58.3)

1.1.2.2.1.7.4. Birinci Çokluk Kişi -sAydIk

gelseydik (sor.)

1.1.2.2.1.7.5. İkinci Çokluk Kişi -sAydIniz

atı bulsāydınız parıyı aladınız amma ât getdi para da getdi veriñ tûfē, (I-35.16)
gelseydiñiz (sor.)

1.1.2.2.1.7.6. Üçüncü Çokluk Kişi -sAydller

gelseydiler (sor.)

1.1.2.2.2. RİVAYET

1.1.2.2.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

1.1.2.2.2.1.1. Birinci Teklik Kişi -ml⁴şl⁴ml⁴şl⁴m

onu nası oldu ġā bilemiyem dā yeñi dünyeye gelmişimişin, (I-30.8)

1.1.2.2.2.1.2. İkinci Teklik Kişi -ml⁴şl⁴ml⁴şl⁴ñ, - ml⁴şl⁴ml⁴şsl⁴ñ

gelmişimişin (sor.) müşümüşsün

gelmişimişin (sor.)

1.1.2.2.2.1.3. Üçüncü Teklik Kişi -ml⁴ş(I⁴)ml⁴ş

ële diyince bo yazık haydē anamı tāylamadān goymuş gitmişimiş. (I-30.12)

esgiden böyümüşümüş şu ġārşıdāymışımış kō ävler, (I-34.5)

ġuyudan su çekmişimiş ġoyvı ġārdāşım ġēlsin demiş, deyince ōrda ġā biliş

ġalış_olmuşlar ġardāşlarınna, (II-29.23)

gerisin geri dönmüş bakmışımış, hā keçi hē, (II-5.53)

mādenler buñarı dē su ġaynā var, oranıñ oturmuşumuş oraya oturmuşlarımış,
(II-5.6)

1.1.2.2.2.1.4. Birinci Çokluk Kişi -ml⁴ş(I⁴)ml⁴şl⁴z

gelmişimişiz (sor.)

1.1.2.2.2.1.5. İkinci Çokluk Kişi -ml⁴şl⁴ml⁴şsl⁴şl⁴z

gelmişimişsiniz (sor.) müşümüşsünüz

1.1.2.2.2.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi -ml⁴şl⁴Ar⁴ml⁴ş

yāni duydūumuza göreatalarımızdan delilerırkından o yandan bi yērden gôşmüşmüşler, (II-11.4)

ertūrul bôlē geçmişlerimiş bu tarafa, bi kısmı ğalmışımış, bize bu ūr dēil diyo, biz diyo gitmeyelim, dönelim diyo. (II-53.7)

1.1.2.2.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti

1.1.2.2.2.2.1. Birinci Teklik Kişi -yomuşum

geliyomuşum (sor.)

1.1.2.2.2.2.2. İkinci Teklik Kişi -yomuşuñ, -yomuşsuñ

geliyomuşuñ (sor.)

geliyomuşsuñ (sor.)

1.1.2.2.2.2.3. Üçüncü Teklik Kişi -yomuş, -iymiş

sözüm yabana bi eşşek yolu, çır yolu gibi şôle bi ince bi şey geçiyemiş, (I-2.22)

biri āfyonuñ çay ğazāsından biri ısbartanıñ senirinden, yalnız o zuman āķca geçiyomuş, (II-32.19)

ôle bi rüzgāresiyomuş ki yāni o sāndalcılā, ğayıkcıklā çalışmıyomuşorıya, (II-32.50)

āsgi büyüklerimiziñannatdīına göre şey aydınnatmak şey haberleşmede ğullanılıyomuş bû şeyler ışıqla, (II-49.6)

o da lapordaş yapıyomuş sāti, tabī tabī unutuldu ğā onnā bizim burdan kāĥdı yavrum. (II-50.24)

onu atıp gideniñ birisi ğelmiş burda ünneyomuş, iplikci ğeldi kepici ğeldi ünnēyomuş, (II-52.37)

hattā orda dēirmen varımış da bunıñ dedesi varımış gök memmed çok çekiyemiş. (II-55.19)

1.1.2.2.2.4. Birinci Çokluk Kişi -yomuşuz

geliyomuşuz (sor.)

1.1.2.2.2.5. İkinci Çokluk Kişi -yomuşunuz, -yomuşsunuz

geliyomuşunuz (sor.)

geliyomuşsunuz (sor.)

1.1.2.2.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi -yolar(ı)mış

çayın içinden geçiyokan bû şey gırılıyo. hani mevsimini bilmiyom ben evet. o yandan geliyolarmış. (I-5.15)

innërde yatıyollarmış innere giryolarmışımış. (I-34.8)

1.1.2.2.3. Geniş Zamanın Rivayeti

1.1.2.2.3.1. Birinci Teklik Kişi -(V)rml⁴şl⁴m

gelirmişim (sor.)

gelirmişin (sor.)

1.1.2.2.3.2. İkinci Teklik Kişi -(V)r⁴ml⁴şl⁴η

gelirmişin (sor.)

gelirmişsin (sor.)

1.1.2.2.3.3. Üçüncü Teklik Kişi -(V)r⁴ml⁴ş

ğaklığa ğadar denizli ğaklık var ya, orıya ğadar bu havālenin vergisini toplarmış. (I-35.10)

ben internetden benim_olan tırafık polisi o aradırmış hër tarafı yedi yerdemiş (II-3.26)

äsgiden_orda arāzi yok zāten hep merā her taraf örda sularmış adam (II-6.22)

şindi bi amcam laf bilmeyen asgerl_ini gonuşurumuş kendi fakir_olan da dedesinin zengin_ini annatırmış. (II-13.12)

1.1.2.2.3.4. Birinci Çokluk Kişi -(V)rml⁴şl⁴z

gelirmişsiz (sor.)

1.1.2.2.3.5. İkinci Çokluk Kişi -(V)r(I⁴)ml⁴şsl⁴ηl⁴z, -(V)r(I⁴)ml⁴şl⁴ηl⁴z

gelirmişsiniz (sor.)

gelirmişsiniz (sor.)

1.1.2.2.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(V)rlAr(I)mlş, -IlĀmlş

efendim benim āacımı kesdiñ cerityaylalar da eşşekleri çevirir, baltalarını alılıarmış de mi, (I-9.32)

tabī tabī oduna giderlerimiş. şu aqdā dērizona (I-13.2)

bunlar bile asgerde geri hizmetde kullanılırmış, (I-20.31)

bubamgili bulamamış bağırğan veli dērlerimiş bubamıñadına, bağırğan veli. (II-29.41)

gelirlerimiş, bōle birbirlerinin ellerinden sıkı sıkı tutarlarımış, (II-48.41)

sürttūme deriz bizona zencirne hādī getirilēmiş, arabalarında şına yok hani o demir şına deriz biz ya o yok, (II-68.17)

o bi selve deriz āaçtan malların boynuna takmakıçin önnarı keser götürülēmiş düzmekıçin evden tās, (II-68.20)

1.1.2.2.4. Gelecek Zamanın Rivayeti

1.1.2.2.4.1. Birinci Teklik Kişi -cĀmlşlm, -(A)cAkmlşım

gelcēmişim (sor.)

gelecekmişim (sor.)

1.1.2.2.4.2. İkinci Teklik Kişi -cĀmlşlñ, -(A)cAkmlşslñ

gelcēmişñ (sor.)

gelecekmişñ (sor.)

1.1.2.2.4.3. Üçüncü Teklik Kişi -(A)cĀmlş, -(A)cAKmlş

tarlam hılan yoñ, yōñ meni yāzmadılar meni yāzmadılar yazıñ, māña yazım dediñiz verilecēmiş veriñ aylā bālañ meni. (I-27.4)

gelecekmiş (sor.)

1.1.2.2.4.4. Birinci Çokluk Kişi –(A)cĀmlşlz, -(A)cAKmlşlz

gelcēmişiz (sor.)

gelecekmişiz (sor.)

1.1.2.2.4.5. İkinci Çokluk Kişi -cAkmlşslşlz

gelcekmişsiñiz (sor.)

1.1.2.2.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi -AcAKlĀrmlş

geleceklermiş (sor.)

1.1.2.2.3. ŞART

Fiillerin birleşik çekimlerindeki bu yapı aslında çoğu kere bir temel yüklem oluşturmaz. Temel yüklem yapmayan ve dolayısıyla temel cümle olmayan şart çekimli yapılar, bugün artık araştırmacılarca zarf tümleci olarak değerlendirilmektedir.¹³⁷

1.1.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

1.1.2.2.3.1.1. Birinci Teklik Kişi -Dl⁴ysAm

geliñalmadım ki, geliñ deñoldūysam da ğaşdım unuttum, (II-16.10)

1.1.2.2.3.1.2. İkinci Teklik Kişi -Dl⁴ysAn

geldiysen (sor.)

1.1.2.2.3.1.3. Üçüncü Teklik Kişi -Dl⁴ysA, -Dl⁴sA

allah yazdīysa yāni oñış olacañsa ôleñolurñondan sōna iki, bi, iki, üş gidilir yāni, (I-17.11)

bu adam ne āldīsa ben dēñonu ālcān der ğızıññanası bubası (I-44.11)

¹³⁷ bkz. Leyla KARAHAN; “-sa/-se Hakkında” *TD*, S. 516 , Ankara, 1994, s. 471-474.; Gürer GÜLSEVİN; “Türkçede Şart Gerundiumu Üzerine” *TD*, S. 467, Ankara, 1990, s. 276-279.; Hayati Develi; “(sA) Morfemli Yardımcı Cümleler ve Bunlarla Kurulan Birleşik Cümleler Üzerine Bir Deneme”, *TDAY (Belleten 1995)*, Ankara, 1997, s. 115-152. Ayrıca ek hakkında geniş bilgi için bkz.KORKMAZ; “-sa/-se Dilek –Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?” *TDÜA*, s. 160-167.

ätme ālam şu ğızına olan biribirine yāngın ätme dutma dedise de veliāğa dīñlemedi, (II-9.22)

e çocuk görümüçün her ne alırsa allah ne verdise onu alırlar getirirler görler horàya. , (II-10.14)

bu camı dedi kim ğirdisa dedi ğadınca dedi dağdırıñ dedi. (II-49.24)

mağasları varıdı kırklık dellerdiŋa hē kırklıkla kırkallardı iñtiyaçsa, alakaldıysa evde onu eve götürüler yıkarlar, (II-57.8)

1.1.2.2.3.1.4. Birinci Çokluk Kişi -DI⁴ysAK

geldiysek (sor.)

1.1.2.2.3.1.5. İkinci Çokluk Kişi -DI⁴ysAñIz

onnar gönlŋolursa münāsip gördüyseñiz biz de münāsip gördük derler. (II-59.16)

1.1.2.2.3.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi -DI⁴lArsA, -DI⁴ysAlAr

geldilerse (sor.)

geldiyseler (sor.)

1.1.2.2.3.2. Şimdiki Zamanın Şartı

1.1.2.2.3.2.1. Birinci Teklik Kişi –yosam, -iysem

nöbetci çawuşu nöbetci subayına tekmil verdi, nöbetci subayı da nöbetci āmiri bizim sālīm teğmendi iyi bilebiliyosam nöbetci āmiri ŋa tekmil verdi. (II-10.108)

geliyosam (sor.)

geliysem (sor.)

1.1.2.2.3.2.2. İkinci Teklik Kişi –yosañ, -iyseñ

eliñden geldi ğadā hayır hasanat yapabiliyosañ yapıyoñ yapamazsañ eliñde varısa veriyöñ eliñde yŋusa bağıyoñ. (II-26.35)

1.1.2.2.3.2.3. Üçüncü Teklik Kişi -yosa, -I⁴ysA

varısañ eliñden ne ğopıyse bi şeylerŋeletirseñ veriseñ bi şeylerŋalısañ, (I-22.10)

hasdası vardır sigortalı değildir şey değildir bu amelet olcağdır yapdıramıyosa buña yardım yapcaz, (I-9.20)

hē onu serir çocuğ mocuğ oldu müdu ginē āltın māltn götürü tağarız, golumuzdan ne ğopıysa onu yaparız. (I-36.38)

nē olacığ torun olūysa bi şıetmezdik yā bilmezdiK_eveli biz hazırlık. (I-52.18)

ķız tarafı yataK_odasını yapıyosa olan tarafı da beyaz_eşyā tarafını, mobilya tarafını bunnarı yaparlārdın. (II-36.8)

bizim bu taraflarıñ zepzesi meselā yüz liraya geçiyosa orıyı iki yüz liraya alıllardı orayı eyi_olurdu (II-40.43)

yoğdur yoğ aynı bildi_iñ ne türlü kiyiniyosa kô yerinde_aynı o şekilde (II-41.35)

1.1.2.2.3.2.4. Birinci Çokluk Kişi –yosak, –iysek

geliyosak (sor.)

geliysek (sor.)

1.1.2.2.3.2.5. İkinci Çokluk Kişi –yosañız, –iyseñiz

ne isdıyseñiz verim, haydiñ gidelim, size de allah rāzı ussun. (I-28.1)

geliyosañız (sor.)

1.1.2.2.3.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi -yölāsa, -yolarsa, -iyseler

ē türkmenner de geçerken hudütten mi geçiyolar nası geçiyolarsa, ben türkmenim demiş, türk benim demiş biz o şekilde, (I-20.6)

mal veririz kesmeK_üçün sōra āyran yōurt çalırız ne ğadar isdıyölāsa herkesden onar om_ubeşer yirmişer kilo onar kilo hālına göre herkisiñ yōurt çalıllar ona, (II-17.5)

geliysseler (sor.)

1.1.2.2.3.3. Geniş Zamanın Şartı

1.1.2.2.3.3.1. Birinci Teklik Kişi -(V)rsAm, - mAzsAm

şindi maşşallah cāmiyi men āydan_aya görebilirsem anca görübiliyom. (I-14.8)

böyle yāni bi yararlı bi insan olabilirsem cenāb_allah ne mutlu insannara. (II-42.40)

ben meselā seniñ sâcā bobañın ya, kîmi dersem onu alcañ kēndi başıña filanca olmaz yō. (II-59.12)

sōrsam su_āl_etsem dilim dolaşır / beni söyletmeyen ar mıdır bilmem (II-23.101)

yāni yirmi dört sātde pāytatını alamazsam boynumu alıñ filān dedi. (II-64.16)

1.1.2.2.3.3.2. İkinci Teklik Kişi -(V)r(I⁴)sAñ, -(V)rsAn, -mAzsAñ

dolanır gelir her yeri aynı geliniñ gezdī gibi at_arabasıynan. geldi mīdi veriverisen silah mı tūfāḫ mı taḫīr taḫīr yıḫallar yeri gōḡú. (I-6.22)

işde bōle şapḡanıñ_ıçine hē bularsañ içinde, alıllardı birer öte beriler yellerdi, (I-14.2)

verecēñ haḡḡımısa benim şeyi dīy buyrultuyu, buyrultuyu vermeSsen def_ol diyeceksiñ dīy. (I-39.28)

ḡoyārsañ bir_iki naḫış_üsdüne ḡoyūyūñ ḡoymaSsañ ḡoymūyūñ. (I-43.22)

ḡēndiniñ baya yāzdī_ı çoḡ şīrleri var ıdersen kēndi yāzdī_ım şēyden bi dene sōlīm (I-51.14)

gidēsen de ḡaz lambasını da eline alır öyle gidēdiñ. (II-2.13)

hindi bizi yer de_ēle satlā çıkarsañ hemen o da_edecek, (II-12.36)

eliñden geldī ḡadā hayır hasanat yapabiliyosañ yapıyoñ yapamazsañ eliñde varısa veriyon (II-26.35)

hayvana sevgi yaparsañ, malım dersen onun yüzünden_ıdāre oluyo āz buz_ınsan, demessen olmuyo. (II-27.57)

tepsiye şōle isteḡe, istersen şey yapallā petmez dōkersin bōle şeye bastırılır, petmez dōkülür. (II-70.20)

yemek verisen yemēni veriler, vermezsen işde o ḡadaḫ. (II-63.3)

1.1.2.2.3.3.3. Üçüncü Teklik Kişi -I⁴sA, -(V)rsA, -mAssA

heye ḡōññden ne ḡoparısa getirile. (I-3.32)

yapāları dūrüyük satılırsa satılır, satılmazsa yūrúḫ, yorgan sırarıḫ, heye dikdirirík, (I-3.40)

bu dedim yarın om_başı_olursa biz dedim bunun arḡasına nasıl düşüp de löbete gidicēz, (I-20.25)

yaḡ_olmazsa bal_olsun / bal_olmaSsa sulu sulu rahmeT_olsun. (I-25.5)

1.1.2.2.3.3.4. Birinci Çokluk Kişi -(V)rsAk

total işde şey ne dêrsek turbe diyik, turbe, yedi gişi var gelmiş hecazdan, şeyden tā kıyden o da toplamış biri, (I-3.5)

kerem_eder bunda görsak sazlari diyo / hatırıma düşdü yârin sözleri (I-35.27)

sıkı sıkı dutardıKُونu, ğacırsak ğacıran bu ğacırdıysā parayı da bundan geri alıyoduñ.
(II-45.37)

1.1.2.2.3.3.5. İkinci Çokluk Kişi -(V)rsAnIz

bunda sayarsanız beni saymañ didim yav, herkez kendi cebine_ııçıyo azancını_ııçıyo.
(I-15.24)

şuhuda götürün demiş tapıları isderseniz nedcez biz suyu, (II-59.9)

1.1.2.2.3.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(V)rlArsA, mAzlArsA

urba uş daqım, dört daqım ni isderlerse o asbabı ederiz. (I-28.18)

seniñ ğızı meniñölana allahıñemriyne alacıñ dıñn varırıñ vērellerse vereller
vērmezlerse bizde satlıñ ğız yoñ diyēller ğoyallar gideller, (I-40.2)

e isderlerse peki, isdemezlerse ya'a bôle gızı bitiriyoS. (II-24.21)

gızlevinden ağırılıbalırdı gız, gaş dutdurabililirse alıllardı şiyine göre. (II-39.32)

1.1.2.2.3.4. Gelecek Zamanın Şartı

1.1.2.2.3.4.1. Birinci Teklik Kişi -(A)cĀsAm

gelecēsem (sor.)

1.1.2.2.3.4.2. İkinci Teklik Kişi -(A)cĀsAṇ

olan evinden yāni oruya çay, ġāve bi āıız dadıııdıyler, nişan dakacāsañ daķarsıñ,
dakmācāsañ dūüñüıidersıñ. (II-11.13)

canım şimdi tabī hālīne göre niçolursa kendiñi nası rahat etdirebilcēsen oña göre yersin.
(II-41.11)

şûbe sülüsünü veriyo, tirennen gıdcēsen tirenne, otobosunan gitcēsen parañı veriyo elıñe. (II-48.35)

1.1.2.2.3.4.3. Üçüncü Teklik Kişi -(A)cĀsA, -cAksA, -cAḥsA

evelā faḳir āyle olup da çocūu zekī okūycaksa onnara burs vericēz, (I-9.19)

allah yazdīysa yāni oḷış olacaḥsa ôleḷolurḷondan sōna iki, bi, iki, üç gidilir yāni, (I-17.12)

sēniḡ ḡızı bōn isdemē geldik derik, verecēseḷadam üç gün müsāde verir üç gün sōna varırık āmin der gelirik tamam mı, (I-18.2)

elbise hē heye sen de bōn pırtı yazacık derik, beşḷaltı ḡönşu gôtürürük ne yazılacāsa yazarıḡ. (I-18.6)

ginē nişanḷolcāsa da pērşembēyse de olcāsa da, dawulcu dutarız nişan taḡarız altın taḡılır, (I-36.4)

biz bi eşimize dosdumuza danışalım diyelim, ondan sōra ḡararımızı verimiz, vēcēse vēcek vērmicēse vēmicekdir (II-9.10)

herkeze ne alınacaksa āyle sāhibi kēndi vaḡdiḷeyi olannar gider alır, (II-35.23)

hanımlar kirmenne eğirillerḷonu ip yapallar işde ne olacaksa oḡa ḡöre yapallar gereken şeyi ihtayaşları. (II-57.9)

1.1.2.2.3.4.4. Birinci Çokluk Kişi -(V)cĀsAK, -(V)cAKsAK, -(V)cāsaḡ

geline bi altınḷalıyık üç beş ni alacāsaḡ, altın dōşüne, dōşüne gücümün yetdi ḡadar, (I-28.16)

yāvrum bi ḡızı alcāsaḡ varıS, e saḡa geldiḡ hoş geldiḡ allāhın emri peygamberiḡ ḡāvli biz seniḡ ḡızıḡā ḡēldik (II-61.19)

geleceksek (sor.)

1.1.2.2.3.4.5. İkinci Çokluk Kişi -(V)cĀsAḡIz -(V)cAKsAḡIz

gelecekseḡiz (sor.)

gelecekseḡiz (sor.)

1.1.2.2.3.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi -(V)cAKlArsA

geleceklerse (sor.)

geleceklerse (sor.)

1.1.2.3. KATMERLİ ÇEKİM

1.1.2.3.1. Geniş Zamanın Rivayetinin Rivayeti:

sôlüyüm hē, önce bi de şēderlerimişimiş biz onnara daħa aqlım_ermiy benim gelinnere uşğur işlērlerimiş kôyneK_ışlērlerimiş. (I-43.26)
biz yörü_üz baħ deve devecilile atalarımız devecilile ūraşan göçer, gelip göçerimişimiş. (II-5.1)

1.1.2.3.2. Şimdiki Zamanın Rivayetinin Rivayeti:

geliyomuşumuş (sor.)

1.1.2.3.3. Gelecek Zamanın Rivayetinin Rivayeti:

gelecekmişimiş (sor.)

1.1.2.4. EK FİİLİN ÇEKİMİ

1.1.2.4.1. Görülen Geçmiş Zaman

1.1.2.4.1.1. Birinci Teklik Kişi

ben ilkokuldāydım bizim kendi_odamız var māhallemiziñ isim deme yok, (I-15.19)
ben ğarargāhdaydım, ğarargāhdaydım işde bunnarın gibi gelenneri hep yāni toķatdan geçiridim. (I-25.8)
ŭş sene sī_ır gütdüm kôñ sī_ırını, fakiridim. (II-28.20)
assubay da benidim hepsi benidim başğa yok benim şeyim bū. (II-30.6)

1.1.2.4.1.2. İkinci Teklik Kişi

varıdın (sor.)

1.1.2.4.1.3. Üçüncü Teklik Kişi

canım türkiyeniñ on beş millon nûfusu vardın_amcam, şindi_oldu atmış beş yetmiş millon nûfūs_oldu, onun_uçü devlet fakiridin harpden çıkdıñ (I-10.6)
o_anıçin_öleydi benim geşli_imde, (I-14.7)
çavuş tālimgāhına ayırdıla bizi, o bizden boyluydu öndeydi, (I-16.13)

varıdın çobanlığ da vardı ē bu bizim malımızıñ, ğoyunumuzıñ yayıldıı yer baraÇ oldu (I-20.7)

bu benim dèyzemiñ ölüydun analarımız ğārdaş, (I-41.19)

yā şimdi şöleydi yani biráz dedem mardı dedemiñ yanında ğalırdım, (II-1.20)

ibirām emmim vādı benim damı vardı büyük bunıñ dedesi olur onuñ dama bālarlādı deveyi yüksekd onuñ damı. (II-3.35)

1.1.2.4.1.4. Birinci Çokluk Kişi

bizim zamānımızda oğul yōudu ki kóy hocası varıdı, biz nerdēn, yōudu cāhilidik yavrum biz. (I-23.2)

ālman harbinde biz asgerdēydik lan, (I-32.14)

dört dene çocuğ nenemiñ evine çıhdı getdik fakirdik çoğ fakirlik çekdik, (I-42.2)

ya’a kırKüşde gitdik biz, alman harbinde biz ordaydık. (II-26.22)

irezil yaşamdız, çünkü irezil yaşamdā ne olur? (II-27.1)

gülizar bacım der hindi bene bu, bēş ğardaşıdık biz de, (II-28.21)

1.1.2.4.1.5. İkinci Çokluk Kişi

varıdıñız (sor.)

1.1.2.4.1.6. Üçüncü Çokluk Kişi

varıdılar (sor.)

1.1.2.4.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

1.1.2.4.2.1. Birinci Teklik Kişi

hē cumhuriyetinen yaşadımsın ben yavrum, (II-7.3)

varımışım (sor.)

1.1.2.4.2.2. İkinci Teklik Kişi

varımışsın (sor.)

1.1.2.4.2.3. Üçüncü Teklik Kişi

uluköy, bēy bēylerin köyüymüş burası. bēyler varımış. (I-1.1)

beşaltı hâne varımış burda yerleşen. (I-2.1)

şeyden tā kıyden o da topalmış biri, buraya bi adamı getirmişle ordan, o adam da üsdüne turbe yapmış, (I-3.6)

bizim atamızın mülkü burdāymış, (I-21.24)

burası ağ ağ inimiş aqçin ğalmış, aqçin bilmiyom ben heç öllara filân gētmedim. (I-34.1)

bunnā bi obīymış yāni annayabildiñ mi? (II-3.29)

yā āslında burada meselā geçici bi yedi sekiz hānēymış, (II-6.16)

1.1.2.4.2.4. Birinci Çokluk Kişi

görmedik, biz o zaman ufāmışız. afyona ğadā gelmişler. (II-28.8)

1.1.2.4.2.5. İkinci Çokluk Kişi

varımışsınız (sor.)

1.1.2.4.2.6. Üçüncü Çokluk Kişi

varımışlar (sor.)

1.1.2.4.3. Şart

1.1.2.4.3.1. Birinci Teklik Kişi

varısam (sor.)

1.1.2.4.3.2. İkinci Teklik Kişi

varısañ (sor.)

1.1.2.4.3.3. Üçüncü Teklik Kişi

ğızım filân var dedi mi? var, yōsa yok. (I-6.41)

nerde avşarlı varısa dāveTederiz onnar dāhi geliller, (I-9.9)

ğızısa nenesinin adını ğoyuyōlar. (II-22.14)

ē olan taflīysa ē ya pazar gún gideller ya cumāy gún perşembe gún gideller
ğızısdemèye. (II-24.18)

ē eyluldaysa ekimdeyse çalgı èdeller, oğu üleşdiriler, (II-24.24)

yā yā, ôlīse kolaıçılsınıhadi. (II-26.32)

1.1.2.4.3.4. Birinci Çokluk Kişi

varısak (sor.)

1.1.2.4.3.5. İkinci Çokluk Kişi

varısañız (sor.)

1.1.2.4.3.6. Üçüncü Çokluk Kişi

varısalar (sor.)

1.1.2.4.4. Geniş Zaman (Bildirme Ekleri)

KİŞİ	TEKLİK	ÇOKLUK
1.	+(y)In, +(y)Im	+(y)Iz, +(y)I ⁴ k
2.	+sIn	+ sInIz
3.	+ø, +dI ⁴ r	+ø

*Ek ünlüsü, kalın - dar ünlüdür.

1.1.2.4.4.1. Birinci Teklik Kişi

dóweller keşgeKıedeller, ğurbanım dūünnerde. (I-6.2)

ben avşardanım ta bu gelini, gelin çıkartmıya geldim ben at arabasıyla, avşardanız. (I-9.1)

amalētli bi ğarıyım amalētıoldum ğara cıvarımı kēsdiler, (I-29.1)

yalıñız ben yetmişıaltı yetmiş yedi yaşındayın (I-37.24)

ūğrunda dökülsün kırmızı kanım / ben sen gibi bir karibim / söyle güzel söyle derdiñ
nedir bileyim. (II-64.38)

şu çocū ben dīnara götürüyon torunum benimıo okumàya, (II-27.5)

1.1.2.4.4.2. İkinci Teklik Kişi

ārkadaş sen topalsın sen burda ğarların başında ğal, (I-47.43)

mēmet dayı dedi usdāmsın dedi bu atlā da usdam dedi, (II-30.54)

1.1.2.4.4.3. Üçüncü Teklik Kişi

o ilenmek bi başğadır o du_a bi başğadır. (I-1.48)

maķas vardır kırh kırhklıh evet, yapāları dūrüyük satılırsa satılır, satılmazsa yūrūk, yorgan sıranıh, (I-3.39)

bizim_εsgiden soķķu diye vardı orda būda dōwülür, soķķu diye bi delikli daşdır, delikli daş (I-17.20)

yāni deĝişiklik yokdur ôzbe öz bugün şehir yerinden dut da gel bir kişi konuşması aşşā yoķarı birdir yāni. şāirdir de bu. (II-8.4)

çözmüş düĝmeleri açmış gerdanı / pamuk mudur desem ğar mıdır bilmem (II-23.106)

bir kilōmetre ileride yapālı vādır çerkezdir, şu köylē yörükdür, (II-49.11)

1.1.2.4.4.4. Birinci Çokluk Kişi

eyiyik halam bē, hoşgeldiniz. (I-3.1)

ē ora gitdī_ımızde āsgiden deligannıyız_ellēm on_om_ıbeş gişi bekār_olarak daĝa oduna gidellerdin, (I-7.11)

gelin çıkartmıya geldim ben at arabasīyla, avşardanız. (I-9.2)

şu örtāmda emin_ol bitmiş vaziyetdeyiz hani bitmiş vaziyetdeyiz. (I-12.23)

hē hē yā önce bürdāydıh doğma böyüme burdayam burdayız biz_hē atalarımız ğurmuş, (I-23.5)

deĝil türkmen, biz yörük deĝilik yavrum, (I-23.8)

baņa dekgelmedī yalnız suvāriyız ya hayvanı bildik ĝāri (II-47.20)

bū bizim komşuyuz biz bunnāla, devamlı būda hē onnā geliyolar, yāylalıķ. (II-68.13)

1.1.2.4.4.5. İkinci Çokluk Kişi

ē nēdiyiņiz nassıñız? (I-3.1)

men mādēm şōle açılīm siz benim evladımsıñız. (I-36.20)

o şinci sēvgi sāyĝı yoķ, büyü baķıñ_ışde siz burā geldiņiz siz geşsiñiz, (II-62.31)

1.1.2.4.4.6. Üçüncü Çokluk Kişi

işde bunnara bürgü denèrdi, çeki de şunnara denir, bunnar hindi yazmalar. (I-1.39)
 hâ turbe orda, orda onun ismi mirat var ondan kērî yedi evrâ bunnar, (I-3.4)
 onnar da çaprazalmışlâ adam gedyoka vurmuşlar. vuranlar hasim tarafı, (I-4.8)
 onnar yem torbaları arabada olurdu. (II-3.21)
 buriya beşaltı yörük dutmuş gine deonnâ âslında yörükmüş, gelmişle buriya
 yerleşmişle (II-6.17)

1.1.2.4.5. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanının Rivayeti

esgiden böyümüşümüş şu ğarsıdâymışımış kô âvler, (I-34.5)
 ũş dene de çocūu varımışımış. (II-29.27)

1.1.2.4.6. Ek Fiilin Olumsuz Çekimi:

âlimefe ôle bedâva efe değil, bôle sürtülerek, yağrularak olmuş bi efe. (I-4.4)
 ôle, ôle dêl şindi, bu uva beyköy beyleri varımış, onnarın emrindeymiş, beylerin
 emrindeymiş. (I-5.15)
 hê uzak dêil hê bunnar ôrdan o gelîy bûrdan üçölu olüy bunun biri halîl ibirâm, biri
 mûsa, ê biri mûsdaFa, (I-37.8)
 televizyon bize dêil zêngine / yüce tanrım düşürmedi dēngime (I-51.17)
 sâlihlyımay anam sâlihli filan dêilim de ihi sağolınam. (I-52.3)
 göca bi bayrakdar bôle hindiki gibi bayrak dêil, (II-5.36)
 ne yetmiş sekizeni be yüzelli hânedan aşşâ dêildi, (II-18.23)

1.1.2.4.7. ki < erki Pekiştirme Edatı¹³⁸

ETde er- fiilin pekiştirme, şüphe ve sorma edatı olan “erki”, **DEYA**’da genişlemiş
 olarak “ki(n)(e)” şeklinde yaşamaktadır:

âsger galmıyışdın depō gumandanı millî savunmaya bi şey telgraf çekiyo kine, millî
 savunmaya takdim diyo. (I-10.24)

da ölüm hiş bilmem ben anlatdıklarını hilân aklım ermez kine bilmem, (II-39.4)

¹³⁸ Geniş bilgi için bkz. Saadet ÇAĞATAY; “Türkçede ki < erki” *TDAY (Bellten 1963)*, Ankara, 1988, s. 245-250, Sabahattin KÜÇÜK; “Türkçede Şüphe Bildiren ki Edatı Üzerine” *TD*, S. 426, Ankara, 1987, s. 367.; ÜSTÜNER, *TP*, s.162-167.

ne hâtıram_olcaķ başğası asgerlik görmedik kine. (II-47.11)

hoca aņnatsıñ diyelim kine bizim asvalta ğadā hepsi bi pılan, (II-47.34)

1.1.2.4.8. y(İ⁴)KAn(A) < i-ken Ek-fiilin Zarf-fiil Eki¹³⁹

Ek-fiilin, zarf-fiil eki –ken ile oluşturduğu yapının birçok şekli vardır.

soyguncular āsgiden kevrınlar geçerken, he soyalım, ekseri bizim kóyúmúz ôle yerleşme. (I-2.24)

ālim efeniñ tâbi ğoyun oraya geçikene şeygil azizgil ālim efegile başğı_ediýler, başğı_ediýler. (I-2.31)

bunun asgerdeykenē bi hanımını kaçırımışla, adam samsunda asgerlik yapıyomuş orda, (I-4.1)

ne annadalım yāv, orda yaşamadıñ da giderken yaşadıñ biz. (I-16.2)

şimdi ôle dē_ıl şindi taķsiyle varı bizim_āsgiden gelini cıkarıkana ğapı dutallar (II-5.30)

oyun_oyınırkan maşala yanırdı ğınası ğün gece evet. (II-11.16)

ğına yanarkan_hanı sôlellerdi_onu canım, (II-20.36)

1.2. YAPIM EKLERİ

1.2.1. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER

Ekleri iki bölümde ele alıyoruz: Birincisi, kelimenin çeşidini ya da kategorisini değiştiren asıl görev değiştirici ekler, ikincisi ise bir kelimeden yeni bir kelime türeten kelime yapıcı ekler.

1.2.1.1. ASIL GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER

1.2.1.1.1. Fiilimsiler:

Fiil kök ve gövdelerine getirilen bu ekler, daha çok geçici isim, sıfat ve zarflar yapar. Bu hâliyle fiilimsiler; geçici isim, sıfat ve zarf anlam ve görevinde bulunabilir. Bununla beraber söz konusu eklerin, kimi zaman kalıcı isim, sıfat ve zarf yaptıkları olur. Bu tür işlev gösteren ekleri, “Kelime Yapıcı Ekler” başlığı altında işledik.

¹³⁹ krş.GÜLENSOY; *KYA*, s. 113.; GÜLSEVİN, *UIA*, s.130.;BOZ, *AMA*, s.120.; ÖZKAN, *SYAÖ*, s.180.; ŞAHİN, *BMA*, s.82.; GÖKER, *BTkKA*, s. 67.; DİNAR, *BDA*, s.118.

1.2.1.1.1.1. Mastar:

Fiil kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları şahıs ve zamana bağlı olmadan göstermek üzere –mAK, -mA ve -Iş ekleri ile kurulan fiil ismi.¹⁴⁰

1.2.1.1.1.1.1. –mA¹⁴¹

ķambur berber sebeb oldu ölümē, diye bi türküsü vardır onun belbere tıraş olmaya gelmiş. (I-4.6)

bôle soķu dē bi dāş var ālaş vardır tokmak, tokmak deller yapmaya hā tokmakta döverler onu, (I-8.18)

avşarların kökü ĩrandan dağılma derler yāni, türkiyede şindi elli altı tāne avşar köyü var avşar var. (I-9.7)

zāten buranın cumhūriyetden önce sēydili ĩrdan alma ismini. (I-13.4)

hāyır önceden damat gitme yokdu, şurda olsa olsa üç beş senelik bi şey (I-15.9)

arkadaş biz bunun işmesini bilmiyoz bize birer ğaşıķ getir dedi. (I-16.9)

evelden oduna gidiliyodu, arabayna getirilerdi odunu yakmaya, yemek bişirmeye. (II-2.30)

yok başģa bi adı yok, barak dē il de baraklı köyü ĩrdan ayırılma. (II-3.37)

allahın emri peyģamberin ğāvli sizin ğızı bizim olana isdemeye ğeldik. (II-9.8)

e çocuk görmeye gelincē yemek ğörlār, çay bişirirlār o oturlār ne ğedcekler başģa bi şey etmezler. (II-10.12)

1.2.1.1.1.1.2. –mAK,¹⁴² –maķ

o ilenmek bi başģadır o du a bi başģadır. (I-1.48)

imkan mı var oturmak? gelinler; birise bir, ikiyse iki. biz ikimiz amcayla aynı ğünde evlendik, büyümdü o benim. (I-4.16)

¹⁴⁰ KORKMAZ; *GTS*, s. 109

¹⁴¹ bkz. Tahsin BANGUOĞLU, *Türkçenin Grameri*, *TG*, TDK yay., Ankara, 1974, s. 266-277.; ERĖİN; *TDB*, s. 181-182.; Vecihe HATİPOĞLU, *Türkçenin Ekleri*, *TE*, TDK yay., Ankara, 1974, s.110-112.; Hamza ZÜLFİKAR; *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, *TSTYY*, TDK yay., Ankara, 1991, s. 116-119.

¹⁴² bkz. BANGUOĞLU; *TG*, s. 269-270.; ERĖİN, *TDB*, s.181.; HATİPOĞLU; *TE*, s. 114-115, ZÜLFİKAR; *TSTYY*, s. 121-122

geline₁ ālatmak eveliydi₁ abam, evet ısbah₁ olunurdu, (I-26.21)

sāhib₁ olmak sādıcın göreviydi o zamannarı, (II-5.29)

bu muhallenin ē eşraflāndan diyelim ġāri, büyüklerinden ōrda oturup yūsük₁ ōynamak,
ōndan kēndi₁ aralānda dīnī sohbetler yapmak. (II-8.8)

bizde mezer ōle tekgeye gitmek, şeye çıkmaq ōle bātıl dāvāya biz bek ġul₁ āsmayız, (II-26.43)

şimdi esgiden ġıS₁ isdeme ne ōlan ġıS ne₁ ōlanı görmemek kaydıyle, e görmezdin. (II-36.4)

evelā şey biri gidip gelmeK₁ için ōlan₁ evi ġız₁ evini dāveT₁ edēr. (II-46.24)

çoK₁ iyi asıl şey dedi ġınık demek, esası bu kō ... ěnme buraya. (II-59.2)

1.2.1.1.1.1.3. –(y)I⁴ş

yalnız böyük merkezlerde inönü aldı₁ aldı₁ yörüdü, ġırsal kesime gelişde menderes çıkdı
yörüyverdi hātırā. (I-10.29)

yalnız kök, yanı buraya geliş horasandan, horasandan sūriyeden gelme, özbeklerden
gelme buranın kökü he. (I-19.2)

menim de gelişim gelin₁ oluşum bura gelişim baġ seneler geşdi unutmadım₁ onū₁ işde o
günner hatırāmda, (I-41.35)

heh hayvannā ordan sulaniyomuş ekseri köyün ġuruluşu bōlmiş. (II-6.24)

nèrden geldini bilemiyoS biz ā, duyuşuma nazaran heralda ollādan gelme yerleşme
sarıgeçili yörū derler. (II-24.1)

üc₁ cüz yirmi yıl kalış var dedi yāni benim hatırladım şeyler, bayā güzel bi yayın yapıldı
ben ondan izledim, (II-66.6)

1.2.1.1.1.2. SIFAT-FİİLLER¹⁴³

Sayı ve şahsa bağlı fiil çekimine girmeyen, fakat aldığı eklerle fiilin zamanına bağlı olarak taşıdığı kavramı sıfatlaştırdığından kendisinde sıfat ve fiil niteliklerini birleştiren fiil şekli.¹⁴⁴

1.2.1.1.1.2.1. -(y)An

beş_ıaltı çeşit boyaynan kilim tohuyanlara eletirdiğ, doğudurduğ bazardan. (I-3.43)

īsanlardan oluşan deve, deveyi hē, deve şeyi heye gız gāçırma gadın gılı_ına girer, onnar da gadın asbabını giyerler. (I-3.58)

vuranlar hasim tarafları, şimdi buhurcularla, o ayrı göca musdafa o. (I-4.8)

eve mendil kilim yazarsan yere, atan para atar üsdüne, veri gāri, atan par_ıatar atan par_ıatar. ēle olurdu ğurbanım eveli. (I-6.24)

baltalarını alıllarmış de mi, burdan aracıl_ıolarakdan bizim bobamız rāmetlik çok sayılan bi kişiydin (I-9.33)

cezālandırılar var tabī, tabī yapamayannarı bi sorunuğ cevābını bilemeyenneri. (I-9.44)

orta_ıasyadan gelen asıl heç ğarışıl_ıı olmayan türkmenner bunnar, (I-12.6)

selānı veridi namazını ğıldırıldı iyiydi, sōna sōna paraya döndü_ıiş şindi parasıl_ıolan dutuyo hocayı. (I-14.15)

seyyar jandarma tugayına bālıl_ıolan yerlerde dedi kazālarında filan hiş görev yapmadıl_ıım yer yoğ dedi, (I-16.25)

o demiş hanı ohuyan ğuş da felfecir ohuyan ğuş, zamānıñ ülemāları, hocaları demiş. (I-19.46)

onlar da bi zengin olan ālmış icirādan kendine mal_ıetmiş. (I-21.26)

geri ġalanı dū_ıün sāybine, babasına yāhut amcası neyise onnara veridi. (I-24.24)

motur yōķana pancar_ıeken yōdu yeñi_ıadeT_ıoldu, yōdu ileşberlik varıdı. (I-27.13)

bu eñ soğ gelen bizim sūlāle oluyō, (II-1.12)

herkez giyim giyicek paradır para veren para altın dakan altın daķa herkez aS çok hediyesini veri. (II-4.36)

¹⁴³ Anadolu ağızlarındaki sıfat-fiil ekleri üzerine daha geniş bilgi için bkz. Ahat ÜSTÜNER; *Anadolu Ağızlarında Sıfat-Fiil Ekleri*, TDK yay., Ankara, 2000, XXIII+196 s.

¹⁴⁴ bkz. KORKMAZ; *GTS*, s. 132-133, Kemal ERASLAN; “Türkçede İsim Fiiller” *TGS II*, s. 119-125.; Bilâl YÜCEL; “Sıfat-Fiil Terimi ve Başlıca Dil Bilgisi Terimleri Sözlüklerindeki İşlenişi” *TGS II* s. 81-89.

valla erinmeyen olusa yapā yērdi, (II-7.19)

şō duman tüten yer nere diyołā, duman adı duman ğalıyo. (II-9.3)

1.2.1.1.2.3. -cAK, -caḡ

vallā yēnim ēle bi şē yok, aqıl ğalmadı ki, zekā yok annadacak yok. (I-5.4)

gel ğal desen de ġalacaḡ yannarı yoḡ ğızım hē. (I-6.6)

hepimizin suçu yok ĩpnenin biri oraya onu bālamış bi kimsenin biz de üzıldük hani o yakışacak bi iş deġil de. (II-13.33)

ıramazannıġdan level birez hazırlıklarımızı yaparık, alınacaklarımızı alırık kendimiz de. (II-15.60)

ē kız eviylen olan evi yapılacak eşyāyı paylaşırlardı. (II-36.7)

arabı tām bulmuşuñuz canım, tam konuscaK adam. (II-65.24)

1.2.1.1.2.4. -dl⁴K

hani ālim efe dedikleri de beş vakıt namazını da geçirmezimiş o adam. (I-2.28)

ġızına olan heç herşey televizondan gördüklerinden ne āliyeler ne ġuliyler, gel ğal desen de ġalacaḡ yannarı yoḡ ğızım hē. (I-6.5)

seşdikleri adamların içinde benim şey yo umuş sevk ká ıdı, ben diñeldim ġaldım. (II-26.11)

ġoyun ō geşdiklerī çanak ātdıklarını da boyadıldardı, boyacı gelidi. (II-34.33)

hı alaġodukları ġız alaġodukları ġız, ōndan demiş ki dedem irēmetlik çivti ġöyvemiş ölen halam da hu dehliz ġuyusu deriz ġuyu vārdır, (II-29.19)

yā bunnarı doġumadıġ da bizim dokuduklarımız āyrı. (II-39.26)

tamam işde burda ġonuşduklarımız, belenpınara da hacı ... alayın mēmet var mēmet o, çok ġüzel ġonuşur, (II-51.1)

1.2.1.1.2.5. -ml⁴ş

ālim efe ōle bedāva efe deġil, bōle sūrtülerek, yuġrularak olmuş bi efe. (I-4.4)

o nejmi bi de tam bōle işler için ayarlanmış bi adam. (I-4.11)

onuñ yerine piriç devreye girdi hani döwülmüş būday derik biz onu. ondan sōna başġa da ... būda döwülür, (I-17.18)

e tabī tahsillī, ādam o zaman tabī ġurānī kerim yazmış adam, (I-35.14)

ocā, a bi siyah yānmış bi tēncere içine bŷydeyden yapılmış āyran, sŷt ve yā ġuyuyo, içine ondan çōrba bişiriyo, (II-6.28)

çeşitli şeyler çeşitli boyanmış gelin başı derlerd, ona hē onu edellerdin gelin ata binerdi, (II-59.22)

1.2.1.1.1.2.6. –Asİ

bēşirliye veriseñ dēve gelesiye deve ġonyāya duza gidīy āydına incire yemişe gidīy, çürüklŷye veriseñ tilki yurasıya veresi bele paralar, orāya veriseñ bizim kōden, ŷtŷrŷ ġıyamat ġopasıya heç vermezler baġızları dēyincē, (I-47.11)

bādemliden, āyrılınca bize oġul yapılasıya çağımız geldi geşdi. (II-27.19)

asgere gidesiye aşşā yoġarı dışarıya çıġmadık burda. (II-49.15)

1.2.1.1.1.3. ZARF-FİİLLER

Cŷmlede yŷklemin anlamını çeşitli yŷnlerden etkileyen, fiilden bazı eklerle yapılmış, şahıs ve zaman belirtmeyen zarf gŷrevindeki kelime.¹⁴⁵ Zarf-fiilleri iki başlık altında işleyeceġiz: Birincisi, gŷrevi fiillerden geçici zarflar yapan “Asıl Zarf-Fiiller”; ikincisi ise, asıl gŷrevleri başka olup ya diġer eklerle ya da edatlarla birleşip fiillerden geçici zarflar yapan “Birleşik Zarf-Fiiller”dir.

1.2.1.1.1.3.1 Asıl Zarf-fiiller

1.2.1.1.1.3.1.1. -(y)A/I⁴

Genellikle ikilemelerde kullanılır.

ġız, evine davılınan giderdi millet birikirdi oynaşa oynaşa gŷtŷrŷlerdi. (I-3.19)

benim zamānımda en aşşā cāmiden kırġ kişi çıġardı sabahleyin en aşşā, aşādāydı, o zaman cāmi, bŷle ġonuşa ġunuşa ġonuşa daġılırdı. (I-14.5)

ordā hemi hēnK, olŷrdu oynaşılırdı silah, ata ata ondan sŷna bunu keşgekleri dŷwellērdi, (I-21.6)

ondan sŷna alı gelidik, eve dolaşa dolaşa ata mindiridik iki tarafından ŷzengilerine sıkı sıkı yapışılırdı sıkı, ata ata, beş, āltı dene de geline ŷygun ġŷz gelin giyinidi, (I-49.21)

¹⁴⁵ KORKMAZ; *GTS*, s. 178-179

ğız_evi hazırlā ğız_evine bi ğurbanlık götürüsün, boynuna bi ğırmızı poşu bālāsın davıl çala çala. (II-3.9)

ē buydiy, bu buydiylere dövülū, buydiyi dövē dibeklē varıdı, soğulā vardı bôle kaldıra kaldıra iki yerden vurarlādı, (II-7.9)

gülizar gelin derdi, āmadı ünne gel bura derdi bene, ünner gelirdim ālaşa ālaşa ğonuşullardı ırahmatlıklar, (II-28.14)

1.2.1.1.1.3.1.2. -(y)ArAK, -(y)ArAğ, -(y)AlAK

ālīm_efe ôle bedāva efe değil, bôle sürtülerek, yuğrularak olmuş bi efe. (I-4.4)

on_om_beş ğışi bekār_olarak dağa oduna gidellerdin, (I-7.11)

kēşgek hē onnar filan değışdi, değışdi şindi āş yā olarak geçer bāzı yerlêde_onnar. (I-8.14)

meselā bi kızıla bi olan meselā iki düñür olarah annaşdı mı, komşudan bir_iki komşu gider, (I-17.10)

siz köylü olarah ğarşısına çıñın. (I-19.15)

şindi hoca soyar, çekedini gömlēni çıharır ē tekrar ohuyarak giydirir, hocanın_eline öper, (I-24.20)

bi ğün bāb_emmi getirecēm diyerek ta mettebiñ yanna ěnmiş ğetmiş çocuğ, (I-42.24)

daŞkırı bilmem tabi mānāsını bilmem de, ilkin ismi ğoca_oluğ olarak duyardık. (II-1.2)

babam, dedem tek olarak gelmiş_ordan, (II-17.15)

köyümüzün kesin_olarak hani bi tārihi yok, fağat üç_cüz üç_cüz_elli yıl önce antalya tarafından da kopup geld_i söyleniyo, (II-23.1)

türkü falan mı sōlīm şōle kēndi şır_olarah sōlīm. (I-51.15)

+dAn eki ile genişletilmiş şekli de kullanılır:

biz afyon vilāyeti olarahdan üş dört vilāyet biliyoduğ önceden, elli vilayet ekīymiş bunu. (I-12.26)

ağsi_olacağ imtān heyeti_olarahdan o da ğirdi, (I-16.21)

ninniye nasıl sōliyelim çalışıydığ sabā_ğadar ātmeK_et hāşğaş ez soğ uyusun diyerekden şeyiñ yāzmanıñ_ucunā hāşğaş ... āzına verērdik (I-54.32)

herkez değil de seşme_Uolarakdan onu yapallardı, kim ğapabilcek ayaklarından suvāri suvāri suvāri. (II-47.9)

ōrdulu bi arķadařım_Umarıdı hāturā olarakdan annadī_Uim onna sabāleyin ķāķdıķ birbirimizine řaķalařırķan salonda ķoridorda ben bi vurdum bu, bu bi ķāydı büyük cam_Umarıdı cam camıñ ķafası dēđdi cam ğırıldı, (II-49.20)

āyle olarakdan oturular da, yeri geldīnde filan heķ anca āyle olarakdan oturular, (II-54.18)

1.2.1.1.1.3.1.3. –(y)I⁴p

nāpacāñız bilgimizi böyle alıp da müzeyeye mi ğoyacāñız? (I-1.16)

ařřā aķça ķóyden oraya kōķūp gedīy, (I-1.20)

ortadaķı ğazan yanıp gediyo. (I-19.36)

otunu ğıyırıyıñ, zēytinni, yağını, pendirini, soğannı_Uiçine dolduruyıñ, senitde saca ğoyup yālıyıp biřiriyıñ_Uabam. (I-26.2)

ē ađdıñı_Uiçine ğatıp āliyarı_Uişde (I-31.11)

hanı allah bir hanı řóle řeyinen gelip dē ķamaraya řē_Udince řūpelendim hanı ğālbimize bi yer gelmesin hah. (I-38.5)

benim yol parasını verīyler gelip getme parasını verīyler. (I-42.14)

hīndī hazır_Uākmek hazırı_Uiçerde su içerde yemeğı_Uiçerde televizonı_Uiçerde yeyip yatıyolar, (I-45.9)

ondan sōnā asbap kesip gelilleridī, ondan tōplanıp kesilīydī, ondan oħucu dā_Uılıydı (I-49.1)

māfaza_Uidip de ānca bi ıcıck biřirisiñ, onu bi yirsıñ bi eşgiyenni sepersıñ_Uoraya kōpēñe kediñe ni_Uedecēñ ki bařģā, bāřģa edecēñ bi řē yok. (II-15.31)

velhāsılı_Uiřde bōle geķim sūrūp gidiyoS. hē gećinip gidiyoS dayım nēdceñ? (II-24.15)

biri cam fapriķasında çalışıyo ōlanıñ işde olup gidiyolar, (II-28.25)

ula hacı bargā! dēyi, at sinē gibi bilmem neyi ne sokup durūyruñ? (II-55.15)

el_Uarabasına sırtla yığıyolar, onnarı ķamyona dōldurup gidiyolā. (II-65.4)

onnar ē yazın buraya geliyō mal ğūdūp burdan dōnūyomuřlar, (II-68.10)

1.2.1.1.3.1.4. -I⁴k¹⁴⁶

DEYA'da her iki bölgede de görülür. Cümleye verdiği anlam -I⁴p zarf fiiline yakındır.

hē ölmüyün, allah şunun diliyle gelik, eliyne gelik dellerdin, heç fis fis fis gonusursan o da anlamadan çekişir. (I-6.40)

imtāna bir, hafda ğaldı bi ben bi adapazarlı bi de konyalı gēne evcilerden bi gişi dā var biz dōrdümüz, gelik bi ğuş, astēmen tekмили, isdīy bizden ğo, uşda, (I-16.18)

1.2.1.1.3.1.5. -(y)I⁴ncA, -I⁴ncA⁴k

onu ğaybedince hepsini ğaybetdik, herşēden üsdünüdü. (I-1.63)

kümes mümes yapınca köpekleri bāliyler ūliy, şafā ğarşı ötüy, hā bura aqçaköye āit dīy, (I-2.14)

om başı terfiyesini varınca dağdı, (I-16.16)

suyu bulunca buraya taşınmışlar yāni. (I-17.7)

buyru, iderlerdi bayrak ğaldıracāq dī cūmādan çihınca gelirlerdi, siniye çerezini doldurulardı, hocaya getirilerdi, (I-28.33)

menim ğardaşım varıdın ğardaşım, ondan kēri şey, olunca bēle gidiyinceS bo yazık üç gün durmuş. (I-30.8)

būrda ēlenip ğalınca ğabaş, ā varımış o ğabaş, ā buñā ğızını veriy biz, ondan, üremeyiz. (I-37.5)

sōna ben bağırınca elini āzıma bi ğapatdı, men de şu barnānı bi ğapdım bağdıydı, ğanadı, (I-41.24)

ğöyverince dedi ki ırahmetlik doğuz köy, öte getseñ gene buluram men seni dedi, (I-41.29)

pekī vereniñ verēn gōnünü, ediyler dādīyler, öküzleri, dādinca tabī eylülde harman қаһar bizim, āsgiden hindi biçer var başġa, adam, āylüldē, ākimde gēlmiş hepisi toplansın hesābına, (I-47.17)

dedem de mēfaT, edince benim dū, ün, idicek bi ğudretim, olmayınca nişanlılıydım, kaçırdım. (II-1.21)

hē evlenince görüdüñ, şētmezdik başġa zaman, bi bayramda seyranda ayda bi de gelirse ôle görülerdi. (II-2.6)

¹⁴⁶ Leyla KARAHAN, "Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-Fiil Ekleri", Türk Kültürü Araştırmaları, Ankara, 1996, s.207.

e çocuk sallanğâçden düşünce biz goşduk vâdık çocuḡāzına toprak doluk, âldık, āzını yüzünü yúduḡ (II-10.22)

ısıcak su ısıcak su olmāyınca erimezḡhanı ḡurur galır. (II-15.40)

onu içine ḡatıyolā ḡadınca, çerez şe sandā dolduruyolā āzını kilitliyolā alıp gidiyolar. (II-25.14)

bādemliden āyrılınca bize oḡul yapılasıya çağımız geldi geşdi. (II-27.19)

ona baraÇolunca şorda da bi dinamaya yapıdılar (II-35.13)

beyit yakmış, beyit yakınca bī bey gelmiş, atını sulamıya. (II-52.27)

sultanī kaldırınca çamlı köye çevirmişler. (II-68.9)

1.2.1.1.3.1.6. –mAdAn

heç górmeden nişanladıḡ, hē evet işde bōle şeđerdiḡ, (I-3.13)

bazı da ediyem ḡā senölmeden menölüm diyem, (I-18.35)

saḡarıḡ ḡoyunū soḡumadan olusa ḡızḡın ḡızḡın tökeriḡ mayayı bazardan maya gelir, (I-22.22)

at hiç bi yere getmeden buriyi bulmuş yāni, (I-35.20)

heç yımırta dēri ôte bete âldıḡ sâtdıḡ heç bēnsiz yerlere hiş bi sâbolmadan olmadan şükür, (I-42.20)

hē, ḡözün körolsun, olmadan get dōmadan get, nerden dōduḡ? (II-2.15)

dūün başlamadan leveli burdan biriki araba gider dādan ḡara dā deriz bizordan çalı çalarız, (II-3.13)

vēmesin yavrum dovāediveḡ de ele düşmeden ölen. (II-7.32)

üsdüleriniôrterik bī sahata ḡalmadan girisin giri açarıḡüsdünü bōle ikiüş dene dilim yaparıḡ, (II-15.16)

heç şarampola dīmeden öḡ teker geldi geçividi bi yandan bi yanna atlarna. (II-30.50)

ē askere ḡitmeden evleniyoduḡ ekseriyetle, (II-69.9)

1.2.1.1.3.1.7. –AlI

getdi gedeli dedem bicēcik kaset doldursun sesiynen ikicikcēz desin dīn dünyada dedirmedi, (I-1.62)

getdim dēzem men geleli yirmi seneöldü bu yeḡi ḡēldi, (I-22.2)

adamım öleli on sene öldü, (I-22.7)

şu günlü anamgiliñ evleri / ğarıķ ğarıķ bosdanları bāları / ben anamdan ayrılalı ālarım
(I-36.13)

bāķurda bāķurda mēmur, yīrmi sene oldu gideli yīrmi sene, (I-38.2)

üş sene öldü kendi de alalı (II-12.22)

otuz beş sene filān oldu bu kōye geleli ineli, burayla benim heş irtibatım yok. (II-13.4)

bu beķaķa şeyi cıkalı herkez yemek dōkūy şimdi, bütūn mēwlūT oķunur, dowā yapılır,
(II-21.22)

ellere yoldurduñ ömrüm baķını / gönlümün ğülşeni aşdı açalı (II-23.90)

kekliceķ āsgiden benim şey bildim bileli kekliceķ. (II-39.1)

1.2.1.1.3.1.8. –sA+ kişi eki

āsgerden anlatsam burāya gelesiye ğadā yidi im dayāķ yidi im dayāķ, (I-53.4)

ondan kēri beygire başlıķ nē yanna asılırsan o yanna idāre iderdi hayvanı. (II-3.21)

nişan dakacāsan daķarsıñ, daķmācāsan dū ünjü idersıñ. (II-11.13)

tabī ne bulursan ğuru ğurudursun şey ğurarsıñ, ğurdū uñ neydi ğız heye ķosvere
ğurallar, (II-20.65)

1.2.1.1.3.1.9. –(I)KAn(+A)

Zaman ekleri üzerine gelen ek-fiilin zarf-fiil eki, **DEYA**’da -e ünlüsünü alarak genişlemiş şekline rastlanmıştır. ¹⁴⁷

soyguncular āsgiden kevrānlar geçerken, he soyalım, ekseri bizim kōyūmūz ôle yerleşme. (I-2.24)

ulukōy beykōy derken dayı didim bura beyler başı mı didim? (I-7.5)

arķamızıla odun getirike ondan kērice geçi gúderkene çürüyük, geçi gúderkene çürüyü
kēçi gúderkene çürüyürük hē. (II-12.14)

¹⁴⁷ Ekin –a/-e ünlülerini alarak genişlemiş şekilleri için Ahat ÜSTÜNER, “Türkçenin eski dönemlerinde olduğu gibi hayret ve şaşkınlık bildirme, dikkat çekme kuvvetlendirme amacıyla kullanılan bir edat olarak karşımıza çıkmaktadır” görüşünü bildirir. Geniş bilgi için bkz. ÜSTÜNER, **TP**, s.195; krş. GÜLENSOY; **KYA**, s. 113, GÜLSEVİN; **UIA**, s. 136.; BOZ, **AMA**, s.125.; YILDIZ, **IMA**, s.89.; GÖKER, **BTKEA**, s. 67.; DİNAR, **BDA**, s.123.

e asgere giderkene olanın bubası ilkin tederini görür, ondan soğura yemek döker, ben olanlarıma döktüm şimdi, (II-21.21)

git git büyüyo işde o zamandan beri böyük bi şey oluyo, gelen giden derkene. (II-62.11)

1.2.1.1.1.3.2. Birleşik Zarf-fiiller¹⁴⁸

Asıl görevleri başka olan eklerin, ya diğer eklerle ya da edatlarla birleşip fiillerden geçici olarak yaptıkları zarf şeklidir.

1.2.1.1.1.3.2.1. AsI+(y)e

ālpaslana verisen afıyān cızasıya, bēşirliye verisen dēve gelesiye deve gonyāya duza gidīy āydına incire yemişe gidīy, çürüklüye verisen tilki vurasıya veresi bele paralar, (I-47.11)

bu hāsda dediler teneşire çıhasıya yüzünün gözellemesi gītmez dediler, (I-49.33)

oķūrdum o ben gelesiye gāldırdı biz garaca çıkıp da yanı ğaraşdan benzinlikdē löbeticileri deĝişdiresiye zātiombeş daķğa dolurdu, (II-18.14)

bādemlidenāyırılınca bize oķul yapılasıya çağımız geldi geşdi. (II-27.19)

asgere gidesiye aşşā yoķarı dışarıya çıķmadık burda. (II-49.15)

yoķ yaşamadık biz şindi bize gelesiye belki yaşamışlādırama biz ôle pek sıkıntı görmedik (II-67.52)

1.2.1.1.1.3.2.2. AsI(+y)e) ğadar/ĝadak

ĝāyi bi epey ĝaynar, dōnesiye ĝadar doyurasıya ĝadar, dönünceye ĝadar ĝaynadırlar. (I-3.47)

üç gün dört gün çoluķ çocuk erkeKolarakdan odalarda yemēmizi yerdik ĝurban bitesiye ĝadar. (I-9.37)

āsgerden anlatsam burāya gelesiye ĝadā yidiim dayāh yidiim dayah, (I-53.4)

¹⁴⁸ Geniş bilgi için bkz. GÜLSEVİN; “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-fiiller” Afyon Kocatepe Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, c. II, S. 2, Afyon, 2001, s. 125-143.; KARAHAN, “Anadolu Ağzlarında Kullanılan Bazı Zarf-Fiil Ekleri”, *TKAE, Türk Kültürü Araştırmaları*, Yıl XXXII/1-2 1994, Ankara 1996, s.206; Erdoğan BOZ, “Bir Birleşik Zarf-Fiil; Fiil+Sıfat-Fiil Eki+(iyelik eki)+ Hâl Eki Yapısı Üzerine” İlmi Araştırmalar, S.19, İstanbul 2005, s.43-48.; Nesrin BAYRAKTAR, *Türkçede Fiilimsiler TF*, TDK yay. Ankara. 2004.

o atların bacaklarına dikdi kafiyyı gözü, ikisi de ayaklarını edesiye ğadak çat çat atmışla ğamçı, (II-30.43)

şavkı gelmēniĝ ğapısını dövüyodu, hē şavkı yanasıya ğadar uyandırasiya ğadar durardı. (II-37.14)

biz de okumadık ben gēldim kendim yatasıya ğadak harfleri biliyodum, (II-42.5)

buña tabī ôretmen gelesiye ğadak o üçüncü sınıfı okutdu yāni üçüncü sınıfa ğadağ çocukları okutdu, (II-42.17)

ĝīznā nişanlandı mı ē nişanlısı birbirini ğatiyen göremezdi dūün olasıya ğadā, (II-46.23)

bir gūnleveli gelirdi okūcular, cumārtesi gūnū, okūcular toplanır gelinēnesiye ĝadā ĝālırdı. kōlüyü toplarlādı, (II-48.14)

gelnēnip ūrlanasıya ğadar tēslimēdilen okūcular, okūcular o adamla hırsēderler, (II-48.21)

1.2.1.1.3.2.3. dIKÇA

bi bu sene tek olarağdan yapıdık cumertisi gūn yapıdık, yāni uzadıkca ācık dadı ĝaçmıya başladı, (I-9.12)

beylik maya gibi geşdi sabahlarımız. / işde hatırımıza geldikce. (I-35.40)

abıla dīy vallāyi billāyi sen men buraya gēldikçe men sani çārttırıram dīy bu mūhürü daşııñ dīy, (I-39.33)

yazın yaylada soñradan o yörede göşmenler yerleşdikce burda ĝalmışlar işde bu şekilde bi yerleşme olmuş. (II-23.3)

dūünlērde āsgiden bizim çalgīyla olurdu beri beri geldikce biz biráz ilāhīye çevirdik, ilāhīyle yapmā başladık, mevlütle yāni bōle olurdu esgiden. (II-56.10)

1.2.1.1.3.2.4. dIK+iyelik+dA

dūzeni bozmuş hanımıñ ĝaçdīnda, gelmiş ĝaçırdī adamıñ elinden almış, (I-4.2)

elimizde özērdık bōle elimizde özērdık su salınırdı, salındıında yā topağ topağ topağ üzüne geçērdi, (I-21.20)

vallā asgere biz burdan yol şey yoūdu, bāsda bilen yol yoūdu bēn bilassa kendim getdīmde. (I-34.11)

su işlerinden çıharmadīmda allah rāhmet_eylesin ōrdan para geldi ma_a parayı fāzlā_almışam yöl parasını ōrda bulunmadīmdan ē gedimedik ğāri. (I-42.16)

bizim nöbet bitip de yatandan sōna tekrar geldi_inde bizim_ismileri_aliy aqsi_olacağ imtān heyeti_olarahdan o da ğirdi, (I-16.21)

bunnarın döneminde bunnarın geşli_inde odun kesme, o yoğ yāni. (I-17.16)

ıldızı bunūyla o zaman köy kōparatifi var mazot bitdi_inde şö şey zamānında ğıtlı_ı oldu, ecevit zamānında. (I-25.11)

ğış gecelerinde bizim kō az_oldū_unda şe oldūna ōle ğayfemiz yoğ toplanmayız biz. (II-21.29)

şindi bizim_evler gözümüzün_āşdīnda toprağdanıdı, ğara örtü bulgarya mācurlarından, her tarafımız çevrik bizim üç yanımız (II-27.12)

alpaslangil ğonyaya geldīnde, o arada buraya da gelmiş yerleşmiş oluyolā. (II-53.2)

burası ilk geldīnde köy şura yılannı ōreni diye yer var, oraya ğonūylar, (II-54.1)

āyle olarağdan oturular da, yeri geldīnde filan heç anca āyle olarağdan_oturular, (II-54.19)

benim yetişivedīimde tabī bunnar bilmez, dā benim deliğanlılīmda burda bi dū_ün bāyram_ı oldu zamanda biz, tabī deliğannı o zaman. bōle bi tōpluma vardımına sıkı mı bi ğir de bi kıyıdan ğadınna bak. (II-65.30)

1.2.1.1.3.2.5. dIK+iyelik+dAn

biz bildi_imizden bēri atatürkün şey_etdi_inden bu yana cumhuriyet köyü biliyoruz. (I-12.1)

iki sene de evine ğöymadı rahmetlik, ğönülsüz verdīinden hē ğönülsüz verdīinden. (I-41.34)

üs dişim_olmadī_ından dişimi ğayıP_etdim dē laf_edemiyom. (II-29.41)

orda evcilellerden dā_a erken ğondū_çun ğalabaşlı_ı oldūndan çatıları sökdürüyler. (II-54.3)

1.2.1.1.3.2.6. dIK+ iyelik için

şindiki bu suyun oldū_u yeri orayı ğazıyor, orada su çıkıyo, çapāyna da ğazdı_ı için çapalı_ismi ordan ğalıyor. (I-17.3)

bura baya çuhurdu, sıkı atarlardı, silah atarlardı, set çekerdi çuhur oldu için.
köyü etrafını dolaşırdı, (I-24.18)

adam kúfür ediy bu da enişde oldu u için dayanamadım vârdım hôle pat pat ... bi vurdu. (I-25.16)

konyaya gelen yol hemen bizim ğarağoluñ yakınından geçdi i için paşalar döner şeklinde, bize hazırlık yaptırıldılar o gün, (II-13.15)

şindi nère vardımız için biz bû cāhillile şāpgadan biráz eziyet görüyo mēmurlādan. (II-27.26)

e tekin köyü demek ne demek bilmem tekin köyü dē ġaldı u için tek demek mi, tekin köyü demek ne dımekdir bilmem. (II-33.4)

suyuñ sāyesinde buranıñ sāhibi olmadı u için buraya geldik. (II-35.8)

kô yerinde biliyoñ ya malına, işine ûraşıldı u için hani ôle fazla ôle söhbet dāve olmuyo, (II-41.14)

āynı genellikle āynı, āsgiden menderes geçdi i için āsgiden var. (II-51.9)

hēr evden zinilēde yemekler gelir orda yenilir, tabı o ölü sāybi mādur oldu u u için komşular getiri, (II-56.26)

gelen zaten arabası oldu için gelip gitme şeyi. (II-70.37)

1.2.1.1.1.3.2.7. dIK+ iyelik gibi

gúvēyi bindirisen bi de arabaya, dolanır gelir her yeri aynı geliniñ gezdı gibi at arabasıynan. (I-6.21)

bi yarmış içi ğurt, içi oldu gibi ğurt. (I-19.32)

yanmaz, bu direk boyunda oldu u gibi aşşāda az yaķarsıñ fazla yaķamazsıñ, birer ikişer odun atarsıñ üsdüne orta ýērinde yanar o. (II-15.10)

yemē hilen zeynep dezeń unutdu getdi, gene dedi im gibi açık gözlü bi ğadın yanna oturuñ, ıcıķ gózü açık. (II-19.11)

yıcek bulmadıķ kēyceķ bulmādıķ, dedim gibi a yavrum işde biz ôlēdik. (II-25.6)

şindi āsgiden dedi i gibi adamlā dedelerimiz annadıyo baķ burda at arabañ vārdı (II-32.85)

dana çobanı dutdu uñ gibi burda bazarlıķ edēñ, kāş paraya çalacañ şu paraya, oña ôle para veri. (II-37.16)

āynı bôle gôrdüün gibi mālclılına işde göyun, sığır başğa bi şî yōkdur. (II-41.24)
 türkiye ortaasyadan gelip de türkiyiye yayıldıı gibi bu şekilde. (II-42.50)
 zor bi yere gidemiyōn bi şe yapamıyon dediün gibi zor cāhillik allah başına
 ırāmetlik işde. (II-44.1)

1.2.1.1.3.2.8. dIK+DAn sonra

onu inē kesdikden sōna parçalardıı, parçaladııdan kēri ğavırırıı, (I-1.27)
 nişan bitdikden yetip bitdikden sōna düün, düünederiz (I-24.10)
 başlıklar kalkdıktan sōra şimdi isē birez kızıevi tarafından takviyeyle kendinden tarafı
 takviyeyle düünü yaparıS. (II-1.30)
 bir kaş ay gēşdikden sōra düün, hazırlıı olur. (II-6.3)
 ipi boyā yapıyolar, boyadıktan sōra kilim keçe halı, bunnarı tokuyolar. (II-23.11)
 ēñ soñunda ücüz metire filān gitdik dōrtüz metire gitdikden sōra durutdu
 āırlaşırdı, (II-30.53)
 ondan sōra eyiceme ğidemini bulduktan sōra şerbetini hazırlar onu dökeriz, (II-31.15)
 orda ğuran okunur, duāsı yapıldıktan sōra evlere gelinir, (II-56.24)

1.2.1.1.3.2.9. dIK+DAn kēri

onu inē kesdikden sōna parçalardıı, parçaladııdan kēri ğavırırıı, (I-1.28)
 ğızıevine götürü olanıevi, sözaldıktan kēri. (II-3.5)
 nişan atdıktan kēri düüne gelirdi sıra, (II-58.11)

1.2.1.1.3.2.10. -An+DAn kēri

çıyniyandan kēri süzer, ondan kēri ğaynarlar, ğaynadırıı, ğupe ğoyarlar. (I-3.49)
 şuraya bi elli millon ğoyulurdu şeıle onu da biz ğahandan kēri ğızıevıalardı, (I-26.14)
 oraya varıy, oraya varandan kēri orda ğāri orda orda ğā. ni yandā öldü belilli olmadı
 ğāyi. (I-30.13)

1.2.1.1.3.2.11. dIK+iyelik zaman

kör şetanından bul der bi isan bi isana hanı bi ôkelendii zaman, (I-1.49)

ğurban kesildii zaman bizde üç, üç gün dört gün çoluk çocuk erkeKolarakdan odalarda yemēmizi yerdik ğurbanıeti bitesiyē ğadar. (I-9.36)

şindi başğaıyere şeyıtdiıiñ zaman türkmen dediıiñ zaman her çeşit mănāya çekıyler ôle bi şı yoh (I-12.8)

çoğudu atmışıaltı atmış yedi, mevzū geldii zamanıannadıız canım başğa zamannar. (I-16.1)

bura göç gelip dışdan bura geldikleri zaman davar geçileri varımış hani geçiler, (I-17.1)
canı isdedii zaman daşıyodu göl, su alıyodu burları çeviriyodu. (I-20.11)

develer kaıdıı zaman şindiıorlar sineklik, saz dınar, kâıdııı zaman bizim bu köyüñıısdüne gelir yatarımış. (I-24.3)

meselā demiş ki bir adliye bir şeye varıldı zaman işde ğocıoluğlu fatma bilmem kim, (II-1.3)

ğız bitdii zaman ağız dadı deye bi tatlı yinir, ama bir kař ay ğēřdikden sōra dūıñııhazırlııı olur. (II-6.2)

e sōñ başı fāzla gitdi zaman da şōle diyoz yāw şindi bu ilim fen ğıymat allahııla ğulıarasında. (II-27.38)

amā ğördüıñ zaman yüz yaşında dēııl gibiıadam bōle yetmiş beş yaşında gibi, (II-32.3)

ovıya diyú işi düşdüıı zaman diyú, iki dene teke getiriyú diyú, (II-32.73)

yoksa bi musāfirıoldü zaman āyle olarakdanıoturamaz. (II-54.19)

başğa bi yere gıtdimiz zaman anıaraya ora bura gıtdimiz zaman siz tatar mısıñız diyolar, (II-62.1)

1.2.1.1.3.2.12. dI+kişi ml

Bkz. Soru ekinin bağlaç olarak kullanılması (1.1.1.3.9.)

kōy hocası dē mı? bilemedim mi ôlıysēıolum? (I-28.2)

bēn demedim mi ğızınaıolan biribirine yāñınıātme şu iki ğēñiñıarasını bōzmıyalım diye, (I-9.26)

onu ôle dōnderivirdin mi lepek lepek yağ ğüzelceıoluverir, (II-20.17)

herıevden ben yarın benim çit var çitci vā dedim mi sekizıon çit ğidērdi baı, (II-30.24)

1.2.1.1.3.2.13. mAz+dAn evel

eskiden dūün başlamazdan_evelsi bi odada açıklıyōdu. konu komşuyu dāvet_eder. (II-70.13)

1.2.1.1.3.2.14. -mİş gibi

ordā çam_ā_aşları var bele pilonna cizilmiş gibi dikilmiş gibi ora bele hıdrellezlēde veyāhutda efendim bōle bi du_ālarda gider_orde gurban keseriz. (I-24.32)

1.2.1.1.3.2.15. -AcAK +iyelik eki zaman

ğanrı çekellerdi, yolma bitecē zaman anas yapallardı, (II-39.10)

1.2.1.1.3.2.16. -(y)IncA(+y)A) gadar

epey ğaynar, dōnesiye ğadar doyrasıya ğadar, dōnūnceye ğadar ğaynadırlar. (I-3.47)

1.2.1.1.2. ÇATILAR

Çatı, özne veya nesnenin fiilin gerçekleşmesindeki farklı durumları belirtmek üzere, fiil tabanına, fiil çekiminden önce, fiilden fiil türeten belirli eklerin getirilmesiyle meydana gelen, değişik görünüşteki fiil şeklidir.¹⁴⁹ Gramerciler arasında çatı kavramı ve çatı yapan ekler konusunda tam bir birlik yoktur. Bu konuda Bilâl Yücel'in Türk Gramerinin Sorunları toplantısında sunduğu tebliğ dikkate alınmalıdır.¹⁵⁰

1.2.1.1.2.1. Oldurgan-Ettirgen

Geçişsiz fiillerin, fiilden fiil yapan “-Ar-, -dİr-, -Ir-, -It-, -T-” ekleriyle geçişli hâle getirilmesi sonucunda oldurgan çatı; yine aynı eklerle, geçişli fiillerin geçişlilik derecelerinin arttırılması sonucunda ettirgen çatı meydana gelir.

¹⁴⁹ KORKMAZ; *GTS*, s. 35

¹⁵⁰ bkz. Bilal YÜCEL; “Türkiye Türkçesinde Fiil Çatıları” *TGS II*, s.156-202.

1.2.1.1.2.1.1. Oldurgan:

1.2.1.1.2.1.1.1. -DAr-

loğuma yeni dönderdiler, halvayı ğaldırdılar. (I-28.26)

bulgur daşını ğörle birimiS dönderi birimiz içine ğatā, birimiS dönderi birimiz içine ğatā işde bu. (II-4.29)

bi tavaya,āyrıca onu ôle dönderivirdin mi lepek lepek yağ güzelce,oluverir, (II-20.17)

şindi bizim,ordā āsger,olarakdān maneş dönderilerdī, bīr de çevre yaparlardı, (II-47.8)

1.2.1.1.2.1.1.2. -Dİ⁴r-

kefin ederiğ. cenāzeyi ğaldırılar şeylerle gómerler. (I-3.28)

üsdüne dēonu indiri acıcık su damladırşın o kēndi başına hall,olur īndirisin ğoyarsın,orta yere. (I-38.32)

bağap ele oğğa gibi ğondirī atdī,ı heş bi kürek dā,ılmıy demiş, işdē,ôle o ğeldi getdi. (I-42.28)

nasıl zorluğlar olacağ, arabıyı dolduruyoduk bi de çocuk,oluyodu sālıncağ ğuruyoduk ākmek vuruyoduk su ğöyoduk. (II-10.15)

beygire, ata bindirilidi geliniğ peşinden dutārdı iki yandan,iki kadın bi de başını çeken,olurdu erkeklerden, (II-20.33)

çanağgaleden bizi bi bindirdiler şeye vapura, atlatdılar şeye tırağyāya. sınıra ğötürüyolar ğāyi. (II-26.24)

1.2.1.1.2.1.1.3. -Ar-

deliğanlı dū,ünner sen ğızı vērdiğ mi, beş,şüz,altı,ýüz lira par,alıdın benden ğızını çırağ çıkardıın. (I-32.5)

elinden bir bāde işdi içeli / sen kopardın,aşğımızın bağıını (II-23.87)

1.2.1.1.2.1.1.4. -İ⁴r-

yemek yaparığ asgerleri arğadaşlarını kaç dene on beş, yirmi, otuz sıfra ğurarığ çay bişiririk. (I-1.33)

şimdi bir_ay sona seksen dördü bitirecēz, seksen beşe girecēz, aynı devir aynı yetiş yaşıyo. (I-19.4)

birisi de mērhemete geldi şu gövēyi ğaçır_aradan dediler buna, (I-49.14)

o zaman dā ollarda su varmış temellerini sinekten yatıramamışlar, (II-1.11)

bunun asgerdeykenē bi hanımını kaçırmışla, adam samsunda asgerlik yapıyomuş orda, (I-4.1)

1.2.1.1.2.1.1.5. –(I)T-

heye ğazarlar odunu soĥarlar ğaynadırlar ğāyi bi epey ğaynar, dönesiye ğadar doyurasıya ğadar, dönünceye ğadar ğaynadırlar. (I-3.146)

ğadın ē ğadınlar şeyi giyer, erkek urbasını heye, ğadınlar heye ğadınları oynadırlar isbā derik, (I-3.55)

esgiler varıdı hārbe gidenler ānnadırlardı biz de gāyi yok şindi ôle bi şey yok ki? (I-5.1)

otun özünü bükerek, hasıruzadırlıĥ şôle hu ennilikde on_iki_ayaĥ uzannuĥda künde bi_ĥasır keserik, (I-18.40)

ğaymaĥ yaĥı ğızadırlıĥ, eşkere gatarıĥ iliman sıĥarıĥ o ële_olur, (I-26.40)

ya'a bubam okutmamış bēni, (II-25.2)

beni korkutdular hoşgeldiĥ diyemedim, işde bôle yavrum. (II-58.42)

1.2.1.1.2.1.2. Ettirgen:

1.2.1.1.2.1.2.1 –Dİ⁴r-

ēle ğurbanım hindi deri yok, herkeş peynir ediy, peyniri de basdırıy. (I-6.43)

hasdası vardır sigortalı değildir şey değildir bu amelet olcaĥdır yapdıramıyosa buña yardım yapcaz, (I-9.20)

on_iki_āydan on_iki_āya namaz ğıldırı hoca, (I-14.12)

deliĥanlılar gece sabah ğadar, sabahleyin işde giyindiriler ğuşandırılar hazırlanırdı dū_ün, (I-24.15)

ē ata mindirilerdi gelini dāmādı bu köyün_etirafını bizim burdan dolaşdırılardı. (I-24.16)

ordan tabi bī şeyini kuşumunu apdasdını āldırırlar, namaz ğıldırırlar, (I-24.27)

hē şavķı yanasıya ğadar uyandırısıya ğadar durardı. (II-37.15)

1.2.1.1.2.1.2.2 –(I⁴)T -

eriş gıvırdırlardı eriş eriş bôle bärmağ gibi iki dene bôle gıvırılar eriş olurdu, (I-25.21)

gelin gızı öynadır, para çevirir, oynasır tef çalır gıoyar gelirdik. (I-26.12)

onu inē kesdikden sōna parçalardı, parçaladıdan kēri gıvırır, gızartdı mıydı, büyük tencerē gapamalarda, gıazanlarda onu gözēlce üzüne salça ederik, (I-1.28)

meselā bu akşam kapattı mı sabāla gene gelir, (II-67.37)

1.2.1.1.2.2. İşteş:

Geçişli veya geçişsiz fiillerin, fiilden fiil yapan “-(I⁴)ş-” eki olarak oluşturduğu çatıdır. İki işlevi vardır; birliktelik ve karşılıklılık.

1.2.1.1.2.2.1. Birliktelik:

dūünlerde oynaşırlar, isbā olurlar, gıadın ē gıadınlar şeyi giyer, erkek urbasını heye, (I-3.54)

üş beş gün sōna ärkeKāsık bi toplaşırđı gelin gız görme derik biz, gelin gız görmē giderdik. (I-41.6)

ölümelerde ne yapalım ālaşırsız sızılaşırsız ālarız ağıtlar ederiz (I-46.9)

buraya geliyo yerleşio sarıgeçili yörüymüş buraya yerleşio, ondan soğura da süregelmen geliyo işde. (II-21.2)

havalıdır gara gıuşlar havalı / gıoyun gıuzu meleşirdi eveli / duyulmuyor çobanların gıavalı (II-23.29)

1.2.1.1.2.2.2. Karşılıklılık:

burunğayayna bi şey olmuş, tartışmış esgi adamlar, (I-2.6)

yemek görri, yedirir onı, halallaşıri ūrları define dümbēne, neyse çalgıyna. (I-6.32)

ondan sōna gıomşunun elini büyükleri ellerini öper, güccüklerne tokalaşır gene āynı yerine diğelir. (I-24.22)

çay dağıdır gibi ondan kēri vedālaşır gelir, sabāna geri varıdı. (I-26.11)

y rler i erler h ydi selavatlaşır g rlar gideller. (I-45.41)

şimdi toplaşdılar millet e ş r i i de toplaşdı  sgi ş l  y ni bunnar. (I-14.11)

peyg mberimiz d ny ya gelip de m sl manlı ı yaydı ında  o unu isl  edememiş
 ılıcınan savaşmış, (I-10.17)

şimdi o dedi imiz eb rde bi adamla yeni tanışıyom ben, (II-32.2)

anam ne annadırdı ? ci olmazsa masal s leşirdik, (II-52.11)

ert r l   azi de bu yanna ge iyo,  onyaya d ru gelirken, yolda iki birlik carpışıyo. (II-53.9)

v rd  vardı bi v rdu para heh! d  ıldı getdi,   pışan   pışan (II-59.44)

 ız g  n me yakleşdi  / aşımınan  ucakleşdi  / bu aş ı bilmeyeni  / i in i in yanarsı .
(II-64.27)

1.2.1.1.2.3. Me hul-Edilgen:

Fiillerin, fiilden fiil yapan “-(I⁴)l-, -(I⁴)n-” eklerle oluşturdukları  atıdır.

1.2.1.1.2.3.1. Me hul:

Ge işsiz fiillere s z konusu eklerin getirilmesiyle oluşan bu  atıda,  zne belli de ildir.

  gine g c m z yetdi  adar h rmetimizde bulunur  . b y kleri  yanına varılırdı eveli,
yemek yem . (I-1.44)

o ış olaca sa  le olur ondan s na iki, bi, iki,  ř gidilir y ni, ondan s na ordan r z 
oldu mu bi duv  yapılır işde bu, hepsi bu  adar s na d   ne. (I-17.12)

hindi ne var hindi moturunan ged yler moturunan gelin y. (II-10.25)

baharın gidilir g z n gelinidi. (II-20.1)

işde   e  ad ,    nc  sınıfd   ıkılıyodu eveli  şden  ı dım, aldım. (II-28.5)

1.2.1.1.2.3.2. Edilgen:

Ge işli fiillere, fiilden fiil yapan “-(I⁴)l-, -(I⁴)n-” ekler getirilmesiyle oluşan  atıdır.

1.2.1.1.2.3.2.1. -(I⁴)l-

yo   le kilim do  unac  va ıt kirman  irilirdi, boyalanırdı yedi  eşit boyaynan. (I-3.42)

ğurrā çekilirdin artık ġārī bu dūūndē üş ġişi giderse öbüründen üş ġişi beş ġişi onombeş hayvannan, (I-7.12)

ondan sōna tekrar tencerede bişirilir, o ġuyruk yā filan hafif sālça o şekil yenir yāni. (I-8.16)

ôle şannan şöhretilē bi dūūnedilirdin (I-11.7)

bi, iki, üş gidilir yāni, ondan sōna ordan rāzı oldu mu bi duvā yapılır işde bu, hepsi bu ġadar sōna dūūne. (I-17.12)

işde beş lira on lira neyse verilir, ġapıyı açarlar. (II-5.33)

e ārtesiūne geçilir ġārī ārtesiūn ġına yapılır. (II-15.54)

üç ġanat çadır olur üç de direk vurulur sekiz ġazık, urġan dakılır etrefine çadır ġurulurdu, (II-20.2)

oġa ġöre ġúnalīllar, çalgı dutulur, yemekci dutulur. (II-24.24)

darunuġiçine atarlar onu ondan sōna oklawayla ġarıştırlar, tepsiye dökülür, (II-65.14)

1.2.1.1.2.3.2.2. -(I⁴)n-

ardından ölü yerine toplanırlar şey gótúrúruk yemek, yemek gótúrúruk hē. (I-3.28)

o nejmi bi de tam bōle işler için ayarlanmış bi adam. (I-4.11)

aşşā yoġarı her evde birer dene seydi vardır ġhani meselā āyleniġ çocūu olmadī, ora bālanır. aşşā yoġarı her evde birer dene seydi vardır ġhani meselā āyleniġ çocūu olmadī, ora bālanır. (I-12.21)

tuluġ alır duzlanır, kesilir ... ondan sōna duzlanır, şeyli tenikeleriġiçine döşenir, (I-21.1)

daha esgilerden oraġ denir, orālan yolunurdu, yolunan zamanda bildiklerim varıdı yani. (II-1.27)

peynir damızlıı peynir, mayadır maya atılır üsdü örtülü ġapanır dutdu mu keselenir onuġ suyu çıkar, (II-20.9)

onnā orda ġalıyo, bunnā bura geçince bunnā da bölünüyolā bi kaç parça. (II-53.15)

1.2.1.1.2.4. Dönüşlü:

Fiillerin, fiilden fiil yapan “-(I⁴)n-, -(I⁴)l-” eklerle oluşturdukları çatıdır. Kendi kendine olma veya yapma bildirir.

1.2.1.1.2.4.1. –(I⁴)n-

şey vala bālanırdıh hē kaç çeşit dört beş çeşit şe'le iccıııccııh iccıııccııh ular başımıza bālardıh, (I-18.25)

nēye ben bōle dērtlendim oğün toktura getdīydimısbartaya her yeriñi kireşlēn kayseriıavşarları dāhi tabī canım geliler toplanıruz. (I-9.10)

niyetimiziıaldıydıh bugünııde toplanıyoh para falan topladıh. (I-24.39)

döldü üş gün geçirdim gidemedim falan bi ālem hasdalandı döıumıüzerine ilkālemıöldü su işlerinden çıhdım, (I-42.15)

kemiKıerimesi dedi heç sene çāre bulunmaz dēdi. (II-12.11)

dedelerimiz bullara para vere vere vereıusandı. (II-35.9)

kökten leşber o da yaşlandı doşsanıaltı yaşında mefātıetdi doşsanda, (II-42.26)

bağ bēn nişanlandım tamam mı, bēn nişanlandım yāni (II-46.18)

1.2.1.1.2.4.2. –(I⁴)ı-

bu yabancılardan yāni şeyler vardı gāvurlar diyiveriym, onlardan bi tānesi kıursa yazıldı (I-20.24)

şekerbankda mēmurudu emekliyēıāyrıldı (I-38.18)

gide gide yoruldum / ben seniñ boyuğa vuruldu / bağ benim şu hālime / seniñ uçu bōlıoldum. (II-4.15)

bunuğ dūıünde yēñgeıoldum e gırıata bindim, bi süzüldümıemme bunuğ dūıünde anasıñ dūıünde de, (II-60.6)

1.2.1.1.2.4.3. –(I⁴)ş-

būrda yetişdi būrda böyüdü ondan kerī locisdik harPıağademiler kıomutanı yalçın var būrda yetdi būrda böyüdü (I-10.35)

bāzan barışırım bāzan küserim / gayrı kesmezıoldu baltam keserim (II-23.58)

1.2.1.1.2.4.4. -(I⁴)k-

benim ben varıkan beni görüncē bu ğazan dē mi emin_{ol} bağ ārasına sağlandı görükmēn dē nerdēse_{ateşden} sâşları şey, şey_{olacá}kdı (II-46.22)

1.2.1.1.2.5. Çatı Eklerinin Üst Üste Kullanılması¹⁵¹

Fiil tabanlarına bir çatı eki gelebildiği gibi çoğu zaman bir veya birkaç çatı eki de gelebilmektedir. Böyle durumlarda çatı, en son gelen eke göre belirlenir.

1.2.1.1.2.5.1. -(I⁴)n-dI⁴r-

cezālandırılar var tabī, tabī yapamayannarı bi sorunuğ cevābını bilemeyenleri. (I-9.43)
ondan sōna dāmādı bindirilerdi sādīşlarıyna berāber köyüğ kenarını dolandırı geliller (I-15.11)

1.2.1.1.2.5.2. -(I⁴)n-I⁴l-

kórōlu_{oynanılırdı}, zeybeK_{oynanırdı}, harmandalı, teke zortlaması. (I-14.19)
gökçe at gökçe yāni gök bi at isminden gelen bi şey denilirdi at_{ismi}. (I-20.3)
bunlar bile asgerde geri hizmetde kullanılırmış, (I-20.31)
āsgiden kúrt dinilirdi hā sōna ötüz_{āltı}da taarrūzda tekin ğaldı, (II-33.1)
bağlaval_{olur} yemek filan olur yenilir, bāyramlaşılır bol bol, (II-35.29)
ğarasu denilen yerden muş ovasından, geçerken sūlēman šāhığ atı tōkezlēyo, (II-53.5)
hēr evden zinilērde yemekler gelir orda yenilir, tabī_o ölü sāybi mādur_{oldu}_u için
ķomşular getiri, (II-56.26)
arabāyla eveli beygire binilirdi o gine güzelidi soğura bizler_{arabaya} bindik. (II-58.24)

1.2.1.1.2.5.3. -(A)r-T-DIr-

onu bir_{afda} sen çıkartdırısın bi gün ek yemek verir işde, o çıkartdırır gidikene de bi
hocıynan uğurlallā (I-34.14)
tekiyi sātđı mı parasını virmiyolā diyú allah çıkartdırıyúöbür taraftan diyú (II-32.82)

¹⁵¹ bkz. Güre GÜLSEVİN; “Çatı Ekleri Üzerine Kullanılabilen Ekler” *TGS II*, TDK yay., Ankara, 1999, s. 203-223.

1.2.1.1.2.5.4. -(I⁴)t-DI⁴r-

o da dedi ki sâkın daşı patlatdırman, ben size bi köpretif ğurduruyum, (I-19.14)

e bālatdırım işde bu mühtarımız götdü dē baĥmīyler, gelmīyler. (I-27.5)

tekrar KeleP_Uederdik bōlē çile onu da boyatdırıdık tekrar sarārđıĥ yıķārđıĥ toĥurduĥ, (I-43.4)

1.2.1.1.2.5.6. -(A)r-II-

esgileri dāvıl çalınđı, arabaynan gelin çıĥarılđı, hē górucú usūlüyle, davıl çalınđı eveli, dedeĥ saĥıdı. (I-3.12)

1.2.1.1.2.5.7. -(I⁴)ş-DI⁴r-

bāzan siyāĥ, morū şunu bunu ĥarışdırılārdı hē deĥişik ôlē_Uolurdu. (I-43.8)

geç geç ĥılıcı vārdır_Uonuĥ bōle vuruyuĥ sıĥışdırıyo, rēnK_Uip olaraĥ çubuĥ çubuĥ_Uoluyu (I-43.14)

bi dāvet_Uediyolar kōy yerinde, götürü yiyöz_Uıçıyöz ārtesi savışdırıyolar. (II-26.2)

ben demiş soluklānı ilikledim atlānıĥ_Uonnā farkında dē_Uil zencirleri ôle sıkışdırınca da asılıvı demiş. (II-30.48)

1.2.1.1.2.5.8. -DI⁴r-I⁴l-

uşdu poçū baş düzülüdü giydirilidī üç_UeteK_Uentere giydirilidi_Uāsgiden bizim burda ādet ürüsüm ôlēydi. (II-20.32)

ē eyluldaysa ekimdeyse çalgı èdeller, oĥu üleşdiriler, ĥızıĥ çeyizi düzülür hepsi. (II-24.25)

1.2.1.1.2.5.9. -(I⁴)r-t-

ne var orda gómbe bişirtim, ordan elbisesini yıķadım geldim, (II-2.22)

1.2.1.1.3. Aitlik Eki +kl(n)+

Türkiye Türkçesi gramerlerinde çoğunlukla isim çekim ekleri içerisinde gösterilen aitlik eki¹⁵², bazı özellikleri dolayısıyla diğer isim çekim eklerinden ayrılır. Aitlik ekinin, bulunma eki ve ilgi eki üzerine gelerek sıfat ve zamirler oluşturması, onun çekim eki olarak kabulünde ciddi bir engeldir. Aitlik eki, isim sıfat veya zamir yaparken kelimenin anlamını değiştirmez yalnızca görevini değiştirir. Bu sebeple söz konusu eki, “görev değiştirici ekler” başlığı altında işledik.¹⁵³

yusufuğu mağascı onunku isdasyon şefi yālçın beyiñki isdasyon şefi, (I-10.40)

ğoyundan dēḷil deñiziñḷotu, deñizden hasırñḷotu hē ğoyununkunu da yığardıḡ, eğiridıḡ kirmanna, (I-18.43)

esas bizim bu ğabîle adanadan gelme, cerit yörüḷü biziki, biz adanadan gelme. (I-37.2)

yā başlarındakı ḡumandan ḡumutan geliyo yāv diyo bu kime yetcek diyo yā āmca, (II-6.29)

içinde olmayandan geri bilmez ki ĩsan dışındakini, ben bilmen. (II-63.14)

emme taḡsıylē o iki ğarıyı götürür yerine indiridik, āşamkı gibi gene götürü, götürüsün işde bū durum bôle olurdu hāh. (II-45.55)

1.2.1.2. ÇEKİM EKLERİNİN GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EK İŞLEVİNDE KULLANILMASI

1.2.1.2.1. Hâl Eklerinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması

1.2.1.2.1.1. Yönelme Hâli :

Zarf tümleçleri oluşturur.

sabahınan ē ḡaḡardıḡ, ilKḷoruzda ḡaḡardıḡ, yolmaya giderdik çıldırlara, (I-3.35)

ḡambur berber sebebḷoldu ölüme, diye bi türküsü vardır onun belbere tıraş olmaya gelmiş. (I-4.6)

¹⁵² ERGİN bu eki hem çekim ekleri hem de yapım ekleri kategorisinde göstermiştir. bkz. ERGİN; *TDB*, s. 159-161, 223-224

¹⁵³ krş. GÜLSEVİN; *UİA*, s. 146.; BOZ, *AMA*, s.133; YILDIZ, *IMA*, s.64.; DİNAR, *BDA*, s.132.

şimdî hazreti mūsā alayhisselam, cenābıallaha biñ bir kelam danışmaya giderimiş. (I-19.30)

ğolañ toħurduħ çocuħları sarınmaya hē men kēndim de toħuyamıonu, (I-43.12)

ōndan sōna para atılıy gövē gēyinīy ōndan kēri gelinıalmaya gidilīy (I-49.16)

allahıñıemri peygamberiñ ğāvli siziñ ğızı bizimıolana isdemeye gēldik. (II-9.8)

beşıon kişi olullar şerbetıışmeye gider. (II-24.22)

1.2.1.2.1.2. Bulunma Hâli:

Zarf tümleçleri oluşturur.

ıramazanlarımızda hazırlıklarımızı yaparık, büyüklerimizinen güccüklerimizinen ıramazanımızı terefimize giderik, (I-1.41)

sabah, yedide buçukda altıda kaħarıħ, (I-3.33)

fişne bayramı yapıyoz, temmuSuñ ilkıhaftalarında biz ē vişne bayramı yaparız, (I-9.11)

misal ondan kerī kırħ yedide kırħ dokuzda misallah ben kırħ dokuz, kırħ sekiz kırk kırk dokuzıelliıasgeriyim. (I-10.10)

benim zamānımda en aşşā cāmiden kırk kişi çıkardı (I-14.4)

bizim genşlimizde de ē pek nişannıñınan ğonuşdurmazlardı, ğonuşamazdıñ. (II-3.1)

bu yeni köy burası esgi kōıe ğonuyolā yāni depremde bura çıkdık biz de. (II-3.32)

ben deyivedim ya bunu bizim ğına gecesinde bunu ğızıōşarlā, tefi çalarlā işde bunu ederlē bunu bi. (II-4.22)

yoğudu esgiden yoğudu bizim günümüzde çocuıum, hindi yapıyollar, (II-20.62)

verildī anda şey, o günūñ bērinde bi yasdıñıaltına acık bi para ğöyvırdık bizim kendi zamanımızda ğöyvırdık, (II-21.8)

1.2.1.2.1.3. Ayrılma Hâli :

Zarf tümleçleri oluşturur.

uç günıolurdu, cumādan başlardı, tādil gün gelin ēnerdi, pazartesi gün biterdi. (I-1.12)

sōnadān hemen köyūñ kenarından çay geçiyo o yüzden o zaman çayüsdü diye tekrar yeniden isim verilmiş. (I-15.3)

ōndan sōna ğızıeviniıevine gideriz evelde atıarabayıdı, bēygiridi şindi moturıoldu takşııoldu ğāmyonıoldu. (I-44.18)

atatürk, türkü ölümde odur ğurtaran / odur yeniden türklū ğuran (II-28.30)

1.2.1.2.1.4. Vasıta Hâli :

Zarf tümleçleri oluşturur.

hindi çalğıyna olūy yā. esgeri geçiridīh gūle gūle. (I-6.33)

peygamberimiz dünyāya gelip de müslümanlıı yaydıında çoğunu islāh edememiş ğılıcınan savaşı, (I-10.17)

bu elinen getdi men adamımınan getdim hēr yeri gēzdim gūzum, (I-22.8)

hah hī, vardım allahın emriynen, peygamberin ğavliynen dēdim benim ōluma ğızınıızı veriñ dedim, (I-28.11)

meselā paylaşırlādın onnar ē kız eviylen ōlan evi yapılacak eşyāyı paylaşırladın. (II-36.7)

pazarın açılış duāsını yapar belediye anons merkezinden hālen yapılır. yok hoporlörlen yapılıyor evet. (II-36.32)

1.2.1.2.1.5. Eşitlik Hâli:

Zarf Tümleçleri Oluşturur.

Eşitlik eki bazen tek başına, bazen de diğer hâl ekleriyle birlikte kullanılarak zarf tümleci oluşturur.

bizim akrenlerimiz getdi, öldü, biz ğartaldık eyice gētdik. (I-1.56)

onu güzelce kaynadıyolar onu içine etli de yapıyolar, sütlü de yapıyolar, (I-17.22)

āylece ēlçi giderik, varı allahın emri peygamberin ğāvli sizin ğızı bizim ōlana isdiyik. (I-26.5)

eyi gēldik bubam gētdi meni ēyice bi gözel dayağ atdı mā sen ğaşdın diye. (I-41.31)

ġınıġın ğızlarī ġayetce düzgün / aġcınıñ ğızlarī onnardan azgīn (I-48.32)

hindī nē ōlacağ hindikileri elece tāksiye biniveri hāydē ah ōlmeden aġ kefeni giyiyler gidiyler, (I-52.4)

yōk yōk ne arasın yōk bozulmazdı. yıl boyunca yinirdi yılınādar bile dururdu derilerin içinde yumşacığ dururdu, (II-20.13)

bölce halı dokuyoduk, okuldan çıkdık başladık halı dokumıya. (II-31.1)

bu camı dedi kim ġırdısa dedi ġadınca dedi dağdırın dedi. (II-49.25)

1.2.1.2.2. İyelik Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması

Belirtme sıfatları iyelik ekini aldıklarında zamir görevinde kullanılabilir.¹⁵⁴

fî samanı ğâldırdıĥ onıki tâllî onu uluborlallara verdik dâ yarısı harman yerinde, (I-38.12)

ondan kēli sōna birimiz baĥımsızlıĥdan ôldü, (I-42.2)

allahıñ emri diyoz çavuşñā ikimiz gidiyoz o ğızı bitiriyoz, geliyoz diyoz ki bu arĥadaşa. (II-45.12)

camlı ğandili kimisi hōle iyisini yaĥadı, kimisi dâ körünü islisini yaĥadı ôle, kimisi ziytin yā yaĥadı. (II-52.4)

yolda iki birlik çarpışıyo. biri tatar ordusu, birisi selçuklu ordusuymuş, (II-53.9)

e onnardan çoĥu oĥudu gitdi ğalmadı şindi ğāri hiç ğalmadı. (II-40.34)

1.2.1.2.3. Bildirme Ekinin Görev Değiştirici Ek Olarak Kullanılması

Üçüncü teklik kişi bildirme eki, çoĥu kere zaman bildiren kelimelerden sonra zarf tümleci olarak görev yapar.

ben dedi ĥaş senedir dedi bū yirmi birincisi seyyar jandarma tugayına bālı olan yerlerde dedi ĥazālarında filan hiş görev yapmadıım yer yoĥ dedi, (I-16.24)

her köşe başında çişe dolandım / yetmiş bir yıldır ēlendim burdā / esgide vücūdum oldu bir hurda (II-23.54)

işde hocam baĥ burda yirmi senedir burda işde hocam da burda. (II-26.37)

1.2.2. KELİME YAPICI EKLER

Eklendikleri kelimenin anlamını değiştirek yeni kelime yapan ekler.

¹⁵⁴ Bkz. ERGİN; *TDB*, s. 157.

1.2.2.1. ASIL KELİME YAPICI EKLER

1.2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

1.2.2.1.1.1. +āne+ < +hane+

şeye nizāmiyeye vārdıḡ tabur yazıhānesine götürdüle yāzdıla, o arḡadaşına biz āynı bölüğe düşdüḡ, (I-16.12)

dīnara geḡen yatdım, ōrda om, beş gün hasdānede heḡ faydası, olmadı. (II-12.15)

soḡ hitābında baya, adamlar gelmēcek dēye lōbetci daḡıldı gitdi, yemekhāneye gitdik. (II-13.18)

birinci yurt şō şu besihānenin, arḡasındāydı (II-14.17)

āzlarını bālarıḡ buSāneye yollarıḡ buSānede durar, (II-21.3)

1.2.2.1.1.2. +Ar+, +şAr+

birer asbabına varıdıḡ ḡuzum çocuḡ dōdu muydu, asbab getiridiḡ, hediyeyle varıdıḡ. (I-6.11)

ḡalıp hī, hē tezgere tezgere gibi ḡalıp var ya, dörder dörder basardıḡ, iḡine, saman da atarıḡ dörder dörder basarıḡ. (I-30.31)

kōlere ōm, beşer yirmişer verelim şu ūş beş köye bītsin ḡüzün gelin alıḡ, (I-47.9)

erişde dirik oḡa beşer onar yirmişer, otuzar yumurta ḡatarıḡ, iḡinē güccük güccük

birer, ikişer odun atarsıḡ, üsdüne orta, ūyērinde yanar, o. (II-15.11)

bezelerini dutar keseri, Kōnnar hazırlıḡ işde. (II-15.61)

1.2.2.1.1.3. +cAz+ < +caḡız+¹⁵⁵

getdi gedeli dedem bicēcik kaset doldursun sesiynen ikicikcēz desin dīn dünyada dedirmedi, (I-1.62)

ē ḡārdaşım yoḡ bicēz ḡardaşım var, (I-27.1)

elimde olaydı da kiremitde evler yapaydım ha bu ōlancāzıma ḡalaydı. (I-30.33)

ḡafaḡ, ōrtük şuncāz ḡızlar çeki çekinirdi, eveli. (II-39.37)

tabī bu kōḡ yerlileri hiç ḡalmadı canım yerli olarak bicēz bēn ḡaldım, (II-41.18)

¹⁵⁵ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.41.

1.2.2.1.1.4. +cIK+¹⁵⁶

bi bu sene tek olarakdan yaptık cumertisi gün yaptık, yāni uzadıķca ācık dadı ğaçmıya başladı, (I-9.12)

ğıymasını atarsın üsdüne dēonu indiri acıcık su damladırsın o kēndi başına hallolur indirisin ğoyarsın orta yere. (I-38.32)

beşirli ğızlarī ğısācıh boylū / çürüklü ğızlarī incecik bellī (I-48.10)

āç ğalınmaz da yalnız ıcık sağolsam da icıcık yaşasam aç ğalman ben. (II-12.32)

bēnden ne anlar gelin bacım ben bi şeycik bilmiyom. (II-15.18)

yıl boyunca yinirdi o yılınādar bile dururdu derilerin içinde yumşacık dururdu, (II-20.13)

şū soğan tōhumu var ya isgelen dirik biz oña, oña göveri diyeler ufacık oraya ... soğan yapıyaz ya oña göveri diyalar ollarda. (II-40.47)

bōle karıştırarak karıştırarak iyice pişti anda, kabarcık yannı ondan sōna dökülür tepsie, (II-70.19)

1.2.2.1.1.5. +CI⁴+¹⁵⁷

yusufuku makascı onunķu isdasyon şefi yālçın beyinķi isdasyon şefi, yusuf da babası da makascı. (I-10.40)

ondan sōna burdan ālbise alırıh giderik ğız evine, giydirrik, çalğıcı gelir, (I-18.18)

kirmanna eğiri bükerek kilim toħuru ğāltımıza, boyacı gelirdi, boyacı heye kök boya denirdi. (I-18.44)

meselā benim māyetimde yedi sekiz işci var (II-6.10)

tōpcu temizdir yatāı da temizdir her yer baķımlıydı. (II-18.17)

1.2.2.1.1.6. +CI⁴II⁴k+

çīTcilik yapıyoz ya çīFtciliklēden de bi neşemiz galmadı emin ol, (I-12.22)

buraya ğonuyolā orda biraz devecilik yapmışlā. (II-3.33)

¹⁵⁶ bkz. KORKMAZ, *TG*, s.42.

¹⁵⁷ bkz. BANGUOĞLU; *TG*, s. 162-163.; ERGİN; *TDB*, s. 157.; HATİPOĞLU, *TE*, s. 53-55.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 66-68.

yok su yok canım äsgiden mâlcılık meşurumuş (II-6.20)

halıcılık bi zaman pârladı, söndü. ısdar dèrlerdi o öñce kilim. (II-23.12)

1.2.2.1.1.7. +dAş+

meselâ ğardeşler, biz dokuz ğardeşiz babam başda. (I-4.13)

bêş ğardaşıdıñ, ikisi_ıasgere gidivedi_ıalman hârbinde, (I-10.3)

vatandaş gider keser gelirdi yarısını ğız_ıevine yarısını òlan_ıevine eşşekleriñ odunları yıñardıñ (I-24.12)

elçi düşürüy arkadaş beniki benden geçdi ē ben_ıiki gözüm moraldı. (I-25.17)

aydaş derler, yürümedi mi? zayıflık, aydaş derler ben birini gótürdüm (II-2.21)

1.2.2.1.1.8. +dım+

hasdası vardır sigortalı değildir şey değildir bu amelet olcağdır yapıramıyosa buña yardım yapcaz, (I-9.20)

1.2.2.1.1.9. +dl⁴z+

işlerimiz_ıoyıdu bizim çorap örêrdik ıldızlı, turuşlu bilmen isimleri kürt nañışĩ. (I-43.15)

ha gitdik gündüz yatıyoz gece gidiyoz biz, görünmüyoz ğā ğoya, (II-26.25)

1.2.2.1.1.10. +ey+

şēhitler òrda beri bañ güneyli tepesi var güneyli kô var òrda ıñtıyarlar vardı_ıımızda şu dereden derdi bi ğan_ıağdı vallañi dèdi ağdını biliyez dedi. (I-39.9)

yol_ıaçıcañ tabĩ her bi yerden çıkmaz_ıay var onā güney yerlerden iyi olur_ıama faķat bazı yerlêde hayvan çaķıldı mĩydı bôle çıķamaSsın. (II-67.23)

1.2.2.1.1.11. +ga+

türkmen ya türkmen diyolar_ıama bâzı köy başga yerlerde ters yerler ôle türkmen dē_ıil, (I-12.5)

1.2.2.1.1.12. +gil+

bi teknova var bi çukurguyu var, azizgilin çukurguyunun, teknova âlimgilin, hindi benorda çok geyun güdüyün (I-2.29)

yâ baya bobamgil filan bilirlerimiş canım, (I-13.7)

dedemgilin amcaları, bobaları demişler yâ bura yerleşim yapalım. (II-1.10)

o yanna geçincek şindi necmiyegilin köğüne öndan, öndan şetmişlê işde (II-29.17)

1.2.2.1.1.13. +kek+

üş beş gün sōna ärkeKäsik bi toplasırdıñ gelin gız görme derik biz, gelin gız görmē giderdik. (I-41.6)

bayan da gelirdi, ērkek de gelirdi bi kişi deıl yāni taşsimoluyo, kōlū taşsimoluyo. (II-48.23)

1.2.2.1.1.14. +la+

üsdündē ğışla piyāde tālīmī vā binālar dē hoca, o bināların üsdünde piyāde ğışları .. piyāde tālīmī var. (II-47.35)

musallāda aynı musallāda ğabir yaylası cenāze ğonuyo orda. (II-64.10)

1.2.2.1.1.15. +lak+ <+la-k+¹⁵⁸

ē yapacā işleri deliğanlılar tülek deliğanlılar ğonuşurdu işde şōle yapacāñ bele yapacāñ. (I-24.27)

yuvarlak ekmek yapıylar ya, ekmēñ ortasını bōle delirlar, çocū iki ğadın dutup geçirilar içinden, (II-2.27)

lōbetci değılim bi gün önda. şimdi bi şakalak ğirdi adamlar oturdu, (II-13.23)

allāh örlardan hayvannarı ğötürdük bir ay orda otlak halatları çaķārdıķ ğāli, (II-47.23)

1.2.2.1.1.16. +II⁴+¹⁵⁹

dedemiz bizim çoK akıllı adammiş, (I-2.6)

¹⁵⁸ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.50.

¹⁵⁹ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 191-192.; ERGİN, *TDB*, s. 158.; HATİPOĞLU, *TE*, s. 100-102.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 108-109.; KORKMAZ, *TTG*, s.53.

yaş gún ossuñ derdiñ, hayırlı ossuñ derdiñ. (I-6.12)

ikisini de oqutduñ biri isdasyon şefliyi yaptı biri emekli assubay bunnar mefâTetdi, (I-10.4)

ôyle gelen misâfirlerimize onū ikramıderiKıôylē būrcu kokulu olur. (II-15.46)

siz açık gözlü bî ğadın yannaıoturacāñız her şeyi añlācāñız biz iki şaşġın, anam biz bi şî bilmēyiz. (II-19.10)

hemi güzel datlı oluduıonnar tulum peyniri güzel oluduıo. (II-20.14)

1.2.2.1.1.17. +II⁴K+, hı¹⁶⁰

İrimlik; uva, ormanlıñ, ormanlıñ orman aç yāni. (I-5.28)

elbise görölür, aġırlıñ yatırılır ē ġızıevine ôlanıevi. (I-11.3)

inönü de misallah kırñ yedide hükümdarlık sürdü. (I-10.9)

o çıkartdırır gidikene de bi hocıynan uğurlallā beşıon ġuruş cebine harçlık ġatar bu ġadar başġa. (I-34.15)

inşāt taburu levāzım heç bi asgerlik yapmadım desem vallā bilmiyom vallā. (I-34.17)

ġaklıġa ġadar denizli ġaklık var ya, orıya ġadar bu havāleniñ vergisini toplārmış. (I-35.9)

gelillē dişlē de hindi dişlē de çarılar dişlikdē şennik yapallar, (I-36.41)

tabī ozıozaman göçebeliġle gelmişler bizim dedemiz, dedemgilin amcaları, bobaları demişler yā bura yerleşim yapalım. (II-1.9)

şerbet işmē giderler sözlük, beşıon kişi olullar şerbetıışmeye gider. (II-24.22)

vār hī, şindī gidiyolā ġızlar, hī oquyōlar hindī, biz ē biz yoklukda bi şē bilemedik, (II-25.5)

oruşluk geliyo dē, ekmeKıedellerdiıonnar da başġa neıolacak, hē yūkaıiderik yūka. (II-39.14)

ġoca vāsıtaları cēmseleri, dōçları heç çöplüġatdılar, boyalamışlā ilēmlemişler veri verimişler annadıñ mı? (II-64.24)

¹⁶⁰ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 194-196.; ERGİN, *TDB*, s. 155-157.; HATİPOĞLU, *TE*, s. 102-106.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 110-112.; KORKMAZ, *TTG*, s.55.

1.2.2.1.1.18. +man+

bizim_ı eğitimimiz konya aman şey an_ı kara_ı eğitimimiz vazîfemiz konya karaman seferi_ı kaş depoları, (I-10.22)

o hanı gocuman ondan kerî arabîya sararlar sararlar gelillêdi. (II-7.24)

1.2.2.1.1.19. +(I)ncI+

hê ikinciye adam hasda, hasdası vardır sigortalı değildir şey değildir bu amelet olcağdır yapıramıyosa buña yardım yapcaz, (I-9.19)

bû yirmi birincisi seyyar jandarma tugayına bāl_ı olan yerlerde dedi kazâlarında filan hiş görev yapmad_ı ım yer yoğ dedi, (I-16.24)

beşinci ayıñ kırk ikisi şey kırk_ı üç senesinde lan! âlman harbinde biz asgerdêydik lan, (I-32.14)

men esgerdê ikinci ordu ikinci golordu dördüncü tümen elli sekizinci piyâde_ı alayı birinci tabur üçüncü bölükde yaptım_ı asgerlî. (I-39.6)

ê yâni ikinci yurt bizim yoğârda birinci yurt, burası ikinci yurt yâni. (II-14.1)

işde üçe gâdâ, üçüncü sınıfda çıkılıyodu_ı eveli üşden çıktım, aldım. (II-28.5)

1.2.2.1.1.20. +ndi+n+

deliğanlılar seymenner şey âvlenene gâdağ ikindine gâdağ gelin çıhma zamânına gâdağ oturullar_ı onuñ başında ôynaşıl_ılar yiyêller_ı içeller (I-51.4)

nêyse ôlen garavanası yedik, ikindine dörü dediler, şey silah yer_ı etmiş dediler alman dediler. (II-26.29)

1.2.2.1.1.21. +rAK+¹⁶¹

yörük yörük göçebe yâni, bize bozağ yörükleri diller hê ahşırak yörü_ı var. (II-14.13)

1.2.2.1.1.22. +sAl+

yalnız büyük merkezlerde inönü aldı_ı aldı yörüdü, gırsal kesime gelişde menderes çıktı yörüyverdi hâtırâ. (I-10.29)

¹⁶¹ bkz. J. ECKMAN, “Türkçede +rak/+rek Ekine Dair”, *TDAY Belleten* 1953, Ankara, 1988, s.49,52.; KORKMAZ, *TTG*, s.61.

1.2.2.1.1.23. +sI+¹⁶²

bunların betonu gızılsu oluya. (I-5.230)

1.2.2.1.1.24. +sIz+¹⁶³

iki sene de evine göymadı rahmetlik, gönülsüz verdinden hē gönülsüz verdinden. (I-41.34)

yeñilmedi de çürüklünün dēnsizi / vürdu yıhdı, adananın ğānsızı / çekin kilimi de sürün hazırı (I-47.50)

ğız, evi ğızsız ğaldı diyē işde bōle nīyni çekellerdi, ālallardı yāni. (II-11.21)

desensiz doğunurdu, o haba desensiz doğunurdu. (II-15.7)

bālar filiz verdi göverdi bosdan / bir haber gelmedi hayırsız dosdan. (II-23.34)

izmirde atatürkü diñledik, ıradıyōsuz heş duraman. haberleri geçirmen hiç. (II-28.10)

1.2.2.1.1.25 +sIzlıK+ <+sız+lıK+

fakirdik çoğ fakirlik çekdik, ondan kēli sōna birimiz bağimsızlıkdan öldü, (I-42.3)

deve göçebelik hani annadıñ mı ğapıları kitlerlērdi hırsızlık filān, olmazdı, āsgiden, (II-14.9)

çāresizlik ğariplik o zamankı köyün ğaripli, i ğariplik. (II-16.4)

uykusuz ğaldı zaman çocuk gibi üşüm ya rātsızlık birbirine ğaynaşmıy başlar zāten. (II-27.52)

1.2.2.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler:

1.2.2.1.2.1. +A-

hareket, ediykene mermi, içinde ğalmış, o da bi boşandı, şurdan arkadaşın birisini vurdu, (I-16.15)

¹⁶² bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.63.

¹⁶³ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 201-202.; ERGİN, *TDB*, s. 158-159., HATİPOĞLU, *TE*, s. 141-142.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 141-142.; KORKMAZ, *TTG*, s.64.

o evcilerli hem adam vuran çavuş oldu, sōna ordan dilekce verdi polis oldu. (I-16.28)

sağlama canım derdiñi bilmekdir / ağan göz yaşını dilerim silmekdir (II-64.34)

ben çadırda hiç yaşamadım, bu ğadın çadırda çok yaşadı, (II-15.8)

1.2.2.1.2.2. +IK-¹⁶⁴

heye ğına davarı giderdi, ğız evine davılınan giderdi millet birikirdi oynaşa oynaşa götürülerdi. (I-3.19)

şura çıkıyon bi kimseler çocuk da gözükümüyo bak hindi necep yığıldı millet hep bürdalar, ördan bōle halam. (I-45.11)

vallā açıkdı kım bu diyo vallā elinde tüfek va, tüfek va hem açıkdı bā a diyo açıkdım diyo. (II-59.34)

1.2.2.1.2.3. +AI-¹⁶⁵

bizim akrenlerimiz getdi, öldü, biz ġartaldık eyice ġetdik. (I-1.56)

dēvlet nūfus çoğaldı siziñ gibi ġeşleri mēmurlu vāzifeye aldı, isdasyonnarı gapatdı, (I-10.33)

ondan sōna da sāten su bitdi yāni yağış olmīncağ şey de olmīncağ su azaldı, (I-20.16)

elçi düşürüy arkadaş beniki benden ġeçdi ē beniki gözüm moralıdı. (I-25.18)

bizim āşığ çavuş, ō hemen çekdi bi darağ bi boşaltıdı. (II-30.56)

1.2.2.1.2.4. +IA-¹⁶⁶

ondan kēri tōrbalara tōkeriğ beş altı tōrbaya dāşlarığ pendir olur işde, (I-22.24)

çekisini, cemberini onnarı örtüsünü döşēni alır hazırlarız, gelini alı geliriz. (I-28.20)

hāñğı doğdura ġitdimizi hatırlamıyān, (I-38.21)

bulğur, un, duz efendim yımırta toplarız, bi ġurban alırsız gider orda keseriz, (I-24.36)

sontaç vurdı, suyu çıkardı iki derin ġuyu, çalışmaya başladı. (I-19.21)

o kilim sādece irdimiz ipi bi ikiye ġatlar bükērdik, onu sādece bōle uzadırdığ, (I-43.9)

¹⁶⁴ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.115.

¹⁶⁵ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.112.

¹⁶⁶ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 214-217.; ERGİN, *TDB*, s. 175-176.; HATİPOĞLU, *TE*, s. 89-94.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 101.; KORKMAZ, *TTG*, s.116.

durnam gökyüzünde ceylamadı mı / sesiñi duyannar ālamadı mı / durnam dos köyüne
ūramadı mı / ūra da selama al benimuçu. (I-52.40)

āyna varıdı, āyna hôle süslerlerdi çiçek şeklinde, onun iki tarafını süslerlerdi. (II-2.37)

ē ısdar dikedik hôle hôle ısdarıdın doķurduķ, ihi doķurķan bu kireşledi yāvrum, (II-12.10)

bize hazırlık yaptırdılaro gün, birhafta filán orayı temizleyip üzerimize bütün şu bu
filán hazırlık hazırlık, (II-13.16)

içine māzemesini ğatarıķ acı biber ğatarıķ bi şiler ğatarıķiçine onu bôle iki bükümlerik
yapışdırırık ğıranlarını bôle atarıķocāa oņa börek denir, (II-15.45)

1.2.2.1.2.5. +IAt-

yāni uzadıķca ācıķ dadı ğaçmıya başladı, onnarıñ muhtarını ben başlatdım. (I-9.13)

bu ğarayolları giderken daşı patlatdılar, māģaradan su çıķdı māģaradan su çıķdı dediler.
(I-19.10)

e káıtları yatırdı bŭ, e bālatdırdımişde bu mühtarımız götdü dē baķmıyler, gelmıyler.
(I-27.5)

anām çokoldu bôle hoplatdı göķü yeri. (II-7.29)

sōrsam suāletsem dilim dolaşır / beni söyletmeyen ar mıdır bilmem (II-23.102)

1.2.2.1.2.6. +IAş-

hindicik her şey ğolaylaşdı hēy yavrum, yoķ onnar bitdi ğayri hindi bi balooliy,
gelinler gelip eve ğoniy. (I-1.11)

ğurbanım esgere gideni çārdırır, eve gelir, yemek ğorır, yediririr ona, halallaşırır
ŭrlarır define dümbēne, neyse çalgıyna. (I-6.32)

çay dağıdır gibi ondan kēri vedālaşır gelir, sabāna geri varıdı. (I-26.11)

e nēdelim nāsip siziñdir allahıñemriynen dērlērdin eh savoluñ çayiçer tokalaşır
memnunnūnan gelirdik. (I-41.6)

yērler içerler hāydi selavatlaşır ğōrlar gideller. (I-45.41)

buraya geliyo yerleşio sarıgeçili yörŭymüş buraya yerleşio, ondan soņura da
süregelmen geliyo işde. (II-21.2)

yāni bunu sanāT ediniyoz biz, ävçilleşdirdimiz üçün hayvanımız bundan ökmek yiyoz. (II-27.56)

inēni kesiyolā inēni çalıyolā aradan diyú yāni diyú bunnā diyú nōrmalleşiyú yāni gine diyú şimdi eğer äsgisi gibi äsgi adamlā iyi, (II-32.84)

dene fasilliyi haşıladırdık, süzērdik suyunu eşiyne yağını gavırdıkdı üsdüne döker, özleşdiri o zaman görduķ. (II-44.12)

büyüklerimiziñ annatdıına göre şey aydınlatmak şey haberleşmede kullanılıyomuş bñ şeyler ışıkla, (II-49.6)

1.2.2.1.2.7. +IA¹⁶⁷n-

kilim doñunacā vañıt kirman ēirilirdi, boyalanırdı yedi çeşit boyaynan. (I-3.42)

cezālandırılar var tabī, tabī yapamayannarı bi sorunuñ cevābını bilemeyenneri. (I-9.43)

bunuñ gibi daşın şeklinden ğaynaklanıyō. (I-19.25)

tuluğ alır duzlanır, kesilir ... ondan sōna duzlanır, şeyli tenikeleriñ içine döşenir, (I-21.1)

ē okdayı evlendirdik bi çay içelim gelin çay. (I-31.4)

şōle şeyinen gelip dē kıamaraya şe dince süpelendim hanı ğālbimize bi yer gelmesin hah. (I-38.5)

nēye ben bōle dērtlendim oğün toktura getdiydım isbartaya her yeriñi kireşlēn kemiķerimesi dedi heç sene çāre bulunmaz dēdi. (II-12.11)

mayadır maya atılır üsdü örtülü ğapanır dutdu mu keselenir onuñ suyu çıkar, peynir keseniñ içinde ğalır, (II-20.9)

açarak içine haşhaşı çalarak yeñiden yazarak saca atar, sacın üsdünde yālanır ğızarır güzelce ğıpgırmızı bişer, (II-20.22)

1.2.2.1.2.8. +(A)r-

onu inē kesdikden sōna parçalardıñ, parçaladıñdan kēri ğavırırñ, ğızartdıñ mıydı, böyük tencerē ğapamalarda, ğazanlarda onu gözēlce üzüne salça ederik, (I-1.28)

everelim hocam seniñ olanı da everelim burdā. (I-28.21)

¹⁶⁷ Geniş bilgi için bkz. Şükrü Hâluk AKALIN; “+IA- Ekinin Çatı Ekleriyle Kullanılışı Konusundaki Görüşler ve Ekin Yabancı Kaynaklı Kelimelere Getirilişi Üzerine” *TGS II*, s. 92-105.

ölum iyi kımut vėrdiñ mi, vėrdim kımutanım dėyiz, halbısem bāşaramadıKonnara yetişemedik filen. (II-13.25)

1.2.2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler:

1.2.2.1.3.1. –AK+¹⁶⁸

yatañ, ğuzu ğuzu, yúnú de dőšek ederik, yasdık ederik yatakları, heye yok yoKöle kilim doñunacā vañıt kirman ėrilirdi, boyalanırdı yedi çeşit boyaynan. (I-3.41)

e nāpıcāñ āsgiden ne yapıcādıñ bi yatak, bi yorgan bi bōle bi řē. (II-11.10)

yā yā ğacak maçaķ da yok, işgi ğumar aramāycañ bādemlide, işgi ğumar aramāycañ. (II-24.27)

atak, alı var ėrdan ō ismi yūsufudu yā soyısmini bilmiyorum (II-38.4)

hem kendilerine ğarağol gibi bizansıñ öñüne hem de onnara orları veriyō, sancak veriliyo. (II-53.14)

dāmada bizde bi tāne sādıÇolur bi de ārķasında iki eli bıçaklı isan eli bıçaklı. (II-54.14)

gezek gezerdiKesgiden gezek, gezek oynādık ombeş yirmi ğişi hanı baķlavı muķlavı nē bulusaķ yapıdık. (II-62.29)

ğız göğnüme yakleşdiñ / aşımınañ ğucakleşdiñ / bu aşğı bilmeyeniñ / için için yanarsıñ. (II-64.27)

1.2.2.1.3.2. –az+

ōne de tēl taħarıñ boğazına ğaranfil taħarıñ ertesı ğún ōlen arabalara varrıñ gelini alı ğelirik pazar ğún. (I-18.20)

1.2.2.1.3.3. –ce+¹⁶⁹

bizim başğaēlence yoğudu e bizim ğüleş dutallārdıışde. (II-18.9)

bağırtdırıyoz köpēiñ sesinē, eğlence var bi de ğüldürücü diye, ğüldürücü atılırsıñ ğülmekden hā. (II-45.29)

¹⁶⁸ bkz.BANGUOĞLU, *TG*, s. 230-231.; ERĖİN, *TDB*, s.185.; ZÜLFİKAR; *TSTYY*, s. 53-54.; KORKMAZ, *TG*, s.70.

¹⁶⁹ bkz. KORKMAZ, *TG*, s.76.

1.2.2.1.3.4. –ç+¹⁷⁰

amma sigarımı da aldıla allah rāzı_Uossuñ amma benim yanımda içiñ didim, bunda sayarsañız beni saymañ didim yav, herkez kendi cebine_Uiçiyö kazancını_Uiçiyö. (I-15.25)
şindi baķ diyú adamlādaki itikada bir birine inancına baķ allaha havāle_Uetmişlē tā om_Ubeş günlük yollara geliyolā gidiyolā bībirine de gene hızzatını bitiriyolā, (II-32.69)

duālar ē allah keseñe bol versin, gazancın bol_Uolsun bunnar yapıldı. (II-36.30)

1.2.2.1.3.5. –enek+

hē hē iki gişi giderdık, bitiri gelirdık, orda bi şerbe_Uiçellerdi. hē kesenek göyallardı. (I-3.16)

görenekler, yāni ğonuşmalar, köyce köyce veyā_Uıt da mevķi mevķi dē_Uişir aķraba. (I-19.5)

bu ğızılı kōnden geldi birez yörü_Uişde birez de bullarda_Uoldu belli bi gelenekleri yok_Uhiç. (II-40.36)

1.2.2.1.3.6. –KAn+

yeregiren ğavġacī, porsama boķlu ğasap, ğızıl kō ona mīsal, dombay danacı, cadı keneci didim, kekliceķ kakışkan, ğazanpuñar ..., avşar ona bakışġan, ğartı malları satmış, (I-7.8)

ne bilim ğatırıma gelmīy men bu ğadar biliyem bilmiyem ki, men bi ġonuşġan_Uīsān dē_Uilem. (I-31.14)

tembelleri bir_Uaraya cizdiler / tarlaları óvaları ġēzdiler / çalışıñ dedim de bana ġēzdılar / benim sözüm çalışġana dē_Uildir (I-51.24)

bubamgili bulamamış baġırġan veli dērlerimiş bubamıñ_Uadına, baġırġan veli. (II-29.41)
ondan sōna gelip gitme yāni alışġannı_Uı olsun dē bir_Uhāfta sōna dāve_Uedilir, (II-46.29)

¹⁷⁰ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.76.

1.2.2.1.3.7. –gA+

yaylaya yok ğā yaylaya gidemiyoz, şindi yayla yerleşim bölgesi oldu romanyadan, bulgarisandan göşmenler gelmiş. (II-23.5)

şindi rūzgār da o yanna o yanna düzlesiyomuş dālga o tarafa gidiyo atıyo kütüü şeye, (II-32.57)

yapışmaz tabī bi de sōna şey var bi süpürgesi olur onun süpürü duruz, hiç kül filan kalmaz. (II-67.13)

1.2.2.1.3.8. –K I⁴+

nāpacāñız bilgimizi böyle alıp da müzeye mi ğoyacāñız? (I-1.16)

he ğadınlara, olanlara etek, şeki, bürgü niyse. şunnara şeki dēnirdi, yazmalara. (I-1.37)

hiyete almıycan muhtarla hiş bi ilgisi olmıcağ bunu fapriğa verisealacāz bi fon ğurucāz filan dedik, (I-9.16)

köyüñetirafını dolaşdırıdıñ, ondan sōna bi sergi yapılırdın, sergi yapılırdı hocā duvā ederdi, (I-24.19)

denizli ğaklık var ya, orıya ğadar bu havāleniñ vergisini toplārmış. (I-35.10)

ata mindiridik iki tarafından üzengilerine sıkı sıkı yapışıllardı sıkıata ata, beşāltı dene de geline üygun ğız gelin giyinidī, āt ğopdururlardı böle, (I-49.21)

ğızevine bi ğurbanlık götürüsün, boynuna bi ğırmızı poşu bālāsıñ davıl çala çala. çalğı diyelim oña şindi o zaman biz davıl diyōduğ. (II-3.9)

sitil, çadırıñ üsdü etirafınıñ gergisi sitil denen, üsdünüñ çadırı etirafınıñ gergisi. (II-15.2)

böyle giden menziline varamaz / ğarşılıksız sevgi işe yaramaz / bu benim yaramı kimse saramaz (II-23.92)

yā yā ğaçak maçağ da yok, işgi ğumar aramāycañ bādemlide, işgi ğumar aramāycañ. (II-24.27)

direzi şeylē cözgü direzi derlē, atğıya atğı derlē ğeşdīimiz atğıya, ötekinner yünlipler, onnarna doğuyoduğ beşāltı ğişi doğūrduğ. (II-31.5)

sergiye diñeldiriz kiyindiricek hoca gelir, sállü alā seyyidinē muhammet diye başlar, (II-65.42)

yāni büyük basğı altında ğalmışlar o zaman, burda da tabī memlekete gitcek gitsin türkiyeye diye dedelerimiz gelmiş o sebepten yāni. (II-67.41)

1.2.2.1.3.9. – K I⁴_n+

tabî atalarımızdan duydūmuza göre soyguncuymuş bizim köyümüz, (I-2.17) düzgün???

allah ne verdīyse, gızgın gelir gelir, loğum getirile okudūyķana ha. (I-3.30)

ben izmirde acámá birlini izmirdē etdim ordan sürgün getdim ŗeye. (I-34.16)

davıl zūrna öldü da tabî gırgın göñülsüz oldu eh. (I-41.37)

beşāltı dene de geline uygun gız gelin giyinidī, āt ğopdururlārdı böle, (I-49.22)

ātme āam şu gızına olan biribirine yāngın ātme dutma dedīse de veliāğa dīñlemedi, (II-9.22)

o keşgek yapallardī, güleş yapallardı o gün ordā, dādan gelenner birikgin oldu mu çalgılarımız çalınır, orda güleş yapallār, (II-15.53)

tarım, tarım yaygındır pancar, buğday, arpa, mısır ē aklıma gelebilenner bunlardır. (II-36.22)

āladılır, anası bubası coşgunasa ālar. (II-63.10)

anası işde dedim ya, anasının içi, içi henī dolgunusa gızına der der bi māni ğoşar ālar, ne bilin ben? (II-63.12)

1.2.2.1.3.10. –(y)I⁴₊¹⁷¹

ē dedem āsġi yazı üzerine ġuran yazısı üzerine oğur yazar oldū için burdan diyelim ki ġaķlıġa ġadar denizli ġaķlık var ya, orıya ġadar bu havāleniñ vergisini toplārmış. (I-35.8)

sarı çidem çiçek aşdı mı dersin? / mor menevşe yine boynunu burdū / yaylalara koku saşdı mı dersin / baharda çiçekler hep sarı sarı (II-23.19)

(II-8.152)

hindi ne var evler dolusu cehiz oluyo, (II-39.34)

dāmādı dīil de bayrak ġaçırıyoduķ bir meşurdu hā sıkı sıkı dutardıķonu, ġaçırısaķ ġaçıran bu ġaçırdıysā parayı da bundan geri alıyoduñ. (II-45.36)

tabīo ölü sāybi mādur oldū için ķomşular getiri, müsāfirler vardır müsāfir deorda yerler, tabī paylaşırlar, (II-56.26)

¹⁷¹ bkz. BANGUOĞLU; *TG*, s. 244-246.; ERĠİN, *TDB*, s. 187-189.; HATİPOĞLU, *TE*, s.74.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 91-93.; KORKMAZ, *TTG*, s.82.

1.2.2.1.3.11. -(y)I⁴cl⁴+¹⁷²

sen dōmasaydın, sēnden bıkdım, nēy seniñ derdin? dē bōle canalıcının kökü, cēndemiñ öte. (II-2.16)

esgiden burası efeler köyüdür, efeler köyünden çaķıcı şey çaķıcıya çev, āsgi çete zamannarından yāni, (II-14.5)

yā āslında burada meselā geçici bi yedi sekiz hānēymış, (II-6.15)

orayı bēenmemişlē ordan atlamışlar dikici kōnünüsüne şu āsgi köyün yerine yerleşmişler. (II-35.3)

türkü sōleradam, cūmbüşüne sazına çalar türkü sōlerdi. dısdōlsa davıl, depicilik, ğırnata. (II-48.12)

onnā da her bireri sürülmüşlē, fakirolmuşlē kōlēne bize derlē iplikci gelmiş oızuman. isdeyici gelmiş veyahut yedi ğādeşiniñ birisi, (II-52.36)

benimismim hacıüsın kökden bu kövü ğuran, ğurucular benim ırkım sülālem, (II-42.47)

bağırtdırıyoz köpēiñ sesinē, eğlence var bi de ğüldürücü diye, ğüldürücü atılırsın ğülmekden hā. (II-45.29)

1.2.2.1.3.12. -(I⁴)K+¹⁷³

şey ğurbanım çóķalık, şey ğurbanım aķ ğatık, ğuzum deriye basılır. (I-6.43)

şu ğünlü anamgiliñ evleri / ğarık ğarık bosdanları bāları (I-36.11)

bu yanda da dumana ğadā giderimiş zātan aşşaya ōrda da bi böyük ğoca arık diye arık geçiyomuş, (II-6.23)

eh ne diyem hindi açık ğaldık çılbaķ ğaldık sōuķdanōlduk, nēdem şükür bu ğünümüze şükür. (II-7.33)

āvdan yiĝen bullar, ğarışık ğonuşabiliriz kōltürümüzāynı sayılır, buraya gelince mucan yörūü olarak gibi de geçiyozhanı. . (II-13.6)

¹⁷² bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 246-247.; ERĠN, *TDB*, s. 186-187, HATİPOĞLU, *TE*, s. 75-76.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 93-94.; KORKMAZ, *TTG*, s.83.

¹⁷³ bkz. BANGUOĞLU, *TG*, s. 248-250.; ERĠN, *TDB*, s. 184.; HATİPOĞLU, *TE*, s. 78-81.; ZÜLFİKAR, *TSTYY*, s. 95.; KORKMAZ, *TTG*, s.84.

beşon denē ōn ōmbeş aşşek toparlallardı sözüm yabanā, ē alıklallar bayrakdarlarımız olurdūn, bāyraqdar olurdu bāyrāı dutar. (II-15.50)

çadır, ġarā çadır ġıldan, geçi ġılından hē geçiılından eğrilir, dokunur ısdarda dikilir, üç ġanat çadır olur üç de direk vurulur sekiz ġazık, urġan daķılır etrefine çadır ġurulurdu, (II-20.2)

yayarık onun yaġı o yüzüne çıkıverir, yaġını alırık çomçāyna alırdık bi yayıkda, heye kepce kepce derik de, (II-20.16)

sānde birisKárpın fakirde çarık / bütün kōlülerin elleri yarık / dāķmıssın bir ġıravāt, omuz ġubarık / ġır bābam pozunu başımınüsdünde. (II-27.35)

bēn demiş şu göl kenarına gidin de arkadaşā bāri bēklīn demiş yāni ni sāndal geliyo ni ġayık geliyo, (II-32.63)

ġār yādı mī yāmır yādı mı fişşek vuruduk bōle at yandan eveli yannık yāyhıydı, (II-34.7)

göçebē meselā türkiyenin ġuruluşu göçebe. yāni yörüklük ġarışıklık var da. (II-49.10)

erişde maķarna gibi, şeyi onu açık ılık su dōkerlerüsdüne, şeker eridirler, şeker dōkerler datlı olarak. (II-48.57)

haberleşmede ġullanılıyomuş bū şeyler ışıkla, fenerle hani āsgi büyüklerimizin dediine göre haberleşme olarak ġullanılıyomuş yāni. (II-49.6)

camın dedi dışarda daşatılsa ġırıklarııçeri düşerdi camın ġırıklar dışarda dedi, (II-49.26)

yalnız hiş bir evinin dōşemeleri dāhi, yāni bizlēden hiş bi kayıbı yoktu. yāni o ġadar ġaynaşıktı. (II-66.22)

1.2.2.1.3.13. -(I⁴)m+

üretimossun diye gelmiş. turgut dayımın torunu yā ārzulumda polis. (I-1.9)

ēle olurdu ġurbanım eveli. duvācımı denir, duvācımında şuraya bi şey ġoyalla, neyse kilim milim. (I-6.25)

celal bayarnan menderes şeyoldu seçimolduışde bu, āllide misallah türkiye cumhūriyeti ġuruldu, (I-10.11)

ķoreye gidecēm zaman bizimēġitimimiz ķonya aman şey anķara ēġitimimiz vazifemiz ķonya ķaraman seferiķaş depōları, (I-10.22)

allah hayırlı etsin yâ rabbî yâ resûlallah, esgiden bôle bi yazım, yazın bi şeyler gelip sorum yōudu esgiden, âmin. (I-14.10)

köyün ilk yērleşimi şu ilerdedir yâni orayı biz bilmiyoz tabî, suyu bulunca buraya taşınmışlar yâni. (I-17.7)

men onu geceden bēri çırpıyam evi onardım, süpürdüm sobanın deli ine acıh ğurum tökdü, (I-18.37)

fakirdik çoğ fakirlik çekdik, ondan kēli sōna birimiz bağimsızlıktan öldü, (I-42.3)

cumârtesi başlar cumā gün başlar yarım gün iki buçuk güne düşdü, cumā gün ölen soğ başlar pazar gün āşam biter. (I-44.7)

ben edemen ġari evelî ederdim hîndi, ğivrim edērdim ğivrim mî? âynı ekmēği edērsiñ yuğayı edērsiñ açārsiñ nohût, kēvrek ôrdan ceviz nēysē onnarı içine ġatarız, (I-45.37)

dōru atmış yaşında âtmış iki kırk altı dōumlu âtmış iki. (II-8.2)

āvda bi yirde ālli dönüm tarla vardı belişdiler baba ölünce geçen sene belişdiler. (II-12.25)

şimdî ābim ē yemek çok güzelidi tōpcunuğ, tōpcu temizdir yatā da temizdir her yer bakımlıydı. (II-18.17)

allah nasip etsin, hayırlı ölümler virsiñ yavrūm ġurban oldu um allah yâ rasûlallah. (II-20.48)

1.2.2.1.3.14. -mAn+

esgidēn ben bir olan everdim allāha amānet ôretmen, seksen iki bin liralıh mermi atdım, (I-14.21)

sōna bi de şî pancar ekeriz mal mancarı şirēli onnarı şışmannarı mallar, hemen alıllar nezzetli olur yâni sâde fennî yem verdiñ mi onuñ nezzeti ôlmaz ānnadıñ mı etiñ nezzeti olmaz. (II-14.26)

ğışın burda yazın yazın yaylada soñradan o yörede göşmenler yerleşdikce burda ġalmışlar işde bu şekilde bi yerleşme olmuş. (II-23.3)

eğitmen varıdı ôretmen dēildi eğitmen varıdı o eğitmen de len ben ücretle mi okuduyon sizi dedi (II-42.3)

1.2.2.1.3.15. –mur+

gediliy hindi hava filân yâmadı mı buraya ğurban kesîyler oraya yâmur duvasına giderler. (I-3.8)

1.2.2.1.3.16. –I⁴n+

uç ğın_{olurdu}, cumādan başlardı, tādil ğün gelin ènerdi, pazartesi ğün biterdi. (I-1.12)
isdasyonnarı ğapatdı, ondan keri oğulları ğapatdı, ğantar varıdı ekdî_{imiz}ekinlere ğota ğoydu. (I-10.35)

pancar başına ğidêrdik keserdik, yıĝın_{ederdik}, arabalara doldurular ğötürülerdi. (I-27.12)

ben oyun da oynamadım öyunnarı bilmiyon. (II-4.25)

o ôrdan kâĝmıřlar tütünderesi deriz bi yêr vârdır ora ĝelmişlê, ôrdan burâ o melliye eber köyüne ĝeşmiş gelmişler oraya, (II-29.15)

bizim kô de hêr yeri burayı satın_{aldı}. (II-35.6)

yâ olmazdı hê, e tabî eliñden ne ğoparsa bi hôrmet olurdu_{işde}, ĝarın doyulurdu bi şiler ôle orda bi şî_{olmazdı}. (II-40.29)

şey ĝösteriyor, bilassa yayın yapıyo ikinci ĝanal, o şey zamânında sürekli yayın yapar bôle ĝösteriyo, (II-66.1)

bu bölĝeye benzeyen, balkesir tarafını kesin bilmiyorum, kütahyanın bâzı yerleri aynı buraya benzer, (II-66.36)

1.2.2.1.3.17. –(I⁴)ntI⁴+¹⁷⁴

şullarına filân, buna biz_{enteri} derik başĝa yerdê uç_{etek} derler ĝôýnek derler (I-43.32)

adamıñ şullardan ter filân yörüdü filân tabî sıkıntılı zaman_{oluyo}. (II-13.34)

bu kôýnê bu güccük bi şî oldü_{çun} şêtmedim men bunu büyük şeylere işlênti yapıylar kövü ĝuran, ĝurucular benim ırķım sülâlem, yalnız toplantı var içinde gelenner dışdan gelmişler, girmişler onnar da var içinde. (II-42.47)

burası ilk ĝeldinde köy şura yılanıñ öreni diye yer var, oraya ĝonüylar, daş yanıñ ôren daş yanıñ yî_{ıntı} temel (II-54.2)

1.2.2.1.3.18. –(I)t+

¹⁷⁴ bkz. KORKMAZ, *TTG*, s.101.

üsdünüñ ğaymānı alırıķ bazı almak, onu gene biraraya birikdiririk gene yoğurt çalırıķ,
(II-15.21)

1.2.2.1.3.19. –KIt+

āletleri ısdar başğa bi şē yok ısdar, kirkit var āaçdan da hôle tıķtıķ varıdı bi
ufacıķı hôle tıķtıķ o tıķtıķıyna doķunudu. (II-34.36)

1.2.2.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

1.2.2.1.4.1. –AIA-

ölum sen başıñ ... ben başımdan ğovalamışım tamam mı. (I-15.26)

urganı ya'a urgan var ya hôle şēidellerdi āynı bizi hôle çizilendik gibi millet deo
hārman yerine çizelenirdi, birini ğāldırılıardı başlānda, (II-18.6)

1.2.2.2. GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLERİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI

1.2.2.2.1. Fiilimsilerin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:

Fiilimsiler burada, eklendikleri kelimenin anlamını değiştirerek yeni bir kelime yapmaktadır.

1.2.2.2.1.1. Mastarlar:

1.2.2.2.1.1.1 –mA+

işde acı datlı hatırası bu, acı datlı hatırası köyüñ ıçme suyu oldu. (I-19.19)

şimdī hazreti mūsā alayhisselam, cenābıallaha biñ bir kelam danışmaya giderimiş. (I-19.30)

isdasyondāydıñ lenölum gól yanda hē hē yā önce bürdāydıñ doğma böyüme burdayam
burdayız bizıhē atalarımız ğurmuş, (I-23.4)

el gibi gibi kirez gibi ğızardır yemeklerinüzüne ğızardırır un çorbasına, topalāa bulğurāşına, salça şeye sarma, dolma atarır. (I-26.43)

esgiden böyümüşümüş şu ğārşıdāymışımış kô ävler, e şindi bullādışde innere herkez bi innere üreme yapmışorda. (I-34.6)

çocuğlara anahdar burnu dērdik ufağ nağışlar ğonārdı, anahdar būrnu ğoyārdır dişeme ğoyārdır ğazayāı ğoyārdır ğadın ğaşı dērler onu ğoyārır çōğ ôle hanī yapıımız bunnarır, (I-43.19)

hindi ceviz sandī hindi de var, o vaqıt tāta sandık varır. yún dōşşekoluyodū, kilim kilim dokuma kilim. (II-2.37)

nēpcağ herif gidiyo tarlada ūraşıyo işde ıscakda, yolmada, gül var hā çifçilik var, başmağcıya. (II-26.51)

asger ūurlaması yemek veriliryō birħafdaevelden, çālgīynā ēvceēvce dolanıyoduğ. (II-30.1)

orası karakuyudan gelen sulama ve santīrala geliyor, (II-36.19)

hē kızısdemē şimdī äsgiden bōle ğızınaolanın annaşması yōğdu amcam, (II-46.9)

ölümlerdē şōle cenāze yeri okunmağıçin yedi aqşam giderler yāsin okumaya. (II-70.33)

1.2.2.2.1.1.2. -mAk+

yuğa yuğa yuğa ekmek yapardık biz esgiden beri yuğa ekmek yapardık, ğāyi haşhaşlı ğatmer yaparık. (II-20.19)

yemek verisen yemēni veriler, vermezsen işde o ğadağ. (II-63.2)

izinli geldimin benim zamanımda vardımda fēzi çakmak sağır, (II-64.13)

ōna bizim mācır dilinden kaçamak denir, onu çoğu bilmiyo, ondan sōna yaw şindi suyu kāynadırlar, darunuıçine atarlaronu ondan sōna oğlawayla karıştırırlar, tepsiye dökülür, (II-65.13)

1.2.2.2.1.1.3. -(y)Iş+

yalıñız böyük merkezlerde inönü aldıaldı yörüdü, ğırsal kesime gelişde menderes çığdı yörüyverdi hātırā. (I-10.29)

şeyden dınardan mâzadan pırtımızı alırız, alış veriş ne eksîlimiz gedîlimiz sandîlimiz sepedimiz, pullumuz, (I-18.7)

tabî oranın belediye rēysinin görüşüyle mükāfāt var kēndilerine de güvenîy bunnar, (I-47.44)

ē târihi varıdı hurda cāmidē bizim yeşilāmat sôkmüşātmişişde o târihi yāni, ōrdan göçüş târihi yeşilāmat sôkmüş hē tā şu cāmidē. (II-14.4)

şimdi biz kurtuluş savaşını canlandırdık, bayā atatürkün şey afyon göcatepeden yunannılar sürdüünü, (II-21.16)

ğuyudan su çekmişimiş göyvi ğardıaşım gēlsin demiş, deyince ōrda ğā biliş ğalış olmuşlar ğardıaşlarınna, (II-29.24)

genelde belediye ē salı pazarı oldūu günner ē pazarın açılış duāsını yapar belediye anons merkezinden hālen yapılır. (II-36.31)

o mērmilē çıkan mērmilē o toprāın āltında sarıġamışda top sāhaları vardır ğāli ya atışa gidiyoz ya, (II-47.28)

bu köyün yapısı tā āsgiden zāten hepisi de göçebē meselā türkiyenin ġuruluşu göçebe. (II-49.9)

erzurumdan ğars ğapıya, ğars ğapıda giriş çıkış yeri var, bizim ğōuşorda orda ben māberēydim zāten. (II-55.57)

gidişleri konya tarafından genelde genelde genel. üçüz yirmi yıl kalış var dedi yāni benim hatırladım şeyler, bayā güzel bi yayın yapıldı ben ondan izledim, (II-66.6)

1.2.2.2.1.2. Sıfat-fiiller

1.2.2.2.1.2.1. -(y)An+

sakalçarpan diye bulgur çorbasına, tamamışde mercimek çorbasına dēnir o. (I-1.26)

yeregiren ismî dedelerimiz bizim orta asyadan gelmiş. şūġġarşı dā köşmüş, porsumanın oldū yere hacî abbas diye bi yer var oraya göçmüşlē. (I-5.5)

avşar ona bakışġan, ġartı malları satmış, ġızılören isdemededen veren, menteş, kenteş, kündeş, ballık her tarafı bolluk. (I-7.9)

ō sôlerim ya, hepisini şo yanni bek şētmiyem dē, doġanniya vārdım da çok durmayalım, onunöte yānda köçerli vardır, köçerliye vārdım akça sayalı, (I-47.32)

ocaḡlīynan ḡorunuḡuṣā äsgiden kibar, çürüklüynen beşirli adanāya sapan ḡavḡasına gider, (I-47.41)

öküz ḡānīsīynan tökērdik düven sürērdik ōndan sōnā yabaḡālırdıḡ hārmanı yıḡārdıḡ, hārman savuruduḡ etirafını süpürüdük, (I-54.21)

ē aṣṣāḡoḡarı burası yörük kōyü oldūḡuḡu biz biriḡbirimize aṣṣāḡoḡarı uyum sālām var, yāni āyrı bi düzen yoḡ dā. (II-13.9)

burası ilk geldinde köy şura yılannı ōreni diye yer var, oraya ḡonūylar, (II-54.1)

1.2.2.2.1.2.2. –er+

ē dedem äsgi yazı üzerine ḡuran yazısı üzerine oḡur yazar oldūḡün burdan diyelim ki ḡaḡlıḡa ḡadar denizli ḡaḡlık var ya, orıya ḡadar bu havāleniḡ vergisini toplārmıṣ. (I-35.8)

doḡanlı ḡīzlarī fis fis ḡonūşūr / ḡöçerli ḡızlarī çabuḡ buluşur (I-48.25)

biz yörüḡüz baḡ deve devecilile atalarımız devecilile ūraşan ḡöçer, gelip ḡöçerimişimiş. (II-5.1)

būdayı ayıran maḡına var onnarı hiḡ ḡullanmıyo şindi kimse şindi biçēr düver geliyo, deniyi āyrıḡatıyo, öbürünü de balyá yapıyoḡatıvrıyo (II-32.90)

suyu hele tērtemizdir bu işme sularından ē şaşal suları ḡadar deḡerlidir suyumuz. (II-36.16)

1.2.2.2.1.2.3. –(I)r+

odada şincī çay ḡāve iḡerīz, ondan sōra sohbet yaparīz, gelirden geriden bu şekilde sohbet, yüzük müzüKōynādıḲḡesgiden bōle, (II-62.26)

1.2.2.2.1.2.4. –dIK+

şu ḡarşıdan giden sürmeli güzel / acep bir sevdiḡi var mıdır bilmem (II-23.100)

hē dāveḡedilir ondan ḡız ḡızın çēvresī bōle bi tanıdıḡları gelirlē ōlanıḡ evinde yemek yerlē, (II-46.30)

1.2.2.2.1.2.5. –mİş+

bēşirliye veriseñ dēve gelesiye deve ğonyāya duza gidīy āydına incire yemişe gidīy, çürüklüye veriseñ tilki vurasıya veresi bele paralar, (I-47.12)

yemek götürüdüŕda hēp berāber toplu yemek yerdik, gēşmişlere duvāŕederdik, (II-37.21)

1.2.2.2.1.2.6. –(A)cAK+

onnar da deveynen filān hayvanıla gelīyolarrmış, onnara da yıyecek çoĥ burda, onun için buraya yerleşiyollar. (I-5.29)

yōŕdu daŕışde çalardıĥ, bişidik çalacaKŕeder çalardıĥ sūzdürüdük deriye ğatardıĥ. (I-27.18)

1.2.2.2.1.3. Zarf-fiiller

1.2.2.2.1.3.1. –ken+

orda evcilellerden dāŕa erken gondūŕçun ğalabaşlıKŕoldūndan çatıları sökdürüyler. (II-54.3)

1.2.2.3. ÇEKİM EKLERİNİN YAPIM EKİ OLARAK KULLANILIŞI

1.2.2.3.1. Hâl Eklerinin Yapım Eki Olarak Yeni Kelime Türetmesi:

1.2.2.3.1.1. +ÇA+

oŕanŕiçinŕôleydi benim geşlŕimde, şindi maşşallah cāmiyi men āydanŕaya görebilirsem anca görübiliyom. (I-14.8)

amcam burda ē bi gökçe ismi, bura yerleşen adamıñ bi atı varımış, ğır bi atmış biz şindiki şeyne o zaman gökçe at, (I-20.1)

pendiri çoĥca men yaparım asıl, ğoyunumuz çoĥudu, sağarık ğoyunū soğumadan olusa ğızğın ğızğın tökerık mayayı bazardan maya gelir, (I-22.22)

şu güzeliñ ğarşısında durulmaz / hūrī midir melek midir bilinmez / azca para ile satın alınmaz (I-35.38)

o kilim sādece ĩrdimizŕipi bi ikiye ğatlar bükērdik, onu sādece bōle uzadırdıĥ, (I-43.8)

senden önce bi ğara yāz gelin geldi dèdi, onun çocūnuñ dèdi, gómbesi ğırıldı dèdi o çocuk telef_{olur} dèdi, (II-2.24)

1.2.2.3.1.2. +rA+

góviyi góviyi hoca duvasīynan gēydiri hoca, hoca gēydirenden sōra para herkez içinden ne gelirse āltın, para daķış yaparız. (I-44.17)

elli yedide asgerden geldim ben, elli yediden devām_{etmeK}üzere bōle gelen hocalara yardımcı, giderler gelmezler biz hocasız goymadık (II-42.30)

1.2.2.3.1.3. +ArI+

babam benim cumhuriyet kóyünden yoharı aħça kóyden, aššā aħça kóyden oraya köçüp gedīy, (I-1.19)

suyu dolduru gelirim suyu dağıtırım, çıķ dışarıya o ğadar bi diye orıya goymazlardı, (I-15.20)

ē birez ileriye varmış. bir āşda bir ğuş felfecir okuyor, yānı ğuran okuyor. (I-19.32)

ōlum ayāñızın_{üstünde} oturmayaım_{içeri} oturalım hocam, ğurban_{olum} ayāñıza. (I-28.35)

1.2.2.3.1.4. +dAn+

ōlum neden soru sorūyñuz bōn ğafam gücenmeñ bek dalğalī. (I-28.9)

2. GÖREV ve ANLAM BAKIMINDAN KELİME ÇEŞİTLERİ

2.1. İSİMLER¹⁷⁵

Çekim ve yapım ekleri konuları işlenirken “İsim Çekimi” ve “İsim Yapımı” işlenmiş olduğundan burada tekrara düşmemek için aynı konular bir kere daha işlenmemiş ancak atıflarda bulunulmuştur.

¹⁷⁵ Geniş bilgi için bkz. Neşe ATABAY, İbrahim KUTLUK, Sevgi ÖZEL (yöneten ve yayına hazırlayan Doğan Aksan) ; *Sözcük Türleri*, **ST**, TDK yay., Ankara, 1983, s. 26-67.; ERGİN, **TDB**, s.216-254.; BANGUOĞLU, **TG**, s. 319-340.; Haydar EDİSKUN, *Türk Dil Bilgisi* **TDB**, İstanbul 1985, s.104-131.; Tahir Necat GENCAN, *Dilbilgisi* **DB**, TDK yay., Ankara, 1979, s. 146-170.; Himmet BİRAY, *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim*, TDK yay., Ankara, 1999, XIII+265 s.; KORKMAZ, **TTG**, s.193-329.

2.1.1. İsim Çekimi

2.1.1.1. Çokluk Eki

(bkz. 1.1.1.1.)

2.1.1.2. İyelik Ekleri

(bkz. 1.1.1.2.)

2.1.1.3. Hâl Ekleri

(bkz. 1.1.1.3.)

2.1.1.4. Tamlama

(bkz. 1.1.1.4.)

2.1.2. İsim Yapımı

2.1.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler

(bkz. 1.2.2.1.1.)

2.1.2.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

(bkz. 1.2.2.1.3.)

2.1.2.3. Görev Değiştirici Ekler İle İsim Yapımı

(bkz. 1.2.2.2.1.)

2.1.2.4. Hâl Ekleri İle İsim Yapımı

(bkz. 1.2.2.3.1.)

2.2. SIFATLAR¹⁷⁶

Sıfatlar, vasıf ve belirtme isimleridir.¹⁷⁷

2.2.1. Niteleme Sıfatları:

Varlıkları niteleyen, onları renk, biçim ve durum yönünden açıklayan sıfatlardır.

dedemiz bizim çok akıllı adammış, (I-2.6)

âlim_ıefe ôle bedâva efe değil, bôle sürtülerek, yuğrularak olmuş bi efe. (I-4.4)

nēdim ay cânölum cāhil ğarı yaşını bilmēz dişini bilmez, (I-29.1)

bu şekilde sarı lira zamānında o zaman_ıiçin bir gün dīnarıñ aşşāsında olcağ bi kôlerdē bütün paraları toplamış atıñ heybesine yerleşdirmiş, (I-35.10)

meselâ benim māyetimde yedi sekiz_ıişçi var o ôle bi pompalı vagunetleri vādır, (II-6.11)

hüyüğe çıkmışlâ ördakı_ıadamlâ bizden dāha_ıevelimiş heralda şö duman tüten yer nere diyolâ, duman adı duman ğalıyo. (II-9.3)

şûkûr gene kendime yetecek param var, çocuklar tarlayı ekivriyallar. (II-12.24)

âsgiden hindi filân_ıôle, ısıcak su ısıcak su olmāyınca erimez_ıhanı ğurur galır. (II-15.40)

siz açık gözlü bi ğadın yanna_ıoturacāñız her şeyi añlācāñız biz iki şaşğın, anam biz bi şî bilmēyiz. (II-19.10)

2.2.2. Belirtme Sıfatları:

Varlıkları işaret, soru, sayı ve belirsizlik yönüyle açıklayan sıfatlardır:

2.2.2.1. İşaret Sıfatları:

işde burda geçiy günümüz bu kelifiñ içinde yawrım, gençler çalışiy biz de oturuyuk, (I-1.52)

köpekleri bāliyler ūliy, şafâ ğarşı ötüy, hā bura aqçaköye āit diy, o ovaya, bize veriyler o ovayı bizim ovaya zapT_ıolıy bizim_ıova. (I-2.15)

anam rāmetlik derdi su ğariban uyüy derdi, uyuklardı baya resmen. (I-4.20)

¹⁷⁶ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd.; *ST*, s. 69-95.; ERGİN, *TDB*, s. 241-254.; BANGUOĞLU, *TG*, s.341-355.; EDİSKUN, *TDB*, s. 132-155.; GENCAN, *DB*, s. 171-253; KORKMAZ, *TTG*, s.333-399.

¹⁷⁷ ERGİN, *TDB*, s. 232.

geçen sene orda biziniñ hu yanda dış yüzde on_altı milyana erdoğan_aldı_ihi ya on_altı milyana, (II-12.34)

bunnar bayrakdar_olurdu bū adamlar, hu adamlar. (II-16.8)

fısdık da ğatarız çam fidī_ı da ğatarız öteki fısdıktan da gatarız çok güzel olur_öle. (II-31.16)

2.2.2.2. Sayı Sıfatları:

2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları:

komşu yardımından bir lira da komisyon alacan vişnecilerden, ne komisyonu alcañ dediler yā, (I-9.14)

cuma_ahşamı gūnū ğına vurarıñ iki gūn ğına perşembe gūn iki gūn başında ğızın durar, (I-18.11)

ileriye varmış, işde dedim ya, bir ğazan üç ğazan birbirine iki ortası boş, ğıyıları sulu ğaynayan ğazanlar. (I-19.42)

bir çiftcilik vardı ne motur vardı ne ğadar bi dörT_ayañlı bēygir araba iki ayañ dörT_ayañlı araba, (I-23.12)

elli sene oluyu buraya geleli, altı çocūm_ımarıdı bir mafāt_etdi beş çocūm mar, (I-38.15)

ğoca köy verme mi bu on_altı pare köy sekiz beş_altı köy, pekī vereniñ verēn gōnūnū_ediylar dādiylar_öküzleri, (I-47.16)

antep baraklıdan gelme, baraklıdan gelme, burası yedi parçiymiş, (II-3.25)

dış yüzde suyuñ beri yanda bene sekiz dağar da bene virdiler, sekiz dölüm de ōrda ğırda var onu da bene virdiler, (II-12.27)

2.2.2.2.2. Sıralama Sayı sıfatları:

ben dedi kaş senedir dedi bū yirmi birincisi seyyar jandarma tugayına bālı_olan yerlerde dedi kazālarında filan hiş görev yapmadı_ım yer yoñ dedi, (I-16.24)

men esgerdē ikinci_ordu ikinci ğolordu dördüncü tümen elli sekizinci piyādē_alayı birinci tabur üçüncü bölükde yaptım_asgerlī. (I-39.6)

benim bizim_āv de üçüncü yurt birinci yurt şō şu besihāneniñ_ārķasındaydı (II-14.16)

beşinci sınıf ısbarta atābeyden diploma_aldım beşinci sınıftan, (II-42.8)

şey gösteriyor, bilassa yayın yapıyo ikinci kanal, o şey zamânında sürekli yayın yapar bôle gösteriyo, (II-66.1)

2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları:

birer asbabına varıdıĥ ġuzum çocuĥ dōdu muydu, asbab getiridīĥ, hediyeyle varıdıĥ. (I-6.11)

yanmaz, bu direk boyunda oldūu gibi aşşāda az yaĥarsıĥ fazla yaĥamazsıĥ, birer_ikişer odun atarsıĥüsdüne orta_ýerinde yanar_o. (II-15.11)

erişde dirik oĥa beşer onar yirmişer_otuzar yumurta ġatarıĥ_ıçinē ġüccük ġüccük bezelerini dutar keseriK_onnar hazırlıĥ işde. (II-15.61)

herkesden onar om_beşer yirmişer kilo onar kilo hālına ġöre herkisiĥ yō_urt çalıllar ona, (II-17.6)

kaş para düşüyo hāne başına biñer lirā beşer yüz herkez parasını veri. (II-37.18)

2.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları

üş ġün sürer dū_ünümüz şimdi yirmi dört sātā_endi, cumártesi başlar cumā ġün başlar yarım ġün iki buçuk ġüne düşdü, (I-44.7)

2.2.3. Belirsizlik Sıfatları:¹⁷⁸

tābi daşbaş dedem biraz ġurnaz_öldü_çün köpek, buranıĥ köpē de duyulmaz ses horuzuĥ burunġayanıĥkı da duyulmaz, (I-2.12)

bir kaç ġün yemek veriller. (I-8.3)

şurda olsa_olsa üç beş senelik bi şey önceden öñce ġelini getirilerdi baba_evinden, (I-15.9)

bi ġün bāb_emmi ġetirecēm diyerek ta mettebiĥ yanna ġenmiş ġetmiş çocuĥ, (I-42.24)

kimi_adam bi nēzle_oluvērdi mi solār dediler bū belē_olur dedi, (I-49.34)

ondan sōna dū_ün hazırlıĥ başlıyo, ġün_alıyo filan ayın filan ġünü diye. (II-45.18)

eġitmen eveli accıĥ okur ġelirdi o kōlere. üçe ġadar hindiki ġibi bi çok kitap yok, birer kitabıla bi seneyi bitiridik, (II-58.1)

¹⁷⁸ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd. *ST*, s. 82, ERĠİN; *TDB*, s. 251-254 , BANGUOĞLU, *TG*, s. 352-353.;EDİSKUN, *TDB*, s. 137-144.; GENCAN, *DB*, s. 94.; KORKMAZ, *TG*, s.395.

2.2.4. Soru Sıfatları

hangi birini anladın? (II-3.22)

eyi äsgiden zor_uolma mı, nasıl zorluklar olacak, arabıyı dolduruyoduk (II-10.15)

bi buydaydan kaç çeşit yeme_Koluyo. (II-20.70)

şindî onu çıkaramayız ilk kēldî_unde hacı kaç hâne oldū_unu, (II-33.6)

2.3. ZAMİRLER¹⁷⁹

2.3.1. Kişi Zamirleri:

DEYA'da kişi zamirleri *ÖTT* ile hemen hemen aynıdır. Ancak bazen “ben” ve “sen” zamirlerinin yönelme hâli eki aldığında değişmemesi, “bene, sene” şeklinde kullanılması dikkat çekicidir.

	TEKLİK			ÇOKLUK		
	1. KİŞİ	2. KİŞİ	3. KİŞİ	1. KİŞİ	2. KİŞİ	3. KİŞİ
YALIN	men (I-22.2) ben (II-20.36)	sen (II-23.84)	o (II-28.25)	biz (I-3.17)	siz (I-19.15)	onlar (I-15.27) onnar (I-15.16) onnā (I-46.6)
BELİRTME	beni (I-53.9) meni (I-18.6)	seni (II-32.47)	onu (II-32.46)	bizi (II-42.19)	sizi (II-42.4)	onları (II-70.29)
YÖNELME	bene (I-7.3) baña (I-23.9) bana (I-51.23) mē _u e (I-49.31) bē _u e (I-49.36)	sene (I-53.2) saña (II-3.5) sana (II-26.42)	ona (II-27.54) oña (II-31.8)	bize (II-38.25)	size (II-45.11)	onlara (sor.)
BULUNMA	bende (II-66.37)	sende (II-5.47)	onda (II-29.18)	bizde (II-30.9)	sizde (II-20.29)	onlarda (sor.)
AYRILMA	benden (II-55.48)	senden (I-47.19)	ondan (II-6.19)	bizden (II-9.2)	sizden (I-51.15)	onlardan (I-20.23)
EŞİTLİK	bence (sor.)	sence (sor.)	onca (sor.)	bizce (sor.)	sizce (sor.)	onlarca (sor.)
VASITA	ben(i)le(n) (sor.)	sen(i)le(n) (sor.)	onūla (II-1.25)	bizlen (sor.)	siz(i)le(n) (sor.)	onlar(i)la(n) (sor.)

¹⁷⁹Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s. 116-131.; ERGİN, *TDB*, s. 259-276.; BANGUOĞLU, *TG*, s. 356-370.; EDİSKUN, *TDB*, s.156-169, GENCAN; *DB*, s. 254-270.; KORKMAZ, *TTG*, s.399-449.

2.3.2. Soru Zamirleri

hindi ğayınbabaya ğonuşduñ muydu ne dellerdi bilñ mi? (I-6.39)

dayı nerelisin filán didi bene ben_avşarlıyım, sen nerelesin dèdim, (I-7.3)

patlamaz gelen mühendisleri ğovuyom, bilmem şunu ediyom patlamaz, patlatdırmadıñ bāñ netice ne oldu? (I-19.19)

ārīylar ārīylar bulamīylar sōna mettepden ta ordan kim biri getirivermiş ğāri atleni. (I-42.26)

accıK_ileri gedince yā beni bu k_orkudan kim demiş bi bakāyn dē, (II-5.52)

2.3.3. Belirsizlik Zamirleri

oyunlardan pārtide bi yüzüK_oyunnarı oludu filán efendim birisi dede düzülür kimisi bilmece sorur filán çok deĝişik işde, (I-9.42)

hacıya getdim, işleri dutdum hebicini yāpdım hebicini anayı babayı ğórdüm (I-22.1)

o yāyı şeyi dilillerdi özü, eriş ğıvırdırlardı eriş eriş bōle bārmağ gibi_iki dene bōle ğıvırılar eriş_olurdu_o, (I-25.21)

kimi orlara burlara ğaşdılar, gelinimiz filán varıdı çayıra yolladıñ, (I-30.18)

kimi de şindi deli işdē atdı_ını dutd_uunu bilmīy men bōle sürdürecem zandedīy vırt zırt. (I-50.23)

çocuklar_ışde çalışıyolar denizlide, üş denesi denizlide, ikisi de şeyi biri de hollanda da olanıñ, (II-26.40)

ē o zuman vērceK_olmuş yāni söz vermiş_adama onun da öbürüne şiyi var oña ğöre, (II-32.22)

aķrabası olmiyan da vārmaz kimse kimseye zāten hā ölmaz_ölmaz. (II-41.16)

2.3.4. Dönüşlülük Zamiri

hakikī yemē āciz yetişen, kendini beslemeye āciz. (I-4.29)

yörük kōy dayım burda ağır ādeti kendi bulamıyoķına dāvete gidilse. (II-26.37)

o yüzden kendi yetiştirdimizile kendimizi maf_ediyoż, (II-27.7)

2.3.5. İşaret Zamirleri

Burada “o” ve “onlar” kişi zamirleri ile “o” ve “onlar” işaret zamirleri şeklen aynı olduğundan tekrara düşmemek için örnek verilmemiştir.

yalın :

hıh demiş o obanın rēysi bu demiş, (I-5.10)

şöle benim şu gibi de yalnız siyah siyah gumaş olur galınnardan, bu gibi **25** men şindi men galın giyiyem bunu (I-14.25)

belirtme:

döver ğabı_ını soyarlar bunu dāşda döverler, ondan sōna tekrar tencerede bişirilir, (I-8.15)

o zamān_ıçi bobamız_ıanemiz şunu alacāz dedikten sōna itiraz_ıedemiyoduğ. (II-69.8)

yaklaşma:

icābında dāmādın şu tesbisini ben kapsam tamam mı mutlaka buna sādışlar ücret ödeyeceK (I-15.15)

bunu ğuşağ_ıolūy şal men ätmedim buna var durūy da daħa bozup da edecez, (I-43.35)

bunnā şuna boğaz_ıalı diyik boğazına bu gelinnere muħağğak ğırmızı_ıolur bu al, (I-43.37)

bulunma:

amma benim yanımda için didim, bunda sayarsanız beni saymağ didim yav, (I-15.24)

ayrılma:

banah bundan kaç sen_ıevelidi, şindi banā neýden mi yapardık? (I-33.2)

eşitlik :

bunca (sor.)

şunca (sor.)

vasıta :

bununla (sor.)

şununla (sor.)

2.4. ZARFLAR¹⁸⁰

2.4.1. Yer ve Yön Zarfları

çay dağıdır gibi ondan kēri vedālaşır gelir, sabāna geri varıdıḡ. (I-26.12)

ōlum ayāñızın üstünde oturmayaḡım içeri oturalım hocam, (I-28.35)

oḡul oḡul cāmiyi oḡul olarak ḡullanıyolādı, soñuraḡtan ilkoḡul aşşā yapıldı, (II-24.8)

suyu ōrda akardı onun bazı güzün az yokarı çevirisiñ bazı hu yanna çevirisiñ ōrda suyu aḡar gider, (II-34.22)

camıñ dedi dışarda daş atılsa ḡırıḡları içeri düşerdi camıñ ḡırıḡlar dışarda dedi, (II-49.26)

2.4.2. Zaman Zarfları

bilmiyem ki o zamanın gününde gittim unutdum gitti, hindi bilemiyem bi şeycik. (I-28.8)

esgiden böyümüşümüş şu ḡārşıdāymışımış kō āvler, e şindi bullād işde (I-34.5)

yirmi sene oldu gideli yirmi sene, bugün bucāḡda bu gün bucā a gētdi āşam telefon etdī (I-38.2)

toḡudum ḡışın ḡāndili taḡardıḡ hananıñ ḡıyısına ōrda toḡurduḡ, (I-43.1)

ālādılma mı zülūf kesiyken oḡşalırdı anası āliyar ḡızı āliyardı. (I-52.8)

üc cüz üşde iskān etmişler bizi işde buraya bu köyde. (II-5.13)

burdan demiryollarından emekli oldum yol çavuş ıydum, otuz beş yıl çalıştım, (II-6.10)

2.4.3. Hâl Zarfları

bi gün bāb emmi getirecēm diyerek ta mettebiñ yanna ènmiş gētmış çocuḡ, (I-42.24)

yavaşca biri soḡulmuş yanına, verdirmiyecek yāni, (I-47.9)

¹⁸⁰ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd.; *ST*, s.96-115.; ERGİN, *TDB*, s.255-259.; BANGUOĞLU, *TG*, s. 371-384.; EDİSKUN, *TDB*, s. 273-283.; GENCAN, *DB*, s.407-437.; KORKMAZ, *TTG*, s.451-525.

onuñ yanna toktora gitdim ōrda iyi öldüm gēldim. (II-7.28)

hī şindī Keçi kesiyolar, bacāñ biri pütünce pişiyō, onu içine ğatıyolā ğadınca, (II-25.14)
giderler gelmezler biz hocasız ğoymadık elimizden geldī_ı ğadar allah rızāsı_ıuçun bi
yedeĝ gibi burda bi yine de_öle şimdi. (II-42.31)

alayıñ mēmet var mēmet o, çok güzel ğonuşur, (II-51.2)

çoĝan çoĝan bazarda alınırdı_ıo, o olurdu, hoşaf_olurdu datlımız böle olurdu. (II-58.16)

2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları

şindi kim evel yiyo, az yiyo bi de, işiñ enteresan durumu bi de az yiyen, kibar yiyen. (I-4.31)

āccık bildikleriñden sōle bāhalım bāñ bunnar bizden şey_almāya gelmişler. (I-54.36)

ĝarılar dū_ünde oynasıllar_ıdeller māni sōyleller ĝızı birez āladıllar, (II-15.57)

sabā ğadar hiç erat yatmak yok, gelivir gidivir. ... de üşütmēlim dē çok zorudu. (II-18.16)

çapalamaSsañ o bōsdan köken fazla yaşar, (II-27.2)

2.4.5. Soru Zarfları

niye len şurda bizim çavuş_olmamıza ne var dedik bu niye bōle_ıdiy vērmedik. (I-16.19)

seniyle biz nası ğonuşuyoruz? bōle ğonuşuyoz dē mi ĝarşıllıĝlı. (I-19.8)

gözlerim suyunu neden dutmuyor / burnumuñ sümünü ğoyup gitmiyor (II-23.50)

kēklik gezer ĝumaların düzünde / āķ cemberi neye ĝerdiñ yüzüñe (II-60.36)

şōle bizim yetişivēdimizde oda vādı amma nasıl oludu biliyoñ mu? (II-70.40)

2.4.6. Görev Deĝiştirici Eklerle Zarf Yapımı

2.4.6.1. Zarf-fiil Ekleriyle Zarf Yapımı

(bkz. 1.2.1.1.1.3.)

2.4.6.1.1. Asıl Zarf-fiiller

(bkz. 1.2.1.1.1.3.1)

2.4.6.1.2. Birleşik Zarf-fiiller

(bkz. 1.2.1.1.1.3.2.)

2.4.6.1.2. Çekim Ekleriyle Zarf Yapımı

(bkz. 1.2.1.2.)

2.4.6.1.2.1. Hâl Eklerinin Zarf Yapması

(bkz. 1.2.1.2.1.)

2.4.6.2.2. Bildirme Ekinin Zarf Yapması

(bkz. 1.2.1.2.3.)

EDATLAR¹⁸¹

yolu kesmek için bu kô_öle yerleşiyler bizim esas_atalarımız öle yerleşiy buraya. (I-2.23)

bin du_kuz yüz_atmış ikiye ğadar esgiden biz mahsulleri_ekiyoduğ, (I-20.12)

çerez, püsgevit gibi gülsuyu gibi bi şey çây gibi getiri verisen (I-22.12)

bele havanın yāmaması, yāmadı mı işde bugün_için biz de yapacīdīğ para falan topladığ, (I-24.35)

hē ē yapamīycan dedim şindi köve ğarşı da ben suçlu oluyon dedim yāni, (II-42.27)

bālardıñ heh ğuyrū_unu filan bālarsıñ beygiriñ sopa gibi o sineklenemez ğāri_o, (II-45.48)

git git büyüyo işde o zamandan beri büyük bi şey oluyo, (II-62.10)

sādece genç yetişen nesillere yāni on_altı, on yedi on sekiz yaşlarında odaya gidiyoduğ. (II-70.41)

ğadā+k genişletilmiş şekiller:

adımı hilan o ğadak yazıyon da yazsam da işde_o_ğadar. (II-29.2)

¹⁸¹ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s.132-144.; ERGİN, *TDB*, s.348-356.; BANGUOĞLU, *TG*, s. 385-389.; EDİSKUN, *TDB*, s. 284-301.; GENCAN, *DB*, s. 438-445.; HACIEMİNOĞLU, *TDE* 336 s. ; KORKMAZ, *TTG*, s.1052-1088.

o ālaşalaķ ötekini de gitmiş, şiye ğadak gelmişler hurā gürdeniņa_āltına ğadak, onnarı ğayıP_ıetmişler (II-29.11)

gece sabā ğadak_odun satā gelirdik āķşama ğadar onnarı para alıdık. (II-30.29)

yemek veriseñ yemēni veriler, vermezseñ işde o ğadak. (II-63.3)

BAĞLAÇLAR¹⁸²

2.6.1. Sıralama Bağlaçları

maşşallahı var şindi_iki gişi_oluyo, ikī veyāhut ūş kişi, bitdi. (I-14.7)

süt ve yā ğuyuyo_ıçine ondan çörba bişiriyo, (II-6.28)

e yāni lūbnanla filistin rezāletinin aynısı yāni bāşga bi şey deĝil yāni. (II-66.9)

2.6.2. Karşılaştırma-Denkleştirme Bağlaçları

artık ĝāri dū_ün sāhibiniñ vijdānına ĝalmış bi şi, amma on_ekmek gönderir amma yirmi amma_otuz kaç_ekmēse hepsini ĝurdurular. (I-7.15)

hah āynı len ne ayā_ı yoruluyo diz çöke çöke ne bilmem ne, şindi didi benim ānnatcaķlarım didi burlāda kitapda mitapda yazmaz didi yāni, (II-32.15)

hem kendilerine ĝaraĝol gibi bizansıñ öñüne hem de onnara orları veriyō, sancaķ veriliyo. (II-53.13)

ĝız_evinden olan ĝenşler bayrā ĝapdı mīydı ya bi tepsi baķlavı veriyon ya bi tavuķ veriyon_onu. (II-59.26)

ondan sōna sō_udu mu? üzerine ama petmez ama şey dōkersiñ yā, (II-65.15)

2.6.3. Cümle Başı Bağlaçları

zāten āķşama ğadar bizim dep dep depilīydi işimiz. (I-4.21)

bu fonu ĝurduķ ama niye harcīcāz, (I-9.18)

fakat işleri demiş ĝurt velfecir, yāni dolu herşey necāset dolu hē. (I-19.40)

mādem nē ölē dīñiz de yañıldīñ meni lēn? (I-28.2)

yalıñız babam yesir düşmedi, (I-37.14)

¹⁸² Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s.145-180.; ERĜİN, *TDB*, s.334-348.; BANGUOĞLU, *TG*, s.390-395.; EDİSKUN, *TDB*, s.302-321.; GENCAN, *DB*, s. 446-478.; KORKMAZ, *TTG*, s.1091-1134.

vallā dērlenmīy yāni bīz de bīrdan bi yere ulaşamiyaḥ işde (I-51.29)

halbūkū aḳşam baḳallāmiş ovada başğa bi şe yok. (II-53.23)

2.6.4. Sona Gelen Bağlaçlar

o da dedi ki sāḳın daşı patlatdırmaḥ, ben size bi kōpretif ğurduruyum, (I-19.14)

āle bēle heş şey yōḷudu bēle silah bile atılmazdı, (I-30.4)

saman da atarīḥ dōrder dōrder basarīḥ. (I-30.31)

filistinni birinne āvlenmiş, yalnız hiş bir evinin dōşemeleri dāhi, yāni bizlēden hiş bi ḳayıbı yoktu. (II-66.22)

demek ki ikūḫ asır vā bura herāldēḷo şekilde. (II-62.24)

ki+ne ile genişletilmiş şekiller:¹⁸³

hindi burdān baḳdīḳ mıydı hoca aḥnatsıḥ diyelim kine bizim asvalta ğadā hepsi bi pılan, (II-47.34)

ondan sōra işde diyelim kine gēldik ē atmış sekizlere ğadaḳ, atmış doḳuzda aletdirikḷalındı, (II-52.6)

2.7. ÜNLEMLER¹⁸⁴

2.7.1. Çağırma Ünlemleri

ey baba daḥa var mı denecek, alacaḥ. (I-18.26)

len ben saḥa şaḳḷetdim şaḳa derimiş. (II-5.54)

2.7.2. Gösterme Ünlemleri

e tef ḳalıyollar aha türkū ḳekiyolar ālıyoḷo da. (II-10.5)

e işde minderīḥāltına ğorsuḥḷonu hēcelik yatıyo hē, (II-11.11)

ē ısdar dikedik hōle hōle ısdarıdın doḳurduḳ, ihi doḳurḳan bu kireşledi yāvrum, (II-12.10)

¹⁸³ Geniş bilgi için bkz. ÜSTÜNER, *TP*, s.200.

¹⁸⁴ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s. 181-201.; ERGİN, *TDB*, s. 331-334.; BANGUOĞLU, *TG*, s. 396-407.; EDİSKUN, *TDB*, s. 322.; GENCAN, *DB*, s. 479-492.; KORKMAZ, *TTG*, s.1139-1191.

2.7.3. Cevap Ünlemleri

hē hayır onnarnan dē il bizikī ē ōrdā bunnar bi ğavġaḷediye bi kıtellik çıkıyı ōrdan buràya gelīyer, (I-37.2)

yök yok yeşil ğartı filán ilkin bi çıkardılarıdı sōna adam ölmeden şe idüvdüler (II-12.20)

evet orda yiye içiyoz geliyoz diyoz ki arkadaş bitirdik, (II-45.14)

2.7.4. Seslenme Ünlemleri

ēlliye kim biliydi hey yavrım o zaman? (I-1.35)

geldi şuramdan bi dutdū, hadı gidecık diye, (I-41.21)

2.8. FİLLER¹⁸⁵

2.8.1. Fiillerde Zaman

(bkz. 1.1.2.1.1)

2.8.2. Fiillerde Kip

(bkz. 1.1.2.1.2.)

2.8.3. Fiillerde Çatı

(bkz. 1.2.1.1.2)

2.8.4. Fiillerde Olumsuzluk

Fiillerde olumsuzluk **-mA, -mI-** eki ile yapılır:

biri dē hāydarlıda, acılar ġôrmesin allah hepiñize birlikdē, hepimize birlik. (I-45.35)

ōrdan bu yanna gelem ġari sırf ġoymıyalım hāydarlıy, (I-47.39)

o zaman dā ollarda su varmış temellerini sinekten yatıramamışlar, (II-1.11)

dāmat ġitmiyo da hindi dāmat evde ġalıyo. (II-3.23)

¹⁸⁵ Geniş bilgi için bkz. ATABAY vd., *ST*, s.202-281.; ERĠN, *TDB*, s.276-330.; BANGUOĞLU, *TG*, s. 408-494.; EDİSKUN, *TDB*, s. 170-272.; GENCAN, *DB*, s. 271-406.; KORKMAZ, *TTG*, s.525-1043.

2.8.5. Birleşik Fiiller

2.8.5.1. İSİM + FİİL

2.8.5.1.1. İSİM + eT-

ben iki senelik gelinlikden bēri bi goynumun ārısı ğaldı görmedim allah bundan kōtū etmesin. (I-1.58)

ihbar etmiş ğarşı tarafa musdanlara. (I-4.7)

soba deli_i var dede gedik hērke ğapā_ı geçiriy nası laf etmezsen, (I-18.33)

arzu etmediğim ğahbe ğocalık / neyleyim geldi de geldi başa dolandı (II-23.39)

gözümüz ğalmadı şekerde duzda dēyelim / mevlam yardım etsin ecelimizde (II-27.24)

2.8.5.1.2. İSİM + eyle-

bōbem memi bal_eyledi her ğapıyā ğul_eyledi / bōbēm nēnni nēnni nēnni (I-29.44)

ħoru_ōrta_asyadan dūyduğ biz zamānına ğöre, ōrta_asyadan ğöç_eylemişler biñ yüz beş, (I-47.1)

2.8.5.1.4. İSİM + ol-

gelinler ōleydi, hindi iyi oldu. (I-1.16)

ğız ğurban_öldüm, heÇ_ālanmīy hindi len nasıl olīy bilmiyem? (I-6.4)

şindi ğaybolması yok, ğayboldu devletin_eliyle. (I-10.32)

ondan keri bi ğün tāyin_olur dū_ünne pazar, pazar_ertesi gelinci gelinir, elbise görölür, ağırlığ yatırılır (I-11.2)

dū_ün cumādan başlardı, bi ğün tıraş_olurdu, ertesi ğün gelin_inerdi ōle_olurdu. (II-2.8)

ben demir yolu çavuş_uydum, burdan demiryollarından emekli_oldum (II-6.9)

2.8.5.2. FİİL + FİİL

2.8.5.2.1. FİİL + (y)A bil- (Yeterlik Fiili)

şindi maşşallah cāmiyi men āydan_aya ğörebilirsem anca görübiliyom. (I-14.8)

vēh dedi ülen davul bile dēngi dēngine vurulur dedi verebilcēn mi yüz biñ lira başlık dedi (II-9.19)

āvdan yiğen bullar, ğarışık ġonuşabiliriz kùltürümüz āynı sayılır, (II-13.7)

eliñden geldī ğadā hayır hasanat yapabiliyosañ yapıyoñ yapamazsañ eliñde varısa veriyon (II-26.35)

herkez deĝil de seşme olarakdan onu yapallardı, kim ġapabilcek ayaklarından suvāri suvāri suvāri. (II-47.10)

Yeterlik Fiilinin Olumsuzu FİİL + (y)AmA-

cezālandırılar var tabī, tabī yapamayannarı bi sorunuñ cevābını bilemeyenneri. (I-9.44)

peygamberimiz dünyāya gelip de müslümanlıı yaydıında çoĝunu islāh edememiş ğılıcınan savaşmış, (I-10.17)

ç o zaman dā ollarda su varmış temellerini sinekden yatıramamışlar, (II-1.11)

2.8.5.2.2. FİİL + (I) ver-/ vIr- / vē- (Tezlik Fiili)

geldi mīdi veriverisen silah mı tūfāk mı taķır taķır yıñalları yeri gōĝu. (I-6.22)

o günün içinde sifil halk āsgeri ... ĝurşuna çizivereceklerdi. (I-10.28)

o günün bērinde bi yasdīñ altına acık bi para ĝöyvırdık bizim kendi zamanımızda (II-21.9)

bōn malı ĝoyvirecık ĝanrı çekilecek hem mal ĝonurdu yasaK olurdu eveli. (II-39.10)

gōnü varısa şōle bi ĝaş atardı, ōrdancım gōnü yōusa buruluvērdi ĝör gidērdi dēy mi, (II-60.2)

2.8.6. Fiil Yapımı

2.8.6.1. İsimden Fiil Yapımı

(bkz. 1.2.2.1.2.)

2.8.6.2. Fiilden Fiil Yapımı

(bkz. 1.2.2.1.4.)

İKİNCİ BÖLÜM

METİNLER

ADI SOYADI	Sultan Salkıntaş
YAŞI	75
ÖĞRENİM DURUMU	–
DERLEME YERİ	Uluköy

Metin numarası: I- 1

BURANIN ADI NEREDEN GELİYOR, ESKİ ADI VAR MI?

uluköy, bēy bēylerin köyüymüş burası. bēyler varıymış. ğayri bēylerin nêrden geldini bilmiyem, bēyler varıdı burda, bēylerden ireli gēlme. ... onnarın yêrleri filân eveli bi gelillerdı. onnara bi ziyâret edellerdi, o evler yıhıldı, tavannarına filân baħallarıdı. bēylerden bicēcik mēmet, mēmedin soyadı niy? mēmeTeren var, şeyde diñgerde ğaymaħamın. o mēmeTeren de vār, o mēmeTeren de var bi de seherlerin mēmet de 5 varıdı, dēvriklerin mēmet var, ğaymaħamın bi ğapıcısı varıdı mēmet, şeyden bēylerden, o bēylerden ireli gelme onnar. turgut benim dayımın torunu. musdava talet, bunun anası dē buwalıuçu gelmiş de bura, çocūu olmamış babasının da musdava talet ğoymuş. üretimossun diye gelmiş. turgut dayımın torunu yā ârzulumda polis.

ESKİ DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

e evelden dūünnerde, üç gün olurdu, çalgı çalardı, keşgek dowerdı evellerinden 10 hindicik her şey gölaylaşdı hēy yavrum, yoħ onnar bitdi ğayri hindi bi baloıliy, gelinler gelip eve ğoniy. üç gün olurdu, cumādan başlardı, tādil gün gelin ênerdi, pazartesi gün biterdi.

SENİ ATA BİNDİRDİ Mİ BU AMCA?

çoħ bindim yavrum çoħ. āmcañ nerde górdü meni? böyükler bindiridi eveli gelinleri ata. ya'ā, damat filân görmezdi, herkez kendi böyük gücük bindiridi, şöle alırlar 15 giderlerdi. gelinler ôleydi, hindi iyi oldu. nāpacāñız bilgimizi böyle alıp da müzeyeye mi ğoyacāñız? nāpacañ meraħ edip de he, nāpacañ.

TAŞBAŞLARIN TEVFİK'İ TANIR MISIN?

ğara alinîñ, daşbaşınıñ tēfiñ, daşbaşınıñ tēfiñ, e tēfik benim nēyim? daşbaşınıñ, daşbaşlıynan, babam benim cumhuriyet kóyünden yoħarı aħça kóyden, aşşā aħça kóyden oraya köçüp gediy, daşbaşlıynan iki dēze çocū, bacı çocū. hindi omar dayım, **20** bunun dedesi omar dayımnan. yēni hē yēni, çıldıñ bilē, benim babam da taşbaşlı hindi dēze çocū ğardaş çocū oldu. ēh eh eveli gider gelirdiñ, varıdıñ.

YEMEK ÇEŞİTLERİNDEN NELER VAR?

her şeyler var yavrum, şindi düñ yemekleri ğolaylaşdı, bi çorba, bī pilav, bi helvā, bi et. e āsgiden keşgek dówērdiñ, sığır keserdıñ mal. onnarıñ bişirirdiñ, ğapama yapardiñ, ğavırdıñ, gelen misafirlerimizi ağırlardıñ. he hē o mērcimekten olur, **25** mērcimekten olur. saħalçarpan diye bulgur çorbasına, tamamıñde mercimek çorbasına dēniñ. ğapama diye hindi inē kēsdik mı? onu inē kesdikden sōna parçalardıñ, parçaladıñdan kēri ğavırırđ, ğızartdıñ mıydı, büyük tencerē ğapamalarda, ğazanlarda onu gözēlce üzüne salça ederik, bişirdikden kēri, eveli öleydi şindi ğolaylaşdı, misafirlerimizi ağırlardıñ. çorba bişerdī, pilav oludu, keşgeKıaşı bişerdi **30** çoKı olurdu, hindicik ğolaylaşdı hepisi.

ASKER UĞURLAMA NASIL OLUR?

asgeri alır giderik burdan bindiririk eş dost hısım akraba. baklavı ederik, yemek yaparđ asgerleri arħadaşlarını kaş dene on beş, yirmi, otuz sıfra ğurarđ çay bişiririk. ē hindi bu kola çıldı kola verīlar o şeyler kılkdı, hindi gene yemek olīy da. para da verīñ, para verīñ canım, yemek de verīñ,. ēllyi kim bilīydi hey yavrum o zaman? **35**

HACI UĞURLAMA NASIL OLUR?

hacınıñ sevabı, he giderik, uğurlarıñ, hediyeimizi götürürük. hediyeimizi götürürük picama alırđ, çorap alırđ. he ğadınlara, olanlara etek, şeki, bürgü niyse. şunnara şeki dēnirdi, yazmalara. işde bunnara bürgü denērdi, çeki de şunnara denir, bunnar hindi yazmalar. ürsümlerden işde ğurbanoldūum. ādetler hindi çıldı, hı ādetlerdenıñde. şindi nācapacāñız bunnarı sorup da? **40**

RAMAZANLAR NASIL OLURDU?

iramazanlarımızda hazırlıklarımızı yaparık, böyüklerimizinen güccüklerimizinen iramazanımanı terefimize giderik, eşimizinen dostumuzunan bayramımızı yaparık. böyüklerin elini öperik, güccükler geli bizim elimizi öper. ė gine gücümüz yetdi ġadar hörmetimizde bulunuruġ. böyüklerin yanına varılırdı eveli, yemek yemē. ediy ediy iramazan dāveti, yemek yaparık. hindi oruşlar, he oruçda hoca getiririk, eşimizi 45 dostumuzu sülālemizi çağırırık, yemek yaparık. tabi tabi yıkarık, cırparık hepisini yaparık.

DUA VE BEDDUALARDAN NELER VAR?

o ilenmek bi başġadır o duāa bi başġadır. allahıñdan bulsañ mal bulursun kör řetaniñdan bul der bi isan bi isana ġanı bi ökelendi i zaman, allah kimsē vermesiñ düşmanıla şetana uydurmasın. e duāya allah ırāzı olsun, belā ġaza vermesiñ, allah acı gósdermesiñ, ġı 50 tuttūñ altın ossun, başıñ ásān olsun, işde bizim bilecēmiz bunnar.

GÜNLÜK HAYATINIZ NASIL GEÇİYOR?

işde burda geçiy günümüz bu kelifiñ içinde yawrım, gençler çalışiy biz de oturuyuġ, yā dediġodu filan yapmiyık yawrum. saġossunlar gençler geliy, burda hal dert ġonuşuyuġ böyük güccük geliy yanımıza. var hē, dā oturuylar, gençler oldu mu oturuylar, bişiriylar, getiriylar. valla ġafam ġalmadı, yaşıımız yetmiş bir oldu ġayrı, bizim 55 aġrenlerimiz getdi, öldü, biz ġartaldık eyice ġetdik. yetmiş bir yaşına girmişim güccük müyün hey yawrum? ė benim yaşıtlarım da öyle, allah acı gósdermesin yawrım, ben iki senelik gelinlikden bēri bi ġoynumuñ ārısı ġaldı ġórmedim allah bundan ġótü etmesin. şükür bu ġadarlıġ olduıma. dedeñ uzun hava çekiy, kerem çekiydi onnarı filan unuttu. dedeñ eveli hava çekerdi. yetmiş sekiz yaşında bu yāw, ya'a uzun hava başġa, kerem 60 başġa. bilmen nenem men, fedıma getdi gedeli almanyaya ölen olanıñ bi ġızı ġaldı, anası evlenince götürdü, getdi gedeli dedem bicēcik kaset doldursun sesiynen ikicikcēz desin dīn dünyada dedirmedi, eh şükür emrine yawrım, onu ġaybedince hepsini ġaybetdik, herřēden üsdünüdü. dedeñ arabaniñ üsdüne bindi mi o zaman aklına gelir hindi gelmez. 65

ADI SOYADI	Bayram Akkoç
YAŞI	47
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Akça köy

Metin numarası: I- 2

BU KÖYÜN ADI NEREDEN GELİYOR?

dayım burā, evela burda üç beş hāne varımış burā yerleşme hāne, beşaltı hāne varımış burda yerleşen. bi daşbaşölugil, bi velevī, bizim sülāle olī gāri burā yerleşen, hani velevi, bizim lābımız velevī dīn geçer, bizim tabi evelā dedemiz yerleşī buraya. bunnarın dedeleri var bunun dedesiynen tabi bizim dedemiz olī gāri, dedemiz oldūçin bi küçük ova vardır şurda, ova zaman ile tābi aqıllı, daşbaş dedīçin adam aqıllı, dedemiz bizim 5 çoKaqıllı adammış, aqıllı oldūçin burunğayayna bi şeyolmuş, tartışmış esgi adamlar, tartışdīçin daşbaş ğurnaz oldūçin kimin sözüm yabana köpēnen horuzu öterse bu ovayı oña verelim demişle. ôle dēyince tābi daşbaş dedem ğurnaz. horuz, horuzunan sözüm yabana köpē delmelerin oraya yaħın güccük ovanın ğıyısına iletmiş, oraya bi yere kümes yapıy, oraya ğoyiy, köpekleri de ğoyiy, e biliy mi adamlar orā güccüKovanın 10 ğıyısına otiriylar. burunğayayna demiş kimin köpēne horuzu öterse bu ovayı oña verelim demişlē, tābi daşbaş dedem biraz ğurnazoldūçün köpek, buranın köpē de duyulmaz ses horuzun burunğayanınkı da duyulmaz, amma ğurnazoldūçün oraya kümes mümes yapınca köpekleri bāliyler ūliy, şafā ğarşı ötüy, hā bura aqçaköye āit diy, o ovaya, bize veriyler o ovayı bizim ovaya zapToliy bizimova. daşbaş dedemizin. 15 köye yerleşmiş hā, köye yerleşmişler buranın üç hāne varımış sōra tābi, bizim köyde eşgiya, tabi atalarımızdan duydūmuza göre soyguncuymuş bizim köyümüz, gerçē de canım, gerçē de bu, hindi buvazdan kevran geçermiş burdan, kevran çölövasından tā āsgiden geçermiş, burda yol ne geziy o vaqıt yā, yol geçmiy yōk, ha āsgiden sözüm yabana bī āteş yāni bi çīır yol gidermiş, buraya yerleşili icabında köyümüzde. 20 nihāyet daha araba ne geziy dayım yā, sözüm yabana biz ufaq, sözüm yabana bi eşşek vāsita yok, sözüm yabana bi eşşek yolu, çīr yolu gibi şōle bi ince bi şey geçiymiş, yolu kesmek için bu kōōle yerleşiyler bizim esasatalarımız ôle yerleşiy buraya. soyguncular

äsgiden kevranlar geçerken, he soyalım, ekseri bizim kóyúmúz ôle yerleşme. aziz hacıbeşirlili, başı, dā yaşıy yaşıy, ōlu da var kendi de var, aziziñ, aziz kendi çoğ adam **25** öldürdü hacıbeşirlidē ũ. onuñ biraz aķraba olur da o ğadar aķraba daha yaķın. çoğ çoğ ālim efe temelli. dayım aziz ēle de ālim daha eşşāymış ālim efe, daha meşşurudu canım, ālim daha acar adam amma ha ālim, hani ālim efe dedikleri de beş vaķıt namazını da geğermezimiş, o adam. bi teknòva var bi çuķurģuyu var, azizgilin çuķurģuyunuñ, teknòva ālimgiliñ, hindi ben, orda çok ğoyun ğüdüyün devamlı bizim yaylamız oraya oldüçün **30** devamlı biliyem orları. ālim efeniñ tābi ğoyun oraya geçikene şeygil azizgil ālim efegile başğı, ediyler, başğı, ediyler.

ADI SOYADI	Hatice Akkoç
YAŞI	80
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Akça köy

Metin numarası: I- 3

BU KÖYÜN ADI NEREDEN GELİYOR?

eyiyik halam bē, hoşgeldiñiz. ē nēdiyiñiz nassıñız? hoşgeldiñ yavrım, ēle mi? iyiyim dēzem be siz nēdiyiñiz nasılsıñız? iyiyim sāoluñ, hoş geldiñiz safā geldiñiz yavrum. bilmiyem ki, güccūm. eveli bi tārana aşı bişiridiñ, badılcan bişiridiñ ğara şey, öte beri işde. hā turbe orda, orda onuñ ismi mırat var ondan kēri yedi evrā bunnar, total işde şey ne dērsek turbe diyik, turbe, yedi gişi var gelmiş hecazdan, şeyden tā kıyden o da 5 topalmış biri, buraya bi adamı getirmişle ordan, o adam da üsdüne turbe yapmış, ō bu toplamış onnar kañmış orda şu tepeniñ üsdedir, ōrda bēle havlı çekikler, ōrda yatıy, yatıylar. gediliy hindi hava filān yāmadı mı buraya ğurban kesiyler oraya yāmur duvasına giderler. burda işde ğızgın bişiriyle işde ōle ōte bēri toplāniy. āt, piriç çorbası, halvası heye, hērşey bişiriyler, ğoyun kesiyler, heye heye ğızgın derik. pilav heye, hī 10 duvālar ederler burda da millet gāyī çekèrler, sıfra çekèrler, hī oraya.

ESKİ DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

esgileri dāvıl çalınıdı, arabaynan gelin çıkarılıdı, hē górucú usülüyle, davıl çalınıdı eveli, dedeñ sağıdı. hēc görmeden nişanladıñ, hē evet işde bōle şēderdiñ, büyükler dūñırcú giderdiñ bitiridiñ, nişan tañardıñ, olma mı canım nişan oldu mu hepici kıye buyuruñ ıderdik, hē hē iki gişi giderdik, bitiri gelirdik, orda bi şerbe tiçellerdi. hē 15 kesenek ğoyallardı. bi hafda sūrmez canım, bōn ğına gecesi oludu, ertesi ğún, ya'ā gitmezdi. ğızıevi ıderdi onu, ğızıevi ğarşılardı biz de burda keserdiñ, ğurban keserdiñ dāvet ederdiñ kıóylüyü, ğızıevine bi de ğına davarı giderdi davılınan, heye ğına davarı giderdi, ğızıevine davılınan giderdi millet birikirdi oynaşa oynaşa götürülerdi. heye tādil ğún, varıdıñ alırdıñ, arabaynan gelirdi evele, āt arabasıynan gelirdi, ē hindi taksi var. 20 men arabaynan geldim, var var var āt arabası āt arabası, hē taksi mı varıdı, bu da getmedi. eveli biz görünmezdik ki, eve gelirdi ēle görüdük hē. çeyiz mi? işde bōle şey alırdıñ,

ondan kēri bôle dolaP_alıdı, iki yorgan bi döşek, bi kīlim halı ne gezīy? sandıĥ, sandıĥ_alıdı, beyazımız bu, hē hindi çehiz çoĥ, esgiden yōĥ ki, hindi çehiz çoĥ ğızlar hindiden yanaşīy. ôle nerde bulīĥ? ha ha ha, hē ě iki ğat üç ğat elbise işde bu, hepici 25 hē, nāpsın tava filān yoĥ yoĥ tencere filān yoĥ.

CENAZE ADETLERİNİZ NASILDIR?

aĥlat saĥā len, men mi? cenāze_oldu mu öldü, millet birikīr, kefin ederīĥ. cenāzeyi ğaldırılar şeylerle gómerler. ardından ölü yerine toplanırlar şey gótúrúruk yemek, yemek gótúrúruk hē. iki ũç gún sürer hā, hoca gelir. ě ğāyi işde ahlak bulunmuş. hah, hē akrābāları evet getirile, ěle yawrım dōru. allah ne verdīyse, ğızgın gelir gelir, loĥum 30 getirile oĥudūyķana ha. sōna gelenler loĥum getiri, būsgevit getiri. heye gōĥūĥden ne ğoparısa getirile. getmezle, hālen de getmezle, o özellik bozulmadı.

NİNNİLERDEN NELER VAR?

heş nennen çekmedik saşla salladıĥ getdi. nāpalım_ışde çalışıp duruyuh. sabah, yedide buçuķda altıda kaĥarıĥ, sabah işde ezen oĥuniy, kaşda oĥuniy? sabahınan ē kaĥardıĥ, ilK_oruzda kaĥardıĥ, yolmaya giderdik çıldırlara, sözüm yabana şeyinen eşşeklerinin 35 hazırlardıĥ, giderdiĥ oraya, dālarda tarlamız varıdı, oralara yolmiya giderdiĥ. āşam_üsdü gelirdiĥ_ışde. kendimiz ğoyarıĥ, bazı hocaynan ğoyarlar, bazı herkeş kendi ğoyar.

KOYUNCULUKLA İLGİLİ NELER YAPARSINIZ?

yapā, yapā ğoyunu ũlger geçdi_ı, ũlger vardır heye. valla ne zaman bilmiyem men o geşdi mi ôle kırĥarıĥ. beş_altı olur kırĥarıĥ, maķas vardır kırĥ kırĥklıĥ evet, yapāları dūrüyük satılırsa satılır, satılmazsa yūrúk, yorgan sırarıĥ, heye dikdiririĥ, yorgan 40 dikdiririĥ, yataĥ, ğuzu ğuzu, yúnú de döşek ederīĥ, yasdık ederīĥ yataķları, heye yok yoĥ_ôle kilim doĥunacā vaĥıt kirman ērilirdi, boyalanırdı yedi çeşit boyaynan. beş_altı çeşit boyaynan kilim toĥuyanlara eletirdiĥ, doĥudurduĥ bazardan. hā ũzüm mü? ũzüm erdi mi toplardıĥ, toplarlar ğasaynan şeye ğoyarlar çuvala. şeyde çuvalda çīnarlar sırası çıĥar, aĥar onu süzer süzer ğazana doldururuĥ. bitdi mi yir ğazarlar, şeēle ğazana 45 ğorlar, şeēle şeēle ğazana, ğazan vardır, heye ğazarlar odunu soĥarlar ğaynadırlar ğāyi bi epey ğaynar, dōnesiye ğadar doyurasıya ğadar, dönünceye ğadar ğaynadırlar. döndü mü

toprak getiriler, şorda toprak vardır, beyaz hē çuvala tókerler gāyi onu, şerbetini ahar duru şēderler. çiyiniyandan kēri süzer, ondan kēri ğaynarlar, ğaynadırıh, gúpe ğoyarlar.

CENAZELERDEKİ PALTA GÜPÜRTÜSÜ NEDİR? ANLATIR MISINIZ?

hī biliyem, mezeri ğazanları bütün yazarlar na ğadar insan varısa, sōna çārılar, iki üç **50** gún geşdi mi iki üç gún geşdi mīdi gine hepicīni dāvet ederler şēderler, yemek etmezler, çerez ederler loķum, būsgevit nè gelise, bu bütün ğabir ğazanlar yer dağılır, palta güpürtüsü palta güpürtüsü derler. emeklerini, haķgını verīyler canım. ğonyada oħūy tabī, ğonyada ohūy. düünlerde oynaşırlar, ısbā olurlar, ğadın ē ğadınlar şeyi giyer, erkek urbasını heye, ğadınlar heye ğadınları oynadırlar ısbā derík, hē ısbā derík, hē ısbā olur **55** gāye, oynadır ğadınları oynadırlar tev çalarlar, ğadınları hepicīni sıraya sıra sıra gelir bütün oynadır. deve giydiriler deve üç, iki insan üç insan mı olūy? üç insan ğoca deveyi şēderler, bōle deve posdunu giydiriler heye. ĩsanlardan oluşan deve, deveyi hē, deve şeyi heye ğız ğaçırma ğadın ğılīına girer, onnar da ğadın asbabını giyerler. ō deve şēderler onnar, ğaçırır oyun yaparlar. edīy edīy devām edīy **60**

ADI SOYADI	Orhan Topçu
YAŞI	63
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Akgün

Metin numarası: I- 4

BU OVANIN MEŞHUR ALİM EFESİ HAKKINDA BİZE BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

ālīm devriñ efesi bu hacıbeşirlide dömuş. bunun asgerdeykenē bi hanımını kaçırmişla, adam samsunda asgerlik yapıyomuş orda, düzeni bozmuş hanımın ğaçdında, gelmiş ğaçırdı adamın elinden almış, bu arada da tabi üş beş tâne cināyet var. ālim_e fe ôle bedāva efe değil, bôle sürtülerek, yuğrularak olmuş bi efe. netice adamı ğalleşlile pusuya düşürmüşler, anlaşıldı mı? kambur berber sebeb_ oldu ölümē, diye bi türküsü vardır 5 onun belbere tıraş olmaya gelmiş. o şerefsiz adam da, sözüm yabana hani bu laf, kelimeler yakışmıyo bize, ihbar etmiş ğarşı tarafa musdanlara. onnar da çapraz_almışla adam gediyoğa vurmuşlar. vuranlar hasim taraflari, şimdi buhurcularla, o ayrı ğoca musdafa o. buhurcular atar atar vuramaz filan şeklindē, o ayrı ğoca musdafa. unutmuşum ben, bunu şimdi sizin gidecēñiz çölovasında ğadıllara varacıñız, ğadıllar, buyur hā 10 nejmi var ğımıllıda yaşıyo, o nejmi bi de tam bôle işler için ayarlanmış bi adam.

ESKİ AİLE DÜZENİNİZ NASILDI?

bi de loğma sayar gelin, sofra buraya ğurulur, komite oluşur. kim komite dedim? meselā ğardeşler, biz dokuz ğardeşiz babam başda. hemi şo şeyine biz evele evlendik, dā bu habibe dāzeñiz yok. benim bi amcam varıdı mēmet, aldım ğadın om_bir yaşında, öteki de om beş yaşındā. el pençe bi diñelinir sofra ortadā. bi de et yemē yeniliyosā bak 15 ğāyi sen, işiñ enteresan durumu, ona bağıykan ona bağıykan. imkan mı var oturmağ? gelinler; birise bir, ikiyse iki. biz ikimiz amcayla aynı günde evlendik, büyüdü o benim. anam rāmetlik gūyā prensipli bi ğadınıdı, şimdi onu alırsık yarın ğāyın ğarısı olur benīyle iddā eder dīn beni de sokdu araya. ikimizin bir indi gelini. şurayā tabi yıkıldı o evler de bi diñelillē ikisi zavallılā, anam rāmetlik derdi şu ğariban uyūy derdi, 20 uyuklardı baya resmen. sanki evde yemek yiyon o yorulmuş zāten akşama ğadar bizim dep dep depilīydi işimiz. şu ğaribanlar otursun yā herif, şükru mükrü demek filān yok o

zaman herif, herif şunnar otursun. ğarışma, ğarışma sen beklesinlê. doḡuz yüz℄elli sekizde evlendim ben, doḡuz yüz℄elli sekizde, babam rahmetlik öldü gitti âylemin sesini duymadı. ğazâen dıŷarda geliyoḡana ŷu ğadınıla ğonuşuyoḡana duydūysa ôle duydu **25** deĝilsê. bizim yörelerimiz bu, amma ŷindi o iş bitti. gelin âḡşamıla èniyo, sabâla benîle birlik sofrada ğâvelti ediyo. hiç adâleti yoḡ. ŷindi hacim onun da özetini sene bi anladım ben, o mesele gelin üzerinde deĝil, bu ḡóyún meselâ dört tâne ağası var, beş tâne bilemediñ, ḡalanı fakir. hakîkî yemê âciz yetişen, kendini beslemeye âciz. ağalar getiririmiş üç beş tâne fakir, bi sofrâ ğurarımış. tabî biz işiñ farḡında deĝiliz gayyi**K 30** hani orda çoban dutacaḡlar. ŷindi kim evel yiyo, az yiyo bi de, işiñ enteresan durumu bi de az yiyen, kibar yiyen. bi ekmek yedi amcam çekıldı, tamam dutuñ bunu, sen beş℄ekmek yiyiñ geḡ ğaldıñ atıñ bunu, işe yaramaz.

ADI SOYADI	Mustafa Erol
YAŞI	68
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Akgün

Metin numarası: I- 5

ADETLERİNİZ, YEMEKLERİNİZ NELERDİR?

şindi yok bizim esgi, esgiler varıdı hārbe gidenler ānnadırlardı biz de gāyi yok şindi ôle bi şey yok ki? ben şeyidin hududda asgerlik yapardık, sūriye hudūdunda urfa akçaķalede, bin dokuz yüz kırkūç, kaç atmışūşde, atmış beşde geldim, iki yıl. vallā yēnim ôle bi şē yok, akıl ğalmadı ki, zekā yok, annadacak yok.

BU KÖYÜN ESKİ ADI YEREGİREN NEREDEN GELİYOR?

yeregiren ismī dedelerimiz bizim, orta asyadan gelmiş. şuĝ, ğarşı dā köşmüş, 5 porsumanın oldū yere hacī abbas diye bi yer var oraya göçmüşlē. oraya bi musāfir gelmiş çadırlardan. şindi musāfir sabahleyin, aydın musāfir çadırları varımış. sabāleyin musāfirlere, çadırlarda durūylar dā yerleşmemişlē. musāfirlerine sabāleyin demişler, musāfirin yemēni almış varsa ki musāfir getmiş. sözüm yabana çadırın ortasına pislemiş gitmiş. hıh demiş o obanın rēysi bu demiş, bizim demiş yurdumuzu bēnmedi pisledi, 10 getdi. yurduğunu bilmem nēdin dedi getdi demiş. şindi ordan kaḫıyollā, biz diyollā ğarşı dā geçelim kekliK, öten, kekik biten yere. geliyoķa bu kōyün oldū yerden çay aḫarımış, ğumaların çayı burdan geçerimiş. buraya, ğā, annarın diḡgili ğırılıyo burda, yere batdı. buyur, çay mı? işde ğumalar çayı burdan geçiyomuş, çayın içinden geçiyōķan bū şey ğırılıyo. hani mevsimini bilmiyom ben evet. o yandan geliyolarmış. ôle, ôle dēl şindi, 15 bu uva beykōy beyleri varımış, onların emrindeymiş, beylerin emrindeymiş. bunnar, bey bunnara benim atalarımın duydūma göre, bey bunnara bēkcisini gönderiyo, diyo orda bi irimlik bu ova var, duman tütūy diyo, baḫın oraya. varsa ki burda üş beş hāne çadır var filān. yēri oymuş oymuşlē, üzerini örtmüşlē, çadır gibi bi barınak yapmışlē. şey geliy, bekci geliy, beyin emri var diy burdan ğaḫıccēñiz diy. o da diy ki bey kendisi 20 gelsin bizi kıldırsın, kaḫ disin kaḫalım diy. ē o oba reisinin de bi dene cellat ôlu varımış, ôlana da diy, bize diy illā kaḫ dīn isrār ederse, beyin ğafayı vuralım, gidelim.

neyse bey gelîy, beye bi hayvan kesîyler, sözüm yabana yemek veriyollā. o cellat_olan
 olan da ēle şey babasının gözüne baħarımış. tālîmat, babasından işāret beklerimiş. hiç
 ھاھا lafını etmeden bey, ordan yîyler içîyler ھاھاıylar. gediyoħan bekci dîy, yā bey dîy **25**
 bunnara ğaħ dimediň? yā ğarşıdānı görmîň mi dîy, emir beklîy dîy, bizim dîy ğafamızı
 vuracādı dîy. ēlelikle bu ھاóy bize sizin gibi cesur bi ğoňsu lâzım, yerleşîň burā dîy
 yerleşîyler. İrimlik; uva, ormanlıħ, ormanlıħ orman āç yāni. onnar da deveynen filān
 hayvanıla gelîyolarrmış, onnara da yiyecek çoħ burda, onuň için buraya yerleşiyollar.

ADI SOYADI	Pakize Erol
YAŞI	73
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Akgün

Metin numarası: I- 6

ADETLERİNİZ, YEMEKLERİNİZ NELERDİR?

evelā keşgāk, dówúlúr celepde, toḵḵu vardır, toḵḵu toḵmaḵlılar gelir, çalgı çalar cümē gūnū başlar toḵūr toḵur dówelle keşgē, būdayı. dóweller keşgeKedeller, ğurbanım dūūnnerde. ğuzumıişde aynı şu, ğurbete giden ğız batar gider iter gider, onnarıñ havası işde. niḵaḵı aklıma gelmiy ğurbanım len geşdi. ğız ğurbanıoldüm, heÇālanmıy hindi len nasıl olıy bilmiyem? ğızınaolan heç herşey televizondan gördüklerinden ne āliyer 5 ne gūliyer, gel ğal deseñ de ğalacaḵ yannarı yoḵ ğızım hē. canım ótekinneri unutturdular bize neden? hindicik zilif de yoḵ hindi ğurbanıoldüm. isganını anlatdım, hē ğurbanım, esgerin geldini yere girdini, yeregirenıoldunu. zilif kesellerdi, saçlarını kesellerdi, gūlānıñ ardına saçedellerdi. ēleydi ğurbanım evelden. şu ğurbete giden ğız iter gider, neydi o bi şıy dā dēnērdi ya, ğız ğurbanım şaşırıyıḵ, yā ğurbanım. 10

ESKİDEN ÇOCUK OLDUĞUNDA NE YAPARDINIZ?

birer asbabına varıdıḵ ğuzum çocuḵ dōdu muydu, asbab getiridiḵ, hediyeyle varıdıḵ. yaş gūn ossuñ derdiḵ, hayırlı ossuñ derdiḵ. hediye, ya altın taḵarsan ya elbise gótürüsen çocuḵa taḵar verisen. onnarıñ gónlüne şēdersen yaş gūn ossuñ dersen, hayırlı ossuñ dersen ğoyar gelir. dişhedī bişiririḵ ğurbanım, dişhedīni bişiririḵ ğonumu ğomşuyu, dişhedīni yediriridiḵ. birer para atarsan şeyine, dişhedī parası atarsan beş on ğuruş 15 neyse biñ lira on lira neyse. itē atardıñ şurā, sındı maḵas ğoyardıñ, geline elini soḵduruduñ bıçaḵ çıḵdı mı ōlu dōcaḵ dēnērdi, sındı çıḵdı mı ğızı dōcaḵ dēnērdi. gelin arabaynan çıḵardı, atarabasıynan çıḵardı, arabanıñ içine sandıḵ ğoyardıñ, gelini onuñ üsdüne oturdurduñ, bōrüne bi ğarı oturudu. geldi mīdi ver parayı al gelini, para alırdıñ dūūn sābından ğayın bubasından, ēnmez ğurbanım alırsan parasını gelini ēndirisen, 20 o ēndi mīdi de gūvēyi bindirisen bi de arabaya, dolanır gelir her yeri aynı geliniñ gezdi

gibi atarabasıynan. geldi mīdī veriveriseñ silah mı tūfāk mı taķır taķır yıhallar yeri góğú. ondan gelini alıllar ğurbanoldūm, getirille eve ğoyalllar. beride bi ğomşunun evine oturdullar, başına para atalla, eve mendil kilim yazarsan yere, atan para atar üsdüne, veri ğāri, atan paratar atan paratar. ēle olurdu ğurbanım eveli. duvācımı 25 denir, duvācımında şuraya bi şey ğoyalla, neyse kilim milim. içine ardına bıçağ ğoyalla, ondan kērim bilmen sindı ğoyalla, maḥas ğoyalla, sindı maḥas heye. hē ona ēlini soḡar gelin, hañına soḡar çeker, sindı dōrsa ğtızı dōcağ, ötekine oldu mu ōlan dōcağ ōlu deller. hē başında oynalla henKedeller ğurbanım, def çalınır, ğadınlar oynar. şindi ğurbanoldūm şey nōliy ğāyi, çalgıyna oynnar. ēle ğūzum, her ğarı def çalar 30 ğurbanım, iki ğarı defci gelir o çalar, onnar oynar yā, ēle ēle olurdu ğuzum eveli.

ASKERLERİ NASIL UĞURLARDINIZ?

ğurbanım esgere gideni çārdırıñ, eve gelir, yemek ğorrıñ, yedirirıñ ona, halallaşırıñ ūrlarıñ define dümbēne, neyse çalgıyna. hindi çalgıyna olüy yā. esgeri geçiridiñ ğüle ğüle. evelden ōleydi ğurbanoldūm. hē ğuzum onu ēleydi eveli, esgere gedīykene ōleydi. men yemēycem dōrusu, mīdemārīy, hapatdım da mīdemārīy, ah romatizma 35 olmayaydım ğuzum birez şaşırdım men, yürümem de zor.

ÇOCUĞA AD KOYMA NASIL OLUR?

hindi ğuzum ney görüyük televzonda? eveli iyiydi. yok ğurbanım ōle, hī esgiden ōle beş sene filān oturmaz gelin dünyāda, gelin bēle diñelirdi, sōrudurdu gelin ğāyi. āzı var dili yok. hindi ğayınbabaya ğonuşduñ muydu ne dellerdi bilīñ mi? hē ōlmüyüñallah şunun diliyle gelik, eliyne gelik dellerdin, heç fis fis fis ğonuşursan o da anlamadañ çekişir. 40 bōle diñelirsinişde. ğızım filān var dedi mi? var, yōsa yok.

RAMAZANLARDA BAYRAMLARDA NE YAPARSINIZ?

allah neyi verdīysē ıramazanlıklarda. ēle ğurbanım hindi deri yok, herkeş peynir ediy, peyniri de basdırıy. şey ğurbanım cōkalık, şey ğurbanım aķ ğatık, ğuzum deriye basılır. onun. esgiden bitdi ğuzum.

ADI SOYADI	Fevzi Çoban
YAŞI	48
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Avşar

Metin numarası: I- 8

KÖYÜNÜZDE ESKİ DÜĞÜNLER NASIL OLURDU?

pērşembe gün dē pērşembe gün de ğına olurdu kadın_evinde ğız_evinde. o gēnşler toplanırdı, ōrda ōynaşırlardı, ondan sōna cumā gün çālgı gelirdi gēnşler toplanıdı, cumartesi şenniK_olurdu, pazar günü şu bu gelin çıkārdı yāni. bir kaç gün yemek veriller. çok güzeldi yāni, şindi_onnar yok, get get kısalıyo iki sāt_ıki sāt. 5

AVŞAR KÖYÜNÜN KOMŞU KÖYLERDEN FARKI NEDİR?

meselā türkmennērde mama derler biz de bibi dēriz, sōna halā_a dōndü. ābī, bilāder, 10 aġa dērlerdi meselā büyüklerine, emme hē ondan sōna meselā yēnge deniyo, şindi ōnceden gāmacı denirdi meselā, gelin bacī, gelin bacı dērdik hē ondan sōna meselā ōnceden sındı denirdi şindi ne_o sosyeteleşdi maķasa dōndü. kēşgek hē onnar filan deġişdi, deġişdi şindi āş yā olarak geçer bāzı yerlēde_onnar. bu būdayıñ dōvülüş şekli yāni, döver ġabı_ını soyarlar bunu dāşda döverler, ondan sōna tekrar tencerede 15 bişirilir, o ġuyruk yā filan hafif sālça o şekil yenir yāni. şōle bi ōyma dāş vardır, daşı_ıçine būdayı ġōrlar kadın_nar toplanır, bōle soķu dē bi dāş var ā_aş vardır tokmaķ, tokmaķ deller yapmaya hā tokmaķda döverler_onu, burda var meselā dibek de esas öz türkce şey_olarak soķu daşı geçer bizde, dibek sōnadan meselā. ondan sōna dē_irmen vardı dāş dē_irmennērde yem yaparlarıdı, o bulġur çekerleridi onnar filan dā yeñi 20 yeñi bātđı yāni, kādeme kādeme bitiyo.

ADI SOYADI	Mehmet Yılmaz
YAŞI	60
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Avşar

Metin numarası: I- 9

KÖYÜNÜZDE ESKİ DÜĞÜNLER NASIL OLURDU?

âsgiden burda öküzden başğa bi şey yokdu, ben avşardanım ta bu gelini, gelin çıkartmıya geldim ben at arabasıyla, avşardanız. hacı kázımın  olu. evet evet  h bilmez m iz canım  om umuz. m emet yılmaz,  ltm   kır  altı d  umluyun, o udum  nceleri biz otuzlarda bizim  okullar.

AV AR ADI NERDEN GELM  

adana  ukurovadan geldi, esas k  k  av arların  randan gelmedir. y r k, y r k var tab  5 av ar yedi h ne  olarakdan gelmi , s dan soldan yerle dirmi ler. av arların k  k   randan da ılma derler y ni, t rkiyede  indi elli  altı t ne av ar k  y  var av ar var. yapılyo yapılyo tab  biz   k  y m zde ben do san d rtde muhtardım, k  y m zde  ok g zel y  elli bi  t ne biz  am diktik, ... nerde av arlı varısa d veT ederiz onnar d hi geliller,  ayseri  av arları d hi tab  canım geliler toplanırız. fi ne bayramı yapıyoz, 10 temmu un ilk  aftalarında biz   vi ne bayramı yaparız, bi bu sene tek olarakdan yapı  cumertisi g n yapı , y ni uzadı ca  acı  dadı  a mıya ba ladı, onnarın muhtarını ben ba latdım. k  y m zde bir fon olu dur. ... yapı  biz. do san be de ben vi ne sat, k  y m z n vi nesini satdım atmı    bi  liraya,  om u yardımından bir lira da komisyon alacan vi necilerden, ne  omisyonu alca  dediler y , h  ters bakmayın 15 dedim ben, hiyete almıycan muhtarla hi  bi ilgisi olm ca  bunu f pri a verise  alac z bi fon  uruc z filan dedik, old , parayı topladı  gel bakalım didi  sbartada topladı , muhtar bu fonu  urdu  ama niye harc c z, evel  fa ir  yle olup da  oc  u zek  o  yca sa onnara burs veric z, h  ikinciye adam hasda, hasdası vardır sigortalı de ildir  ey de ildir bu amelet olca dır yapıdramıyosa bu a yardım yapcaz, fa ir vatanda  20 d   n  edice dir bu a bi yardım buluc z fa irlere i de bu  ekilde fonumuz  olu du h l 

devāmıidiyo, hālā devāmıidiyo. hē ısbartıda da o zaman bi doqđurumuz vardı yūsuf erdoğan, hē hasan çetinıo dũününe filan getdik bizıorıya vārdıq, geldik tabı canım geldik. e ğapıñızıñıñde oynamışdırız. ē tabi orda işde biz avşarlar ğaşıq şakırtısıyna güzelıoynarız. hē hē ğızını. **25**

DÜĞÜN ÖNCESİ NE TÜR HAZIRLIKLAR YAPARSINIZ?

yoq o dúññernde oluyo da oñleıişde tamamıişde. esgi dúññernde oduna giderdik, **30** tā bura cerityaylasına qadar gelinir, gelirmiş. efendim benimāıacımı kesdiñ cerityaylalar da eşşekleri çevirir, baltalarını alıllarmış de mi, burdan aracııolaraqđan bizim bobamız rāmetlik çok sayılan bi kişıydin hadi baqalım hacı kázım bizim eşşekleri çevirmişler, şunnarı bi kırtaralım gelelim buraya geller, e tābı birbirimizine ama samımiyetlik dosluq kıpmazdın bunnarıñ malı gelir, biz buraya geliriz filán esgi **35** sohbetler muhabbetler ğurbanlardā, ğurban kesildiıi zaman bizde üç, üç ğün dōrt ğün çoluq çocuq erkeKıolaraqđan odalarda yemēmizi yerdik ğurbanıeti bitesiyē ğadar. evet evlerde yapıyo odalarda berāber yiyoruz hā bugün arkıdaş sen ben üç kişı odanıñ bütñn odaya bağılı qomşular ōrda toplanı yemēni yer. o fēfene geneıayrı fēfene bitdi şindi, esgilerden fēfeneler vardın her aqlıña ne emsālı gafa aldıkları giderler bi fēfene **40** odunu keserler geliller dādanıeşşeklerle tavuqđur şeydir keserler ondan fēfene ... sohbet ederlerdi. oyunlardan pārtide bi yüzüKıoyunnarı oludu filán efendim birisi dede düzölür kimisi bilmece sorur filán çok değışik işde, cezālandırılar var tabı, tabı yapamayannarı bi sorunuñ cevābını bilemeyenneri.

ADI SOYADI	Enver Kılıç
YAŞI	77
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Kazanpınarı

Metin numarası: I- 10

EĞİTİM GÖRDÜNÜZ MÜ?

hiç görmedim, çünkü okul kırk yedide yapıldı buraya, ben dokuz yüz yirmi dokuz doğumluyum, mallan maşakatınanıuraşıyoduğ, iki dene bilâ bēş ġardaşıdığ, bēş ġardaşıdığ, ikisiasgere gidivediıalman hārbinde, ikisini de okutduğ biri isdasyon şefliıi yapıdı biri emekli assubay bunnar mefāTıetdi, iki büyük iki güccük ortada ben diğeldim ġaldım şimdi ben de bekliyorum ölümü, āmin. eğitim görmedik okulıolmadııı uçu. 5

ESKİ YOKLUK DAHA MI FAZLAYDI?

canım türkiyenin on beş millon nūfusu vardıııamcam, şimdiıoldu atmış beş yetmiş millon nūfusuıoldu, onunıuçu devlet faķiridin harpden çıkdığ velhāsılı velkelām devletıharpden çıkdııııuğun omıbeş milyon nūfusumuz var, atatürk misallah otuz sekizde mefāTıetdi ondan kerı inönü geşdi, inönü de misallah kırk yedide hükümdarlık sürdü. misal ondan kerı kırk yedide kırk dokuzda misallah ben kırk dokuz, kırk sekiz 10 kırk kırk dokuzıelliıasgeriyim. celal bayarnan menderes şeyıoldu seçimıolduıışde bu, āllide misallah türkiye cumhūriyeti ġuruldu, otuz sekizde ġuruldu esah cumhuriyeti de onnar ġāri seçime tavaķġuııetdi, seçiminen celal bayarnan menderes ġazandı.

ESKİ ADI VAR MI BU KÖYÜN?

bura her yerinıadı deġişdi, burayı deġişmedi. ġazanpuņarımız, buņarımız da var yalnız puņarın ora çēşme yapıldı aķmadı. şeyden yerli buraya ġomuşlarından. burası 15 türkmen köyü, türkmen köyü. şimdi neıolarak ķast, ķastı şöle peyġamberimiz dünyāya gelip de müslūmanlııı yaydıııında çoġunu islāııedememiş ġılcınan savaşmış, nūfuz yok burası da bu türkmen köyleri demenin mānāsı da biz zatın senin dīniņdeniz türkmen

demeniñ mǎnǎsı, bi zatın seniñ dīniñ arıyoruz, türkmen demeniñ mǎnǎsı bu. zātın müslüman hē. **20**

ASKERLİĞİ NEREDE YAPTINIZ?

ankarada yaptım, ankarada korede o birlikdēydim yalnız gúnüm bitdi koreye gidecēm zaman bizim eğitimimiz konya aman şey ankarada eğitimimiz vazifemiz konya karaman seferikaş depoları, āsger ğalmıyışdın depō ğumandanı millī savunmaya bi şey telgrıf çekiyokine, millī savunmaya taķdim diyo. āsgerim, depomuñ āsgeri gönderildiyse gönderildi, gönderilmediyse deponuñ teslim almanız. o gún üçün ārtesi gún **25** gediyoğuk uçāa binip de şeynen koreye. bōlelikce bizi birlikden ayırdılar. var canım var, buyur işde seçimi oldu asgerlik hātırāsı, eğer o gún üçünde, o gún üçünde sifil halk āsgeri ... ğurşuna çizivereceklerdi. bundan om beş seneki seçimler gibi. yalnız büyük merkezlerde inönü aldı aldı yörüdü, ğırsal kesime gelişde menderes çıktı yörüyverdi hātırā. **30**

KÖY ODASI VAR MI BURDA?

var ön dört dene baķ bu seksen hānēydin ön dört deneye yakın oda vardı, emme şindi bi odamız ğaldı, işde baķ hē burası hemi mescidimiz hemi odamız. şindi ğaybolması yok, ğayboldu devletin elīyle. dēvlet nūfus çoğaldı sizin gibi geşleri mēmurlu vāzifeye aldī, isdasyonnarı ğapatdı, ondan keri oķulları ğapatdı, ğantar vardı ekdī imiz ekinlere kōta ğoydu. bürda yetişdi bürda böyüdü ondan kerī locisdik **35** harp akademiler kōmutanı yalçın var bürda yetdi bürda böyüdü halen, bündan ön sene leveli geldi bürarı gezdı burda yetdim böyüdüm diyelek ben kōylüyüm ôle bi hızmatınız olusa buyuruñ o zaman, şeye getdi afganisdana, harp akademileri kōmutanı diyecēm locisdik buradan getdi böyüdü yūsuf ābıñnen barabar, sandıklıdaki. yusufuķu maķascı onuñķu isdasyon şefi yālçın beyiñķi isdasyon şefi, yusuf da babası **40** da maķascı.

ADI SOYADI	Mehmet Balcı
YAŞI	78
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Kazanpınarı

Metin numarası: I- 11

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

hē denilirdi ağız dadı yenilirdi, loğum ē bitdīne dāhil ē ondan sōna bi nişan dağallar, elöpdürüller ondan keri bi gün tāyinolur dūünne pazar, pazarertesı gelinci gelinir, elbise görölür, ağırlıh yatırılır ē ğızevine olanevi. ağırlıh olurdu eveli yūz lira ūcüz lira meselā ôle tabī mēvsimine göre ğāri deġişiyo tabī ağırlıh. ē ôle ağırlıh yatırdıh varıdıh dūünederdik çalgı getirdik, çalgı iki gún üç gún çalırdı, yemek dókērdik 5 yediridik taraflara etirafa dāvetiye gönderdik oğucu gelirdi. ôle şannan şöhretilē bi dúūnēdilirdin allahınemri ğızevi gelinider giderdi olanevine tabī. ôlelikce bu şâyalar ôleolurdu.

KÖYÜNÜZDEN OKUMUŞ İNSANLAR ÇIKTI MI?

eñ samīmiyet benim dostumudu ē ôle, benim dostumudu babası rahmetlik. hayır bu kóylü deġildi, demir yolcūydu babası, istasyon şefiydi. çit maķascı çit müdür ôlēydi. 10 baklavaideriz, bôlelikce bāyramlarıederiz allahın iznīyle. çok saġolun teşekkürolsun sizlere de. heç benim kimsem yok āylem varıdı öldü, eġitim meġitim oķul moķul görmedik.

ADI SOYADI	Hasan Erdoğan
YAŞI	56
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Cumhuriyet

Metin numarası: I- 12

KÖYÜNÜZÜN ESKİ ADI VAR MIYDI?

biz bildiğimizden beri atatürkün şeyetdiğinden bu yana cumhuriyet köyü biliyoruz. cumhuriyet köyü seydili mahallesi, orta mahalle, akça mahalle de mahalleler ayrılır. işde atatürkün ta şeyetdiğinden bu yanna cumhuriyet köyü geçer bizim bildiğimiz duydüğümüzdeki atalarımızdan beri öğrendimiz.

BU KÖY TÜRKMEN Mİ YÖRÜK MÜ?

türkmen ya türkmen diyolar ama bazı köy başga yerlerde ters yerler öle türkmen 5 de il, ortaasyadan gelen asıl heç garişli olmayan türkmenner bunnar, heç garişlihi yoğ burda. ne yonan girmiş ni bulgar girmiş ne bilmem türk hah öz ortaasyadan gelen kimselerden bunnar. hiç kimse yoğ burda garişli evet. şimdi başga yere şeyitdiğin zaman türkmen dediğin zaman her çeşit mănāya çekiyler öle bi şī yoğ. hē

BURALARDA TÜRBE VEYA YATIR VAR MI?

var seydili tepesi var, şurda şu geldiğiniz yolunuzdünde işde şo gabirlik var ya 10 onu içinde çevrik vardır orda seydili türbesi vardır, seydi sultan yatırları vardır, iki gişi hani. işde seydi sultan diyoz ya, vallā onnar hağğı tabi onnarı yaşlılar bilmesi lāzım daha ne gibi hağğı şeyler var, onnarı biz o kadar derinini bilemez gāri. öle şimdi gerçi bilmiyom ne gadar dōru yānlış meselā āyleniğ çocū olmaz meselā gider ora bi çapıt bālar orda bi para atar, bi apdesT alır namaz gılar filan, emme dōru emme yānlış 15 allah bilir bilmeyiz orasını, allahım sevgili guluğ hörmetine, bōle duvā ederlermiş hani çocuk ver gibisine filān. olur olmaz orasını da onu da biz de bilmiyoz tabi, öle derler hani ne gadar dōru yānlış onu da bilmiyoz. seydili mahallesi derler hani, cumhuriyet seydili mahalle demesi māni işde o yatırdandır. seydimelek ayrı, şimdi bizim aşar her

ADI SOYADI	Hüseyin Yılmaz
YAŞI	46
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Cumhuriyet

Metin numarası: I- 13

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

vallâ önceden düğünler burda cumâ gün akşam çalgısı gelirdin, cumâ günden başlardın pazar günü biterdin, çalırdı. tabî tabî oduna giderlerimiş. şu akdâ deriz ona

BURDA TÜRBE YATIR VAR MI?

var var bizim esas işde seydili, seydi sultan. kimisi de olîy diğ canım, adağ keserler meselâ evet. zâten buranın cumhûriyetden önce seydili ördan alma ismini.

BURASI DOMBAY OVASI MI?

dombay ovası o geşdiğiniz şeyde dombay köyü var ya orda, orda dombay gölümüş 5 orlar da orâ dombayda o dombay o sîrı yatarımışı ördan gâlmış orası dombay ovası göl, göletimiş orası. yâ baya bobamgil filan bilirlerimiş canım, orda dombayda işde dombay dedikleri yerde o sığırlar yatarımış, orâylan dombay ova, millet ova dermiş. orası beyköy dörü

DUA-BEDDUALARDAN NELER VAR?

ôle bi şey olmaz yâ, e dener canım dênmez değil denir yâni işde. ğahretsin seni 10

ADI SOYADI	Şevket Coşkun
YAŞI	74
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Çayüstü (Kımıllı)

Metin numarası: I- 14

KÖY ODALARINDA OYUNLAR OLUR MUYDU?

partoynallardı baķ şöle bî şapğanıñ âltına part, part çaķallardı, üzük saķlallardı, partoynallardı muhabbet yapallardı. işde bôle şapğanıñiçine hē bularsañ içinde, alıllardı birer öte beriler yellerdi, muhabbetledellerdi fîsdıķlı mısdıķlı bi şey. part deriz para, parķ deller bizde parķ. benim zamānımda en aşşā cāmiden kırķ kişi çıkardı sabahleyin en aşşā, aşādāydıo zaman cāmi, bôle ğonuşa ğonuşa ğonuşa dağılırdı. en 5 az kırķ ğişilik çıkardıķ, ôlen nemezihilē en aşşā elli ğişiolurdu, maşşallahı var şindiiki ğişioluyo, ikî veyāhut ũş kişi, bitdi. olanıçinöleydi benim geşliimde, şindi maşşallah cāmiyi men āydanaya göre bilirse anca görübiliyom. gózlerim de görmiyē hasdalıh da var, beynamazlıh da var neölcah, allah hayırlıetsin yā rabbî yā resûlallah, esgiden bôle bi yazım yazın bi şeyler gelip sorum yöldüesgiden, āmin. 10

ESKİDEN KÖY İMAMINIZI HAKLI OLARAK MI TUTUYORDUNUZ?

kóyden varıdıımam, kóyden birer tas şey birerölçek būday veridiñ hāne başına, ñnıkiāydan ñnıkiāya namaz ğıldırı hoca, meselā kendi kólümüz deolurdu meselā yüz kile, yüz ölçek būday verseñ yüz hāne vardır yüzölçek būday veridi bi sene namaz ğıldırıdı, cenāzenolursa defnederdi, selānı veridi namazını ğıldırıdı iyiydi, sōna sōna paraya döndüiş şindi parasıolan dutuyo hocayı. şindi şurda iki dene cāmimiz var bi 15 hoca var, biri boş yok imam yok bi hocaışde bi hocamız var, bu ğarip de hindi birħafda ğıldırıy namazı birħafda aşşāya gediy ğıldırıy.

DÜĞÜNLER NASIL OLUR?

māhabbet boludu zaman, oyunoynanırdı eşgere kóröluoyunu benim kórölu oynanırdı. kóröluoynanılırdı, zeybeKoynanırdı, harmandalı, teke zortlaması. ğırılıdı

var da az, vār da esgĩnki gibi dēil, esgidēn ben bir ōlanıeverdim allāhaıamānet **20**
 ōretmen, seksenıiki bin liralıı mermiıatdım, dūününde de seksenıiki bin lira verdim,
 aynı hē bunuı böyüōlan var ōretmen sandııııda. vallā evini bilmiyen yeıııaldı yetmiş
 milyara orda duruyoıemekli. o benimōlum allahaıamānet, emekli. doııdor birı, birisi
 ōretmenıoldu şindi yannarında. olurdu aynı elbıselele giydirilerdi márřovan dellerdi
 márřovan, řōle benim şu gibi de yalııız siyah siyah ğumaş olur ğalınnardan, bu gibi **25**
 men şindi men ğalııı giyiyem bunu ya aynı bōle ğalııı ğalııdııonnar márřovan. çeket,
 pontur, yeleKıolurdu ele giyelerdi hē. varıdı bayraıı yeri bōle bayraıı var soııardııı,

ADI SOYADI	Bilâl Gölgelekaya
YAŞI	61
ÖĞRENİM DURUMU	ilkokul
DERLEME YERİ	Çayüstü (Kımıllı)

Metin numarası: I- 15

KÖYÜNÜZÜN ADI NERDEN GELİYOR?

hindi hocam bu var ya bizim köy ē aṣṣāyoḡarı iki yüz yıla yakın yeregiren var ordan bölünüp buriya geliyo ve aḡrābalarımız vardır herkesiñ ayrıayrı aḡrābaları var ōrdan geldiklerinde ġımıllıolarak yazılmış ġımıllı, sōnadan hemen köyüñ kenarından çay geçiyo o yüzden o zaman çayüsdü diye tekrar yeniden isim verilmiş. bilmiyoz ki bilmiyoz ki ilerde dedelerimiz nası olduunu bilmiyoz biz tabī, bi annam 5 çıḡardamıyoz yāni. hāyır türkmen, türkmen evet ora yörük.

ESKİ GELİN ALMA NASIL OLURDU?

önceden atarabası varıdı, atarabasīyna dolaşırdı. atarabasıyla önce toplu toplu halde gidellerdi, gelini babaevinden getirilerdi ōlanevineēnirdi, ondan sōna dāmādı bindiri, hāyır önceden damat gitme yokdu, şurda olsaolsa üç beş senelik bi şey önceden öñce gelini getirilerdi babaevinden, ondan sōna dāmādı bindirilerdi sādışlarīyna berāber 10 köyüñ kenarını dolandırı geliller efendim esgi delik gūndaḡlar da vardıozaman, normal tüfek dabancılar da atardı, dāmādı da burda meselā hoca duā ederdı, āmin dellerdi herkeS daḡacāı şeyi daḡardı ondan keri misāfirler allahaısmarladıḡ der, efendim dāmādı da sādışları alır biēve götürüler. icābında dāmādıñ şu tesbisini ben kapsam tamam mı mutlaḡa buna sādışlar ücret ödeyeceK benden ōle şeyler varıdı, 15 amma şindi onnar filan yok. şurda bizde gelinnik filan giydirmek olsaolsa beş altı senelik önceden, ġırmızı ġumaşdan. yā bizde fazla olmazdı, olmazdı.

KÖY ODALARINDA NELER ANLATIRLIRDI?

biz bilmezdik kionu esgi ihtiyarlar, ihtiyarlarıñ yanına nasıl varıyosuñ, ben ilkoḡuldāydım bizim kendiōdamız var māḡhallemiziñ isim deme yok, lān ge buriya bōle

su bardāını veridi, suyu dolduru gelirim suyu dağıtırım, çıḡ dışarıya o ġadar bi diye **20** oriya ġoymazlardı, ôleābīm yōḡ yoḡ ġoymazlardı. ôle şindi ôluoturuyo ġāvede babasının yanda, baba sigara ver diyo bunu da duymuşum, bunu da görmüşüm men baba sigara ver diyen duydum men. ābēy benimōlannar bene isdemedi, amma sigaramı daaldıla allah rāzıossuḡ amma benim yanımda içiḡ didim, bunda sayarsaḡız beni saymaḡ didim yav, herkez kendi cebineiçiyo kazancınıiçiyo. ôlum sen başıḡ ... ben **25** başımdan ġovalamışım tamam mı. bizde hiç māni yoḡ bu köyde māni bilecek kimse bulamazsıḡ. onlar filān bitdi yā.

ADI SOYADI	Cevat Çiçekdemir
YAŞI	61
ÖĞRENİM DURUMU	ilkokul
DERLEME YERİ	Çayüstü (Kımıllı)

Metin numarası: I- 16

ASKERLİĞİ NEREDE YAPTINIZ, BİR HATIRA ANLATIR MISINIZ?

ben vanda yaptım, jandarma. çoğudu atmış,altı atmış yedi, mevzū geldi,i zaman,annadıñız canım başğa zamannar. ne annadalım yāv, orda yaşamadıñ da giderken yaşadıñ biz. evcilēden bi arķadaş vardı lise mēzunu, yedi gişiye bi sūlūs vēdiler bize, tirene mindirdilē, eleziğa vardıñ pazartisi gūn hareket,eden orıya vārdı mīydın bi gūn tehir,edīy, öbür meselā samsun, tırapzon o hatdan gelenner de geliy ondan sōna 5 devām,edīy,ōrdan onnar geldile bi gūn ōrda biz yatdıñ, yazıldı,ımız,oteliñ yañınında bi ġāve var orıya vārdıñ çāy gēldi, ónnarıñ çāylānı biz içemiyoS, şōle içemiyoS ġıtlama ēh on da bile yoñ. bizim burlarda,ōle bi şē mi var, yoñ o bañıy,ō bañıy o didi,im arķadaş, o liseli ġārsonu çārdı gel burıya dedi, arķadaş biz bunun,işmesini bilmiyoz bize birer ġaşığ getir dedi. ġaşığ getirdi nēyse çāyları işdik kāñdıñ gitdik yātđıñ. ārtesi gūn 10 devām,etdik tatvana vārdıñ, ōrda vapır arada kārşıya geçecēz, gēşdik herkesiñ yerlēni yāzdılā şeye nizāmiyeye vārdıñ tabur yazıñānesine gōtürdüle yāzdıla, o arķadaşına biz āynı bölüğe düşdük, çavuş tālimġāhına ayırdıla bizi, o bizden boyluydu öñdeydi, ā,aş mermiler var, ondan şētdile bi sayıyna hareket,olūydu,ō hareket,edīykene mermi,içinde ġalmış, o da bi boşandı, şurdan arķadaşın birisini vurdu, neyse o getdi 15 tedāvi,oldu ōrda imtāna bir,ħafda ġaldı, om başı terfiyesini varınca dañdıñ, imtāna bir,ħafda ġaldı bi ben bi adapazarlı bi de konyalı ġēne evcilerden bi gişi dā var biz dōrdümüz, gelik bi ġuş,astēmen tekmili,isdīy bizden ġo,uşda, dedik len vermiyelim bu dövüse biz bu tekmili, niye len şurda bizim çavuş,olmamıza ne var dedik bu niye bōle,ediy vērmedik. sözüm yabana,ō pezevek de bizim nōbet bitip de yatandan sōna 20 tekrar geldi,iinde bizim,i isimleri,aliy aķsi,olacağ imtān heyeti,olarahdan o da ġirdi, bizim dōrdümüz de kұrmay ġaldıñ om,başı. bizim şeyli burdur yeşilovadan bi çavuş vardı necāti ġāri dīnarlı hēmşeri gibi,oluyu biliyiñ, ula dedī men seni dedi yollamıyacam

dedi, niye burda ğal sen dedi ben dedi aş senedir dedi b  yirmi birincisi seyyar jandarma tugayına b li olan yerlerde dedi az alarında filan hiş ğ rev yapmad ım yer25 yoh dedi,  oh dedi hudutda dedi neler oluy neler dedi, getm cem dedi. adam bizim iyil imiz i in uğraş y getme dedi bize y irmi d r ay orda tamamladı . o evcilerli o hem adam vuran  avuş oldu, s na ordan dilekce verdi polis oldu. h  emekli oldu ğari o. buyuru  eve gidelim.

ADI SOYADI	İsmail Özdemir
YAŞI	65
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Çapalı

Metin numarası: I- 17

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELİYOR?

çapalı köyünün yâni çapalı adı bura göç gelip dışdan bura geldikleri zaman davar geçileri varımış hani geçiler, onnarı çoban güderken orda bi su buluyo, şindiki bu suyun oldūu yeri orayı kazıyor, orada su çıkıyo, çapāyna da ğazdīııçin çapalııismi ordan ğalıyor. tārihden biñ yüz beşde yâni, evet biñ yüz beş. işde ortaasyandan gelip burada onu yapıyolar yâni burda çoban güderkenorda keçiniñ sağalııslaĴoluyo, variyo 5 baĴıyo suyu orda buluyo, orayı çapāyna ğazıyo, çapalııismi ordan ğalıyo. köyün ilk yērleşimi şu ilerdedir yâni orayı biz bilmiyoz tabī, suyu bulunca buraya taşınmışlar yâni. evet bu tamam şindi bu soru. vallā şindi egeden geldīıine göre yörük oluyo yâni şindi hayvanna ē tabī.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR ANLATIR MISINIZ?

iyi de şindi kızıisdeme dāĥa esgiden meselā bi kızıla bi olan meselā iki düñür olaraq 10 annaşdı mı, Ĵomşudan birıiki Ĵomşu gider, oradanonun kızını ister, allah yazdıysa yâni oıış olacaĥsa ôleolurondan sōna iki, bi, iki, üş gidilir yâni, ondan sōna ordan rāzı oldu mu bi duvā yapılır işde bu, hepsi bu ğadar sōna dūıüne. vallā bizde de āsgiden vardı ya bizde şindi ben, benim görevimde yoĥ yâni ben otuzıiki sene imamlıĴ yaptım, bizlerde odun kesme yoĥtu yâni, odunıışı bitdi yâni, onnar bunun, bunnarın döneminde 15 bunnarın ğeşlīinde odun kesme, o yoĥ yâni.

BURANIN FARKLI YEMEKLERİ VAR MIDIR?

değişik yemekleri yoĥdur yâni, meşĥur bi esgiden keşgek diyolardı o vardı, ondan sōna şimdi o ĴālĴdı, onun yerine piriç devreye girdi hani dōwülmüş būdāy derik bizonu. ondan sōna başğa da ... būda dōwülür, bizimesgiden soĴĴu diye vardı orda būda

döwülür, soğğu diye bi delikli daşdır, delikli daş ... orda döwülürdü. şimdi de zâten o **20** da қаһdı, şeylerden yapııyo değirmenlerde yapııyo, hazır soyulmuş o yāni, onu güzelce қaynadıyolar onu içine etli de yapıyolar, sütlü de yapıyolar, durumuna göre yapıp, ondan sōna, onu yapıyolar, арқасından оның veriler оның арқасından fasulye, et, ondan sōra pilav, tatlı hah bu.

ADI SOYADI	Hanife Ertürk
YAŞI	78
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Çapalı

Metin numarası: I- 18

İLKOKUL OKUDUNUZ MU?

yā hēç ali yoḥ, ali yoḥ. hē şindi mēmediḡ bi ġızı var dēil mi eḡūzunbillāhimineşşeytānirracim bismillāhirmānirrahim allahıḡıemri peygamberiḡ ġavli sēniḡ ġızı bōn isdemē geldiḡ deriḡ, verēcēseıadam ūç gün müsāde verir ūç gün sōna varırıḡ āmin der gelirik tamam mı, ordān ondan sōna dūıüne başlarıḡ, varırıḡ bōn biz pırtı yazacıḡ deriḡ, elbise hē heye sen de bōn pırtı yazacıḡ deriḡ, beşıaltı ġōnşu 5 ġótürürük ne yazılacāsa yazarıḡ. alıy alıy meni lēn ġahbe dinni hindi daşlācaḡ. ordan yazarıḡ sabāna ġızııevli olanııevi gideriḡ, şeyden dınardan māzadan pırtımızı alırıḡ, alış veriş ne eksiıımız gedııımız sandııımız sepedimiz, pullumuz, telimiz, ġarenfilimiz, sāndııımız, ġadifemizıişde hepsi neıeksiıımız varısa alır gelirik. ondan sōna dūıünııhazırılııı. dūıünē ġına vuracıḡ deriḡ bōn giderik cumaııaḡşamı ġünü, dur ġāri, 10 cumaııaḡşamı ġünü ġına vurarıḡ iki ġün ġına perşembe ġün iki ġün başında ġızıḡ durar, mēmet benim mēmediḡ hanımı benim ġızı ġótürür yıḡar gelini ġınası yıḡar getirir. olanııevi de ūç ġün ekmēıeder, tamām mı ūç ġün ekmēıeder yuḡa ekmekdir bizimki belki ekmek yoḡuduıevel bizııele gördük. ondan sōna işde ġına dūıüne başlarıḡ ġāri. ġız ġēldi mi yıḡandı ġēldi mi, ahııolum mēn onnarı bilmiyem mēn. ederik ederiKııonnar 15 işde bilen var ya. ġına gecesi ġına gecesi, ġızıḡııanası ālar babası ālar anası, dēyn ēle bi türkü çārılar oḡşarlar tamam heye bōleııoḡşarlar. ondan sōna burdan ālbiseııalarıḡ gideriḡ ġızııevine, giydirriḡ, çalgıcı gelir, orda yemek bişiriller yeriḡ, aḡşam gideriḡ zilif deriḡ biz saçıḡı keseriḡ, tēllerıḡ. işde saç kesimi derler hēle, ıccıḡ şıu yandan ıccıḡ bu yandan hura ölçerııölçer saçı keseriḡ ardını örenııörerıḡ, ône de tēl taḡarıḡ boḡazına ġaranfil 20 taḡarıḡ ertesi ġün ôlen arabalarna varrıḡ gelini alı gelirik pazar ġün. atııarabsııyna atııarabsııyna gidērdıḡ, taḡsi yoḡudu motur yoḡudu heye. başımıza pulluyı örtellerdiııüsdümüze, üçııetek de var üçııetek de varıdı. ġutmu denērdi hē ġutmu şalvar,

ADI SOYADI	Mehmet Tekkevarol
YAŞI	84
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Burunçaya

Metin numarası: I- 19

BU KÖYE NEREDEN GELMİŞSİNİZ?

şimdî akrabā, ben köyün yanı buraya yerleşmesini bilemem, āsgî. yalnız kök, yanı buraya geliş horasandan, horasandan sūriyeden gelme, özbeklerden gelme buranın kökü he. türk boylarından gelme yerleşme buraya. hē, hepimiz ôle gelmişiz. burasının yerleşmesi bēn baḥ, seksen dört yaşıdayım, şimdi bir_ay sona seksen dördü bitirecēz, seksen beşe girecēz, āynı devir āynı yetiş yaşıyo. görenekler, yanı gonusmalar, köyce 5 köyce veyā_ıt da mevkî mevkî dē_ışir akrabā. köyümüzün adî, isminî senin, bilâl mı? bilâl bey, şūrda daş var, burunçaya daşı, şimdi ordan yanı şey_etdeler sontaÇ çıktı, su çıktı. yanı esgiden daş bak bunnar birer hatıra, senîyle biz nası gonusuyoruz? bôle gonusuyoz dē mi ġarşılıḫlı. o daş bizimle gonusurdu. onun içinde māğara varımış, su varımış, he bu, ġarayolları giderken, bu ġarayolları giderken daşı patladılar, 10 māğaradan su çıḫdı māğaradan su çıḫdı dediler. yāv nası olur da çıḫarımış? şimdi biz vardıḫ. köyün bi kısmî patlasın māğara, hanı mütāyit patladacaḫ, hēç bi şē olmaz suya diyi, heç bi şē olmaz patladacaḫ, burda da bi mütāyit varıdı devlet su işlerinden çanaḫKaleli, o da dedi ki sākın daşı patlatdırmaḫ, ben size bi kōpretif ġurduruyum, devlet de bunun şēydemez dedi. siz köylü olaraḫ ġarşısına çıḫıḫ. vallāhi devlet de 15 patladamaz, yalnız ben devlet adamıyım, benden duyulmasın dedi. şimdi çōḫları patlasın, o zaman sözümüz geçiyō, sözde bizim yanı köyde, hē ben de başғанım, hē sözümüz geçiy. patlamaz gelen mühendisleri ġovuyom, bilmem şunu ediyom patlamaz, patlatdırmadıḫ bāḫ netice ne oldu? işde acı datlı hatırası bu, acı datlı hatırası köyün içme suyu oldu. ordan ordan devlet suyu geldi. ūraşdıḫ, devlet su işleri geldi şey vurdu, 20 sontaç vurdı, suyu çıḫardı iki derin ġuyu, çalışmaya başladı. netice yanı şu olmadı baḫ, bu içme suyundan āyrıldıḫ, şindi köyün isdikbāli, çeşme aldıḫ_ō yanı sontaçın suyundan şoraya. bu köyü idāre_ediyo yanı bôle çalışmalar_oldu emme. burunçayanın, şôle onun yaḫkısı şôle, bir tepe sūrūp ēniyo tā yola aşşāya. bunun gibi daşın şeklinden

ğaynaqlanıyõ. işde dedim ya, insan gibi ğonuşur araba şey ğanı geçerkene dereboyu **25** yānı ğānılar var, onnarın taħırdısı yanķı yapar bõle, ses verir. mēre o ğayadaşı o māğaranıñ şeyiymiş o, o māğara patlıyincā ses ğayıboldu. he hē burunkaya daşı, sen ne dersen o sana ğonuşur.

BİZE BİLDİĞİNİZ İBRETΛİK BİR HİKAYE ANLATIR MISNIZ?

esgiden düzen bõle miydi? bõle deĝildi, düzenler bozuldū. şimdī hazreti mūsā alayhisselam, cenābAllah biñ bir kelam danışmaya giderimiş. giderken bir elmā **30** görmüş ki, o ğadar güzel, o ğadar güzel. yawu demiş şu elmayı āzımıñ suyunu bi dēşdirsın bi elma alīm. bi yarmış içi ğurt, içi oldū gibi ğurt. ē birez ileriye varmış. bir āşda bir ğuş felfecir okuyor, yānı ğuran okuyor. ēnmiş āşdan, söylemesi ayıp pislī yemiş, gagasını sürtmüş, gene çıħmış gene oħumaya āca. ē ileriye varmış, üş dene ğazan. ğıyıdaķı ğazanlarda su var, ortadaki ğazanda su yoħ. altı yanıyo, o başdaķı **35** ğazan daşıyo, bu ğazana; bu ğazandaķı su daşıyo, o ğazana, ortadaķı ğazan yanıp gediyo. e varmış, yā resūlAllah seniñ hekmetiñdan suval ólunmaz. ben demiş yolda birez āzım ğurudu, bi elma gördüm, imrendim elmaya aldīm, şõle bi yardım içi ğurt, yenecek hāli yõķ demiş. hī o demiş seniñ gördün elmā, ahır zamanıñ adamları demiş, üstlerine başlarına baħdın mı keyfiñ çatacaħ; fakat işleri demiş ğurt velfecir, yānı **40** dolu herşey necāset dolu hē. āhır zamanıñ adamları demiş, evet üsleri başları düzgün, işleri ğurt gibi, yānı fenālıKı işleri eyi eyi hē. ileriye varmış, işde dedim ya, bir ğazan üç ğazan birbirine iki ortası boş, ğıyıları sulu ğaynayan ğazanlar. o başdaķı o başa, beriki başdaķı da beriki başa. ortadā ğazana su düşmüyo, su düşmüyo hēç. yā rasullah demiş, nedir bu? ē demiş, o gördün elmanıñ içi ğurt, ahır zamānıñ adamları. o demiş hanı **45** oħuyan ğuş da felfecir oħuyan ğuş, zamānıñ ülemāları, hocaları demiş. hutbeye çıħdı mı herşeyi oħuyacāħ, herşeyi de yapacāħ demiş. o da ahır zamānıñ hocaları demiş. ğuş ğuş, ahır zamānıñ hocaları demiş. gene götürüp ğuranı oħuyacāħ demiş. hē, ondan soñura ğazan üç ğazan birbirine daşıryo ya, o ortadaki ğazana bi damla su düşmüyo.

ADI SOYADI	Şevket Gökçe
YAŞI	74
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Gökçeli

Metin numarası: I- 20

GÖKÇELİ İSMİ NEREDEN GELİYOR?

amcam burda ē bi gökçe ismi, bura yerleşen adamın bi atı varımış, gır bi atmış biz şindiki şeyne o zaman gökçe at, gökçe at gökçe yāni gök bi at isminden gelen bi şey denilirdi atısmi. hāyır türkmen köyü, türkmen köyü. şimdi şeyden ē ortaasyadan çıhdırlarında şey üçe dörde bölünmüş, ordan gelenler, bi gısmını gelirken işde demiş ki ben türküm denmiş geçmiş yāni ē türkmenner de geçerken hudütten mi geçiyolar nası 5 geçiyolar, ben türkmenim demiş, türk benim demiş biz o şekilde, evet o şekilde bi türkmen gelmiş. hāyır hayvancılığ var da çobanlığ yoh, varıdın çobanlığ da vardı ē bu bizim malımızın, göyunumuzun yayıldıı yer baraÇ oldu devlet su işleri baraÇ yaptı. o zaman biz göyunculū bitirdik, var yimbeşotuz göyun başga bi sütinekciliı var, garağuyu gölü etirafı sōnadan çevrildi. daha önceden bu göl başıboşudu, canı 10 isdediı zaman daşıyodu göl, su alıyodu burları çeviriyodu. bin duğuz yüzatmış ikiye ğadar esgiden biz mahsulleriıekiyodu, o da daşıyodu, mahsullerimizi bitiriyodu filān o zaman ē yetmiş, atmış sekizatmış doğuzda baraÇ emri alındı demirel başbağandı burdan bi tōnelaşdı dīnara, tōnelden su geliyodu ondan sōna da ē seksen sekizde seksen doğuz baraj yapıldı etirafa, baraj yapıldı. ondan sōna da sāten su bitdi yāni 15 yağışolmīncağ şey deolmīncağ su azaldı, sōnadan baraç sōnadan, yalnız göl tabi āsgiden şurda eldere var esas suyu çıkıdıı yer, ordan çıkıyo burda gölü şeyıyapıp burdan tekrar batıyo dīnardan çıkıyo bu şekilde ğuruldu.

ASKERLİĞİ NERDE YAPTINIZ?

anğara polatlıda, bin doğuz yüz elli dörtde asgeroldum, bin doğuz yüz ellialtıda terhisolduğ geldik, o arada asgerlik başga bi şī değil yāni. motorlu topcūydum,20 topcuoğulu var polatlıda hē orda muhāberēydim orda işde iki sene yaslandığ geldik. bi

hâtıram var şöle bi şey, om̱başı kırsu açıldı, om̱başı olacahtıḡ ve olundu, bi şey vardı ē ne dīim bu yabancılardan yāni şeyler vardı gāvurlar diyiverīym, onlardan bi tānesi kırsa yazıldı başımızda bi yüzbaşı varıdı, yüzbaşīyla iyi sayılırdıḡ, yüzbaşıya dedim. yüzbaşım, bu dedim yarın om̱başıolursa biz dedim bunun arķasına nasıl düşüp de 25 löbete gidicēz, löbet değışdirecek falan filan, o da dedi ölüm sen ne diyoḡ dedi yā, om̱başılıı bıraḡ dedi filan üsteğmen filan asteğmen dedi şey dedi bulgar dedi, yonan dedi, şindi o şey kalkdı dedi bôle bi şeyler geşdi, bôle bi düzenler o zamanlardanışde daha önceden işde o herkesiḡ kimliine göre bi şeyler şāpılırdı, asgerdeolsun ē başğa yerlerdeolsun meselā nūfus káıtlarında bile ġıpdı diye afēdersiḡ aptallara ġıpdı 30 denirdi bunlar bile asgerde geri hizmetde kullanılırmış, ama bizim zamānımızda adamlar şeyoldular artıḡ assubay, tēmen, astēmen bôle bi düzen geldi geşdiışde.

ADI SOYADI	Rukiye Güçlü
YAŞI	78
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Gökçeli

Metin numarası: I- 21

PEYNİRİ NASIL YAPARSINIZ?

tuluḡ alır duzlanır, kesilir ... ondan sōna duzlanır, şeyli tenikelerin iḡine dōşenir, tenikelerde dōşenir ondan sōna ġalıp ġalıp alınır yener tuluḡlara basılır zaman geldi mi, tuluḡlara pendirleri pasarıḡ, āzlarını bālarıḡ buSāneye yollarıḡ buSānede durar, buShāneden ġış geldi mi getirirḡevde yerik. dīnardāydı buShāne. keşgek dōmeye keşgek, varıdı ġuzum e çalgı gelirdi dūñ oluḡkana, oraya diñelirdi keşgē iḡine 5 şeyler ıslanırdı būdāylar, alınır gidilirdi, ordā hemi hēn K oluḡdu oynaşılardı silah ata ata ondan sōna bunu keşgekleri dōwellērdi, gelillērdi ēvde diñlenirdi ġazannara vurulurdu, dūñde yemiye, būdāy būdāy ġāynıya ġāynıya āynı şey oluḡdu aş bişer gibi bişiridik keşge K oluḡdu. daşı vardı onun hōle yuvarlaḡ daşı vardır ortası çuḡurdur, toḡmaḡ toḡmāna dōweller iki dene adam ġarşı ġarşıya geçer, bi o indiri bi bu indiri 10 dōwe dōweller, toḡmaḡ işde keşgek bişiy ġāyi ya, keşge K olıy ya, her yerde keşgek hē e būdāy dōwülü ġabı soyulur, yunār, ondan sōna ġazanda ġāynar üzerine tere yā olur, ondan sōna kimyen atallar, ġara biber atallar yırḡana ēle yiner dūñ aşı, dūñ aşıdır o bizim. yā yā yatır filen yoḡ burda anam yoḡ, yoḡ ġuzum bu yanda yatır matır yoḡ. 15

TEREYAĞI NASIL YAPIYORSUNUZ ANLATIR MISINIZ?

tere yānı y oluḡdu bi yıkarıḡ ġoyunnarıñ sūdünñüzünü alrıḡ sabāna, tencereler çókelik inek sūdünden de iḡine ġatarıḡ, ocaḡda bişirriḡ tuluḡlar oluḡdu esgiden bōle tuluḡ dōkērdik onun içinde tereyağı şey oldu mu özērdik ... gibi özērdik, özenirdi, özennenden kēri onnar yağı bi yanna ayrıanı bi yanna gitdi, özērdik bōle elimizde özērdik bōle elimizde özērdik su salınırdı, salındıñda yā topaḡ topaḡ topaḡ üzüne 20 geçērdi, ondan sōna o yağı alırdıḡ, tuluḡlara onu da basardıḡ, tuluḡlarda durardı o da

ğuzum, tuluhlârda yêrdık heye, yō ya’a ğışın bozulur mu, ğışın soğuşda durıy yaza ğadar durârđı, yazın bitiy ğāyi yaz geldi mi o bitdi ğāyi_o.

BU KÖYE NERDEN GELDİNİZ?

bizim_atamızıñ mülkü burdāymış, bizim_atamızıñ yeri bura hani atamızıñ, ötekinner dērme çatma emme bizinkinneriñ atamızıñ yeri bura, atamız güccümüş gede ğālmış **25** babasından tārłasını tağğasını da icirāya ğoymuşla, onlar da bi zeñgin olan ālmış icirādan kendine mal_etmiş. o adam da geldi faķır_oldu, ğoymuş getmiş geri, yeregirene getmiş ōrdan ēle yeregirende ğālmış, bura atamızıñ yeri bura.

ADI SOYADI	Eşe Gökçe
YAŞI	80
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Gökçeli

Metin numarası: I- 22

HACCA GİTTİNİZ Mİ?

hacıya getdim, işleri dutdum hebicini yâpdım hebicini anayı babayı górdüm hebicini yâpdım gózüm. getdim dēzem men geleli yirmi sene_öldü bu yeñi gēldi, hindi yirmi sene_öldü hacıda her şeyleri yâpdıñ, oñuduñ arabāynan getdik biz_otoposnan getdik hē āsgiden_otoposnan getdik_adamımnan_ıkimiz getdik, hēr yerleri gēzdıñ dā şeylere çıkdıñ dālara, ōrlarda namaz gıldıñ, māralara gētdıñ onnan ğurban kesilen yerlerimize 5 getdik hebicini yâpdıñ, adamılan_ıkimiz yâpdıñ emme yirmi sene_öldü biz gideli, adamım_öleli on sene_öldü, savol ğuzum heye āmin inşallañ ğuzum, size de nasīP_etsin, bu elinen getdi men adamımınan getdim hēr yeri gēzdim ğuzum, hēr yerleri gēzdim namazımızı_ıapdasdımızı herşeylerimizi ātdık dutduñ biz. hī nenem, ... varısañ elin den ne ğopıyse bi şeyler_ıeletirsen verisen bi şeyler_ıalısañ, bu hacıya gedıydın 10 men_ıeletdim ... bürgü verdim hacı bürgüsü, ōrtün dedim ondan kēli bi şēleri bi alısañ verisin çerez, püsgevit gibi ğülsuyu gibi bi şey çāy gibi getiri verisen bunnarı_ıedersen, bız hebicini_ētdıñ. arabayna getdik arabaya şey_ıetdik biz onun_ıiçine her şeyleri ğoyduñ yolda yedik getdik ōrlarda otırdıñ yediK_ıışdik hebicini yâpdıñ biz_ıabam, bunnar vādılar beşi bī bi sētdē_ındiler, biz doñuz ğúnuz getdik doñuz da gecesi getdik. 15

ÇOCUKLUĞUNUZ BU KÖYDE Mİ GEÇTİ?

çocuñlū_ıumda men şo buruñğay vardır orda men ordan buraya gelin gēldim. hī buruñğaylıyam, men buruñğaylıyam da men geleli_ātmış sene_ıoldu ğuzum, orayı unutduñ e gene var ğārdaşım var öte var beri var iki dene, tekge ğārdaşım benim hē o benim ğārdaşım, gēldi ğāyrı manısaya ōlu varıdı bōle polis de_ıonun yanna getdi_ıhindi gēldi. heye tekge de aĝam da aĝam da çoñ bilir her lafı, emme_ıo hacıya getmedi ya 20 herşeyi bilir_ıo da hēye o benim ğārdaşım.

PEYNİRİ NASIL YAPARSINIZ?

pendiri çoħca men yaparım asıl, ğoyunumuz çoğudu, sağıarığ ğoyunū soğumadan olusa ğızğın ğızğın tökeriğ mayayı bazardan maya gelir, mayayı tökerik ōrda o pendir yōıurt gibi uyunur onu dileriğ ondan kēri tōrbalara tökeriğ beşıaltı tōrbaya dāşlarığ pendirıolurıışde, torbaları şeyi ğoyarığ bele üsdüne onun üsdüne dāş ğoyarığ 25 sūzdürrük satılacāıı satarığ evimizde yenecek yener hebicıııışdeıeyledir.

ADI SOYADI	Zeliha Kılıç
YAŞI	75
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Karakuyu

Metin numarası: I- 23

PEYNİRİ NASIL YAPARSINIZ?

hiç cahillik yāvrum bizim zamānımızda oğul yōudu ki kóy, hocası varıdı, biz nerdēn, yōudu cāhilidik yavrum biz. hiç gelmedi bicēz ğaçağ doğdur gelirdi, bī ondan sōna geli aspirin verirdi, sarı aspirinnērden doğdurumuz terekemiz hepisi, o heye başğa bi şī yōudu başğa. isdasyondāydıñ len, olum gól yanda hē hē yā önce bürdāydıñ doğma böyüme burdayam burdayız biz, hē atalarımız ğurmuş, atadan, ataya bullarda yērleşdik 5 ğaldıñ, ismine de ğarağuyu dīyler, hani heye yeregiren, ağgün, burunğaya, alacatlı hani dedim onnar da ğarağuyu hep.

BURASI YÖRÜK MÜ TÜRKMEN Mİ?

değil türkmen, biz yörük değilik yavrum, yörük filán değilik bura türkmen ğoca ğoca türkmen. çiftcilik yapıñ, darı, ekerik, bosdan, ekerik, hepsini sorma başa. heye ekerik būday, ekerik arpa, ekerik pāncar, ekerik afıyon, ekerik nohu, ekerik fasille, ekerik 10 ondan bosdan, ekerik, heni hēr şey ... toprā, ımızdan gelir. bir çiftcilik vardı ne motur vardı ne ğadar bi dörT, ayağlı bēygir araba iki ayağ dörT, ayağlı araba, iki, ayağlı ondan sōna hayvan dörT, ayağlı dört tekerli de bi araba, onūyna her şeylerimizi motur, ğatır heç bi şī yoğudu yavrum, ole, hāyvannārna da ğoca şu dāları çalıları, odunnara gidērdik bağ, o zaman ğırlıñ melmeket hiş bi şī yōudu, sōnadan sōna allahım yā rabbim yeñi 15 doğannar ondan şey, edenner belē bu televizioncu öte beri aşırı daşırı ğitdi her şey olūy hindi burda. bulurdu dā ğara ğışa ğadar baharınan ğar yağardı harmannarıñ, üsdüne ovalar, almazdı bēle harman yerleri filán ğalmadı hindi, dē yirmi dönüm başdan başa araba ... sıyırma bēle äv gibi sıyırmalarına bi bēygirne, öküzüne, hāyvanna o yarı ğışa ğadar ğaldırıñ. yoluyoh orağlarna yolduğ ğızāldan sōna āllerimize birer, orağ alırdıñ 20 dölüm dölüm ağşamlara ğadar, onu yorduğ, gelir bi de ekme, ekerdik bi de çamaşır

yıhardı, ondan sōna sabāna қаһar daға odunumuz, çalımız yōıudu, adamlar devlet demir yoluna, ovalara, ғırlara giderdi ғadınnar yapardı bunnarı. ondan sōna hindi, hindi aқılıardı her şe yükseldi gitdi, başını yedi gidıy hē.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

bizde düün ғuruluıallahıııemri olu loқum yiner, ondan sōna ғız biter hēcelinen, hē **25** demek ғız bitdi demek hē hē demek. hē hē baғ tamam hē hē baғ hē tamam bitdi hē tamam bitdi allah başa ғadar dediң mi biz oңa hēcelik derik, bitdi tabi hē dedi hēcelik loқum yenerıöte beri olur, ondan sōna şeıederik giderıelbisesini görerik ondan sōna getirik ғına vurarıı çālgıynan, davulla dümbelēne. çālgıyna düünü ederik, ondan sōna moturna, taқsıyle evel de moturlan dēıl hayvannarna, beygirlerne çıhardı, çıhardı **30** beygirlerne aşırı yerlerde var ya hindi kürıovalarında ollarda televizonda āynı ēlēydiıışde burlar. ihi kendi düünümüzde yemek yaparıı bizim yemēmiz çoғıolur, bizim burda çoғıaşırııolur baғ. bu melmeketde bu civarda bizim yemēmiziıüsdüne yemekliıolmaz. pireç yap, piriç yaparıı, pirinÇıaşı yaparıı, çorbaıası yaparıı, davar keserik ғoca davar kesilir, onuııetini yaparıı hālva ғarılr, ondan sōna şeyini fasille **35** bişirik, yaparıı, datlısını ederik her şeını onıyna yaparıı ғāri.

ÖLÜMLERDE NE YAPARSINIZ?

biz varırıı, mīllet toplanır ondan sōna ēş dost melmeketlerdē aқrabaları ondan sōna tanıdıqlar geliller, götürü yudurtdururuı getiri şeyine hoca getiri yudurtdururlar, ordan arabāyna, ölüıarabası var şindi, eveli ғaz eveli ғazanı heye eveli ғazanıasılırdı, ғoca büyük ғazanıasılırdı onıyla yunārdı, şindiölü arabası diñeliı yavrumıorda. yuyar, **40** arıdır, ilāhıyne götürü gömer hē hē kırқ gün gider gelirik bizıona, bizim ovamız kırқ gün aқrabası eşi dosdu hep çevre gelir, onnarıı ғônünü alır baғ yimek veri yimek götürü etirafdınnar. köy ... hısım aқrabā ondan sōna şeyne hocalar ғuran oғuya oғuya yiıer, şeıeder ғonuşur ғoyar gider. tabi acısını tabi hē tamam mı ғā var mı dā.

ADI SOYADI	Memiş Yavuz
YAŞI	64
ÖĞRENİM DURUMU	- (3. sınıf terk)
DERLEME YERİ	Çobansaray (Porsama)

Metin numarası: I- 24

BU KÖYÜN ESKİ İSMİ PORSAMA NE ANLAMA GELİYOR?

şimdi burası bî malcılığ yatāı oldūı.üçün heralda bi yayla mı ismi verdiler ne verdiler bilemiyom. äsgiden bizim dīnarıñ öbür tarafındāymış kóy, mesgen. e malcıoldūı.üçün yörük diyelim ē sen kökümüzü, develer қаһdıı zaman şimdi,orlar sineklik, saz dīnar, қаһdıı zaman bizim bu köyün,üsdüne gelir yatarımış. bi getirmişle iki getirmişlē bahmışlar,olacāı yoğ orda ... geliyler bura isgán,ediyolā. esas 5 yurdumuz seydimelek vardır hemen oradāymış. türkmen, şu anda türkmen açılıyoz, kökümüz türkmen orta,asyadan.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

şindi kız allahıñ emriyle gāmlığa gidiyoz, gızı isdiyoz, gāmlık deriz allahıñ,emriyle gıza sözü ver aldığdan sōna loğum yeriz ağız dadı, ağız dadı ondan sōna nişan,ederiz, nişan bitdikden yetip bitdikden sōna düün, düün,ederiz cumā gün başlar cumā,ertesi gün 10 o esgiden vardı, ē düünün birinci günü oduna gidilirdi sōlemesi,ayıp eşşeklerne dağa, vatandaş gider keser gelirdi yarısını gız,evine yarısını olan,evine eşşeklerin odunları yığardıñ bāhşı,alırdı öğden gelen gız,evinden bāhşış, çerez, çerez deriz onnarı veriz deliğanlılar da oturu berāber yerlerdi. ikinci günü āşama dāmat bi eve misāfir,ederlerdi dāmadı, deliğanlılar gece sabah gadar, sabahleyin işde giyindiriler guşandırılar 15 hazırlanırdı düün, o zaman at varıdı, o zaman ē ata mindirilerdi gelini dāmadı bu köyün,etirafını bizim burdan dolaşdırılardı. bura baya çuğurdu, sıkı atarlardı, silah,atarlardı, set çekerdı çuğur,oldū,için. köyün,etirafını dolaşdırıdıñ, ondan sōna bi sergi yapılırdın, sergi yapılırdı hocā duvā ederdi, ğuran, oğurdu ellerini öperdi dāmāt, güvē başı derdik, şimdi hoca soyar, çekedini gömlēni çıkarır ē tekrar oğuyarağ giydirir, 20 hocanıñ,elini öper, ondan sōna ğomşunuñ,elini büyükleri ellerini öper, güccüklerne

toķalaşıır gene āynı yerine diēelir. vatandaş sērgi deriz ğayi para atar āsgiler, ğuruşlar ... laralar varıdı herkiş oĥudusunu bedava atardı, toplanırdı parayı toplardı bi ğoņşu birezini dāmāda veridi, geri ğalanı dūūn sāybine, babasına yāhut amcası neyise onnara veridi. ondan sōna deliĝanlılar dāmādı alı gider gine bi eve **25** oturdurlardı. sāat on bironıkiye ğadar yāhut doķuza ğadar, ordan tabı bı şeyini kuşumunu apdasdını āldırılar, namaz ğıldırılar, ē yapacā işleri deliĝanlılar tülek deliĝanlılar ğonuşurduıişde şōle yapacāñ bele yapacāñ. gece namaz ğıldıııdan sōna deliĝanlı bi deliĝannıyla bi hoca dūūnevinden bi ehtiyar gelirdi orda bi ğāve bişirilerdi gelen misāfire deliĝanlılar, ğāveye işdi mi müsāde isdērdi onuñ bi yolu varıdı, üş beş **30** ğuruş deliĝanlılara para verilirdi, ondan sōna deligannılardan alırlardı.

BURALARDA TEKKE VEYA TÜRBE VAR MI?

şindi bizim tekge deriz var şurda asar deriz ordā çamūāaşları var bele pilonna cizilmiş gibi dikilmiş gibi ora bele hıdrellezlēde veyāhutda efendim bōle bi duālarda giderorda ğurban keseriz. bele havanın yāmaması, yāmadı mı işde bugünıçin biz de yapacıdıı para falan topladıı, çömçe gelin deriz bizonu çömçe gelin yapıp bulĝur, un neyse **35** çömçe gelin ikiüş deliĝanlı üç beş genç çocuı bulĝur, un, duz efendim yımırta toplarız, bi ğurbanalırız giderorda keseriz, geli burda bişiriz orda bi namazı ğılırız, duā eder hocalar, duā eder burda yemekleri yeriz cenābı allah ondan sōna rahmetimizi verir. niyetimiziāldıydıı bugünıişde toplanıyoı para falan topladıı.

ADI SOYADI	Osman Mercan
YAŞI	67
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Çobansaray (Porsama)

Metin numarası: I- 25

YAĞIŞ OLMADIĞI ZAMAN SÖYLENEN ÇÖMÇENİN SÖZLERİ NEDİR ?

çömçe gelin sağolsun

neçisderse, isder

balolsun yağolsun

sulu sulu yāmırçisder

yağolmazsa balolsun 5

balolmaSsa sulu sulu rahmeTolsun.

ASKERLİĞİ NERDE YAPTINIZ?

erzincanda eridim, ğıpgırmızı eridim bunun gibi çavuşlā filan değışmezdim kendimi. ben ğarargāhdaydım, ğarargāhdaydım işde bunnarın gibi gelenneri hep yāni tokatdan geçiridim. piyādēydım ğıpgırmızı piyāde. oturūydum üsteğmeni görmemişem, dört tokat vürdu dişlerimçüsdüne birçhafda varamadım. ıldızı bunūyla o zaman köy 10 kōparatifi var mazot bitdiçinde şō şey zamānında ğıtlıKçoldu, ecevit zamānında. bu, benimçenişdemdir, ğētdik dīnarda mazot sırasına ğirdik dumannı bi izbandut var muharrem bi de kel şükrünüçölu haydarlılı şey var veli, onun bi fiyaTçarabası var onun da takşisi var, vārdı adamın camını, şeyini ğırdı farlarını, lan nīnēceğ arkadaş, adamın çolundan dutduçasıldıço izbandut dediçimçadam, bu da vārdı sen ne asilēğ şōleydi 15 bōleydi adama sataşdı, adam kúfürçediy bu da enişdeçolduçu için dayanamadım vārdım hōle pat pat ... bi vurdu. ıldız gördü mü dalğa geç ıldızı gördüm. elçi düşürüy arkadaş beniki benden geçdi ē bençiki gözüm moraldı.

NE İŞLE MEŞGULSÜNÜZ?

sen bize şeyi şu hasır tohumayı, onu soruyoŋ dē mi, ŗurda deŋiz varıdı deŋiz ğarağuyu gölü, ordan gider ot biçer gelirdik hasır_otu, soyarlardı özü bi ayrı otu bi ayrı ŗurda **20** ğuyuların hatıllarına ıslanır, o yāyı şeyi dilillerdi özü, eriş ğıvırdırlardı eriş eriş bôle bārmağ gibi_iki dene bôle ğıvırılar eriş_olurdu_o, ondan sōna bi dal hora uzanır bi dal, hora uzanır ortaya bi şey, şey var daraĥ denirdi, daraĥ denirdi o daraĥdan geçirilerdi hasır, geğerlerdi verilerdi hasır tohumayı, sen bunu soruyoŋ boyna.

ADI SOYADI	Sadike Yavuz
YAŞI	60
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Çobansaray (Porsama)

Metin numarası: I- 26

YAPMAKTA OLDUĞUNUZ HAMUR İŞİ KETİYİ TANITIR MISINIZ ?

ekmēni açıyıḡ, otunu ğıyıyıḡ, zēytinni, yaġını, pendirini, soġannııçine dolduruyıḡ, senitde saca ğoyup yālıyıp bişiriyıḡabam.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

dūünü mü, asbabını görürük. ğızııdemeye giderik allahıñıemri peygamberiñ ğavli bizimōlan siziñ ğızı seviyoōnu bize veriñ, vēr derik ğız ıdemede ārtesi gün bi dā giderik, bitiri ēş dos. dūün de olan bi ğızı sevmiş oña bēle emsalca, āylece ēlçi 5 giderik, varı allahıñıemri peygamberiñ ğāvli siziñ ğızı bizimōlana ıdiyik. o gün vermezse ertesı gün bi dā varrıḡ ārtesi gün bitirrik, sülālecek toplanır bi söz keserıağız dadı yerik, ondan sōna ğızı götürürük bi ēlbise giydirrik. gineāylecek sülālecek toplanır çalgīyna, şērbetine bi daḡa gidilir. şeker evelceıemek helkelere ğoyulur, ğız evine, bakırlara ğoyarıḡ yemek götürüdük ğızıevine, şērbet götürüdük yemek yendi mīydi 10 ğupa ğupa genşlerıo tepsiye ğoyar daġıdırdı, çay daġıdır gibi ondan kēri vedālaşır gelir, sabāna geri varıdıḡ. gelin ğızııōynadır, para çevirir, oynaşır tef çalır ğoyar gelirdik. dūün başladı geri varrıḡ dūñürlere biz bununıelbise gōrecik, başını yatıracık tamam başlıḡ, aġırlıḡ. şuraya bi elli millon ğoyulurdu şēle onu da biz ğaḡandan kēri ğızıeviıalırdı, heh bi baḡardı az, az geldi dūñürlere sōleḡ biz bunu yetiremez, ōndan 15 kēri üsTıeklenir bi dā verrik sabāna haydiñ buyruḡ ēş dos asbap görmē gidiyik, varıdıḡ ğızı da gōtürü, kiyyiri asbabı görür, bi loḡantā oturur, ğārnımızı doyururuḡ, ondan sōna gelir sabāna gine eşi dosdu götürü asbap keserdiKıevelce, ūç gün sōna gider bi ğına vuruduḡ ondan kēri çālgı gelir, ğınasını vurruḡ, oynaşılır ğızıevi çāıdır ğızı akırabasııolannar ğabını ğacānı hediyesiniıalır, ondan kēri çālgı gelir bi dā ğız 20 başııederik ğına gecesı, ārtesi gün de mindiri gelini gelirdik. gelinıalatmak

eveliydi, abam, evet ısıbaş olunurdu, erkeK asbabını kiyer, iki genç bi olan evinden bi gız evinden, o erkeK olur elinde bi ... teğnē āzında bi ciğara alır, kēndiniñ canı isder sıradan başlar, oynadır, ... vura vura öle olurdu. gelin ālatmā da:

vurdular dū ün aşını **25**

çekdiler ocağ daşını

vurdular dū ün aşını

ünneñ gızın anasını, babasını, ġārdaşını.

vardı işde zilif kesiliyken ġına gecesi de kesiliydi, hindi o bitdi, ġalmadı saç yapıly hindi. **30**

KIŞ HAZIRLIKLİĞİ OLARAK NELER YAPARSINIZ?

ġış için yēcek evelā nāne, yaprağ, yağacağ onu ġoyarığ, bā yaprā ōndan tārhana, bulğur, fasille, nişaşda, nohut, sālça, turşu onu yaparığ. un ū üdürük bi araba hē. bulğuru evele deli eler, ġalbırdan geçirrik, ondan sōna yur ġazannara ġoyar altını yağar gaynadırığ. ondan sōna ayıtlar dē ħirmene gōtürü çekdirrik. esgiden elimizde çekerdik, dē ħirmeni ġurur elimizde bēle çekerdik, ēmsalca toplanırdığ türkū çeke çeke **35** çekerdik bēle ēvce evce. nāhıl dī im onnarı bağ saña şu dōwer.

NE TÜR YEMEKLERİNİZ VARDIR?

dū ünde topalağ mı olur, un topalā çōrbası ederik, soğan, biber, nāne, baharat, bulğur atar, salça yū urulur. ufağ ufağ eder eder suyunu ġaynadır, nohudunu atar biber doldurruğ salça doldurruğ şey sarımsağ dōwer, içine atarığ óyle ġaynā ġaynā bişer. ġaymağ yağı ġızardırığ, eşkere gatarığ iliman sığarığ o èle olur, heye o şekil yaparığ. **40** ġaymağ yağı, ġaymā toplar yığar, yīkarığ duz atarığ. südü bişiri geceledirik alır üzünden ġaymağ ġoyarığ ... el gibi gibi kirez gibi ġızardır yemekleriñ üzüne ġızardırığ un çorbasına, topalā a bulğur aşına, salça şeye sarma, dolma atarığ.

ADI SOYADI	Ayşe Karagöz
YAŞI	77
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Doğanlı

Metin numarası: I- 27

NE İŞ YAPARSINIZ?

ē ğardaşım yoĥ bicēz ğardaşım var, öldü ğardaşlarım. şevket, hîç baĥmaz töbe_ossuĥ ğonuşmîy he ğonuşmîy lēn, ğonuşmîy, laf etmîy varıp gelmîy. men kūs deĝilim ki ğonuşmîy menne, hayır mı şer mi ney dertleri, ovaya gelmişler_öle mi. tarlam hilan yoĥ, yōĥ meni yāzmadılar meni yāzmadılar yazıĥ, máĥa yazım dediĥiz verilecēmiş veriĥ aylā bālaĥ meni. e ká_ıtları yatırdı bŭ, e bālatdırdım_ışde bu mŭhtarımız götdü dē 5 baĥmîyler, gelmîyler. öldü savol allah rāzı_ossuĥ on_üş sene_olŭy heye heye yō_ıdu, töbe_ossuĥ benim bi şıcı_ım yoĥ ēlece_ışde hocanıĥ, bu da faķır bu da faķır bunun da bi şıcı yoĥ. yōĥ hîç dırnaĥ malım yoĥ ... ē süremiyem gücüm yetmîy ĝāri. ē nēdim hoca elimizde para yoĥ dē_ıĥn gitdim zar zorna yapdım, āĥ işde ırgatları_ıçinde çalışdım. esgiden geşli_ıimde giderdim, yolmā giderdiK_ıovayā, ekine, pāncarā. keserdik 10 pancarı, çapalārdıĥ heye çapaydı, çapaynan çapalārdıĥ, sōna da ba yıl pancar başına gidērdik keserdik, yıĝın_ıederdik, arabalara doldurular götürülerdi. işde şō motur_arabalarına hoca, motur yōķana pancar_ıeken yōdu yeĥi_ıadeT_ıoldu, yōdu ileşberlik varıdı. heye çıĥardım ĝoyuna, ne_ıedelim şē_ı_ıederdik ĝoyunuĥ_ıardından süt saĝardıĥ, pendir_ıederdik... yaĝı mı, yaĝı basardıĥ şeylere derilere, yoĝurtlara bura 15 geldik mîydi dōkērdik buz gibi sularna ... ĝoyun tuluĥlarındān, bidonnara basardıĥ sāde yaĝ_ıolurdu_ıonnardan, ya'a duzlarsaĥ, bezlersen şorā ĝoyarsaĥ. çörek yālarsaĥ aşıa gatarsaĥ her şeye ilāzım_ıolur, yō_ıurdu da_ıışde çalardıĥ, bişidik çalaca_ı_ıeder çalardıĥ sŭzdŭrŭdük deriye ĝatardıĥ. pendir_ıederdiK_ıışde ĝāri çıĥardırdıĥ, ovalārdıĥ ezērdik şeyi ĝāri ... şe le ellerimizin en ezerdik, bozardıĥ deriye, tŭ_ıylŭ deriye ĝatardıĥ, ĝıřın 20 da_ıordan yiyērdik, hîç bek datlı_ıolur deri pendiri.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

äsgî düñünde ilâhî filân yōudu_eveli beK_işde, davullan_edellerdî hē, ũç heye yapadıḡ
 ġına yapadıḡ. ġına yaḡarlardı, õḡşārlardı öñde türkü çārılardı düñün_ederlerdi,
 oynadırlar. unutdum gitdim ġāri aqlım mı var, işde õḡşārlardı ġarafille filân heye vallā
 men_unutdum_onnarı fatma sōle bi ġī, ... ġız anası ġız anası ō nēydin memmed bē, 25
 bunnar_onu soruşdüylar mā_a.

ADI SOYADI	Alime Kaya
YAŞI	76
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Doğanlı

Metin numarası: I- 28

BU KÖYDE DÜĞÜNLER NASIL OLUR?

ne isdiyseñiz verim, haydiñ gidelim, size de allah rāzı ussun. ölüm oluyo, hocam, köy hocası dē mī? bilemedim mi ôliysē ölüm? dōru mū? dōrūmuş mādēm nē ölē diñiz de yañıldıñ meni lēn? ey bacım ha ğurban olum, sōleñ buyruñ. hā, ha ölüm sōle.

ESKİ DÜĞÜNLER NASIL OLURDU?

ölüm ma ā onnarı sormañ? men onnarıñ içini göremedim, gidemedim, bilemedim. yetimlikden böyüdüm, beyim deliydi ğafamdā, hiş kimseyi göremedim men. 5 gidemedim, göremedim, bilemedim. bilmiyem ölüm hiş kimseniñ dū ününün yanına varıp da ne demedim. e işde iyi kōtū, hiş men bilmiyem ğızımı geldiler isdediler veriverdim gitti, nası oldūnu bilemedim ölüm. bilmiyem ki o zamanıñ gününde gittim unuttum gitti, hindi bilemiyem bi şeycik. dedim, ölüm neden soru sorūñuz bōn ğafam gücenmeñ bek dalğālī. allah rāzı ossun hepiñizden. hah hī, vardım allahıñ 10 emriylen, peyğamberiñ ğavliyen dēdim benim oluma ğızıñızı veriñ dedim, onnar da bi soralım bi danışalım bağalım dediler, kağdım ğoydum geldim. ertesi gün bi dāha vardım. tamam dēdiler nāsibise dēdiler, ğısmetise vèrelim dēdiler onnar da mañā, geldim bi dölüm tarlam marıdı onu satdım, dū ünüñ çağmāna yapışdım buña bi dū ün etdim aldım. hē, dū ünüñ hazırlına, bizde tarla filān verilmez, verilmez. 15 geline de vēmiyik, geline bi altın alıyılğ üş beş ni alacāsağ, altın dōşüne, dōşüne gücümüñ yetdī ğadar, onu ğonuşmazılğ, he olan eviniñ gōnlünden ne ğoparsa onu alır tağarığ dōşüne. urba üş dağım, dōrt dağım ni isderlerse o asbabı ederiz. hē üş dōrt fısdan, üş dōrt diz bezi, üş beş namazlā, çekisini, cemberini onnarı örtüsünü dōşēni alır hazırlarız, gelini alı geliriz. ondan sōna davulu vurduruz, gelini alı geliriz başğa 20 nēdelim ölüm, veriyik davulcuya parasını. everelim hocam seniñ olanı da everelim

burdā. yidik ħalvayı yidik, ğoyun gótúrdüm, kóyü dāvetettim az buçuk kendi
 münāsibolannarıma. fuķāreleri, fuķāre fuķāreyi dāvet ederolum, zengini men nerde
 górúm? zenginner seniñ yanına geli mi paralı dūñē, gözelce hindi ğoyunu keseller, e
 ğurbanolum ħalvayı ğaldırdılar yavrum ğurbanolurum canıña. loğuma yeñi **25**
 dönderdiler, ħalvayı ğaldırdılar. öñce ğoyunu keserlerdin, iki şey ħalva getirilerdi ğutu.
 yemēni, bôrölcesini, ötesini çörbasını neyi varısa yemek yaparlardı, bi ĩsan çıhardırdıñ
 onu onu onu dāveteder gelirdi, āşamınan getirdiler miydi geldiler, o yemē yerlerdi,
 başlardı gelin ğızın başına çekiörtmeye, altın daķmaya, ondan sōna da dūúnúnú
 ederdik ğurbanolum canıñıza yavrılarım, saña da allā ĩrāzı ossuñolum. hı **30**
 çekörtüyük, ħalkolalaño zaman kóy gelır, gelecek olan dūüne. erkeklerolmaz,
 hediye orda veririz, erkeklerimiz bulunmaz heş bi yerde. olurdu, cūmē ğúnū iderlerdi,
 buyruñiderlerdi bayraķ ğaldıracák dı cūmādan çıñınca gelirlerdi, siniye çerezini
 doldurulardı, hocaya getirilerdi, bayrā ğaldırılardı, dıkerlerdi. şō çocūñ fısdanından gibi
 olur birisi, birsi de yeşilolur. ölüm ayāñızınüstünde oturmayalımıçeri oturalım **35**
 hocam, ğurbanolum ayāñıza.

ADI SOYADI	Sultan Aras
YAŞI	80
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Haydarlı

Metin numarası: I- 29

BU KÖYÜN ASLI NEREN GELME?

nēdim aý cân_ölum cāhil ğarı yaşını bilmēz dişini bilmez, amalētli bi ğarıym
amalēt_öldüm ğara cıvarımı kēsdiler, amma şindi bir_ay filān_öld_älalı. ondan sōna
çocūm ismiñ nē?

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

dū_ünüm dōrt gün davıl çalındı ondan sōnna dū_ünüm_öldü. atlara mindik beygir atlara
mindik üç_etekli üç_etekli ğēlin geldik. üç_etek üç_etek, ğutmu enterē, ğutmu şālvar, 5
başımızda bōle tozā bōle tawuqların tozāsı, ondan sōnacīm men indim de beyim mindi
şeye benim mindim beygire. yā ōndan sōna beyim mindi benim mindim atın_üstüne
ğabirlin ğıyılarını dolaşdı geldi. sōna canım biz gövā alarāh hani biz gövēyi dāmadı
alarāh bi gün yatarıh ğōşunun_evindē. bir daha gelmezsen_ölüm! benim dilimi
dinlemezsen evvel zamanlarda tırpan biçerdik, orānan_ekini yolardıh. 10

HANGİNİZ BÜYÜKSÜNÜZ?

sen nerde göreceñ dā kamera aliye seni ğı! ölüm! şindi baķ bī kına gecemiz_olur,
beş_altı sāmenlerimiz ğızlar ğoca ğarılar geler, ğınamızı ğarallar başımıza yaħallar,
pēştinen bōle ōşıyarlar men türkū çekerin hacıya gittim ğünaħ, ōndan sōnacīm
ōşıyallar, başımıza ğınıy yaħallar, elimize yaħallar, elimiz gönlümüz ondan sōna onna
bizi yatā yatırılar, gideller dāmadı vurular, dāmadına gövēler yatār. ōndan sōna 15
çekērdim men hācıya gittim ğarafıl şeylerini çekerim ya çekmēm hacıya getdīm. yō işte
māniler bōle, ondan sōnacīm baħ sabah_olur giyineriz, ğurt ğutmu mu, bu çehizlerini
sererik bōle ğız_evinin öñüne. bīnnaz ... yorganlar, sāndıhlar, bātdane ... hal onnarı
sererik, arabaya ğoyallar, gelin gelin miner gider, gövē ğabirlē dolanmıya gider. ōndan

sōna gelerik gene ğarılar biz ôḡşiyarlar pēştinen tefinen. ammān ôḡşamīy bunnar **20**
 çıḡar men hacıya getdim ôḡşiyarīm ammā türkū çārmam. yōḡ oḡşamam hacıya gittim.
 selmā oḡşa ğī! şôle şôlesi getir elīe ğī! bunnar ôḡşasın men ôḡşaman. gördüğ mü?

uçan ğuşlar selamı verinı anama

anam mensiz men anamsızı edemem

men ğaribı anamı ğoyup gidemem. **25**

ne ola bizim ... kefeni

diplerinde aḡan suları ēlenir

üş dene dāyınını gücük yēni

o da geder elıevinde ēlenir.

bunu sōliyen sultan arās. sultanı aras dedim başġa, māni vallā bilemı ölüm men **30**
 ġārnımı acıyı anam ġızım benim. şūrdan şôle sabāca sancıyı. amalētı oldum yā ġara
 cūvarım kesdilerı aldılar. ēle mi duruḡ size bi şī dıcem, seslerim televizona mı ġoycız? ē
 aḡladım size bi şī dım benim dört denē ölümı mar yabannarda benim seslerimi varsın
 almayada ölümı mār, bursada ölümı mar afiyonda ölümı mar. esaḡ mı ġī? çocuḡlarım
 benim sesimi de diḡlesin foturuma da baḡsın men sizini ananıam, men **35**
 sizini ananıam men sesimi diḡleḡ diḡleḡ duruḡ diliḡize ġurban. ġız varsın duysun vallā
 bôle canı ölüm, çok ġonuşdım benim amelēt yerlerim acıy, gördüğ mü vallā. anam
 benim ġarnımı acıy vallaha acıy.

bōbēmiḡ beşī şamdan

öveladım düşdü damdan **40**

bōbēmı bōbēmı

bey bubası gelir şamdan

bōbēm nēnni nēnni nēnni

bōbem memī balıyleği her ġapıyā ġulıyleđi

bōbēm nēnni nēnni nēnni **45**

bey bubasī hindi gelir şamdan

ırlaladım düşdü damdan

bōbēm nēnni nēnni nēnni.

valla yiter benim ğarnım؁acıy, ğızlarım meni öldürü vallā ğarnım acıyarsā. deliĝanlılā
 hēcelimiz var bu cocū yollā, bizim ĝamaramız gine olur hā, amma bu da aĝsın. **50**
 yalan؁ölum gelmeĝ erkē؁i ĝoymazlar.

ADI SOYADI	Havana Karakaya
YAŞI	96
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Ocaklı

Metin numarası: I- 30

ESKİ DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

tarlamız taḡgamız yoḡ heḡ baḡ ôlēce bi ḡuruḡot torpaḡḡev var, bu torpaḡḡevi de men alacam diye ... nēdimḡay yavrum? äsgiden bēle olmazdı, hindi ḡoḡḡolīyḡiḡde hindi yeḡilerde ḡoḡḡolīy. äsgilerde iyyátdá üç ḡünḡiderdin, yolsuz kilsiz bi daḡımḡurba onlan giderlerdi. äle bēle heḡ şey yōḡudu bēle silah bile atılmazdı, hindiḡatılīy her şey ḡıḡīy. o ḡāri ata minerdik ata minerdik atıḡ bēle iki ḡıraḡına yapışılrđı, bēle gidilirdi. e işde 5 iyyátdá bēle giyinirdik nēdeceḡ a yavrum. ē yoḡluḡ da ḡoḡ ḡā! ḡōyun güderdik hī?

KURTULUŞ SAVAŞINI HATIRLIYOR MUSUNUZ?

hā burāya geldi, tabī burāya gēldi. onu nası oldu ḡā bilemiyem dā yeḡi dūnyeye gelmiḡimiḡin, benim ḡardaḡım varıdın ḡardaḡımḡondan kēri şeyḡolunca bēle gidiyinceS bo yazık üç ḡün durmuḡ. ā ayḡanam dimiḡ bütүн dimiḡ ana ḡuzuları dimek ḡanlarıḡıḡinde ḡaldı gidiyimḡanam dimiḡ, gitme yāvrum otur dimiḡ. ah ḡızḡ10 olmımaydı da ōlanḡolaydın, nēdecēdiḡ bunu hindi elleriḡ ḡızınıḡ yanda dimiḡ, anama ēle dimiḡ ḡārdaḡım. ēle diyince bo yazık haydē anamı tāylamadān ḡoymuḡ gitmiḡimiḡ. oraya varīy, oraya varandan kēri orda ḡāri orda orda ḡā. ni yandā öldü belilli olmadı ḡāyi. bēle bunun dedesi gelīy, bi de mevlüt diḡyer o geliy, ondan geri yanı bütүн bütүн ḡırılīy ḡā bütүнḡölüy bi dene ḡalmīy. a yavrum o zān o seherberlikde ölmüḡ, ōlmuḡam men, o 15 zamandan beri baḡ yūs yaḡına girdim yavrum. ondan kēri de sōnadan da bi daha geldi bēle esgerler geldi, esgerler geldi herkeziḡḡevine bütүн girdilēr, allah bēle soḡaḡlara bi o şeyler ḡuruldu yemekler ḡuruldu, kimi orlara burlara ḡaḡdılār, gelinimiz filān varıdı ḡayıra yolladıḡ, hanı burda bi ḡī olur dī. ölülerḡöldü mü böle buraya yatardī, ḡoyallardı ölüleri. hasdēniye götürülerdi ēle ḡoḡ gördüm a yavrum aḡlım eriy. 20

ADI SOYADI	Ayşe Özçelik
YAŞI	50
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Çiçektepe

Metin numarası: I- 31

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUYOR?

ğızı bitiriyek, bitirdikden sōna bi ğına gecesi yapıyıĥ ōndan sōna dāvlumuzu çalıyaĥ allaĥıĥemrīynen yapıyaĥ dūñünümüzü işde bu. yāşlılar gider hē yāşlılar gider, āllāĥıĥemrīynen pēygamberiĥ ğavliynen sēniĥ sīziĥ ğızı bizimōlana bitireciS. ē oĥdayı evlendirdik bi çayıçelim geliĥ çay. āsgidēn birĥafta yedi günolurdu, bī yedi gün dūñünolurdūesgiden ğız çārtdıırdı ne bilimıişde getir götür hindi üç gün. dūñün ne 5 dīm çarşamba perşembe günü başlardı. perşembe günü başlardı pazar günü ēnerdi. gövē pazar günü giyilir. esgiden ğına gecesi yōıudu hindi ğına gecesi var. ē işdē çārşambadān ē pazar gününe ğadar dawul çalınıýdı, hē dawul vardı başġa ... filān yōıudu. āsgidenıişde ġıysiler filān bu ğadar ġıysi mi varıdı, yōıudu ġıysiler filān. yōıudu yohı, yaĥılırdı geline ğına yaĥılıardı dā, yā yā māni filān bilmiyem yalan 10 sōlemīm, ālamazlar mı ālallar canım. ġız gelinıediýiz dēýnālallar. ē aġıdıııçine ġatıp āliyarıişde şārķı. ... çıĥardıylar yā ... ālallardı annelerimiz. hep beni ġonuşdurūĥ kameraya alıĥ baĥ. ne bilim ĥatırıma gelmiý men bu ğadar biliyem bilmiyem ki, men bi ġonuşġanıisan dēıilem.

DEĞİŞİK YEMEKLER YAPAR MISINIZ?

burda mı dūñünde mi? yapmazıolu mıyan canım, dōlma yaparıĥ āsgiden fasille yemē 15 ġuru, ġuru fasille yapallādı, ē patetis yemē yapallardıāsgiden ōnnarı dūñün onnarnanıolurdu hindi ōlmuyo onnar ōle. yā yā ben başġa bi şey ġonuşmiyam ġāyi tamam. ġuru fasille piriÇıaşı patedis yemē āsgiden ē ġurüzümden hoşaf yapallādı, e hindi haşof filān kaĥdı, ġumpir ġumpir dērdik hē. ne ġonuşın men çocūm heş ġonuşacām. ne ġonuşın men bi ġonuşacām yohı ki men. 20

BAYRAMLARDA NE YAPARSINIZ?

bāyramlardā tepsi yaparık, yapardıı hindi gine yapılıyo, datlı yaparız, zini yaparık baklavı yapardıı önnarı götürürük. gine yapıyaıı hindi gine götürüyek, ızlara götürüyek hindi tā düünolasiya ğadar, düün bitdi mi o zaman ħer şey bitiy, yapıyıı.

YAKINDA YATIR TÜRBE VAR MI?

ibirli var, ibirliye giderik ħē ğınā ibirliye gideller, oraya çiçek depesine giderik ōrda dedeler var. ey dedeler dilerişde yatırı var ōrda diyer çiçek tepesiniĝ dedeleri 25 diynoraya çıkarık, hıdırellez ğeldi mi hıdırelleze giderik. toklu götürürük bürdan sôlemesiıayıp tavuk götürürük ōrda keseriz, bulğur götürürük yemēni yaparık ōrda adamlar çıkar gelir, ğuranııuyannar, ōndan sōna èner geliriz. tamam ğonuścām yok benim meni büssürü ğonuşdurduıuz, yeter ğāri.

ADI SOYADI	Şaban Güneş
YAŞI	83
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Çiçektepe

Metin numarası: I- 32

KÖYÜNÜZÜN İSMİ GİMİLLİ NE DEMEK?

ğadırlardan buraya kô olma olarağ gelmiş. sēn gelmişsin, o gelmiş hē bizim_aşlımız barlalı, hē ben barlalıyım. ōrda çō_u işde bunnar ğadırlardan tatarlıdan bunnar birikme bōle. yō anam ğadırları, ē bobam barlalı.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

deliğanlı dü_ünner sen ğızı vērdir mi, beş_şüz_altı_ýüz lira par_alıdır benden ğızını çırağ çıkarıdır. başlık hē, başlık denir bi gün_evel oğ_u veriz, bi gün_evel geli buradan 5 misāfir gelir ārtesi gün gelini çağartdı mı dāmādı giydirdik mi herkes dā_ılır gider kōne. bunnar dā eyi bunnar bağ ōretmen miñ sen? bu yöreyi dā eyi bilir bunun dedesī ğıral şeyiñ yıprāñ birinci_efesi yāni āşgiya dedēñ. āsgiden onnar yāni al_efe ğālması üsēn_efesi ğālması. efe yok bura cesāretsiz kô bu, ōldü öldü heps_öldü. bizim pārtiniñ lideri bū, hoş geçim partisiniñ lideri bu. tā şurda dört gün çól_ovasınıñ adı var dē_ılse 10 ki çól_ovasından ğuş_uşmaz kevran geşmezdi yāw. çamırdan çıkamazdık bu ovada çamırdan.

ASKERLİK ANILARINIZ VAR MI?

kırk_üşde getdim, kırk_üşde ē bağ ğāyi, kırk sekizde göyiyerdiler, dört sene ğaldım, beşinci_ayın kırk ikisi şey kırk_üş senesinde lan! ālman harbinde biz asgerdēydik lan, ne var da ne_ölcağ? ğıtlık ... biz_orda būrda bi kövünen izinli bile göyemediler, izin bile 15 vermediler.

ADI SOYADI	Nevruz Dalkılıç
YAŞI	68
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Akçin

Metin numarası: I- 33

NE TÜR YEMEKLER YAPARSINIZ?

yemeklerimiz düün yemeklerinde ât yapılır haşlamā, göwēç, pilāv, çörba, dātli. banaḥ bundan kaş senlevelidi, şindi banā neýden mi yapardık? ē âti goyunnar kesildi mi ğazanda bişērdi, ōnda biraz ekmek dōrardıḥ tabaḥlara geniş tabaḥlara, onuñüsdünē ēt suyūynan berāber dōkerdik üsdüne de kemikleri goyardıḥ āsgi düzenimiz buyudu. āynı pilav o zaman fasille çorbası bişērdi, ē pilav bişērdi, aynı banaḥ daıışde ât yerine 5 banaḥolurdu, çörba bişerdi dātlıolurdu bōleydi, bu ğadarıdı. e yuḳaynan yapılır evet, hindi çekim yapıñızōle mi? benim külā alalım bāyi el bize ne diyer? evet şimdi āsgiden bizim gelenēmiz görenēmiz ē gelinnere üçetek geydiridik, üçetekleri ğütmu türlü türlü ğumaşların türlüleri ve beñzerleri rēklileri. al bālardıḥ ē bōle ğireplērden üşdu deriz üşdulardan çığa tikilidi başa bōle. çığa bōle ē boyalı bi tū neyse ğuş tūsü tavıḥ 10 tūsü, onu bi çapıda edellerdi âltınarı bōle onuñüsdüne bālallardı. āsgi düzenimiz ata minerdi gelinner, dāmatlar da gelinēndi mi ata minerdi. var gine var, şimci baḥ dāmatlar geliniñ yanına ğiriyken dōwülür. ē dāmat giyindi de başğa bi eve ğaçıyķana başğa bi ğonşulevine gider bizim dāmat, orda yīķanma dener ōle şey, āvde başğa bi aķrabasınıñ āvinde giderorāya, ōrda dāmat gelir giyinir geri aynı o eve gider 15 seymenneriyen o zaman āsgiden gelin ata mindi mīydi atdan ēndi mīydi yirmi yim beş dene daḥa ata minerdi deliğanlılar. atınan bōle gideller gelillerdi ulu yollara ğadar, evet iki tāne yeñğolurdu onnarnañ aynı dāmat da minerdi aynı arķadaşları da minerdi ata, şinci tāksiler gelinnik çıḥdı, gelinnī giyiýler aynı dāmadınan gelin bi taķsiye miniy, āsgiden minmezdi gelin ēndi mi ata minerdi dāmat āynata minerdi, geliniñatına 20 minerdi. buyur yā yā.

KINA YAKARKEN GELİN AĞLATILIR MIYDI?

gelin õşallar, işde ne bilim ki ne sôleller.

geliniñ duwāğı, aldān

dudağı şekerden baldan

hōş geldiñ gelin ğadın **25**

evimize hoş geldiñ.

gine var, aynı bu.

geliniñ duvağın, aldān geliniñ

duvağın, aldān dudağı

şekerden bāldan şekerden bāldān **30**

hōş gēldiñ sāfā gēldiñ gelin ğādīn.

özüm yok ay guzum.

RAMAZANLARDA DAVUL ÇALAR MIYDI, NELER OLURDU?

şimcik ē dawul bilen yok bizim kô, äsgiden dawullar çalınma mīydi, vallā bilmiyem, onu heş duymadım. heç, ona raslamadım, bizim kôlü varıdı o çalardı.

KÖYÜNÜZDE VEYA CİVARDA EFE VAR MIYDI?

efe bilmiyem, heç, efe görmedim, efe bilen gelmedi bullara hanı hiş görmedim. efe **35** bilen dā çıhan efe bilen ğaçahlar varıdın eveli ya äsgiden ğaçahlar vardı şordā yıprağ bizim şu annaçdağı yıprağdan bilen, sen yıprağlı mıñ? hē efeler varıdı amma heç ... efe görmedim.

ADI SOYADI	Osman Şimşek
YAŞI	65
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Akçin

Metin numarası: I- 34

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELİYOR?

burası ağ ağ inimiş akçin ğalmış, akçin bilmiyom ben heç öllara filân gêtmedim. bu ğadılardan gelme burası, ğımılıya gelme ğımılıdan da buraya gelme. yök boru moru öle bi şî yok yâ, bôle bölünmüş işde burda bi yörük gibi her yanı buraların her tarafı indir, indir buraya ğełmiş iki adam ğoyunnan buraya yerleşmiş işde burası kô olmuş. esgiden böyümüşümüş şu ğârşidâyımışımış kô ävler, e şindi bullād işde innere 5 herkez bi innere üreme yapmış orda. vār in çok, bi şî de ğoyun moyun heç örtülü, önceden durulan yerler de varmışımış. ğoyun yok ğoyun o esgiden dolap molap nêrde biliyolâ dolap bilen yok. innêrde yatıyollarımış innere giriyolarımışımış. äv gibi, äsgiden başğa hinci yok ğalmamış.

KÖYÜNÜZDE ASKER UĞURLAMA NASIL OLUR?

vallâ asgere biz burdan yol şey yo ūdu, bāsda bilen yol yo ūdu bēn bilassa kendim 10 getdimde. ... burdan çamırdā, at arabası çok geşmezdi tatarlıya gidērdik, ben tatarlıda yatdım bi gün ōrda bî kamyon varıdı onunlan getdim dīnara. yok yok öle bi şî dawul zurna hāle yokdur hiş bi şî yokdur bizde. çārı gelmiş ğomşu dā ūl ... onu bir afda sen çıkartdırısın bi gün ek yemek verir işde, o çıkartdırır gidikene de bi hocīynan uğurlallā beş on ğuruş cebine harçlık ğatar bu ğadar başğa. ben izmirde acámá birlini 15 izmirdetdim ordan sürgün getdim şeye. e ōrdan ğaşdıķ ğaşdıķ geldik buraya duramadıķ. erzincana erzincanda bitirdik, amma inşāt, inşāt taburu levāzım heç bi asgerlik yapmadım desem vallâ bilmiyom vallâ.

ADI SOYADI	Mehmet Şahin
YAŞI	67
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Kadılar

Metin numarası: I- 35

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELMİŞ?

bu kôñ adı, şimdi kôñ adī yāni şindi köyüñ oluşmuşlunu da bu kôñe isgân olan benim dedem olurdu, o zaman äsgiden ğadı ğaymaķam oluyodu ya hanı, bürdan bi ğadı türemiş her nasılsa ismini ğādılar ğoymuşlar yanī şimdī nasıl annatım çoğ esgiye dayanıyo, yāni tārihini pek fazla bilemiyorum tārihini bilemiyorum. bürda çoğ şeyler olmuşo burāya üçārkadaş geliyolar dedem burda yerleşip ğalıyo, birisi horu köyüne 5 gidiyo ğarşıda horu köyü vardır, birisi de öbür tarafda beyköy beyleriñoriya yerleşiyö uluköy hah uluköye yerleşiyö. akpınarlı değil akpınarlı beride beyköyde, hē beyleriñoriya yerleşiyö. ē dedem äsgi yazı üzerine ğuran yazısı üzerine oğur yazar olduçün burdan diyelim ki ğaklığa ğadar denizli ğaklık var ya, oriya ğadar bu havāleniñ vergisini toplārmış. bu şekilde sarı lira zamānında o zaman için bir gün 10 dīnariñ aşşāsında olcaķ bi kôlerdē bütün paraları toplamış atıñ heybesine yerleşdirmiş, dağ yolūyla geliyo, şindi eveli şose vayahut şu bu yok ki atınan gidip geliniyo, geldī yerdē iki eşgiyā dur baħalım demişler. e tabī tahsillīādam o zaman tabī ğurānı kerim yazmışadam, evimde benim ğurānı kerimi dā üçcüz kūsür senelik, hemen ātdan èniyo ata bi ğamçı sallıyo sen git diyo ata, eşgiyālar geliyo sökül baħalım paraları, veriñ bi 15 tüfek diyo ben de siziñ gibi oldum diyo atla getdi para, atı bulsāydınız parıyı alıdınızamma āt getdi para da getdi veriñ tüfē, nālet olsun diyo adamlar biraħıp gidiyolar örda bi kôñe yerleşiyö, at burāya geliyo tabī ölu uşā diyolar yāw at geldīamma adam nerde ğaldī, ertesi gün aramıya çıkıyolar, ē o taraflārda bi kôyde bulmuşlar sağ sālīm getirmişler. at hiç bi yere getmeden buriyi bulmuş yāni, burdan 20 tabī parayı da afyon defterdarlıına götürüyolar oraya teslim ediyolar filān bu şekilde.

KÖY ODALARINIZ VAR MI? NELER YAPILIR?

kô odaları var tabî, hâlen dâ gene mevcut mevcut. odalarda işde yâşlılar sohbeTederlerdi dînî üzere efendim, yâ işdê pēyğamberlerden efendim ōrdan burdan sōna hazreti aliniñ harp cenklerinden filân bu şekil bi takım annatırlardı. hikāye işde bu şekil, vallâ heş bi yâ hatırımda yok, heş bi şē yok. vallâ türkü bu arkadaş sōler mi **25** bilmiyom gendisi yalvaçlıdıramma. sōleñ yāw bi şēler.

keremeder bunda gōrsak sazları diyo
 hatırıma düşdü yāriñ sözleri
 ğaradır ğaşları ela gözleri
 hañğıñızdan ayırayım gōñlümü demiş. **30**
 kerem der ki dağüsdünde dağolmaz
 ah çēkeniñ yüreğinde yağolmaz
 ē yüz biñ doқdur gelse
 yaram iyīolmaz
 yaramı sarmıya yar kendi gelsin. **35**
 şu güzeliñ ğarşısında durulmaz
 hūrī midir melek midir bilinmez
 azca para ile satın alınmaz
 beylik maya gibi geşdi sabahlarımız.
 işde hatırıma geldikce. **40**

ADI SOYADI	Yadigar Şahin
YAŞI	62
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Kadılar

Metin numarası: I- 36

BU KÖYDE DÜĞÜNLER NASIL OLUR?

bî iki gün bi gün önce ğonuşursun ğıza varışın älçi varışın, ondan sōna ertesi günü bèle başgā daha yüksekleri götürüsün o gün bitirisin, datlı yērsin taptamāedēriz bizim burda taptamāedellēr etinen bulğur, heh ondan sōna ondan sōna bi gün veriller pazarısa da ... ginē nişan olcāsa da pērşembēyse de olcāsa da, dawulcu dutarız nişan tağarız altın tağılır, bilezik tağılır anosōla aporluya verilir filancanın nişanı var ğasaba halkı 5 dāvetlidir diyeriz. soğaklarda hanı biz dolaşırdıh bōle el ele veridik ğınāye gelin ğınāye gelin diyērdik hindonu ğāldırdı belediye. işde sāde yā yā allah senin çocuğlarına da gösdersin ğınāya ge bōn ğınamız var diyērdik, hē bu şekilde. oşarız olan, bōle oşıya tefile filān oşanī.

şu günlü anamgilin evleri 10

ğarık ğarık bosdanları bāları

ben anamdan ayrılalı ālarım

anam benim sandıımı yōllasın

āltın tası içinde ğınam ezildi

bōle olmī ki. altın tası içinde ğınam ezildi 15

gümüş darāğınā zilifim çizildi

benim yazım el evine yazıldı

uçan ğuşlar selam edin anama.

bōle dī sōliyeK işdē bu şekilde devām etdiriyik. e mānī de sōleller, men mādēm şōle açılīm siz benim evladımsınız. 20

su görünen anāmgilin evlerī

ğarīh ğarīh bosdānilē bālarī

men anamdān ayrılalī āğlarım

anām benim sandığımī yollāsın ēy

yollāsīn_ēy anāmıñ_ōlu vār menī nīnesīn_ēy **25**

kürdün devēlerī gidēr geş gelır_ēy

yelēr yelēr ğarnıcāğıñ_aş gēlir

anāmdan āyrılmağ mañā güş gēlir

anām menīm sandı_ğımī yollāsīn_ēy

yollāsın_ēy anāmıñ_ōlū var menī nīnesīn_ēy **30**

kürdün devēlerī gidēr ūzūmē ēy

āyrılığ sūrmēsī çekmiş gōzünē

menīm_anām hayāl_oldū gōzūmē

uçān ğuşlār selām_ēdīn_anāmā ēy.

bôle diyeriz. **35**

YENİ TORUN OLDUĞU VAKİT NE YAPILIR?

gelin geldi mīdi geliniñ zātin dā çocūñ batdānesini, yōrganını, yāsdını filān hep doldurulur cehize sereriz. hē onu serir çocuğ mocuğ_ōldu mūdu ginē āltın māltn götürü tağarız, ğolumuzdan ne ğopıysa onu yaparız. dış_ħedī_i bişiririz dış_ħedī_i bişiririz hē tabağlara ğoyarız bôle ğōşu ğōşu dağdırız, ğapāñ genevir ğatarız. genevir, nohut, bұлğur fasille ğatarız, türlü türlü çeşitli_olur dağdırız. gelillē dişlē de hindi dişlē de **40** çārılar dişlikdē şennik yapallar, bizim bu yannarıñ daħa fāzla bu tōren şeyleri, tōreni. sözler sōlenir nenni sōlenir. biz_üş ğadın_oturuz barıbarı sōleriz bilīñ mi sāde bi ğişi sōlemez.

nēnniler dīm dē anam_āh

... uyusūn uyusūn **45**

ay_anam yüzüñü güller bürüsūn

nennī nennī benim_ölüm gücücükdūr

hele bōsūn bōsūn

canlarıña ğurban_ay_ölüm nennī nennī nennī

nennilēr diyim dē ōf çārim_adıñı adınī **50**

doyamadım lezetiñe dadınā āy āy nennī nennī

şekerler mi ğatdīñ ōf hele adınī adınī

adıña ğurban ay_ölüm nennī nennī.

oldu mu?

ADI SOYADI	Hamit Gürdal
YAŞI	76
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Ergenli

Metin numarası: I- 37

BU ERGENLİ İSMİ NERDEN GELİYOR?

atalarımız annatdı da şimdi bizim esas bizim bu ğabile adanadan gelme, cerit yörüü biziki, biz adanadan gelme. hē hayır onnarnan dēil bizikī ē ōrdā bunnar bi ğavġādiye bi kıtellik çıkıyı ōrdan burāya geliyler, bi denesi aydın tarafına geçiy iki ğardaş geliyler burāya. benim dedem ali dedem denenadam o burda ğaliyi, bīrleriniġ ġoyunnarını ġüdüyü ġuzularını ġüdüyü biliyiġ mi? būrda ēlenip ġalınca ġabaşā varımış o ġabaşā 5 buñā ġızını veriy bizondanüremeyiz. emmē daħa daħa bi yüz otuz senelik bi menzī bū, çüñkü fazla dēil şimdī babam ē babamıġ babası, babamıġ dēdesioluyu bu gelen babamıġ has dēdesioluyu hē, hē uzaġ dēil hē bunnar ōrdan o geliy būrdan üçölu olüy bunun biri halīl ibirām, biri mūsa, ē biri mūsdaFa, mūsdaFagילו ġambergiliġ dēdeleri oluyu, bizim dedemiz halīl ibirāħim beş denēölu oluyu halīl ibirāmıġ. iki tānesi 10 yemende ġaliyi, yemende ġalan da var. babam on dört sene asgerlik yapıyı, soġ yonan harbini bitiriyi ondan sōna geliyi on dört sene.

BABANIZ HARBİ ANLATMIŞTIR, NELER ANLATTI?

e annatdı, harp de mi? hayır dayım düşdü dayılarımıġıkisi de yesir düşdü yonana, onnar yesir düşdüler yalnız babam yesir düşmedi, ölüm dedi bōle şu yonanħarbinī afiyonu annadıverim rámetliKıonu çoġıannadırdı biliyoġ mu, sabah yeri dedi 15 açılıydın dedi ingiliz çörçil geliyi, diye ki bizimatatürke sen munu bu māni yedi dene telörgü varımış, bu dene telörgüyü sen diyi yedi senedēalısaġ yedi gündēaldım say diyi, atatürke. o gidiy neyse sabah yeri dedi açıldı dedi hücumolacaġ dedi allah tarafından bōle dedi yonaniġasgerleri ufaġ ufaġ olurmuş boz, boz bozāllı hē ufaġolurumuş onnarıġ asgerleri, bōbamırámetlik yüz başı varımış uluborlulu, yüz 20 başı o vaġıt ē lāzımevvel deniyi yüz başıya ya hā, diye ki alıamca diye tabī babamondan yüz başıdan yāşlı, alıamca diye şurdan menimatıal diye sütüre

gerisine get diye, bøbamiñ şurada ē başınıñ üsdünde yara varıdı ırāmetliñ gāzīydi ē yara varıdın, yalıñız ben yetmişaltı yetmiş yedi yaşıdayın yèğenlerim şū ırā olan āzgi bi dáha görmedim bu televzonda tabī, gēşdi yāv esdavır biñ kere töbe ırz maddesi **25** ğalmadı yāv amerikanıñ asgeri māf etdi māf etdi, biz ğāyi televzondan görüyok, āñ kötü bu ırāñ harbi oldu āñ kötü, allah beterinden saqlasın, tabī yā heh āmin. diyecēm biz ē emmē.

ADI SOYADI	Hatice Gürdal
YAŞI	69
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Ergenli

Metin numarası: I- 38

ÇOCUKLARINIZ NE YAPIYOR?

çok güzel evleri var, gızı oğuyı ölu oğuyı şükür allaha, o her gün bucā'a gider gölesara gidēr, dededisin dedesinin hē dedesinin, bākurda bākurda mēmur, yirmi sene oldu gideli yirmi sene, bugün bucā'ıda bugün bucā'a gētdi āşam telefon etdi men dēdi bucā gidiyem dēdi göreve dēdi. aman yavrum aman yavrum, hē öle mi hē ēyi yavrum ēyi, hanı allah bir hanı şöle şeyinen gelip dē kıamaraya şe'dince şüpelendim hanı 5 gālbimize bi yer gelmesin hah. tabi hah hā bunu men sabā ğadar ölçer tökerdim inanıñ, hē öldü. yavrum men yaban kıoyden geldim şö hacıbeşirliden geldim men burāya, mēn om bir dene çocuğ böyütdüm biz bi yerde durduk kaç seneler, ondan sōna dedim men ayrılacam, çocuğlar geçinmez tatlı ğoñşū olalım dedim bürdan yer aldığ buriyi yaptırdığ eyi kötü ğirdik çocuğlarımız mēmur oldu, kēndimiz emekli mayışımız vār, 10 allah bereket versin ileşberli ketdiriyek ākdirip sūrdürüyek hindi bağ şorda samanız vār fi samanı gāldırdığ on iki tēllī onu uluborlallara verdik dā yarısı harman yerinde, yūz yirmi kile şeydē çuvalda içeriye fi göyduğ allah bereket versin, ön yedi dölüm būday var onu ğaldıracāz onu da satıp savıp orıya buriya allah bereket versin, iyetde bu ergenli men geleli yirmi sene elli sene o, elli sene oluyu buraya geleli, altı çocūm 15 marıdı bir mafāt etdi beş çocūm mar, biz iki bacı iki ğardaşa geldiydik öldü mafāt etdi hī onun beş tāne çocū oldu onnarı böyütdüm hele biri yed ayılığ ğaldı hindi şekerbankda mēmurudu emekliye āyrıldı allāma ğurban olūm onnara bağdım böyütdüm, hacıya getdik geldik hindi ne mutlu bize yavrum hah ne mutlu, āmrine şükür allah herkeze gōsdertsin. mīde filimi mīde filimi bucağda çākdirdi halil irbēm, hatırlamıyān hāñğı 20 doğdura gitdimizi hatırlamıyān, vārdığ vārdığ ölüm mōlum götdü hemi de doğdur bizi taķsisiyen dāyresine getdi, orāya da yoķardan loķantadan aşşadan yemē de ayāmıza getdi hē, bilmiyem hāñğı doğdur oldūnu ölüm iyi biliy, ölüm götdü bizi çünkü ō ordā

dāyrede çalışdı bucaıdā arıadaşlarını yandā bizi dē orāya ıııartdı ōrdā bizi hemēn toııtur muānıetdi ondan sōnā bizıorda yemē de yēdik sağıolsun ondan sōna geldik **25** biz burāya.

NE TÜR YEMEKLER YAPARSINIZ?

allah ne verdiysıonu yapıyaıı yavrum, dıııınnērdē ōrbā, āt, pilav, halvā başıa evele hoşafıolıydi hindi hoşaf dāıolmıy bunnar yapılıy, ğışın mı? ğışın çorba bışırısın patediıolur onu bışırısın zepze ğurudursun piriç pilavııedersin zepze ğurudursunıō zepzelerden yaparsın fasille yemē yaparsın bōrölce yemē, fasille yemēni nasıl **30** yaparsın ğurusunu bōrtđüyērsin ondan sōna soğanını dōruyarsın salasınıatarız yānı ğıymasını atarsın üsdüne dēıonu indiri acıcııı su damladırsın o kēndi başına hallıolur indirisin ğoyarsınıorta yere.

ADI SOYADI	Mevlüt Mutlucan
YAŞI	81
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Okçular

Metin numarası: I- 39

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELİYOR?

bu äsgiden bu mināre var ya önuñiçinden oğlatallarımıñ yāni, tā äsgiden bu dē seksen yaşında doksan yaşında adamlarımız öldü buranın yapıldını bile, bunun mināreniñ şeyine gönmuş bôle bi mināre bi diye bizim ovada da yōdu bu tārihi eser gibi mināre, bu dē ta äsgiden mināre oğçular dē bôle oğatar delikleri var.

ASKERE NE ZAMAN GİTTİNİZ?

kırkıaltıda gitdim men, hē kırkıaltıda gitdim kırk sekizde geldim. men esgerdē 5 ikinciordu ikinci golordu dördüncü tümen elli sekizinci piyādēalayı birinci tabur üçüncü bölükde yaptım asgerli. gelibolu, demirtepe vārdıorda nāmıñ kemalın tūrbesiorda o demirtepeniñiçinde bolayırdā nāmıñ kemalın tūrbesi var. orda yaptımıdı esgerli elli sekizinci payādēalayı. şehitler orda beri bağ güneyli tepesi var güneyli kō var orda ıhtıyarlar vārdıımızda şu dere den derdi bi gānağdı vallañı dēdi ağdını 10 biliyez dedi. biz o derede äsgerlik yapıdık bütün mērmī gırı top barorda topuñāzı gırılmış bôle yayüzerinde durūy mērmiler bôle çürümüş ātaşda, yalnızo gırşunnar duruyu güneyli kōnde biz orda yapıdık äsgerli. hā şimdi bizimorda beri bāğ, biz ordā yeri äşdirdik bôle äşiyek āltına bazınnan töktük annadıñ mı üsdüne topları gıyduñ kimi yerden mermi üzerine şeyinen telörgüynenörüldü vallā bi mevzī burda bi mevzī 15 orda bi mevzī orda bi mevzī yāni üsdüne indirim yapsa hanı ordan burāya indirse beri yandağı vallā düvecek. imkán yoğ orda imkán yoğ orda mevzīoldunu bilen yoğ, üsdünü bôle batonnan batonıçinde yalnız şeyler bilñ mi, topuñ girdi yerler bôle dört tāne top oti yanda bir birini görıyan şeklindē ordā üzerine de tēlden örgü yapıy üsdünü otunan bürüy ānadıñ mı hiç imkán yoğ orāya mermi şey ö. 20

CUMHURİYETİN İLK KADIN MUHTARI KÖYÜNÜZDEN Mİ ÇIKMIŞ?

ğadın ğaymağama varıy hediye sahlar, sen benim buyrultuyu niye vermīñ dīy, o da dīy ğadın dīy tāhkaṭolacak dīy benim tāhkaṭata dīy çorlulu yakıp çavuşunan dīy burhan beyin şavķı mı yapacah dīy benim tāhkaṭatı dīy haḡgımısa benim şeyimi ver buyrultuyu dīy, ğāymağam hemen savcıyı çārīy, savcı bey savcı bey dīy bu ğadın maṭa rüşvet teklif edīy dīy ğaymağam, savcı bey dīy bu rüşvet māṭa dīy bu rüşvet teklif, ne **25** rüşvet teklif edecēn men saṇa dīy, men oyu ğazanmısam sen necī olīn de ben rüşvet teklif edecēm dīy, verecēñ haḡgımısa benim şeyi dīy buyrultuyu, buyrultuyu vermeSseñ def ol diyeceksīñ dīy. o zaman diğē savcı dīy ki pekī dīy birḥafda sōra gel dīy sāvci, biray önce o ğaymağam o getdikden sōna ğaymağama dīy ki, ğaymağam bey dīy bu buyrultuyu imkân yoḡ, bu seFer çārīylar ğocasını toplaşīylar, etme dīy **30** burhan beyiñ şavķı, o burda yakıp çavuş da dīy candarma çavuşu ulen bizim adımızı allāḥa şğına dīy ğadına yalvarīylar şōle dīy, abıla dīy vallāyi billāyi sen men buraya ġēldikçe men sani çārttırıram dīy bu mūhūrū daşısīñ dīy, yalnız sērḥoş gelir muhtarı çār dē oña gitme dī. ôlelikcē ilk muhtar bizim kōden oldu ğadın āşa ôztürk.

ADI SOYADI	Zeynep Mutlucan
YAŞI	68
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Okçular

Metin numarası: I-. 40

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

hîndi ğızı işdiyerik baĥ allāhın emrîyнен peygāamberin ğavlîyнен senin ğızı benim olana allahın emrîyne alacıĥ dîyn varırĥ vērellerse vereller gōnneri varısa vērmezlerse bizde satlık ğız yoĥ diyēller ğoyallar gideller, bītirerek verecēse āliraĥ bi loĥum getiriler yiyērler, öldü andā āz dadı diyeriKona āz dadı diyerik ğoyallar gideller ārtesi günü nişan ederik, davul getiririk bōle āvlerde dolanıflar giyimciler giyinir 5 geliller tattıma yiyerik biz bülġuru tattıma ederik etinen şōlē, ġîymîyнен bulguru, ā ħi köfde, bōle dollar geliller yiyeller ġelin ġıza para vererik, işde öldü bî şey. dōrt gün dūünümüz olur hē. bayraĥ ekmē tōkerik bayraĥ ekmē diyērik ārkekler ġarılar yīla beri geliller dōlallar yemek tōkerik loĥum dāıdırāĥ olan evi getiri bunnarı. yemekleri tōkerik yiyeller içeller ārtesi gün oĥu dāıdırāĥ davul geldi ya, o kōlüye oĥu dāıdırāĥ 10 silahlar atılır giyimciler giyinir, başlarında zinîyнен dolanıllar kōnıçini halay diyerik bizKona kōnıçini bōle dolanıllar giyimciler. ārdında davulla zinilere urbaları ğoyallar ġelin ġızın ālbîsesini getiriler giydiriler ġına bu.

BİR EVDE ÇOCUK OLACAĞI ZAMAN NE HAZIRLIKLAR YAPILIR?

bōlekler yaparĥ ondan sonā urbalar alıraĥ çocā yōrgan dikdirirerek bēşik alıraĥ bunnarı hazırlıyarĥ işde çocā. unuttum gitdi a yavrum, evel zamandan unuttum gitdi ġāyi. 15 avudırdıĥ işde nē dēyelim a yavrum.

dan din dan dîn dānası vār dan din dan

bi kōtücē anası vār dan din dān

yumāz bāşını bāşını dan din dān

yumaz saçını saçını dan din dān. 20

dîşlik yaparuhıona biz bûdadan hedik bişiririk çerez gıoyarîh gıoşuları dolanırak geliller
dêf teş gıurarîh onnarı yêrik hêrkeş para taħar işde bôle, ôyniyarîh oynasırah. âkrabâları
hısımları geliller. yâ yâ yapmıyahıonu ocahlıda o. galemıalısı ôretmen.

ADI SOYADI	Pakize Efeoğlu
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yıprak

Metin numarası: I- 41

ÇOCUKLARINIZI NASIL EVLENDİRDİNİZ?

ölannarı mī? bürdan ämmisi ğārdaşı dayıları ğızısdemē gidērdik, oturu çayıçer allahıñıemri peygamberiñ ğavli biz size dūıürcü gēldik nāsibise veri misiñiz? e ğızın anası bubası da derdin ki, nāsibise hayır derik yalnız bi ğıza danışalım ğārdaşlarına dērlerdin e қаһar gelirdik çayıçer gelirdik. üş gün sōna bi dáıa varıdıñ, e nētdiñiz hayırlı halal nāsip, e nēdelim nāsip siziñdir allahıñıemriñnen dērlērdin eh savıoluñ **5** çayıçer toķalaşır memnunnūnan gelirdik. üş beş gün sōna ärkeķāsik bi toplaşırdıñ gelin ğız görme derik biz, gelin ğız görmē giderdik. orda yemekleri yerik ğızıevinde çayları içerik taħıları ğıza taħarıñ hoş beş ğārşılar bi şenniķıēderik bürlarda kōlü tēf dümbēk tēf dümbēk çıñar gelirik. üş beş gün sōna ğızıevi de olan tarafıñın hediyesini ölana aynııonnardāıēle, ärkeķıolmaz da āsik toplaşır ölaniıevine hediyesini ğarşıılını **10** getiri. ondan kēri dūıüne bi başlarıñ allahıızın verise, olūr e ihı buranıñıālbısesi şu ğıydiklerimiz. siz gibi geşler giyinir bayrā elinēıalır türkü çeker ē yörüyelek öñde dēıo ğadınnar başına alı yeşil bürūr ön ğadar yēñge derlēr üzleri ğapalııolurdu üzlerine al yeşil bürürlēr yēñge deriķıoña ata binen geliniñıōnde ğoşār geri gēlni ğarşııardı. gelniñıōnde yēñgeler öynar sēymanı davılcısı dağılı ğārııo vaķıt, ğadınnar tēf çalar **15** yēñgelerıōynār epēy bi oyunıoldu müydun geliniııçeri girer yēñgeler hērkeziıevine dağılı gider.

BAŞINIZDAN GEÇEN İLGİNÇ BİR OLAY VAR MI?

bāḥ bī men deliḡanlı ġızıdım başġa birine yavıḡlıydım, onu da diyim. būnnarıḡ bobasī adam çeşmē_e suya getdim, çeşmeler var ya suya getdim. bu benim dēyzemiḡ_ölüydun analarımız ġārdaş, men su doldurūyķān heş geldi_ini gôrmedim hindi o haķda men **20** yalanda geldi şuramdan bi dutdū, hadi gidecīk diye, e men yavıḡlıyam başġa halamıḡ_öluna, götürecem çāy derik şū çāyları hasan sen bilīḡ de bu ārķadaşı bilmiye. hah o çāya yoḡarı meni ġētdi yarı yola ġadar men baġırıyam ġāri götüme diye, götürecem dū_ününü edecēn dil tōkūy ġāri sōna ben baġırınca elini āzıma bi ġapatdı, men de şu barnānı bi ġapdım baḡdıydıḡ ġanadı, ġanīynca belinde dabanca varımış **25** çıḡartdı, kendimi de vuraram seni de yörü dedi yörüdüm. duyuyo da heş kimse seslenmīy bi ġarı ġīz dekgeldi de nere götürün dediler de, çekiliḡ diyē silā gösderiye eyī, sōna bubam ırahmetlik gōrdü būbam_ārdımızdan geldi silā_atdı, o vaķıt vurasiyā_atdı būbam rahmetlik o vaķıt ġōyverdi, ġōyverince dedi ki ırahmetlik doķuz köy_öte getsen gene buluram men seni dedi, ġōyverdi, eyi ġēldik bubam ġētdi meni **30** ēyīce bi gözel dayaġ_atdı mā_a sen ġaşdıḡ diye. dayā doķuz_ay dayaḡ yidim bubamdan men, bunnar alaciylıḡ diyi bubam vermēcem diyi men varacam diyēm, e ġāri başġa yeri varılı mı? bubam mā_a doķuz_ay dayaġ_atdı sōna aracı düşdū, doķuz_ay sōna ġāri bubam göñüllü gücük vērdi. iki sene de evine ġōymadı rahmetlik, göñülsüz verdinden hē göñülsüz verdinden. benim de gelişim gelin_oluşum bura gelişim baḡ seneler geşdi **35** unutmadım_onū_işde o ġünner hatırāmda, o hatırāmda unutmadım_o ġünneri men de bōle geln_oldum, davıl zūrna öldü da tabī ġırgın göñülsüz_oldu eh.

ADI SOYADI	Vahap Adıyaman
YAŞI	80
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yıprak

Metin numarası: I- 42

KÜÇÜK YAŞTA ANNESİZ KALMIŞSINIZ ANLATIR MISINIZ?

ānnadışım būbam,ävlenişin biz ebemiñ,eviñe çıhdıñ getdik, dört dene çocuñ nenemiñ,evine çıhdıñ getdik fakirdik çoñ fakirlik çekdik, ondan kēli sōna birimiz bağımsızlıktan öldü, ũş ğaldıñ ũş ğalışın bo,ıyıl men kırtıcep onnnarıñ böyüydün men kırğdan şetdim getdim haydarlıya hizmetkâr durdum, haydarlı şo nāhiyeye ōrdan yidi liraya dūrdum. ōrdan ğeldim ōrdan oñu yedi lirayı ğetdim,onnara yidirdim, ondan kēri 5 bura durdum ğāri ondan kēri hizmetkārlıñan ālliye ğadar hīzmetkārılık yaptım ālli senesine ğadar. ōndan kēri kırk doñuzda esgere getdim ondan kēri ğeldim bi sene kō sürüsü ğütdüm burda ōndan kēri,āydına işde bi çit,öküz,āldım sōna ilk āylem,öldü. hē evlendim kō ...

KAÇ DEFA EVLENDİNİZ?

hē onnar beni,esgitdi, ondan kēri ē bi ğız ōlan çocuñları yaşamadı öldü o ilk ğarı ilk 10 ğarı dā,allaħa ōmür,öldü, men,amelēt,oldum nāzilli su işlerine girdidim, ōrdan,amelēt,oldum kırk beş ğün mā,ıa bi izin verdilēr, bō,ıyul gine çalışmā ümitleri yoñ diyerek ālli ğün verdiler bi dā ālli ğün get memleketiñde dur benim yol parasını veriyler gelip getme parasını veriyler. ālli ğün ... dōldu ũş ğün geçirdim gidemedim falan bi ālem hasdalandı dō,um,üzere ilk,ālem,öldü su işlerinden çıhdım, su 15 işlerinden çiharmadımda allah rāhmet,eylesin ōrdan para ğeldi mā,ıa parayı fāzlā,almışam yōl parasını ōrda bulunmadımndan ē gedimedik ğāri. ōndan kēri ileşberlik varidī, sōna bi dā,everdi kōlū eş dos ... o,dā,öldü bi gede çocuñ ğāldı ōndan,ōle ōmzumda ğucāmda ğēzdiriken o çucuñdā,öldü sōna sekiz sene bekâr ğezdik. heç yımırta dēri ōte bete āldıñ sātđıñ heç bēnsiz yerlere hiş bi sāb,olmadan olmadan 20 şükür, hindi bu ğadar yaşdım hindi ilk,āylem son,āylemde bi ğız çocuñ var, sōna

geliñetdik o da üç çocū var işdēōle geçinip gidīy. āmin savōol allah hepñizōallah bāııslasın. bunun böyū vārdı şey ādlennen biz arķadaşōolurduķ barabar yımırta toplardıķ, bi gün bābōemmi getirecēm diyerek ta mettebiñ yanna ènmiş gētmış çocuķ, āriylar āriylar bunnar bulamīylar çocū, āriylar āriylar bulamīylar sōna mettepden ta **25** ordan kim biri getirivermiş gāri atleni.

SİZE NİÇİN OKKA VAHAP DEDİLER?

ne demēk? lēn şurā dam topraķlıydı şu şeydē şurdā abdıllāōemgile ... böyūdüm dayısı vardī şey osman dayısı, ulan bu toprāōatan kīm? baħap ele oķģa gibi ğondirī atdīōı heş bi kürek dāōılmīy demiş, işdēōle o gēldi getdi. oķģa baħap dayısı varıdīōonuñ osmandı severdi, meni severdiōo. **30**

ADI SOYADI	Döndü Yırtıcı
YAŞI	45
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yıprak

Metin numarası: I- 43

HALI – KİLİM DOKUDUNUZ MU?

toħudum ğışın ğāndili taħardıħ hananın ğıyısına ōrda toħurduħ, kilim çuvāl halī hepsinden toħuduħ. ipleri iğirirdik kīrmannan ğoyun yúnŭolurdu ğoyun ğīrhılırdı yıķardıħ, ōndan sōnā iğirirdik biz bunu, tekrar KelePederdik bōlē çile onu da boyatdırdıħ tekrar sarardıħ yıķardıħ toħurduħ, geceleri toħurduħ gündüz başġāiŝe baħardıħ onu işden saymazdıħ da gece toħurduħonu. ŝōle gücücük gücücük 5 ğāndillerimizolurdu ŝeyden tenikeden yapırdırdıħ, yoħ aletdirik filān yōudu onu taħardıħ yanı başına o tarafa geleniñkī renkleri düzgünolurdu öbür tarafa geleniñ bāzan siyāh, morū ŝunu bunu ğarıŝdırılardı hē deĝişik ôlēolurdu. o kilim sādece ĩrdimizıpi bi ikiye ğatlar bükērdik, onu sādece bōle uzadırdıħ, uzatdıħdan sōna kücü derik kücölü kücölērdiKonu arasına bi oħlā soķardıħ, ondan sōna toħurduħ ğāri 10 kīrkidi olurdu tahtadan kirkitlerolurdu hatdā vār bizde onu pārçalar nere ğodum bilmiyem vār. ğolañ toħurduħ çocuħları sarınmaya hē men kēndim de toķuyamonu, uzadıyam rēnkliıplērden āltı yidi çeŝit ip ondan sōna geç geç ğılıcı vārdıronuñ bōle vuruyun sıħıŝdırıyo, rēnKıip olaraħ çubuħ çubuħoluyu yān yanoluyu dēiŝik dēiŝik hē onnar işde, işlerimizoyūdu bizim çorap örērdik ĩldızlı, turuŝlu bilmen isimleri 15 kürt naħıŝī. ōlmaz mı tabī onū ğenç gelinner turuŝlu ĩldızlı ğiyēllērdi ğēncolan gelinner. birāz yaŝlıolannar olurdū ōnnarıñkī o ğadar ōnemliıolmāzdı ğoŝ buynuzu, zümrüt diyē isim ğoyardıħ naħıŝlara. çocuħlara anahdar burnu dērdik ufaħ naħıŝlar ğonardı, anahdar bürnu ğoyardıħ diŝeme ğoyardıħ ğazayāıı ğoyardıħ ğadın ğaŝı dērler onu ğoyarıħ çōħ ôle hanī yapıdıımız bunnarıdı, hindi hepsi dēiŝdi. lāylon ğazaħ20 iplikleri çıħdı onnarınan örölīy hindi, ğoyārsañ birıki naħıŝüsdüne ğoyūyūñ ğoymaŝsañ ğoymūyūñ. ğēlinnerinneriziñ asbapları deĝişik olurdu büssürū emek çekērdiKıhindi ğelinnī ğiydiriveriyler tamam. hatdā men bebek düzdüm ôle ŝeyolsun

dē heh, elif getir de baḡalım bebē bi, bu sēmiyi bu sēmiyi, yeḡiler bizim kōḡ başḡa ḡızları seviyi ama benim ḡızlār sēmiyi niye bilmiyem. sōlüyüm hē, önce bi de **25** şēderlerimişmiş biz onnara daḡa aḡlım_ermīy benim gelinnere uşḡur işlērlerimiş kōyneK_ışlērlerimiş. hē bizim gelinnerimiz bōlē_olur, tamam_ışde bu yıprāḡ gelini, meselā çorabından başlālım, bu çorap, baḡ bu ḡadın ḡaşı bu dişeme hē dişeme burası, şu da ḡadın ḡaşı, o çocuḡlara ḡondū_u uçun dişeme denīy çocuḡların dişi güccüK_olūy yā ōndan. bu ḡadın ḡaşı da geline ōzgū bi şēy, bu hēr gelinneriḡ çorabına ḡonar, bū **30** donu şālvarı hē ḡumaşdan yaparıḡ bōle, bu kōynē bu güccük bi şī oldū_çun şētmedim men bunu büyük şeylere işlēnti yapıylar şullarına filān, buna biz_enteri derik başḡa yerdē uç_etek derler ḡōyneḡ derler deḡişik bi şīyler dīyler de biz buna enteri diyik. bunnar pulunan işlemeli ālde işlenīy. bindallī ōle yoḡ bizde hī. şu gümüş ḡuşā_ı, ismet abayıḡ yanına var, bunu ḡuşaḡ_olūy şal men ātmedim buḡa var durūy da daḡa bozup **35** da edecez, bunun_adı sārha hē cepgen dīylēr de bizim burda ..., bi de dēlme derik bunun_çine bi yelek daḡa giyiliyi, gelinner giyiy_onu. bunnā şuḡa boḡaz_alı diyik boḡazına bu gelinnere muḡaḡḡaḡ ḡırmızı_olur bu al, ondan sōna zülūf keserik kekilini kesiyik bu tērlik içinde bōle bōncuḡlu şāpḡa bu. buḡa penes diyik şunnara biz çin derik çin hē bōle reḡkli bu āltını bu da gümüş parası cīril hē bizim dilimizde bōle cīril **40** derik buḡa. bunnara da tuḡ tikīydiK_amma tavū_uḡ tūylerinden ondan yoḡ renkli yapmadım. e bu da salındırmaları hī ḡireplērden ḡireplērden yapayıḡ bunu salındırma, bu her geliniḡ oluyu edilsin edilmesin oluyu, önce biz sürekli_edinīydik āltı_ay benim başıma taḡdılar bunnarı hī, ama benim gelin iki_āy edindi deḡişiy azalīy ḡari yavaş yavaş azalīy gidip gidīy. bōle giydiriyik_ışde gelinnerimiz bōle. şunnar toplu diyik **45** bu toplu boncuḡ ḡā bunnar. bizim şeylerimiz bōle işde ādetlerimiz deḡişik ḡarip bi ādetlerimiz var.

ADI SOYADI	Ali Sarıpınar
YAŞI	
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Göçerli

Metin numarası: I- 44

KÖYÜNÜZDE DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

geleneğimiz göreneğimiz memur bey, olannan gız annaşır yölüt dā gızın annasīynan bubasīynan olanın anası bubası annaşır, birbirinden bi isdeme olur, bi sefer varılar bi loğum yeme deriz biz kōyceKölur bütün sevenner toplarız bi yere loğum yeriz. öndan sōna ālbise kesmēce gideriz, ēlbise alırız değışdi şindi būz dolabından çamaşır maķānesinden televizona ğadā adetimiz çıkdı alırız, cehiz deriz bizlonuñ adına 5 cehizdir adı, cehizini göreriz ūş gün davul çalarız, ūş gün sürer dūñnümüz şimdi yirmi dört sātaēendi, cumārtesi başlar cumā gün başlar yarım gün iki buçuk güne düşdü, cumā gün ölen sonu başlar pazar günāşam biter. ona geliyo ya başlāyoz ya, cehiz sereriz āldīımız āşyāyı gızleviniñ ğapısınınōñünde görenek gōrmeniñiçi biz bunuāldım ben bunuāldım bunu masīrafetdim dē bi gōsderme var görgü. bütünāldīımız şeyi 10 da gız gelin edērse bu da āynısından ... alcāk bu da bellemē gelirōra, bu adam ne āldīsa ben dēlonu ālcān der gızınanası bubası heh gōsderilcek yabancı okuculā gelir görü, kōmüzü görür. ārtesi gün dūñnūñ yemēğīölur sāt onıki bire ğadar, dūñn yemēyinden sōna dāmat çıkardırıS, dāmat bū nērden çıkarsa bu köyün ortasından gider köyünāltından dolanırız, önda bi meydannıķ var önda dāmadı gēydiriz, para daķarız. 15 gēydirme hoca geydirirōnda, gōviyi gōviyi hoca duvasīynan gēydiri hoca, hoca gēydirenden sōra para herkez içinden ne gelirse āltın, para daķış yaparız. o gōviyi bi tarafa ğoruz, öndan sōna gızleviniñlevine gideriz evelden atarabāyīdı, bēygiridi şindi moturōldu taksiōldu ğāmyonōldu. birikillerōra ğāmyonnar, mōturlar, tāksiler alırızōndan gelini o da āynı turunu yapar, bazı dāh deyiveriz bū ismetgiliñ köve 20 götürüz gelini, orāyı gezdiri geliriz, şurda hāydarlı vārdır hāydarlıya götürüz getiriz.

ADI SOYADI	Hanım Sarıpınar
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Göçerli

Metin numarası: I- 45

NE TÜR YEMEKLER YAPARSINIZ?

topalaKederiz, hamır çörbasıederiz gumpir aşı ederiz badılcan bişiriz bükmeederiz
öt keteziederiz gâtmerederiz a halalossun e her başına ederiz. patadiS şimdi bi
demişkinē nē yediñ demiş hemi gumpir yedim hemi pate yedim demiş, pate nē gumpir
ne bôle demiş. ördan sen sôle gā, nē dediñ hīndi yāvrum baķın, gumpir aşını mı?
gumpiri dōrarsıñ öndan sōnacīma gumpiri dōrarsıñ sovanı dōrarsıñ büberinī dōrarsıñ 5
yağını da eridirsıñ ... onunüsdüne gumpiri yürsuñ onu atārsıñ ē gāşānan ğarışdırısıñ o
āccıķ pēltelendi mīdi suyunu tōkēr gāynar ... bôle yavrum, işde bôleolu.

KİLİM DOKUR MUSUNUZ?

halı çōh halı, ğolañları toķuyan öldü, ördān halı toķuyannar da ırızdī hindiki iş evelki
yemekler deĝişdi evelki yataķlar deĝişdi halām isannar da deĝişdī hīndi hazır ākmek
hazır içerde su içerde yemeğ içerde televīzon içerde yeyip yatıyolar, hah dışarı 10
çıķan yok şura çıķıyon bi kimseler çocuk da gözükmüyo baķ hīndi necep yıĝıldı millet
hep bürdalar, ördan bôle halam.

ÇEYİZ OLARAK NELER YAPARSINIZ?

cehiz mī? hē önnarı bilen ne bilen ğız yāv āşa ben sen bilir siz bilisiñiz. mendil, 15
çorāp ördan ğırēp yeşil pullulardan işde önnar pēşgir ördan ātek bunnar bizim köyün,
ānteri, sārķā şāl deriz şôle bi ellerimize dolanan şāl önnarı geyinir ğuşanırsız, bi
düün olsa da ğörseñiz halam bizim adet de āynı bātmāyo bātmāyo, āynı o ādete
gidiyo. eveli bēygire bindirilērdī hīndi bēygire bile binmiyolar ğārī tāķsiye biniyolar,
motura biniyolar gelini dolāşdırıyolar köyün āltından üsdüne, bizim ādetimiz bôle 20
yāvruarım.

ÖLÜMLERDE NELER YAPARSINIZ?

vallā dēzem āqlıma gelise derin, işde ne dese dēyon ġāyli āqlıma geleni dēyon. işde āleyoz yāvrum ġēşlerden, esirgesin yas, ediyoz ōrdan ne deriz yāvrum ġēşlerden, esirgesin ē.

deñizliniñ yōlları bükülür gelir **25**

arınıñ kekilleriñi taqılır ...

ġürbetden, ōlanı dēşderdi yārlar

ılıtmaz suyunu sō, uq ġayalar

a yavrularım ōle deriz yavrum.

mezerler ġazılmış toprağı teze **30**

ālnınıñ, üsdünde kekili meze

ġara ġuş ġēlmiş ġanadını dārtar

eziriyil ġēlmiş yērleri yīrtar

eziriyilin, elinden yavrularım sizi ġūrtar.

bōle yas, ederiz halam işde bōle. biri dē hāydarlıda, acılar ġôrmesin allah hepiñize **35** birlikdē, hepimize birlik.

BAYRAMLARDA GELECEĞİNDE NE TÜR HAZIRLIKLAR YAPARSINIZ?

ben, edemen ġāri eveli, ederdīm hīndi, ġivırım, edērdīm ġivırım mī? āynı ekmēği edērsin yukayı edērsin açārsin nohūt, kēvrek ōrdan ceviz nēysē ōnnarı içine ġatarız, bōle, ederiz dolandırız ziniye kömbe zinisine süreriS, ġizarār yağını tōkeriz şey dātısını ġatāsın ōle ederiz, ē hīndi dē edemiyon kēndileri gelinner gelir hīndi, ħalām ōnnar da çok getiri **40** eyi kötü bizde de olana idērler yērler içerler hāydi selavatlaşır ġōrlar gideller.

ADI SOYADI	Gülderen Sarıpınar
YAŞI	58
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Göçerli

Metin numarası: I- 46

YENİ ÇOCUK OLDUĞU ZAMAN NELER YAPARSINIZ?

bēn vallā bilemēyon gèt, nēy vallā ne bilen ben çocuk bilmen. vār torunum vār, ne yapılır? hāzırlıı yapılır, ne dedim müjdemizi veridik, para veridik āltın taķarēz ōrdan batdāneıalırız ūrbaıalırız taķımıalırız her şeyiniıedēriz ōle, bōle yapıdıķ. benim adım gülderēn sarıpuñār āllııaltı ālli sekiz bē āllııāltı sōlüyon ālli sekiz. he başladı, imekleme deriz bız, dişı çıkdı diş göllesi bişiriz hē, ocāıa ğoruz yúrúız būdāyi ğāynadıız **5** daĝıdıız, onnā dāııçine selēniıııçine para ğōrlar hediye ğōrlar alı geliriz. evimiz evimizde daĝıdıız çāĝırmáyız ōlēıolū, hēdik göllē būdāyden bişiriz göllēyi heh, būdāyden bişiriz içine nōhuıatarēz.

ÖLÜMLERDE NE YAPARSINIZ?

ölümlerde ne yapalım ālaşıız sızılaşıız ālarız aĝıtlarıederēz hı vallā ne bilen ğāri denēıhepisi ben şō ğarı bili, bu vallā bek bili aĝıdı bēn bēk bilmen bu ğadın. bili **10** vallā yası bili bū.

ADI SOYADI	Şevket Altın
YAŞI	82
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Akpınarlı (Horu)

Metin numarası: I- 47

BU KÖYÜN ADI HORU NEREDEN GELMİŞ?

horu_orta_asyadan dūyduķ biz zamānına göre, orta_asyadan göç_eylemişler biñ yüz beş, biñ yüzde geliyollar biñ yüz beş cāmi esgi cāminin tārīhi varıdın, bizim_üç_cüz sene_olux üç_cüz senelik, üç_cüz yirmi senelik_oluyó ya yirmi dört sene işde_o ğadar bi şī. üç beş āltı atlıynan çevriyiller tā alpaslanın_altıdan hāydarlının altından hacıbeşirliden, hacıbeşirlinin ocahlı sōna gelīy, onnar tāksim_oluyu birini buraya, 5 gene bizim hūdūda_otuddurūylar. ōndan sōna burda bi üç beş sene yērleşdikden sōna köyün ortasına arabisdandan yüz dene_öküz gelīy süre_öküzü, gelincē ārkadaş bir_öküz bu köye bir_öküz_o köye vereciyyik de bu bitmez_o vermīynen ne yapalım ya, kōlere ōm_ıbeşer yirmişer verelim şu üç beş köye bītsin güzün gelin alın, yavaşca biri soķulmuş yanına, verdirmiyecek yāni, ārkadaş baķ, alpaslanna hūdūt 10 bizim_ārgenlinin_ōnde, ālpaslana verisen āfiyān cızasıya, bēşirliye verisen dēve gelesiye deve ğonyāya duza gidīy āydına incire yemişe gidīy, çürüklüye verisen tilki vurasıya veresi bele paralar, orāya verisen bizim kōden_ötürü ğıyamat ğopasıya heç vermezler baģızları dēyincē, ocahlıya verisen_āmma pēş ver pēş_al oluyu bu, ūlēn bele bele oldu yā men sō_udum bu işden vermīycem bu öküzleri dīy süre_öküzü bilīy mi dana 15 tōplu, lān şu dēlinin lafına bāķma be ver, ğoca köy verme mi bu on_altı pare köy sekiz beş_altı köy, pekī verenin verēn gōnünü_ēdiyler dādīyler_öküzleri, dādince tabī eylülde harman kaķar bizim_āsgiden hindi biķer var başģa, adam_āylüldē_ākimde ğēlmiş hepisi toplansın hesābına, şeyden başlamış alpaslandan. ... parīy ver yāv biz ā_usdusda temuSda āfiyonu cızdıķ, südüñ parasını yidik yāni süt parası āfiyon cızmaķ, hāşģaşı 20 sātđıķ, yā ēle olu mu yā bōrcuñuzu bilmīñız mı? yā, yeñi sene yoķ mu yā cızma, yeñi sene gelin. ōle dince canı sıhılıyo ōrdan beşirliye gelīy, beşirliye gelince ē ārkadaş dana verenneri çārīy on_om_ıbeş ğişi, hādi baķalım paralar, ārkadaş deve bizim

yarısı ğonyaya gitdi yarısı āydına gitdi incir getirmiyē develer ğēlmedi ki seniñ parañı vērsek, allāh allāh çürüklüye gelīy hāydiñ baçalım paralar çürüklüler, öküzleri aldīz, ārkadaş **25** biz tilki vurasıya demedik mīydi, o adam bu sene ğış, olmadı tilki derisini yārin vurduñ yeñi seneye ğış çoñ oldu mu satarız sana, ödiyēriS, ōrdan da canı sıñılıy ğoruya bizim köye gelīy, bizim köye gelince yā hādi bāham paralar, ulan bizim adam köyün, adı ğoru içinde duran çeker zoru biz ğıyamat ğopasē, āldıñ senden hāydi yallah, ordan umudu kesīy ocañlıya varīy ocañlı pēş, alır pēş veri āl baba dēyince, ōh solū, um genişledi **30** demiş, adam ğalanı ğālmış ğāri.

ÇÖL OVASININ KÖYLERİNİ NASIL TARİF EDERSİNİZ?

ō sôlerim ya, hepisini şo yannı bek şētmiyem dē, doğannıya vārdım da çok durmayalım, onun, öte yānda köçerli vardır, köçerliye vārdım aqça sayalı, aqça saya demek de mānā burlara āsgiden ğadınar āqça tikerdi ğümüşden burdañı bel bālarına da bunnara tikērdi āqça çoğ, oldūna āqça sayalı demişler, bunnarın kōy de yīprañ oturdū, u yer dādır in **35** vārdır, çō, u āvdē, oturu ... ğōyun ğoyar yıprā, a vārdım da avara gayalı, oraya da avara ğayası deller. ğinā vārdım ārkadaş dīn bek soñulmañ yanna gece ğapıları dayalı ğoymazlar, ala çoraplar çorapları boyalı, hī ārkeklerin de boyalıdır çorapları. ōrdan bu yanna gelelim ğāri sırf ğoymıyalım hāydarlīy, yā ōrdan beriye gelelim, hāydarlıya ğēldim de ğapısında sallanı biber, ocañlıynan ğorunun, uşā āsgiden kibar, **40** çürüklüynen beşirli adanāya sapan ğavğasına gider, hakīket gitmiş, oraya yalnız işlerindē bi denesi zaten ğēncike bunnar gibiyken sapan daşına ğırdırmış, ayānı būrda, ārkadaş sen topalsıñ sen burda ğarıların başında ğal, tabī oranın belediye rēysiniñ ğörüşüyle mükāfāt var kēndilerine de ğüveniy bunnar, gelin size iki üş dene deve parası bunnar, oraya varīylar nēyse ille o topar men de gidecem dayaniy, iddācıdır, o köy, **45** ātın lan şunu, oraya varīylar yiyiP, içiyler sabañ, olūy herkeze bi sāha ğösderiyler futbol, oynandī gibi, sabañ, olūy dīykene bi düdük dürrüt sāpan başlıy vız çat çat dīkene adanalının biri bi vurū, öteki dizini onu da ğırıy yatīy ğāri yāndīm, geliy başına biri lāfcınıñ benim gibi lāfcınıñ biri:

yeñilmedi de çürüklünün dēñsizi **50**

vūrdu yıñdı, adananın ğānsızı

çekin kilimi de sürün hazır

sapan daşını yedi ğā zārt zart.

ADI SOYADI	Mustafa Akpınar
YAŞI	75
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Akpınarlı (Horu)

Metin numarası: I- 48

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

bēn de bi şîr sôlîm size. ēh arkadaşım:

geliñ gızlar geliñ dē berî geliñ

eliñizi de bir güzēl zürüñ_ōf

ben gidiyom da sizlēr ğalıñ buradā

bizim canlarımız_hēy ... 5

dilim dōnmūy yāv.

ārgenni ğîzlarî ālleri kirlî

ārgenni ğîzlarî ālleri kirlî

beşirli ğîzlarî ğîsācîğ boylū

beşirli ğîzlarî ğîsācîğ boylū **10**

çürüklü ğîzlarî īncecik bellî

çürüklü ğîzlarî īncecik bellî

baba bañā hañgî köyden_alacāñ

baba hañgî köyden_alacāñ

horūnuñ ğîzlarî gözünü süzer **15**

horūnuñ ğîzlarî gözünü süzer

ocaqlı ğîzlarî ovāda gezēr

ocaqlı ğîzlarî ovāda gezēr

haydarlı ğîzlarî bübēri cizēr

haydarlı ğîzlarî bübēri cizēr **20**

baba bañā hañgî köyden_alacāñ

baba bañā hañgî köyden_alacāñ

doğanlı ğîzlarî fis fis ğonūşūr

doğanlı ğîzlarî fis fis ğonūşūr

göçerli ğızlarī çabuķ buluşur **25**
 göçerli ğızlarī çabuķ buluşur
 yıprāğın ğızlarī tek tek dolaşır
 yıprāğın ğızlarī tek tek dolaşır
 baba baṇā haṇgī köydenꞌalacāṇ
 baba baṇā haṇgī köydenꞌalacāṇ **30**
 ğınığın ğızlarī ğayetce düzgün
 ğınığın ğızlarī ğayetce düzgün
 aḥciniṇ ğızlarī onnardanꞌazgīn
 aḥciniṇ ğızlarī onnardanꞌāzgīn
 ğımıllı ğızlarī canından bezgīn **35**
 ğımıllı ğızlarī canından bezgīn
 baba baṇā haṇgī köydenꞌalacāṇ
 baba baṇā haṇgī köydenꞌalacāṇ
 tatarlı ğızlarī yalınız ğaldī
 tatarlı ğızlarī yalınız ğaldī **40**
 gözēli görüncē aqlımı bāşımdānꞌaldī
 ālpaşlan ğızlarī pancar ğazīyör
 ālpaşlan ğızlarī pancar ğazīyör
 oḥcular ğızlarī ğurbet ğezīyör
 oḥcular ğızlarī ğurbet ğezīyör **45**
 ğadīlar ğızlarī adamꞌüzüyör
 ğadīlar ğızlarī adamꞌüzüyör
 baba baṇā haṇgī köydenꞌalacāṇ
 baba baṇā haṇgī köydenꞌalacāṇ.
 ē nè yapalımꞌişde biz bi. **50**

ADI SOYADI	Hatice Akpınar
YAŞI	75
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Akpınarlı (Horu)

Metin numarası: I- 49

ESKİ DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

nasıl mīlölüyü başlıq parası yatıydı ārlīmızdan fāzla, ondan sōnā asbap kesip gelilleridī, ondan tōplanıp kesiliydī, ondan oğucu dāıliydı köylerdē gece sabā ğadar semahölüydü hī, içiyleridi bunnar toplanıylarıdī bi köyünadamı bu adıya, şo köyünadamı şo ğōñşununodasına, belē bu köy ücüz hānıydı hīndi ğālmadı orıya sabā ğadağ ombeş yirmi-ev oludū. tōplanılar, içeller, yiyellerdī hē ğadınnar da 5 ğızlevinde ondan sōna onnarı da sen götürüdüñ ğōñşu, şo götürüdü burıya dūün evine ārlıKölmasıñ dīn tāksimoludu āvde ğālmazdı ya üç ğız ğalıdı ğızın başında ya beş o ğadağ heş ğalmazdı. ne dīy? oğucu, oğucu dīydik toplanıylardı sabaholdu mūydu sabālan şōrıya dīnelinīydı ğā yemek tōkülüydü seniñāvden davıllan getirīyerdi çalgıynan dūün eviniñ yādarlıhlıysa içërisine güneşliyiye dışarıya masalar 10 ğurulūydu, tōplanıp yīyeridi yemēe çekilīyerdi. olevden geliydi yīyer yemēe burlara çekilīyeridi, ondan sōna bē giyinīydı, bē giyinīykene menimölum giydirīyeridi şu yola bi oğucu yııldı bi millonadam varıdı, yarısı o yandan yarısı bu yandan ğārşılıqlı sıkıatmıya bāşladılar, birisi de mērhemete geldi şu gövēyi ğaçıraradan dediler buna, saħla bēlki bi şī olur da dēer dīn, būnda sāħladıħ gövēyi ğā ğūşlāa ğadar yidiler 15 ôlene yaħına ğadar, ōndan sōna para atılıy gövē gēyinīy ōndan kēri gelīnalmaya gidilīy gelin başı yāpdırılıy kēndimiz yapardıħ evele, ē dūüne üçetle asvap giydiridik ğadifē, ğutmū ōnnarı giydiridik ūsdüne cīngılları taħardıħ, pūllu bürüyer duvaħedērdik ūşdu, poçu gelini gömērdik ipēiñiçinē. ūşlu ipek hē şunnarıñ çeşitleri, ipeklileri hē ona ūşdu diyērdik, ēpri giyērdik biz hindi ğā dūlbenToldu şeyoldū, hē ōnnarı ğiydirik 20 ondan sōna alı gelidikēve dolaşa dolaşa ata mindiridik iki tarafından üzengilerine sıkı sıkı yapışılıardı sıkıata ata, beşāltı dene de geline uygun ğīz gelin giyinidī, āt ğopdururlardı böle, dāmāt gitmīy ğā

dāmat āyrı odada durūy gövêodasında, o adam birisi çāraronu gövêyi alar, başına yığılar çoluğ çocuğ dūünden fazla yīlılılar ona o da yemek töker gövêniñ başına, onu gideriller o ävden bürdañ gēlni gētdik göyduğ 25 mu o ävden de gövêyi alır şorda bē daşımız vārdır köyüñältında oruyu ūş kere dolandırı alı geliller buruya.

ÇOCUKLARI UYUTMAK İÇİN NELER YAPARDINIZ?

nennen çekērdik, çoğ āqlımda mı ayölum men bēş kere masāya yātdım nērdeāqlımdaossuğ ġā, bēş kere bi ġālpdenoldüm bi sāFra kesisindenoldüm bi pātlatdımoldüm bi kīrsaldırdımoldüm bi āncīöldum, öldum dāöldum. o bēnzim30 iyi canım bēnzim bāğ ne dedi mēe dōğdur bilīñ mi? yātdım benzim ġızārmış ġızarınca dedi ki yanımdāķı adamlar dōğdura, dōğdur bēy hāsta ġızardı dediler tansiyonūüsküyer gēldiler bi bunuayırdılar bi bunuayırdılar bu hāsda dediler teneşire çıhasıya yüzünün gözellemesi ġitmez dediler, kimiadam bi nēzleoluvērdi mi solār dediler bū belēolur dedi, heş qorğmañ bi şīolmaz dedi bāsdılar bıçāı eteri. bēş kere yatdım allah 35 bundan kerī ātmesin yāni elhamdülillah öldürsün. ē sēn nērdēsen? e nē bēe kōlü diyo o ya? sen yıprağ men deulukōlüyem hī. dā bi şēler ġoyallardı hāngısınıalısıa bıçağalısıā ġasaPolacāğ, ġalemalısıā dōğdurolacağ ele dē şēdellerdin, hē diş hedīi derik būlguru başından tökerdik çocūuñ dişi çabıcağ çıhsın diye.

ADI SOYADI	Ahmet Kurt
YAŞI	75
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Çürüklü

Metin numarası: I- 50

DÜĞÜN GELENEKLERİNİZ NASILDIR?

ānnatırız dayım düğün bizim düğün şeylerimiz şimdi düğüne görüşdükden sōna gidiler işde älçi geliler pekî dedi mîdi ğız ōndan sōna āsbap kesmēye gideller, āsbap kēsmeden gēldikden sōna gēldikden sōna işde çālgı gelir, iki-üş gün ōrda bürda ōynadırlar gēzdiriler ğına şeyi yapallar ondan sōna üçüncü gün gelinēder ata mindiri götürü. vār var var-üş dene sēymen dīyler yāni onnara da hah hā sēymen dīyler dōrt hē dōrt üş 5 dene sēymen olur çocuk, bayraKasallar, bayraKasallar çucūun başını bēkliyeler çocūun başı. odun modun getirillerdin bayrāı tikellerdin eşşēiñüsdüne buriya gelirdin bu, annatsın ... tārīhcidir bū, bu annatsın.

ÇİFTÇİLİK Mİ YAPIYORDUNUZ?

çitci yōludu öküzünen, malınan işde allāhın günü gider çit sürēr gelidik, işde çitv eker, güzünēkerdik ōndan sōna yāz geldi mi ākin yolmıya kēndi ğadınnar kēndimiz ākin 10 yoluduğ, ğānīynan çekērdik ğoca ğānı orānan yoluduğ, ōndan sōna tırpannan bāzen biçennerolurdun sērekolurdun orānan yolunurdun hep, ōndan sōna ğānīynan çeker düvennen āsgi bēygirinen yahutda öküzünen sürērdik, ğara zaKızoluduğ düveniñüsdünde āşama ğadar dolana dolana tabī, şū burda bizim yāyla var şō gördüğ dādan iki gericēz saman gelidin allāhın günü öküzünen iki geri hē āşama ğadar, 15 ğanat ğanatlara geri ğarā çadır var ya yörüklerin çadır onnardan bizde de varıdın ōndan saman çekmekuğunalardığ ğanatları edērdik onnan çekērdik.

KÖY ODASI VAR MIYDI ESKİDEN?

olma mī? ğāyi oda sābī millet başına toplanıdın accıhı oldu mu ğāve bişirillerdin, içellerdin sedirdē oturannara ğayfa filcanı dolu, e ğıyıda oturannara yarım, yetişmīy sēn

b n verm y n ki par y  c vze ne  adarıs  ona g r  ayarl y adam, hacı osman day  d y **20**
 ha d y sedirden ba l c n za h  bi de  apıdan ba las z olm y y v d y, bi   ekdi  mi bit y
 adama verilen bili mi , ha d  ha bu yandan ba las z da bi de m  e dolu vers z olm y mi
 d y. ya ama zam n   indi amm  a ılını  eyini  orusa da g z lce y ni ya asa, kimi de
  indi deli i d  atd  ını dutd  unu bilm y men b le s rd recem zanded y v rt z rt.

ADI SOYADI	Lütfii Çolak
YAŞI	56
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Çürüklü

Metin numarası: I- 51

ESKİ DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

äsgiden varıdı äsgiden varıdı ğarabelden gider ē arabīynan çālgīynan ūurliyallar çālgīynan ğarşıliyallardın işde bele yāni, işde şey gün yāni pazar günŭ gelin çıḥacāı gün şēdeller güvē diyeller onŭ āyırılar bi eve misāfirēdeller aḳrabāsı, aḳrabāsının yānda genşlerolur deliĝanlılar seymenner şey ävlenene ğadaḥ ikindine ğadaḥ gelin çıḥma zamānına ğadaḥ oturullaronun başında öynaşılar yiyēllerıçeller öndan sōna 5 gelini çıḥarırlar, gelin çıḥdıḥdan sōna güvēyi giydiriler älbīselerini paraları taḥarlar, ondan sōna güvēyi dolandırılar gēldiler mi o şeyolan yere aḳrabāsınınēvinde misāfir ğalıylar ya ördā deliĝanlılar toplanī, ävliler ona hāşgaş sāydırılarona ondan sōna eziyeTēdeller. bayrāı alılar ğaçallar onnara fisdıḥ şekeraldırılar filān yemēni çek dē işde bōle gidīy yāni. özel ğıyāfeti yoḥ. 10

MANİ BİLİR MİSİNİZ, ŞİİR YAZAR MİSİNİZ?

vallā çoḥ şirler oḥuyup yazıyaḥ da yāni hēç dōru dürüs āḳlımızda ğālmīy ne gibi bi şey sōlīcēmizi de bilemedim. ben şir yazarın, şir yazarın ābēmmar yanī antalya radyōsunda çıḥdı belki duymuşdursüz üsēyın çolaḥ diye düydüz mu bilmiyom, gēndiniḥ baya yāzdıı çoḥ şirleri var isdersen kēndi yāzdıım şeyden bi dene sōlīm de yalīz satılacaḥolursa parasını sizden isdiyerin. türkŭ falan mı sōlīm şōle kēndi şirolarah 15 sōlīm.

televizyon bize dēil zēngine
yüce tanrım düşürmedi dēngime
sabaḥolsun açacāḥsın sen yine
benim sözüüm çalışĝana dēildir 20
tembelleri biraraya cizdiler

tarlaları óvaları gēzdiler
 çalışın dedim de bana gēzdılar
 benim sözüm çalışgana dēildir
 āşık lütfi televizyon başına **25**
 hāyran oldum toprağına daşına
 dayanılmaz zehmeriniñ gışına
 benim sözüm çalışgana dēildir.

vallā dēerlenmīy yāni bīz de bürdan bi yere ulaşamiyağ işde bürda çökdük gāldı, vallā
 çoğ yazıyam da cāra gutusunun ūsdüne yazıyam cāra gutusundan ātıp gidiyem. vār **30**
 onun yāzdı yāni kitaba yāzdı da ya oğuyabilir, ben toplamadım yāni ben hepisini
 dāıtdım. dīnarda şeyde oturūy ē tērminaliñ alt yannı şū vārdı mīdi gā ... şey vārdır bi
 dağga şey var ya ē ūs geçit ūs geçidiñ yanında üst geçidiñ yanında hemen gāleri vārdır
 galeriniñ ārkasında. onun yānda gāleri vārdır gāleriniñ ārkasında.

ADI SOYADI	Ümmügülsüm Kılıçaslan
YAŞI	80
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Çürüklü

Metin numarası: I- 52

ESKİ DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

düğünneri mi eveli bizim davıl çalınıdı gına gidērdi ondan sōnaki āhşam oldu mu gızıñ zülüfū kesilidi, ondan sōnacime anası bacisi ālaşırdi, şindi bi şey yoħ āy yavrularım. ümmügülsüm kılıçaslan yaşım sēksen yol.. sālıhlıyım ay anam sālıhlı filan dē ilim de ihi sağ ol anam. hindi nē olacaħ hindikileri elece tāksiye biniveri hāydē ah olmeden aħ kefeni giyiiler gidiiler, evēlki gēlinner ata minērdi gızlar yēñgesine yapışırdı 5 davul ārdında çalınıdı. gēliniñ ākrabāları olan eviniñ öñünde oynuya oynuya oynuya āllı yeşilli gelin gidērdi. evēlki adamlar belēydi hindikileri ne olcaħ a yāvrum eveli adamlar bōleydi işde nēyi annadacaħ ay gızum. āladılma mı zülūf kesiyken oħşalırdı anası āliyar gızı āliyardı. āqlım mı var gı vallā benim unuduyam bacım gı.

ānası ānası gızıñ anası 10

ilkin anası da sōna silası

anam meni āħ gedikden āşırdı

tōzlu yola düşürdü

gızım gitsin diye āşlar bişirdi

yimem āşlarıña ālar ... 15

bēle diyēllērdi āliyārdı gız, hī bele āliyārdı anası āliyārdı. āqlım yoħ ay nenem āqlım dē bi zaman olsa annadırdım heç gāfam yoħ.

YENİ BİR TORUN OLACAĞI ZAMAN NELER YAPILIRDI?

nē olacaħ torun olūysa bi şīetmezdik yā bilmezdi K eveli biz hazırlıħ. dişlii çocuğ dōrū dişi çıldı mīydı bu zaman bülğur gāynadıllardı āvci āvci dāıdıllārdı āsgi adamlarıñ işi herkez gölundan gōpan mōncuħ, pāra atardı ele olurdu. şindi 20 dūñn olıy hindi āv davıl çaliy āvde dūñn olūy. āy nenem āqlım yoħ hindi şey

zamanım_olsa vallā hindi ğafam dā_ınıķ. diş_hedē mi? diş_hedē bulğur ğaynadırdıķ
 dā_ıdardıķ, ş_ındi yemek memek yapılmıy ş_ındi çerez_alınıy tōkülıy ğız gelin toplanıy
 oynaşılmiy hindi evēlki zaman başğā hindiki başğā ay nenem evelki işler iyıydi. evelki
 adamlar bū bir biriniñ yoluna āķlı giderdi yāylada hārmanı tōktük mü seniñ sapıñ **25**
 yıhılacaķ ona birkillērdin, bununķu çōķ olacaķ āķdarılacaķ buna birikillerdi,
 āsġi_adamlar nērdede hindi a yavrum? āsġi_adamlar bulunu mu? ş_ındikileri bi şey bilmıy
 hē dālga geçiverıyler_adamınan yā.

MANİ, TÜRKÜ, GELİN OKŞAMA SÖYLEYEBİLİR MİSİNİZ?

türkū aman yā rabbī, aman yāvrum yā sōlūcēm de āh ğī.
 yol_üsdüne yeşil sandıķ ğurayım **30**
 göñül yorulduķça nerde durayım
 ... uzāsıñ mērdifannar ğurayım
 yaħınısıñ_aç ğoynuñu gireyim
 yā ay nenem ş_ındi göñülüm çıyan_oldū_u bi sıra olsa her ş_ē derim hī.
 yarimiñ boyları sēlvi dal gibi **35**
 āzı şeker dudaķları bal gibi
 gelmez_olduñ bizim_eve āl gibi
 āslı nedir bizim köylü gelini.
 yā,
 durnam gökyüzünde ceylamadıñ mı **40**
 sesiñi duyannar ālamadı mı
 durnam dos köyüne ūramadıñ mı
 ūra da selama al benim_uçu.
 yā ay nenem çāl çalıylar daħa.

KINALARDA GELİNİ AĞLATAN KARANFİLİ SÖYLER MİSİNİZ?

amān neyi sōlīm men_onu edemiyem vallā dişim düşüy, āllaħ_allāh men edemiyem **45**
 diyen sen annamıñ dişim düşüy āzıma da yapamiyem işde bilıñ ya söylē. aman be vallā
 edemiyem lutfi öyle deme. allāh lūtfī!
 ğarafilim bōm bōm ğarafilim
 bōm bōm sināmā vūrdular dūğün

ayrılıḡ gūnnēri bôn_ayrılıḡ gūnnēri bôn **50**

yol ver yöl vēr yöl ver yolcum ...

ğarafilīm emir mīsīḡ ġarafilīm emir mīsīḡ

el_eylēsēm gelir mīsīḡ

ğarafilīm desde desde ġarafilīm

desde desde seni sārān_olan ālsīn. **55**

aman lutfi solū_um az.

ADI SOYADI	Haydar Efe
YAŞI	80
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Bağcılar (Hacıbeşirli)

Metin numarası: I- 53

NİÇİN HAPSE GİRDİNİZ? ASKERLİĞİ NERDE YAPTINIZ?

āzıma toķat vurdu duyduķ mu, āzıma toķadı vuruncā men de hemen dabancāyı sıyırdım.āh bi vurdum.āl. yā üç sene dörT.ay yātdım dōrt sene beş.āy dīnarda yātdım, iki buçuk sene de dalamandā, beş.ay da deñizlide yatdım. āsgerlī.ı şeyde ārzurumda ārzurum ġārs ġapı dōrt sene dōrt, āsgerden anlatsam burāya gelesiye ġadā yidī.ım dayāķ yidī.ım dayāķ, dōrt sene.āsgerlik yaptım vallāhi toķanmadī yedi sekiz sene de damda 5 yatdım toķanmadı baķ gözüm kör.ıldu. ... komutanıķ mī? kemāl izmirliydi ēle emme aramīynan bulunmīycaķ.

HAPSANEDE NE YAPTINIZ?

dalaman mūdūrū meni severdi bilīķ mi, ēle mūdūr çıķmāz, faķat burda dīnarda birisi dōdū beni ... ġoydū mūdūr, ordan mūlaya tāyin.ıldu bāķdımıdı ... buraya izine gel bāķdımıdı çocū.unu ... hemen ķāķdım bu, hemen beni ġörüncē cezā vērdi heç vallā 10 ġabētim yoķ,

DÜĞÜNÜNÜZÜ ANLATIR MISINIZ?

dü.ünümü mū? ālli de kırķ.āltıda ġēldim.āllide āvlēndim.

ADI SOYADI	Saadet Şanlı
YAŞI	78
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Bağcılar (Hacıbeşirli)

Metin numarası: I-. 54

DÜĞÜNLERDE NE TÜR YEMEKLER YAPARSINIZ?

sādet şanlı, yētmış yedi yētmış sēķız yaşındıyam yāvrum hah. āt yemēi biz kemīnen hāşliyarız, sālçīynān ōndan sōnā yānan onnan bibērnen gōzālcıKedeller bizim düünde onu yidiriler, bīr de hālva yaparız biz üç yemek yaparız düünde bāşğa bi şī yapmazlıh hī.

OĞLANLARINIZI EVLENDİRİRKEN NASIL KIZ İSTEDİNİZ?

evērdim, men ğız mīisdedim vārdıım yērlerden meni heç boş çevirmediler, vārdım 5 altı dene olaneverdim iki de ğız gēlinetdim heç vārdıım yavrum meni çevirmediler. nası becerikli bāķ bī ğoyun sātđım, bazara gōtūrdūm āmca ğarışmadī, sātđım ğoyunu getdim bizvele āır bāşlıh yatırdıh bāşlıı yatırdım gitdik ālbīse kēsdīķ, gētirdīķ ğına vurarız gēlne çālgı getirriz ōynıya ōynıya gēlni getirriz giyindirēvimize getirriz biz bōleıdiyek hepimiz. yaħıyāh dedim yā nası mı yaħıyah? gēlniōtutdurruh başına 10 āķrabālar birikir otutdurruh gēlne ğınīy yaħarıh anası bacısı āliyallar biz dē onnan tēf çalalları ... hani ālamaķıūē ēle edeller ğınīy vurarıS, ğınīy yīhiyarıS ondan sōna gider ālbīsesini keserīķ, yemēni tōkerīķ çālgı getirriķ. oħşama o gēlin gēldi mi oħşıyarıh gēlni biz, āķlıma mı gelīy yavrum.

EVDE BİR ÇOCUK OLACAĞI ZAMAN NE TÜR HAZIRLIKLAR YAPILIR?

biz heç bir hazırlıh yapmayız yavrum, bizim kōy yerinde hazırlıh bilmeyiz. dīşı çıhdı 15 mı dīşlik yaparıS, hısımāķrabā toplanīr, çerez tōkeriS, çocūı otudduruhtōrtaıyēre çocūh o āller sındı ğoyarıS ğalem ğoyarıS, sındı alırsa tērzi ğalemalırsa ōretmen olacaķ diyeriS, ondan sōna hısımāķrabā āltın taħan āltın taħar para taħan para taħar bu ğadaķ, çerez tōker yiyēriS dāılları işde bizim göllēmiz budur.

ESKİ ÇİFTÇİLİK ZOR MUYDU?

äsgiden mi? täruları biz bi yolurduğ bu ellerimizinen, hārman yerine getiridik, öküz 20 ğānisīynan tōkērdik düven sürērdik ōndan sōnā yabaālırdıđ hārmanı yığārdıđ, hārman savuruduğ etirafını süpürüdük, öküz ğānisīynan bunnarı çovalları ğoyar getiri eve yığārdıđ, gedērdik ēle ēle ēle dālarda bizim yāylamız var ōrda kıaldırıS hārmanı āşşekler sözüm yabana āşşek hāyvannarına yāymaları atārdıđ ārhasında alı gelidik, develer gelirdi yörükleri onnardan getiridik develerinen getiridik develerinen getiridik eveli 25 biz burāya bizimörneklerimizēveli bōlīydi işdē. hindiki ne var a yāvrum hindi heş getiriyeke yıhılıy, çođ ğolay yā biz nelēr çekdik būnnara diyem de bunnara mesel galīy būnnār bilmīyler hī.

ÇOCUKLARINIZA MASAL ANLATIR MISINI?

annadırdığ çoğannadırdığ benim anam ānnadırdı da benim āqlımdan çığdı benim āqlımda ğalsa, ahāqlımda olsa hēr zaman çocuğlara ānnadıyemēemme bōn āqlımda 30 yok ğā yāvrum. nīnni sōlemezdım hēç, būnnar ēlece. nīnniyi nasıl sōliyelim çalışıydığ sabāğadar ātmeKēet hāşğaş ez sođ uyusun diyerekden şeyiñ yāzmanıñucunā hāşğaş ... āzına verērdik çocuğ uyuyārdı bi de yōlma yolurduğ, gelir geçer ātmekēdērdik çörekēdērdik sabah ğinē ırgat tarlasına bēle gider yolurduğ ay yavrum, hindikiler bunnarı ne bilsin, hazıra ğonīy, ğēl ğızım ğēl bālım ğīz şu gelinōđşamīy filān bi sōle 35 ğēl. āccık bildikleriñden sōle bāhalım bāđ būnnar bizden şeyalmāya gelmişler. äsgileri sōlūynüz, ğēlināldīñı ālbīse kesip ğına vurdūuñu ondan ğēliniñ vardıuñ yērden ğız verdiklāriñı sōle būnnarı otur şorāya hah.

ADI SOYADI	Sabahattin Esendemir
YAŞI	66
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Gökçek

Metin numarası: II- 1

BURANIN İSMİ NERDEN GELİYOR?

gökçeKismini verilmiş, evet meselen daŞkıırınisimi esgiden göcölüK olmuş, meselâ daŞkıırı verilmiş. daŞkıırı bilmem tabî mânâsını bilmem de, ilkin ismi göcaoluk olarak duyardık. hē, meselâ demiş ki bir adliye bir şeye varıldi zaman işde göcölüKlu fatma bilmem kim, yani beyinin anlamı olmadıçun bunu örlâda bi tek. buyur, şimdi meselen esgiden ē şöle meselâ kızırölları, meselâ ayanölları, meselâ esgî şeyleri anlamları 5 bunu taşırmış. meselâ bir soyisimolarak çavuşölları, sülâleninismi bu meselâ hepsini hē tabî. meselâ bizim yürüKasılıyız biz, yürüKasılıyız bildimiz ğadar, tabî adanadan gelme duyardım ben dedelerimizden adanadan. hâlen bizde de meselâ şimdi ceritli mallesi deller bizim mallemize. cēritli, ceritli mallesi. tabî oz zaman göçebeliĝle gelmişler bizim dedemiz, dedemgilin amcaları, bobaları demişler yâ bura yerleşim 10 yapalım. o zaman dâ ollarda su varmış temellerini sinekden yatıramamışlar, ördâ kaçmışlar burâ gelmiş, ğonmuşlar. bu en son gelen bizim sülâle oluyō, ona da certli māllesi derler, yani bu şeyden zeytinlik tarafından gelen orlarda cerit vardır orda dōmuş. hē cert yaylası, ördan kâlkmış gelmişler, yani bir çukura certli mallesi derler dâ hâlen. o ora kōnmuş aslında adanadan gelme. 15

KIZ İSTEME VE DÜĞÜN ADETLERİNİZ NASILDIR?

şimdi bizde tabî, bizim zamānımızda büyükler giderler ğız bobasına. işde filânçeninöluna sizin ğızınıza tâlibiz, allahın emri peygamberin ğavliynen tâlibiz. ğabul olursa buyur varıdı var, daha yeniye gelesē, ya ben düün yapamadım, ben kaçırdım anladın mı? yalnız düünü olanlar varıdı yani. başlık daha şurda yirmi yimbeş sene. yâ şimdi şöleydi yani bîráz dedem mardı dedemin yanında ğalırdım, dedem de 20 mēfaT edince benim düünidicek bi ğudretim olmayınca nişanlıyıldım, kaçırdım. işde

tabî ôlelîle öldük. bizler meselâ benim olanı falan everîyken başlık varıdı, vardı var. şu andâ ė atmış beş, kırk bir ğardaşım, kırk bir yaşında, vardı var, ėvet var var. çiftçiydik, kendim bírâS zamanın bírâz avrupada ğaldım. yōdu yok ũ ókúzler vardı, ókúzlerle, beygir çiftinnen, beygir çiftçilik yapardık, desteyini tatar, arabalılar varıdı, onŭla 25 desteyi getiridik, tırpanna elimizle biçērdik, biçerdik. bōle geldi, daha esgilerden orağ denir, orālan yolunurdu, yolunan zamanda bildiklerim varıdı yani. bītđi o da bitdi, tırpan da bitđi, efendim sōğra bir, o da bitdi el tırpanları da bitdi, aşşōğarı tabî tabî bir, ay falan belki daha fazla yani, bir, ik, ay bunun mücādelesini yapardık. ė ondan sōra işde başlıklar kálkđı, başlıklar káğđı, başlıklar kálkđıđdan sōra şimdi isē bírez kıız, evi 30 tarafından takviyeyle kendinden tarafı takviyeyle dü, ünü yaparıs.

ADI SOYADI	Sultan Öz
YAŞI	74
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Gökçek

Metin numarası: II- 2

ESKİ DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

esgiden bôle dîl de heni hindi yeñi yeñi âdetler çıkdı, esgiden ē heni bitiyıllardı, nişan daķıyıllardı, bellik daķıyıllardı, düŭñŭediyıllardı. hē nişan ilkin nişanŭederis bellik daķarız da sōna nişanŭiderlerdi. hē ondan kēri hē gelinŭalıllar, geliŭedellerdī. hindi âdetler deĝiřdi, yā yā bōyŭkler dāmat görŭnmēyı, dāmat gitmēyıdı, hī öñce bōyŭkler gidiyıdı, hindi dāmatlan gidiyı, bōyŭkler gitmez dāmatlar gider. esgiden öñce bōyŭkler 5 giderdi. hē evlenince görŭdŭñ, şetmezdik bařĝa zaman, bi bayramda seyranda ayda bi de gelirse ôle görŭlerdi. hindi şetmezlik esgiden öylēydi. düŭñ üş günŭolurdu. cumādan başlardı, düŭñ cumādan başlardı, bi gŭn tırařŭolurdu, ertesi gŭn gelinŭinerdi ôleŭolurdu. hindi gine aynı gine cumādan başlar. hafta ĝınası olurdu, hafta ķınasında şeyŭoluyō, nişanŭoluyō, hē evine gidiliyo, bayraķ geliyō. yanda sādıřlarŭolurdu. 10

KÖY ODASI VAR MIYDI?

kōyŭodası yōŭudu yōdu hićŭolmadı, e ĝaz lambası vādı, ćöl lambası vādı onŭyılan. lambayla gidellerdi, ôle gecelē o ĝadā gezilmezdi, gidilmezdi herkezŭevinde ĝapanırdı, gitmezdi. gidēseñ de ĝaz lambasını da eliñe alır öyle gidēdiñ. yōŭudu, radya varıdı, ıradya diñlēdiĶŭonu.

DUA VE BEDDUALAR

hē, gōzŭñ körŭolsun, olmadan get dōmadan get, nerden dōduñ? sen dōmasaydıñ, 15 sēnden bıķdım, nēy seniñ derdiñ? dē bôle canalıcınıñ kökü, cēndemiñ öte.

BURADA YATIR, TÜRBE NE VARDIR?

yoğ yoğ hē hurda var, orda, çocuk yürüyemedi ādeş oldu mu? oña gider, orda geçiridik sôt-den geçiridik oraya yörüsün dē oña giderdik. yō esgiden vardı ordā, namaz ğıların, orda yemek yeriz, dahā şorda dā duruyō, duruyo ben gittim oraya geçen. orda çocuklar yörümedi mi? geç yörüdü mü? oraya geçiriz, ordan çapıt bāların, çocū eyi **20** olsun diye. aydaş derler, yürümedi mi? zayıflık, aydaş derler ben birini gôtürdüm orda şey vardır, ne var orda gómbe bişirttim, ordan elbisesini yıkadım geldim, hē çocā gómbenin içinden geçirirler çocuğ, eğer ğırılırsa ölecek derler, ğırılmazsa bi şī olmācağ derler. beniki ğırılmadı, beniki ğırılmadı bacımınğı ğırılmış, senden önce bi ğara yāz gelin geldī dēdi, onun çocūnun dēdi, gómbesi ğırıldı dēdi o çocuk telef olur dēdi, **25** benimki ğırılmadı. ya'a şeyde gúrdende, gúrdende öldü. benimki ecabıdı, ölmedi. onu bi çôüre gôtürdüm de orda gómbe bişirdim, şeyde evcilerde aş bişirttim. yuvarlağ ekmek yapıylar ya, ekmēn ortasını bôle delirlar, çocū iki ğadın dutup geçirilar içinden, eğer ğırılırsa bu çocuk telef olacağ, ğırılmazsa bi şī olmācağ.

ESKİ DÜĞÜN ÖNCESİNDE ODUNA GİDİLİR MİYDİ?

gidiliyodu, evelden oduna gidiliyodu, arabayna getirilerdi odunu yakmaya, yemek **30** bişirmeye. onnar içeri genşler gidērdi, arabası odununa gider, dāmadın arkadaşları giderdi, bayrakdarlar giderdi, oduna giderlerdi. bir afda önceden bir afda önce ekmē onu bi getiriler, ondan kēri bir afda sônunda da ekmēni yapıylar, ekmēk getiriyilar. bindim bindim, atla gelin oldum ben. çulumuz varıdı, yatāmız varıdı, dōşşēmiz varıdı, fazla bi çeyiz yōudu. sandığ varıdı, tāta sandığ, ceviz sandığ o vāğıt yōdu, ceviz **35** sandī yoğ, tāta sandığ olurdu. hindi ceviz sandī hindi de var, o vāğıt tāta sandığ varıdı. yún dōşşeK oluyodū, kilim kilim doğuma kilim. āyna varıdı, āyna hôle süslerlerdi çiçek şeklinde, onun iki tarafını süslerlerdi. eveli duvağ vardı, dovağ vardı, o bi çeşit poçuları, çekileri sallarlar duvāğdan hindi duvağ kağdı ğāri eveli duvağ varıdı, ben ata bindim, atdan gelin oldum.

ADI SOYADI	İbrahim SARAY
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Baraklı

Metin numarası: II- 3

BU KÖYDE DÜĞÜNLER NASIL OLUR?

bizim gençlimizde de ē pek nişannınınan gonusdurmazlardı, gonusamazdın. nişan dağardın biriki arkadaş götürüsün gomsu oraya, ē yalı yımırta götürülerdi, yalı yımırta ismi, yımırtanıniçine zētın yāniçinde zētın yāni ısıdırka yımırtiyi çağarla, bütün bütün bi şe yāni ğabını alısın bi şī, ondan götürülēdi, datlı götürülēdi. gızıevine götürü olanıevı, sözalıdıkdan kēri. ondan kēri nişanlanırsın, yüzük dağarlā ğıza, onnā da saña 5 dağarla. o zaman yüzüklē şeydendi hem yā, nē gümüş gibi bi şey altın yoıdu yāni, ondan dağallādı. ondan kēri nişanı dağmışıoluyosun yāni. ondan kēri düüne başlāsın. tabi olanıevı hazırlanır, yemēni hazırlā, gızıevı hazırlā gızıevine bi ğurbanlık götürüsün, boynuna bi ğırmızı poşu bālāsın davıl çala çala. çalgı diyelim oña şindi o zaman biz davıl diyōduk. hā ora götürüsün onu ğorsun, ōrdan geri gelirsın, onna kına yaparlā, 10 kına gecesı günü, gençlē toplanır, onunarkadaşları toplanır, hani āşamınan ellēne kına yağarlā bi ğoca ğarı, bi poşu örtellerüsdüne ğırmızı. o ğırmızı poşuyu açarlā. dāmat gitmez, dāmatēvde oturu, düünde maşala lāzım. düün başlamadanıevı burdan biriki araba gider dādan ğara dā deriz bizıordan çalı çalarız, ğazarlā gelirlē bayrak tağarlā arabıya, olanıevine dōkerle maşala yağarlā. işde düünıoluyō ğāyi yāni bi 15 günıevı oluyo. düünde oluyo ğā maşala yağarlā orda çalgı çalā, gençlerıoynar etırafında onun. arkadaşlar oynar, ondan kēri sabahıolur, herkez dağılır vakıt geçince, arabalā ğoşulur beygirıarabası, köyü dolanırlā.

ATLARIN KOŞUM TAKIMI NELERDEN MEYDANA GELİR?

arabıya ğoşunca oğ ğayışı oluyo iki dene öñünde oğ ğayışı. arabanın oğu var ya, orda iki dene oğıolur, ondan kēri hamut hamıt deriz biz, dōrt de yan ğayışııolur, ondan kēri 20 beygire başlık nē yanna asılırsañ o yanna idāre iderdi hayvanı. onnar yem torbaları

arabada olurdu. ğıra gidēkene, çivte filān gidēkene götürülē yem torbasını. hangi birini anladın? geline ènmē götürülē arabalā ğoşulur, gidēdik. dāmat gitmiyo da hindi dāmat evde ğalıyo.

BU KÖYÜN ADI NEREDEN GELİYOR?

antep baraklıdan gelme, baraklıdan gelme, burası yedi parçiymiş, ben internetden **25** benim_olan tırafık polisi o aradırmış hēr tarafı yedi yerdemiş de eşgişerde varımış birisi, ötekinneri baK_aklıma gelmiyo, yedi yerdemiş burası bizim türkiyede yedi yerde barak köyü varımış, başğa yok yāni. esgişerde varımış bi tāne, birisi de antebin şeyşindemiş, o bilgisayara aldırmiş da ènternetden almış o dēvidi başa. bunnā bi obīymış yāni annayabildiñ mi? bi sülāle ē bōle göçebe gibī ordan_ora göçēkene bunnā şeye **30** ğonuyollā bu çärkeze, bu su olan yere ğonuyola. develeri sinek yir dēye buraya ğonuyollā, bu yeni köy burası esgi kō_e ğonuyolā yāni depremde bura çıkdık biz de. buraya ğonuyolā orda biraz devecilik yapmışlā. hatdā şeyden ısbartadan filān develē gelirdi, çivril tarafından şey götürülēdi somak balamıt ğılī var ya onun ğabını götürülēdi burdan. orda derilere ğullanırlāmış_onu. ibirām_emmim vādı benim damı vardı büyük **35** bunun dedesi_olur onun dama bālarlādı deveyi yüksekd_onun damı. yok başğa bi adı yok, barak dē_il de baraklı köyü ōrdan ayrılma. esgiden_işde onnā yapıyollāmış, varımış develeri.

ADI SOYADI	Ayşe KARATOPÇU
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Baraklı

Metin numarası: II- 4

BU KÖYDE DÜĞÜNLER NASIL OLUR?

eyi yavrım da kına gecesi oluyo tâbi gızı oşarlâ. hasminallah ben gız yavrucūm!

çâtdılâ gâzan daşını

vurdulâ düğün aşını

şen evimiz şen

o da ... şen. 5

varen giden eviñizden

gurtulen diliñizden

yeşil başlı ördeK olsam

su da işmen gölünüzden

başğa bilmiyon yavrım, başğa bilmiyon yavrım. māniyi bilen unuttuğ gitdik yavrum, 10
hacı dayıñ çok biliyo. ala kezban yingēñ çok bili, hurda bizim göca vādır esgilēden bek
çok bilīo, şurda şurda hemen şū. bi sōledim ama ben bilmiyom dē. bildimi dē unuttum
gā şindi. çok biliyōdum emmē bildimi de unuttum a yedi çocuk bōtdüm yim beş otuz
torun.

gide gide yoruldum 15

ben seniñ boyuğa vuruldum

bağ benim şu hālime

seniñ uçu bōl oldum.

tamam benim.

YEMEKLERİNİZDEN NELER VARDIR?

e yemeğlerimiz her türlü yemek vuruyoz, yavrım ben heş dūüne bile gitmen, bunu 20
amcaya soruğ. yok canīm da benim dedim ben bek dūüne mūne gitmen kēndi evimde

bu gidē dāvetlere buña soruñ. ben deyivedim ya bunu bizim ğına gecesinde bunu ğız_ōşarlā, tefi çalarlā işde bunu ederlē bunu bi.

ÇOCUKLUĞUNUZDA EV ZİYARETLERİ OLUR MUYDU?

yaşama mīz canīm tabī yāvrum iyi dē mum_olūsa mum yakādık, mum_olmassa da bi hā. ē yok bi şe yok, giderlē gideriz, ben oyun da oynamadım öyunnarı bilmiyon. hah 25 kör_ebelē oynar gözünü sararlā, onu ben ben bilemiyon tosun_ölum. hah hah hah, hasminallah! ğız yavrım iki daşı biri birine ğorlā onuñ_üsdü ğatarlā, çekerlē bulgur çekerlē üş dört yere bōle yapışırlā. yāv ğızım ölum altı yēdi ğişi gelirlē, bulgur daşını ğōrla birimiS dönderi birimiz içine ğatā, birimiS dönderi birimiz içine ğatā işde bu. içine ğatıyolā ğā ya, onu elēsın bi dā ğatāsın işde bu. başga bi şī yapılmıyo ölum o 30 nēpılcek? çekiyon eliyon tekrar bi dā ğatıyon, bi dā eliyon neyse irmi o şeysi olu altı olu üsdü olu, eyi ğā tamam fazla şētmen.

YENİ BEBEK OLDUĞUNDA NE YAPARSINIZ?

e çocuk görmē gelirle, bi çanağ pelte ederlē meselā, görmē gelirle işde, başga nēdcekler ki? bi şiler hediye getirlē giyimlik götürülē. oña dişlik ğaynadırla bi bulguru ğaynadırlā tabaqları ğuyarla dağıdırlā her yere, hī hī evlere ğuyarla dağıdırlā tabağda. eş dosta 35 verile herkez giyim giyicek paradır para veren para altın dağan altın dağa herkez aS çok hediyesini veri.

ADI SOYADI	Şerafettin Üresin
YAŞI	72
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Madenler

Metin numarası: II- 5

BU KÖYÜN KURULUŞU HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

biz yürüñz baķ deve devecilile atalarımız devecilile ũrařan gŃçer, gelip gŃçerimiřimiř. hŃkŃmet bunnara demiř ki iskāñedecēz sizi dē burā dē, ũcŃcŃzŃüşde burā iskāñediyi. řurda ģarācılı köyü var, hurda ģarācılı köyü var řurada da evciler köyü var. bŃrda ekinneriñiçine bunu iskāñetdiriyler yedi çadır, develerinnen bārābār burayā yedi çadır ... ģarācılılar buranıñarasına bizi buraya oturtdurıylar iskāñediy. dā eveli řurda buñar 5 dē bi řē var yāni mādenler buñarı dē su ķaynā var, oranıñŃzerine oturmuřumuř oraya oturmuřlarımiř, tabi ģarācılı köyü demiř ki bunnarı demiř hurda bi ā var řeyde sŃzŃ geçen bi ā var aķğoyunlu dē bi köy var oña demiřler ki ā řunnarı ver altın vermiřler accıķ onnara hediye řey pılıçģa gibi bi řiler vermiřler. orā, burā köprü tařını indirivi demiřler bunnarı, yāni bi řēy veriyler yāni pay veriyler para. pılıçģa derler bizde yāni. 10 orayā indirmiřler bizi buraya iskāñetmiřler hē yedi çadır. yārisını bu gŃřmŃř getmiř gine bizim köyüñorda aydınıñ bi köyüne getmiřlerorda gelmiřler yarısı da aydın dē añarlar buraya bizim köyüñ soñradan gelmiřler aydınnnı derler. ũcŃcŃzŃüşde iskāñetmiřler bizi iřde buraya bu köyde.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

dŃñŃnŃmŃzŃiřde baya bildirñ davılla zurnāyla ũç gŃñ dŃñŃnŃmŃzŃolur. cumā gŃñden 15 bařlar esgi ādet yürüñādeti esgiden bēygire bindiridik gelini řindi taksiye bindiriyiz. āsgi dŃñŃnnerŃiřde beygire bindiridik. çalı getiridik biz çalı derdik odun, bizim burlarda odun fazla olmaz da pīnarodunnarı varıdı, arabalarına getiridik hurā yıķardıķ mařala yaķardıķ, mařala yaķardıķ onnar herkezorda řeyinde řenlīni yapardı. o zamannar da yāni esgi zamannarda Ńlēydi řindi soñradan eletdirik çıķdı. adamēletdirī ulāverī 20 burdan. ē gider, hā āsgiden beklerdi yāni, yā āsgiden ilk çālarda bŃle odunna mařala

yağdıımız. tamam ben gelin_almā getdim kendim de bunnarın yerlerini ... getirdim de
soğura oldu bu ya. meselā biz yāni niyāzi ağamın mēmediñ geliniñ fadimayı getirikene
bēygire bindirdik dāmaT_evde. dam başının üzerine çıkardık dāmādı, dam başına
çıkardık buraya, gelin buraya hōle geldi mi? üsdüne çerez_atardık, su dökerdik dāmat **25**
burda beklerdi, soğura dāmadi bi de yāni bu köyün gençleri varıdı, alır ğaçarlardı
āsgiden. yāni bī şiler hē onu ğurtamā gederdik filan, ē işde dāmat ğaçırma. dāmadi alır
gederlerdi sādıcı ğurtardı yāni, tabi tabi ğurtarı demek bedava mı ğurtarı nāpcēñ? sādıc
belinden_öder, belinden_öder. sāhib_olmak sādıcın göreviydi o zamannarı, şimdi ôle
dē_ıl şimdi taksiyle varı bizim_āsgiden gelini çıkarıkana ğapı dutallar şimdi var mıdır **30**
bilmen? yāni ğapıyı açimezler bī bedel_ödemeK_üçün üç beş ğuruş para aldırmaK_üçün.
hē o sandık_oturma_çin soğuraķı şey_onnar. hē bunnar hani ğapıyı dutdular_açarlar, kaş
para? işde beş lira on lira neyse verilir, ğapıyı açarlar. gelini girer ğayın bobası, ğayın
bobası olacaķ ğayn_anası olacaķ girerler_içeri. bi hoca allāh_ekber allāh_ekber çıkarlar,
ata bindiriS āsgiden. davıl_öñünde bayraķdar, ğoca bi bayraķdar bōle hindiki gibi **35**
bayraķ dē_ıl, çalıdan zōr uzun iki metire üş metire uzunluķda bi āç şey odun,
odunun_üsdüne yāni bayrāmızı kendi bayraķ cizeriz, dutarız dāvıl_arkasında ğabiri
gezdiri geliriz evele bi. neden bilin ben yā nē? hē ôle bi şī işde yāni. ğabiri dolaşdırı
getiriz, bizde çok silāh_atılır yāni silah dabanca çoK_atılır. şimdi bizde bi dū_ün_olsun
hindi geliniñ dāmadiñ yāni harcadı para ğadar ... **40**

ÇOCUKLUĞUNUZDA DİNLEDİĞİNİZ MASAL VEYA HİKAYE NELER VAR?

bizde ôle bi şē yok dā yeni yetişmeler hiķāyeyi bile bilmezler. annatma mı canım
annatma mı? şimdi ğatırın birisi giderimiş hōle canavar öñüne geşmiş bunun, baķmış
görmüş dutmuş bunu yēcek, ğatırı yēcek. ğatır düşünmüş nēdeceñ? demiş, nēden? ğatır
demiş yā demiş son neceP_olsa sen yēceksiñ soñ bi isdē_im var benim demiş neyi? şu
benim demiş arķa ayā_ımın nallarının kaçı düşdü çivisi kaçı düşmedi bi baķıvı **45**
demiş. tam arķaya geçincek ağzına bi dēpme çayırē ağzının çeñesini ğırıy ğurduñ,
düşünmüş hah bilmem nesini_etdīm demiş sende heç akıl yok mu? demiş bulduñ bi
ğatır ye saña hatır hatır demiş. nīnēceñ sen_eliñ ayā_ındāķı dört nalı beş nalı demiş.
kendi kendine hayıflanı yāni. gine canavar bōle oturmuş şeyin öñüne geçerimiş_ordan
geçerimiş geçi, köprünün_altına sijnmiş şōlemesine, geçi başlamış gelikene ben bunu **50**

bi  or uden demi  canavarı, tam oraya gelike d h d vriy amma  eyi  g t nden
dumana da   ey p slik  ı ıy. accıK ileri gedince y  beni bu  or udan kim demi  bi
ba  yn d , gerisin geri d nm   ba mı ımı , h  ke i h , dutmu  bunun bu ense
k k nden canavar sen beni nasıl  or udursun d  dutunca , len ben sa a  a  etdim  a a
derimi . len  a a bo una benz  mi bu her yer bo  oldu. **55**

ADI SOYADI	Musa Çelik
YAŞI	72
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Sütlaç

Metin numarası: II- 6

DÜĞÜNLERDE NE TÜR YEMEKLER YAPARSINIZ?

esgî düñnnēde bizim baya ben normal meselā ğızısdemiye gedē ikiñüş ğişi ğızısdemiye gedē. ğız bitdiñi zaman ağız dadı deye bi tatlı yinir, ama bir kaş ay gēşdikden sōra düññhazırlıñı olur. normal meselā äsgiden meşur bizim buranın çālgıcısı çivrilden gelirdi, çivril çālgıları gelirdi. kılarnet, o bññlñ, iki dene ğılarnet bi bññlñolurdu davul tırāmpet e gecē sefāsında da sāz, cñmbüş o zuman cñmbüş 5 meşurdu zāten, ō bayā alimiyyumdan yapılmış ğalıñ sesli bi çālgıydı bu, vār bu çēvreniñ düññnerini bütünñonnā yapādı zāten çivrilile, hatdā cñmbüşü çalan bizim kendi kōlümüzdü hacıñusda dē biri vardın o çalādı.

MESLEĞİNİZ NEYDİ?

ben demir yolu çavuşıydum, burdan demiryollarından emekliñoldum yol çavuşıydum, otuz beş yıl çalıştım, tāmirat tāmirat. meselā benim māyetimde yedi sekizñişi var o 10 ōle bi pompalı vagunetleri vādır, onnan sabāleyin yedi çıkāsıñ hañgi kilōmetīrede iş vēdilēse ōrda oñi aқşamñüsdü beşe ğadā yapāsıñ, aқşamñüsdü gerisin geri geliñsiñ eviñe.

KÖYÜNÜZ YÖRÜK MÜ?

yā bizde yörük dñıl, ama bilmiyom āslı belki yörükdür de ama ilērden bēri meselā bizim kōmüzde ōle bi şey yörük adı yok, yā āslında burada meselā geçici bi yedi 15 sekiz hñēýmiş, içsinlē getir, aslında yedi sekiz. hāyır ora evci evciler diye evcilē yapmışlā derle, buriya beşñaltı yörük dutmuş gine deñonnā āslında yörükmiş, ğēlmişle buriya yerleşmişle bizim, esas köyümüz şū yuқarda iki kilōmetre yuқarda deriniñiçindeydin, orıya yerleşmişler işde ondan sōna dayıñolu halañolu, yok su yok

canım äsgiden mālclılık meşurumuş da şurda ilerde ümük vardır ümük onun dibinde **20** yēdi dene kıyu varımış her hāneniñ bi kıyusu varımış su kıyusu malı orıya gelirmiş, ōrdan sulanırmış äsgiden ōrda arāzi yok zāten hep merā her taraf ōrda sularmış adam merāya, bu yanda da dumana ğadā giderimiş zātan aşşaya ōrda da bi büyük ğoca arık diye arık geçiyomuş, heh hayvannā ordan sulanıyomuş ekseri köyün ğuruluşu bölmiş. şimdi buranın buranın esas adı burda bi ihtiyar āa adam vārmış, yāni äsgi **25** yetişmişlēden. burıya asgeri birliklē geliyo, asgeri birliklē gelince adamlar atlarına yem, kendilerine asgerlere yēceKısdıyollar, adam siz diyō oturuñ atlānızı bālañ, ocāa bi siyah yānmiş bi tēncere içine būydeyden yapılmış āyran, süt ve yā guyuyoıçine ondan çōrba bişiriyo, yā başlarındaki kıumandan kımutan geliyo yāv diyo bu kime yetcek diyo yā amca, sen oturolum bi orıya otur sen oturuñ diyo, amā yemēi veriyō yemēi **30** bitiremiyollā hālā o tencere dolu yemek hālā duruyomuş, eviñ köşesinde de azıcık bi ārpa varımış dört beş dolu atlara bütün yīgiıdiyollā ārpa gene bitmiyo o vaqıt. başındaki kıomutan diyo, amca bu kōñadı bu yemēiñ adı ne diyo, sütlaş sütli aç aş, ôlise bu kōñadı sütlaş olsun diyo ōrdan yāni bu isimi alıyo. amma iki yüz senelik amma üçcüz senelik bilmiyoz. işde dediim gibi aşşāyoqarı ikiüz seneüccüz sene **35** tārini bilmem tabi de yāni äsgi en äsgi kō būrda başmaqcı, şōrda ğümüşsu va orası homa burlā esgi kō. baraklı filan soñura baraklı, bosdancı, yōrgalar hē ōrda orda şūrda, heh ufağ bi kōğorası, türk orası yörük aslı yörük hağğadan yörük. dēil dēil onnā vallā bilmem şindī aslı mucan mıdır sarıgeçili midir ğarageçili midir bilmiyon.

ADI SOYADI	Fedima Sordak
YAŞI	82
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Sütlaç

Metin numarası: II- 7

BULGUR KAYNATIYORSUNUZ, BUNU NASIL PİLAVLIK YAPACAKSINIZ?

dēmene vēcēz, bŭlgur_ētcēz, savırcēz, çālķēcēz yēcēz bulğur pilavı bişirecēz dēcēz. hah hah yavrŭm fedima sōrdağ hā e ġāri bilmèyon hesaP_ediñ, hē cumhūriyetinen yaşıdımışın ben yavrum, hatırlamáyon yavrum hatırlamáyon, yiñ baķām baķ bulğurlā teze dā bi āzıñıza_atıñ hıh.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

ŭş gün, ŭş gün dŭ_ün_ēdēdik bōn nişan daķādıķ, yarına yimekli_ēdēdik bir güne gelin 5 götŭrdük. e gece ķına yapıldı, yavrim ķınıy ġararla, ġızı ōşarla, eline ķınıy yaķarla yatırıla. e ben aķlım_ermiyo onu bilmiyon yavrum, yavrum_onu bilmiyom ben. kēşgek yapādıķ, fasille yimeġi yapādıķ, çōrba yapādıķ işde. ē buydiy, bu buydiylere dövŭlŭ, buydiyi dövē dibeklē vardı, soķulā vardı bōle ķaldıra ķaldıra iki yerden vurarlādı, hāyi iki_īsan dövēdik onu geddeden savırılādı, ıslarlādı āşamdan sabāla vurulādı, 10 āşamacıķ ōlene ġadā yemek olŭdu, sāde yemeġi sāde yā ġavurulādı, bōle ġorlādı, bōliydi yavrum. esgiden hindī ufaķ yemek bişiriyollā ġā, e ben aķlım_ermiyo diyon ya, ben dŭ_ünnere gitmiyon da ġörmüyon da. hamuru ākmek yaparız, yuķa yapādıķ. hayı biz_ōle çōreġ_etmeyiz, biz yuķa yaparız. tāta senitlēmiz vādır, sacımız vādır, ākmekleri ġoruz bōle yazarız bōle ufŭrīynan, unnan saca_atarız biri bişiri, oķlā bōle oķlaynan 15 açarız bōle ġor da bi saca bōle_atarız, o da bişiri orıya atar, bōle yıġılırla bōle yıġarla, on om_bir_ay filān om_beş bile yırle ha biz_ōle. sularız hōle su seperiz ōnda bi dōrt kōşe dōreriz, bi hat tēnciriye ġoruz, ōrdan alı_alı yēriz ha bōle. tencire tencire sen tencire duymadıñ mı? hāh hah bōyŭk bōyŭk baya bōyŭk. valla erinmeyen_olusa yapā yērdi, pēniri bol_olan_olusā yapā yērdi ıspanānan, e ōlmiyan ġuru ġurŭ yērdi nēdem hindī 20 faķirlik varıdı_eveli. hindi zēngin millet hindi zēngin āsgiden faķirlīdi āsgiden ġaribidi

millet ğurucağekmînen yōlma yolādık tarlalāda orānan bōle yolādık, bōle yolādık. desde desde yıġādık çînimize alır, bōle gümülğedēdik teker gibi, işde buydiylēden buydiyleri bōle çeviridik şu iliyen gibi, o hanı ğocuman ondan keri arabıya sararlar sararlar gelillēdi. 25

DİNAR DEPREMİ ETKİLEDİ Mİ BURAYI?

hē hura dōrt gözğevidi hura ğadā evidi bura, ben beş sāt topraĝığaltında ğaldımğanam ôlmedim. hē bellēmğacıdī toĝdurlara gitdimğizimire ôlum duruyodu izmir ôlum subayıdı. onun yanna toĝtora gitdim ôrda iyi ôldum ğēldim. anām çoĝğoldu bōle hoplatdı göĝü yeri. yavrum hunuĝğüsdüne otu ha, yavrum bōle ğôrdük biz bu depremlē bura gelince ôldu. kōlede hēş ğôrmedīydik bura geliceğôldu, bura ğadā avlīydı burlā 30 damıdī, samanlīğıdī, ôküz damīydī buriya ĝā depremde äv yapırdıĝık malımız filân yoĝ yavrum bi canım vā, bi canım vā. vēmesin yavrum dovāğediveĝ de ele düşmeden ôlen. ē iyi dīlin yavrum dizlēm yörümüyo. dizlēmğarı arı vā arı. eh ne diyem hindi açıĝ ğaldık çīlbak ğaldık sōğuĝdanğôlduĝ, nēdem şükür bu ğünümüze şükür. eh nēdem yavrum bū işde. 35

ADI SOYADI	Naim Duman
YAŞI	62
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Duman

Metin numarası: II- 8

KÖYÜNÜZ HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

yaş atmışıki hē kırk dört benim ama iki yaş küçük dōru atmış yaşında atmışıki kırkıaltı dōumlu atmışıki. türk köyü ābim bura yörükce bi şe çalmıyo yāni. farklı sādece konuşma tārzında, bizde yörük şeyi yoğdur yāni, ôle bi konuşma ānında filān değışiklīimiz yoğdur çevre köylere göre. yāni değışiklik yoğdur ôzbe öz bugün şehir yerinden dut da gel bir kişi konuşması aşşā yoğarı birdir yāni. şāirdir de bu. 5

KÖY ODASI VAR MIYDI, ORADA NE YAPARDINIZ?

ileride zamannārda ôlmuş, şindi qahveleriğ olmadıı zamannārda bu ôlmuş. oriyā muħalle toplanır, bu muħallenin ē eşraflāndan diyelim ġāri, büyüklerinden ōrda oturup yūsükōynamağ, ōndan kēndi aralānda dīnī sohbetler yapmağ. meselā tabī o zuman biz çocukluk tabī biz pek o durumu bilmiyoz da, yalnız toplanırladı dīnī konulādan konuşurladı, sūreleri ôretmek, tabī peygamberimiziğ veyahut günahı sevabı nè 10 oldūunu bunnarı ôretmek hē bunnarı konuşurladı.

ADI SOYADI	Selami Sezer
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Duman

Metin numarası: II- 9

BU KÖYÜN ESKİ ADI DA MI DUMAN? BU İSİM NEREDEN GELİYOR?

duman buriya üçhâne gönmuşlar şoriya depönuḡoldūu yere hē. oriya ḡonuncā ē şorda yeşilhüyük vādır, hüyüḡe çıkmışlā ördakıadamlā bizden dāhaḡevelimiş heralda şō duman tüten yer nere diyoḡā, duman adı duman ḡalıyo. ada adadan etirafı sazlıḡımış hura yumruḡoldūuna buriya ḡonmuş atalāmız işde duman.

ESKİ DÜĞÜNLER NASIL OLURDU?

dört gün bēş gün düḡünḡoludu äsgiden, äsgiden dā pērşembe gün perşembe gün 5 ḡızḡisdemeden dā nası ḡızḡisdemek, yāni yaşıḡā gider yaşıḡlar gider. varılar selāmaleykim aleykimselam biz niye ḡeldik? e gelene niye ḡeldiḡiz denir mi canım, hoş ḡeldiḡiz safā ḡeldiḡiz allāhıḡemri peyḡamberiḡ ḡāvli siziḡ ḡızı bizimḡolana isdemeye ḡeldik. ē eḡer mākülüse tamam der danişcē yer varısa biz bi eşimize dosdumuza danişalım diyelim, ondan sōra ḡararımızı veririz, vēcēse vēcek vērmicēse vēmicekdir 10 yāni hā tabī.

DÜĞÜN KINASINI ERKEN GEÇTİK NELER VARDI?

ḡınıyi äsgiden ḡadınnar çeker ärkekler çekmez, amma ilāhilēden mānilēden şōle çeksem ilāhilēden mānilēden sōleriz şu çayımızı yudumlıyalım. aḡa dönerli sandelleye oturmuş bōle biz de ḡızḡisdemeye gitdik, alamescide gitdik ḡızḡisdemēye vādık veliḡaḡa dönerli sandellelereḡoturūy şāk şākḡelinde gümüş takım yāndanḡoturmuş selāmaleykim 15 aleykimselām buyuruḡ, yāv veliḡaḡa biz niye geldik yā, e gelene niye ḡeldiḡiz deni mi, hoş ḡeldiḡiz safā ḡeldiḡiz, allāhıḡāmri peyḡamberin ḡāvli sēniḡ ḡızı bizimḡolana isdemeye ḡeldik, bükḡü belli bi adamıḡ ḡızı yāni yāşlı, vēh dedi ülen davul bile dēḡḡi dēḡḡine vurulur dedi verebilcēḡ mi yüz biḡ lira başḡlık dedi o ḡünüḡ parası çok para,

veremem, āa bēn faķirin dedi. veremeSseŋ dedi git bāşġa nāsibiŋi bāşġa yērden, ara **20**
dedi, davul bile dēŋgi dēŋgine vurulurdu dedi. ātme āam šu ġızına ōlan biribirine
yāŋın ātme dutma dedise de veli, āġa dīŋlemedi, gelividi, araba hemen ōrda o
maşalanıŋ yānda arabıya ātdı ġızı āldı gitdi. o dönerli sandelle bükürünü, eline gēşdi
daķınmış her şe hindi, o döner sandelleye oturdū, tütüddürüy şāk şāk çekiyi, dūŋūr šu işi
hālledelim, nē, işini hālletcēŋ, bēn saŋa çok yalvardım, accıķ da sen baŋa yalvar **25**
tütüddürüy bōle ġız gitdi, bēn demedim mi ġızına, ōlan biribirine yāŋın, ātme šu iki
gēnciŋ, arasını bōzmıyalım diye, āldı ġāşdı ġızı yālvarıyo bi yol da veli, āġa ġā, dūŋūr
šu, işi hālledelim diye, bēn saŋa çok yalvardım āccıķ da sen baŋa yalvar dīy, āsgiden
bōle şennikler varıdı.

ADI SOYADI	Dudu Bayazıt
YAŞI	75
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yüksel (Cerit)

Metin numarası: II- 10

BU KÖYÜN İSMİ ŞİMDİ NİYE DEĞİŞTİ?

sütleşden gelmeyin ben yāvrum, āsgi dūūnnē heni bildīñiz hindiki öldü, āsi ūş gün hē e oynarlādı ekmek yerlērdi ne olur dūūnde başğa neölcaķ bi şī olmuyo işde. e yaķarız e ğına yaķarlār ondan kērice davıl çalılar, oynarlar, gülüller başğa bi şē neölcaķ dūūnde āsi. āladırık tēf çalılar,ōynadırlar, āladırılar. e işde āliye gelin başğa bi şe bilmiyoz nē diyelim, e tef çalıyollar aha türkū çekiyolar ālıyo, da. e ne bilim 5 yāvrum ben, unuttum gitdim dē kaş sene, oldu. hē unuttum gitdi. geliller e hōrdan ğonşulā geliyollar çāy bişiriler yemek ğōllar eyisi ôle geçer gēder.

EVDE BİR BEBEK OLCAĞI ZAMAN BİR HAZIRLIK YAPILIR MI?

e gēlir allahın, iznīyle, yapmazlā mı yaparlar e ālbīse alırlar, öte beri alılar hora yığarlar şēderler. örürler pati, örürler çora, örürler ondan kēricēzim ālbīse, alırlar hora ğōrlār, e gene yaparlar, onu ōrdan, hindi yaparlar gene. gēlmez mi hayırlı, olsun dērlār 10 mubāre, olsun dērlār ondan kēricēzim şēderlār nēderler neölur başğa bi şī, olmaz. yapılır ē unuttum getdim bire yāvrum yapılma mı, e çocuk görmeye gelincē yemek ğōrlār, çay bişirirlār o oturlār ne, dcekler başğa bi şey, etmezler. e çocuk ğörümūçün her ne alırsa allah ne verdīse onu alırlar getirirler ğōrlar horāya.

ESKİ ÇİFTÇİLİK ZOR MUYDU?

eyi āsgiden zor, olma mı, nasıl zorluklar olacak, arabıyı dolduruyoduķ bi de 15 çocuk, oluyodu sālıncaķ ğuruyoduķ ākmek vuruyoduķ su ğōyoduķ. hē e ora ğötürüyoduķ arabanın, ardına sallangaç yapıyoduķ, onun āzına bī āmzik veriyoduķ. hē gül, ali dellerdi, e işde gül, ali bōle oraya būdaydan araba fī moturu çıkardılar öküzü ğōşduķ gitdik çapıya, pāncar çapaladıķ, ārdımızda da iki dene çocuk var biri de

ğucāmızda. āldık gitdik tārlaya ğoduğ. çapıya dūrduğ çapalarken çapalarken benim **20** çocuk tarlanıñıçine düşük, arabanıñıardına sallanıyқан düşük yere biz hôle dē oh ileri dōru gitdik, döndük baқdıқ çocuk sallangáçden düşmüş, e çocuk sallangáçden düşünce biz ğoşduğ vādıқ çocuñıāzına topraқ doluқ, āldık, āzını yüzünü yúdúğ āsi gene yatırdık tarlıya gene çapıya bāşladıқ, hē e tabī zoru da ya hindi ne var hindi moturunan gedīyler moturunan gelinīy. zor bōtdük, e tābī o zàman hindiki gibī makine filán mi varıdı, **25** hōra bi ğazan ğōyodum tulumbanıñ başına ōrda yīķīyodum. yunaқ deniyodu yunaқ gazanı hōrıya ğōrsuñ ğazanda suıılırsa hordanıalırıñ suyu ötekinner.

ADI SOYADI	Yusuf Ünal
YAŞI	65
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Kabaklı

Metin numarası: II- 11

BU KÖYÜN İSMİ NERDEN GELİYOR?

vāllā āsgiden bōle bizim, āsgiden bōle bizim āqlımız ārdı ereli ğabaqlı diyıllar yāni, yāni āsgiden yāni gelme bura. eğer ôle bî şey dūymadım şindi yāni nērden gēldi nerdēydin yāni duydūumuza göre atalarımızdan deliler ırkından o yandan bi yērden gōşmüşmüşler, bura yoķarı gēlmişler, ōrda seherberlik olmuş, seherberlikden sōna dağılmış yāni. sōnadan buraya isgān olmuş, seher şey yonan hārbinden sōna buraya 5 isgān olmuş işde ğabaqlı āsgiden. yörük ākseri mucandır yāni.

ESKİ DÜĞÜN ADETLERİNİZ NASILDIR?

āsgiden işde āynı dūün gelenekleri ôle oluyodu hīndi tabī īncēldi. hē ūç gün, yā ben nasıl dēm e ğız mız görmeyiz āsgiden, yalnız gōrmezdik yāni. hē ana boba gider fīlançının ğızı varımış dēonu giderler āllāhın emriyle isderler ōlan ğızı gōrmez, gōrmez. e nāpicān āsgiden ne yapıcādın bi yataķ, bi yorgan bi bōle bi şe. hēcelik 10 hēcelik yatar, hēcelik yatar bi ağız dadı verilir hē minder, e işde minderin āltına gorsun onu hēcelik yatıyo hē, hēcelik yatırılar ōrda gollā gelillē işde ōndan sōna ağız dadı veriler, ōlan evinden yāni oruya çay, ğāve bi āız dadı idiyler, nişan daķacāsañ daķarsın, daķmācāsañ dūün ü idersin. tabī canım dūünden önce dūün başladı mı ... yanardı maşala yaķallardı ō ğınası gün gece, oyun moyun çıkarılardı anladın mı? 15 ōrda oyun moyun çıkarılardı, oyun oynanırķan maşala yanardı ğınası gün gece evet.

DÜĞÜNLERDE SÖYLENEN MANİLERDEN NELER VARDIR?

ğına da hā, çātdılar ğazan daşını

dūzdüler gelin başını

yidiler kēşgek aşını

gidiye ğızım nē ne, 20

türkü çeker ğarılar birden ālar. ğızıevi ğızsız ğaldı diyē işde bōle nīyni çekellerdi, ālallardı yāni. başġa neıolacaķ çērez daġıdıllar işde ōrda ğınayı yaķallar, ğınayı daġıdıllar ōndan kēri tamam, ārtesi ğün dē ōġlenıolur yemē yiller, gōvēyi durdurullar, gōvē durduķdan sōna gideller gelinıalmıya. bazı atıarabasīyna gelir, çok zaman bēygirine getirilerdi tā āsgiler, atına atınan getiriler. e davul zurna varıdı canım başġā **25** bi şi yok, yōıuduıışde, işdeıoynarlādı. e bizdeıōle bi ādet yōıudu, başġā yerlerde vārdır tabī de her kōı bi ādeti, biz bilmiyoıōle bi ādetıōlmadı başġa yellēdeıolur.

ADI SOYADI	Cennet Avdan
YAŞI	77
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Tugaylı (Değişir)

Metin numarası: II- 12

YENİ DİŞİ ÇIKAN ÇOCUKLARA NE YAPARSINIZ?

of, māsız beni şoretilen, dişi çıkar tabî? bi kıaranı bũyday ğaynadırık şinekme birer çenek çenek ğomşulara dağdırık. pilav deriz hedik de pilav de ne dersen de hē dersen de dādırız. ē unutuldu ... benim çocuklar nerde ramazan otuz yidi yaşında mıyım diyo kaç yaşındayım, otuz beş mi, ben unuttum ğadın çocukum, yaşlarını da unuttum sēn bene ne soruyoŋ? e ben ... ben unuttum ben unuttum ebem benim ğafa, dērt benim 5 ğafayı bozdu, bozmadı şúkúr elhamdürilla da unuduyam unnuduyam unudũvriyam, unuduyam hindi yāşım ıramazan nũhúz cũzdanında ana yetmiş yedi diye, selēddin diyeller elliũç yaşında bāyram kırk dokuz mu kırk sekiz mi bilmiyen ben onnarıŋ yaşını filen heç unuttum.

ESKİDEN ÇUL DOKUR MUYDUNUZ?

çōk çok, ē ısdar dikedik hōle hōle ısdarındın doķurduķ, ihi doķurķan bu kireşledi 10 yāvrum, nēye ben bōle dērtlendim oĝún toķtura getdĩydim ısbartaya her yeriŋi kireşlēn kemiKerimesi dedi heç sene çāre bulunmaz dēdi. iki dene toķtura mũyāne oldum geldim hēç faydası yok, kireçleyēk ısdar toķurķa, arķamızıla odun getirike ondan kērice gēçi gũderkene çũrũyũk, gēçi gũderkene çũrũyũ kēçi gũderkene çũrũyũrũķ hē.

TEDAVİ İÇİN HASTANEYE GİDİYOR MUSUNUZ?

gidiyāk hemi çok gidiyāk, dīnara geçen yatdım orda om beş gün hasdānede heç 15 faydası olmadı. şeyim yok aylım yok, aylık yok ıramazanũsdũne sālķ ğarne aldırıvıdı ğanı, o şey dīnarda o tabipden çekildik bēlden, dīzden hilimde, hilim çekildi o hilimler filān olmasa parāyna başolu mu, o şey sālķ ğārñeynen ũş dene dīnarda çekindiydim, o iki de orda çekdiler onnara para yiter mi, sālķ ğārñesiniŋ faydası oluyo.

yõk yok yeşil ğartı fılân ilkin bi çıkardılarıdı sōna adam_ölmeden şē idüvdüler seniñ **20** dèdiler seniñ dediler tārlañ var, moturuñ var dē yeşil ğartı_elimizden_alıvıdılar yok, ē hindi ıramazanıñ_üsdünē kendine hindi üş sene_oldu, üş sene_öldü kendi de_alalı beni_üsdüne alıvdı sav_ossun hindi ben_onuna_āyrı heş durmayıp bakıyo, bōle bakıyo. şúķúr gene kendime yetecek param var, çocuklar tarlayı ekīvriyallar.

TARLANIZ VAR MI?

tarla çō_udu bizde dē yüz dölümnden fazla tārla vardı. āvdanda bi yirde_ālli dönüm **25** tarla vardı belişdiler baba_ölünce geçen sene belişdiler. hurda sazda suyuñ ğıyında om_beş dáğar varıdı onu da belişdiler. dış yüzde suyuñ beri yanda bene sekiz dáğar da bene virdiler, sekiz dölüm de ōrda ğırda var onu da bene virdiler, sene bu yeter didiler yitmezse didiler seni_āş mı ğoyaciyik didiler, ben de iyi dedim ne dī_in. hindi_ordāna selātingil mancar_ēkdi_īcār, hōrdān da ālli kile_arpa çıktı ramazana ğūrbana **30** virdim. ğurbanda kaş paraysa_o satı ēr geçen yılıñ parasını dā yeñi virdiydi, hē yeñi elinēçince viriy heye, elinēçince viriy iyi kótü ne dī_im. āç ğalınmaz da yalnız ıcık sağ_olsam da ıcıcık yaşasam aç ğalman ben. hindi hurdā virdikleri tarlayı bak geçen sene orda biziniñ hu yanda dış yüzde on_altı milyana erdoğan_aldı_ihi ya on_altı milyana, erdoğan_aldı_onu tutuşuñ_olan dēllar ya on_altı milyana_aldı. hindi bizī **35** yer de_ēle satlā çıkarsañ hemen o da_edecek, o ben hılán ben satsam o beleyleni çolū_u cocū_u beslēcek de satılmasın. çocuklara fılân ğālsın satılmaz su basar tarla. ben_aç mı ğalacām adam_ōle dirdi ben şúķúr sıkılmāyom tarlamı satarım başım çocuklara ğālsın dirdi.

ADI SOYADI	Mehmet Akkaya
YAŞI	61
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Tugaylı (Değişir)

Metin numarası: II- 13

BU KÖY YÖRÜK KÖYÜ MÜ?

bu kôy âslı tuğaylı didiklerine göre, antalya tugaylıda bi parçası orda gâlmış, heralda öyle bi kelime var hanı, baya ordan gelmiş hatdâ gale, içinde yerleri filân var sôliyollar antalyalı gibi geliyâ bu köyün ordan gelmiş, antalyadan. ben âvdannıyın zâten ben buralı değilin, otuz beş sene filân, oldu bu kôye geleli ineli, burayla benim, heş, irtibatım yok. hepisi sayılır gâri şindi mûhtarlık filân onnarın da tâ bi kısmı var yêrlileri. şindi gâtma. 5 gızılıdan var, tekrar âvdan üç garma, olmuş, oluyo yâni. âvdan yiğen bullar, garişik gonusabiliriz kültürümüz, aynı sayılır, buraya gelince mucan yörûü olarak gibi de geçiyoz, hanı. ē aşşâ, yokarı burası yörük kôyü oldu, uçu biz biri, birimize aşşâ, yokarı uyum sâlam var, yâni âyrı bi düzen yok dâ.

UNUTAMADIĞINIZ BİR ASKERLİK HATIRANIZ VAR MI?

ni hâtirâ olcâk, ân dürüst orda bi şey yâpmasâk bile burda birâz, abartmalı 10 gonusuruz. âslında iki senē bürdâ otuz kırk seneyi gonusmağ, orda o iki seneyi. şindi bi amcam laf bilmeyen asgerli, ini gonusurumuş kendi fakir, olan da dedesinin zengin, ini annatırmış. kendimce bi onu şe yaparım, işde şindi bi hiç bi âklımızda bi şey yôk ki, olay ôlmaz mı. şimdi konya kıluda asgerdik, buranın da adana değil de konyaya gelen yol, hemen bizim garağoluñ yakınından geçdi, için paşalar döner şeklinde, bize 15 hazırlık yaptırıldılar, o gün, bir, hafta filân orayı temizleyip üzerimize bütün şu bu filân hazırlık hazırlık, son hitâbında baya, adamlar gelmêcek dèye löbetci dağıldı gitdi, yemekhâneye gitdik. ben de löbetci değildim biliyoñ mu, üç tâne dalı gâlabalı, K, adamlar simsiyah bi araba ... gēldi, paşalar gēlmış, şôle bi etirafa bakdı ne löbetci vār ne, ya buranın sâhibi kimse yok gibi ya, biri dedi biz, olalım işde giriyoz 20 ya filân, hemen beñ goşdum çünkü gollu, K, olsa ben, onnardan önce orâ atlâcân, e tekмили

veremēcem_ħani bi şeyden haberim yok, löbetci değilim bi gün ğrda. şimdi bi şağalak
gĩrdi_ġadamlar oturdu, biz_ħemen santıralcıyı penęereden gizli ğatdı_Ķięeriye,
ğumandanlara telefon_ediņ .. ğarağol ĳomutanı şey. hurdan ğucaęladıĳ içeriye ātdıĳ,
ōlum iyi ĳomut vėrdiņ mi, vėrdim ĳomutanım dėyiz, halbĩsem bāřaramadı_Ķ_onnara **25**
yetişemedik filen. içeriye de bi onnar teftiş_ediyo biliyoņ mu, ō hōrtumdan bi kōpek
bālamıřlar biliyoņ mu şeyiņ_içine yemekħaneniņ_ollara bi yere, hindi subāylar ōņden
bizim ğumandan onuņ aręasından biz de geriden tākıP_ıdiyek, girivedi kōpek
bōřanıvırdı ğėtdi_ġadamlar kimisi yıķılıyo yā bu nē filān, bizim ğumandanıņ bi ter
yōrėdė, sizi yidim didi yāni yapıd_ıııız bēn didi terfīye yapacādım yapırdııız. **30**
yāķdııız beni len silāhna vursanıız bundan_ıyīydi didi, bana bu ğaraz_olu mu dīy.
hepimiziņ suçu yok ĳpneniņ biri oraya onu bālamıř bi kimseniņ biz de űzėldėk_ħani o
yaķıřacak bi iř deęil de. tām pűf nōķtasında onu. adamıņ řullardan ter filān yōrėdė filān
tabī sıķıntılı zaman_oluyo.

ADI SOYADI	Sadık Gökoğlu
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Çakıcı

Metin numarası: II- 14

BU KÖYÜN ESKİ İSMİ VAR MI?

ē yāni ikinci yurt bizim yokārda birinci yurt, burası ikinci yurt yāni. yoķarı o dađıñıçinde, yā yā şūrda yā yıkık ġāyi ya yā, bi tarafı hacıyan yıkıı bi tarafı gündeşölu yıkıı ē tārihi varıdı hurda cāmidē bizim yeşilāmat sōkmüşātmişideö tārihi yāni, ōrdan göçüş tārihi yeşilāmat sōkmüş hē tā şu cāmide. yāni bilmiyom ben ġāri ya. esgiden burası efeler köyüdür, efeler köyünden çakıcı şey çakıcıya çev, āsgı 5 çete zamannarından yāni, hē çete zamannarından āsgı şiylerden yā hē. buyur, vallā bi dedelerimiz burıya āñ yērli biziz būrda gelıñ yerleşelim dēdik yāni çoğū gēlmedi, sōradan gēldilēr ġāri suyuñ başına, yāni suyu da şiyine daşıyolar deve tuluķları vardı āsgı, deve göçebelik hani annadıñ mı ġapıları kitlerlērdi hırsızlık filānōlmazdıāsgiden, yāyladan yāylaya yāyladan yāylaya ōtlar nērdē bolot oraya yerleşirlerdi suyuñ 10 başlarına yāylārdan. şimdi toplaşdılar millet e şērıçı de toplaşdı āsgı şilē yāni bunnar. şimdi göçebe ġālmadı ... yok, hā o gibi yāni. yörük yörük göçebe yāni, bize bozaķ yörükleri diller hē ahşıraķ yörüü var. ē būrda ē aşiret var, bucan var, gēygel var ikiūş dā var ya ōnnarıñ ātlarını bilmiyom ġāri yörükleriñ. şu yāni ... di yāni āsgiden ōldü ōldü bullar hep bi şe ġālmadı. āz dört hāne var yāv yērli gelenner hep sādan soldan gelme, 15 hē sādan soldan gelme. benim bizimāv de üçüncü yurt birinci yurt şō şu besihāneniñārķasındāydı ōrdan şiyledi şu araya ġirdi, aradan geçimōlmadı buraya gēldi bóbam, bóbamıñüçüncü yurt burası. orayı āmcama verdi, āmcamıñ da çolūu çocūu olmadıınā bizim fātmaya vēdi āmcamıñölu ġızına vēdi ona ġāldı ōllar āsgı şiden yāni. bunnā da atābeyden gelme köķleri. 20

EFE HİKAYELERİ VAR MI?

varıdı ya valla onnarı ben bilmiyon ġāri, onnarı bilmiyon diñlemedim onnarı bilmiyon. ākrabalara ŗıydē çayıñaydōmuş köyünde ora vārdıñ mı ceritli bozağlılar dīceñ, ceritli ānnadıñ āsgi hē, çayıñaydōmuş gölün başında, gölün başında yāni.

KÖYDE NE EKİP BİÇERSİNİZ?

kōde yemek hepisini yapıyoz yāni zepzeokeriz, pāncarokeriz, fī ekeriz mallara yidirmekuçun darıokeriz bunnarı mañinīynen ġıyarız, sōna bi de ŗī pancarokeriz **25** mal mancarı ŗirēli onnarı ŗıŗmannarı mallar, hemen alıllar nezzetliolur yāni sāde fennī yem verdiñ mı onuñ nezzeti ōlmaz ānnadıñ mı etiñ nezzetiolmaz. ne uçun çıkdıñız bōle, hē eyi yāni pēygamberimiziñ āñ birinci pirimi çiFtcidir çiFtci, pēygāamberimiz müslüman savaŗı yapıyo ŗu yola gidiñ yāhut āynı pārti gibi, pārti hepisi bi araya gidiyo, gitmiyo hē o gibi yāni **30**

ADI SOYADI	Fedan Özkan
YAŞI	63
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Cerityaylası

Metin numarası: II- 15

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELİYOR?

yörük köyü, esgiden yapārdık esgiden, ğılī eğiridik, çadır doḡurduk, bōyle haba doḡurdūk, sitil doḡunurdu. sitil, çadırıñ üsdü etīrafıñıñ gergisi sitil denen, üsdünüñ çadırı etīrafıñıñ gergisi. ısdar, ısdar vardır, ilkin geçiyi kırkdık ondan sōna dēnēle çıbıkladık bōle burma şekilde yapārdık, ē kirmannarna eğiririk, iki ğatlarık bi de ondan soñura bōle ısdarlarımız olurdu dezzāh, dezzāhına ıyarık bōle, bōle bōle ıyarık ğatına 5 dēnek soḡārdık, e çul ipī hindi arasını açmak e yapıdımız büyudun işde o zaman sitil olur çadırıñ üsdü olurdū. desensiz doḡunurdu o haba desensiz doḡunurdu. siyah olur geçiden olur o göyundan olmaz geçiden olur. ben çadırdā hiç yaşamadım, bu ğadın çadırdā çok yaşadı, ben çadırdā yaşamadım. çadırdā ben ēlenmedim bu ēlendi ben çadırdā hiç görmedim. yanmaz, bu direk boyunda oldu u gibi aşşāda az yaḡarsıñ 10 fazla yaḡamazsıñ, birer ikişer odun atarsıñ üsdüne orta yerinde yanar o. āman ne ısınsıñ abam bē ne ısınsıñ ısınılır mı heç, zobāyna ısınılmāyo ısınılır mı heç, çāresiz işde. büyükler dedelerimizin hanı siñek yimiş şeyimizi demişler, develerimize siñek yiyo diye buraya atdıkları ybi ğızınılr mı ğızınılmaz da ne yapacāñ ki.

YAĞ, YOĞURT NASIL YAPILIR?

üç, üç beş kese de süzerik, ondan kēri damızlık atarık ôyle, üsdülerini ōrterik bī 15 sahata ğalmadan girisin giri açarı üsdünü bōle iki üş dene dilim yaparık, keselere ğatarık ğāri onuñ suyunu sıkıtdık mı bōle ğalıp ğalıp ğalıp keser duzlarık, duzlar tenikelerē bidonnara basarı onu. bēnden ne anlar gelin bacım ben bi şeycik bilmiyom. e ben bi şey bilmiyomkinē ōndan sōra sütlerimizi bişiririk, sütlerimizi bişiririk acık dā ilehennnerimize dökerik beyik tepsilere dökerik, üsdünüñ ğaymānı alrık bazı almak, 20 onu gene bir araya birikdiririk gene yoḡurt çalırık, davarıñ derisiñnē bōle direkleri

dayarık bôle bālariKıçine bi bişşek ğatarık dēnek yannık yayarık, yağıolurôle doyulur muonun yağına heç, yannıkda yayarık yağı. ya'a sıçıramaz sıçıramaz dışına filân sıçıramaz, yannıkdan çıkamaz ānca bi bôyle bôyle edērsin dışına filan çıkmaz. ūsdüne ğalıp gibi yā çıkar, tereyağı çıkar onu alırsın biriki kere yursun hora ğörsun **25** duzlarsın başğa niçedersin ki. āsgiden dolaPolmadılına göre hindi davarların derisini ē bôle bi, biriki gún durdurular mal kesildi mi, mal kesilince deriden ē tūü çıkaronun ğāri, biriki gún duzsuz durdu mu, onu duzlarsın derisini tūü hiç ğalmāyviri bôle ğazırsın, ğazıdın mı oña basardık de ôle, hindilerde ôyle hılan bi şey yok da eveli ôyleidērdik. dolaPolmayınca ôle de yaşārdınhindī hiç bi şeyde yaşamasa deride **30** buz gibi dururdu, büz gibi dururdu. māfazaıdip de ānca bi ıcık bişirsin, onu bi yirsın bi eşgiyenni sepersınoraya köpēne kediğe niçedecēn ki başğa, bāşğa edecēn bi şe yok. davar kesen davarı nāhılçedeller bī, e bi ğavırma yapallar bi dē haşlamasını kemīini yapallar, birezini ğurudullārdı bôle serilerdi, duzlallar seriler ē deriye basallaronu da fazla gelirse, fazla gelmezse bi gún ikiün dayanacāsa anca onu yeller. **35**

HAMUR İŞLERİNDEN NELER YAPARSINIZ?

e hamurışimiz vārdır, hamurışleri yaparık. ē hindi mayāyı ğatārdık āsgiden hindi hazır mayalar var, āsgiden hamurūn bi parça bôle ğörduğ itēlerimiziniçine, itē un ekmek yazdıımızitē olurdu, senit. onunıçinē bôle bi topānı alağörduğ o mayadan, ē beşon gün sonra bi daha yapacaKıolursun onū ğızgın sūynaıslāyvirisin onunıçine ğatārdık, āsgiden hindi filānôle, ısıcağ su ısıcağ su olmāyınca erimezhanı ğurur galır. börek **40** yaparık, çörek yaparık pēynirden, pēynirden bükme yaparık ala dana deriKıonā, ala dana yapārdık hī, hī bükmeye ala dana dērdik. e mēşir bükmemiz olur ôle sacınūsüdüne bôleiki ğātlanık güccük güccük bezeleri dutarık, içine pēnirī, pēnirin içine gök soğan dōrarık, içine māzemesini ğatarık acı biber ğatarık bi şiler ğatarıKıçine onu bôle iki bükümlerik yapışdırırık ğıranlarını bôle atarıKıocāa oña börek denir, ôyle gelen **45** misāfirlerimize onū ikramıderiKıôylē bürce kıokulu olur. ē hindilerde ôyle ölmuyo ğārdāş be ölmuyo inan kıolmuyo. ne dēyim kıāsgi düzeni bēn de fazla bilmiyom işde.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

cumā gün başlanırdı bizim bullarımızın düğünü, cumā gün başlanır bizim oduncu çıkarıdık, odunu getiridik, beşon denē ön ömbeş aşşek toparlallardı sözüm yabanā, ē alıqlallar bayrakdarlarımız olurdün, bāyraqdar olurdu bāyrāı dutar. bayrakdarlar 50 geder ğāri dādan beşon yük odunalıllar geliller, geldiler mi yimek aş yedikden kēıora alağa çıkallardı, buyday dövellerdiabam, o keşgek yapallardı, güleş yapallardı o günördā, dādan gelenner birikginoldu mu çalgılarımız çalınır, orda güleş yapallār, buyday döver genşlēr, e ārtesiüne geçilir ğāri ārtesiün ğına yapılır. günüz her māzeme birikmiye hazırlanıllar, ē āşamüsdü yimek hazırlallar, yimek yediriler, ondan soñurā 55 ē ğınaya geliller, ğınaya birikillerişde o zaman çalgı çalgam ğarılar düünde oynasıllarideller māni sōyleller ğızı birez āladıllar, ben bilmem mānī bū dēze bēn māniyi bilmemhiç bilmem bēn de.

RAMAZANLARDA NELER YAPARSINIZ?

ni yapalım ē hindi şeydenıvel ıramazannıkdanıvel birez hazırlıklarımızı yaparık, alınacaklarımızı alırık kendimiz de. e hazırlıklarımız ē undan herişde keserik, undan 60 mağarna keserik, erişde dirik oña beşer onar yirmişerıotuzar yumurta ğatarıkıçinē güccük güccük bezelerini dutar keseriKıonnar hazırlık işde. gederik bazardan alınacaklarımızı alır gelirik ıramazanımızı yaparık, oruşlarımızı dutduķ muāşamlāyın allah ne verdıyse hazırlıumızı yaparık, ğonşularımızā yapıdıumız bi şilerdenıeletirik, ğonşularımız bizlere getirir, ünnerik ğonşularımızı buyuruñ böğün bizde āşamlālım 65 derik, onnar bizi götürüler, başga nııedelim ki.

ETRAFTA ZİYARET ETTİĞİNİZ YATIR VEYA TÜRBE VAR MI?

hāyır bizim yatırıımız filan yok, bizim bullarda yatırılmaz bilmek. biz ôle yatıra filan bek şētmek. savıoluñ savıoluñ iki iki senedir ārkeklerimiz anlatsıñonu bizler bilmiyozkinē. kāmil annadıvir sene.

ADI SOYADI	Elif Karkas
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Cerityaylası

Metin numarası: II- 16

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELİYOR?

direğölur dört dirēölur dirēni dağar soğarsıñ sekiz doğuzörganölur hōra çağañ hōra çağañ dirēne soğarsıñ, dirēne galdırısıñ çanağlarölur içinde sökersıñ galdırısıñ içini, süpürüsün yazarsıñ oturusun içine. ortaýerine bi ataş yağarsıñ, bişirisıñ gızgını yırsıñ yatarsıñ bōle. yüsseKölur ğari böyüKölur ğā hōle. çāresizlik ğariplik o zamanķı köyün ğaripli i ğariplik. göynumuzı sağardıķ, pēýnir atardıķ, keselerdik, şeyderdik dilerdik. 5 pēýniri de nası yapacāñ, mayalardıķ goyunu sağar gelirdik ğazana döker, süzerik.

DÜĞÜNLERDE NELER YAPARDINIZ?

ōynardım çok, kına yağmamız kına yağmamız kına yağardıķ hıç, ē kına bōnküün ğınasıölurdu, cumaērtesiün ğınasıölurdu. o pāydıķ, bunnar bayrağdarölurdu bñ adamlar, hu adamlar. hıç bilmem ben, hıç bilmem, hıç bilemen māñi sōlenner hē, onnar bayrağdarölurdu bunnar. gelin almadım ki, gelin deöldüysam da ğaşdım unuttum, 10 unuttum unuttum abam ğāri, bi bilennere şiyıdıñ ğāri bi dā allāh, dā hō dē dā ho sağallınıñ ğarı filan allah neler bilir māñi de söyler. hu gelen ğoyun seniñölur mu fedıma.

ADI SOYADI	Bayram Ali Yılmaz
YAŞI	64
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Cerityaylası

Metin numarası: II- 17

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELİYOR?

eğitim ben görmedim, kendi ğafamdan örendim yazıyı. şenniklerimizden ne bahsedecēn dē şorā alağ bizim şura hārman yeridir, ora, hē hārman yeridir bizim şura, orayı temizleller, tērtemiz olur ondan sōra bi gün, evel geliller çadırları ğurular hocam, ondan sōra bōle hanımlara tembiħ, ıderiz malımız çok gerçi, hep malcı burda, yō, urdunu ē kesmikleri, mal verimiz kesmeK, üçün sōra āyran yō, urt çalırız ne ğadar isdiyolāsa 5 herkesden onar om, beşer yirmişer kilo onar kilo hālına göre herkisiñ yō, urt çalıllar ona, ondan sōra alağa ora varılar, çadırıñ, içine götürüsün, ora herkese ayran, ıkram, ıdeller orda ğāri, ondan sōra yimek dağıdırız. etden şiy yapallar et yapallar, pilav yapallar ğarışdırılar pilavla bunnarı, sōra ğātmer yapallar haşhaşlı onu dağıdıllar bi şiler yapıyolar. hağğat çok güzel, olur oluyo bağ. ölüm lan hārman yiri ālmaz yāv, yok her 10 taraftan gelir köyleriñ bilen, o zaman arabadan geçemezsiñ bağ, çok çok gelen, olur çok.

BU HANGİ YÖRÜKLERDEN?

yörük köyü, bura şey mucan. atamız, dedemiz benim atam benim dedem hortumludan āydın hōrzumludan gelme, hōrtumlu ordan gelmiş. hē bura yerleşmişler, işde. babam, dedem tek olarak gelmiş, ördan, onnar ğāri buranıñ yirlisi, olmuş, oluyo ğāyi tabi 15 dedim ya. hē orta asya ilk, orta asyadan gelmeyiz sātı dā. burada esgiden cirit, ıoynalarımış cirit, atna atlar at ğoşdurularımış bōle dēneK, atallarımış, aslında cirit yaylası da cerit yaylası hē. yaşatmıyolar şindi āsgi gelenekleri, esgi gelenekleri yapmıyolar. dū, ünnerde olmamı canım güleş yapallardı, güleş yapallardı bi de zopbaK, ıoynardık o zopbağ nasıl, olurdu, şindi bi çuval bi şey toplallardı bōle, heh. 20

KÖY ODASI VAR MIYDI?

varıdı, ğalmadı gelen misāfirleri ōrda ağırlardıķ gelen misāfirler ora giderdi, ora toplallar ğonuşullardı muhabbet yapallardı. hē gelen misafirler de orda ağırlallardı. baya iki dene filān burda oda vardı bi zamanında ē bildiııı bu köy ğalabāydııo zaman, bayā çok yetmiş seksenıhāne vardı.

ADI SOYADI	Osman Akçay
YAŞI	62
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Cerityaylası

Metin numarası: II- 18

EĞİTİM GÖRDÜNÜZ MÜ?

len nerde görecē işde hu deliye çeliKöynadık yörüdük hārman yerinde. şimdielimizde hu, hu dīnēalırdık bi de ufağ çelik vürduğ mu bu, yamaşda dikelirdi ben burdan vurudum alır gelirdi çeliēi, būrda öynardık. ya'a biz hep bunnarıñ sırtına binerdik, yinilen tarafıñ sırtına binerdik. şō yāsdık gibi bi zōpbak dillerdi hôle ğaba bi şey ē urgan var ya, urganı ya'a urgan var ya hôle şeēidellerdi āynı bizi hôle çizilendik 5 gibi millet deo hārman yerine çizelenirdi, birini ğāldırılardı başlānda, onu ğōşdurulardı ārkasındano ortaēyēre dikelirdio urgan bālallardı yani böyük. onu ātar, vururdu, yīkılırdı, kaçardı dirken o onunārkasına sāklanırқан o deñişdirirlerdiötekiolurdu. bizim başgaēelence yoğudu e bizim ğüleş dutallardıişde.

ASKERLİĞİ NERDE YAPTINIZ?

ārzincan ğandilli, hē len ne olsun benim asgerlik, bağ bi elli doğuz topcualayadır 10 ārzincan, ora acámı birlēidir, ordan usda birlēine, hē ordan ğandilliye gitdim. hē topcuolalağ, topcuolalağ. çok oluyo yāv ôle bi ğar, ombeşēr dağğa löbet beklērdik ōrda, bēñ ombaşıydım, burda ğoğuşdā ğoğuş nōbetcisine derdim yāni filan filanadamları ğāldır derdim, oğūrdum o ben gelesiye ğāldırıldı biz garaca çıkıp da yanı ğaraşdan benzinlikdē löbetcileri değişdiresiye zātiombeş dağğa dolurdu, sabā ğadar 15 hiç erat yatmak yok, gelivir gidivir. ... de üşütmēlim dē çok zorudu. şimdi ābim ē yemek çok güzelidi tōpcunun, tōpcu temizdir yatāı da temizdir her yer bağımlıydı. len ne çıkacak āynı bildiñ fasille, mērcimek, nohut ğuzuēti yirdik bāyramlarda, ārzurumuñ ğuzusunu kesellerdionu yirdik. hē onnar ho ğarşımız āynı hu bizim dā gibi hullarda yāyılırdı, bizim asgeriye birlēiniñ şeyinde etirafında yayılırdı ğoyunnar. işde bū 20

yapdıımız yā yā allaha şükür gēşmedi hiç başımızdan. asgerlīi bēn deunutdum
gitdim, ātmışāltıda āsgerden geldim. hē yā iki sene, biz iki sene yaptık.

KÖYÜNÜZ KAÇ HANE

ne yetmiş sekizeni be yüzelli hāneden aşşā dēildi, hē bürda ğalanhindi otuz hāne şey
hep dağıldı gitdi yāv. okumadı hep fāpriķiya, izmire, āydıñā, denizliye nēyse dağıldı
gitdi. āz ğari okuyan ne ğadar daolsa azıdı yāni, dağıldı gitdi millet. vallā ombeş **25**
yirmi var. yetişen genç gedip variyo, sonu yok buranıñ diyen gidiyo.

ADI SOYADI	Zeynep Demiröz
YAŞI	80
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Karataş (Ahmediye)

Metin numarası: II- 19

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

dūünū eveli beygire binerdik, beygirine gótürüllerdi, eşşēne de eşyēmizi gótürüllerdi dūünümüz hilān ğolaydı yavrum. ē ğınamız oludū. gelinnīimizi hilānūnutduk getdik hōra gózümüzü dikdik ğāri.

ESKİ GİYİM KUŞAMINIZ NASILDI?

aman giyimimiz ğuşamımız dursuñ uçetk giyerdik. entene ğutmu dōn, ğutmu hindi tā satilīy onnar, ğadıfā ğutmu. hindiııı hindiııı hindi fennī heye e zorudū nirde bi 5 īsanölse onuñ sırtını getiriler giydirillerdi, parāynaııı hindi ğüldük gene esgi ğünner gelmesinııı aman faķır kóy. gandil yaķardık çıra yaķardık çıra gelirdi menteşden hē ho yandan, onu yaķardık mala baķardık. hindi ğúnümüz hilen iyi. zoba hilen yoğudu ocaķ.

NE TÜR YEMEKLER YAPARSINIZ?

siz açık gözlü bī ğadın yannaııı her şeyi añlācāñız biz iki şaşğın, anam biz 10 bi şī bilmēyiz. ey dēzem, yemē hilen zeynep dezeńııı getdi, gene dedīim gibi açık gözlü bi ğadın yannaııı, ıcıķ gózü açık. kaç senedur yemek hilenııı ben, gelin yapıyo e iyi. bicēzölumııı bicēz gelinim mar, tansiyandan gózüm körııı benim, yedi senedur ben yemek hilen yapmān. yapıyo eşim deöleli beş seneııı. dışarda da yapışk, yuvada da yapışk, aygazda yapışk. 15

ADI SOYADI	Keziban Demirbilek
YAŞI	80
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Karataş (Ahmediye)

Metin numarası: II- 20

ESKİDEN YAZLARI HAYVANLARI YAYLAYA? GÖTÜRÜR MÜYDÜNÜZ?

baharın gidilir güzün gelinidi. çadır, ğarā çadır ğıldan, geçi ğılından hē geçi_ılından eğrilir, doğunur ısdarda dikilir, üç ğanat çadır_olur üç de direk vurulur sekiz ğazık, urğan daķılır etrefine çadır ğurulurdu, etrefine sitil vuruludu çiviyne āşdan çivi düzülürdü, sitil vuruludu, içinde durulurdu içinde_ataş yanardı, yemek bişerdi çoban gelirdi, çoban ünnenidi, ğoyun gelirdi yatardı zabaylā kaķar yāylıma giderdi, 5 ğuzuyu seĉer ğuzu çobanı ğuzuyā_ıderdi, gadınnar saĝardı ğoyun geldi mi sütlerini peynir yapardı, yoĝurt yapardı. pēyniri südü ısıdır, ocaķda ısıtdı mı hafif_ııındı mı indirir damızlı_ı atar, peynir damızlı_ı peynir, mayadır maya_atılır üsdü örtülü ğapanır dutdu mu keselenir onun suyu çıkar, peynir keseni_ıiçinde ğalır, o peyniri çıkarı düzlar herif o nire ğoyacāsa ğör. derilere basılırdı_ıeveli yāvırm derilerde yumşaĝ_ıolurdu 10 peynir güzel_ıolurdu. geçi derisi ğoyun derisi ne olusa deriye basılırdı. tuluķ, o tuluķlara basılırdı tuluķ tuluķ, ğonurdu ğışın yenirdi. yōķ yōķ ne_ıarasın yōķ bozulmazdı. yıl boyunca yinirdi_ıo yılınādar bile dururdu derileri_ıiçinde yumşacıķ dururdu, hemi güzel datlı oldu_ıonnar tulum peyniri güzel oldu_ıo. tereyānı da yayā ğatar yoĝurdü, yoĝurt çalarıķ yoĝurdu yayā gatarıķ, yayarıķ onun yaĝı o yüzüne çıkıverir, yaĝını alırıķ 15 çomçāyna_ıalırdıķ bi yayıķda, heye kepce kepce derik de, çomça derik heye çōmça kepce nēyse onna_ıalırdıķ bi tavaya_ıayrıca onu ôle dönderivirdin mi lepek lepek yaĝ güzelce_ıoluverir, onu bi tabā_ıa alırsıñ bi de üsdünden soĝuķ su dókersiñ yiyebildi_ıiñ ğadar, yersiñ dürümüle ekmēle dürüm_ııder yıllerdı yinirdi. yuķa yuķa yuķa_ıekmek yapardıķ biz_ıesgiden beri yuķa_ıekmek yapardıķ, ğāyi haşhaşlı ğatmer yaparıķ. 20 ğatmeri haşhaşı çekerik böyücek bezesini dutarak, açarak içine haşhaşı çalarak yeñiden yazarak saca atar, sacıñ üsdünde yālanır ğızarır güzelce ğıpgırmızı bişer, çok güzel_ıolur yemesi hoş_ıolur yavrularım.

KÖYÜNÜZDE RAMAZANLAR NASIL GEÇER?

savulun sizin de mubâreK olsun yavrularım, ğuzularım allah ömürler virsin sizlere çok uzun ömürler virsin yavrularım ğurban olurum. tabî tabî hazırlıK olmaz mı olur, **25** ramazan gelirken bi hazırlıK oluyo evler temizlenir, ekmekler olur hazırlanılır eliğe ne geçerse buldunu bişirisiñ, daşırısıñ, yer içersiñ tabî, tabî bol sadaKa da olması lâzım bu arada, bu aylarda eğer çocum işde bizim köyün hali bundan ibâret bôle olur ... hazırlıK, hasanım ekemeğ oluyo mu sizde haşhaşları var mıdır ki.

GENÇLİĞİNİZDE DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

cumâ günden başlardı yavrum, cumâ gün odun oludu, cumartesiün ğınası olurdu **30** tâdil gün gelin olurdu, gelin alınırdı tâdil gün. ě baş düzülürdü gelinnere al yeşil, pullu, âllî, uşdu poçu baş düzülürdü giydirilidi üçeteK entere giydirilidi âsgiden bizim burda âdet ürüsüm ôlêydi. beygire, ata bindirilidi geliniñ peşinden dutârdı iki yandan iki kadın bi de başını çeken olurdu erkeklerden, çekerdi o harman yerini dolaşdırır getirir geri olan evine indiridi gelini. yok gelin âlarsa kendiliğinden âlardı bizim burda ôle özel **35** âlatma yok, yok yok. ğına yanarĝan ĝanı sôlellerdi onu canım, ě işde biliyom mu ben de onu sôlellerdi.

atladı geşdi eşi

sofrada galdı ĝaşı

böyün yakıştı **40**

ĝızın anası âla saĝa

dillerdi ĝızın anasına sôlellerdi. ě

çâtdılar ocaK daşına

düzdüler gelin başına

böyüevin yakıştı gidiyor **45**

gelin olup gidiyo

diyerek sôlellerdi yavrum. âmin yavrularım, müslüman müslüman Allah ĝâri imanna ĝuranna gôtürsün, allah nasip etsin, hayırlı ölümler virsin yavrüm ĝurban oldum Allah yâ rasûlallah.

ESKİDEN KIŞLARI NEYLE ISINIRDINIZ?

kerme olurdu, kerme. malların pislili, tersini kerme keserdik biz ğasnāna heye, 50 onu ğasnāna keserdik, ğurudurduĝ ğışın onnarı yakardıĝ. tamam saman da dökerdik yavrum ocāa ğızınmaĝuçu saman da dökerdik, onna ısınırdıĝ. erkeklē iki köşeye oturudu pacā yakardıĝ ğadınнар ordan geriden diz çökerdi geriden bakardı. ē erkeklē ğaķıvirse de bi de biz ğızınsaķ pacada, bi paca olurdu yavrum, oraya acıķ kesdir, kemir dökerdi acıķ yarım kerme vururdu işde. onun malların şeyi samanın 55 irisi, samanın dirisine kes dirik ondan dökerdik, acıķ da kerme vurudu işde. tezek, kerme neyse onnarı ısınırdıĝ.

KÜÇÜK ÇOCUKLARIN DIŞI ÇIKINCA NE YAPARSINIZ?

buyday bişiririk onu daĝıdırıĝ ĝoşulara, gatmazıķ evlere daĝıdırıĝ, ona diş buydayı dirik. gelmezdi esgiden bilinmezdi ki hediye mediyē, o hindi çıķdı paralı diş filen, esgiden bi ādet ôle bi ādet yoĝudu yavrum. yeni çıķdı yeni, yeni nesilde ĝārī şindi 60 daĝıdıyoĝ buyuru ediyō evde şenniK oluyo düĝün oluyo bilmem yaş ĝünü oluyo, diş ĝünü oluyo. yoĝudu esgiden yoĝudu bizim ĝünümüzde çocūm, hindi yapıyollar, yapıyollar hindi ne yapıyollar.

KIŞ HAZIRLIĞI OLARAK NELER YAPARSINIZ?

ĝış hazırlıı da tahrana yaparsın, bulĝur ĝāynadırsın tabi yapılmaz mı yāvrum yapılır. tabi ne bulursaĝ ĝuru ĝurudursun şey ĝurarsın, ĝurdūun neydi ĝız heye ķosvere 65 ĝurallar, ō soķu daşında buyday dōwülür, çōrba bişēr, keşgek bişēr, yārpızlı çorba bişiririk. ot olur yarpız dirik biz, hē nāne tamam nāne, nāneniĝ āynısıdır yarpız didiim bazı nāne atılı bazı yarpız atılı ona saķal çarpan çorbası dirik. bi sütlü çorbasını yaparıķ ona sütlü çorba dirik, ōndan sōna keşgek bişiririk ona keşgek dirik. bi buydaydan kaç çeşit yemeK oluyo. ē çeşit çeşit yaparıķ. 70

ESKİ MUTFAK MALZEMELERİ NELERDİ?

mutmāmız filen yoĝudu ki esgiden, yoĝudu heye pacadā, ocaķda, dışarda bi yemek bişiri gelir oturu yerdik eviĝ orta yerinde mutfak, hē çatal, ĝaşıķ yeni çıķdı āaşdan şimşir ĝaşıı heye onnarına yirdik yemē. tāta ĝaşıķ, şimşir ĝaşıķ işde neyse onarina

yirdik, tabî yavrum. yok yavrum yaşamaz, çürük yavrum çürük çok çürük. dâlarda
daşlarda geziyoduğ harman ğaldırıyoduğ yaylalardā, soğuk sularıñ başında **75**
sālıklıydıq.

ADI SOYADI	Ramazan Uysal
YAŞI	68
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yelalan

Metin numarası: II- 21

BU KÖYÜN ASLI NEREN GELME?

bu kô bizim epē bi āsgi, yalnız yörük, sarıgeçili yörû varımıŝ, dedelerimiŝ tâ dört beŝ uŝağ ilerisi yörük göçebēymiŝ, ondan ŝoğura bunnar geliyo, buraya geliyo yerleŝiyo sarıgeçili yörûymiŝ buraya yerleŝiyo, ondan ŝoğura da süregelmen geliyo işde. ŝimdi benim kēndi dūñünüm esgiden baŝlık varıdı, tēmsil o günün ādetine göre nēyise verdik. üŝ gün dawûl çalalardı ŝey dūñünēderdik biz üŝ gün bayrā, kına bi de gālin günü. 5 gızıŝdemeye tabī çocuğun babasına yakın babayla amca, yavut babayla ŝey amcōlları bōle giderdik, isderdik. allahın emri peygamberin gāvliyle ŝenin gızı benim ōlana verimin? o da münāŝip görüŝe verir, münāŝip görmezse nāŝibin bilinmez. verildī anda ŝey, o günün bērinde bi yasdīñaltına acık bi para göyvırdık bizim kendi zamanımızda göyvırdık, ondan ŝoğura ō ŝeyē verildine dāıırdi. ondan ŝoğura tabī nıŝanını 10 yaparsın, ŝoğura dūñününü yaparsın ōle yapārdık. üŝ gün sürüyōdu, evet üŝ gün sürüyodu, cumā gün keŝgek dōwülürdü, keŝgē dōwerdik, o zaman dawûl gelirdi, çalardı genŝler oynardı, keŝgē dōwerdik, ertesi gün kınaya giderdik, kına yapılırdı ondan ŝoğura gızıŝevine kōcekō, ondan ŝoğura āŝamıla okucular gelirdi, maŝala yapardık, maŝalada oyun çıkarılardı genŝler itiyarlar da belki dāhılolurdu ondan ŝoğura, ŝimdī biz 15 kurtuluŝ savaŝını canlandırdık, bayā atatürkün ŝey afyon göcatepeden yunannılar sürdūñünü, afyonu işgālētdiini, ondan ŝoğura izmire dōküldünü bōle oyunētdik, ondan ŝoğura gıŝ bi de arap ŝey küllü arap ondan ŝoğura efe oyunu varıdı, bunnarı yapardı yaw, bazı bī cingenoyunu dellerdi, cingenlerin adetlerinden o oynunarı yapardık işde bōle vakt geçirdik. 20

ASKER UĞURLAMA NASIL OLUR?

e asgere giderkene ōlanın bubası ilkin tederini görür, ondan ŝoğura yemek dōker, ben ōlanlarıma dōktüm şimdi, dā benim zamanımda dōkülmedīdi ya, bu bekağa şeyi çıkalı

herkez yemek döküy şimdi, bütün mēwlüt oğunur, dowā yapılır, ondan soğura günü gēldi mi kô şeyinde çocuk gezer hısıminı, akrabasını, gômşusunu onnar toplanır, ūurlar, şey cebine beşon gurus harşlık ğatarlar yol parası ôleleyle gidilirdi, gidilir, ôle 25 yollanır. ondan soğura şübeye vârdılar mı şübede de bütün gonyalıyı bilmem şey oyununu filan da bütün toparlar oynarlardı esgiden şimdi gine oynūylar herālda şimdi de oynūylar ya. varıdı bi kô odası ya, yalnız kô odası mısāFūr üçündü, ôle bi ôle dūün yapma filan yōudu. ğış gecelerinde bizim kô az oldūunda şe oldūna ôle ğayfemiz yok toplanmayız biz. burası otuz beş kırk hāne. şimdi tamam hırka köyü, orda ğayfe 30 vardır, orda vardır, çevrik başmağcınığ

ADI SOYADI	Hanife Uysal
YAŞI	72
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yelalan

Metin numarası: II- 22

TEYZE BU KÖYDE DÜĞÜNLER NASIL OLUR?

bi kınası gün olurdu bi de binesi gün üş gün olurdu hindi iki oluyo iki oluyo hindi hē. e kına yakmaya gelillerdi oynarlardın işde olan evinden gız evine işde ôle olurdu. âladırđık eveli yō oldu bek dē soñuradan çıkdı. işde gā nē bilem ben türküsünü çekellerdin, çalgı dawıl çalardı gelin âlar dellerdin. ya'a ben sōliyemen, unuttuğ gitdik onu. nē yēmē olcağ? nē bulursağ onu yēriz a yawrum. ē mağarna bişiriz, erişde 5 bişiriz, pilav bişiriz işde nē bulursağ ondan çōrba, tārana bōlgur a yawrum. bōrek yaparız, yaparlar işde gōmbe yaparlar, gātmer yaparlar, hī gātmeri yūğayı yazarız, onu yālāriz içine bi şe gatarız nīse pēnirdir, haşgeş, susam ondan keri sacıñ üsdüne yālāriz o işde gātmer. onu pütün pütün ederiz gātmeri hē ôl ederiz.

ESKİDEN YENİ BEBEK OLDUĞUNDA NE YAPARDINIZ?

o zūman bi şey yō udu iyisi, hē äsgiden yō udu. hindi dişi çıkıyo diyolar 10 şey ediyolar, bizim yakında şētmedimize hindi gāri hepsini biliyolar. biz o vağıtlarda bi şe dişi çıkcek tamam, yok yok. e anasının bubasının dedesinin adını görler işdē, ölenlerden şēden. hī e hindi gine dōlē ölmeden filān hindi torunnarı çocū oldu mu dedesinin adını gōyuyōlar, gızısa nenesinin adını gōyuyōlar.

HAYVANCILIKLA MI UĞRAŞIYORSUNUZ?

hayvancılık da vār, çiFtilik de vār. bōydey ekerler ārpa ekerler gün aşığ ekerler. 15 ayçiçē, hī ayçiçē hī nōfut, dārı eker herkez, ekebilen ekemiyene yok bi şey ē çoğ ekmeyiz az ekeriz herkez kendi yīce i gadar. hē nēse bi dōlüm iki dōlüm ekeller. sav oluğ haydın hayırlı işler.

ADI SOYADI	Süleyman Uysal
YAŞI	71
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yelalan

Metin numarası: II- 23

KÖYÜNÜZ NE ZAMAN KURULMUŞ?

köyümüzün kesin olarak hani bi tarihi yok, fakat üçcüz üçcüzelli yıl önce antalya tarafından da kopup geldiği söyleniyo, sarıgeçili yörüklerinden. önce göçebe olarak gışın burda yazın yazın yaylada sonradan o yörede göşmenler yerleşdikce burda galmışlar işde bu şekilde bi yerleşme olmuş. yaylaya yok gâ yayalaya gidemiyoz, şindi yayla yerleşim bölgesi oldu romanyadan, bulgarisandan göşmenler gelmiş. he 5 çamlıköy bizim yaylamızdı ollar, bizim dedelerimiz ollarda nârgile işmişler. biz yâ yâ bizden önce biz oranın göşmenlerin yerleşdini bile bilmiyoz. i hayvancılık, çiftcilik, ilk işimiz çiftcilik yanı sıra hayvancılık. bunnar onun da zamanı geçdi, bundan otuz yıl önce âlli yıl önce işde dönemlerde. boyalarla boya yaparlardı, boyaladırlardı kilim. tabi tabi o, göyünü önce kırkıyoz, kirmen dedimiz şeylerde onları eyiriyorlar ip hâline 10 getiyolar, ipi boyâ yapıyolar, boyadıktan sora kilim keçe halı, bunnarı tokuyolar. halıcılık bi zaman pârladı, söndü. ısdar dèrlerdi o önce kilim. meselâ işde şunnar, şunnar dokurlardı. yâ yâ mâni türkü bilmem de yâni ben türküyü sôlemedim hêç, sesimin eyi oldunu demediler, fakat e şîir yazmak tâ ilkökul çağlarına uzanır. nasıl bi şîir okuyalım yâni tabiyat şîiri meselâ işde bu baharın gelip geçdi dönemlerde.15

bahar ayı geldi toprak ısındı

sarı çidem çiçek aşdı mı dersin?

mor menevşe yine boynunu burdū

yaylalara koku saşdı mı dersin

baharda çiçekler hep sarı sarı 20

türlü çiçeklerden bal yapan arı

yollar gıvrım gıvrım yokuş yukarı

azatlı mezerden aşdı mı dersin

gızlar sivrisinde yosunlu taşlâr

böcekler vızıldar, dillenir kuşlar **25**

sel oldu gözümden dökülen yaşlar

bülbüller yuvadan uşdu mu dersin?

havalıdır gara kuşlar havalı

goyun guzu meleşirdi eveli

duyulmuyor çobanların gavalı **30**

yörükler yayladan göşdü mü dersin

tepeler arındı dumandan sisdēn

bālar filiz verdi göverdi bosdan

bir haber gelmedi hayırsız dosdan

acep süleymandan geçdi mi dersin?. **35**

böyle bir şey. başgā meselā şōle kendimin yetmiş yaşı üze geldim zaman.

geldi geçdi şu ömrümün baharı

mevsimler misālī gışa dolandı

arzu etmediğim gahbe gocalık

neyleyim geldi de geldi başa dolandı **40**

neydi yā çıkaramadık heralda.

deli gönül uçar ganat dağardı

bāzı gürlər yağar bāzı ağardı

bir orduya bedel yıkar yağardı

ne hayaller gürduğ kışa dolandı **45**

çıhar bulutları gezer gelirdi

aradı mı sevdini bulurdu

yavru şahin gibi avını alırdı

yazıh şimdi hazır aşā dolandı

gözlerim suyunu neden dutmuyor **50**

burnumun sümünü goyup gitmiyor

idrarıma bile gücüm yetmiyor

her köşe başında çişe dolandım

yetmiş bir yıldır ēlendim burdā

esgide vücūdum oldu bir hurda **55**

her bir āzālarım ayrı bir derdē

ázrāyil peşimde tuşa dolandı
 bāzan barışırım bāzan küserim
 ğayrı kesmez oldu baltam keserim
 ne adımız ğaldı ne de eserim **60**
 sülēyman dünyāyı boşa dolandı.

BAŞKA ŞİİRİNİZ VAR MI?

başgā şôle bi bilmiyon olcāk mı olmācāk mı şôle bi şîr de var. çok şîr de çok var da.
 duydum bizim terzi bir kâfdan dikmiş
 dikdiren başġasî giyen başġası
 bu nasıl memleket bu nasıl düzen **65**
 çalışan başġasî yiyen başġası
 yoksul halkım güç ğaybetmiş gücünden
 yükü ağır dutanı ucundan
 kimileri ölür gider acından
 çalışan başġasî yiyen başġası **70**
 duymaz sesimizi baylar bayannar
 çalıp çırpıp yurt dışına ğayanlar
 nêrde bangaları hortumlayanlar?
 çalışan başġasî yiyen başġası
 ğāyipden ses gelîr görünür asa **75**
 kimine çok uzun kimine kısa
 bu nasıl adālet bu nasıl yasa
 çalışan başġasî yiyen başġası
 sülēymanım bir acāyip iş oldu
 gözlerime damla damla yaş oldu **80**
 baş ayaġa düşdü ayak baş oldu
 çalışan başġasî yiyen başġası.

BAŞKA ŞİİR

gitdi aklım gitdi geri gelmiyor
 sen bizim soķaķdan geşdi geçeli
 deli göñül netdîni bilmiyor **85**

elinden bir bāde işdi içeli
 sen kıopardıñ, aşğımızıñ bağını
 yüklediñ, arķama sövüt dalını
 ellere yoldurduñ, ömrüm bağını
 gönlümün gülşeni aşdı açalı **90**
 böyle giden menziline varamaz
 ğarşılıksız sevgi işe yaramaz
 bu benim yaramı kimse saramaz
 aşğın beni dörde bişdi biçeli
 sülēymanım yollarımız taşlıdır **95**
 bu bizim dāvāmız yedi başlıdır
 boynum buruķ iki gözüm yaşlıdır
 hedefinde beni seşdi seçeli.

BAŞKA ŞİİR

şu ğarşıdan giden sürmeli güzel
 acep bir sevdiğı var mıdır bilmem **100**
 sōrsam su, āl, etsem dilim dolaşır
 beni söyletmeyen ar mıdır bilmem
 tanı hēy sevdiğim kendini tanı
 salınıp vaķitsizce öldürme beni
 çōzmüş düğmeleri açmış gerdanı **105**
 pamuķ mudur desem ğar mıdır bilmem
 çıkıp aşğın kıantarında tartılsaķ
 ğumaş olsaķ ellerinde yırtılsaķ
 hānçerlese beni ôlseķ ğurtulsaķ
 ölüm bundan daha zor mudur bilmem **110**
 evimin, önünden gelip geçiyor
 güldükce yüzünde güller, açıyor
 geceleri uyķularım ğaçıyor
 aşğın şu sineme çor mudur bilmem.

ADI SOYADI	Hüseyin Şahiner
YAŞI	69
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Bademli

Metin numarası: II- 24

BU KÖY NERDEN GELMİŞ?

bu köy ortasyadan mı geldi nêrden geldini bilemiyoS biz â, duyuşuma nazaran heralda ollâdan gelme yerleşme sarıgeçili yörû derler. ē dedelerimizden duyuşumuza ôle. e o gündür bûgündür, işde bôle bû biliyoñuz cāmi yapılmış, bu bādemli dēye bû etîrafda başga civar kōde oğul da yōdu, cāmi de yōdu burdaydı hep merkez olarak payamlı, evet bādemli şimdi payamlıydı āsgiden bademliye çevrildi, ilkoğul vardı gencāli olsun, 5 ē bilgiçolsun, yelalanolsun, palazolsun daña civar kōlerden talebe gelirdi buraya hani başga yerde oğul yōdu, hē oğul yōdu. oğul oğul cāmiyi oğul olarak gullanıyoladı, soñurañtan ilkoğul aşşā yapıldı, ilk olarak merkeze, merkez sayılıyodu bura. e şimdî itiyarlā gitdi, göçetdi öbür dünyaya, genş nesil de dağılıp gidiyo, e genş nesil ğalmadı sayılır. aşşā yoğarı işde o günden bugüne ğadar bôle herkez işinde 10 ğayîdına tākîP ediyö. çifçilise biliyoñ kimimiz çoban kimimiz çifçilik.

BU KÖYDE SARI KEÇİLİ YÖRÜĞÜNDEN BAŞKALARI DA VAR MI?

dışardan gelenner ē aydınar māllesi var, onnar hanğî şey yörüklerden gelme bilmem? o aydınlı, onnar da yörük. işde bôle bi hadise geşmiş dē, bunnā ôle göçebe olarak gelmişler buraya yerleşmiş buraya da. işde bizikiler nârdan geldi? sölüyolar da hatırımda yok ya onnar bizim ataların geldini, dedeler. velhāsıl işde bôle geçim sürüp gidiyoS. 15 hē geçinip gidiyoS dayım nēdceñ?

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

e düğün âdetleri şôle oluyo. tabî ē ğız tarafını düñürçü olarak gideller, evelā kadın olarak gider, ağızlarına almağlūçün, ē olan taraflıysa ē ya pazar gün gideller ya cumāy gün perşembe gün gideller ğız isdemēye. allahın emri peygamberin ğavli sizin ğızā

bizim olana, bizim olanı sizin ğıza t̄alip görüyoS siz ne d̄eyeceksiniz bu işlere fil̄an **20** d̄eye. e isderlerse pek̄i, isdemezlerse ya'a b̄ole ğızı bitiriyoS. ondan k̄eri ē hatırımdan geçiveriyo, şerbet işm̄e giderler sözlük, beş on kişi olullar şerbet işmeye gider. ondan k̄eri nışan dağarlar adettir o yüzük dağını olanıla ğıza. ğun alıllar ē hanğı ayın şeyinde t̄arihinde yapılc̄asa oña göre ğun alıllar, çalgı dutulur, yemekci dutulur. ē eyluldaysa ekimdeyse çalgı edeller, oğu üleşdiriler, ğızın çeyizi düzülür hepsi. e o zaman **25** d̄ün olur, hani d̄ün yemekli olur, nışan yemekli olur bizim burası, hocamız biliō biráz masraflı oluyo şindi her yerde ôle de masraflı. yā yā ğaçak maçak da yok, işgi ğumar aramāycañ b̄ademplide, işgi ğumar aramāycañ. herkez işinde aşında ūraşıyo, fakir memleket, niye yalan s̄ol̄en şindi.

ADI SOYADI	Hatice Arslan
YAŞI	78
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Bademli

Metin numarası: II- 25

BU KÖYÜN ASLI NEREDEN GELME?

bilmiyomgınam ğulağ da ağır duyuyo da benim, ğulağlarım, ağır onu bilmiyon. biz okumadımızdan bēn bēk bilmiyon yavrum. ya’a bubam okutmamış bēni, bēre çıkmadık biz, çıkarmadılar, çıkarmadılar. o zaman da älde yōıudu, bi şī yōıudu şindi bōl, hē oıuzuman oıuzuman okutmadılar, işde buvangil bizi, okutmadılar. olmā mı? vār hī, şindī gidiyolā ğızlar, hī okuyōlar hindī, biz ē biz yoklukda bi şē bilemedik, älde yok avışda 5 yōğ, yīcek bulmadık kēýcek bulmādık, dedim gibi a yavrum, işde biz, öledik. davıllan filan olurdū, davıllaı olurdu nişan dağarlardī, evele keden keseller, keten dērler, onu bi keseller onu bi şīıideller, datlı yiller onu şēdeyōlar, ondan kērim nişanlallār, nişan dağallār. nişan dağdı mı, vaqıtı oldu mu dūıünnerini yaparlār. alınıyo ğā hindi yōıudu, yōıudu oıuzuman, sandık mı? şindi oluyo sandıııoluyo, şindi sandık çōğ, benim, ē 10 günümde bi şī olmadı yōğ, dūıünıetdiler beni yā urba az geldi beni ètmediler, bunnar yōğ, bunnar yōğ. bi yataııı işde bu tamam. sandā urbalarını ğatıyolā nè varsa onu içine dolduruyolār, etdiklerini ğatıyolar, āzını kiltliyolar gidiyolar. hī şindī Keçi kesiyolar, bacāñ biri pütünce pişıyo, onu içine ğatıyolā ğadınca, çerez şē sandā dolduruyolā āzını kilitliyolā alıp gidiyolar. ordā açıyolar hocalar orda yiyolar içiyolar. şindi ğolay eyī 15 bizim günümüzde bi şī yōıudu. kına yağallar, āladıllar hepsini sōlüyolar, hī işde ha şēdeller, āladıllar, ālallar.

NE TÜR YEMEKLER YAPARSINIZ?

yemekleri yaparız, e evde yaparız, ocağda yapıyoz. hepsini e yapılmā mī, şeyini miıalcāñız?

ADI SOYADI	Kazım Arslan
YAŞI	80
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Bademli

Metin numarası: II- 26

KÖYÜNÜZDE ASKER UĞURLAMA NASIL OLURDU?

veriyolarđı canım_ışde bi dāvet_ediýolar kōy yerinde, gōtürü yiyōz_ıçiyōz ārtesi savışdırıyolar. o zaman bizim günümüzde dayım, topdan gidiyoduğ kırk kiři, temsil bu kōyde kırk kiři varsa kırk da gidiyōdu. āynı yere toplu gidiýolar ğara, ğara vagınna gitdik biz_amcam. çanakgalede yaptım ben, top dana topla s_ır dōlduru gibi doldurdular. hocam bir bir sāyđı, kırk ğişi ğāldı mı ğapıyı kitliyo, kırk ğişi doluyo 5 ğapıyı kitliyo. tōwalet_ı işde isdasyondan_isdasyona su dōkecekler gidiyo. ordan āldılar āsıldılar burdan af_ıyona, af_ıyondan bandırmāya, bandırmadan çanakgaleye. vapura bindik bandırmada vārdıđ, řafā yakın bandırmāya vārdıđ, řeye geliboluya, şafağ sōkdü geliboluya vardı_ıordan işde gün çaldı çanakgaleye çığdığ. ordan bizi ayırdılar, motōrlu kıtā o_zōman ğatırlı kıtā var motōrlu kıtā var. ordan ayırdılar bizi sen 10 ğatırlıya, sen motōrluya, sen ğatırlıya bicēcik ben diňeldim ğaldım. seşdikleri adamlar_ıçinde benim řey yo_umuř sevk kā_ıdı, ben diňeldim ğaldım. sen de motōrluya geř dediler benā, aman_o ğadar_olsun zātı ğatır_ı tımarından řor_ıuyoduğ biz de, ōlece ğurtulduğ. bizim sevk kā_ıdı burdan řūbeden geldi soņura, biz de ğatırlıya geşdik ğurtulduýduđ dayım ğatırlıdan, motōrluya geşdik ğatırlıdan. motōrlu 15 birliklerde top daşıyoduğ biz ekser_ı. paetle şeyler var, taņđlar gibi onnarına obūsler vardı bōyōk toplar onnara dağallardı, daşıllardı_ıışde. ollar māneviyat hakgeten ço_ııyi herkez ğōrmeli. gecē oldu mu? cenāb_allah ğuduretden ışık yanıyo. şehitlik mezarlı_ılarda ğuduretden_ateř yanıyo ğōrdüđ. çanakgalede dayım bařĝa bi bizi husūsı bi gezdirmeye gōtürdüler ōle ğōrdüđ şehitlikleri de. asgerlik ğoyu muvırıyōlar dōr_ı. 20 salmıyōlar başı boř salı muvırıyōlar? iki sene yapığ_ıamcam. ya’a kır_ıüşde gitdik biz, alman harbinde biz_ordaydığ. bitince bırağdılar, şindi benim_ābēm vardı dōrt sene yapığ, kır_ıli dōrt sene yapığ_o alman harbinde. biz de řeye gitdik, yōr_ışe çığdığ alman

harbinde gece nerē gitdīmizi bilmiyoz, çanağgaleden bizi bi bindirdiler şeye vapura, atlatdılar şeye tırağyaya. sınıra götürüyolar gāyi. ha gitdik gündüz yatıyoz gece **25** gidiyoz biz, görünmüyoz gā goya, gündüz gidiyoz gece yatıyoS şey gece yatıyoz. gündüz yatıyoz gece gidiyoz, nerē vārdık bilmiyozkına o zaman biz. bi çamlık bi yer hōle bi aāşlı bi yere vārdık arabaları gızledik mizledik. nēyse ōlen ğaravanası yēdik, ikindine dōru dediler, şey silah yeretmiş dediler alman dediler. ordan gerisin geri dönüvüdük çanağgaleye, bizi vapura getirdiler gene bindirdiler, vapur bizim bi **30** tümeni alıp geçiveriyo. yükleyivdiler motōrunna ğatırınna ādırıvıdılar gine şeye çanağgaleye, ōlelikle yapıdık geldik dayım biz. hadi bi çay ğo da çayıçelim. yā yā, ōlise kıolaıçilsinıhadi.

RAMAZANLARDA NE YAPILIR?

e tabī canım deışme mi? ramazannarda nē yapacān dayımıışde? eliñden geldī ğadā hayır hasanat yapabiliyosañ yapıyoñ yapamazsañ eliñde varısa veriyon eliñde yōusa **35** bağıyoñ. bek bizim burda ōlmaSıhani ōle ādet yok bizim burda. yörük kōy dayım burda ağır ādeti kendi bulamıyokına dāvete gidilse. işde hocam bağı burda yirmi senedir burda işde hocam da burda.

KAÇ ÇOCUĞUNUZ VAR? NE İŞ YAPARLAR?

dördōlanıki ğız varıdı dayım. çöcuğlarıışde çalışıyolar deñizlide, üş denesi deñizlide, ikisi de şeyi biri de hollanda da ōlanıñ, ğızlar dāıışde biri ısbartada biri deñizlide **40** gine.

BURADA TEKKE TÜRBE NELER VAR?

bizim burda ōle şey yok dayım, şindi ben yalan sōlemen, hindi var deyip de sana niye? bizde mezer ōle tekgeye gitmek, şeye çıkmak ōle bātıl dāvāya biz bek ğulāsmayız, ōle bātıl şeye biz bek gitmeyiz bağı. başmağcıda vārdır. abban, abdıraman sultan hē. amcam ben māni māni bi şey bilmem ben ğara cāhilin. **45**

DUA – BEDDUA NELER VAR?

edeller kôýde ya gözün kör olsun ya söverler ya bilmem nêderler işde küfür yaparlar. işde hocam bilir, çalışdırıyoz her al. allah rāzı olsun dèriz dayım, nêdelim başga, allah senden rāzı olsun. başga ôle bi şey, hocam ğat içelim, ğative amcam yā.

KÖYÜNÜZE AİT KAHRAMANLIK HİKAYESİ VAR MI?

ēfeler varımış dayım da onnarı biz bilmiyöz tabī. ānnatırlardı da bizim işden ğayıtdan ānnatacak kim var dayım işde hocam biliyo bizim burayı, sābah kaçıyo āşama ğadā 50 çalışıyo. nēpcağ herif gidiyo tarlada ūraşıyo işde ısıcağda, yolmada, gül var hā çifçilik var, başmağcıya.

ADI SOYADI	Ramazan Arslan
YAŞI	61
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Palaz

Metin numarası: II- 27

ÇOK GENÇ GÖZÜKOYOSUNUZ BUNU NEYE BORÇLUSUNUZ?

irezil yaşamdız, çünkü irezil yaşamdā ne olur? bi bosdan, bosdanı dikersiñ suyunu fazla vermeSseñ, çapalamaSsañ o bōsdan köken fazla yaşar, suyunu verer döker ererse çabuk çürür hālīyle. insan_olu da heraldā_öledir, dālarda irezil yaşam, yalnız bi de işde biz kändi yetiştirdimizile ekseriyet yō_uruldumuz_üçün e düne gelesē biz meselā çıkulatadır cartdır curtdur bi şī görmedik, şu çocū ben dīnara götürüyön torunum 5 benim_o okumāya, okullar ğapandı, daşımacılık da bitdi az_oldumuz_üçün, e şindi_orda kıantinde nè yedī belli dē_il çocūñ. bu yüzden hah, o yüzden kendi yetiştirdimizile kendimizi maf_ediyoz, kendimizi māf_ediyoz.

KÖYÜNÜZ NEREDEN GELMİŞ? YÖRÜK MÜ?

heh! şimdi sarıgeçili yörū ırkı bizim palazıñ, āydıñ tarafdā antalya taraflāndan geldini sōlüyolar. dedelerimiziñ bābalarımıñ dedesi tec_emin_olmuş zāten 10 seferberlikden_önce dā bizimki, bizimki yeñi ondan_önce bir kaç mıntıka evler varımış. şimdi bizim_evler gözümüzüñ_āşdında toprağdanıdı, ğara örtü bulgarya mācurlarından, her tarafımız çevrik bizim üç yanımız çamlıkō, kōrpeli, bilgiç. onnarıñ evleri de ğamışdanıdı, zengin_olan sazdan ğamış getriy, fakir_olan çavdarıñ kafasını eziyo da çavdar sapından üsdünü yeñiliyo senede. gözümüzü āşdımızda. kiremit 15 yō_udu daħa, mārşille kiremidi yō_udu yāni, kırk sene öñce. heh oluklu kiremit şu başmağcıdan çıkdı. hindi yollar yō_udu zāten adnan menderese geleseye ğadar heh menderese geleseye ğadar. öñce tabī kōler bizim okul bādemlidēydi okulumuz biz beş maħallīdik, bādemliden_āyrılınca bize okul yapılasıya çağımız geldi geşdi. ben ğafadan okur yazarın heh, epē de bi ders_aldım dünyādan ben. derslerden hāmşerim şimdi 20 ömrümüz tükendi derede düzde, ömürü ğāybetdik nārde ğāybetdik?

ömrümüz tükendi derede düzde
 gözümüz ğalmadı şekerde duzda dèyelim
 mevlam yardım etsin ecelimizde
 ecele yaklaştı yolumuz. **25**

yalınız şôle şindi nère vardımız, için biz bû cāhillile şāpgadan biráz eziyet görüyo
 mēmurlādan. şindi yā zirāT, odalāna varalım, baḡgaya varalım nere varsaḡ adam hôle bi
 baḡdı mı? källe ḡulaḡ kōlü tipi, kōlü tipi heh. şindi ben de şôle diyon,
 elinde ḡalem öḡünde masa
 ḡaribiḡ ḡolları dili de kısa **30**

siz de ôreniḡ bundan bir hisse
 ḡaribiḡ hālini düşün başғанım.
 şindi şôle diyoḡ yāni ḡalım, etmēye durunca ne dèyelim.
 sānde bir, isKārpın fakirde ḡarık
 bütün kōlülerin elleri yarıḡ **35**
 dāḡmıssın bir ḡiravāt, omuz ḡubarık
 ḡır bâbam pozunu başımın, üsdünde.

dèyon. ne dīn çünkü tāsıl, almışın ileri gitmişin diyon hah. e sōḡ başı fāzla gitdi zaman
 da şôle diyoḡ yāw şindi bu ilim fen ḡīymat allāh, ıla ḡul, arasında. sen beni ḡaripcin en
 ... görüsün de nè oldū herkezin belli, olmaz, benne ḡıyas dē, il yāni bütün bôle. **40**

sanma ḡaribanı āhmaḡ
 ömür bitdi yaprāḡ yaprāḡ
 yer sizi de ḡara topraḡ
 kısa güdük bir yoldayız.

yol kısa diyon yāni bize ḡalım, etme fazla diyon, hani ḡaribana meselā. meselā çiFtci **45**
 dāsdekleme alıyo, āh uh derken bi öteki az, alıyo, bi beriki az, alıyo kōluden yüklenmiş
 vatandaş. bi biri soruyo, bi biri soruyo mēmur diyo yāw işde şôle, olmuş bôle, olmuş
 heni bu yönnerden şāpgalı, oldūmuza biráz şey çekiyoz, sıkıntı çekiyoz ne ḡadar, olsa.
 yalınız, işde okuyup yazarlīm kendi ḡafamdan. iyilik yapan da olsa da ne ḡadar, olsa
 ḡaribana iyiliK, az, oluyo. **50**

ÇOBANLIKTA GÜNLÜK HAYATINIZ NASIL GEÇİYOR?

yāw şindi, hayvanlar meselā sabāla ärken tabī, sabāla ärken açılması lâzım çünkü uykusuz ğaldī zaman çocuk gibi ũşüm ya rātsızlık birbirine ğaynaşmīy başlar zāten. o acıK sabah namazı sonu açılması lâzım. e biz de bunu āynı çör cocuk gibi hanı siz bi şērde ğuş muş beslersiñiz gözüñüzden ğıymatlı olur çoruñuz çocūñuz. bu da āynı ona beñziyoķına bunu yāylıma götürelimķına rātlasın. yāni bunu sanāT ediniyoz biz, **55** ävcilleşdirdimiz için hayvanımız bundan ekmek yiyoz. işde önna ũraşıyoz, he kölünün düzeni bôle çünkü ôle olmasa meselā hayvana sevgi yaparsañ, malım dersañ onun yüzünden idäre oluyo āz buz insan, demesaañ olmuyo. yalnız tabī siziñ görüşüñüzüle āyrı oluyo meselā bizim şehirde duranlar oluyo. dayı bunun birini kesaañ yesaañ işde her ayda bi kesaañ şu ğadar olur bu ayda. yalnız biz bunu satın aldīmızı ğıyası **60** yiyoz da bu kendi malımızı kesemiyoz yāni. orda acıma hissi oluyo çünkü. yāni onu satıyoz ğaybediyoz gözümüzden sevgi bağı oluyo, sevgi bağı oluyo orda şey olamıyo. yalnız işde yörün yörük ırkının ğahırı bir çekemiyoz biz, şēriñ ğahrını, lafını. çünkü dayanamıyoz biz, azara dayanamıyoz biz. çünkü orda duran adam toplumda duran adam da äkseriyet bıçānı arkası öñü keserse barıncaķ çok yāni. e biz ona **65** gelemiyoz baba, bize bāırdı çırdı mı aman biz o işden vaz geçeriz, çünkü o, o şeye dayanamıyoz, aç yatarız ora eyvallah edemiyoz. o tihniyetim dayanma gücümüz az bak bunna biz oķula gidip geliyoz. önün açılmış olum. bünna bu birincidi geçen sene, şēyde ğalacaķ pānsiyonda bu çocuk, pānsiyonda elbisesini geyebildī yōuķana daħa, geçen sene birinci bu sene ikinci bunna iyi kötü doķuz ay daşıdım bunu. çünkü oranıñ şartı **70** da iyi dēil.

ADI SOYADI	Gülizar Arslan
YAŞI	82
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Palaz

Metin numarası: II- 28

NİNE İLKOKUL OKUDUNUZ MU?

seksen_iki yaşındayın şimdi yawrum, säksen_iki yaşındayın yā! biñ_üc_cüz kırk dōumluyun. bi ğonuşduķ bi ğonuşduķ, sizde eyi olmasın, nenem kendiñe eyi baķ nenem kendiñ eyi, õkuduñ yazdıñ mı? okuyamadım, fakir āyle çocūydum ben, ũş sene ğoyun gütdüm ben ya, şēdemedim okuyamadım. ũşden çıkdım, ũşden çıkdım da şādatnāme_aldım da. işde üçe ğadā, üçüncü sınıfta çıkılıyodu_levli ũşden çıkdım, 5 aldım. payamlıya gittik biz, payamlıda_okuduķ burda okul yō_udu. dört çocuk gittik biz_orda, orda_okuduk orda_okuduķ.

HARBİ GÖRDÜNÜZ MÜ?

górmedik, biz_o zaman ufāmışız. afyona ğadā gelmişler. gelmemişler, gelmemişler. bēn hindi iradyōdan televizondan diñledim, yonan harbi işde āylülün dokuzunda yonanı denize dōkdü, izmirde atatürkü diñledik, ıradiyōsuz heş duraman. haberleri geçirmen 10 hiç. ıramazan ondan geliyo bene bura, iradyōdan televizondan. yāşlı sen varsıñ diye ıramazan ondan getiriyo sizi benim yanıma. bū payamlıda iri bi adam varıdı yāşlı, burda āmat dede varıdı, āmet yılmaz. gülizar gelin derdi, āmadı ünne gel bura derdi bene, ünner gelirdim ālaşa ālaşa ğonuşullardı irahmatlıķlar, bāygiriñ leşiniñ içinden su işdik, bi cesediñ_içinden su işdik de ālaşırlardı da onnardan duyardım ben. işde_onnardan 15 duyardım da bōle. bū, ıramazan baķ sırimlı çarīla ũş sene okudum ben, ayādam da çarık, çarīla. yeñi ırcaT_oldu bu ırasdıķ, o zaman çarık varıdı eşşek gönünden sözüm yabana. işde ũsdümüz başımız bōle zebil. bōle üçüncü sınıftan çıkdım ben, okuyamadım. hura geden benim ğardaşım, hura gitti hindi. o okuldan çıkdı mı benim yanıma gelirdi. ũş sene sī_ır gütdüm kōñ sī_ırını, fakiridim. gülizar bacım der hindi bene bu, bēş 20 ğardaşıdıķ biz de, ũş sene sī_ır gütdüm milletin sī_ırını besledim ben burda, çok çekdim çok.

ÇOCUKLARINIZ NE YAPIYOR?

ölannar iki denesi emekliye ayrıldı, biri doqumadan, biri demirden, biri gıdā maddesinde çalışıyo, o da emekliye ayrılcaq, biri cam fapriqasında çalışıyo olanıñ işde olup gidiyolar, ävleri filan var. ölmedi sâ o da âynı o da benim yaşda, yētmış doquz **25** yaşında şindi şindi_o, ben sekizen_iki yaşındayın.sa_ıdı da onnarıñ sālında gütdüm ben_üş sene s_ıırı. bubam saqat, hēpsiniñ böyü benin canım. hindi ben yaşlanınca k_ırmeneri dā_ıtdım. biri ta isdambula gitdi kirmeni.

İLKOKUL ÇAĞLARINIZDAN BİLDİĞİNİZ ŞİİR, MARŞ VAR MIDIR?

atatürk, türkü ölümnden odur gurtaran
odur yeniden türklü guran **30**
yapdı ordu, düşmanı gowdu
ulusu, yurdu odur yaratan
bu memleketi, cumhūriti canıyla etdi bize armağan
bizi yücelden atamıS sizin
yürür_izinden sana inanan **35**
ülkü yörüsün, türklük büyüsün
sen atatürksün ey yürü.

ADI SOYADI	Eşe Çetin
YAŞI	95
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yeşilçat (Aşağı Eber)

Metin numarası: II- 29

BU KÖYÜN ESKİ ADI VAR MI?

ilkoğul ācıkıoğudum benḥani gēlnimiz ısdar doğūycan dē oğutmadı, oğumadım cāhilin. adımı hilan o ğadağ yazıyon da yazsam da işdeoğadar. ē eber kô diyolâ işde, ē eber kô aşşāeber, yoğarıeber ısbartıya bālî. hē yörük yörükden dedemiznen nenemiz yörük göçeme yörūünden, işde horzumlardan, hî horzumlular ondan dedemırēmetlik ölmüş, öndan anasıla iki ğızı varımış, iki ğızı bi ölu o göçemeden göçüp gelirken, 5 göçemelē gôşmüş gitmiş, gôşmüş gidincek demişlē kî hadiñ siz de göçelim. göçüncek bi göl varımış, önda yükü sârmışlar dedem nenemırēmetlik acık avanāmış ben gibi, öndan avanāmış öndan göçüncek bî sen gibi biölan gelmiş. ondan o ölan demiş ki duruñ ben sizi geçirin ğardışı ölan geçirmiş, anasını geçirmiş, şeyini geçirmiş. geçirincek soñ ğâldı ğızını alağomuş, onu nē ala ğöyoñ, o benim demiş onu benalcan demiş ğız bacısını, 10 o ālaşalağ ötekini de gitmiş, şiye ğadağ gelmişler hurā gürdeniñaältına ğadağ, onnari ğayıPetmişler öndan gürdeniñältından o gēlmişlē hurā şey vardı adamölen vardır, adamölene çadır dutmuşlā. çadırı dutuncağ önda nenem dedem irēmetlik şetmişetmiş, eveli yoğudū, dedemırēmetlik önda bi ellik mi soymuş, ellik mi etmiş de dē añārlardı bubacıımgil, o öndan kākmişlar tütünderesi deriz bi yēr vārdır ora gēlmişlē, öndan 15 burā o mēlliye eber köyüne geşmiş gelmişler oraya, o yanna. o yanna geçincek şindi necmiyegiliñ köğüne öndan, öndan şetmişlē işde bu yol ğārdaşı şeye gēlmiş, tārliya gēlmiş, dedemırēmetlik onda halam da ō ğārşı ağ dā deriz ora çadır ğoymuş, göçemelē ora gēlmiş, ora ğönmuş suya gēlmiş. hı alağoduğları ğız alağoduğları ğız, öndan demiş ki dedemırēmetlik çivti göyvemişölen halam da hu dehliz ğuyusu deriz ğuyu 20 vārdır, ğuyudan su döldürmüş, suyu döldüruncağ ğardışım demiş malları ğoyūmē şey demiş şey vā mı demiş erzāñ demiş, ana ğoyvı ğārdeşim ğoyvı demiş, önda ğārdâsını ğārdâşlānı birbirlēni bilmişlē. su çekerken hî. ğuyudan su çekmişimiş ğoyvı ğārdâşım

gēlsin demiş, deyince ōrda ġā biliş ġalıŝolmuşlar ġardâşlarınna, biliş ġalıŝoluncaġ ġārdeşi ōrda ŝetmiş suyu dōldurmuşlar, deviye sārmişlā enişdesi de gēlmiş, devesi 25 hadi ġā enişde demiş, ē o zuman selma bacımı sen beni ala ġoduġ ben de hindi bacımı alaġo, alaġo gayınōlan demiş ala ġo demiş. ūş dene de çocūu varımışımış. o almışlā ora aġdāa gitmişlē, aġdāa gidincek orda birġafda durmuş, ellē gōşmüş gitmiş bizimlenişde galmış göçememiş. ġardâşım demiş hadi dimiş bi dıġan hamır yoġur ākmeġediġ basalım bēn dēmiş beygire binīyn seniŋeltin gelin adamīġ yanna demiş. 30 ōrdan ākmeġetmişler bāsmışlā, indirmiş ŝetmişlē in götürmüşlē burda göçünü sarıvemiş, savışdırmışonnarı onnā ŝeye gitmiş çoġū nāzilli yanna, nāzilli yanna gitmişlē. ē ötekinnē burda yā ġalmamışlā, ġalmamış yā yā e ġardâşını daŋenişdesini savışdırmış ya. ē bizim kō o zumandan ġurulmuşışde, eber kōġū o zuman ġurulmuş. dedemirēmetlik bu yannarna gelmiş ta meraları sürmüş sürmüş tarlaŋetmiş, edincek 35 ōrdan ġālma hacı deşdivan derlēdin dedemiŋadına, hacı deşdivan.

KÖYÜNÜZ ÜÇ AYRI PARÇA HALİNDE Mİ?

bura pēnir yimez mēhellesi, óte yan o mēhelle, óte yān da hacıāmat mēhellesi, hacıāmat mēhellesidir. hacı deşdovan mēhellesi diyonışde ya, orta mēhelle hacı deşdivan mēhellesi. dedemmiş, dedem, dedem varınca halamgili ŝeye götmüşlē nāzilliyē, nāzillide ŝeyŋetmiş soġura bizi aramāya gelmiş. bubamgili bulamamış 40 baġırġan veli dērlerimiş bubamiŋadına, baġırġan veli. ūs diŝimŋolmadıından diŝimi gayıPŋetdim dē lafŋedemiyom. de ôle derimiş o ōrda bulamamışlā, dē sen yarımız bizim göçemede, göçemedēn.

ADI SOYADI	Yılmaz Güneş
YAŞI	71
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yeşilçat (Aşağı Eber)

Metin numarası: II- 30

KÖYÜNÜZDE ASKER UĞURLAMA NASIL OLUR?

asger ūurlaması yemek veriliyō bir_ħafda_evelden, çālgīynā ēvce_ēvce dolanıyodu_ğ. davıl da vār tēf de vār darbıķa da var hepsi var saz da vardı hepsi var bizimki. e asgeri burda toplanıyodu halk hoca öñde dó_ā ediliyodu ū_urlanıyodu bizim bŭ, āsgiden bu. mārđinde ne_ānnatcaz, iki buçuķ sene iki buçuķ sene. ne annatīm ben ölüm. o om_başıyđı canım ben_om_başı dē_ildim, ondan fāzlıyın bēn, ondan fāzlıyın hē, yā 5 ben ön sekiz_ay garağol gumandannı_ı yaptım, assubay da benidim hepsi benidim başğa yok benim şeyim bŭ.

KÖY ODALARINIZ VAR MIYDI?

varıdı, yüzüK_oynarlādı şapğaları görler, āltına bi bōncuķ ellerinde saķlar haņgısı bulan ilk ğaldırdı_ında onnā şey_ıdiyolā. o hıdrellezde_ederler bizde hıdrellezde ederlē bizde şurda yoķarda baraj vādır bizim_onu_üst yanda buņar vardır, buņarıñ yana 10 gidēlerdi_oriya iki māhālle, geçi_alırlar kesērlērdi ōrda hēlvadır şudur budur yemē tam tekmił dŭ_ün yemēni yaparlar yirler, kimi salıncā biner, kimi ōynar çalgı çalarlardı āsgiden_ōlīdi. şindi ferfene merfene hepsi kaçdı, hepsi bitti bitti hepsi bitti. esgi çoķ_eyiydi esgiden çoķ_eyiydi abō, şindikinner ğıcā ğardı, ğıcā ğardı ğıcā, hindikinne bōyŭk güccŭk yoķ şindi_ōlē heh baķ bundan_ön sene_eveli bizim burda ğāve varıdı, 15 ğāvede ōbŭr māhālleden gelirlerdi orda yō_udu ğāve. bizim dutarlardı bi parti yārenni_ı şindi ğavğ_aetcekler birezden ğavğ_aetcekler, şindi ğavğ_aetcekler birezden ğavğ_aetcekler sā_atlarca bi de baķardıñ güler_oynaşırlardı, yā biz size hayret_ediyozerlerlēdi, ōlan ne pārtisi_ölcek_ħindi pārti bitdi, pārti bitdi. o ōlıydi bizim şindi herkez_ālnıñ terine baķ ōrda hepisini ōrendik biz_onu_ğ. sen çek baķalım çek. 20

ESKİDEN KÖY OLARAK HIDRELLEZ YAPAR MIYDINIZ?

yāv ātlar₁olunca ne vā çit sürmiye ġārdeşim, ātların ġuyrū₁unu gözölce örēsin, bōncuqlarsın tabī boncuğ ġoza yaparsın. ovada ossun ... diğēr olsun hem de biz sekiz₁on çit āt gidērdik bi tārlyā āsgiden ôleydī, her₁evden šēyder gider, her₁evden ben yarın benim çit var çitci vā dedim mi sekiz₁on çit gidērdi bağ, ödüş gibi onnar, e gedēdik orda ayşamā ġadar çit sürēdik bi de aqşam₁üsdü₁olunca bi de bi sāt ġadar meydana **25** torbı ... dağarız atlara ondan sōra dā aqşamla geliken ġoşu yaparız, atlarna ġoşu. abu ne diyon sen abu abu, hēç kōrkma bi šī₁ōlmaz, hele geciyē ġāldı mı ... ôleydi₁onnā ôliydi bizdik ē₁er yetmiş kile arpa yidiridim, yetmiş kile dōrt tenikesi bi kile. yetmiş çuval₁arpa yidiridim atlara. gece sabā ġadağ₁odun satā gelirdik āqşama ġadar onnarı para alıdık. **30**

İMECE YAPAR MIYDINIZ?

yokarı₁eberde ô dayım yokarı₁eberde yā, yokarı₁eberde₁ō ġarışdının ali₁ihsanın dū₁ündē ali₁efenin ġızının dū₁ününde gitdik de yokarda benim ısbartadan, geçiborludan şey vā, gök göz var onun₁atlādan ġorğuyom bēn başğasından ġorğmuyorum. len norgaSlı deli₁mimet vā ya rāmetlik o da benim₁usdam at₁arabası, ġoşu husūsiyetinde usdam₁o benim. bizim burda kel veli vardır, o dediğınā popazlā ġelcek dedi ismayıl **35** çavuş var onun₁ātlardan₁ötürü. gelecek papazın bi de ġörcē vā dedi norgaSlı deli mimet, anladın mı atları₁aldī merā var ön yanda o merāda ġēzdiriyo atları, benim₁atları ġēzdiriyo. zāten benim₁atlā arpayı çekgini kāsır çekdi, sicim gibi₁öldü tabī atlar yol₁isdiyo benim₁atlar o da o zumana ġadar sekiz çit₁at bi ġöyvedi on₁om₁beş tāne araba, ha bağalım ulan gezēfken gidēfken bōle bēn bağıyon bizim deli memet dayı **40** salmiyo₁atları gök gözünen gitdī, gök göz₁iki sefē bi tur₁etdi beni, len memet dayı bi ġöyve, ġöyivmiyo sen bi ġarışma dedi. ġarışma ġarışma derken āñ sonunda o atların bacaklarına dikdi kafiyyi gözū, ikisi de ayaklarını edesiye ġadağ çat çat atmışla ġāmçı, hē len ôle₁etdī o zumana ġadā, ġöyvidī ġāli sonuna ġadağ geldi ġoyvidi bū, bi gitdi tūr₁etdi ġēldi, bi dāha dolāndı gök göz₁lū bi dāha dolāndı göz₁lū ūş sefer dolāndı, üçüncüye **45** şeye geşdi dōrdüncüye ismāyil çavuşun yanna dağıldı, kel veli de₁orda filān, dayım demiş yokarı₁eberdē dayım varıdı₁o demiş orhan çavuşa, ben demiş soluklānı ilikledim atlānı₁onnā farkında dē₁il zencirleri ôle sıkışdırınca da asılıvı demiş. tam₁ısbarta

asFaltına çıkıyoS, yān yana geliyoS bôle, bi geçit vā başğa yok o zumana ğadā tamꞌora
 varalağdan norgaSlı deli mēmet benimꞌatlara bi ğāmçılꞌātdı, heç şarampola dīmeden **50**
 öñ teker geldi geçividi bi yandan bi yanna atlarna. dayana ğāldık dīnara o solda
 bizimꞌatlā solda o sādā, sağa dōnceKꞌamma sola dōncek dōnemiyo, ēñ soñunda ūcꞌcüz
 metīre filān gitdik dōrtꞌcüz metīre gitdikden sōra durutdu āırlaşdırdı, mēmet dayı dedi
 usdāmsıñ dedi bu atlā da usdam dedi, bundan sōra bu atlarıñ ğārşısına vallāhi çıkmīcan
 dedi norgaSlı deli mīmede. dōn dedi gerisin geri dedi o zumana ğadar şey varıdı **55**
 bizimꞌāşık çavuş, ō hemen çekdi bi darağ bi boşaltdı. āşık, enişde yapmıcādıñ bunu
 dedim, yā yā elleme bunnara hağ dedi bu dedi, şeyꞌetdīꞌi bunun bū, başğa bôle bi hē.

ADI SOYADI	Aysel Güneş
YAŞI	64
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yeşilçat (Aşağı Eber)

Metin numarası: II- 31

HALI DOKUR MUSUNUZ?

äsgiden halı doḳuyoduḳ, bundan_ön sene_eveli filân onda, bōlca halı doḳuyoduḳ, oḳuldan çıḳdık bařladıḳ halı doḳumıya. yok kendimiz yā yā hazır_ıp geliyodu ısbartadan geliyodu, ısbartadan hazır_ıp geliyodu biz_onna şey_ıdiyoduḳ. burda kēndi halıcı gelir çözer, şey_ıder daḳar gider, biz de başlarız doḳumıya. dezgāhımızı getirilē onnā getirilē, ondan sōna ḳaḳdı ġāri para_etmedi. direzi şeylē çözgü direzi derlē, 5 atḡıya atḡı derlē geşdi_ımız_atḡıya, ötekinner yün_ıpları, onnarna doḳuyoduḳ beř_āltı ġiři doḳūrduḳ. kirkıt, kirkitle vuruduḳ. maḳas, halı maḳası vardır_āyrı onna keseriz, onna şey_ederiz, per_alırsız, sararız, oḡa şeyi hē gülecende sarılır, dönen şey. var var ollāda var.

YEMEKLERDEN NELER YAPARSINIZ?

bu köyün yemekleri piriş pilavı, fasille, helvā yaparlar, çorba yaparlar yā 10 äsgiden_ōle_işde, keşgek evelden varımış keşgek, şindi ḳaḳdı evelden varımış keşgek. hamır_ışlerinden maḳarna_ederiz řōle ekmek_ıderiS, bazlama_ederiS. eveli ōlیمیř eveli ōlیمیř şindi ōle dī_ıl. ne yemē olcaḳ. helvāyı diyo, helvāyı ġarmasına yaḡı ocā_a ġoruz, içine tereyānı ġoruz, içine de şeyini ġatarız řēriyesini ġatarız, fiřdī_ını ġatarız, ondan sōra gavırız şeyini irimi_ını ġavırız, ondan sōra eyiceme ġıdemini bulduḳdan sōra 15 şerbetini hazırlar onu dökeriz, o olur. fişdık da ġatarız çam fid_ı da ġatarız öteki fişdıkdan da ġatarız çok gözel olur_ōle.

ADI SOYADI	Ali Elmas
YAŞI	63
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yeşilçat (Aşağı Eber)

Metin numarası: II- 32

KÖYÜNÜZÜN DİĞER KÖYLERDEN FARKI NEDİR?

şindi bak ben saña sôlîm yâni ben gërçi gënç sayılırım da benim âtmış üç yâni âtmış dörde âz gâldı gâ. şimdî o dedî ÷imiz ebërde bi adamla yeñi tanışiyom ben, yalnız adam yüz yaşını geşmiş, amâ gördü ÷ün zaman yüz yaşında dē ÷il gibi ÷adam bôle yetmiş beş yaşında gibi, bi de bôle çok hareketli bi ÷adam bôle bi güzel yürüyo bilmem nè filan, amma âzından da bi laf çıkmıyo. şindi yemē ÷e vârdık yēr sufrası ÷atdıla bize, gādōlu 5 len, hē bi de saşal vā bôle bembiyaz, şindi âynen şōle şūrda bi zoba var burdan giriliyo, zobanın ğıyına bôle diz çökdü ÷oturdu bôle, yemē ÷i yidik bilmem nētdik hepimiz, adamın ÷azı benim de sırf dikğatimi çeken ÷o adam bak başğa yok ğonuşmuyo ÷adam. şindî yemek bitdî hani lē ÷en deriz biz bôle bakırdan elimizi yüzümüzü yıkatdıla bilmem netdilē yemekden sōna şindi mîllet bāşladı sohbete, şimdi birî inek satmış 10 parasını ÷alamamış, biriniñ ğoyununu çalmışlā, biriniñ bilmem işde inēni kēsmişlē şu bu falan annadıyolā, adam gine ğonuşmuyo ÷ōle, bak eñ yaşlı da ÷o orda, yâni saşalı benim dikğatimi çekiyo ÷esas o şeyine ğöre, saşalının ÷uzunlū ÷una ğöre yörümesi mörümesi çok iyi yâni, şindi bôle bakıp duruken adam dedi ki, yā didi müsāde ÷idin bi de ben ğonuşun dedi ÷adam, hah âynı len ne ayā ÷ı yoruluyo diz çöke çöke ne bilmem ne, 15 şindi didi benim ānnatcaşlarım didi burlāda kitapda mitapda yazmaz didi yâni, şimdi didi āsgiden dedi iki ārkadaş yâni iki yaşıt kimse bi yerde āsgerlik yapmış āsger ÷arkadaşı ÷olmuş biri āfyonun çay ğazāsından biri ısbartanın senirinden, yalnız o zuman āķca geçiyomuş, şindi çāydaķı adam birinden ālli āķcā almış o zuman işde falan ğün vērcem demiş meselā bir ÷ay sōna, faķat o ğün gelmiş parıyı verememiş, o gādā 20 hısım ÷akrabasına köylülerine ğömşu köylēne ğitmiş parayı bulamamış. ē o zuman vērcē ÷olmuş yâni söz vermiş ÷adama onun da öbürüne şeyi var oña ğöre, şindi āķşam ğarının yānna yatmış, işde len nērden bulcan nētcen falan derken, otuz sene ğonuşmadı ÷ı āsger ÷arkadaşı senirdeki

āqlına gelmiş bak şimdi len demiş gidin bāri ōndan bāri alın demiş ben bu .. . yalnız
 çāydan da senire ombeş günde yayan **25** geliniyomuş, vesāyit yok o zuman şindī geliyo
 bürdura, bak şimdi bürdurdan ğayıqla senire geşcek, geliyo birine diyo ki ārkıdaş
 falancıyi tanıyon mu, işdelevi burası ārkadaş diyo yāni sōrdūu adam asgerārkadaş,
 şimdi kapısını takıldıyo adam çıkıyo o da tanıyōnu, sārmarak gülmerek bir birine, şimdi
 adam ni yapcāını şasıryo, otuz sene ğārşılaşmamışlā hēmen bigoş kesiyο bilmem
 nēdiyo falan dātlılār, şunnā, bunnā **30** bōle hazırlık yapıyo, şimdi sufralar ğuruluyo, şimdi
 çāydan gelen yimiyo yimēi canıısdemiyo onun dērdi elliākçe hē, len ārkadaş diyo
 senle bizotuz seneden beri buluşmadık bēn seniñiçin bak ğōş kesdim bōle hanıma şōle
 yaptım çocuklara bilmem eziyeTıdiyom olur mu, ārkadaş benim ğārnım tok dedi
 diyoadam, ōlmaz ārkıdaş yā bu ğādā yoldan geldiñ yā. yoksa seniñ bi dērdiñ mi var
 diyo, bōle bōle dēdi diyo **35** ārkadaşorda başlıyo sōlemiye, lan ārkadaş o ğolay diyo
 da bak şimdi, e ben diyū hemen mademōle diyū bū işimi halletmeden diyū bi yemek
 mimek canımısdemez diyū bōle çāydan gelen. ben diyū iki šāhit bulin gelin şurdan
 diyūōbūr adam senirli, lenārkadaş ni šāhit lāzım allah bizim šāhidimiz diyūadam
 çāydan gelen. ōle miōle hēmen getiriyoālliākçe sayıyo adamıñeline veriyo, bak şimdi
 yemēi de yīyolā **40** şimdi yemēi yidikden sōna adam diyo ki çāydan gelen ārkadaş bak
 benōrda bu parıy bulamadım geldiim yerde, yalnız bi adam bana ombeş gün sōna elli
 aqçe verceKoldu elli aqçe, şimdi ombeş günde gēldim onun zamānı gēldi yāni hindi
 burdan da ōmbeş gitcen yāni biray sōna seniñ parañı tekrar ombeş günde geri gelcen
 ben bura diyū biay sōna parañı getcen diyū yāni ondanālcaq bu seFer bundan **45**
 götdūünü sāhibine vercek bu seFer başğa biri verceKolmuş ondanalcaq onu buña
 vercek bōle bōle seni şapġıyı benim şapġıye keydiriyo yāni, tamam diyollā. hindiōrdan
 vedālaşıyolar adam gidiyo, şimdī uzatmıyalım tam biray dīil de yirmi dokuz gün sōna
 bürdura geliyoadam, bi günde de diyelim ğayına geşcek biray sōna vērmişolcaq,
 faqat ōle bi rüzgārısiyomuş ki yāni o sāndalcılā, ğayıkcıklā çalışmıyomuşoriya, **50**
 āmca bu rüzgārda bu yāni göle girilmez demişlē, şimdi adam da allahı šāhiTıetmiş, söz
 vermiş ğatıyen giremezmiş yāni şey siñirlenmiş orda bi odun parçısı bulmuş siñirinden
 oya oya oya ūş gün geşmiş hālā yok, ēñ soñunda gidiyo bürdurdan bu mumalıyo bi
 kāt yazıyo, ārkadaşım diyū ben gēldim zamānında ammā hava diyū bōle rüzgārda
 sāndallā, ğayıklā çalışmıyo bōle bōle siñirimden bi āaş buldumōydum bürdurdan **55** da

mum_aldım, ben bu k_aldı yazıyom_ältinnarı_içine göyuyom allaha hav_ale_ediyo saña diyú yolluyum diyú, şindi rüzgár da o yanna o yanna düz_esiyo muş dālga o tarafa gidiyo atıyo küt_ü şeye, şindi kadın dā şindi öbür_adam da parıyı vemiş bak şindi sen, len adam demiş ğarı, tā otuz seneden beri heş ğonuşmadı_ıñ_adama älli āķce verili mi len sen de_hec aķıl yok mu bir_ay adamıñ etiniñ başınıñ_etini yimiş bak şindi.şindi o **60** gün dē ũş gün geçiyo ğā ya gün geçiyo hani seniñ_adam getir mi paraları hani söz verdidin bilmem ne, ē adam gavġa_etcek ğar_yna, bēn demiş şu göl kenarına gidin de arkadaş_ı bāri bēklīn demiş yāni ni sāndal geliyo ni ğayıķ geliyo, bi baķıyo bi kütük geliyo, ula şunu alin da ğar_yna ğavġa_edin de āvde bölün diyú ğā adam alıyo bir_iki_ältinnā saçılıyo k_āt dā çıķıyú, annadiyú dērken bi gün sōna da arkadaş_ı geliyo, bak **65** şindi gine hazırlıķlā bilmem nēlē, yēmekde gine_adam yimiyo yemē_i arkadaş_ı o_zuman bi dērdiñ vādı şindi niyiñ vā, len arkadaş sorma ben_ältinnarı allaha hav_ale_etdim saña yolladım diyú bōle bōle sudan geledim saña da söz verdim, adam_annadıvırıyú hēr şeyi, şindi bak diyú adamlādaki itikada bir birine inancına bak allaha hav_ale_etmişlē tā om_beş günlük yollara geliyolā gidiyolā birbirine de gene hizmetini bitiriyolā, şimdi **70** diyúr_adam bak esas işe geliyo yāni o zamanki adamlarıñ inē çalınmış göyünü bilmem parasını vermemişlē ya, şindi diyú dāda_adam diyú çobancılık yapıyú diyú āltı senede beş senede bi iniyú oviya diyú işi düşdü_ü zaman diyú, iki dene teke getiriyú diyú, diyelim ki diyú bu sene gēldi, k_aş para teki beş milyon aradan diyú gidiyú o beş milyonunu ğullnıya o gine yāylıya çıķıyú diyú beş sene gelmiyú diyú beş sene sōna **75** teke_oluyú yūz milyon diyú şindi tēkrar diyú şindi tekrar diyú bēş sōra adam tekrar iki teke getiriyú diyú faķat gine bēş milyon zannediyú diyú bak yāni esāsında tekeniñ fiyatı ārtmış diyú, ule āmca k_aş para bu teke bēş milyon hāyrını gör diyollar diyú yāni bak k_aş dene teke parası gazanıyú_adam diyú yāni haramkōr şindiki_adamlā diyú, arkadaş seniñ tekeniñ fiyatı yūz milyon demiyú diyú şindi bunu bōle alınca diyú bēş milyon **80** verince_adama diyú öbürü gine bilmiyúr yāni e ne_olcaķ bu_adam diyú ya diyú göyünü sātđı mı tekiyi sātđı mı parasını virmiyolā diyú allah çıkartdıyú_öbür taraftan diyú yāni ya da diyú inēni kesiyolā inēni çalıyolā aradan diyú yāni diyú bunnā diyú nōrmalleşiyú yāni gine diyú şindi eĝer āsgisi gibi āsĝi_adamlā iyi, şindi esāsında fen ilerlemiş yāni sen de bunu biliyoñ şindi āsgiden ded_i gibi adamlā **85** dedelerimiz_annadiyo bak burda

at_arabaŋ vārdı āt vārdı bilmem ni vārdı yayan gidiyoduŋ yayan geliyoduŋ falan ôle otobüs şu bu filan yoŋ yāni, şindi hēr şey şindi ben bu köyü sāŋa sôlīm baŋ.

KÖYÜNÜZDE YARDIMLAŞMA VAR MI?

bu kôde hērkeziŋ ekin bişme maŋinesi var, moturu var o ekinleri saman yapan maŋina var, būdayı ayıran maŋina var onnarı hiç ğullanmıyo şindi kimse şindi biçēr düver **90** geliyo, deniyi āyrı_atıyo, öbürünü de balyá yapıyo_atıvıyo saman maman yapıdırma yoŋ yāni len ārŋadaş genç sen gibi deliğannılā vā bobası falan işi bıraŋmış saŋa devr_etmiş len enişdem, amcam niye sen ekini bişmiyoŋ, ulē diyú işiŋ mi yoŋ diyú.

ADI SOYADI	İbrahim Turan
YAŞI	82
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Tekin (Kürt)

Metin numarası: II- 33

BU KÖY NERDEN GELMİŞ, ESKİ ADI VAR MIYDI?

hê äsgiden kürt köyüydü, işde hâymanadan gēlmiş dindî, äsgiden kürt dinilirdi hâ sōna ötüz_ältıda taarrüzda tekin ğaldı, otuz_ältıda taarrüz vardır yapıldı ya hâ o zuman siz, siz bēlki bilmeSsiniz hâ o zuman tekin ğaldı ğari. e tekin köyü dimek ne dimek bilmem tekin köyü dē ğaldı_ıçin tek dimek mi, tekin köyü dimek ne dimekdir bilmem. şimdi eñ esgi köyü_ismi tekin, ana vatan heralda şeyimiş haymana. hazār ôledir anķara. **5** şindî onu çıkaramayız ilk kēldi_ınde hacı kaç_ĥāne oldı_unu, hâ meselâ şimdi bi de. bizim burda kaşlı_olu sülālesi bir, çavuş_olu ikî, deli_ĥāsan sülālesi üç, hacı çavuş sülālesi dōrt, hâ şindi bu dōrdüñ meselâ bizim çavuş_olu sülālesi ğoca dedemiz ... hah o_ōriya_oturmuş, o_ōriya gēlmiş dutmuş darman dā_ın meselâ bürda_olmuş on_ev bizim aşşāda_olmuş on_ev şōrda_olmuş iki_ev bōle ğalmış. sōna işde bu bōle **10** devām_edēkene kürt köyü diye esas dā hatdā bēnim asgerdēkene bilene ya'a ôle mi, mēkdupda kürt köyü mü yazıyoduķ yā dē_ildi o_zuman tekin_oldu. hâ sōnadan deĝişdî, işde kürtler dē devām_ediyodu hâ sōna tekin_olunca_ış dōndü. hâ hiç ōrda kîm var kîm yō_usa biz bilmiyoz, babalarımız biliyo müydu, biliyoz mu_onu biliyoz mu bilmiyoz, dedelerimiz babalarımız belki biliyomuşdur. yörük canım yörük yörük ōrdan gelme **15** yörük. hê dē bu çadırdı madırdı duruduķ.

ADI SOYADI	Ayşe Turan
YAŞI	80
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Tekin (Kürt)

Metin numarası: II- 34

OKUMA YAZMA BİLİR MİSİNİZ?

yörük yörük yavrum, çadırımız varıdı bizim ben biliyon çadır varıdı, çadırımız varıdı. sōna sōna millet yerleşdi, hē toqat köyü varıdı hō gārşıda, hā orda toqat köyünde de vardı, onnar da gürdene yerleşdi, bîz de bûrlara yērleşdik yavrum. hē yavrum sitil, doğuma, geçi ğılı. hā çadır, direk dikērdik bōle etīrafına çivî, çadırların hanı bōle sitilleri geridik. hē onun etīrafına hōle hasır örülüdü ufağ aynı şunun uzunlūu ğadar 5 bōle tekli etīrafına dolandırılırdı. hā oturuduĶiçine yatāumızı da yıĝardıĶ oturuduĶ, gār yādı mî yāmır yādı mı fişsek vuruduĶ bōle at yandan eveli yannıĶ yāylıydı, o fişsekleri vuruvıdık mı yāmır, ğar pıtır pıtır yere düşērdi. urgannar bālanıdı, urgan ōrda birāz ... gibi bi şî oludu oña geçērdi ğış gelekene. ğoca ğoca ... o çaĶıl daşları çaĶılan ğazıĶları bi şeye geçirilerdi çalıya, üsdüne de daşı ğollārdı sōkmesin diye bizaltında 10 duruduĶ yavrum. hî ābō zorolma mı yavrūm, etīrafını ğazarsın su girmesin diyē, idersin. onnarı mı yayārdıĶ hā onu bişiririz, çalırız hî çalırız, çaldıĶdan sōna yayarız, bişirmek yōurdu hē ğış gelecek diyelekden hōle deriler gerērdik deriler hōle deri, o deriye yōurtları dōkersin, yōurtları dōkērdik ōnda süzērdi, onu yāydıĶ mı bî ğoca ilān yā çıkardı, onu bi de yāydılar mı dışarıya bi çoval gerilerdi, çökelik, çökelik 15 ğaynārdı ocaĶda dışarda ğazanı ğurusun ğaynar, onu o şıye dōkdün mü çovala onda süzēr süzdü mü üsdüne dāş ğorsun biriki onda durur. ondan sōna dōkersin içi pendirli o deriniçine pendiratallar ōle ğoca ğoca pendirleri atallar, bayā pendir pendir. onu daıçine dōrallar, deriye basallar, hōle hōle deriye basılıdı. hē ğuzu derisi, ōlağ derisi bōle bōle basılıdı. ōle apapbā çıkārdı ona ğöz dēmesin dē şōle ğollarına ğara 20 çevirilerdi. ğözolmasıĶ dē āltına ğum dōkellerdin yāvrum, suyu ōrda akardı onun bazı ğüzün az yoĶarı çevirisin bazı hu yanna çevirisin ōrda suyu aĶar gider, derilere basılı böylēydi eveli.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

e düünner gene üş günoludu yāvrim, bi günodunoludu bi gün gınasıoludu, ärtesi gün gelinoludu. işde deviye filân ... sarı gelillêrdi deviye filân odun sarı gelillêrdi. **25** ondan sōna düünoludu başına duvağ keydirilerdi geliniñ, duvağ keydirilerdi guzum, ata bindirilerdi. hē atına onun etirafından dutallardı, gelininer gövēyi bindirilêrdi, gövēyi daşa dutallardı, hē gövēyi daşa dutallardı işde bōle.

KİLİM DOKUDUNUZ MU?

doğunudu, yāsdık baya ala yasdık doğunudū, ala kilim doğunudu yāvrum, onnarı biz yāylıya gidekene götürülêrdi, ōrda doğudūu ğadar doğurdu doğumadıını deveye **30** sarı gelir, burda ğış yurduna ısdar çaķılıdı, yengekden bi dáha doğunudu onun başı bitmezdi. ta bu ğadarhanı ğalıñ şiler daķallardı. hē ısdarda hē hē dezgáhında ya'a ğoyun, ğoyun ō geşdiklerī çanağ ātdıķlarını da boyadıllardı, boyacı gelidi. boya has boya hış çıķmazdı ğazannar vurulardı bu eviñōnde boyatdılar mı çadırları bōle ipiniñüsdüne atallardı, hanı ğururduorda onda sōna herkiş doğurdu ala heybe, ala **35** çoval. āletleri ısdar başğa bi şe yok ısdar, kirkıt var āaçdan da hōle tıķtıķ varıdı bi ufacıķhōle tıķtıķ o tıķtıķıyna doğunudu. kirmende eğiridik, onu kelepıidersiñ ôle boyadırsıñ, kelepıolurıo. yā onu hanı ğāyrı yapāı kimi onu bulur kimi bulmadan yapar.

çārısın, bu şekilde işde bôle ramazan başlarız. bayram geldi, bayram bir_ħafta_önce herkez, herkeze ne alınacaķsa āyle sāhibi kēndi vaķdi_eyi olannar gider alır, faķirlere de_alıverir, onnara da_alınır, hērkezi sevindirilir yāni bāyramda güzel bi datlı bāyram gelir geķer_işde. e sen çok soru soruyoñ da yāni. **25**

KÖY ODASI VAR MI?

bizde oda yok da oda yok da benim_olan hu yanda bi yerde mēmur da onuñ durdū_u yer bütün oda, o köyde gōrdük onu, onnar bütün odalara bôle yemekleri getiriler_orda, bizim ōrda odalar gitmez bāyramda gēldiñ mi herkez evlere geldiñde bir kat sufra ğurulur, baklavalar_olur yemek filan olur yenilir, bāyramlaşılır bol bol, işde gēñşler iħtiyarlarıñ yanna gelir_elini_öper bôle olur biter. **30**

ADI SOYADI	Nevzat Yıldırım
YAŞI	66
ÖĞRENİM DURUMU	Lise
DERLEME YERİ	Dinar (Merkez)

Metin numarası: II- 36

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR ?

dinar merkezde iki türlü düğün yapılır, bir yerli düğün dediğimiz evde yapılan düğünler ē bir de balo usulü yapılan düğünlerdir. esgilerden düğün üç günüdür. cumā ölen sonu başlar, cumāertesı pazarölen ē gelin çıkārtılır. artık davıllı, zurnalı, çālgılı. şimdi esgiden ğıSısdeme ne ölan ğıS neölanı görmemek kaydıyle, e görmezdin. anaların babaların rızāsıylan ē nişan olurdun, nişandan sōra düğün yapılırdın. kıS tarafının 5 yapıdı cehizler vardır kıza ē mahsus, ölanövinin yapıdı cehizler vardır. meselā paylaşırlādınnar ē kızöviylen ölanövi yapılacak eşyāyı paylaşırlardın. kız tarafı yataKodasını yapıyosa ölan tarafı da beyazöşyā tarafını, mobilya tarafını bunnarı yaparlārdın.

ASKERLİĞİ NERDE YAPTINIZ?

benasgerlii anķara mamaķta yaptım sekizay, onaltıay da ķayseri muhābere 10 bölüünde yaptım. ilkönce er, ombaşı, çavuş olarak asgerlik yaptım. asgerlik hātırāsı ē ķayseride devamlı çemenökmek yerdik, çemenökmek şimdi ē aķşama dōru bi er çıkarırdık, giderdin ķasapdan çemen alır gelirdin, yumurtayı ğırar, yumurtāylan berāber yerdik, yerdik. genelde bunu yerdik çemenökmek.

DİNARIN NESİ MEŞHURDUR?

dınarın en meşşur güzel havāsıylan suyu vārdır, havāsıylan suyu vārdır tērtemizdir, 15 suyu hele tērtemizdir bu işme sularından ē şaşal suları ğadar değerlidir suyumuz. su bol, menderisin başlangıcı dınardır, ē ķarakuyudur menderesin başlangıcı ķarakuyudur büyük menderesin, aydınovasını gider menderesin göludur. yok tek ķaynaķ, tek ķaynaķ ķarakuyudur. orası ķarakuyudan gelen sulama ve santīrala geliyor, yeni şahsaāit santīral

vardır o k rakuyudan gelen suyu  bir k sımı da o sant ralı  evirmekte c ran 20  retmektedir, elektrik  retmektedir.

NE T R TARIMSAL FAAL YETLER YAPILIR?

tarım, tarım yaygındır pancar, bu day, arpa, mısır   a lıma gelebilenner bunlardır. genelde pancar   k ta i lemleri olmasaydı  ok  ok ey ydin, ben kendim ben kendim    ar m d r   olarak  alı d  mda zamannarda k rakuyudan burdura senede otuz yedi bin ton pancar nakliyatı yaptırdık demiryolundan. afyon v rdır buranın en me  ur afyon 25 v rdır h . afyonun iki     e itleri var bizim mor deriz ondan ha  a ı  ı kartılır, siyah ha  a , sarı ha  a  diye adlandırılır.

Y RESEL OYUNLAR, DUALAR VE BEDDULARDAN BAHSEDER M S N Z?

vall  oynnar var tab , harmandalı vardır, zeybek vardır, heh yok s yliyemem. yok yok onnar yok. allah can azını alsın, allah bel n  versin y ni beddu ası boldur. du alar   allah kese e bol versin,  azancın bol olsun bunnar yapıldı. genelde belediye   sal  pazarı 30 old  u g nner   pazarın a ılı  du asını yapar belediye anons merkezinden h len yapılır. yok hoporl r len yapılıyor evet.

ADI SOYADI	Yusuf Yılmaz
YAŞI	58
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Çağlayan (Cadı)

Metin numarası: II- 37

KÖYÜNÜZÜN ESKİ İSİMİ CADİ NERDEN GELİYOR?

şimdiki āsvaltıñ gēşdīı yēde ulu yol geçerimiş āsgiden, develerinen göçebeler gelir gederimiş burdan. ō cādde ulu yol deller burā, burā ulu yol demēlim cādı dēyelim onuñ için ōle ğalmış. hā cadde diye geçerimiş o yoluñ adı cadde demēlim cadı deyelim ōle ğalmış hē, sōna da kōleriñ şeyleri deġişince çālayan dē göymüşlar. vallā onuñ āslını şindi ben bilmiyom. 5

HACI UĞURLAMA NASIL OLUR?

āynı hacılarımızı āsger gibi dāveTederiz, āynı o da olur āynı dōvāya gederler. bilmiyom bilen yok evet āynı tūrbe gibi bi şıo, etīrafı duvarınan çevrili, ortasında bi ceviz āacı var, arafa günneri ōrda tēkgeniñ başında adağlar daġıdırlar, dışardan yabancı kōylerimizden dışarı gidenler kendi kōyümüzden orda çocuklara yediririz arafa gün ōlene ġadar ākşama ġadar bāşġa bi şeyimiz yokdur. 10

RAMAZANLARDA KÖY ODALARINDA NELER YAPARDINIZ?

ramazanımız āsgiden ramazan bāşladıında būrda cāminiñ ōnde bī davulcu dutārlardı, davul da tenikeden eline bi tenike alır ġapıca ġapıca gezer, soğakça soğakça dolaşırdı, e şimdi o kākdı bu ceryannar geldi apallōlar daġılınca allāh rāzı ossuñ hocalar kālķıyo selā veriy, ilāhī çekiyu. şavķı gelmēniñ ġapısını dövüyodu, hē şavķı yanasıya ġadar uyandırasıya ġadar durārdı. para veriyon bazarlıķı ediyon burda ya, hā āynı sīır, 15 dana çobanı dutdūıñ gibi burda bazarlıķı edēiñ, kāk paraya çalacañ şu paraya, oña ōle para veri. hāyır bāhşış bizde dēil ōle dēil bizde ōle dēil bizde sāde būrda kāk paraya anğlaşdıñ ālli biñ lirā yūz biñ lirā, kāk para düşüyo hāne başına biñer lirā beşer yūz herkez parasını veri. āsgiden odalarımız varıdı, beşaltı tāne hē, bāyram arafa gün

aķşam ōrlara mahalle toplaşırđı yemek gŕtŕrŭdŭ. ōrda hēp berāber toplu yemek **20** yerdik, gēşmişlere duvāederdik, bāyram gŭn bāyramdan çıķdıķ mı hiē eve gitmeden ihtiyarlar āynı o da yanārdı, oraya gidēr tŕplaşırlardı, gēşler yemek getiridi mahalleden ōrlarda yenirdi, şimdī bu vāsta çıķınca odalar falan ğaybŭoldu gitti ķālmadı. vār oda da faķat işlenen yok ğāve çıķdı, vāstalar çıķdı misāfir gelirdi āsgiden iki ūş gŭn ğalıdı. odada oņa mahalle sākinneri baķardı oņa, yemek gŕtŕrŭdŭ, zobasını yaķardı, **25** ocā varsa ocānı yaķardı, faķat şimsi vāsta olunca o ķaķdı, ğāve olunca o zāten ķaķdı. gēlmiyo e dŭŭne gidiyodu. adam meselā iki gŭn ūş gŭn dŕrt gŭn ğalıyodu gitdi. i yērde e ğış gŭnŭnde, ēŭnkŭ eli bŕş gidip gelecek bi yer yŕdu. ğāve māve yok kŕylerde āsgiden muhabbeTederlērđi sŕhbeterler o odada āķşama ğadar zoba dŕrt beş gŭn bir. hafda. **30**

ADI SOYADI	Kadir Cömert
YAŞI	73
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Çağlayan (Cadı)

Metin numarası: II- 38

KÖYÜNÜZÜN ESKİ İSİMİ CADİ NERDEN GELİYOR?

dedem ağından gelme sandıklı ağından. dedelēmiz ōrda bi tekge vādır, bizim musa tekgesi ūş senē_e gider ora ğurban keser geliriz, gideriz hēc geçirmeyiz yāni birimiz gitmesen beşimiz gitmesen birimiz gene gider. apdırahman var biliyon mu almayyada. ataķ, alı var ōrdan ō ismi yūsufudu yā soy_ısmını bilmiyorum onnar filān hasan varıdı halk partili onnar filān hep bizim akrabāmız kökümüz ve arāzımız dedemiņ, benim 5 dedemiņ bobası ōrdan gelme. ē atmış doķuzda tapıda varıp da orayı ğarışdırsāymışık yüz seksen dönüm tarla çıkıy_ıki ūş ğārdaşa orda. çay köylü müsün? çay köyünde bi bizim yónuz dē bi çocuk var_orda hē, bobası būrdan, öldü mü? mēmedidi buralıydı, yeņi hē dā bilmiyodum baķ. otuz_üş dō_umlüydu o da ben ğadar evet. bi yarımız dā öte yannı ē şey kóyü var, dīvır saņa oraya, kókümüz de gine ōrdan gēlme. onnar da bu 10 sene habar vermedik ayıñ_üçünde_ōrdāydık biz.

BURASI YÖRÜK KÖYÜ MÜ?

yok, yörük onnar_āyrı, üç sülāle var burda. işde bizim sülāle cömertler, ğara yannar diler şindi ôztürk soy_ısimleri onnarıñ nerden geldi_ıni bilmiyorum, yörük deĝil faķat bi sülāle var yörük anası bobası yörük.

ESKİ DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

üş gün sürērdi, tabī oduna gidellerdi bi ōņden bi hatır_odunu dirērdik oduna gidilidi, 15 ikinci dū_ün_ıoduna gidilidi, ōrdan misāfirler toplanırdı bōle her kóye okucu veridik, oķu şindik onnār gelillērdi çok şennikli dū_ünnerimiz geçerdı. at_ıarabasıynan şindi_hēc gidiy_ıherif burdan binıy tākşiye varıy bitirip geliy. bu kóyde dū_ün_ıolsuñ_ıavşārda deliĝannı ğalmazdı bura gelirdi. onnar bi dū_ün_ıetsiñ būrda ğēnç_adam ğalmazdı_ıhep

ora gidērdi, faķat hē aramızda bi ğırgınnıķ geşdik hafif yollu. top_ōynārdın hani ōrda **20** birisi bi kúfúr_etdi ē dedik siziki bitdi, on_iki sene top_oynadım on_iki senede bi ğol_atıldı benim tarafıma. biz_ōrdan ũş gol_atdık, ... cadıl_ları dedi, duymazlıķdan geldim, tekrar bi dā sōdü, geri_iyāde_ederim dedim apdesdim var gūnāha girm_i_ım, āynı kelimeyi geri iyāde_ediyem dedi, kime dedi saņa dedim ben de. yemek filān hazırladılar adamlar o biķim biz_onnara kēsdik bi ğūrbanı, ğoyunu kēsdik, onnar bize kēsdı bu **25** şekilde çok samīmētimiz soņsuzudu, velhāsılı bir birimize bī ğırgınnıķ_ōldu, çok israr_etdilē yemē de gitmedik, dönüverdık bu yanna daha o_ōldu bi gelip gitmedik.

ADI SOYADI	Hesna Dönmez
YAŞI	76
ÖĞRENİM DURUMU	Yok
DERLEME YERİ	Keklicek

Metin numarası: II- 39

BU KÖYÜN ESKİ ADI VAR MI?

keklicek äsgiden benim şey bildim bileli keklicek. işde bura iki sene oluğlar keklik şey oldūna keklicek diyikler, bōle aķ alımış aķ ē işde ne olacaķ. yörük, mıcan yörūü öle duyarıķ ġāri biz bilmiyağ. da ölüm hiş bilmem ben anlatdıklarını hilān aķlım ermez kine bilmem, nēdeceñ esgiden gelikler yörükler geçi, ġoyun işde onna idāre oluğlar, öküzüne çit sürükler, ġağrı çekikler eveli olēydi. hīndi ne var her şī 5 ġolay hē her şī ġolay. bir ġāfta ġağrı çekellerdi e orāna yolma yolullardı ne olacaķ işde, tırpan biçellerdi. ē sürüyodu, bir ay hilān baya yolma yolunurdu. orāna, tırpanna tā evelleri orāna edellerimiş sōna sōna tırpan çıkdı, tırpanna edellerdin ne dedekler işde orāna tırpanna. öküz ġoşallardı her evde bi öküz olurdu, ġağrı çekellerdi, yolma bitecē zaman anas yapallardı, bōn malı ġoyvirecīk ġağrı çekilecek 10 hem mal ġonurdu yasa olurdu eveli.

NE TÜR YEMEKERİNİZ VARDIR?

yimek de keşgek bişellerdi, aş bişirilerdi fasille, ē o yimekler edellerdi, ġına davarı ġidērdi bi māl kesilirdi ġız evine. esgiden ramazan geldi mi bizim bullarda nē olacaķ oruş dutar, bāyram olur ē idellerdi hamır kesellerdi öte beri hazırlardı oruşluk ġeliyo dē, ekmeK edellerdi onnar da başġa ne olacaķ, hē yūķa iderik yūķa. hamır aş hamır 15 kesellerdi, hamırı ideller, seriller, biçāla keseller, ġavırılar oruşlukda o şey hēr ġūn āşam bişerdi sahurda hē, yā ġızardıyalar canım kesiyalar ġızardıyalar, onu bişiriler işde çay bişer hoşaf ideller üzümde esgiden olēydi. bāyram gelirdi, bāyram namazına cāmide hocası olan bayram namazına ġider, olmaSsa başġa köye ġidellerdi, olurdu bazı ..., cadı hoca, cadı köyüne ġidellerdi. hīndi oluyo da eveli haķıyna dutulurdu, hīndi 20 hoca çok okuyan oldūna.

KİLİM DOKUR MUYDUNUZ?

çok ben çok kilim doḡudum, bôle ısdarıyarın ısdar, ısdarda doḡunur. işde āynı bu direk gibi dikersiḡ ipini atarsıḡ ıyārsıḡ atarıyārsıḡ başlarsıḡ doḡumā. ḡoyunuḡ yúnúnü evirisıḡ yúrsün. yúrukşun, gelep yaparsıḡ, evirisıḡ, boyacıya boyadırsıḡ heye boyadırkan gelep yaparsıḡ, ondan kēri yúrsun, ḡurudur serir yumaḡ yaparsıḡ başlarsıḡ doḡumā **25** iki kırkıTıalırısıḡeliḡe bôle. yā bunnarı doḡumadıḡ da bizim doḡuduklarımız āyrı. āvde şey çok kilim doḡudum benıellere parasıyna, yā bu bitiridi parasıyna doḡuruduk, hindi halıyı nāhıl doḡıyolar parasıyna eveli de kilim doḡunurdu. eveli bu çöl, çul mu varıdı, hindi her şiler çıḡdı, bu çeḡ zehrē ḡatmā filán elde doḡunurdu çuval doḡunurdu. hindi her şiler ḡolaycaıolıvdu. çeıiz gelinıolan ḡızlara bi kilim doḡurduḡ. kilim doḡurduḡ **30** bi yāsdıḡ bi yōrgan bi yataḡıörtüıidersiḡ, çanaḡ çölmēıalırduḡ hepisi bu. aḡırlıḡ şıye ḡızıevi aḡırlıııalırdı olanıevinden, ḡızıevinden aḡırlıııalırdı ḡız, ḡaş dutdurabilillerse alıllardı şıyine ḡóre. ḡızıevi idērdııııcık, ııcık daıolanıevi idērdi eyi kötü şıııolurdu, hindi ne var evler dolusu cehizıoluyo, olurdu eveli tā evelleri ātmış biḡ ālli biḡ eveli bôle biḡler mi marıdı. ḡızın babasııanasııalır da ḡızına çehizııder. **35**

ESKİ NASIL GIYİNİRDİNİZ?

neler giyecek bi fisdan giyersiḡıüsdüne hālka giyersiḡıişde bu, ôle ācıḡ macıḡ sacıḡ yoḡuduıeveli. ḡafaḡıörtük şuncāz ḡızlar çeki çekinirdiıeveli. hē ḡutmu alınırdı gelinıolan ḡızlara āntere yapallardı, önüne fitāıalıllardı, pılluıalıllardı, üsdüne hālkaıalıllardı ôle gelinıolurdu. işde üçıetek diye entereye diyemıa, pēşgir dē mi hôle? işde gelinıonu giyerdi. işde pēşgir entere diyemıa entereıolurdu bi ūç beş, heye **40** gúmuş ḡuşaḡ, bi gúmuş ḡuşaḡ çıḡardııeveli. bunun babası bēıe gúmuş bıçāıı almāıa giderken ... geceniḡıaltında geliken ôle diye lafıııderdin dāḡda ötıııüze ḡuşāııalmā gedik, o ḡuşaḡıolmānca gelinıalınmazdı ḡızlar, ḡuşaḡ vuruduḡ belıne gúmuş, gúmuşden bilēzik daḡallardı, eveli altın mı marıdı, bēşlik daḡallardı gúmuşden.

ADI SOYADI	Abdil Özkök
YAŞI	69
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yakaköy (Seydimelek)

Metin numarası: II- 40

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELİYOR?

vallā burdā yoḡarda tekge vardı, tekge diller orda seydi dē bi zat varımıṣ ordan gelme baya ḡāri. aslında ben de kök buralı dēıl şū dombayın üs yanda keklıcek köyü vardır, heye ordan gelmeyik biz kırḡāltıda gēldik buraya, dā ôle dıyelerḡhanı esgiḡadamlar. sōnadan şey bī kōlerin ismi deḡiṣme olmuṣ işdeḡo yaḡa ḡoyuḡlar burayı ḡāri. yörük, burda hōrzum varıdı da hōrzum yörūḡu varıdı onnardan bek ḡalmadı ya hep yörük 5 ḡaldı ḡāri. başḡa yōḡudu yörükleri esas horzumudu burlar.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

dūḡünnerḡāynı äsgi dūḡünner gibiḡolur ḡalgıḡynaḡolur çoḡu, şindi bi de balaḡādeti ḡıḡardılar dınarda balaḡādeti. e tabī ḡız varısıḡ ḡızḡevinı isdērsiḡ allahıḡemri dirsıḡ, işde dūḡün olursa yāni esgi yerli dūḡünneri davulna zurnāyna dūḡünḡidellerdi, ūş gün sürerdi. cumā gün başlārdı cumā güne odunḡidillērdi, cumaḡērtesi işde ḡınası diller, 10 pazar gün de gelin dillerdin işde bōle dūḡünḡolur bitērdiḡişde. perşembe günḡāşam baya geşlerḡolsun yeni gelenḡadamlarḡolsun yāni oḡu dāıdırdıḡa işde filān kō seniḡḡevinē filān kō seniḡḡevinē hani taḡsimḡideller gelen oḡucuyu yatırmaḡuçun filān ē ondan sōna ē ertisi gün zabālen omḡbeş yirmi ḡişi oduna gidellerdi eveli sözüm yabana merkeplerne gidilirdi bōle araba mı vardı, gider beşḡon ḡişi giderdi dāda odunḡidērdi biri burada 15 hayvannarı toplar varıdı, onnarı orda idellerdi gelirkene davul filān ḡarşıladıḡoduncuyu moduncuyu bōleḡolurdu esgiden hē. hindi ḡodunḡişi ḡāḡdı ē hindi yimeḡolsā tūp oldu hepisi. yimeḡlerden bi ḡorba bişiriler bi pilav bi et bi de helvaḡolur bu dört taḡımlıḡolur yāni, yā keşḡek yoḡ eveli bizimḡo keklıcek köyünde keşḡeḡolurdu, hindi keşḡek ḡaḡdı ḡāri. 20

RAMAZANLARDA NE YAPARSINIZ?

savol allah razı ossuñ siziñ de mubäreK olsun. tabi ramazannıkdā işde bi ev düzenneller ondan sōna biráz hazırlıñ ekmeK eder millet şiyıder işde ôle olur ġari başğa bi şı olmaz. yokdur ôle bi özel yimēi yokdur. eveli bāyramlarda olurdū namazdan çıkdıñ mı bāyram namazından yimekler gelirdi cāmiye, bizim burda olmazdı da bizim esas keklıcekde olurdu, eksik gedik elinde ne ġoparsa yimek getiridi cāmiye millet **25** namazdan çıkdı mī cāmide yimēi yimek hep köylücek yirdiKorda biz çocuduñ o zamanıa ôle olurdu.

KÖY ODASI VAR MIYDI KÖYÜNÜZDE?

buyur keklıcekde varıdı. yā olmazdı hē, e tabi eliñden ne ġoparsa bi hōrmet olurdu işde, ġarın doyulurdu bi şiler ôle orda bi şı olmazdı. bu köyde hiç görmedim ben keklıcekde varıdı burda yōudu burda kilim de filān türkmen kilimi diyalar ya onu da **30** doñullardı, ōrdan çóval doñurlardı bōle çeşitli yūñden. o bizim keklıcek köyünde varıdı, e bu kóydē ôle bi şı olmadı ısdar filān olmadı görmedim hiç. satı bu kóyde eveli azıdı bu kóy bi on hāni hile ancāydı hep hōrzumudu āaydı bunnar biliyoñ mu hāli vañdı iyiydi işde bōle çiftcilik malcılına vañıt geçirilerdi onnar, e onnardan çoñu oñdu gitdi ġalmadı şindi ġari hiç ġalmadı. bu ġızılı kōnden geldi birez yörüK işde birez de **35** bullarda oldu belli bi gelenekleri yok hiç. yok yok bōle toplama. esgiden bizim keklıcek evelden iyiydi burası da toplama kóy oldu una, hindi keklıceñ üs yandā muratlı kóyü vardı hindi ġayboldu üş mü dört mü hāne ġalmıñ, ordan var burda ġızılıdan var işde var da var ġari. ora şu dañıñ arķasındadır ora he yāyladır ora gözel suları vardır çok soğukdur suları ora eyiydi ora da āz ġaldı. **40**

MEYVE YETİŞTİRİR MİSİNİZ?

eveli çoK olurdu orda göveri ġari badılcan, tomadız, būber şindi çok da lezzetli olurdu ôle olurdu tabi ġüPre de bilinmezdi sāten o zamannar da e çok gözel olurdu, dınar bazarına getirilerdi bizim bu tarafların zepzesi meselā yüz liraya geçiyosa orayı iki yüz liraya alıllardı orayı eyi olurdu yāni çok gözel olurdu yāni. göveri didi imiz işde badılcan, būber, zalatalıñ yāni şey onnar işde, göveri derler ... üsdünde bi köy var **45** hacı beyli dē orda benim ġız var, şū soğan tōñumu var ya isgelen dirik biz onıa, onıa göveri diyeler ufacıñ oraya ... soğan yapıyaz ya onıa göveri diyalar ollarda.

ADI SOYADI	Esmâ Er
YAŞI	60
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Yakaköy (Seydimelek)

Metin numarası: II- 41

BU KÖYÜN EN YERLİSİ OLARAK DÜĞÜNLERİNİZİ ANLATIR MISINIZ?

eñ yerlisi evet hõrzum hē. e dũñnerimizde işde pilav, ât, çõrba hēlva irmik helvası başğa bi şî yokdur, hani günlük deñvde neyse geliriñ õrtülü bütçeñe göre hāliñe göre onu bişirisiñ tabî tabî yavrum ôle tabî hindi yalan sôlemiyelim olmuş kôlüyüz biz neyse gereken o tabî.

NE TÜR YEMEKLERİNİZ VARDIR

hamır işlerinden biz devamlı yufka yaparız hē başğa ôle mayalı fāzla yemedi imiz için sāde yufka bişiriz. yufkayı baya yuğurur, senitleder saşda bişiriz işde. oklāynā seniT olur işde evet. yaparız ğatmer yaparız, gözleme yaparız e tabî isbanaklı börek yapılır başğa ne yapılcağ ğari işde. işşallah sizlere mubāreK olsun. ramazandā işde içiğ ğafadan, āynı temizlik gecē sahurda musğa yaparız, yufkanıñ içine pēynirdir, pēynir tereyā onu ğizārdırız yōurT olur, ğāymaK olur nēyse kesenñde hani hāliñe göre 10 canım şindi tabî hāliñe göre ni olursa kendiñi nası rahat etdirebilcēseñ oña göre yersiñ. hāyır neyse Allah ne verdīyse onu yaparız yavrum tabî. hāyır kēndiñe göre uygun olanı yapar isan hani ôle olunca fazla dāveT olmaz kô yerinde biliyoñ ya malına, işine ũraşıldıñ için hani ôle fazla ôle sôhbet dāveT olmuyo, tabî olmuyo yavrum. bāyramlarda işde ya büyükleriñ yanna güccükler gelebilen hısımlağrabası olan, 15 ağrabası olmıyan da vārmaz kimse kimseye zāten hā olmaz olmaz. tabî bi de kômüz dışdan, yerlileri hep gitdiñ için hēp dışdan kimse, bir biriniñ pek şey olmaz. tabî bu kôñ yerlileri hiç ğalmadı canım yerli olarak bicēz bēn ğaldım, bēn de tabî eñ gidenneriñ eñ ufağ ğalanı gideni hani, āsgiden derlerdi işde ğalan giden çõre çõpe diyeniñ hesap biz de ğāldığ yavrum işde evet evet. benim beyim de başğa kôden gelme burıya da 20 bi ben varın yerlisi olarak. ğāybolan bir şî yok işde göçen gitdi canım, çocūu

mēmur olannar gitdī duramıyo, ileşberlik hayır hayır dokumam hilan yok hāyır hayır bi mālclıķ, ileşberlik bāşğa bi şīsi yokdur bizim kōñ, faķir memleket yoğudu yavrum hiç yōķ yok, āynı bōle gōrdūñ gibi mālclılına işde goyun, sığır bāşğa bi şī yōķdur. pāncar mahsul olurdu olan, olmıyanda da bi şī yok tabī amelelik, hani bizim bullar 25 faķir memleket canım.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

dūñner şindi yavrum, everdim ölümüzu da. vallā allahın yazısı zār eyīyse büyükler gidiyo işde allahın emri diye, allah yāzdıysa, cenāb allah o kişiyē yāzdıysa oluyo. işde evelī dūñnlü çālgılı oluyodu şindi ġari biliyoñ şindi şeytan işine bindi balō olunca bizler de balōya gidemiyoz dedīñ gibi hē. loķum yerlē, nişan daķarlar bir ay iki ay 30 sōna, bi sene durcāsa nişanlı durur ondan kerī işdē ne zaman dūñ olcāsa dūñ günü ġararlaşdırdılar mı ālbīsesi āşyāsıymış dūñnū yapallar. hāzırlı dāvetiye dālıyo işde oku hısımlaķrabasına dūñnde o dağılır. āntere ālbīselik gibi gōmlek gibi ôle gibiydi şindi onnar hep kaķdı, dāvetiye dōndüñş ġari şindi. hāyır hāyır ôle hāyır hāyır benim hiç ôle bi şī yokdur bizim burda, yokdur yok āynı bildīñ ne türlü kiyiniyosa 35 kō yerinde āynı o şekilde yokdur yokdur yok yokdur ôle başğa kōlerde oluyo tabī başğa yörelerine göre şeyler oluyo da bizim burlāda yok

ADI SOYADI	Hüseyin Akar
YAŞI	72
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Kızıllı

Metin numarası: II- 42

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELİYOR?

ilkoğul oğumadım da diplomam var, dışdan girdim diploma aldım ben yedi gün ilkoğula gıtdım, gece mekdebi onu bî ē ğavğā çıkardılar bizim, bizden büyükleri vardı birez āklı sarmıyyo, eğıtmen varıdı ôretmen dēildi eğıtmen varıdı o eğıtmen de len ben ücretle mi oğuduyon sizi dedi yāni gece toplayyodu, yedi gün topladı ondan sōra bırağdı. biz de oğumadık ben ğēldim kendim yataşıya ğadağ harfleri biliyodum, gece 5 yatmadım yāni bu harfleri dutdurucam bu gün dedim yāni birbirine, ôle yatcan dedim. ôlelikce o gece parasat dutdurdüm ôrendik ē şimdi gıtdım atābeyden diploma aldım, beşinci sınıf ısbarta atābeyden diploma aldım beşinci sınıfdan, beşinci sınıfdan şindi e biz tabî hāfızlā çalışdık, vār da o ğadar yāni. şindi bir senedir köyün imamlıını yapıyon hocamız yok kövün cumāsını, gelen bi şeyleri, ramazan, geğen ramazanda 10 devām etdirdim ğıldırdım, allah ğabūletsin yāni helāl olsun benden yanı da halka da bu şekilde gine devām etcez işde geldi ramazannık, hē sizlerin dē hocamız yok gine de aynı devām etcez allah ızın verise, ölmez sağ olusağ

ESKİ EĞİTMEN VE ÖĞRETMENLER NELER YAPARLARDI?

eğıtmen devlet veriyodu üçüncü sınıfa ğadağ okuyodu, üç sene okuyodu eğıtmen bunnar eğıtmen yāni şindi ôretmen yoğudu, o zaman ôretmen vermiyollardı sātî 15 ôretmen yoğudu bilhassa yeñi ē türkiye gelişmiye başladıydı bizim kôlerimiz de kenar bi kô, ē az hani yörük köğü sayılır, buña tabî ôretmen gelesiye ğadağ o üçüncü sınıfı oğutdu yāni üçüncü sınıfa ğadağ çocukları oğutdu, ben girmedim benim de yaşım accık geşdiydi biz de hociya girdik. bizi de oğudan hoca geldi, köve hoca dutardı o bizi ğuran oğutmiya başladı. hağlı yüzdolı hağa bi sene duruyodu, yüz dolu yüz yim beş 20 dolu soğura oña iki yüz dolu vēdik biz, bizim çocukları oğutdu u üçün. tenike,

tenikeye bi dolu deriz biz, yüz tenike veyahut iki yüz tenikiye dutduk biz onu, bēn kendim yüz tenike hocalık yaptım iki sene, bi sene yüz doluya durdum bi sene yüz yimbeş doluya durdum hoca. iki sene hocalık yaptım bu kövde ondan sōra yapmadım. bi ē tıraqtōr aldık bi yol da şindi tıraqtōr ālmadan çift sürüyoş leşber babam, kökten 25 leşber o da yaşlandı doşsan altı yaşında mefāt etdi doşsanda, hē ē yapamīycan dedim şindi köve ğarşı da ben suçlu oluyon dedim yāni, gidiyon çifte atlarına gelemiyom bāzan ölen namazına, ben yapamīycan dedim būnu hoca dutalım köve dedim ben, ben gine yardımcıyın devamlı olarak ömrüm oldūu müddetce o seneden beri yāni, elli yedide asgerden geldim ben, elli yediden devām etmeKüzere bōle gelen hocalara 30 yardımcı, giderler gelmezler biz hocasız goymadık elimizden geldi i ğadar allah rızası için bi yedek gibi burda bi yine de öle şimdi. yakın kōlere de öle yağa kōde bunun durdūu kōde hoca yōdu gece geldiler yāni götürdüler bayram namazı ğıldırmaK için gitdim ğıldırdım burda hoca vardı o zaman. gökgöl var iredde biliyoşuz mu hē biliyoşuz mu bilmem, beña çivriye gitdiydım oranıñ muhtarı, ābē bizim 35 hocamız yok, bizim bāyram namazımızı ğıldırıcāñ sēn, len ölüm benim yabanda çocuklarım var onnar gelicekler ğurban bayramı şindi ne idicēz ben geş ğalırın burdan, yā ābē biz seni sabahleyin arabēyna alcāz namazımızı ğıldırıcāñ ğurban kesiviceñ biz seni eviñe eleticēz allah rızası için, gēldiler götürdüler namaz ğıldırdım bayram namazını geldim, böyle yāni bi yararlı bi insan olabilirsem cenāb allah ne mutlu 40 insannara. İnsannara, insannara yararlı bi iş yapabilisem ne mutlu, ben bir ğuruşsuz bōyna bu kōpretifi yürütcen diye kövüne didişe şēde yürütdüm allahın iziniyle. bunu da hemen hemen de yüze getirdik işde borular dōşendi bu şekilde.

BURASI YÖRÜK KÖYÜ DEĞİL Mİ?

e yörük köyü sayılır şindi, benim dedelerim aydından gelmiş, dedelerim. böyük dedem ğoca hacı üseyin benim ismim verilen, onun ölu var hacı musdafa, hacı musdafanıñ 45 ölu var üseyin dedem, babamın ismi hasan üsīn, benim ismim hacı üsīn kökden bu kövü ğuran, ğurucular benim ırkım sülālem, yalnız toplantı var içinde gelenner dışdan gelmişler, girmişler onnar da var içinde. şindi bilemīcen sarıgeçili yörūü müdür nereniñ yörūü oldūunu orasını bilmiyon yāni āydından gēlmişler, göçebe hālinde yāni nasıl türkiye ortaasyadan gelip de türkiyiye yayıldı gibi bu şekilde. 50

ADI SOYADI	Niyazi Aydın
YAŞI	75
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Pınarlı (Norgaz)

Metin numarası: II- 43

BU KÖYÜN ESKİ ADI NORGAZ NERDEN GELİYOR?

vallā norgaS diye burıya bī işē buldur tarafından birisi gelmiş, ōrdan işde tā ōrdan burā şey, dinle hocā, ben bucāa çok malıymıya gitdim, amcām, ōrlarda biz o cāmide şeyiñ kenarında işeyētdik, cāminiñ yanda yemek memek yērdik işēiderdik işē bulamazdık biz, ōrda annadıñ mī otel, otel bulamazdık bir, hafta, evelden ordā işēeder sekiz, on gişī bi şē de yatārdık o şekil. şindi şôle bōlē yētmış yedi yētmış sekiz sēksennerde fila o 5 zamannar. orlarda biz işeyēderdik orlāda, malı alı ōrdan gelirdik şeyēderdik, yalnız bi gün evel gidērdik, orıya, ōrda yatārdık ōrda işēiderdik, malı alır orıya kamyonnarna gelirdik.

NORGAZ İSMİNİ ANLATIYORDUNUZ DEVAM ETSEK?

ōrdan burıya bī gōşmen şindi o zamān bi yerde muqātētdi, in anda şey vilāyet, harici gitdi, in, andā işēōlmazımış o şekil burıya birisi gelmiş şētmış, o şekil burada 10 işēolmuş, ondan kēri işde adı norgaS diye işēolmuş, o şekil ōra gelincē beş, altı, hāne varımış, işde. ūş dōrt işēdir zāten burası fāzla dēildir. şindi burdā sarıgeçili de var, hōrzum da var adanadan gelme, o velhasıl gārşık burda hē o şekil.

HAYVANCILIK YAPTINIZ MI?

vallā şimdi hāyvancılık ala vereētdi, imizde yapıyoduğ. şindi om, beş yirmi mal besliyoS, kamyon yok o zuman, dīnardan işey dutuyoS, yā yā araba dēil 15 isdasyondān vagon dutuyoS izmirē kēsdirmiyē gitceS, canlı hayvanı. şindi bağ gāri sen, şimdi burdā hayvan, iki, ay üç, ay ahırda duruyo, e şimdi yok bürdan hayvanı gōvedik şētdik mi pīynık pīynık dağılır, būnnār sādā solda tōplēcez işeyde bürdan tōplar, dīnara gōtürüz vagonā dōldurur, ōrdan hādi dut izmire. ōrda mezbāniye dōru gōtürebilsēk

ālsancaḡdā halkapınarda indiriyon, ōrdan bī işey dutuyo, orda zāten çoban var, çoban **20**
 oranıñ şēdiyo ōnnan gecē onıki birdē selāneyeıletiyon orda ıotral varıya. selāne,
 selāne varıorda annadıñ mı selāne var. orayā hāyvannarī dōlduruyon sabāhlēn yedi sekiz
 dedi mī hērkez ıotralā var bālıyonıya geliyo mūşderi anlaşıyon ōrda kēsdiriyon ōrdan
 çēkip geliyon. onnā ıasap canım oranıñ şeysi şindi oranıñ yētkili olımıyanı ōrdan
 malıalamıyo, annadıñ mı şimdi yētkili onnar hērkez geder bāını işēıediyo, ōrdaıalır **25**
 dōru yanı başında zāten selāne orıya şēder, ōrda kesilir, hērkeziñ işēsine ōrdan tamam.
 mallar ġāntardan ġēşdikden sōna seniñ parañı ne dutuyo onu hesāıederler alısıñ, ōlen
 sonu işeye bındıñ mı burıyı bulusuñ. yā şeyne ġāri otobūsle geliyon, otobūsüne geliyon
 ġā o zaman. tabi tabi o zaman işeyilē gelisiñ.

ADI SOYADI	Ayşe Aydın
YAŞI	73
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Pınarlı (Norgaz)

Metin numarası: II- 44

OKUMA YAZMA BİLİR MİSİNİZ?

cāhillik yapmış da cāhillik zor, zor bi yere gidemiyōn bi şe yapamıyon dedīñ gibi zor cāhillik allāh başına ırāmetlikışde.

ESKİ DÜĞÜNLER NASIL OLURDU?

onu amcañ annatsın. evēlden kına gecesi dūñün davılnaölurdu, gārşılanırdī oğucular başışalınırdı, yemek bişērdi, kına gecesinden evel verilirdi, gece kına gecesiölurdu, keşgek dōwērdik, işdeōleñhi. evelden yōğudu yavrumā bi gat ārkēñ şey olan5 eviniñ yatā bi ğat ğızeviniñ yatā varıdı başğa bi şe yoğudu heç. iki yāsdıķ bi dōşşek bi yōrgan dedīñ gibi eveldenōlēdi, e şindi hepisi bol allāha şükür de. ālatmamız, abu yāvrum benonnarı bilemem yā, bilmem ben bi yerlere gitmezdim ki heç, ğızıkandanōlēdim hindi de ōle bek bi yerlere gidemiyon ğuzum.

NE TÜR YEMEKLERİNİZ VARDIR?

yemekler, yemeklerimiz kēşgek varıdıevelden dene fasillē, āt, çōrba, pilāv onnā var 10 dātlı varıdı. helvā varıdı, başğa yok. nası yapardıñız, dene fasilliyi haşıladırdıķ, süzērdik suyunu ēşīyne yağını ğavırıdıķūsdüne dōker, özleşdiri o zaman ğōrduķ. hamırlılışler evelden hamırlılışı yōudu ki yāvrum yōudu. eveldenetmiyodum ya hindi bazlama ediyōn, nāsiPolsa da yeseniz biliydim ğatıveridim. sabahdan ğatarın dōkerin ederin halēolsuñ gelen giden imrenir. hē hē gömbe, gömbe yaparız, sobada yaparıdım da 15 hindī cēranlı fırın var ōnda yapıyon sobada yapmıyom, ben yaparın kōydē fırında vādır da yapıyolar bēn hani iki ğişi oldūumuzdan işde o cēranlı fırında yapıyon o pāzlamā e yīyoz. şindi bek yapmıyom dā, bilēydim sizin ğēlcēñizi ben acıķ yapārdım, işallāh baķ

beklerin buyuruŋ geliŋ. onnarı bilmem ğuzum ben bilmem ğuzum ğurban_olım bilmem ben_onnarı. hanife_ħalaŋ_olıydi **20**

DİŞİ ÇIKAN ÇOCUKLARA NE YAPARSINIZ?

heş bi şe yapılmazdı ğuzum. heç bi şey bilmiyon. şindi var da evelden yoĝudu ğuzum, şindi dişi çıkārma girgit vuruyolā, hediye getiriyolar. buydēy, nohut buydeyi ğatarlā bişiriler, ōnu daĝıdırla işde ğōrlar, hērkiş hediye getiri ōnu yērler. eve bura çārılır diş yarma diyelekden onu yediri, yedirilē ōrdan işē_der verilē_avādini ōynar gülērler, қақар gidērler. hı hī hediye para veriler_ōle hediye. bēn gitmiyon da işde ōle duydū_umu **25** dēyveriyon ğuzum bēn gitmem ğuzum bi yerlere. ānneŋ ōle bi şey_adam dī_ıl, sav_ol.

ne_olacak üç_cüz elli liralık fener o gadar yanar. netice dü_ün başlar. esgiden giderdik, esgiden birinci gün, üç gün dü_ün yapardık, birinci günü arabalar oduna giderdi dā_ā, hā önnarā helva_alır dürümler götürüdük_oriya, ondan sōra onnari ğarşıladık bayraklı mayraklı oduncuları, şuriya getiridik huriya dökerdik, gece burda lāmba filen yok, o **25** odunu yakardık burda şavķ_olsun diyē çalgı, davul, zurna, maşala. ō çalgılı malgılı bürda bi gecē öynardık gülürdük, ondan sōra oyun çıkarıdık hani. bōlē ğalaycı_oyunu çıkarıdık, berber_oyunu çıkarıdık bāzı köpek döverdi bunnarın kōlū birini çağırıdık gel derdik köpē_i dō derdik. bağırtdırıyoz köpē_iñ sesinē, eğlence var bi de güldürücü diye, güldürücü atılırsın ğülmekden hā. ondan sōna bi sevdī_iñ bi arkadaş oyuna çıkar, onā **30** para çevirisin, çalgıya verisin_onu bu senin haķğın gibi mütālā_oluyō. ondan sōra gene esgi devām_idiyo silah_atmā abūv! dünden bi görēydiñ bi bñlercē işde ... bñlerce silah atıyoz. bōle kōrkımyoz damda da yatıyoz yakalanırsaķ, o şekilde gelini getirdik gene dün indirdik. hapis hapis cezā_alıyon yā, silāhımı yakalıyo yaħut ama yaklanmamıya ğayret_idiyon, yaklanmamıya ğayret_idiyon o şekilde_işde dü_ünü bitiriyoz. eziyet **35** itmezdik şimdi dāmādı dī_ıl de bayrak ğaçırıyoduķ bir meşurdu hā sıkı sıkı dutardıķ_onu, ğaçırısaķ ğaçıran bu ğaçırdıysā parayı da bundan geri alıyoduñ. bāyrak sen çekicēñ bayrā_ı diye o deliğannılar genşler saña emānet_iderler ğaçırmamak şartıyna onu ğaçırısıa o mesulu_o. gelelim gelelim o gelin_alımıya gitcēz ya dāmādın şiyindeler, dāmat gider şurda banyo, hamam yok banyōlar var ya gider bi **40** arkadaşının_evinde banyō yapar, davul çalgı lāñgıdı lūñgudu gider_onu alı geliriz. sergiye diñeldiriz kiyindiricek hoca gelir, sállū alā seyyidinē muhammet diye başlar, ha kiydirir. hāh kiydiririz, ondan sōna güvēye bāhşış vercez ya başlarız bārına daķar, āltın daķarız para daķarız neyise vericēñ onu daķarsın falan filan o şekilde yaparız, ondan sōna hadi gelin_alımıyā herkez araca binsin, o zamanın_aracı at_arabası, at_arabası **45** efendim araşlara binsin şindī, binersin_araca gidersin kōrnalara basalaķ yāħut beygir_arabasıysa şıñgırdaķlar daķardıñ beygiriñ boğazına moğazına süslerdiñ, ... bālardiñ heh ğuyrū_unu filan bālarsın beygiriñ sopa gibi o sineklenemez ğāri_o, gidērsin ōlēydi yāni hülāsā ōle. ordan da gelini getiridik, gelini getirdik mīydi dāmādı alı gelirdik benim_eve oturdurduķ, sākıldıķ. gelsin para dāmat gitsin dáha_olmadı mī, yok. **50** geliller o dāmādı kurtarılar ordan namaza götürülerdi, namazını ğıldırılardı yatısı namazını kıldırılardı. ōndan giderdi bi de ğız tarafından iki de ğoca ğarı gelirdi_oriya,

şāhit, şāhit diniyodu  ona hani ğız mı dul mu şāhiT  oluyo ya o a gelillerd i  iki ğad n, ondan s ona i  bitdikden s n  g v ni i  i i bitdikden s ona bi arab yna emme beygir arabası emme tak s yl  o iki ğar y  g t r r yerine indiridik,   am ı gibi gene 55 g t r , g t r s   i de b  durum b le olurdu h h. k y   de gelmes  doğudan, doğudan gelmi ler.

ADI SOYADI	Mehmet Aksu
YAŞI	74
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Dikici

Metin numarası: II- 46

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELİYOR?

şimdi äsgî adî şimdi amcam bu köyüñ dikici olması için bu kô gürulmadân dışardan bî yâni ayakğabı tāmircisi, ayakğabı diken bi yaşlı bi adam gēlmiş burıyā oturmüş, etraf kôlerden, yâ nere gidiyoñuz dikiciyē ayakğabı dikdirmiyē gidiyoz dē ayakğabı dikdirmiyē gidiyoz demişlē, dikici ismî ōrdan galmış hēh ēvet.

BU KÖY YÖRÜK KÖYÜ MÜ?

hāyır yörük dē heç yörük yoğdur kômüzde nōrmal diğēler. efendim, hayır türkmen 5 olmuyo bu kô, ēvet äsgî türklērden hanı, türkmen o dīnardan yoğarısının kôlere ... türkmen derlē. malcılıkla ūruyan bôlē yāyladan sâhile, sâhilden yāylıya göçēdenlere göçēbe yörük denir, amma bôle çiftçilikle ūraşannara kôlüyüz yâni kôlü.

ESKİ KIZ İSTEME GELENEKLERİNDEN BAŞLAYARAK ANLATIR MISINIZ?

hē kıız isdemē şimdî äsgiden bôle ğızına ōlanıñ annaşması yōğdu amcam, hē anne babā meselā ben evlādıyın dē mi, annem babam filān gömşunuñ ğızını biz saña biz alcez 10 diyollardı, ... yāşlılā ē anne boba bi de etraf yakın yāşlılādan dūnūr gidiyollādı, varıyollardı allahıñ emriyle peygamberiñ ğavliyle ğızını ōlumuza isdiyolardı, onnar da bî tā ilk zamanda hēmen verilmiyodu, düşünelim bi diyollardı, ondan ūş beş gün sōna tekrar gidiliyodu, eğer ħabul edilirse tamam verdik diyolardı hemen ē bir iki gömşu toplanıp bî yā şeker ve şērbet, şekerden şērbet ōlurdu, veyāhutda loğum 15 yenirdi bi yüzük tağılırdı gelin ğıza, ondan sōna ilēde ğāri dūñ hazırlı yapılırdı. o zuman o zuman hiç ğatiyen ōlanna ğız ğatiyen yâni biribirini göremezdi, bağ bēn nişanlandım tamam mı, bēn nişanlandım yâni ē āf buyur arabāyla gūPre götürüyodum ō tarla bācıyā benim hanım ē gēcek ğazanı vürmüş yoluñ ūzerindē ē gēcek, çamaşır yıkıyacağmı,

äsgiden şindik gibî çamaşır maķınası filan yokdu, ğazanı **20** vurulardı, ateş yaķarlardı, benim ben varıķan beni görüncē bu ğazan dē mi emin ol baķ ārasına saķlandı görükmēn dē nerdēse, ateşden sāşları şey, şey olacáķdı yāni ôlēdi, ğīznā nişanlandı mı ē nişanlısı birbirini ğatiyen göremezdi dūñün olasıya ğadā, dūñün olduķdan sōna da evelā dē mi evelā şey biri gidip gelmeKüiçin olanı, evi ğızı, evini dāveTüeder. ā şunu sōliyem evlendikden sōna sabāleyin dāmat bir, iki ārķadışını, alır **25** ğayınvāldesine ğayınbabasına ğızı, evinē el, öpmiye gedēr, ē gelin gitmēz gelin gitmez, dēvicem ya, dā o sōna gelin gitmez ondan ē dāmāda para ikrāmTüeder, veyāhutda bi mal vāTüeder ğayınpederi ğāynanası ondan sōna gelirle, ondan sōna gelip gitme yāni alışģannı, olsun dē bir, hafta sōna dāveTüedilir, hē dāveTüedilir ondan ğız ğızın, çevresī bōle bi tanıdıķları gelirle olanın evinde yemek yerlē, bir, hafda sōna da ğızı, evi olanı **30** ğız verdüi dāmadını, annasını bobasını, çevresini onnar dāveTüeder, ondan ğız o zaman iki üş gün annesinin, evinde ğalır. ondan sōna gelip gitme bōle devāmTüeder ğāri, dūñün, işde bōledir, amcam.

ADI SOYADI	Mehmet Mera
YAŞI	80
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Dikici

Metin numarası: II- 47

ASKERLİĞİ NERDE YAPTINIZ?

bēn ilk asgerlī çanağgale, çanağgaleden sarıgamışa gittim suvāri. amcam yılını bilemiyecem buba yalan sôlemiyem, bilemiyecem. ora, oradā burdan, buradan mekdup gelirdī, ārpa yoluyoz dērlerdin mekdup o zaman, ōrdā ğarıñıçinde biz ... dönerdik, üçay yazı vā dērlerdi oranıñ. ğış, bütün ğış malcılık otuna malcılık amcam, ôlmeden geldik orlardan allāh. ne demek, buyur yirmi dôrtāy mı ne yaptım yā, ēñ soñ 5 asgerlik bizde düşdü ğāri, asgerlik bizde düşdü.

ASKERLİK HATIRASI ANLATIR MISINIZ?

ne gibi, şindi soğukdan anlatma amca ne anladēn, şindi bizim ordā āsger olarakdān maneş dönderilerdī, bīr de çevre yaparlardı, bezleri yaqarlardı, üsdüne bi bayrak, adamlā onu ğapmıya hepsi, herkez deñil de seşme olarakdan onu yapallardı, kim ğapabilcek ayaklarından suvāri suvāri suvāri. ne hātıram olcağ başğası asgerlik 10 görmedikkine. āmcam şindi asgerdēken bize dört, bi ğalıp sabını dörde bölerlēdi asgerde, başımıza bi görevli, gider su kenāri varsa ateşi yaqardık, çamāşırılar ōrda yīkardıñ kendimiz. bi de uyuzluğ hanı bi de bi de uyuzluğ çatdı, bi de uyuzluğ çatdı, hāyvannarımızdan amcam allāh öldürt, hāyvannādan bit velevseleri bit āldı bizi bit. ütüyē giriyōñ ôlmēyo o zamanıñ künde ôlmō bile, eğer bi hamamcı olmuşolsañ 15 gitseñ nere gitceñ, ora deñiziñ kenārına gitceñ büz gibi, yīkanceñ sen. bizim orā bilmēyon cenāb allāh, ğabire gitdi amcām ğabir ğazamadık, ğarı kürücēñ başımızda bi assubay vardı, hôle burdan aqdı büz tutardı ğarı kürüceklē ğara ... çıkarceklē cenāze gömceñ ōrda, allāh orları. canavar, ayī, ğürt, ōrda ğıyāmet, dek baña dekgelmedī, baña dekgelmedī yalnız suvāriyiz ya hayvanı bildik ğāri ya ora çamlıqdır sarıgamış 20 bilmōm ğāri okuluñ. buyur gitdiñ mi ha sarıgamış meşur bizim hayvanları böbek yüz

derlêrdi böbek yüzlü hayvannarı o zuman dē mi bu, biliyosañ sen hā. allāh ōrlardan hayvannarı götürdük bir_ay_orda otlağ halatları çaķardığ ġāli, bir_ay_ōrda ġalırdığ, oranıñ geçimī bütün çayır, ot biçerlerdi onnarıñ arabalā bizim arabalā gibi dē_ıl uzun açārlardı, yollā kötū, ot getirilēdi çayır biçer biçerlē gelillēdi mallarına. ōrda da bi **25** mal çıkmazķına üç ay yaz ne çıķıcek. düven sürerkene orda gördū_ümūze görē yığıyollā bi yere bōlē, bağ ōlları gōrdūñ sen, o mērmilē çıkan mērmilē o toprā_ıñ_āltında sarıgāmışda top sāhaları vardır ġāli ya atışa gidiyoz ya, ulen_amcam cenāb_allāh cenābī hağ, pislik hani suvāri suvāri yemē_ı gelir yēyemezsiñ ... gelirse o hayvan tımar_ıetceñ hayvana bağceñ yemek soğur gidēr hē, parāñ varsa gider ķantinden dōru dūrūs bi **30** şe_alırsıñ, olmazsa onu yersıñ. mēvsimine göre mēvsimine göre, meselā mēvsimine göre bāğla, ġārnıbahar, mērcimek bi dē bēsimet gibi dērlerdi pūsğūt gibi bi şe onnarı verilerdi, hanī amcām bağ ōretmen_ıorıyı biliyosā ōretmen daha_ıyi ağladır, oranıñ bināları rūs yapıstıymış, hindi burdān bağdığ mıydı hoca ağnatsıñ diyelim kine bizim asvalta ġadā hepsi bi pilan, üsdündē ġışla piyāde tālimi vā binālar dē hoca, o **35** binālarıñ_üsdünde piyāde ġışları .. piyāde tālimi var.

ADI SOYADI	Fahrettin Can
YAŞI	66
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Karahacılı

Metin numarası: II- 48

KENDİ DÜĞÜNÜNÜZ NASIL OLMUŞTU? ANLATIR MISINIZ?

uş gün olurdu úş gün, vādı maşala yancek denidi, maşala yancek, o gün kınası gün ākşanı maşala yanardı, herkez dādan çalı getirilēdi, çalı getirilēdi. köün ortasında ateşlerlēdi, oynarlādı çalgılar çalādı, içen içēdi. hısım akrabāsı, hısım akrabāsı getirilēdi çalı deriz pınar su getirilēdi, dökerlēdi, yığarlardı, ateşlerlēdi. onuş şavkınnan, alátıdırık malátıdırık yoūdu, lāmbiydi. hı lamba yanardı, onnan oynarlādı onuş şavkınnan, 5 ayassa ısınırāķoynarlādı. fitilli fitilli ğaz lambaları, üsdü cāmlı, tēmsil rüzğarda dışarda yakıyorsa gemici feneri derler, asmalı şōle camlı kapalı, onnar ğullanılırdı, ama şindi hēr yer alátıdırık oldu. şindi cumā gün keteni başlar, o gün düünün başlańgıcı, ertesi gün çeyizi, pazar gün gelni. tabı tabı davıl, zurnā, o ğoca düdük bülü, piricolan piricdenolan dat datöterdi ya, ondan vārdı, ğırnata ğırnata. bōle ğāveye filān 10 oturunca türkü sōleradam, cūmbüşüne sazına çalar türkü sōlerdi. dıřdōlsa davıl, depicilik, ğırnata. bütün gelicik gidcık işlerini o ğörüdü, o devirde at arabası varıdı, bōle taksi maķsi yoūdu. bir günēveli gelirdi oķūcular, cumārtesi günü, oķūcular toplanır gelinēnesiye ğadā ğālırdı. kōlüyü toplarlēdi, o gün odası yandı denirdi, bi yemek verilēdi. çarşamba gün odası yanar, o gün yemek verir, adam yemek veri, adamlar 15 toplar arķādeş benim hepsi baraklıdan, kōğguyudan, ğökcekden, bilmem ğürdenden oķūcum ğelcek, burlar oķu dağıtmışdır tanıdıķlara felān bunnarı alıcekārķadeş vār mı? evi müsāyitolan? sen dersin ğökçeı benalen, zeki der mādenleri benalen, baraklıyı ben der benalen bōle gelicek oķūcuları taķsimederiS, taķsimederiS. şindi ğökçek gelmiş dedı zamanāmet başlarına varı, ôńderolur, èndiri buyuruş der. tabi geldi mi 20 hoş geldiń yemeı verilir, yemek yidirisin şēdersin. gelnēnipūrlanasıya ğadar tēslimēdilen oķūcular, oķūcular o adamla hırsēderler, hē baķmak. bayan da gelirdi, ērkek de gelirdi bi kiři deıl yāni taķsimoluyo, kōlü taķsimoluyo. onnarıń baķımını

yapıyo, ondan sōna sabāla çalgıcılā kaçar, bayrakdar öñe düşer nere oğucu verildiyse çalgıynan onnarı topar. düñn sāyibi, şey sāyibi, misāfir sāyibi varan çalgıcının 25 cebine o devriñ parası iki buçuğ, beş lirē, on lirē durumuna göre çalgıcıya bāşış veri, bāşış veri. bōle gelinēndi mi arabasını goşar allāsmarladık güle güle.

ASKER UĞURLAMA NASIL OLURDU?

amcan şindi şölolur, genşler toplaşırler, şēderler bizde herkeze dāvetēderler, gidicek asgerleri dāvetēderler, yemeklerler. genşlerise işgi veriler, ihtiyarisa yemeklerini veriyollar. bōlece esgiden, bizim esgiden musluğ vādı, at arabası 30 zamānında āsgerlē topTan gidērdi o vakit. şindiki gibi eline sülüsü verip sen filān gñn, filān gñn variceñ deme yoıdu, toplum giderdi. kōlü birölüdu hepsi sabālā dovāsını hocaya yapıdırılardı, asger dovāı yapılırdı. tā yoğarıya ğada uğurlarlādı, ordan öte yānnı bobaları asgerini alı gider kōlü de döner gelidi, bu şekilde, emme şindi öle deıl. şūbe sülüsünü veriyo, tirennen gidcēseñ tirenne, otobosunan gitcēseñ parañı veriyo eline. 35 binip gidip varıp birliñe tēslimoluyoñ. ēsgiden ğaravanolodu, dōlduruyolādı vagonlara, o şekilde götürüyollādı.

KÖYÜNÜZLE İLGİLİ BLDİĞİNİZ ESKİ YERLEŞİME AİT NELER VAR?

amcam ēsgiden bu kır yoğarı esgi kō deriz, ora yerleşmişlē. arāzi şindi arāzı oldu ora. hī kō ordēymiş, fağat su sıkıntısı varımış, su sıkıntısı varımış. şindi esgiden de düñnnēde gelinne ğızlar, genşler ğolata dēye bi oyun oynarlarımış. bōle düñnneriñ ertesi gñnü 40 gelin dōv açılcek ya, gelirlerimiş, bōle birbirleriniñ ellerinden sıkı sıkı tutarlarımış, bulata bulata bilmem filān ğız bula bulata diye. o devriñ bi şeyi, birbirine çağırma, çağırma. onu da şōle bi yetmiş seksen kilöluk bi kız varımış. o devirde tam dürüst ... yok, potin var. potinne seyirci gelirken ayā çukura bi gidiyo, su gümlēyyo, şu aşşāda kō, esas kō aşşāda bizim. bura depremden sōna açıldı. ğızlar seyirdiyo köve, biz su 45 bulduğ, su bulduğ. o suyu buldun sōna bura göçüp geliyolā. esas yoğarı, ilk kōñ yerleşimi yoğarı esgi kō diyoz şindi ora. arāzı oldu bura da çayırılık, ārda şōle deresıydi ya. orası da şey oldu üçün. ğalmadı, ğalmadı esgi kōde ne ğaldı? hayır şu esgi kōde? var var kırk āne filān var, kırk āne var. var ora var. şindi şöl oldu amcam hafif hasarlara ev vermediler, onnarorda ğaldı. bide eşyāı, demir eşyāı bololan ora yediñz metrelik 50

yer. onun     n a   a geni   ya adam gelmedi. var, var buranın imamı yok, var da  ursa gitdi yeni  ı mı , manisaya  ursa gitdi yeni verdiler.

RAMAZANLAR NASIL OLURDU?

o devirde   lgılı,   ngili o gen ler oynarımı ,   derimi .  oca  oc  s        larına sallange   urallarımı  s  llanm , ramazan bayram aylarında. o olur,  indi o devirde ekme i yımirtalı mımırtalı y rular, bi de a  rlar, onu d    zelce ince ince ince **55**  ıy rlar, s  da   vredirler,  ız rdırlar yeme     n. eri de derler, eri de ma arna gibi,  eyi onu a ı  ılık su d kerler  sd ne,  eker eridirler,  eker d kerler datlı olarak.

ADI SOYADI	Şinasi Palaz
YAŞI	57
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yeşilhüyük

Metin numarası: II- 49

BU KÖYÜN ESKİ ADI VAR MI?

vār āsgiⵀadı bozhüyük, bozhüyük, hüyük bizm ōrda āsgiden yıǵmā hüyükden geliyo ismi, şindi mezerlikⵀolarak kullaniyo, yāni biz döǵdu doğalı ōrda mezarlıkⵀolarak biliyo. ova ōrdanⵀalıyo ismini. yoǵ aşşā yoǵarı bir kilōmetre üsdünden çayⵀiçin. amcā bēn de çayⵀiçen az şekerli bi çayⵀiçen. yāni birbirini takipⵀedip gidiyo bu āynı dēñgede yāni sōrdūⵀumuzda āsgi büyüklerimizinⵀannatdīⵀına göre şey aydınlatmak şey 5 haberleşmede gullaniyomuş bū şeyler ışıqla, fenerle hani āsgi büyüklerimizinⵀa dedīⵀine göre haberleşme olarak gullaniyomuş yāni. tā etiler zamanından filan yapıldīⵀını, yīⵀıǵıldīⵀını insan gücüyle yīⵀıǵıldīⵀı sōlenir.

BU KÖY YÖRÜK KÖYÜ MÜ?

bu köyün yapısı tā āsgiden zātenⵀhepisi de göçebē meselā türkiyenin gıruluşu göçebe. yāni yörüklük ğarışıklık var da. dumanla, dumanla aşşā yuǵarı birbirine bizim köy 10 beñzer, faǵat öbür köyler deǵışikdir yāni. bir kilōmetre ileride yapalı vādır çerkezdır, şu köylē yörükdür, belenpınar yörükdür, ğabaǵlı yörükdür, ğızılı yörükdür ōllar dīnara varasā yörük.

BAŞINIZDAN GEÇEN İLGİNÇ OLAY, ASKERLİK HATIRASI NELER VAR?

vallā bizim hātıralarımızⵀaşşā yoǵarı bu köy hayātı yaşadıǵ, yāni dışarıya filan fazla gitmedik. asgere gidesiye aşşā yoǵarı dışarıya çıkmadıǵ burda. āsgerlik āsgerlik 15 hātırası ben de çanakǵalede yapımdıⵀasgerliⵀımı ōrda şehitlikleri filan gōrdük, ārǵadaşlarımız varıdı, āynen o şekilde geşdi yāni belirli bi şeyim de geçmedi yāni belirli bi. şeyi hani biz bi ğaraǵol gibi beşⵀaltı kişiydik biz ē başımızda bi albay bi de assubay varıdı. kendi şeyimizde o aǵşamⵀoldu mu evine gidērdi, ōrdulu bi ārǵadaşımⵀmarıdı

hâtirā olaraqdan annadîim onna sabāleyin qāqdıq birbirimizine şaqaşırkan salonda **20** koridorda ben bi vurdum bu, bu bi qāydı büyük camımarıdı cam camıñ kafası dēğdi cam gırıldı, gırıldı az sōna albay gēldi, neōldu cama dedi, biz o camı ödememeküçinikimiz dışardan dedik birisi bi daşatdı gēzdiq kovaladıq movaladıq gāşdı dedik, yılışdı albay çıqdı yuqarıya çağırdı bizi, bu camı dedi kim gırdısa dedī gadınca dedī daqdırın dedi. biz gırmadıq dedik, yalan sōlemeñ siz kırmışınızıo camı **25** dedi, nērden bildiñiz? camıñ dedi dışarda daşatılsa gırıqlarıiçeri düşerdi camıñ gırıqlar dışarda dedi, ōrdan ele vēdik yāni sōkdük gapıyı götürdük arkadaşına gā daqdırdıq gēldik cepħarşlıımız gitdi.

ADI SOYADI	Ümmü Sarıca
YAŞI	65
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Yeşilhüyük

Metin numarası: II- 50

KOYUN DERİSİNİN TÜYLERİNİ Mİ KIRKIYORSUNUZ?

bu kırkılcek göyün yünü pēnir bāscēz hē pēnir, kırklık bōle hī amān işde kırklık, eveli bunna kırkıyoduğ göyunnarı biz, hindi bātdı göyunnāmız gā da gız getirmiş bunu sabah gēldilē, bēn buña bāscēn, bēn dedim nēde zāpdetcez dedim? fiçiye basıyoz biz dedim, o da buña bāscēn bēn dedi godu gitti, māncar sulamıya gitti onnā, bēn de kırkıyon baḳām iyi_olusā basıveriz hī. bu basıvecek gāri buñā diyelekden gēldi, ābēm basıvesin diyo, 5 vallā oña gētdi ābēm basıvesiñ dē getdi, bilmiyom ben de, burūyı bālēceS āzından gātceS sabınlēcez ondan kēri yatırcıS şeye detercanlı şeye hindi iyi kötü ısladalım gibi kırkıyn de beyazlātceS_hani bunu şeye gatciS.

KÖYÜNÜZDE DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

bizikinner dē çok_anam bizimkinnere bāḳma sen, vallā nelē ölcek dē āsḡi gelenek görenek şeyde çıkıyo televzonda ôle gösderi. bāş ḡınası_olurdu bi de çeyiz_olurdu 10 çeyiz derlē_hani gine ũş gün bi çālgı çalınırdı evelcesi, bi bāş ḡınası_ederlēdi gēlīn_alısı gelirdi mindirilē götürülēdi gēlīni, hindī gēysi keydirmiyolā şey ne onun_adı bērbere götürüyolā, evele āvde burdā yapılyodu. hē hī oña āli yaḳışan bi ḡadın yapādı, gēydiridi sāşlānı örērdi sīm dutādı āsgiden bōle bi şēlē varıdı hani hindi yok ôle bi şī yok. bizim_olmazdı dā eveli varımış da bēn bilmiyon_onu, çeyiz serilirdi hani urgana 15 sererlē bizim hindi olmuyo o gā, annēmḡil tarafında varımış evelcesi, bizim yok_hindi o vakit bizim zamanımızda yoḡudu_allaḡ var. ũş gün bi çālgı çalınırdı, bāş ḡınası derlēdi bi de çeyiz derlēdi gēlin gün alırlā giderlēdi. hī gız yavrum ne bilen onu unuttun ben. āldık canım gelin ḡardeşimiñ ḡarısını filā āldık tabī çālgı sōlēdi_onu hani şey_iderdin kına yaḳmıya gēdiklēnde birisi tēf çalardın hani ôşama devam o gāri hāni ôşama ... 20 hī anasına evelā hani accık ḡōysun deyelekden mi ediyolā nē_ediyolā bu bōle bi şēlē

sôlerlêdi ğā, vallā bilmiyon anam hindi, ne zaman canım? tabī o ğadarlıK oldu canım da kâhđı gitdi onnā filen tēf, kâhđı gītdi hindi yāvrum, valla bilmiyom, niye? o da lapordaş yapıyomuş sātī, tabī tabī unutuldu ğā onnā bizim burdan kâhđı yavrum. vallā bilmiyom bēn ne bilen, derlêdi evelcesi çālgı şiyde tēf de sôlêlêdi canım ya, vallā **25** anam bilmiyom bēn yavrum gēldi gēşdi onnā file ne bilen ben?

BURADA TÜRBE, YATIR VAR MI?

yā yok, ğabirlī imiz vādır oraya gidiyoS, hē var tēkgemiz var. şeyde ğabir nè ō bāyramdan bāyrama gideriS, ôle bi şey gelennē bôle olunca benim olan gēldi bak gitdi o gün ziyāret etdik gēldik bubasının ğabirine vādık. ālan dedēye evelcesī şey idēdik āş dökēdik horaz kesēdik bulğur aşınna evelcesi dökēdik üsdüne zinilere **30** çocuklara ünnerlêdin hani benim āqlımın ārdiinde filen, benim āqlımın ārdiinde filen biz kēndim bilen yāpdım ben, bu köve gēldik orıya gitmiyoz hindi dōrusu burda çocuklara veriveriyoS. hī yā gitmiyoS uzak yāvrum kim gitcek zāten birē ikişē isan ğāldı, ben yalnız ğāldım eviñ içinde bi bu gēldi. ālān dediye şey idēdik elimize āşları alırdık daşını öpērdik daş ğorduk, ... hē tēkgemiz vādın orıya gidiyolā çoluğ çocuk **35** gidiyolā āmin çekili çekēdik, sôlêdik genelde ānnelēmiz bobalāmız kēndim de etdim bēn hani zaman zaman o kôdeke ātdik, ālan dediye gidēdik ğāri. bālarıS hī bizim de olur ālhan dededir ora bizim dedē ālhan, ad veriz hī ālhandır ad ālhan deller ... ğā, hindi çocūu yaşamiyan ğadinnara evēlcesi ôle hani yá, orıya bālarla inne atarlā ğoca ğarılā atıverlêdi buriya bālāñ derlêrdi hani orıya bālandı mı orıya bi ip bālar gelirdik, **40** bū ad hani mēşur ālhan dede adı.

ADI SOYADI	Ali Arslan
YAŞI	66
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Belenpınar (Değişir)

Metin numarası: II- 51

BU KÖYÜN İSMİ NERDEN GELİYOR?

tamamışde burda ğonuŝduklarımız, belenpınara da hacı ... alayıñ mēmet var mēmet o, çok güzel ğonuşur, şu gidiñ ŝōle, āynı tamamışde. ali arslan benimıŝmim, atmışıŝaltı. şura esgiıŝmi deĝiŝir de hā yeni ismi belenpınar oldu işde. e tamamışde, dērleme tōplama tuvāylıdan ğēlmiŝ, āvdandan ğēlmiŝ işde. tamamışde dērlemiŝler toplamışlar, kō olaraĶıŝoturtmuŝlar. belenpınarı sōnadān ğodular, isim deĝiŝirdi ōnceden deĝiŝiridi. 5 yok yok ha yā bizdeıŝle bi ŝē yok. dā yeni ğondu, yōrük mucan mucanıŝde bōnnarına berāber. hē āvciler bize sārıp dōŝer birāz de, dīnara gideriz.

ÇİFTÇİLİK YAPIYOR MUSUNUZ?

ileŝberlik yapıyoz evet varıŝolma mı hayvancılık canım hepsinde var, hepīsinden var. āynı genellikle āynı, āsgiden menderes geĝdiıŝiĝin āsgiden var. āsgiden pancarıŝekilirdi, darııŝekilirdi, fasilleıŝekilirdi, buydeyārpā mērcimek iŝde. yā yokdur yok. tanıyoz, 10 hele vallā bi asger mekdubu oĶurıŝo, oĶudu mu, ĝayıTıŝiddiñiz mi, bēn deıŝonu tirende bi iŝmirden geliyodum ... yānda bi arĶadıŝılan berāber ğēldi, size didi bi mekdupıŝoĶıyvrūn mü bēn didi, oĶu didilerıŝulan, bi mēkdupıŝoĶudū bēn de ōrda duydum onuñ o ŝey selāminiñ ŝeyıŝoldūıŝunu selāminiñ oldūıŝunu, ĝadıñ da ğüle ğüle ōldū ŝōle. heĶıŝle bizde māñi fileñ yok. 15

ESKİ KÖY ODASINDA NASIL VAKİT GEÇİRİRDİNİZ?

pārti didi yūsük, doĶuz tāne mēndil āltına bi ŝey ğonuyodu bōle. yāñınında ğöl varısa ğōle ğötürölē. e iŝde adam bizim āsgilē ōnnar. ĝartıŝoyunu dēıŝil partıŝoyunu diller part ha part diller. āsgiden bāygirimiz varıdı ōküz vardı ōnnarınan, āıŝusdosda fileñ hārmanyerindeıŝolurduĶ yā.

ADI SOYADI	Şehri Efe
YAŞI	68
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Evciler

Metin numarası: II- 52

ELEKTRİĞİN OLMADIĞI ESKİ GÜNLERDE GECELERİ NE YAPARDINIZ?

ora varıdık, orda el ğandilini yakārdık, yel de çıkārdı, bôle elimizi gerērdik, kölge edēdik söndürmicez diye. çamırda babıcımız ğalırdı, çamırda babıcımız ğalırdı gitmesek şū ğonşuya derdim, nenem gidiyo tābi biz de gitcez. ondan gēri böyüdük, geldimiz yerdē camlı ğandil yanādı, camlı ğandili kimisi hôle iyisini yakādı, kimisi dā körünü islisini yakādı ôle, kimisi ziytin yā yakādı. sōna bi karpit karpit midir ney_o çıkdı, o çıkdı onu 5 bilirin. ondan sōra işde diyelim kine gēldik ē atmış sekizlere ğadağ, atmış doğuzda aletdirik_alındı, ana bi sevindik_oña ışık geldi dē bi sevindik. bu ğoca kōde hemen hemen on ğişi bi aldık, duruğanam bōyüdü, ne bilem ben işde dedim ya, ürüsümlē artdı, ürüsümlē böyüdü dēyon heni göreneklē böyüdü, ürüsüm deriz eveli gene. böyüdü ğāri her şey böyüdü buña göre düşün ğāri_artık. ğomşuya gidērdik, anam ne annadırdık? 10 ciP_olmazsa masal sōleşirdik, e masal sōleşirdik, dērdik ğomşumuzdan girērdik, e kaş ğişi vār? bi evde, e üç çocū ğarı ğoca, ğarı ğoca e varıdıK_üsdüne bulurduk. ōrdan geçerdik ötekini sōlerdik, oyun_oynar gibi ğā işde ēlence.

ESKİ GECE TOPLANTILARINDA NELER ANLATILIRDI?

e masallā anlatılırdı işde. ben mi? ānnatdım, hāyır hindi heç bi şe ğalmadı kī āklımda. geçen sene ē çekdīmi anlatdıydım bunnā, ānne deyo bu şey_annanne deyo kumik 15 gibi deyo geldi dedim. teşekkür ederim dinlediñiz dedıydım, şey deyo annanne çok çekmişñ dēyo. şindi bu da dēyodu baña bi şēler anlat deye, ne dēn bē hindi ben? āklımda yok yā. yedi ōlanıñ bacısı varımış, onu hor görmüşlē, ne ğadar biliyon onu bilmiyon, hor görmüşlē işdē ondan kēricēzim bunu at ge, bunu at gē. bubası götürmüş bi çaya içmiş içmiş ğārnı şişmiş, ōrdan ondan kēricēzim ğomuş ğaçmış ğāri o niyeti. 20 eve gelmiş ğāri, ē demiş ğā buncāz kōrkusundan ağaca çıkmış, ağaca çıkmış orda ğārim, vēre yedi ğārdeş yi_eniyim bey_ölunuñ du_anıyın hopucuK_alman hopucuK, bôle

derimiş, ôle derimiş. hopucuKıalmen derimiş gârik, hopbala. ē çok mu geşdik? ē orasını. işdē, o suyu işmiş gēlmiş, bi hē dōru orasını gâri işmiş işmiş gomuşlā gelmişlē. bu demişlē hāmile oldu gēldi, ondan sōna demişlē bunu atam gelēm biz dağa, dağa **25** atam gelēm, buna da bi şē yok, atam gelēmıatmışlē gelmişle orda demiş gâri, beyit yakmış, beyit yakınca bī bey gelmiş, atını sulamıya. atınınıonun şefenginden at su işmemiş, gölgesinden irenginden, dünyā güzelīymiş gâri. onun şefengi vurmuş, at su işmemiş ıslık çalmış, bakmış etmiş dutmuş bi şē görememiş, dururkana gâri, e yörük beyi yāni bu ata nōluyo? bi baksa kı dūnyā güzeli ōrda, ōrdan o beyi daķmış gâri o **30** ōlana, ōlana deyivemiş beni demiş bōle bōle hor gördü yedi gārdeşim, atdılā getdilē ben de çaydan su işdim, ilan çıyan garnım şişdi, beni iftirā, hāmile sannetdilē beni atdılā gitdilē demiş. ben yēdi gārdeş ōlmuz var, gārdeşim vā demiş, atınınıardına mindirmiş gitmiş. kırk gün kırk gece davul çaldırmış, dūünıetmiş. bi ōlu bi gızı veyahut üş çocu olmuş. onnā da her bireri sürülmüşlē, fakırıolmuşlē kōlēne bize derlē iplikci gelmiş **35** ıuzuman. isdeyici gelmiş veyahut yedi gādeşinin birisi, onu atıp gidenin birisi gēlmiş burda ünneyomuş, iplikci gēldi kepici gēldi ünneyomuş, bilmiş gārdeşini, o da saraylāda oturuyomuş, ordan gēmiş demiş. gızım demiş ōlum demiş git de demişıō beye demiş, kepiciye alicenaba gārdeş yiıeniyīm beyıōlunun duıanıyīn hopucuKıalman hopucuKı demiş o ne demeğıise. hē o dā bi dā de ōlum, bi dā de demiş. bi dā sōlemiş bi dā **40** sōlemiş, senin demiş anneñ nērde? demiş bak bilmiş, anneñ nērde? demiş dā demiş gārşı bināda demiş. gēlmiş de annesini aramış bulmuş gadına sarayda görmüş, gerisini bilemicen. hindi dē ondan kēricizim geçinip giderlē, ôle denirdi.

ADI SOYADI	Şükrü Efe
YAŞI	92
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Evciler

Metin numarası: II- 53

EVCİLER NEREDEN GELMİŞ?

âdelce vaz ahlât denen bi yer, vandan bu yanna orda eğlenmişler. alpaslangil ğonyaya geldinde, o arada buraya da gelmiş yerleşmiş oluyolâ. cengiz isdilâsı meydâna geliyô, cengiz bize vurmeyo, îrandan geçiyo bâdata. biziñkinnê o zaman geri çekiliyolâ, şeye dörü kırsa dörü. o geri getdikden kêri, biz de gedem anadoluya deyolâ. alpaslan geldi ğonyaya oturdu yâ. ğarasu denilen yerden muş ovasından, geçerken sülêman şahın atı 5 tökezlēyo, suyuñ içine düşüyo ölüyo. ertürul bôlē geçmişlerimiş bu tarafa, bi kısmı ğalmışımış, bize bu ūr dēil diyo, biz diyo gitmeyelim, dönelim diyo. ertürul deyo, ben bu yana geçdim dönmem deyo. ertürul ğâzi de bu yanna geçiyo, ğonyaya dörü gelirken, yolda iki birlik çarpışiyo. biri tatarordusu, birisi selçuklu ordusuymuş, faķat bilmiyo hangı, bi taraf mālubolmaķüzreyken, yüz seksen sivâriynen ertürul ğâzi oña 10 yardımēdiyo, o da selçuklu ordusuna yardımēdiyo. öte yan tatarordusunu mālubēdiyo. alpaslan yanına alıp geliyo bunu. bunnâ olmasa biz mālub olcādık, bunnâ bize şētdi, sôt kıasabasına dörü onuñ terefine onnara veriyô. hem kendilerine ğarağol gibi bizansın öñüne hem de onnara orları veriyô, sancaķ veriliyo. türklē, gerisin geri ahlata geliyolâ bi kısmı. onnâ orda ğalıyo, bunnâ bura geçince bunnâ da bölünüyolâ bi kaç 15 parça. birisi yozgat yanna gidiyo, yirmiki çadır ğókcekde ğoca çeşme dē bi yer vādır, oraya gelip oturuyolâ. ora ören deriz ne zaman örenoldū belli dēil. o han boşumuş, hayvannâ da çōumuş, buraya gelirmiş hayvannarı. atın birisi aygır, başlamış yeri eşmeye, o hayvan buraya delik vâ, daş bırakıyo. şimdi hâlâ o ğuyu duruyo burda dâ. su var, don suya dēyo. aķşam çadırlâ vādında ben deyo ovada ölenliyin size deyo su buldum deyo. geliyolâ, baķıyolâ su varmış millet tas atıyolâ, suyuñ bol oldūnu, biz 20 bura dēyo enelim ēleşelim. daşlâdan avlu çeviriyolâ, mallarla kendilerine derken. ordan çadırdan baķallâmış, evcilē geliyo evcilē gidiyo. yâni sabah çadırdan çıkannara, baķ baķam evcilē gidiyo mu? gidiyo ev yapmaye gidiyo, halbükū aķşam baķallâmış ovada

başğa bi şe yok. evcilē geliyo evcilē kelimesi burdan_ileri geliyo. eses ğayıhan ğabīlesinden, õ_uz türklerinden bizim buranın işğānı, õ_uzlardan ğayıhan ğabīlesi. **25** bōle atadan bēri bōle duyuyoz, bōle şēdiyoz, tārīhde de aynen görüyoz. şindi ğarasudaķı sūlēman şahın düşdū yerdeki mezere türk mezeri denir ańılırmış tarihde. muş_ovasında muş_ovasında, ordan muş_ovasından iki su geçerimiş, ben o tarafa gitmedim.

ADI SOYADI	Muzaffer Özdemir
YAŞI	66
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Altınova (Yorgalar)

Metin numarası: II- 54

BU KÖYÜN ADI NEREDEN GELİYOR?

ôreniñ adı burası yorga ôreniymiş burası. burası ilk geldinde köy şura yılannı ôreni diye yer var, oraya ğonūylar, daş yanı ôren daş yanı yīıntı temel şu bu da onnarı şēdince oraya ğonunca orda evcilellerden dāa erken ğondūçun ğalabaşlıĴoldūndan çatıları sökdürūylar. bizimki soğura evcilerden soğura, evcilerden soğura boyul buranın baş bilen kimise o zamanuçun ğaldırınca arpa tarlalarınıniçine çatıra çaķıylar. arpa 5 tarlasına çaķınca onnar da ğarşı gelince devletin de elinde harita ya, az ilerde yorgoôreni vardır, burda da baraklınıñ arpa tarlası varımış, baraklınıñ. bununıçine çaķıylar boyul baraklılar da ayaklanma isdüyü ya faķat onnar biraz azınlımış hışınīvrīylar, o şekilde. şu andā nūfusu vallā şu diyemēcen ya biñ filan vardır heralda. dāınaķ yalnız, şimdi ôturan ôlma mı, fazladır. mūtar buranın nufusu kaç bē? kaç 10 nufusu var buranın?

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

ūş günolur, ūş gün. varıdı ya ônnar şindi ğalkdı, şindi o yok, o durum yok canım. ôñceden varıdı, halay çekellerdi. dāmada bizde bi tāne sādıÇolur bi de ārķasında iki eli bıçaķlı isan eli bıçaķlı. vallā onnarıñesbirisi heralda ğāri bu daha eyi bilmesi lāzım arķadan bıçaķlı. bāşlıķda o zaman fazla bi parası yōsa gene şindiki para. yōķ yok o 15 yok, bizde en fazla alacaķları yüzelli iki yüz bin lira, iki bin lira. o zamanuçun iki bin lirā filan anca yāni. bunnarın zamānında sātān ikiüccüz lira alınır. āyrı sofrada canım, birarada yemesine imkān yok o zamanuçun, şindi gene. āyle olaraķdan oturlar da, yeri geldinde filan heç anca āyle olaraķdan oturlar, yoksa bi musāfiroldū zaman āyle olaraķdan oturamaz. 20

TÜRKÜ MANİ NELER VAR?

sen_onu biri varıdı şindi az_önce gelivirēydiñiz çok güzel türkü sôler. sen az dā yarım sāt eveli gelivirēydiñ, vallā şindi tırağdörüle gitti_o ya, eve gitti. mūtara bi telefon_ettirelim de getitdirelim_olmassa, çok güzel hem türkü de sôler. bi dağğa ben_onu bi.

ADI SOYADI	Mevlüt Aydın
YAŞI	84
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Altınova (Yorgalar)

Metin numarası: II- 55

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELİYOR?

şindi yorgâlar mânâsı, burası yorgâ cavırı varımış, ôren varımış burdâ ondan yorgâlar ğalmış ondan yâni.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR, SADIÇLIK GELENEĞİ VAR MIDIR?

bôle bi âdetişde onnar yāv, eli ğamalı arçada diñeliyō onnar. dāmadıñarķasında bekleronnar. düünner o zaman şimdi düñür gönderileridi ğızevine, yā iki ğişi gönderiler sözü geçenlerden, ôrdan sözalılar, şêrbetıçeller. ne gün düünêdcêñ? şu 5 ayda, giderler nikâh māmelesini yaptırılar, ondan sōra gelir düünlevi ğurulur. üş gün çalgı çalarlar, ondan sōna gelini indiriler, ğına gecesinde indiriler tamam. eveli ârlık başlık alıylardı. ğiremise on tâne sarı lira daķıylar altın daķallardı, fağiriñışi kōtıydü o zamannar. fakiradama pek ğız vermezlerdi.

SİZ YÖRÜK MÜSÜNÜZ?

yörük horzum yörü, şimdi bunnar esğiden horasan tarafından gelme. bunnar 10 gelmişler yörük de beyleri varımış buranıñ, hē horzum beyli. şuraya aķğoyunda oturmuşlar. buranıñ öşürünü alır, zenginimiş de dēvletden şeyli öşir alıy, çerkeze ğöyılar orda sinek varıdı o zaman sivri sinek, genceli çerkezine oradan tōküyler ora mādênlere geliy. orda biri varımış mollōlu derler biri, dedem varımış ... başı hacı barğa, ula hacı barğa! dēyi, at sinē gibi bilmem neyi ne soķup durūyruñ? aynı şeyde boķuñ belli 15 olcaķ, çekiy geliy buraya ekseriyet buraya geliy. bura arpa ekin var burda, bura ğörüylar, ğuyular varımış, burda ğavğa ediyler bi ğarı ölüy, bôle şey yerleşiyler buraya. çerkezdenlevele geliyi biz canım, çerkez yōumuş, çerkezdenlevele geliyiz biz. hattā orda dēırmen varımış da bunun dedesi varımış gök memmed çok çekiymiş. deveye ...

dedemgil davraSdan şey ya gök memed cavır_ oldu, un çînēyi filân dē dē_irmenimi **20** bırakmış gelmiş. dē_irmende un çînēyi gāri ya gök memed cāvır_ oldu demişler.

ASKERLİĞİ NERDE YAPTINIZ?

biz şimdi burda acemi_olarak o zaman tabî şey var yonan şey, rusula şeyin harbi var ya almanların kırk_ıkide bizim burdan bizim yavtalar gelmiş arife gün. yavtalar yāni asKerîñ şeyi gelmiş asKerlik. bize o gün de sabāla da şey bayram, bizim arife gün geliy. ordan dört arkadaş, beş arkadaşdık biz burdan şübeye vardık dīnara o zaman dīnara **25** bāhydık. dedi biñ başı ölüm dedi, arkadaşlarıñıla yayan get dedi, ısbartaya gidcēñiz dedi. bıldur, ısbarta, antelye, denizli uşā orda şē. kōduķ. kırk_ıkide vārdık biz_oraya, o zaman paytonlar var tabî istasyona varıķana. biz yayan gidcēdik ya, sevkāt gelmiş yoķardan. biñ başı orda o zaman topal saķatları alıylar şübeye. bi asger geldi, sizi dedi biñ başı ünnēyi, vārdık ... bunnarın şeylerini filân ğumanya paralarını da baņa verdi **30** biñbaşı. ölüm didi, şansınız yardım_etdi didi, hindi dedi sevkāt geldi onna ısbartaya giden tirenne didi gidecēñiz dedi. vārdık bi gece vārdık istasyondan bize paytonları çekdi. kōhne bi ğışla var oraya vārdık. sabāla o zaman da fıransızlar esir ğalmış_orda sabā daķ ... bi subay çıkdı bizi ordan bizi getirme_uçun subaylar gelmiş. şeyden kelkit tarafından dedī sabāla bize ne sādece yol, bi dā bayramı anañızla bubañızla **35** yaparsınız hindi kusura baķmañ, bize bi şīler. bizi tirene yüklediler de ğara vagona çekīvdiler. giderikene açık gözün biri afyona varıķana, arkadaşınız dēdi para çekdirmiş dedi. herkez de hayrını seven para verdi, o da halbūse sātēymiş yāni. açık gözün biri gidīy başımızdā subaya bildirīy. efendim dēy bu dēy bize bōle bōle para. eskişēre varınca onu ne ğada para varısa elinden_aldılar. bizi çekdiler anķara hatdına, öteki **40** arkadaş da şeye getdi, afyon şey ısdambul tarafına. ôle ayrıldık, ordan erzincana vārdık, erzincanda bir_afda ğadā durduķ. çekivedilē bizi keldide, tırabizonuñ kelkit ğazāsı, bizim bullar onuñ yanında şēr. vārdık biz, om_ēş gün tecridde durdurdular. bizim de dīnarda mēmet pēlifan var gāri namı var ya. e dīnarlı pēlifannar gelmiş, emme beni ısbartalılarla çıkarıylar gāri ben onnarın hepsini yıķıyın. pēlifan gelmiş dediler, **45** om_beş_ oldu, vārdık alayın erzurum tarafını davulu var, vurdurdu bizi çıkardılar. bzim şey de başımızdā çavuş da baş çavuş da şeyli bizim ğonyalı, öteki çıkan_adam manavgatlıymış. o benden bi devre eveli otuz sekizli o, emme ben bunu dutūyın

ğucāmıla atıyın ayānıñ üsüdüne düşüy yā. bi türlü ūraşdım o beni yıkamadı, ben onu. bizim dīnarlılar çok ġā beni kâldırdılar, bölük komutanı bıraқdırdı ġāri, orda om_beş **50** gün sōra vāzifeye başladıq. mēmet pēlifan vardı ya dīnarlı, bi de ġardaşı, vallā hangi kōlü_öldünü bilmēyin ben. o ölmeden mēmet beyile ölmeden burda ġardaşınna biz ismāyil varıdı, o şeylerle filān güleşdiler polonyalılarla biz burdan getdik. hatdā bi deli ġız varıdı, o şēdiyi çalgı da vuruyo mēmedim hōle bōle dē, ġız da bıçā sūrtüyo. asgerlik işde bōle asgerlikde bōle soñura bölük kumutanı bizim şarkıkarāşlıydı, bizim alay **55** ordan şeye geldi, toқada geldi. toқtattan alaman harbi başlayınca bizim ārlıqları çekdiler erzuruma. erzurumdan ġars ġapıya, ġars ġapıda giriş çıkış yeri var, bizim ġō_uş_orda orda ben māberēydim zāten. bō yul bölük komutanı beni çok severdi ... vardı ya. beni tavla çavuşu yaptı, o ġumpanyanın direklerini söktürdü, numaralı ya aradı da bulamadı. tam dört sene asgerlik yaptım dayım, e om_beş gün izine geldim iki ayda gittim. **60**

ADI SOYADI	Ahmet Sarıkaya
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Körkuyu

Metin numarası: II- 56

BU KÖY YÖRÜK KÖYÜ MÜ?

yörük köyü, şimdi sarıgeçili kırağaçlı diye bilmem de sarı çobanlı diye geçer, sarı çobanlı yörükü geçer öle duyarız sarı çobanlı. esgidēn soyisim yokken yāni soy isim yok ya, sarı çobanlı ahmet, sarı çobanlı mehmet bōle çağırılmış mahkemelerde falan, isimler bōle gürulmuş. sarı çobanlı hasan bōle sülāle emme bi tāne dēil bōle ikiüş var dē mi, dürmüşlü diye bi ayle var, bōle var devecilēr dēye bi ayle var, bōle 5 üş tāne falan vardır. bizimki sarı bak bunna bizimki sarı çobanlıoğulları biziki, hıh biraz varızdır biz bōle.

DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLUR?

çocuklūumuzda hē kızisidemēyle bōle ihtiyarlārdan hoca köyünimamı, ihtiyarlar, yaşlılar giderler isderler. gız biter şerbet diyorlardı, şerbet denirdi şerbetiçerlerdi yāni. düünlērde āsgiden bizim çalgıylaolurdu beri beri geldikce biz birāz ilāhiye çevirdik¹⁰, ilāhiyle yapmā başladık, mevlütle yāni bōleolurduesgidēn. düünöncesinde bi başlık dē bi para varıdı, başlık yatardıevet yok şimdi yok hindi eşyā alıyoñ sāde eşyā alıyor, başlık dē falan bi şē yok. başlık veriliyodu kız babası o parāylen eşyā alıyodu, gızının eşyālarını alıyodu bōleoluyodu. hē varıdı tamam çalıya gidilirdi çalı diye bi şey varıdı. çalı gazar gelirdik bōle olanēvine yıkılırdı bōle arabalar bōle şennikle gidilirdi, ¹⁵ çalıyı yığārdık o cumāertesı gece bōle ateş yanardı maşala derdik bizona bōleletdirik yok ya, onuñ şavkıyla çalıyı çatarsıñ cayır cayır her taraf aydınlr, millet böyle müsāfirler gelirdi, hindi müsāfir geliyo pazar gün bizim bir günoluyo şimdi düün, esgidēn cumartisi geliller müsāfir gālır taķsimederizevlere, evlerde konuķedērdik şimdi onnar kālkdı ārtık bir gün pazar gün dāvetēdiyoruz, geliyollar ²⁰ yemeklerini yiyip gidiyollar, hediyelerini veriyollar.

ÖLÜMLERDE NE YAPARSINIZ?

ölümlē meselā adam ağır, yatağda tabī ziyārete varısıñ efendim adam sekāretdeyse okunur yāni, yāsin falan okunur. tabī vefāt etdi i zaman defn eder geliriz ğabirisdana, efendim orda ğuran okunur, duāası yapıldıktan sōra evlere gelinir, evde de kuran okuruz, efendim ğomşular yemek hazırlar geliller, hēr evden zinilēde 25 yemekler gelir orda yenilir, tabī o ölü sāybi mādūr oldu u için ğomşular getiri, müsāfirler vardır müsāfir de orda yerler, tabī paylaşır, paylaşır tabī tabī.

SİZDE KOÇ KATIMI TÖRENLERİ OLUR MU?

erken kuzulamasıñ diye bi cemileler yāni cemileler üç cemile vardır mart doğuzu o zamana ğoyun tam tārīhi hesā edeller ğoç salallar yāni erken ğuzu bakması zor oldu u için yaz, yaz öbür tarafa yaklaştı u için öyle hesaplı salallardı koçu yāni ot, 30 ot hemen ot erken olmayacak otları karnını doyuracā u için.

ADI SOYADI	Cezayir Yılmaz
YAŞI	62
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Körkuyu

Metin numarası: II- 57

NE İŞLE MEŞGULSÜNÜZ?

e ufağ tefek çivtcilik çobannık yapıyoz, işde hē. göyun, geçi olmaz bizde göyun var hē. orman mı köyünüz tabi hē. tabi geçiye göre biraz eyidir, geçi dāda duru göyun, eve gelir gider bizim bullar ôle yāni, sizin, olları bilmiyom ben dē bullardā göyun tabi geçiden çok. mayıs girdi, işde gūzusuz, olannar yoz deriz biz oña mayıs girdi mi onnar kırkılır, gūzulular haziran girince kırkılır. pazarda ihtiyacıñ gadar alağorsun ihtayaç varısa, 5 yoksa götürü satarsın bazarda. tabi hindi çora, örerlerdī, yatağ yorgan yaparlardı şimdi pek ğalmadı o şeye bek itibar yok yāni, hē şimdi satın, alıyo, hē şimdi satın, alıyo. mağasları varıdı kırkılık dellerdi, oña hē kırkılıkla kırkallardı ihtiyaçsa, alağaldīysa evde onu eve götürüler yīkarlar, hanımlar kirmenne eğiriller, onu ip yapallar işde ne olacağsa oña göre yapallar gereken şeyi ihtayaşları. çorap da yaparlar ğazağ da yaparlar, yatağ 10 yorgan da yapıyollar tabi yorganı filen kendileri dikeller hanımları yāni, hani şimdi pek oña itibar ğalmadı şimdi heh. o ĩne dediklerinden bu yapağlar çıkıy şimdi, elyaf diyolar, işde şehirliler onnarı arasına ğonuyo filen satını daha iyi tercih, ediyolar. yok bizde yoğ, ondan, görmedik, hiç koç filen esgiden bālanırdı, gūzu yem yimeden yetişecek yaza çıkacak. şimdiki erken, erken doğsun diyoz şimdi erken ... yok şimdi 15 baya ğalmadı bizdē ağırsu ğalmadı bek yāni.

ADI SOYADI	Saadet Sarıkaya
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul
DERLEME YERİ	Körkuyu

Metin numarası: II- 58

İLKOKUL OKUDUNUİZ MU?

eğitmen eveli accık okur gelirdi o kôlere. üçe ğadar hindiki gibi bi çok kitap yok, birer kitabıla bi seneyi bitiridik, içinde hepsi olurdu. yâ yâ dē il, o gidip de okumaz, okutmasaydı bizi, biz âyı bēyi bilmēcēdik allah rāzı olsun o bizi okutdu bu ğadar telefonumuzu edebiliz yavrum.

DÜĞÜNLERİNİZ HAKKINDA BİLGİ VERİR MİSİNİZ?

eveli yavrum bizim düünümüz bizim günümüzde analarımız bobalarımız isdērdi, biz 5 bi yere gelesē ğadar düumnüz bitesiyē ğadar birbirimizi görmezdik, görmedim dēzemiñolu, görmedim. o ğapıdan girse ben ğapınıñārkasından çıkar gidērdim, saklanırdık hī. gelirdi evimize çok gelirdi, misāfir olurdu ben gonusmazdım. nişanımızıatarlardı evelī bī şeker alınırdı şerbeTıçılirdi, başına da ğızıñ bi çeki bālanırdı bundan başlardı, şerbeTıçılmişoluyo. ondan kēri bi nişanımızıatarlardı, 10 nişan atdıkdan kēri düüne gelirdi sıra, düün üş gün olurdu o zaman, cumā gün başlasa pazar gün bitērdi, ē salı gün başlasağ cumaāşamı gün biterdi düünümüz. neler yapılır, elbise alınır ē evde yemek yapıldı çok. bizim günümüzde hepsi vardı hindi ôle dī il şey patediz, fasille, pirinç çorbası hatdā şey de incir, incir aşıl olurdu, incir aşını inciri dōrarlar bişirilerdi, çoğan helva olurdu datlımız, fasille, patediz, ât, 15 kēşgek. çoğan çoğan bazarda alınırdı o, o olurdu, hoşaf olurdu datlımız bōle olurdu. ē bi gün ölen yemē veridik, o cumaērtsi güne dekgelirdi ğāri āyşam kına gecesi olurdu, kına gecesi şenniK olurdu. ē ele kına yakılırdı şenniK olurdu, gelin oşanırdı ğına oşardı, oşallardı türkūyle hē, hē hē bazarda bal var.

evleriniñ öñü ide 20

ideniniñ dalları yerde

ğızːanañ nerde bobañ nerde,

bôle beyitliːederlerdi. varıdıːişde bu ğadar bildim ben yavrum bu ğadar bildim. arabaya binerdik, arabāyla eveli beygire binilirdi o gine güzelidi soñura bizlerːarabaya bindik. hē anlamadım, ya'a ya'a bēygirːarabası hē, gelmēyi beniːevinːōne **25** diñeltdilerːarabanıñːüsdündē bu benimːüsdüme bi su sepdi, benimːüsdüme sepmedi suyu enişdesi arabacıydı enişdesiniñːüsdüne sepdi, māfːetdi. çerezi gelince, çerezi gelince de benimːüsdüme sepdi, enişdesi deli dīːil ki aqıllı dedi.

KIŞ HAZIRLIĞI OLARAK NELER YAPARDINIZ?

ğışːhazırlıːı hindiki gibi k̄onserve filen yok hepisini cizērdik. būber dolmalıːı cizērdik, bamye cizērdik, badılcān cizērdik. ō olma mı, hē bulğuruñ buydayını oñarıñ **30** tērtemiz edersñ, hē bôle oñardıñ mı yīkārsñ tērtemiz yīkadıñ mı ğazana ğatarsñ ğāynadırsñ, gāynarːo kōllemeːolur, kōllemeːoldu mu sergene serer hē sergene serersñ, ğurudursñ atlarsñ temizler değirmene götürüsñ bulğur bôleːolur. ē āsgiden ne gadar iri ğız varısa böyük ğız çekerdik, ben çekmedim benim günümde yoğudu, bendenːevelki bu dññürümːabam bilen çekdi. ederlerdi ünnerlerdi, türkū çağırılardı. **35** birːeline ğor, biri ğoyucudur ... bôle değirmen daşı, değirmen daşı.

ESKİ GİYİM KUŞAMINIZ NASIL OLURDU?

geşliːımızde biz bôle keydik, annelerimiz fes keydi, āntāri keydi benːhindi āntāri keymiye havasːediyin havasım var, etdiremēyin ğocadım yaşlandım. entāri keyerdi benim bobannem annannemiñ keydiːini biliyin, anamıñ filen keydiːini bilmēyin. hē üçːetek üçːetek üç sī deriz biz, üç sī üç tāne ya sī, birini hôle dolarlar birini hôle **40** dolarlar öñlerine de bi pēşdamal ben havasːedīn hindi ğutmudan bi şeyːalabilsek çoğ çölovasında da çoğdur her yerde çoğ. beni k̄orqutdular hoşgeldiñ diyemedim, işde bôle yavrum.

ADI SOYADI	Mustafa Sanal
YAŞI	79
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Kınık

Metin numarası: II- 59

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELİYOR?

bu köyün adı daha eyi bi yerden gelmiş, araştırdığımız şey kitaplara göre araştırmacıyı buldum ben, çokıyı asıl şey dedi gınık demek, esası bu kô ... ênme buraya. üçcüz yetmiş sen olmuş geleli. bizim bi öğretmen va benim torun âfyonda ... öğretmen de, araştırmacıdır o da, önnan geçen gün geldi de burda araştırma yaptık üçcüz yetmiş sen olmuş dedi tam. ördan bu, ördan burayâ ineli kô, türbenin ördan inmiş hê. gelme 5 yok gâri esas. şey şuhutdan şuhuda da burdan gidiyo, oraya dağılıkana bi gısmî şuhut şeye gidiyô ê şuhuda gidiyo hâla tapaları yataları bililler, tapalânın ayannı undan buharların tapısını getmiş birî, sêymannar onnarın ya, gidiş demiş dâ suyu götürün şeye, şuhuda götürün demiş tapıları isderseniz nedcez biz suyu, bu gibi hani bû gınık araştırmaya göre çok eyi bi âd ... bi yerden gelmiş dedî, soydan gelme dedi. 10

DÜĞÜN GELENEKLERİNİZ NASILDIR?

elli önceki evelceki düğünner meselâ, şindikî gibiydi o zamannar, ben meselâ senin sâcâ bobaşın ya, kîmi dersem onu alcaş kendi başına filanca olmaz yô. ondan sôna o gızı bi bitirceş o da aynı bubas ôle, fakat bizde o zaman ağırlık varıdı, başlık parası gibi oluyodu canım ondan sôra, davul bir afa vurulucaş. büyüklêr gider allâhın emri peygamberin gavli imâmı âzam efendimizin isdihâz üzere senin gızınî filânçıya 15 isdemeye geldik, siz ne dèyoşuz? onnar gön olursa münâsip gördüyşeniz biz de münâsip gördük derler. bi çay gâve de içeriz orda bi şey veriler kaçâ geliriz. ondan kêri düğün hazırlına başlarız. yôk olmaz, nişan olur arada işde bi şeyler daşarlar gıza, âltın maltın o zamannar bek şey yok da gümüş var, gümüşden bilezik o gümüşden bi şe daşılır. öndan sôra tabî düğün başlar düğün olur. soşura şindî şimdi gibi o zamannar, 20 o zamannar başlarında tavuk tûğünden bôle yapılan bi şey varıdı, gelinlerin başına onu

ederlerdi bôle. çeşitli şeyler çeşitli boyanmış gelin başı derlerdona hē onu edellerdin gelin ata binerdi, ata da iki gişi çeker seymanınarçasından dolanırdı bôle gençler, onnara seyman deriz. dolanırızonnanınan sēirdiriz sēirdiri varız bi yatarız, allah bize gösderdi ya bāırırđık. ondan sōna o gelir, sōna bayrağ olanıevi gızıevi olur,**25** olanıeviniñ elinde bayrağolur bôle. gızıevinden olan gençler bayrā ğapdı mīydı ya bi tepsi baklavı veriyon ya bi tavuğ veriyononu. ğurtaramazsın vemezler o bayrağ şey bayrağ, bura olanıeviniñ, ōra varısın oraya gelini èndirisiñ o bayrā sāhiPoldūñ olanıeviniñ dē. ondan sōra gece tabī nikāh ğıyılır hoca gelir, son gece son gece ōlannan gızı çāırılar nikāhı .. vārdın mı vārdın, iki de šāhit bunnā ... da šāhiTolsun. yok yok **30** bizonnan bi šē vemez, yok yōğ ō evelīymiş yāw verilmez o verilmiş.

AVA GİDER MİYDİNİZ?

biz bunnarnan bi ava gitdik de, ğār yağıyo bôle, şurdan çıkdık ... kekliklē var bizim keklik. ğārşı ... ğārşı dādan uçanıñüsdüne ... o da varıdı, vallā ācıkdı kım bu diyo vallā elinde tüfek va, tüfek va hem acıkdı bāa diyo acıkdım diyo. bi ekmek filān olsa bi **35** tüfek.

GELİN İNDİKTEN SONRA NE YAPIŞIR?

gelin èndi mī di şindi gelenler oraya gelīy, esas yēngelerolur yēnge, gızın yanda olan ikidir yeñgedir gız tarafından gelir. onnarı o eviñ sāybi ğāniya bindiriler, sēmannā bāıışılmağıiçin getiriler ... varıdı o zaman yōudun, döküyo ne veriyonuz ... varısa alırlar ğöverilerdi. tatarlıda bi dūünde bulundum ben şindi seymannar para **40** toplamışlar o zamannar bôle bi kaç gün biray ğadar okudumorda başga yerde okul yōudu. ğara ... o paraları āzına doldurmuş seymannardan birikirdi para, seymannar da başına gēlmiş durmuşaliniñ ōlu varıdı o getdi götürdü beni, alamadılar bi paraları vermiyo bū, āzı doldurdāzına, vārdı vardı bi vürdu para heh! dāıldı getdi, ğapışan ğapışan ... aqrabaları seymannā gene toplarlar ... verirler, o gün toplanan şeyi berāber **45** yerler.

ADI SOYADI	Hanım Ateş
YAŞI	75
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Kınık

Metin numarası: II- 60

ESKİ DÜĞÜNLERİNİZ NASIL OLURDU?

evele olan gıza göz dikērdi nasıl beninēn gonu yapıyo mu, evlenebiliyoñ mu, ordan beni sevebiliyoñ mu, gönü varısa şöle bi gāşatārdı, ōrdancım gönü yōusa buruluvērdi gör gidērdi dēy mi, ege gönü varısa tamam, sen düñür yolla ben varıcēn derdi dē mi, sen düñürü yolla der, düñür yollardı bitiridik. o.hāftaya varmadān dañgır dañgır bi düğün, neden bilmiyoñ sen düğünümüzü, bunun dūünde yeñgeoldum e gırata bindim, bi 5 süzüldümemme bunun dūünde anasının dūünde de, hē anāñ dūünde yeñgeoldum essah düşünmüyön vallā. dēzem, dēzemiñōludur bununanası dēzemiñ gızıdır ākraba hē, ne bilen yaprak sarādık, kēşgek vurādık eveli gabaāşı hindi, hindi yemeklēden bi āt, tavuKeti bi dātlı bi de mērcimek çorbası bişir gē, allah ... deyip goşup gidiyolā bōle dē mi, bōle. 10

KINA GECESİNDE NELER SÖYLERDİNİZ?

horunuñānneci ğumalar dağı
ğalmadı yürekde eridi yağım
du baçalım neyi dūnyanın soñu
seni de beni de yer bu yalan dūnya.

benilēni vurārdım, bi de yanıma tēfcī, ilēnci benidim bi kōlüyü bōle gızları, eveli 15 ārkek gişi görmezdik ārkekler dūün yeriōldu mu görucu diñelirdik, emme şindiōle dīil ayıPoldu şindi, soğağdaoyunuyolar, heç bu ayıp dē mi, benim dedem, dayım hepsi de hocāydı da ırahmetlikler, evelki bacım bizim günümüz geşdi biz ārkek görmezdikēveli, görucu diñelirdi bi ārkek görsün oturuverilēdi yañut govarlādı, döverlēdi. şindiōle dēil. dedem, dayım ōle dediler zaman bir gelecek de ananın 20 gızına, bubanın ōluna mēhremeti ğalmıcağ.

GİYİM KUŞAMINIZ NASILDI?

geyim ğuşam mı, dōru ğutmu ānteri, morlu şalvar ikisiñleri şura serēr mīdik, iki de fitalar ordancım kafada, ikilik āltın, āh süzünü de süzünüdük işde bu, geyimimiz buyudu.

TARLAYA GİDER MİYDİNİZ?

āh tarlaya da girdik mi şo ğarīynā orā, ēlimize, āldık mı şindi, baķ bi ğünnü iş, bi ğünnü iş veriveriyoñ, alıp geliyoñ, emme ovālāda yātdık mı birbirimizniñ, işına baķārdık, **25** öndan kē,

ğüz geliyo ğüz, ekinneriñ, ekili

ğünü yetē sīlasına dökölü

eremedim murādıma

belim, ārken bükölü **30**

dē şafāñ, āldızına ğāldırı mīydık havıyı, avıÇ, avıç yōlma avıÇ, avıç yōlma bitiridik. arabayı ğoşārdık dā adaminan ğāniya binērdik getiridik, tıķırdık tıķırdık bi ğurulurduk ata bindik dē, emme hindi tāķsi çıķdı motur çıķdı o ğünnerimiz ğēşdi. ē eveliki durum yoķ, ölüm hindi, tabī hindi ne ğadā deseñ dē mi dēzem, bōle, oldu, ebem, işde hah.

YÖRESEL MANİ, TÜRKÜ BİLİR MİSİNİZ?

kēklik gezer ğumaların düzündē **35**

āk cemberi neye ğērdiñ yüzüñe

ğaldır, āķ cemberiñi āy gelin öpeyim ...

çalārdı, K, orağı, e emme hindi ôle dē, il bi ğünnü, K, iş. tābi tābi ğünnerimiz, eyiydi. āş bu, āş dos birbirini ... hāyvan ğoşduruduk imeci gidērdik hah imeci gidērdik dē mi ğīz, eşime dōsduma imeci gidēdik, sıra vār dolu mūyduk, evelki datlar hindi yoķ, ebem, **40** işde. bunu ben sizi ğokcekli sanıyon da hah bēn de kēndiñ biliyoñ ya ārkeklēden utanıyon da tabī şu yaşdan kēri ayıpdır hā ğücenmeñ.

ÇOCUKLARINIZ VAR MI?

baķ şu ğarınnan iki dene ğadın ğapadım, çocū, um, olmadı herife de, bēn sene bē, enemicen, allah razı, ossuñ iki ğız, oldu, gelin, etdim dēlle gibi, ördancım ölümü

evêrdim bâlle gibi. bunun bi ôlu vardı ğapııardında onu daıeverdim deñizli gibiye de **45**
 düğünıetdim şükürıallahıma. tâbi tâbi ôlumı işde bizim görevimiz bu dēzem bôle dē
 mīydi, yalan sôlüyom mu.

ASKERLERİ NASIL UĞURLARDNIZ?

... sarı ğıraqlı şâlvar, dōru ğutmu äntere dēyoduı. get sâlicânla derdik bi yasıedēdik,
 ğovalardıı. ne bilem benıışde âlaşırdıı hē âlaşırdıı.

DUA – BEDDUALAR?

bi kimseye beddovâıâtmedim bilmiyon da beddeovâ. naha allah razııossuı, allah öte **50**
 dünyaı beKıetsiı, allah cennet yüzü görme bizim dovāmız bu dē mi dēzem, işde yalan
 sôlüyom mu bôleıışde nahaıallah razı ossuı diyoııışde.

BİR KEREM HAVASI ÇEKER MİSİNİZ?

e ayıııolur burda, vallâ duyarlar bura soıaıı allahıallâh.

gine bahâr ğēldi çiçekler âşdııı

bi ğül yolamadım yaz ğeldiıııı ğeşdiııâh **55**

heyvâh benimıômrüm havıyâ ğēşdiı

havaya ğeçēıômrümē yāñāııyōñ ğâri yāñıyōñ.

ışde bu ğadaıı çıkıyo ses, yūsek çıkmıyo tabı yaş kemal. ôfıof, bitdi ğāyi hâ. ğodum
 ğeldim ya yasıetdim yasıetdim âladım ğeçirdiııı ğünnere yasıetdim ne ğünner ğeşdi
 işde bôle. **60**

ğapııızııı öñünden ğeçilmezıoldıı

soğukıdur sularımız içilmezıolduı

hindi bizim hatır sayılmazıolduı

ğeşdi yavrum ğünlerim size ne dēyiı.

ē vaıııdım ğeşdiıebem hedi işde bu ğadaıı ebem ğâri. **65**

ADI SOYADI	Ayşe Aktürk
YAŞI	66
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Tatarlı

Metin numarası: II- 61

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELMİŞ?

vallāha yavrim bilmōn şorda tatar ğalesi mi varımış yaķada, ōrdan gelmiş ğale mi varımış tatar ğalesi dē bōle tatar ordan ğalıķ.

NE TÜR YEMEKLER YAPARSINIZ?

vallā yavrim ğumpir yemeyi badılcan yemeyi tāplamıderiz, biz bulgurunan eti ğarıŝdırız, ğara būberıatarız yımırta ğırarızıçine bulgurunan yuĝuruz, tavada bōle gücük gücük dōŝeriz biŝiriz. biŝiriz tabā ğoruz yanna salatāıderiz tomatiS salatası marul 5 salatası ne buldūysaķ hē ōnnardan ederiz yeriz, yanna bi çōrbıderiz yaķut tārna çōrbası yaķut bazar çōrbası onnarnan yeriz. tārna çorbası ŝey dīıl tārna çōrbası yāyla çōrbası yayla çōrbası hē biŝiriz onnarnan yeriz. hamırlara yavrim yuķalādan geceden hamırı mayalarız, sabāla ķaķarız hamırız ğēldi mi, ŝōle güccük bi fırınnarımız vādır, ğōmbe gibi ederiz hōle içi haŝĝaŝlı altına çiçek yāĝı dōkeriz, ūsdüne peynirıderiz orta yerine 10 haŝĝaŝ ğatarız fırına süreriz, onnarı sabālā ğayfeltıderiz peynirinen yeriz, bunnarı yeriz bōle. ğatmerıderiz sabāla ekmīıı etdik mi ekmīıııñ arķasından gine ğatmer, çōrēıalırız içine haŝĝeŝıderiz. et bōrē dēölum eti ğıyarız, çekdiri geliriz, içine māzemeleri ğatarız ğar būberini tomatiSini ğararız güccük güccük de dōŝeriz saŝda biŝiriz yeriz. etli bide gibi onu güccük yazarız, dōŝeriz ōle saŝda biŝiri yeriz. dedim ya ğatmeri ğī, ğatmeri 15 yālarız saŝda ōle yeriz.

DÜĞÜNLERİNİZDE NASIL OLUR? MANİ TÜRKÜ NE BİLİRİSİNİZ?

vallā çok sōlerlē ben māni bilmenölum, ben māni bilmen bi tek ğızım varıdı bi tek ğızım varıdı. vallā yāvrum benim yaş ğeşdi ğā o söz mözıaķlımda yok benim, vallā aķlımda yok he bi şi aķlımda. yāvrum bi ğızı alcāsaķ varıS, e safā ğeldiñ hoş ğeldiñ

allāhın emri peygamberin ğāvli biz senin ğızınā gēldik, olusa olu olmaSsa geri döner **20** ğız, başğasını bi dā gideriz, oldūnu ğabil_etsen ğāyim verdilē mi kaķarız ilk ğün bi nişan daķā geliriz eyeti kend_aramızdā, ondan soņura bi dā gideriz topluluk eşinen dostunan çālgīynan zurnīynan gideriz nişanı daķā geliriz. aradan bi geķē çoluk çocuk bi olur dolur, māyneye giderlē dīnara ōrdan ğırık ğüdüK_alillā gelillē, elbīse alillā geller_ordan elbiseleri alillā geller, hē elbiseleri alillā gelillē, ōrdan kēri de bi tērzi getirilē buradan **25** getdīmiz_elbiseleri terzi dikēr, onun_arērinde bi dū_ün_ekmē_i yaparız yuķa yaparız, yuķa yaparız, yuķa hazırlı_ı ederiz, ondan kē dawulumuz çalını cumē ğün, o ğün ōlen geķerek dawulu çaldırız. dū_ün hārcı gidē ğız_evinē ōlan_evinden derleni toplanı, ē çihiz yarın ğāyi dā sēvgi, onu bi verilē geliller dawulla zurnīynen ārtesi ğün bi dā çihiz sererlē eş dos gidē. çihizi sereler_orda o ğün de çihizi serer, āşam_üsdū_onun çihizi bozarlar **30** bōle toplulukda kemara alalaķ yirmi yim_beş ... giderlē, ārtesi ğün ōlan_evinde bi yemek dōkerlē mal keserlē hēr şeyini yemē_i dōkerler millet toplu kō yēr, yedikden kī giderlē dāmādı bi ev, ğā eşi dōsdu yīķar, ōrdan getirlē seymannā dawılcı para daķarlā çocū_a oķu dağıdırlāsa, çok vaķıt daķışdırılā, para daķarlā bu vaķıtlā geln_almā giderlē ğāyi, bu vaķıt gelin_almā giderler, gelini getirilē şēnnik şamata yaparlā gelini èndirilē, işde bu **35** ğadar ğāyi bōle yavrum benim_aķlıma gelen. ya'a ya'a yā şaķa muķa yapmazlā dāmāda ğayı, ōle bazı bi ğaçıran_olur dā, fāzla ātmezlē çocū dama çıkarılā geline çerez_atar para, gēlininin ğayn_ası ēşi dosdu ōynar ōlan_evinde.

ADI SOYADI	Halil Dönmez
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Tatarlı

Metin numarası: II- 62

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELMİŞ?

başğa bi yere gitdimiz zaman ankaraya ora bura gitdimiz zaman siz tatar mısınız diyolar, köyün ismi tatarlı galeden ötürü tatarlı galmış, o yanna tatarlı adı verilmiş o şekilde gidiyo, şu bizim dāda dünyanın şehiri varmış orda bu zaman bōle bak ora büsbütün şehirmiş bōle, büyük şey ... ta bu yanna gadağ bōle bi dağın etrafı şehirmiş āsgiden o adamlar tabi göç etmişle mezerleri vā, āsgı eserle çok burda, āsgı 5 yazılā tārīhī yazılā çok burda, tārīhī şeyler bulannā çok o şekilde. kō o zamannā yokardaymış onnar ğayıbolmuş orası tārīhī, ōndan sōna bizim burā bi beşon hāne geliyo ōnnār işde o şekilde bura yurt dutuyollā o yōnden işde beşaltı buranın yērlisi vādır o şekilde yurTolarak. hē onnā da o zūman gelmişle harpden sōna, o yōnden işde burā, hē bura yerleşiyola türk. git git büyüyo işde o zamandan beri böyük bi şey10 oluyo, gelen giden derkene.

NE İŞLE MEŞGULSÜNÜZ?

ben çitciyin, dā adam o zamannā ğar yāardı buraya, harman zamanı öküzlerin harmanın üsdüne ğar yāardı o zamannā, ôle biribirimize yardım ederdik emme o zamannā, yardımlaşma vardı birbirimizin ğālan gideni yardım eder onu alırdık, bēygir işi bile soğura, orānan yolardık orānan bişme de yok orānan yolardık esgiden. 15 dağı da şekēdik, dağı da şekēdik şinci ekmiyollā bak dağı da şekēdik, şinci ekmiyo adam ovayı sürmüyo. bilmiyo ğıymatını hincikiler şincik genşle biz ôle anlatdık mı sizin ğaFaңыз yok diyollā, esgiden bōle bōle şey yōudu ku fen yōudu, yōkluk vardı, emme şinci maşşallah. bizim esgi ādete göre bū adam bura şehirmiş dēyon ben ya o şehir oldū zamannar bayā burası çöl ovası oldūna göre bura bi bayā göl 20 hālindemiş bu ova heralda āsgiden, adamlar ğurağdan mı gitdiler hanı bū tarla yok bi şe

yoğ ondan mı ğayıP_öldulā bu adamlar o zaman ğayıP_öldulā bu adamlar o zaman
 ğayb_olmuş göç_olmuş ğā harp zamānı benim dedī esgi eser. mezer_üsdüne mezer çıkā
 burda, iki dene mezer çıkar mezer_üsdüne demek ki ik_üç asır vā bura herāldē_o
 şekilde. **25**

KÖY ODASI VAR MIYDI? NELER YAPARDINIZ?

odada şinci çay ğāve içeriz, ondan sōra sohbet yapariz, gelirden geriden bu şekilde
 sohbet, yüzük müzüK_ōynādıK_esgiden bōle, çevreleri serēdik bōle āltında yüz_ü
 bulan o şekilde şēdēdik yeñilen tarafı eziyet_ēdēdik, sakleyoz bilen buluyo bulamadın
 mı cezāya düşüyo, yeñilen tarafın yēvecē cezāyı. gezek gezerdiK_esgiden gezek,
 gezek_ōynādık om_üş yirmi gişi hanı baklavı muqlavı nè bulusağ yapādık. **30**

ESKİ SEVGİ SAYGI KAYNAŞMA YOK DEĞİL Mİ?

o şinci sēvgi sāygı yoğ, büyü bağııışde siz burā geldiniz siz geşşiniz, ulen bağ burā
 geldi bī sandalle verēm dimō hinciki geşlē o hatır yoğ, bi defa itiyarladın mı deFderden
 siliniyoğ kesin.

ADI SOYADI	Fedan Sarıkaya
YAŞI	76
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Alparslan

Metin numarası: II- 63

BU KÖYDE DÜĞÜNLER NASIL OLUR?

üş gün, netceñ sen eliñ düñünü filánölüm! netceñ de ğarışdırıyoñ? düñün nasıl oluyo biliyèn mi? cumā gün başlanıyo, cumārtesi gün pazar gün bitiyö düñünümüz bñ. yemek veriseñ yemēni veriler, vermezsēñ işde o ğadağ. cumā günā? cumā gün bayrağ қақар, nişan deriz ğonum ğōşū birikir, dolonır gelin ğızı giydirir, onnarna filán yapılır. hı hī, üsdüne bayrağ hī. 5

NE TÜR GİYSİLERİNİZ VARDIR?

tamam giysi dedi mi annēyon annēyon, giysilerölüm bağ ğutmu deller diz bezi yapallār entere yapallār, entere deriz, ğadife fermanaederiz, öñcek yapılı işde şunnādan türlü türlü giysimiz budur. işde şalvarımız bu, dizimiz dedim ğāri ya. āllī vardır püllū var, poçular var çeşit çeşit hī bunnā onnar işde. esgi ürüsüm onnarıdı, hindi gine geyer ğārim onnar bozuldu. ğına gecesi oluyo, cumā günü oluyo. āladılır, anası bubası coşğunasa 10 ālar. hī ni bilin benölüm, āhret sorgusu mu soruyuñ baña? e ni bilin ben hoca lēn, töbeossun benollarını bilemem. anası işde dedim ya, anasının içi, içiñheni dolğunusa ğızına der der bi māni ğoşar ālar, ne bilin ben? içinde olmayandan geri bilmez ki isan dışındakini, ben bilmen.

NE TÜR YEMEKLERİNİZ VARDIR?

çorba olūr, fasille olūr, nohuTolūr, etolūr, datlıolūr. hī hoşafolur, pilavolur. 15 bizim burda hamırışı yapmazlarışde, bunun dedī yapılır. o gömbe gömbe yēdimiz işde yā, bu düñün soruyo ya! onnar kendi yidimiz. günlük ğāveltimiz çöreKederiz ğatmer, gömbe deriz sobada ederiz, onnarı yaparız, yuğa yuğaaçarız biz bol bol, yuğaederiz, iki ay üçay yeriz.

KÜÇÜK ÇOCUK OLDUĞU ZAMAN NE YAPARSINIZ?

gider, gitmez_{olu} mu? ğıymatlı bi çocuk_{olusa} gider_{āltın} dağallār, ondan sōnam **20** çocuklara şey, nīydin o? elbise alıruz, onnarı götürüz. dū_{ünnēde} giyilir bu, bu dū_{ünnēde} giyilir. biz gölle deriz buydiye, hah onu vurallar, akrabālarını dāvet_{edeller}, yidiriler, dağısını dağallar_{işde} bu. nōhut ğatılı hocā, buydiy nōhut. hopbalā haşgēş, fisdīķ. hī hedik hedik, gölle dedim gölle hah, fisdīnan, haşgāşinen. vallā ben size cevap veremem, sen işi böyütdüñ. ıramazan geldimīdin herkez namazını dutar, yemēni yer, **25** teravisine gider_{işde} bu ğadaķ nē_{edcekler} ramazanda? gider, hocamız da bu, imamımız dē mi len?

BAYRAMDA NELER YAPARSINIZ?

olma mı canım herkeziñ gónünde ne varısa onu yapar. baķlavı yapar, ğadēf_{alır} hep_{onnar}_{işde}. ğaymānan yenir. buyurúñ vallā buyurúñ.

BURALARDA TÜRBE VEYA YATIR VAR MI?

yoğ bizim burda türbemiz filān yoğ. netcez devedaşını ta ovadī daşı? hocam vallā sen **30** o yandesiñ. niye, ne vaķıt gelceñ? bildiñ zaman gel. evel_{allah} geldiñ mi misāfirlē geldiñ mi yēceñ, nē isdersen onu bulu yidiriz saña.

ADI SOYADI	Mehmet Gürbunar
YAŞI	80
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Alparslan

Metin numarası: II- 64

BU KÖYÜN ADI NERDEN GELİYOR?

valla bizim duyuşumuzu göre sálçuk zamanından gelmiymiş burlara, yāni alpaslan biy varımış burda harb_etmiş, burda ismini ôle vermiş gitmiş ôle dèrlerdi tārìhlerde, tārìhlerde yazılı bizim. o zamannar işde buldur_âlarının bullar çitliymiş, yāni ôle dèrlerdi. buldur âlarının o zaman çitliymiş, burda harp mi bitmiş ne bitmiş alpaslan, esas alpaslan adının ğonması o adamın_ismi ôle ğonmuş gitmiş o zāman, çok tārìhdenimiş 5 bu.

KÖYÜNÜZDE ASKER UĞURLAMA NASIL OLUR?

ben ğara tirennen gittim. her_evden bi hindi gine devām_ediyo dā. esgi hindi gine devām_ediyo, yāni kim gidiyomuş? her_ev köyün hepisi de hemen hemen dāvet_ederler yāni asgeri. toplanır, dovā yapılır aynı musallāda. musallāda aynı musallāda ğabir yaylası cenāze ğonuyo orda. isdambolnan aydında yaptım, üş sene yāni ben 10 kırk_ıltıdan kırk dokuza ğadar, yāni kırk_ıltının om_birinci ayında gitdim, on dokuzunda duyülümdür şiye asgeriyeye yāni ē yazıldım yāni. izinli geldimin benim zamānımda vardımda fēzi çaķmak sağdı, isdambola vardımda āniden oraya şētdim isdambola gittim, onun cenāzesi yemin şeyine ben vardım. sālì omurtak varıdı ordu kumutanımız, aņladı mı? bulgara yetmiş kile filān girdi, yāni içeriye. yāni yirmi dört 15 sātde pāytatını alamazsam boynumu alıñ filān dedi. adamı ğaybetdiler nasıl ğaybetdilerise allahın hekmetinden yāni başımıza. ğēlmedi ğādişim, yāni yetmiş kile içine girdi. tam bizim sınırdan izin veriñ yirmi dört sātde didi, pāytatını alamazsam yāni benim boynumu alıñ dedi adamı ğaybetdiler boba yī_ididi bōle. o zaman inönü varıdı onun şeyiyle. kırk sekizde_öldü şey fēzi çaķmak, kırk sekizde_öldü, yalnız hangi 20 ayda oldūnu. ondan sōna vāsıtalarm gelmiye başladı şey ameriķanın vāsıtalarm, almanyanın türkiye onnar da heç vāsıtalarm ğullanamadık yani. o inönü demiş yāni ameriķannan

dost_olmayalım yani bizim bir gün paramız pul yerine geçēr almayam diyo. yani üç_ay
fılan ğullanamadık ğoca vāsıtaları cēmselerī, dōçları heç çöplüğ_atdılar, boyalamışlā
ilēmlemişler veri vermişler annadıñ mı? **25**

MANİ SÖYLER MİSİNİZ?

ğız göĝnüme yakleşdiñ
aşımınañ ğucaķleşdiñ
bu aşĝı bilmeyeniñ
için için yanarsıñ.
melul melu baķan dilber **30**
harab_etdi aşķım ...
harab_etdi aşķıñ beni.
saķlama canım derdiñi bilmekdir
aķan göz yaşını dilerim silmekdir
söyle güzel söyle **35**
derdiñ nedir bileyim
ūĝrunda dōkülsün kırmızı ķanım
ben sen gibi bir ķarıbım
söyle güzel söyle derdiñ nedir bileyim.

KÖY ODALARINIZ VAR MI? NELER YAPILIR?

var vā da fazla çalışmıyo hem iyi odalā da vā da çalışmıyo, oturan yok hindi herif tā **40**
... biniyo āşama accık geliyo ondan sōna vāsita çok binip gidiyo. āsg_adamlar dē
o_zūman odiya oturuz fērfen_edēdik ordān yāni hindi oturuduk yarı geceye ğadaķ
canımız et isdedi bi ... ğaba dayı ğoyunu varımış geçisi varımış alıñ geliñ o zūman iki
buçuk lirāya geçi, ğoyun_iki buçuk lirā para toplādık ōrda odada kesērdik kimi halva
ĝarādı kimi eti bişiridik gece yir ôle yatārdık. **45**

ADI SOYADI	Hüseyin Çelik
YAŞI	70
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Bilgiç

Metin numarası: II- 65

BU MEVSİMDE NE İŞ YAPIYORSUNUZ? SAMRA MI SATTINIZ?

yedi sekiz yüz milyona alıyorum, o zaman en fâzla âlli yüz ôleydi kıamyonu. şimdi âbım onnar orda şeyde bu şeyde antalyada onnar onu kilöyna satıyomuşlar. muz atılıyomuş o ya, davâr tersi zâten muzdan başka şeye pek yaramaz. burdan alıyolar, davarın âltından süpürüp onnar taşıyıp, el arabasına sirtla yığıyolar, onnarı kıamyona döldurup gidiyolâ. heralda kıurutuyolâ tabî. şimdi â am ben hiç gitmedimgêrçi, râmetli âbêm vardı benim 5 davârcı.

BU KÖY NEREDEN GELMİŞ?

mâcir, bulgarisden, sofular, şumnu işde. hatdâ bizim bu kôn adı bi zaman sofular geçmiş ordan geldikden sōna, sōna tabî ala ârdıç olmuş, ondan sōna bilgiç. e ben bilmiyom amca orayı biz bilmeyiz gâri orasını.

YEMEKLERİNİZDEN NELER VAR?

vallâ bilmiyom şimdi aklıma, buyur hêpsi vâr yemeklerimizin canım. yâw şimdi 10 mâcir, mâcir lisanından târhanadan başlayalım temsil, ondan sō darı unundan yapılır, onu şimdi başka bunnar falan bilmez onu şeyne kııştırılır, òna bizim mâcir dilinden kaçamak denir, onu çoğu bilmiyo, ondan sōna yaw şimdi suyu kıâynadırlar, darunu içine atarlar onu ondan sōna oklawayla kııştırılır, tepsiye dökülür, ondan sōna sōudu mu? üzerine ama petmez ama şey dökersin yâ, mamaliga dēyen yârde vâ, bizim de ôleydi 15 ilkin dōru. şimdi mamaliga diyen var, bak duymuşun onu sen. hēm şimdi â am onnâr ba Kıo gēnceli arap dedim ben orda âltı ay bi sene arap âadı benim, onun göyunnu gütdüm ben, onnar kaçamâ bizim gibi yapârdı, fakat elne yêr onnar, şuriya gâdar batıyo yêrken, biz kıaşıqla yêriz. onnâ âlle alır bi de şôle şimdi dôkdün mü? hârmay yerinde

tämsil orda oraçcılık yaptık biz, ısaç āynı bôle, bizi de çārılādı varıdık, ısaç nasıl 20 bôle yāw! kaçamān sıcaqlı gine āyrı, adam_āldıñ mı yerinden bi de bübēr var, kırmızı büber banıyo ona ôle yiyor, yiyodu onnar. äkmeksiz äkmeksiz, çērkezler buna ismine lepsi der baķ, şindi tawukdan yaparlar onun_ādına, lepsi denir_onu_ādına. arabı tām bulmuşuñuz canım, tam konuşca_ādam.

KÖYÜNÜZÜN GELENEKSEL KIYAFETLERİ NASILDIR?

şindī şindi_ābē bizim bizim yetişeevēmizde, bizde örtü vārdı baķ burda 25 kadınlarımızda, hālā vār şimdi, bizde baķ bi dū_ünde bi bāyramda bi toplumda kadınlar kesinlikle erkek_arasına girmiyodu bizde, ama şimdi ôle dē_ıl düzen bozuldu, ferāce diyoduķ biz_ona bulgarisdandan geldi onnar siyah bôle, sādıce kadınıñ bi gözü görünür şôle, āynı şu pārdisó gibi giyer_onu kapadır_onu sādce bi gözü görünür, ama şimdi hepsi bitdi ġāri. benim yetişeevēmde tabı bunnar bilmez, dā benim deliġanlılīmda burda bi 30 dū_ün bāyram_öldü zamanda biz, tabı deliġannı o zaman. bôle bi tōpluma vardımına sıkı mı bi ġir de bi kıyıdan kadınlara baķ. buranıñ_ıhdiyarları elinde vallā dayaklı_oluyodu bize, şimdi imkānı mı mar yā! ohō şimdi karışık bi yērde. tēmsil benim nērdeyse seksen beş yaşında öldü, onnar bu deviri ġörse kafayı bozar. e şimdi bi yērde abem kadın_ärkek bi yērde şindi. ama bū şimdi mācırıñ şāiri de vārdı bizde ya, burda yok bu yör_üñ şāiri 35 bu. benim_ābēmiñ ölu var şimdi denizlide o, o bi olcekdi burdā, len ġörceñ hemen duru mu şurda dūrdü yerde hemen bi şey yazar, kafadan_ôle düşünme yok heç. vārdır vārdır o ġaStede bile çıkdı_o. yā rēmzi seniñ şey dīnar ġāSdesinde yok mūydu_o vārdı. yarın televizyona çıķāsan_orda sēredēsın. sōna şindi ā_am! bi de vārdı bizim mācır, çērkez baķ esgiden yabana kıız verip alma yokdu bizlerde. onnarda_ôle_der biz yaban ne kıız 40 veridik ne alırdık esgiden, ama şimdi karışdı, bozuldu.

ADI SOYADI	Remzi Parlar
YAŞI	53
ÖĞRENİM DURUMU	-
DERLEME YERİ	Bilgiç

Metin numarası: II- 66

MUHACİR OLARAK NEREDEN GELDİNİZ?

şey gösteriyor, bilassa yayın yapıyo ikinci kanal, o şey zamânında sürekli yayın yapar bôle gösteriyo, hâ ne ğadar göçüedip ne ğadar yolda zayât verdîni, ne gibi rezillikler çekdîni ben izliyorum devamlı. bâzen hattâ geçen kış bahar sezonunda izledim de gözlerim doldu verilen zayâtı şâpınca. o an için kıbrısâ yedi gemi sarılmış, altı tânesi yolda alabor olmuş. tabi ben târihcesini onlardan annadım şekilde ... fazlasını bilmiyoz da. 5 gidişleri konya tarafından genelde genelde genel. üçcüz yirmi yıl kalış var dedi yâni benim hatırladım şeyler, bayâ güzel bi yayın yapıldı ben ondan izledim, dağa önce de bâzı duyumlar aldık da ama o biraz dâ bizim hâfızaya yerleşdi yâni şeyolarakdan ôle gördüm. şu an için ki, e yâni lübnanla filistin rezâletinin aynısı yâni başga bi şey değil yâni. 10

BAŞKA YERLERE GİTTİNİZ Mİ?

libyada kaldım, inşâtda çalışdım. bin dokuz yüz seksen şey seksen bir sekseniki seksenüçün hazîranında geldim, o da işde isdanbulda bahçeli evlerde oralarda, sâdece. o ğadının anlattıkları yâni şu anki hâfızamda nasıl gelinip o bayâ biliyodu, o yetişkin gelmişler belki son zamannar belki bizden sonra da gelmişlerdir ama ne rezilliklerle. mühendisti şeyde libyada mühendisti hanımı ıspartalıydı onu, yeşilköy havâlanda 15 memûrudu onu. on sene oniki sene sora beni dînarda buldu yâni kendisi. orda bizē tabi biz de mâcır oldumuza bize bayâ çok yakınlık gösterdi, ē gelenekleri göreneklerini ânnatmadı fâzla da, ama ne rezilliklerle, nerlerden o hani oranın çok güzel oldunu bırakıp geldîni gözleri doluyodu annatırken, o kadar güzel ... ama bizim geldimiz yerlerden değil, şimdi onnar başga bi isim şimdi hatırımda değil yâni onun annattı 20

SONUÇ

Dinar ve Evciler ağzının karakteristik özelliklerini ise şöylece özetleyebiliriz:

1. **DEYA**'da I. Ağız bölgesinde ayırt edici bir özellik olarak nazallaşma, #b > #m değişikliği vardır. men, mē_e
2. **DEYA**'da II. Ağız bölgesinde “şu” kelimesine bağlı olarak #ş > #h değişikliği oldukça yaygındır.
hindi, hu, hurda, hura
3. **DEYA**'da damak uyumunun “g” ve “k” ünsüzlerinin kalınlaştırıcı etkisiyle bozulduğu I. Ağız bölgesinde yaygın olarak görülür:
gónlüne, gótürüsen, kólümüz, gótúrúruk, gúmüş
4. **DEYA**'da damak uyumu **ÖTT** den daha ileri durumdadır:
habar, birez, mezerliK, esgerin, barabar
5. **DEYA**'da -iken zarf-fiil eki çoğu yerde damak uyumuna bağlıdır:
sallanīykan, yō_uḡana, gedīykene, geliyoḡa
6. **DEYA**'da I. Ağız bölgesinde şimdiki zaman eki damak ve dudak uyumuna bağlanmıştır:
cırpiyam, biliyem, āşiyek, ḡaymāḡ_ediyeK
7. **DEYA**'da kalın sıradan kelimelerdeki “ḡ” ünsüzünün süreklileşerek “ḡ” ünsüzüne dönüşmesi I. Ağız bölgesinde oldukça yaygındır.
yıḡıldı, baḡallarıdı, çıḡdıḡ, çoḡ, yoḡ, kaḡarıḡ
8. **ÖTT** de “b”, “m”, “p”, “v” ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle dudak uyumunu bozan kelimeler **DEYA**'da uyuma girmiştir.
tavıḡ_savırcèz_savışdırıyolar_davıl, çamırda, sabını, vapır

9. **DEYA**'da “y” ünsüzünün daraltıcı etkisiyle dudak uyumunun bozulduğu görülür:

sürmiye, sürmiye, yapmaz_Uolu mıyan, buriya, görıyan, güdiyem, şuriya, yudumlıyalım, doğumiya

10. **DEYA**'da #k > #ğ ötümlüleşmesi oldukça ileri durumdadır:

gızgın, gızgın, gapıyā, goyun, gazanda, gara, garağol

11. **DEYA**'da l# ünsüzünün, eklenme sırasında n# + ≠n- < n# + ≠l olması sıkça görülür:

onnar, bunnara, ötekinner, zamannarından, deligannı

12. **DEYA**'da “ğadar” edatının “ğadağ” şekline dönümesi yalnızca II. Ağız bölgesinde görülmüştür.

adımı hilan o ğadağ yazıyon.

13. “Ben” ve “sen” zamirleri yönelme hâli eki aldığıında, bazen “bene”, “sene” şeklinde kullanılır.

bene, bene

DEYA'nın değerlendirilmesinde bölgedeki alt ağız gruplarının ayrı ayrı ele alınması gerekir. Buna göre:

I. Ağız Bölgesi (Çöloası ve Dombay Ovası Türkmenleri): Çölovası'nda bulunan; ancak farklı özellikler gösteren Kınık, Tatarlı ve Alparslan köyleri ile Dombay Ovası'nın tek yörük köyü Karataş hariç.

II. Ağız Bölgesi (Adana, Antalya, Aydın, Denizli bölgelerinden gelmiş Yörükler; Türkmen Bölgesi'nde yaşayan fakat II. Bölge özelliği taşıyan Kınık, Tatarlı, Alparslan, Karataş köyleri ile Göçmen köyleri; Bilgiç, Körpeli, Çamlıköy, Akyarma):

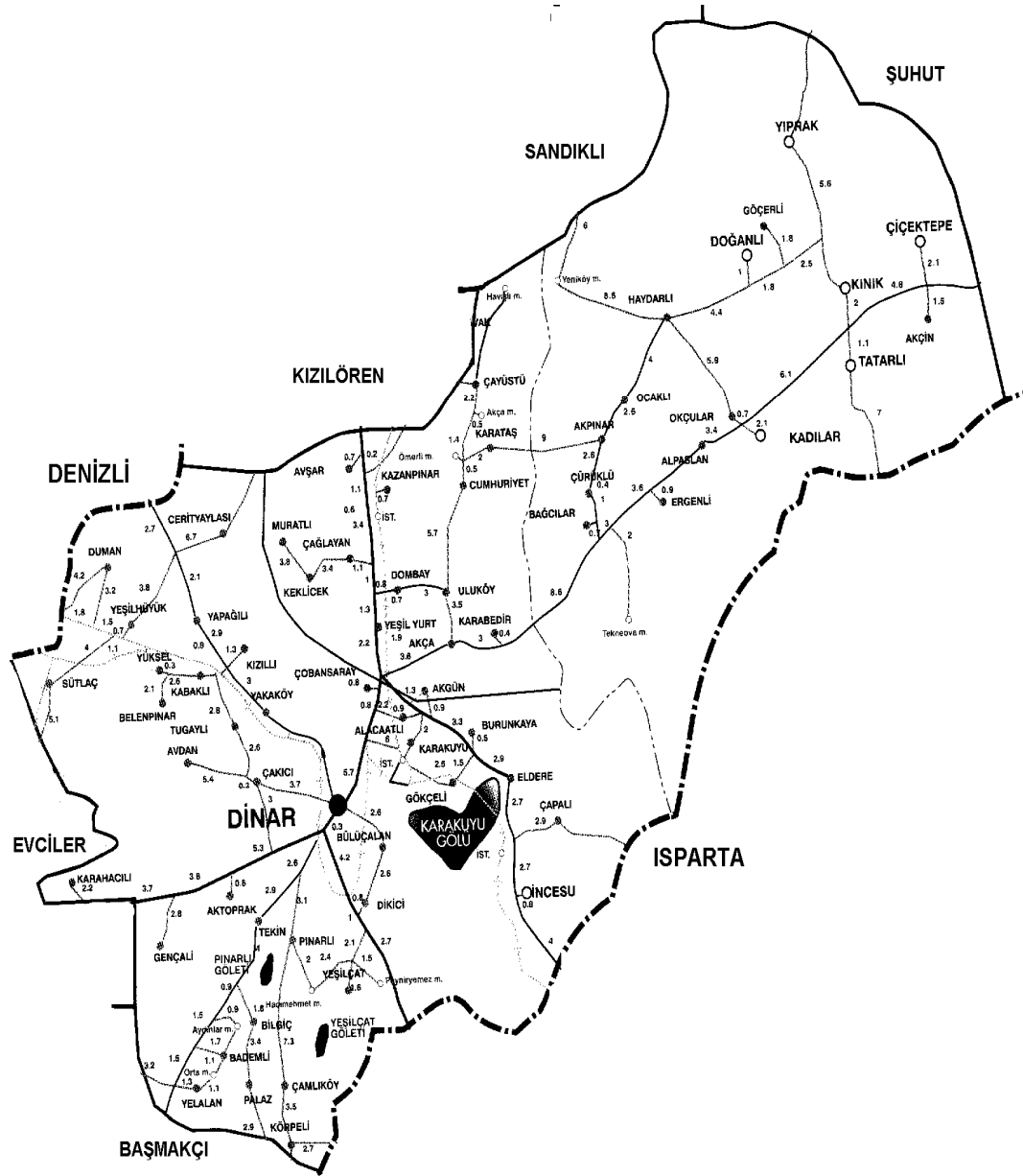
ALT AĞIZ GRUPLARINDA GÖRÜLEN FARKLILIKLAR:

SES VE ŞEKİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	I. BÖLGE	II. BÖLGE
#b > #m değişikliği	**	
#ş > #h değişikliği		**
“g” ve “k” ünsüzlerinin komşuluğundaki yuvarlak ünlülerin kalınlaşması	**	*
I. Ağız bölgesinde şimdiki zaman eki damak ve dudak uyumuna bağlanmıştır	**	
Şimdiki zaman çekiminde "-yA" ekinin kullanılması	**	
Kalın sıradan kelimelerdeki “k” ünsüzünün süreklileşerek “h” ünsüzüne dönüşmesi	**	*
Fiil çekimlerinde 1. çokluk kişi eki “+h, +k” nin kullanımı	**	**
“kadar / gadar” yerine “gadak” edatının kullanılması		*
“y” ünsüzünün daraltıcı etkisiyle dudak uyumunun bozulması	**	*

(* Seyrek görülür, ** Çok sık görülür)

HARİTALAR

DİNAR İLÇE HARİTASI

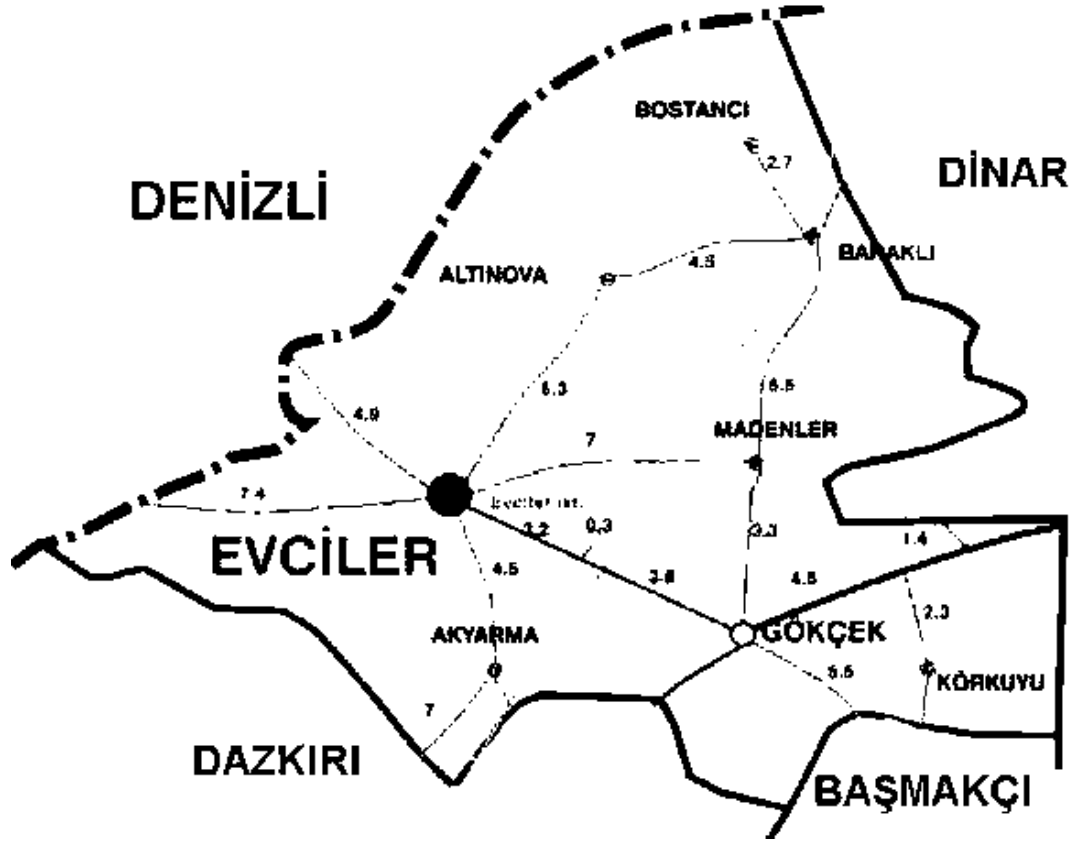

I. Ağz bölgesi yerleşim yerleri

II. Ağz bölgesi yerleşim yerleri

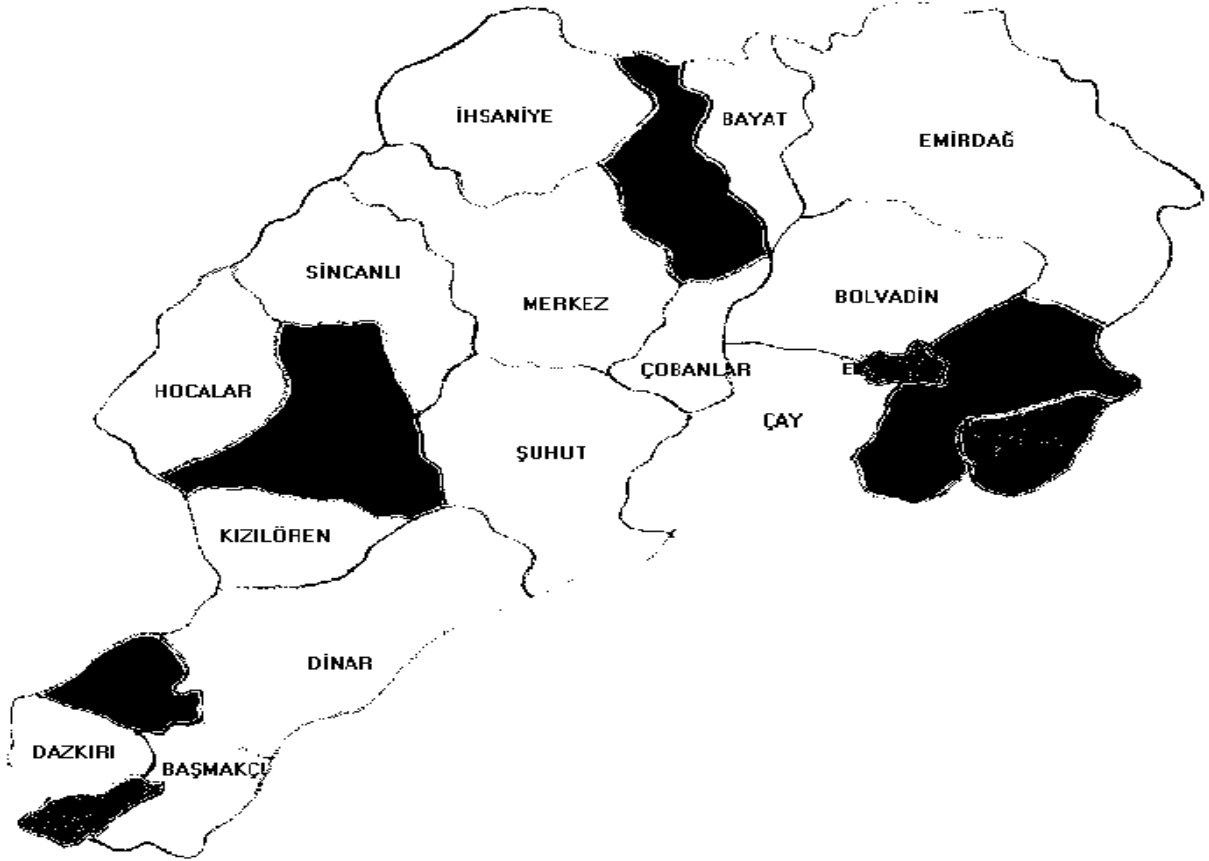
EVCİLER İLÇE HARİTASI

I. Ağz bölgesi yerleşim yerleri

II. Ağz bölg[]leşim yerleri

AFYON İL HARİTASI

KAYNAKÇA

ATABAY Neşe, KUTLUK İbrahim, ÖZEL Sevgi (yöneten ve yayına hazırlayan Doğan Aksan), Sözcük Türleri,TDK Yay., Ankara, 1983.

BANGUOĞLU Tahsin, Türkçenin Grameri, TDK Yay., Ankara, 1974.

BAYRAKTAR Nesrin, Türkçede Fiilimsiler, TDK Yay. Ankara, 2004.

BİRAY Himmet, Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim, TDK Yay., Ankara, 1999.

BOZ Erdoğan, “Afyon ve Yöresi Ağızlarında Ünlüler”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, C. II, S. I, Afyon, Nisan 2000, s.50-57.

_____Afyon Merkez Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yay., Afyon, 2002.

_____“Türkiye Türkçesinde Uzun Ünlülerde Vurgu”, İlmi Araştırmalar, S.14, İstanbul, 2002, s.29-36.

_____“Ünsüz Düşme ve Kaybolmalarında Terim ve Tasnif Sorunu” Türk Dili Dergisi, S.600, Ankara, 2001, s. 856-864.

_____“Türkçe Asıllı Kelimelerde Son Ses ç,k,p,t Ünsüzlerinin Ötümlüleşme veya Ötümsüz Kalma Sorunu” Türk Dili Dergisi, S. 605, Ankara, 2002, s.447-455.

_____“Doğu Kökenli Kelimelerdeki Kelime Sonu (b,c,d,g) Ünsüzlerinin Türkiye Türkçesinde Ötümsüzleşme Meselesi” Türkbilgi Dergisi, S.2, Ankara, 2001, s.11-22.

_____“Bir Birleşik Zarf-Fiil; Fiil+Sıfat-Fiil Eki+(iyelik eki)+ Hal Eki Yapısı Üzerine” İlmi Araştırmalar, S.19, İstanbul 2005, s.43-48.

BURAN Ahmet, Anadolu Ağzlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri, TDK Yay., Ankara, 1996.

CAFEROĞLU Ahmet, “Anadolu Ağzlarında Metathese Gelişmesi” TDAY Belleten 1955, TDK Yay., Ankara, s.1-7.

ÇAĞATAY Saadet, “Türkçe’de ki < erki” TDAY (Belleten 1963), Ankara, 1988, s. 245-250.

ÇAĞIRAN Önder, “Türkiye Türkçesi Ağzları Ünsüz Göçüşmelerinin Kuruluş Sistemi”, 3. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri (1996), TDK Yay., Ankara, 1999, s.239-277.

DEVELİ Hayati, “ (sA) Morfemli Yardımcı Cümleler ve Bunlarla Kurulan Birleşik Cümleler Üzerine Bir Deneme”, TDAY (Belleten 1995), Ankara, 1997, s. 115-152.

DİNAR Talat, Başmakçı ve Dazkırı Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 2006.

ECKMAN Janos, “Türkçede +rak/+rek Ekine Dair”, TDAY Belleten 1953, Ankara, 1988, s.49,52.

EDİSKUN Haydar, Türk Dil Bilgisi , İstanbul 1985.

EREN Hasan, Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, Ankara, 1999.

_____ “Türk Dilinde Metathese Olayı”, TDAY, Belleten 1953, T.D.K Yay., Ankara, s.161-180.

ERGİN Muharrem, Türk Dilbilgisi, İstanbul, 1972.

GENCAN Tahir Necat, Dilbilgisi, TDK Yay., Ankara, 1979.

GÖKER Osman, Bolvadin'deki Türkmen-Karabağ Köylerinin Ağızı, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon,1996.

GÜLENSOY Tuncer, Kütahya ve Yöresi Ağızları, TDK Yay., Ankara, 1988.

_____ “Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki”, Türkoloji Dergisi, VIII/1/1979, Ankara, s.169-190.

GÜLSEVİN Gürer, Uşak İli Ağızları, TDK Yay., Ankara, 2002.

_____ “Türkiye Türkçesi Ağızlarında h Sesi Üzerine”, TDAY (Belleten) 2001/I-II, TDK Yay., Ankara, s.129-146.

_____ Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yay., Ankara, 1997.

_____ “Türkiye Türkçesindeki Kip ve Zaman Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine” VIII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul, 1999.

_____ “Türkçede Şart Gerundiumu Üzerine” Türk Dili Dergisi, S. 467, Ankara, 1990, s. 276-279.

_____ “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-fiiller” Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, C. II, S.2, Afyon, 2001, s. 125-143.

GÜLSEVİN Gürer, BOZ Erdoğan, Eski Anadolu Türkçesi, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004.

HACİEMİNOĞLU Necmettin, Türk Dilinde Edatlar, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul, 1992.

HATİPOĞLU Vecihe, Türkçenin Ekleri, TDK Yay., Ankara, 1974.

KARA Mehmet, Türkmen Türkçesi Grameri, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005.

KARAHAN Leyla, “Anadolu Ağzlarında Kullanılan Bazı Zarf-Fiil Ekleri”, TKAE, Türk Kültürü Araştırmaları, Yıl 1-2 1994, Ankara, 1996, s.205-236.

_____ Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması, TDK Yay., Ankara, 1996.

_____ Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yay. Ankara, 1995.

_____ “-sa/-se Hakkında” Türk Dili Dergisi, S. 516 , Ankara, 1994, s. 471-474.

KORKMAZ Zeynep, “Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (vocal) Uzunlukları”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.1, s.443-458.

_____ “Batı Anadolu Ağzlarında Asli Ünlü Uzunlukları” Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.2, s.197-203.

_____ Gramer Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 1992.

_____ “Batı Anadolu Ağzlarının Yazı Dilinden Ayrılan İsim Çekimi Ekleri ve Fonologie-Morphologie Bağlantısı” , I. Milli Türkoloji Kongresi, Tebliğler, 6-9 Şubat 1978, İstanbul, 1980, s. 29-49.

_____ Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları, TDK Yay., Ankara, 1994.

_____ “Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.1, s.12-84.

_____ “-sa/-se Dilek –Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?” Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yay., Ankara, 1995, C.1, s. 160-167.

_____ Türkiye Türkçesi Grameri(Şekil Bilgisi), TDK. Yay., Ankara,, 2003.

KÜÇÜK Sabahattin, “Türkçede Şüphe Bildiren ki Edatı Üzerine” Türk Dili Dergisi, S. 426, Ankara, 1987, s 367.

SAĞIR Mukim, “Anadolu Ağızlarında Ünlüler”, Türk Dili Araştırma Yıllığı (Belleten) 1995, TDK Yay., Ankara, 1997, s.377-392.

ŞAHİN Eda, Bayat Merkez Ağzı, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon,1999.

TEKİN Talat, Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler, Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara, 1975.

_____“Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine” Genel Dilbilim Dergisi, S.7-8, Ankara, 1980, s.10-17.

TUNA Osman Nedim, Türk Dilbilgisi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (basılmamış ders notları), Malatya, 1986.

Türk Gramerinin Sorunları II (22-23 Ekim 1993), TDK Yay., Ankara, 1999.

TÜRKYILMAZ Fatma, Tasarlama Kiplerinin İşlevleri, TDK Yay., Ankara, 1999.

ÖZÇELİK Sadettin, “Türkçede Kullanılan Arapça Kelimelerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bazı Tespitler” Türk Dili Dergisi, S. 634, Ankara, 2004, s.550-562.

_____“Türkçedeki Farsça Kelimelerde Görülen Ses Olayları” Türk Dili Dergisi, S. 612, Ankara, 2002, s.1033-1041.

_____ “Aykırılma Terimi, Tanımı ve Örneklerinin Tasnifi Üzerine”, İlmî Araştırmalar, Güz 2002, S. 14, İstanbul, s.131-144.

ÖZKAN İbrahim, Sandıklı ve Yöresi Ağız Özellikleri, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (basılmamış yüksek lisans tezi), Afyon, 2001.

ÜSTÜNER Ahat, Türkçede Pekiştirme, Elazığ, 2003.

_____ Anadolu Ağzlarında Sıfat-Fiil Ekleri, TDK Yay., Ankara, 2000.

YAMAN Ertuğrul, Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları, TDK Yay., Ankara, 1999.

Yeni Tarama Sözlüğü, TDK. Yay., Ankara, 1983.

YILDIZ Osman, Isparta Merkez Ağzı, Fakülte Kitabevi Yay, Isparta, 2002.

ZÜLFİKAR Hamza, Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları, TDK Yay., Ankara, 1991.

_____ “Takısız Ad Tamlaması Sorunu” Türk Dili Dergisi, S.523, Ankara, 2002, s.7-95.

<http://www.sultandagi.gov.tr/briefing.doc>, 10.08.2006

SÖZLÜK

A

abdillā_emgil: Abdullah amcamlar (I-42.27)
 abdıraman: bir erkek ismi, Abdurrahman (II-26.44)
 abe: ağabey (II -65.34)
 abıla: abla (I-39.32)
 abu: şaşırma ünlemi (II-30.26)
 acar adam: atılgan, gözü pek kimse (I -2.28)
 accık: azıcık, birazcık (II -50.21)
 acīy : acıyor (I-29.37)
 aç-: hamur açmak (I-26.1)
 adaḥ: Allah'tan yardım için kesilen kurban (I-13.3)
 ādelcevaz: Van ilçesi. Adilcevaz (II-53.1)
 adet: gelenek, görenek (II-21.19)
 afganisdan: Afganistan (I-10.38)
 afıyon : 1- haşhaş (I-47.20)2- Bir ilimiz, Afyonkarahisar (I-37.15)
 ağa: ağabey (I-8.11)
 ağırıl-: misafir etmek (I -1.25)
 ağırılıḥ : başlık parası (I-11.3)
 aḥ-: akmak (I-3.45)
 aḥcin: bir köy ismi, Akçin (I-48.33)
 ahır zaman : ahir zaman (I-19.39)
 aḥşam: akşam (I-18.18)
 aḥşiraḥ yörū_ü: bir yörük boyu (II-14.13)
 aḥ ḡatık: çökelek (I-6.43)

aḥça saya: elde işleme pamuktan yapılmış beyaz önlük (I-47.33)
 aḥḡoyun: bir yer ismi, Akkoyun (II -55.11)
 aḥrāba: yakın, hısım (I-15.2)
 aḥren: yaşıt (I -1.56)
 aḥsi_ol-: beklenmedik bir iş olmak (I-16.21)
 aḥyarma: bir köy ismi, Akyarma (II -70.10)
 al_efe ḡālmāsı: bir lakap, Ali Efe Kalması (I-32.8)
 al-: ses veya görüntü kayıt etmek (I-18.26)
 ala dana: peynirli bükme (II -15.41)
 ala_ārdıç: bir köy ismi, Alaardıç (II -65.8)
 ala: karışık renkli (I-47.38)
 alaḡo-: alıkoymak (II-29.27)
 alaḡaldīysa: alıkonmuşsa (II -57.8)
 alamiyik: alamıyoruz (I-12.25)
 aletdirik: elektrik (II -52.7)
 alı: alır (I-18.21)
 alıḡla-: hayvanın koşum takımlarını takıp hayvanı hazır hale getirmek (II -15.50)
 alıllā: alırlar (II -61.24)
 alimiyyum: alüminyum (I-47.38)
 āliyar: ağlıyor (I-31.12)
 alīylardı: alıyorlardı (II -55.8)

- allah rāzı ussun: Allah razı olsun (I-28.1)
- allaḥa ömüröl-: ölmek (I-42.11)
- almayya: Almanya (II-38.3)
- alpaslan: bir Selçuklu hükümdarı, Alpaslan (II -53.1)
- amelet: ameliyat (I-9.20)
- amma: ama, fakat (II -68.26)
- ana: anne (II -50.21)
- anca: o kadar (II -54.17)
- annadiim: anlatayım (II -49.20)
- annam: anlam, mana (I-15.5)
- annaş-: anlaştırmak (I-17.11)
- ānnec: karşı, annaç (II -60.11)
- annēyon: anlıyorum (II -63.1)
- annımıza : alnımıza (I-18.26)
- anos : anons (I-36.5)
- antelye: Antalya (II -55.27)
- apapbā: bembeyaz (II-34.20)
- apdesT: abdest (I-12.15)
- aporlu : hoparlör (I-36.5)
- arabayı goş-: hayvanların koşum takımlarını takarak, hayvanı hazır hale getirmek (II-60.32)
- arabaynan: araba ile (I-3.21)
- arafa: arife, bayramdan önceki gün (II-37.8)
- aramīynan: aramakla (I-53.6)
- arḥadaş: arkadaş (I -1.33)
- arḳadış: bkz. arḥadaş (II -51.12)
- arḳsından: arkasından (II -61.12)
- artıḥ : artık, bundan sonra (I-20.32)
- asbab: kıyafet (I-3.59)
- aşger: asker (II-49.15)
- assubay: astsubay (II -49.18)
- āş yā: yemeklik yağ (I-8.14)
- aş: yemek (I-3.3)
- āşamlıyın: akşamleyin (II-15.63)
- aşar: aşağı-yukarı (I-12.19)
- aşğ: aşk (II -64.28)
- aşiret: kabile, oymak (II-14.13)
- aşşā: aşağı (II -49.15)
- aşşālāda: aşağılarda (II -67.43)
- atalla: atarlar (I-6.24)
- atam: atalım (II -52.25)
- ataş: ateş (II-16.3)
- atdılā: attılar (II -52.31)
- atıllar: atarlar (II -70.24)
- atıyolā: atıyorlar (II -53.20)
- avād: hediye (II -44.24)
- avara ğayası: Yıprak köyünde bir yer adı (I-47.36)
- avıÇ: avuç, elin iç tarafı (II -60.31)
- avşar: bir köy ismi, Avşar (I-7.8)
- avşarlı: Avşar köyünden (I-7.3)
- avud- : çocuk avutmak (I-40.16)
- ayādam: yalınayak idim (II -28.16)
- ayānıñüsüdüne: ayağının üstüne (II -55.49)
- aydaş: zayıf, çelimsiz çocuk (II-2.21)
- aygaz: tüp (II-19.15)
- aylā : aylığa (I-27.4)
- ayle: aile (II -56.5)
- azalīy: azalıyor (I-43.44)

azınlımış: azınlık imiş (II -54.8)

B

bā yaprā : bağ yaprağı, tefek (I-26.34)

bacı : kız kardeş (I-1.20)

bāçı: bahçe (II-46.19)

bādat: Bağdat (II-53.3)

badılcan: pathıcan (I-45.1)

bağırğan veli: bir lakap (II-29.41)

bağızları: bazıları (I-47.14)

bağ-: 1- bakmak (I-18.38) 2- bir insanla ilgilenmek, ihtiyaçlarını gidermek (I-16.8)

bağır: tencere (I-18.33)

bağışgan: benzer (I-7.8)

bağıvı: bakıver (II-5.45)

bağıykan: bakarken (I-4.16)

baklavı: baklava (I-1.32)

bākur: Bağ-Kur (I-38.2)

bāla-: bağlamak (I-12.15)

balamıt gılı: palamut çekirdeği (II-3.34)

bālı: bağlı (II-29.3)

bāliyer: bağlıyorlar (I-2.14)

balğannar: balkanlar (II-70.2)

balkesir: Balıkesir (II-66.35)

bālki: belki (II-67.22)

balō: danslı, resmi giyimli düğün (I-8.4)

banğa: banka (II-23.73)

barabar: beraber, birlikte (I-42.23)

baraÇ : baraj (I-20.8)

bardāını: bardağını (I-15.20)

barıbarı: bkz. barabar (I-36.42)

bārmak: parmak (I-25.22)

bās-: bir malzemeyi kaba sıkıca yerleştirmek (II-50.1)

basğı: baskı, zulüm (II-67.41)

başa ğadar: sonuna kadar (I-23.27)

başga: başka (I-1.48)

başgan : başkan (I-19.17)

başıboş: kendi havasında, yönetimsiz (I-20.10)

bāşış: bahşiş (II-44.4)

başlığ: başlık parası (I-26.14)

bātdane: battaniye (I-29.18)

bātmāyo: bitmiyor, kalkmıyor (I-45.18)

baton: beton (I-39.18)

bayrağ: bayrak (I-14.27)

bayraqdar: bayrak tutan kimse (II-2.32)

bazar: pazar (I-3.43)

bazın: beton (I-39.44)

bazlama: sacda pişirilmiş yuvarlak pide (II-31.12)

bē: damat (I-49.12)

beddovā: beddua (II-60.50)

bek datlı: çok tatlı, lezzetli (I-27.21)

beğağa: PKK, terör örgütü (II-21.22)

beklīy: bekliyor (I-5.26)

belber: berber (I-4.6)

bēle: böyle (I-3.7)

belinden_öde-: kendi cebinden ödemek (II-5.29)

beliş-: bölüşmek, paylaşmak (II-12.26)

belle-: belirlemek (I-44.11)

bellēm_acıdı: belim acıdı (II-7.27)

bellik: nişan yüzüğü (II-2.2)

bembiyaz: bembeyaz(II-32.6)
 bene: bana (I-7.3)
 beniki: benimki (II-2.24)
 beniki benden geçdi: benimki benden
 geçti (I-25.18)
 bēnmedi: beğenmedi (I-5.10)
 bēnzim: yüz rengim (I-49.30)
 bēre: hiçbir yere (II-25.2)
 beri baḡ: bana bak (I-39.9)
 bēsimet: peksimet (II-47.32)
 bēşik: bebekler için küçük yatak (I-
 40.14)
 beter: kötü, fena (I-37.27)
 bēy: zengin, ileri gelen kimse (I-1.1)
 bēygir: yük taşıyan at (I-23.12)
 beyik: büyük (II-15.20)
 beynamazlıḡ: namaz kılmayan,
 namazsız (I-14.9)
 beze: hamurun açılmadan küçük
 yuvarlaklar haline getirilmiş şekli (II-
 15.43)
 bıçaḡ: bıçak (I-6.17)
 bıḡ-: bıkmaq (II-2.16)
 bi: bir (I-1.6)
 bibi: hala (I-8.10)
 bicēcik: bir tane, sadece (I-1.4)
 bicēz : bir tane (I-23.2)
 bilā:bkz. bilāder (I-10.2)
 bilāder : birader (I-8.10)
 biliş ḡalış: tanışıklık (II-29.24)
 bilmiyem: bilmiyorum (I-1.2)

binesi ḡún: düḡünde gelin alma ḡünü,
 ata bindirme, gelin alma ḡünü (II-22.1)
 bīnnaz: bir çeyiz eşyası (I-29.18)
 bir_afda: bir hafta (II-2.32)
 birē: birer (II-50.33)
 birez: biraz (I-19.38)
 biribirine yāḡın: bir birine tutkun (II-
 9.21)
 birikgin: fazla (II-15.53)
 biş-: pişmek (I-1.30)
 bişsek: bir şey (II-15.22)
 bizinkinner: bizimkiler (I-21.25)
 bo yazık: buna yazık (I-30.12)
 bō yul: bu kez (II-55.58)
 bo_yül: bkz. bō yul (I-42.3)
 boba yī_id: baba yiḡit (II-62.19)
 bōl: böyle (II-4.18)
 bōlelikce: böylece (I-1.11)
 bōlimiş: böyle imiş(II-6.24)
 bōn: bugün (I-3.16))
 bōncuḡ: boncuk (I-43.39)
 boncuḡ ḡoza: çıtlık ağacından yapılmış
 nazar boncuḡu (II-30.22)
 bōrüne: ortasına (I-6.19)
 bosdan: bostan (I-23.9)
 bōşanıvırdı: boşanıverdi (II-13.29)
 bōtdüm: büyüttüm (II-4.13)
 boylu: uzun (I-16.13)
 bozaḡ: Bir Oḡuz boyu, Bozok (II-14.12)
 bōbēm: bebeḡim (I-29.41)
 bōrtdü-: sıcak suda az pişirmek,
 haşlamak (I-38.31)

böyüevin yakışıl: büyük evin yakışığı (II-20.40)
 büyü: büyük (I-1.15)
 büyüker: dedeler, büyükler, atalar (II-2.4)
 buba: baba (I-6.20)
 bucā: Bucak'a (I-38.1)
 bucan: Mucan yürüğü (II-14.13)
 būday: buğday (I-6.2)
 buhurcular: bir sülale adı (I-4.8)
 bulamīylar: bulamıyorlar (I-42.25)
 buldur: burdur (II-43.1)
 bulucāz: bulacağız (I-9.21)
 buncāz: buncağız (II-52.21)
 bunnar: bunlar (I-1.40)
 buñar: çeşme (II-30.10)
 burā: buraya (I-5.27)
 burlā: buralar (II-6.37)
 būrlar: bkz. burlā (I-10.37)
 burunğaya: bir köy ismi, Burunkaya (I-2.6)
 buSāneye: buzthane (I-21.3)
 buvaz: boğaz (I-2.18)
 buwalıuçu: damızlık için (I-1.8)
 būydey: buğday (II-6.28)
 buyrultu: buyruk, irade, görevlendirme belgesi (I-39.21)
 būyudun: buydu (II-15.6)
 būber: biber (I-45.5)
 būkerik: būkeriz (I-18.38)
 būklü belli: beli būkūlmüş, yaşlanmış (II-9.18)

bükümle-: bükümlemek, içine malzeme katılan hamuru katlamak (II-15.45)
 bürgü: baş örtüsü (I-1.37)
 būrū-: üstünü örtmek, süslemek (I-41.13)
 būsgevit: bisküvi (I-3.31)
 būssürü: bir sürü, çok, fazla (I-31.29)

C

candarma: bkz. jandarma (I-39.31)
 cāra: bkz. ciğara (I-51.30)
 cavır: gâvur (II-55.1)
 cehiz: çeyiz (I-36.37)
 celep : düğün alayı (I-6.1)
 cember: baş örtüsü, yazma (II-60.36)
 cēmse: bir askeri araç markası, Cemse (II-64.24)
 cēndem: cehennem (II-2.16)
 cepgen: cepken (I-43.36)
 cēran: elektrik (II-36.20)
 cerit yörūü : bir yörük boyu (I-37.1)
 cert yaylası: bir köy ismi, Cerit Yaylası (I-1.14)
 ciğara: sigara (I-26.23)
 cingen: çingene (II-21.19)
 cīngıl: gelinlerin başına küçük halkalarla tutturulmuş gümüş pul, ciril (I-49.18)
 ciP: şayet, eğer (II-52.11)
 cīril: gelinlerin alınlığına takılan gümüş pul (I-43.40)
 cirit yaylası: bkz. cert yaylası (II-17.17)
 cíz-: afyon, haşhaş çizmek (I-47.20)

coşgun: çoşkun (II-63.10)
 cumāy: bkz. cūmē (II-24.18)
 cūmē: Cuma (I-6.1)
 cumhūrit: cumhuriyet (II-28.33)

Ç

çalğına: çalgı ile (I-6.33)
 çālī: dalları çok çatallı odunsu bitki (II-5.17)
 çalışgan: çalışkan (I-51.24)
 çalışiy: çalışıyor (I-1.52)
 çamır: çamur (I-34.11)
 çapıt: çaput (I-12.14)
 çār- : çağırmaq (I-16.9)
 çārd-: çağirtmek (I-6.32)
 çatıra çaķ-: sınır çizmek (II-54.5)
 çebiş: bir yaşında keçi yavrusu (II-68.8)
 çehiz: bkz. cehiz (I-3.24)
 çek-: çekmek (I-1.59)
 çeket: ceket (I-14.26)
 çenek: çanak, tabak (II-12.2)
 çih-: çıkmak (I-15.20)
 *çıldır: dağ yamacındaki tahıl tarlası (I-3.35)
 çırpırık: çırpırız (I-1.46)
 çīır yol: patika (I-1.21)
 çī köfde: çiğ köfte (I-40.6)
 çīdem: çiğdem (II-23.17)
 çihiz : bkz. cehiz (II-61.29)
 çīlbak: çıplak (II-7.34)
 çit: bkz. çīvt (II-30.21)
 çīTeilik: çiftçilik (I-12.22)

çīvt: toprağı sürmek için birlikte sürülen iki hayvan (I-50.9)
 çiyiniyandan keri: çiğnedikten sonra (I-3.49)
 çocūu : çocuğı (I-1.8)
 çoğan helva: hazır helva (II-58.15)
 çoḡ: çok (I-16.26)
 çókalık: çökelek (I-6.43)
 çolaḡ : çolak (I-51.13)
 çōmça: büyük ağaç kaşık, kepçe (II-20.16)
 çor: dert, keder, hastalık (II-23.114)
 çoraḡ: çorak, toprak dam için su geçirmeyen toprak (I-30.34)
 çoval: çuval (I-54.22)
 çōmçe gelin: yağmur yağması için çocuklara söylenen söylenen nakaratlı söz (I-24.35)
 çōreḡ: çörek (II-7.14)
 çōzgū: dokunacak halının uzunluğunu meydana getiren iplikler (II-31.5)
 çubuh : çubuk (I-43.14)
 çukur: mahalle (I-1.14)

D

dāa: daha, kez (I-41.4)
 dāınak: dağınık (II-54.10)
 dā: dağ (I-3.36)
 dā: işte (I-1.54)
 dabancı: tabanca (I-15.12)
 dādīyer: dağıtıyorlar (I-47.17)

- dáġar: dekar (II-12.27)
- daġ-: bkz. dak- (I-11.1)
- dāhil: dair, ilişkin (I-11.1)
- daġ: kadar (II-5.52)
- dak-: takmak (I-15.13)
- daġġá: bkz. daġġa (II-67.15)
- daġġa: dakika (II-18.12)
- daġım: takım elbise (I-28.18)
- dam: ahır (II-3.35)
- damızlık: peynir mayası (II-15.15)
- dañgır ñağgır: çalgılı malgılı (II-60.4)
- darah: tarak (I-25.23)
- darah: dolu tabanca şarjörü (II-30.56)
- darbıġa: darbuka (II-30.2)
- dārılık: darlık, sıkıntı (II-66.25)
- darman dāılın: karışık, karmaşık (II-33.9)
- daru: darı, mısır (II-65.13)
- dāsdekleme: çiftçilere devlet desteġi (II-27.46)
- daŞkırı: Dazkırı, Afyon ilçesi (II-1.2)
- daş: taş (I-8.17)
- daş-: taşmak (I-20.11)
- daşbaşılolu: bkz. daşbaşı (I-2.2)
- daşbaşı: bir sülale adı (I-1.18)
- daşbaşı: bkz. daşbaşı (I-1.20)
- daşı-: taşımak (II-14.8)
- datlı: tatlı (I-19.19)
- davar: keçi (I-3.18)
- dāvet: çağrı (I-1.45)
- dāvıl: davul (I-3.12)
- davraS: Isparta’da bir köy, Davraz (II-55.20)
- dayaġ: bkz. dayaġ (I-41.33)
- dayaġ: dayak (I-41.31)
- dayana ġāl-: bir yere hızla gitmek (II-30.50)
- dāyre: belirli devlet işlerini görmekte görevli kuruluşlardan her biri (I-38.22)
- dāze: bkz. dēze (I-4.14)
- dēıl: deġil (I-7.4)
- dēırmən: bkz. dēmen (II-55.20)
- dē-: söylemek (I-30.34)
- debil debil: düşe kalka (II-67.21)
- dediılın: dediġin (I-2.5)
- dedi: dede (II-50.34)
- dēf teş ġur-: gelin geldikten sonra damada takı töreni için yer hazırlamak (I-40.22)
- dek: bkz. dēñg (II-47.19)
- dēl: bkz. dēıl (I-5.15)
- deliġannı: delikanlı (I-7.11)
- delik ġundaġ: bir silah türü, delik kundak (I-15.11)
- deliorman: Bulgaristanda bir bölge (II-70.5)
- delme: yazın davarı açık havada yatırmak için birbirine çatılmış ağaçlardan yapılmış ağıl (I-2.9)
- demeġ: demek (II-52.40)
- dēmen: deġirmen (II-7.1)
- demir şına: odun yarmayı kolaylaştıran çivi (II-68.18)

demir şına: tomruk yarmayı	dil tök-: dil dökmek, derdini anlatmaya
kolaylaştıran büyük çivi (II-68.18)	çalışmak (I-41.24)
dèn-: söylenmek (I-1.38)	dimō: demiyor (II-62.32)
dene: tane, adet (I-1.33)	dīn: diye (I-1.63)
dēnēle: değnekle (II-15.3)	dinama: dinamo (II-35.13)
deni: tane, mahsul tanesi (II-32.91)	dīnē: değneği (II-18.2)
dēṅg: denk (II-9.18)	diṅel-: ayakta durmak, dikilmek (I-4.14)
deṅişdir-: değiştirmek (II-18.8)	diṅgil: dingil (I-5.13)
deṅiz: göl, gölet (I-25.19)	diṅle-: dinlemek (II-14.21)
deṅizli: denizli (II-18.24)	diṅṅer: Dinar (I-1.4)
dēṅsiz: densiz, yakışsız ve saygısızca davranan (I-47.50)	direğ: direk (II-16.1)
dep dep depili: çok fazla (I-4.22)	direzi: halı iplerinin bağlandığı asıl omurgayı oluşturan ipler (II-31.5)
depe: tepe, üst kısım (I-31.24)	dirgit: diş bulguru (I-18.28)
dēpme: tekme (II-5.46)	dirken: derken (II-18.8)
deri: dere (II-6.19)	dīrnaḥ: tırnak (I-27.8)
dērsek: der isek (I-3.5)	diṣḥediḥi: diş bulguru, kaynatılmış buğday (I-18.30)
desteyini: destesini (II-1.25)	diṣ yarma: çocuklar için diş çıkarma (II-44.23)
dēşder-: bkz. deṅişdir- (I-45.27)	diṣeme: çocuklar için diş çıkarma (I-43.28)
devedaşı: bir yer adı (II-63.30)	diṣlik: diş bulguru (I-36.41)
devi: deve (II-34.25)	dīvīr: deyiver (II-38.10)
dēvicem: deyivereceğim (II-46.27)	dīy: diyor (I-2.14)
dēvrikler: bir sülale adı (I-1.6)	diýe: diye (I-1.9)
deye: bkz. dīn (II-52.17)	diz bezi: bayanların giydiği şalvar pantolon (I-28.19)
dēýn: bkz. dīn (I-31.11)	dō-: doğmak (I-4.1)
dēze: teyze (I-1.20)	dōç: bir kamyon markası (II-64.24)
dezgáh: tezgah (II-15.5)	doḥuma: dokuma (II-34.4)
dıḡan: İçinde hamur yoğrulan bakır leğen (II-29.29)	doḥunacā: dokunacağı (I-3.42)
di-: bkz. dē- (I-3.5)	
dī: bkz. dīn (I-30.19)	
dikḡat: dikkat (II-32.8)	

dokdur: doktor (I-8.22)
 dōla-: bkz. dōra- (I-40.9)
 dolaP: dolap (I-3.23)
 dolğun: duyulanmış (II-63.12)
 dollar geller: toplaşıp gelirler (I-40.7)
 dolu: bir teneke tahıl (II-42.20)
 dombay: 1- bir köy ismi, Dombay (I-7.7) 2- manda yavrusu (I-13.6)
 dōra-: doğramak (I-45.5)
 dōru dürüs: doğru dürüst (I-51.11)
 dōru-: bkz. dōra- (I-38.31)
 dōru: doğru (I-3.30)
 dos: dost (I-26.5)
 dosluḡ: dostluk (I-9.35)
 dōş: dōş, göḡüs, baḡır (I-28.16)
 dovā: bkz. du_a (II-7.32)
 dovaḡ: bkz. duvaḡ (II-2.38)
 dōw-: bkz. dōw- (I-1.10)
 dölüm: dönüm (I-23.21)
 dön-: olmak (I-3.42)
 dönder-: döndürmek (I-28.26)
 dōşşek: dōşek (II-44.6)
 dövüs: deyyus, zina yapan (I-16.19)
 dōw-: dövmek (I-21.7)
 du_a: dua (I-1.48)
 du_an: doḡan (II-52.22)
 dū_ün: düḡün (I-1.10)
 dūlbenT: tūlbent (I-49.20)
 dúḡırcú: dünürcü (I-3.13)
 durna: turna (I-52.40)
 duruyuh: duruyoruz (I-3.33)
 duSmara: bir Muhacir yemeḡi (II-70.22)

dut-: 1- tutmak (I-4.31) 2- tutmak, hizmetine almak veya kiralamak (I-14.15)
 dutdur-: tutturmak (II-42.6)
 duva: bkz. du_a (I-3.9)
 duvācımı: duvak açımı (I-6.25)
 duvaḡ: duvak (I-49.18)
 duyūl: duhul, giriş (II-64.12)
 duz: tuz (II-27.23)
 dū_ün yemèyi: bkz. dū_ünün yemèḡi (I-44.13)
 dū_ünün yemèḡi: düḡün yemeḡi (I-44.13)
 dünya: dünya (I-30.7)
 düv-: bkz. dōw- (I-39.17)
 düz-: giyindirmek (I-9.43)

E

ärkeK: erkek (I-41.10)
 ärtesi: bkz. ērte (I-10.25)
 ärzincan: Erzincan (II-18.11)
 ärzulum: Erzurum (I-1.9)
 äsger: bkz. esger (I-39.11)
 äsgi: bkz. esgi (I-1.24)
 äsik: kadın (I-41.10)
 äş dos: eş dost (II-60.39)
 äşgiya: bkz. eşgiyā (I-32.8)
 ät: et (I-3.9)
 ät-: etmek, yapmak (I-22.9)
 ätmeK: ekmek (I-54.32)
 äv: ev (I-23.19)
 ävci ävci: ev ev (I-52.19)

- äylül: bkz. eylul (II-28.9)
 äzgi: ezgi, baskı, üzüntü, zulüm (I-37.24)
 ázrâyil: bkz. eziriyil (II -23.57)
 ēer: eğer (I-7.9)
 ebe: nine, büyük anne (I-42.1)
 ecab: bir erkek ismi, Ecabi (II-2.26)
 eġe: eġer (II-60.3)
 eġir-: koyun, keçi yününü kirmanda çevirerek ip yapmak (II-57.9)
 eġitmen: kurs görerek köyde öğretmenlik yapan kimse, köy öğretmeni (II-42.3)
 ehteyar: ihtiyar (I-18.38)
 ehtiyar: bkz. ehteyar (I-24.29)
 ekin bişme maķinesi: ekin bişme makinası (II-32.89)
 el pençe: emir bekler vaziyette ayakta durma (I-4.15)
 el: yabancı (I-33.7)
 eldere: bir köy ismi, Eldere (I-20.17)
 èle: bkz. ele (I-3.30)
 ēle: bkz. ele (I-6.25)
 elē-: elemek (II-4.30)
 ele: öyle (I-14.27)
 èlece: öylece (I-27.7)
 ēlen-: eğlenmek, bir yerde durmak (I-29.27)
 ēlence: eğlence (II-18.9)
 elet-: iletmek, ulaştırmak (I-3.43)
 elhamdürilla: elhamdulillah (II-12.6)
 elinēçince: eline geçince (II-12.32)
 ellēm: galiba (I-7.11)
 èlyas: İlyas (II-67.4)
 emme: amma (I-8.11)
 èn-: inmek (I-1.12)
 èndir-: indirmek (II-48.20)
 enişde: enişte (II-32.93)
 entēre: entari, genellikle tek paçalı kadın giyeceġi (I-18.24)
 enteri: bkz. entēre (I-43.33)
 ènternet: internet (II-3.29)
 eñ: en, çok (I-11.9)
 eñüzunbillāhimineşşeytānirracim: euzubillahimineşşeydanirracim (I-18.2)
 epē: epey, fazla (II-21.1)
 ēpri: tūlbent (I-49.20)
 ēr: bkz. ēer (II-12.31)
 ēr-: bkz. eġir- (I-3.42)
 erat: erden başgedikliye kadar askerlere verilen genel ad, erler (II-18.16)
 ergenli: bir köy ismi, Ergenli (I-38.15)
 *eriş: pamukotan ip yapılırken küçük küçük avuç içinde yuvaralanan her bir parça, yumak (I-25.21)
 erişde: erişte, elde yapılan makarna (II-48.56)
 èrkek: bkz. ärkek (I-28.31)
 ērte: bir sonraki gün, nişan ya da düġünden sonraki gün (II-48.40)
 ertürul: ertuġrul (II-53.7)
 esaḥ: esas (I-29.34)
 esbirisi: anlamı (II-54.14)
 eses: bkz. esaḥ (II-53.24)

esger: asker (I-6.32)
 ešgi : eski (I-47.2)
 ešgišēr: eskişehir (II-3.28)
 espit: araba tekereğinin çember kısmını
 meydana getiren ağaç parçası (II-68.18)
 essah: bkz. esaḥ (II-60.7)
 eşgere: ekseri, genellikle (I-14.18)
 eşgi: ekşimek (II-15.32)
 eşgiyā: eşkiya (I-35.15)
 eşkere: ekşi erik (I-26.40)
 eşşāymiş: eşkiya imiş (I-2.27)
 eşşek: bkz. eşşek (II-28.17)
 eşşek: eşek (I-2.21)
 eşyē: eşya (II-19.1)
 etiraf: etraf (I-11.6)
 ēvce, ēvce: ev ev (II-30.1)
 evel: evvel (I-4.31)
 evelā: bkz. evvel (II-24.17)
 evēr-: evlendirmek (I-54.5)
 evrā: evliya (I-3.4)
 èw: bkz. äv (II-67.31)
 eyeti: genellikle (II-61.22)
 èyi: bkz. eyi (II-23.13)
 eyi: iyi, güzel (I-1.56)
 èyi: iyi, hayhay (I-38.4)
 eyiceme: iyice (II-31.15)
 eyir-: bkz. eğir- (II-23.10)
 eylul: eylül (II-24.24)
 ezen: ezan (I-3.34)
 eziriyil: Azrail (I-45.33)

F

fağir: fakir (II-55.8)
 fapriḳa: fabrika (I-9.16)
 fasille: fasulye (I-23.10)
 fāzlı: fazla (II-30.5)
 felan: filan (I-18.27)
 felfecir: kötü söz (I-19.33)
 ferāce: baş örtüsü (II-65.27)
 ferfene: köy odalarında gençlerin
 birleşerek bir kuzu ya da koyun kesip
 yemeleri (I-9.39)
 fēzi çaḳmak: Fevzi Çakmak (II-64.13)
 fiçi: fıçı (II-50.3)
 filan: filan (I-8.16)
 fisdıḥ: fıstık (I-51.9)
 fi: hayvanlar için kışlık ot (I-38.12)
 filanca: filan kişi (I-36.5)
 filim: film (I-38.20)
 fisdan: kadınların giydiği geniş şalvar
 (I-28.18)
 fisdıklı: fıstıklı (I-14.3)
 fişne: vişne (I-9.10)
 fişşek: çadırın ortasına dikilen direk (II-34.7)
 fitá: kadınların sokağa çıkarken giydiği
 uzunca baş örtüsü (II-39.38)
 fiyaT: fiyat (I-25.13)
 foturuma: fotoğrafıma (I-29.35)
 fuḳāre: fukara (I-28.23)

G

ḡā_an: bkz. ḡānı (I-5.13)

- gā: bkz. gāri (I-51.32)
- ġaba_āşı: kabak yemeġi (II-60.8)
- ġaba dayı: büyük, dolgun, gösterişli (II-64.43)
- ġabaķlı: bir köy ismi, Kabaklı (II-11.6)
- ġabaş_ā: bir lakap, Gabaş Aġa (I-37.5)
- ġabēt: kabahat (I-53.11)
- ġabıl: kabul (II-61.21)
- ġabîle: kabile (I-37.1)
- ġabîni: kabuġunu (II-3.4)
- ġabir yaylası: musalla taşı (II-64.9)
- ġabir: kabir (I-3.52)
- ġabirisdan: mezarlık (II-56.23)
- ġaç-: kaçmak (I-4.2)
- gaçaġ: kaçak (I-33.36)
- ġaçır-: kaçırmak (I-3.59)
- ġadā: bkz. gadar (I-44.5)
- ġadaġ: bkz. gadar (I-49.5)
- ġadaķ: bkz. gadar (II-52.6)
- gadar: kadar (II-45.22)
- ġadēf: kadayıf (II-63.28)
- ġādeş: bkz. ġardaş (II-52.36)
- ġadıfā: kadife (II-19.5)
- ġadılar: bir köy ismi, Kadılar (I-4.10)
- ġadın ġapa-: üzerine kadın getirmek, kuma (II-60.43)
- *ġadın ġaşı: el örgüsü çoraplardaki bir nakış çeşidi (I-43.19)
- gadın: kadın (II-20.6)
- ġadınca: güzelce (II-49.25)
- ġaFa: bkz. gafa (II-62.18)
- gafa: kafa (I-9.40)
- ġaġ-: bkz. ġalk- (I-5.20)
- ġahır: kahr (II-27.63)
- ġaķlık: Kaklık, Denizli'nin bir kasabası (I-35.9)
- gal-: kalmak (I-54.27)
- ġalabaşlıķ: kalabalık (II-54.3)
- ġalbır: kalbur (I-26.33)
- ġaldır-: kaldırmak (I-3.28)
- ġalıP: kalıp (I-21.2)
- gālin: bkz. gelin (II-21.5)
- ġalk-: kalkmak (II-54.12)
- ġalleşlik: kalleslik (I-4.4)
- *ġamacı: gelin bacı (I-8.12)
- ġamber: bir erkek ismi, Kamber (I-37.9)
- ġāmçı: hayvanı idare etmek için kullanılan kırbaç (II-30.43)
- ġāmlık: kız isteme, dünürçülük (I-24.8)
- ġāmyon: kamyon (I-44.19)
- gandil: kandil (II-19.7)
- ġānı: kaġnı (I-19.25)
- ġapaġ: kapak (I-18.37)
- ġapama: kapama, bir yemek (I-1.24)
- ġapān: kapaġın (I-36.39)
- ġapı: kapı (I-9.24)
- ġapıca ġapıca: kapı kapı (II-37.12)
- ġapıcı: kapıcı (I-1.6)
- ġar būber: kara biber (II-61.14)
- ġar yā_ardı: kar yağardı (II-62.13)
- gār: kar (II-34.7)
- ġar-: karmak, karıştırmak (II-61.14)
- ġara cıvar: kara ciġer (I-29.2)
- ġara cūvar: bkz. ġara cıvar (I-29.31)

- ğara vagın: kara vagon (II-26.3)
- ğara yannar: bir sülale ismi, Kara Yanlar (II-38.12)
- ğara yâz: kara yağız (II-2.24)
- ğara zaķız: kara sakız (I-50.13)
- ğara: kara (I-3.3)
- ğarabel: bir yer adı (I-51.1)
- ğarācılı: bir köy ismi, Karahacılı (II-5.3)
- ğarafıl: kına gecesi gelini duygulandıran ağıt şeklindeki sözler (I-29.16)
- garağol: karakol (II-30.6)
- ğarağuyu: bir köy ismi, Karakuyu (I-23.6)
- ğarargâh: karagah (I-25.8)
- ğarasu: bir yer adı, Karasu (II-53.5)
- ğaraş: garaj (II-18.15)
- ğaravana: karavana (II-48.36)
- ğaraz: kötülük (II-13.31)
- ğardaş: kardeş (I-1.22)
- ğardeş: bkz. ğardaş (I-4.13)
- ğārdis: bkz. ğardaş (II-52.31)
- ğarenfil: bir çiçek (I-18.8)
- garı: kadın (II-45.21)
- ğarık: bağ ve bahçe sulamak için açılmış su yolu (I-36.11)
- ğarış-: karışmak (I-4.23)
- ğarışdınıñ ali_ıhsan: bir lakap, Karıştının Ali İhsan (II-30.31)
- ğarışıh: karışık (I-12.8)
- gāri: gayrı, artık, bundan sonra (I-2.2)
- ğarīh: bkz. ğarık (I-36.22)
- ğārs: Kars (I-53.4)
- ğarşı: karşı (I-2.14)
- ğarşıla-: bkz. ğārşılā- (I-3.17)
- ğārşılā-: karşılamak (I-7.17)
- ğartal-: yaşlanmak (I-1.56)
- ğartı: bir köy ismi, Kartı (I-7.8)
- ğasa: kasa (I-3.44)
- ğasaba: kasaba (I-36.5)
- ğasap: kasap (I-7.7)
- ğasnaķ: kerpiç gibi toprak veya benzeri maddeden yapılmış malzemeyi şekillendirmeye yarayan kalıp (II-20.50)
- ğaSte: gazete (II-65.38)
- ğaş_at-: mânâlı bakmak (II-60.2)
- ğaş: kaç, bir soru (II-39.32)
- gaş-: kaçmak (I-34.16)
- ğaşık: kaşık (I-9.24)
- ğat elbise: takım elbise (I-3.25)
- gat-: katmak (I-26.40)
- ğatık dut-: yoğurt, çökelek tereyağ yapmak (I-30.22)
- ğatırlı: katırlı asker (II-26.11)
- ğatmer: katmer (II-20.20)
- ğāve: 1- içecek (II-59.17) 2- kahvehane (II-30.15)
- ğāvelti: kahvaltı (I-4.27)
- gavğa: kavga (II-32.62)
- ğavır-: bkz. gavır- (I-1.25)
- gavır-: kavurmak (II-31.15)
- ğayetce: gayet (I-48.31)
- ğayfa: bkz. ğāve (I-50.19)
- ğayfelti: bkz. ğāvelti (II-61.11)

ğayhan: Oğuz boylarından birisi,
 Kayıhan (II-53.25)
 gayın: kayın, karı veya kocaya göre
 birbirlerinin erkek kardeşi (II-29.27)
 gayıP: kayıp (II-29.42)
 ğayıTıt: kamera veya benzeri bir
 aygıtla görüntü kaydı yapmak (II-51.11)
 ğāyli: bkz. gāri (I-45.22)
 ğaymaḥ yağı: tereyağ (I-26.41)
 ğaymaḥ: kaymak (I-26.40)
 ğaymaḥam: kaymakam (I-1.5)
 ğaynāsı: kayın validesi (II-61.38)
 gāyna-: kaynamak (II-58.32)
 ğaynaşık: kaynaşmış, yabancılik
 çekmeyen (II-66.22)
 gāynat-: kaynatmak (II-20.64)
 ğayri: bkz. gāri (I-1.1)
 gayyiK: bkz. gāri (I-4.30)
 ğazayāı: el örgüsü çoraplardaki bir
 nakış türü (I-43.19)
 ğaz-: kazmak (I-3.50)
 ğaza: can veya mal kaybına sebep olan
 kötü olay, kaza (I-1.50)
 ğazāen: kaza ile (I-4.25)
 ğazaḥ: kazak (I-43.20)
 gazan: kazan (II-10.27)
 gazan-: kazanmak (II-32.79)
 ğazanpuṇar: bir köy ismi, Kazanpınar
 (I-7.8)
 ğazık: kazık, toprağa çakılmak için
 hazırlanmış ucu sivri çubuk (II-20.2)
 gāzi: bkz. gāzi (I-37.23)

ğāzi: gazi (II-53.10)
 ge: gel (I-36.8)
 gecı: gece (II-30.27)
 *geç geç gılıcı: kolan dokumada ipleri
 sıkıştırmaya yarayan alet, kirkıt (I-
 43.13)
 gēci: bkz. geçi (II-12.14)
 geçi: keçi (II-5.50)
 geçiborlu: Isparta ilçesi Keçiborlu (II-
 30.32)
 gedde: keşgek için dövülen buğdayın
 kabuklarını savurmaya yarayan alet,
 elek (II-5.50)
 gedde: niteliği düşük, kötü, aşağı (I-
 21.25)
 gelep: dairesel olarak eğirilmiş iplerin
 yumak yapılmadan büyük halka
 şeklindeki hali, ip çilesi (II-39.24)
 geli: gelir (I-1.43)
 gēlme: gelme (I-1.2)
 geln: gelin (I-41.37)
 gēnc: bkz. genş (I-43.16)
 gencáli: bir köy ismi, Genceli (II-24.5)
 genceli: bkz. gencáli (II-55.13)
 gendi: kendi (I-35.26)
 gēne: bkz. gine (I-16.17)
 genevir: kenevir (I-36.39)
 genş: genç (I-51.4)
 geniş: geniş (I-33.3)
 gerdan: bağır, göğüs (II-23.105)

geri: kağıda saman vb. şeyleri taşımak için kağı arabalarına gerilen hasır, çul (I-50.15)

geş-: 1- geçmek, oturmak (I-10.9) 2- geçmek, yürümek, ilerlemek (I-32.11)

geş: bkz. geniş (I-41.12)

gēş-: bkz. geş- (I-16.11)

geş: geç (I-36.26)

gēşmiş: geçmiş, ecdat (II-37.21)

get-: bkz. gèt- (II-43.25)

gèt-: gitmek (I-46.1)

gēvret-: bir şeyin gevremesini sağlamak (II-48.56)

gevur: Müslüman olmayan kimse, gâvur (I-7.1)

gey-: giymek (I-33.8)

gēygel: bir yörük boyu, Geygel (II-14.13)

gēyin-: giyinmek (I-49.16)

gēysi: giysi (II-50.12)

gezek: geceleri evlerde yapılan dinî mahiyetli toplantı (II-62.29)

*ġicā ġar-: bozulmak, ahlaken

bozulmak, yozlaşmak (II-30.14)

ġidem: yemeğin kıvamına gelmesi (II-31.15)

ġılarnet: bir çalgı aleti (II-6.4)

ġılıc: kılıç (I-10.17)

ġımıllı: bir köy ismi, Kımıllı (I-4.11)

ġına davarı: kına için verilen keçi (I-3.18)

ġına vur-: bkz. ġına yaḥ- (I-18.10)

ġına yaḥ-: kına yakmak (I-31.10)

ġına yanarḳan: kına yakılırken (II-20.36)

ġıná: kına, düğünün ikinci günü (I-36.6)

ġınıḳ: bir köy ismi, Kınık (II-59.9)

ġıpdı: Mısır halkından olan kimse, Kıptî (I-20.30)

ġır: bir renk (I-20.1)

ġıraḥ: bkz. ġıraḳ (I-30.5)

ġıraḳ: bir şeyin uçları, kıyıları, iki taraf (II-60.48)

ġıral: kral (I-32.8)

ġıraḳ: bkz. ġıraḳ (II-15.45)

ġıravāt: kravat (II-27.36)

ġıraydar: iş makinası, greyder (II-67.36)

ġıremise: iki yüz elli kuruşluk Osmanlı altını (II-55.8)

ġırep: çok bükümlü iplikle dokunmuş bir çeşit ince kumaş (I-33.9)

ġırnḳ güdüK: düğün ihtayaçları, urba (II-61.24)

ġırıl-: katliam olmak (I-30.14)

ġırılıḥ: kırsal (I-23.15)

ġırnata: bir çalgı aleti (II-48.10)

ġısācılıḥ: kısacık (I-48.9)

ġısmet: kısmet (I-28.13)

ġış yurdu: kışlık ev (II-34.31)

ġıtlama: kıtlama şeker (I-16.7)

ġıyāfet: kıyafet (I-51.10)

ġıyamāt: kıyamet (I-47.13)

ġıyı: kıyı (I-2.9)

ġız: kız (I-1.61)

ğızāl-: tahıllar için kızarmak,
 olgunlaşmak (I-23.20)
 ğızart-: kızartmak (I-1.28)
 ğızgın sū: sıcak su (II-15.39)
 ğızgın: sıcak sulu yemek (I-3.9)
 ğızıllı: bir köy ismi, Kızıllı (II-49.12)
 ğızılören: Afyon ilçesi, Kızılören (I-7.9)
 ğī: kız (I-27.25)
 gine: yine (I-1.43)
 girgit: diş bulguru (II-44.22)
 ğişi: kişi (I-3.15)
 ğīymat: kıymet (II-27.39)
 ğoꞤuř: koğuş (I-16.18)
 ğōꞤuř: bkz. ğoꞤuř (II-55.57)
 gó-: bkz. ğoy- (I-35.27)
 ğocꞤoluĶ: Gökçek'in eski adı,
 Kocaoluk (II-1.1)
 ğoca: 1- kadın için eş (I-39.30) 2- koca,
 büyük (I-3.57)
 ğocuman: kocaman (II-7.24)
 ğókcek: bkz. gókcek (II-53.16)
 gókcek: Evciler'e bağlı bir belde,
 Gökçek (II-48.16)
 gól: göl (I-23.4)
 ğolaņ: çocuk kundaklamaya yarayan
 yünden ya da ipekten yapılmış üzeri işli
 ince uzun kumaş (I-43.12)
 ğolata: düğünlerde oynanan bir oyun
 (II-48.36)
 ğolay: kolay (I-11.11)
 ğolluĶ: askeriyede nöbetçilerin
 kollarına taktıkları pazunbant (II-13.21)

ğolordu: kolordu (I-39.6)
 ğölundan ğopan: hayır için elinden
 gelen, gönlünden kopan (I-52.20)
 góm-: gömmek (I-3.28)
 gómbe: kömbe (II-2.22)
 gôn: gönöl (I-23.42)
 ğon-: yerleşmek (II-3.31)
 ğonşi: bkz. ğonşu (I-18.29)
 ğonşu: komşu (II-15.65)
 ğonum ğōřū: konu komřu (II-63.4)
 ğonuş-: konuşmak (I-1.53)
 ğonuşğan: konuşkan (I-31.14)
 ğonya: Konya (I-3.53)
 gōņ: bkz. gôn (I-3.31)
 ğoņřu: bkz. ğonşu (I-5.27)
 ğop-: kopmak (I-3.32)
 gór-: görmek (I-1.14)
 górúcú usölü: büyüklerin istek ve
 iradesiyle yapılan evlilik (I-3.12)
 górúcú: görúcü (I-3.12)
 górún-: görünmek (I-3.22)
 gósder-: göstermek (I-1.50)
 gósdert-: göstertmek (I-38.20)
 ğoş buynuzu: el örgüsü çorap nakışı
 çeşidi (I-43.17)
 ğoş: koç (II-32.30)
 ğōřmen: bkz. gōřmen (II-43.9)
 ğōřu ğōřu: komşu komşu (I-36.39)
 gótür-: bkz. gôt- (I-54.2)
 ğov-: kovmak (I-19.18)
 ğoy-: koymak (I-1.9)

ğoyın: koyun, kollar arası, kucak (I-1.58)
 gôýnek: gömleğin içine giyilen uzun iç çamaşırı (I-43.33)
 gôyun: koyun (II-57.2)
 gôz: göz (I-22.2)
 gôz: göz (I-36.32)
 gôzâlcıK: bkz. gözelleme (I-54.2)
 göçeme: bir yörük boyu, Göçebe (II-29.4)
 gökçe: bir köy ismi, Gökçe (I-20.2)
 gökgöl: bir köy ismi, Gököl (II-42.34)
 gölesar: Gölhisar, Burdur ilçesi (I-38.1)
 göllè: bkz. gölle (I-46.7)
 gölle: dış bulguru (I-46.5)
 gön: hayvan derisi (II-28.17)
 gönl: bkz. gön (II-39.16)
 gönül: bkz. gön (I-41.34)
 göş-: göçmek (II-5.11)
 göşmen: göçmen (II-23.5)
 göt-: götürmek (I-27.5)
 gövâ: bkz. güvê (I-29.8)
 gövê: bkz. güvê (I-30.7)
 göveri: yeşillik, göverti, sebze, zervevat (II-40.41)
 göwêç: güveç, içinde yemek pişirilen toprak kap (I-33.1)
 güzel: güzel (I-38.1)
 güzelce: güzelce (I-28.24)
 güzelleme: güzelleme (I-49.34)
 ğubarık: kabarık (II-27.36)
 ğucakleş-: kucaklaşmak (II-64.27)

ğúd-: gütmek, büyük veya küçük baş hayvanları önüne katıp otlatarak sürmek (II-12.14)
 ğudret: güç, kuvvet (II-1.21)
 ğuduretden: insan eli değmeden olmuş nimet, Allah'ın bahşettiği nimet (II-26.18)
 gül-: gülmek (I-6.6)
 güle güle: güle güle (I-6.33)
 ğumalar: Çölovası, Sandıklı, Şuhut hattında uzanan sıra dağlar (I-5.13)
 gumandannık: kumandanlık (II-30.6)
 ğumanya: kumanya (II-55.30)
 ğumaş: kumaş (II-23.108)
 ğumpanya: kumpanya (II-55.59)
 ğumpir: patates (I-31.19)
 gúmúş: gümüş (II-39.41)
 ğün: bkz. gún (I-52.50)
 gún: gün (I-1.10)
 ğúnúz: bkz. günüz (I-22.15)
 gúp: küp, sıvıları veya tahılları saklamaya yarayan toprak kap (I-3.48)
 ğur-: kurmak (I-1.33)
 ğuran: Kur'an-ı Kerim (II-20.48)
 ğurban: kurban (I-1.39)
 gúrden: bkz. gülden (II-2.26)
 ğurnaz: kurnaz (I-2.7)
 ğurrâ: kur'a, ad çekme (I-7.12)
 ğurtul-: kurtulmak (II-4.7)
 ğurum: kurum (I-18.37)
 ğuruş: kuruş (I-6.15)
 ğuş: acemi (I-16.18)

ğuṣaḥ: bkz. guṣaḥ (I-43.35)
 guṣaḥ: kuṣaḥ (II-39.43)
 ğutmu: kadınların giydiği kadifeden
 şalvar (I-18.23)
 ğuvē: bkz. güvē (I-6.21)
 ğuy-: koymak (II-4.35)
 ğuyā: güya (I-4.18)
 ğuyruk yā: kuyruk yağı (I-8.16)
 ğuzu: kuzu (I-3.41)
 güccüK: bkz. güccük (I-1.56)
 güccük: küçük (I-2.9)
 gül_ali: bir lakap, Gül Ali (II-10.18)
 gülecen: çile halindeki halı iplerini
 sarmak için iplik çilesinin geçirildiği
 silindir biçimindeki araç, çıkırık (II-
 31.8)
 güleş: güreş (II-15.52)
 güleş-: güreşmek (II-55.53)
 gülmerek: gülerek (II-32.29)
 gümül: saplı vaziyette yolunmuş ekinin
 daire şeklinde biriktirilmiş hali (II-7.23)
 günü yetē: günü gelir (II-60.28)
 günüz: gündüz (II-15.54)
 güPre: gübre (II-40.42)
 gürden: bir köy ismi, Gürden (II-34.3)
 güş: güç (I-36.28)
 güvē: güvey, damat (I-24.20)
 güz: sonbahar (II-60.27)

H

hā: hayret, şaşma (I-2.16)
 haba: çözüğü kıl, atkısı yün ipliğinden
 dokuma kilim (II-15.1)

habar: haber (II-38.11)
 habībe: bir kadın ismi, Habibe (I-4.14)
 hacı_āmat: Yeşilçat köyünde bir
 mahalle ismi, Hacı Ahmet (II-29.38)
 hacı_usda: bir lakap, Hacı Usta (II-6.8)
 hacı deşdivan: bkz. hacı deşdovan (II-
 29.39)
 hacı deşdovan: Yeşilçat köyünde bir
 mahalle ismi, Hacı Deşdoğan (II-29.38)
 hacıbeşirli: bir köy ismi, Hacıbeşirli (I-
 2.26)
 hacıyan yıķı_ı: bir hüyük ismi, Hacıyan
 Yıkığı (II-14.2)
 hacī abbas: bir yer adı, Hacı Abbas (I-
 5.6)
 haci: hacca gitmiş olan kimse (I-4.27)
 hafif yollu: hafif şekilde (II-38.20)
 hah: bkz. he (I-3.29)
 haķğadan: hakikaten (II-6.38)
 haķğat: bkz. hakīket (II-17.10)
 hakgeten: bkz. haķğadan (II-26.17)
 hakīket: bkz. gerçekten (I-47.41)
 hakīkī: gerçek (I-4.30)
 haķlı: ücreti ahali tarafından ödenen köy
 imamı (II-42.20)
 halal: helāl (I-41.5)
 halallaş-: helalleşmek (I-6.32)
 hāle: bkz. hālen (I-34.13)
 halēl: bkz. halal (II-44.15)
 halen: bkz. hālen (I-10.36)
 hālen: hālâ (I-3.32)
 halīl_ırbēm: bkz. halīl ibirām (I-38.20)

halil ibirām: bir erkek ismi, Halil İbrahim (I-37.9)	hasim: hasım, düşman (I-4.8)
halil ibirām: bkz. halil ibirām (I-37.9)	hāşğāş: haşhaş (I-47.20)
hālka: yelek biçiminde kadın giysisi (II-39.36)	haşgeş: bkz. hāşğāş (II-22.8)
halva: bkz. helvā (I-3.10)	haşıla-: haşlamak (II-44.11)
hālva: bkz. helvā (I-54.3)	haşliyarız: haşlıyoruz (I-54.2)
hamen: hemen (II-67.29)	hatdā: hatta (I-43.11)
hamır: hamur (I-45.1)	hatıl: çeşmelerde hayvanların su içtiği yalak (I-25.21)
hamıt: bkz. hamut (II-3.20)	hatır_odunu: düğünden önce yemek pişirme ve aydınlanma amacıyla, eş dostça düğün sahibinin hatrına dağdan getirilen odun (II-38.15)
hāmşeri: hemşehri, aynı şehirden (II-27.20)	hatır hatır: yansıma ses (II-5.48)
hamut: araba koşumunda atların boyunlarına geçirilen ağaç veya üstüne meşin geçirilmiş çember (II-3.20)	hātīrā: anı (I-10.30)
hana: halı, kilim vs. dokunan tezgâh (I-43.1)	hava: müzik parçalarında tür (I-6.3)
hāne: aile, ev (I-2.2)	havāle: bölge (I-35.10)
hanğı: hangi (I-6.28)	havas: heves (II-58.38)
ḥanı: bkz. hanı (I-1.49)	havı: bkz. hava (II-60.31)
hanı: hani (I-19.45)	havlı: avlu, bir yapının etrafını çevreleyen üstü açık alan (I-3.7)
hānī: hane, ev, aile (I-49.4)	havlu: bkz. havlı (I-18.44)
hanğı: bkz. hanğı (II-30.8)	haydarlı: bir köy ismi, Haydarlı (I-30.34)
hanğī: bkz. hanğı (I-48.14)	haydē: hayret (I-30.12)
hārb: harp, savaş (I-5.1)	hayı: hayır (II-7.13)
harmandalı: bir halk oyunu (I-14.19)	hāyi: bkz. hayı (II-7.9)
harP: bkz. hārb (I-10.36)	hazār: herhâlde (II-33.5)
hasda: hasta (I-9.19)	hazırlıyarıḥ: hazırlıyoruz (I-40.15)
hasdalıḥ: hastalık (I-14.9)	hē: bkz. he (I-1.21)
hasdēni: hastane (I-30.20)	he: evet, onaylama (I-1.17)
hasır: sazdan örülmüş taban veya tavan örtüsü (I-18.42)	hebicī: bkz. hepici (I-22.1)
	hecaz: Hicaz, Mekke-Medine (I-3.5)

hēcelik yat-: başlık parası yatırmak (II-11.11)

*hēcelik: kız istemede söz alma, onaylama (I-24.27)

heÇ: bkz. hēç (I-6.4)

heç: bkz. hēç (I-6.40)

hēç: hiç (I-3.13)

hedî: haydi (II-60.65)

hedik: bulgur (I-40.21)

hekmet: hikmet (I-19.37)

helke: bakır kova (I-26.9)

helvā: helva (I-1.23)

hemi: hem, üstelik (I-4.13)

henK: eğlence (I-6.29)

hepicî: hepsi (I-3.14)

heralda: herhâlde (I-24.1)

herif: adam, kadın için eş (I-4.22)

herişde: el yapımı makarna, erişte (II-15.60)

hērke: bkz. helke (I-18.32)

herkeş: bkz. herkez (I-3.37)

herkez: herkes (I-1.15)

herkiş: bkz. herkez (I-24.23)

herşē: her şey (I-1.65)

heş: bkz. hēç (I-3.33)

heye: bkz. he (I-3.10)

hı: bkz. he (I-1.39)

hırs_et-: korumak, misafir etmek (II-48.22)

hışın-: birisine öfkelenip fiili eylem yapma girişiminde bulunup geri çekilmek (II-54.9)

hızmat: hizmet (I-10.38)

hılan: filan (I-27.3)

hilen: bkz. hılan (II-19.8)

hilim: film, vücudun röntgeni (II-12.17)

hinci: bkz. hindi (I-34.9)

hindi: şimdi (I-1.11)

hiŞ: bkz. hēç (I-28.5)

hiş: bkz. hēç (I-9.16)

hiyet: heyet (I-9.16)

hizmetkâr: hizmetkâr (I-42.4)

ho: bkz. hu (II-16.11)

hôle: şöyle (II-5.25)

homa: bir köy ismi, Homa (II-6.37)

hoporlör: hoparlör (II-36.32)

hopucuÇ: öpücük (II-52.22)

horà: bkz. hora (II-10.14)

hora: şura (I-25.22)

horasan: bir bölge adı, Horasan (I-19.2)

horaz: bkz. horuz (II-50.30)

hōrı: bkz. hora (II-10.27)

hortumlu: bir yer adı (II-17.13)

horuz: horoz (I-2.7)

hōrzumlu: bir yörük boyu (II-17.14)

hökūmet: hükûmet (II-5.2)

hörmet: hürmet (I-1.44)

hu yan: şu taraf (II-12.34)

hu: şu (II-16.9)

hudut: sınır (I-16.26)

hudüt: bkz. hudut (I-20.5)

hullar: şuralar (II-18.19)

hura: şura (I-18.20)

hurā: şuraya (II-5.18)

hurda: şurada (II-4.11)
 hüdūd: bkz. hudut (I-47.6)
 hüdüt: bkz. hudut (I-47.10)
 hüyük: höyük, tarihi yerleşim
 yerlerinden kalma yayvan tepe (II-9.2)
 hāḵ: halk (I-36.5)
 hānē: bkz. hāne (I-10.31)
 hēmşeri: bkz. hāmşeri (I-16.23)
 hēr: her (I-31.23)
 hīndi: bkz. hindi (I-31.23)

I

ıccıḡ: azıcık, birazcık (I-18.19)
 ıldız: yıldız (I-25.10)
 ırā: Irak’a (I-37.24)
 ıradya: radyo (II-2.14)
 ırahmetlik: rahmetlik, ölmüş kimse (I-41.28)
 ıramazan: ramazan (I-1.42)
 ırāḡ: Irak’ın (I-37.27)
 ırasdıḡ: lastik ayakkabı (II-28.17)
 ırāzı : razı (I-1.50)
 ırcaT_ol-: icat olmak (II-28.17)
 ırgat: tarlada çalıştırılan işçi (I-27.9)
 ırız-: bir işi bırakmak, vazgeçmek (I-45.8)
 ırlala-: sallamak (I-29.47)
 ırz: namus (I-37.25)
 ısbā: bkz. ısbah (I-3.54)
 ısbah: kadın kılığında girmiş erkek, zenne (I-26.22)
 ısbanaḡ: ıspanak (II-41.7)

ısbarta: Isparta (I-9.17)
 ısdambol: istanbul (II-64.14)
 ısdar: kilim tezgâhı (II-12.10)
 ısıcaḡ: sıcak (II-15.40)
 ısmayıl: bir erkek ismi, İsmail (II-30.35)
 ıy-: kırkılmış koyun yünlerini ıstarda dokunacak hale getirme işi (II-15.5)

İ

ıbirām: bir erkek ismi, İbrahim (I-37.9)
 ıbirli: bir türbe ismi, İbirli (I-31.24)
 ıccıḡ: bkz. ıccıḡ (II-41.8)
 içiylar: içiyorlar (I-5.25)
 ıderlēse: ederlerse (I-7.14)
 iḡir-: eğirmek (I-43.2)
 ıḡıtyar: ihtiyar, yaşlı (I-39.10)
 ikisiḡleri: ikisini (II-60.22)
 ilān: bkz. ilēn (II-34.15)
 ilan: yılan (II-52.32)
 ilāzım: lazım (I-27.18)
 ilēde: ilerde (II-46.16)
 ilēm: lehim (II-64.25)
 ilēn: leğen (I-30.23)
 ilenmek: beddua etmek (I-1.48)
 ileşberlik: rençperlik (I-27.14)
 iliman: limon (I-26.40)
 iliyen: bkz. ilēn (II-7.24)
 ilkin: ilkönce (II-15.3)
 imeci: birçok kimsenin toplanıp el birliğiyle bir kişinin veya bir topluluğun

işini görmesi ve böylece işlerin sıra ile
bitirilmesi, imece (II-60.39)
imekleme: emekleme (I-46.4)
imtān: imtihan (I-16.10)
in: mağara (I-34.5)
indirim yapsa: bir şeyi yukarıdan indirse
(I-39.16)
inē : ineği (I-1.27)
inşāt: inşaat (I-34.17)
ireli: ileri (I-1.2)
irēmetlik: rahmetlik (II-29.13)
ireng: renk (II-52.28)
irezil: rezil (II-27.1)
irimī_jini: irmiğini (II-31.15)
irimlik: ormanlık (I-5.18)
isdambol: bkz. ısdambol (II-64.10)
ısdambol: bkz. ısdambol (II-64.13)
isdambul: bkz. ısdambol (II-28.28)
isdasyon: istasyon (I-10.3)
isdikbāli: İstikbal (I-19.22)
isdilā: istila, işgal (II-53.2)
isgan: iskân (I-6.7)
ismāyil: İsmail (II-30.46)
isrār : ısrar (I-5.22)
ışdik: içtik (I-16.10)
ışgi: içki (II-24.28)
ışlēnti: oya (I-43.32)
itē: sofrā bezi (II-15.37)
iyāde: iade (II-38.24)
iyyāt: bkz. iyyat (I-30.3)
*iyyat: genellikle, eskiden beri,
alışıldığı üzere (I-30.34)

K

kā_ıt: kâğıt (I-27.5)
ķadınnar: kadınlar (II-9.12)
ķafdan: kaftan (II-23.63)
ķafi: kafa (II-30.43)
kāḥ-: kalkmak (II-50.24)
ķalab: kalabalık (II-67.18)
ķaraķaçanna: eşekle (II-67.17)
ķarani: büyük tencere, haranı (II-12.1)
ķarib: garip (II-64.38)
ķarpit: bir tür lamba (II-52.5)
ķasır: avlu içine ekilen sebze ve ekin
(II-30.38)
kaş: kaç (II-5.32)
kefin: kefen (I-3.27)
kekil: gelinlerin eşarabının altından
alınlarına sarkan saçlar (I-44.31)
kel veli: bir lâkap, Kel Veli (II-30.46)
kelam: söz (I-19.30)
KeleP: bkz. gelep (I-43.3)
kēli : bkz. kēri (I-22.11)
kelif: tek odalı ev (I-1.52)
kemara: kamera (II-61.31)
kere: defa (I-49.26)
kēri: sonra (I-1.28)
kerme: tezek (II-20.50)
kes: tezek yapmak için kullanılan diri
saman (II-20.56)
kese: içine yoğurt katmaya yarayan bez
torba (II-15.15)
keşgāk: keşkek (I-1.10)

kevran: kervan (I-2.18)
 kēvrek: gevrek (I-45.38)
 kēýcek: giyecek (II-25.6)
 keydir-: giydirmek (II-34.26)
 kını: kına (II-7.6)
 kırğ: kırk (I-3.38)
 kırğ-: kırmak, kesmek (I-3.39)
 kırıl-: toplu ölüm (I-67.3)
 kırklık: koyun kırmaya yarayan büyük makas (II-50.1)
 kile: tahıl ölçeği (I-14.13)
 kilōmetīre: kilometre (II-6.11)
 kimyen: kimyon (I-21.13)
 kireşle-: vücut için kireçlemek (II-12.10)
 kirez : kiraz (I-26.42)
 kīrkid: halıda dokunan ipleri sıkıştırmaya yarayan taraklı alet (I-43.11)
 kirman: yün eğirmeye yarayan alet (I-3.42)
 kiy-: giymek (I-26.17)
 kola : asitli bir içecek (I-1.34)
 kólü: köylü (I-14.12)
 kōparatif: bkz. kōpretif (I-25.11)
 kōpretif: kooperatif (I-19.14)
 kórōlu_oyunu: Koroğlu oyunu (I-14.18)
 kōrpe: oğlak (II-67.3)
 qosver: konser (II-20.65)
 qotra: mezbahada hayvan bağlanan yer (II-43.21)
 kōyneK: bkz. gōýnek (I-43.27)

köç-: göçmek, taşınmak (I-1.20)
 köfde: köfte (I-40.7)
 kölleme: bulgur (II-58.32)
 köv: köy (I-32.15)
 qumik: komik (II-52.15)
 qumutan: komutan (II-64.15)
 kücü: halıda araya ip geçirmeye yarayan yirmi beşerli gruplar (I-43.9)
 küllü arap: bir oyun (II-21.18)
 künde bi: günde bir (I-18.11)

L

lāb: lakap, takma ad (I-2.3)
 laf: söz (I-4.6)
 lāfcı: dedikoducu (I-47.49)
 lámba: lamba (II-45.25)
 lāmbi: bkz. lámba (II-48.5)
 lāngıdı lūngudu: yansıma ses (II-45.21)
 lapordaş: röportaj, söyleşi (II-50.24)
 lāylon: naylon (I-43.20)
 lāzım_evvel: yüzbaşı (I-37.21)
 lāzım: gerekli (I-5.27)
 len: lan, hitap (I-3.27)
 lepek lepek: topak topak (II-20.17)
 lepsi: etli muhacir yemeği (II-65.23)
 leşber: çiftçi (II-42.25)
 levāzım: silahlı kuvvetlerin silah ve cephanenin dışındaki ihtiyaçlarını karşılayan sınıf (I-34.17)
 lezet: lezzet (I-36.51)
 lirá: lira (II-37.18)
 liralıq: liralık (I-14.21)

lirē: bkz. lirá (II-48.26)
 lisan: dil (II-65.11)
 locisdik: lojistik (I-10.35)
 lohum: lokum (I-28.25)
 löbet: nöbet (I-20.26)
 lutfi: bir erkek ismi, Lütfi (I-52.47)
 lüPnan: bir Orta-Doğu ülkesi, Lübnan (II-66.31)

M

mā_a: bkz. máḡa (I-27.26)
 māberē: bkz. muḡāberē (II-55.58)
 mācır: bkz. mācur (II-65.11)
 mācur: muhacir, göçmen (II-27.13)
 mādenler: bir köy ismi, Madenler (II-5.6)
 mādur: mağdur (II-56.26)
 mafāt: bkz. mefāT (I-38.16)
 māfaza: muhafaza, koruma (II-15.31)
 māğara: mağara (I-19.11)
 maḡabbet: muhabbet (I-14.18)
 maḡas: makas (I-6.27)
 maḡāne: makine (I-44.5)
 maḡascı: demiryollarında makasları açıp kapayarak trenlere yol veren görevli (I-10.40)
 maḡına: bkz. maḡāne (II-46.20)
 maḡinī: bkz. maḡāne (II-14.25)
 mākūl: akla uygun, akıllıca (II-9.9)
 malcı: hayvancı (II-17.4)
 malcılıḡ: hayvancılık (I-24.1)
 malle: mahalle (II-1.9)

mālub: mağlup (II-53.10)
 mālumat: bilgi (II-45.17)
 mama: hala, çocuklara göre babanın kız kardeşi (I-8.10)
 mamaliga: bir muhacir yemeği (II-65.15)
 māmele: muamele (II-55.6)
 mancar: pancar (II-12.30)
 maneş dön-: at eğitimi yapmak (II-47.8)
 manısa: Manisa (I-22.19)
 māni: anlam, mânâ (I-12.19)
 māni: engel (I-37.16)
 máḡa: bana (I-27.4)
 mar: var (I-38.16)
 māra: bkz. māğara (I-22.5)
 mārđin: Mardin (II-30.4)
 mārşille kiremidi: günümüzde yaygın olarak kullanılan çift oluklu kiremit (II-27.16)
 *mārşovan: kalın siyah kumaştan damatlık takım. (I-14.24)
 masā: masa (I-49.28)
 māsız: yalancıktan (II-12.1)
 masīraf: masraf (I-44.10)
 maşala: meş’ale, düğünlerde gece odunla aydınlatma (II-3.15)
 maşşallah: maşallah (I-14.6)
 mayā: maya (II-15.36)
 māyet: maiyet, üst görevlinin yanında bulunan kimseler (II-6.10)
 mayış: maaş (I-38.10)
 māyne: bkz. múyāne (II-61.24)

māza: mağaza (I-18.7)	meselen: misal olarak, söz gelişi, şunun gibi (II-1.1)
māzeme: malzeme (II-15.44)	mesgen: mesken (I-24.2)
maḥalli: bkz. malle (II-27.19)	mesul: sorumlu (II-45.39)
mēce: bana (I-49.31)	mēşir: bkz. meşşur (II-15.42)
mēfaT: bkz. mefāT (II-1.21)	meşşur: meşhur (I-2.27)
mefāT: ölüm (I-10.4)	meşur: bkz. meşşur (II-6.3)
mēhremet: merhamet (II-60.21)	metire: metre (II-5.36)
mekdep: bkz. mettep (II-42.2)	mettep: okul (I-42.25)
mēkdup: mektup (II-33.12)	mevkī: mevki, civar (I-19.6)
mēlli: bkz. mēhelle (II-29.16)	mevlüt: mevlit (I-30.14)
melmeket: memleket (I-23.15)	mevzī: mevzi, yer, mahal (I-39.15)
melul melu: mahzun mahzun (II-64.30)	mēwlüt: bkz. mevlüt (II-21.23)
mēmet: bir erkek ismi, Mehmet (I-1.4)	meydannık: meydanlık (I-44.15)
memik: meme ucu (I-29.44)	mezarlıK: bkz. mezerlik (II-49.2)
memmed: bkz. mēmet (II-55.19)	mezbāni: mezbaha (II-43.19)
mēmur: devlet hizmetinde çalışan kimse (I-10.33)	mezer: mezar (I-3.50)
men: ben (I-1.61)	mezerliK: mezarlık (II-49.2)
menevşe: menekşe (II-23.18)	mēzun: diplomalı (I-16.3)
menim külā: benim yazmayı (I-33.7)	mēhelle: bkz. malle (II-29.37)
menteş: bir köy ismi, Menteş (II-19.7)	mıcan: bkz. mucan (II-39.2)
menzī: mazi, geçmiş (I-37.6)	mıntıka: çevre (II-27.11)
merā: otlak (II-6.22)	mırat: bir erkek ismi, Murat (I-3.4)
merah: merak (I-1.17)	mīde: mide, sindirim organı (I-38.16)
mērcimek: mercimek (I-1.25)	millon: milyon (I-10.7)
mērdifan: merdiven (I-52.32)	milyan: bkz. millon (II-12.34)
mēre: “anlaşıldı ki” anlamında hayret ifade eden bir ünlem (I-19.26)	mimet: bkz. mēmet (II-30.36)
mērhemet: merhamet (I-49.14)	min-: binmek (I-29.5)
merkep: eşek (II-40.14)	mināre: minare (I-39.1)
mērmī: mermi (I-39.11)	minder: üzerine oturmaya yarayan şilte (II-11.11)
mesel: basit (I-54.27)	misāfir: bkz. musāfir (I-32.6)

mīsāFūr: bkz. musāfir (II-21.28)
 misāl: bkz. mīsal (II-23.38)
 mīsal: misal, örnek (I-7.7)
 misallah: meselâ (I-10.8)
 moll_ölu: bir lakap, Molla Oğlu (II-55.14)
 mōncuḡ: boncuk (I-52.20)
 moral-: morarmak (I-25.18)
 motòrlu: motorlu (II-26.10)
 motur: motor (I-18.22)
 mu: bu (I-37.16)
 muān_et-: muayene etmek (I-38.25)
 mubāreK: mübarek (II-10.11)
 mucan: bir yörük boyu (II-6.39)
 muhācir: bkz. mācur (II-70.5)
 muḡāt: vukuat (II-43.9)
 mūla: Muğla (I-53.9)
 mūsa: bir erkek ismi, Musa (I-37.9)
 musāfir: misafir (I-5.7)
 musallā: musalla taşı, mezarlık (II-64.9)
 musdafa: bkz. musdava (I-4.9)
 mūsdaFa: bkz. musdava (I-37.9)
 musdanlar: bir sülale adı, Mustanlar (I-4.7)
 musdava: bir erkek ismi, Mustafa (I-1.7)
 musḡa: yufka ekmeḡin içine peynir, çökelek konarak yapılmış dürüm (II-41.9)
 mūṣderi: müşteri (II-43.23)
 mūtar: muhtar (II-54.10)
 mutmāmız: mutfaḡımız (II-20.71)

múyāne: muayene (II-12.12)
 muḡabbet: muhabbet (I-14.2)
 muḡāberē: askeriyede haberleşmeyi sağlayan sınıf (I-20.21)
 muḡaḡḡaḡ: kesinlikle (I-43.38)
 muḡaḡḡaḡ: bkz. muḡaḡḡaḡ (II-70.23)
 muḡalle: bkz. malle (II-8.7)
 mūḡtar: muhtar (I-27.5)
 mūkāfāt: mūkāfat (I-47.44)
 müsāde: müsaade (I-18.3)
 müsāfir: bkz. musāfir (II-56.18)
 müsāyit: müsait, uygun (II-48.18)
 mütālā: düşünce, yorum (II-45.31)
 mütāyit: müteahhit, üstlenici (I-19.12)
 mūhūr: mühür (I-39.33)

N

naha: hayret ve esef ifade eden bir ünlem (II-60.50)
 naḡış: nakış (I-43.18)
 namazlā: seccade (I-28.19)
 nāpacaḡ: ne yapacaksın (I-1.17)
 nāsibise: nasipse (I-41.2)
 nāḡıl: nasıl (I-26.36)
 nēdceḡ: ne edeceksin (II-24.16)
 nedcez : ne edeceḡiz (II-59.9)
 nēdem: ne yapayım (II-7.34)
 nejmi: bir erkek ismi, Necmi (I-4.11)
 nelē: ne ile (II-50.9)
 nemez: namaz (I-14.6)
 nennen: ninni (I-3.33)

nerde buliñ: nerede bulacaksın,
 bulamazsın (I-3.25)
 nêrden: nereden (I-1.1)
 neyise: bkz.niyse (I-24.25)
 nezzetli: lezzetli (II-14.26)
 ni: bkz. niy (I-12.7)
 nîñēceñ : bkz.nāpacañ (I-25.14)
 nire: nereye (II-20.10)
 nişaşda: nişasta (I-26.32)
 niy: ne (I-1.4)
 nîyni çek-: ağıt yakmak (II-11.21)
 niyse: neyse (I-1.37)
 nōfut: nohut (II-22.16)
 nōliy: ne oluyor (I-6.30)
 nūfūs: nüfus (I-10.7)
 nūhúz cüzdanı: nüfus cüzdanı (II-12.7)

O

ocā_a: ocağa (I-46.5)
 oğçular: bir köy ismi, Okçular (I-39.4)
 ohō: bir ünlem (II-65.33)
 oğşa-: geline kına yakılırken ağıt
 yakmak (I-18.17)
 oğu: küçük hediyeyle yapılan düğün
 daveti (I-32.5)
 oğudu: düğünde gönderilen okuya
 karşılık damada gelin çıkarma esnasında
 takılan para, altın (I-24.23)
 oğuniy: okunuyor (I-3.34)
 oğūy: okuyor (I-3.53)
 oğ ğayışı: hayvanın koşum
 takımlarından birisi (II-3.19)

oqlā : oklava (II-7.15)
 ókúz: bkz. ökúz (II-1.24)
 olarağdan: olarahtan (I-12.26)
 olcāsa: olacaksa (I-36.4)
 oldū_unu: olduğunu (I-15.5)
 oldūçin: olduğu için (I-2.4)
 olī: bkz. olīy (I-2.2)
 olīy: oluyor (I-1.34)
 ollar: oralar (I-23.31)
 olmī: olmuyor (I-36.15)
 ōlu uşā: oğlu-uşağı (I-35.18)
 ólun-: olunmak (I-19.37)
 olusa olu: olursa olur (II-61.20)
 om_başı: onbaşı (II-36.11)
 om_bir: on bir (I-4.14)
 omar: bir erkek ismi, Ömer (I-1.21)
 on_iki tēllī: on iki telli hazır saman
 balyası (I-38.12)
 ónnar: bkz. onnar (I-16.7)
 onnar: onlar (I-1.2)
 onūyna: onunla (I-23.36)
 oña: ona (II-15.61)
 oñar-: ayıklamak (II-58.30)
 orānan: orak ile (I-29.10)
 órda: orada (II-9.23)
 orıya: oraya (I-16.4)
 oruş: oruç (I-1.45)
 ossuñ: olsun (I-6.13)
 óte: öte (II-29.37)
 ótekinner: ötekiler (I-6.6)
 oti yan: öbür taraf (I-39.19)
 otobos: otobüs (II-48.35)
 otopos: bkz. otobos (I-22.3)

óva: ova (I-51.22)
 ôýle: bkz. ele (II-15.29)
 óyle: öyle (I-26.39)
 oynamışdırız: oynamışsızdır (I-9.24)
 oynūylar: oynuyorlar (II-21.27)

Ö

ôcele-: masaj yapmak
 ôkelen-: ôfkelenmek (I-1.49)
 ôküz: bkz. ôkúz (I-54.22)
 ôl-: ölmek (I-6.39)
 ôle: bkz. ele (I-1.16)
 ôlece: bkz. ôlēce (II-26.14)
 ôlēce: öylece (I-30.1)
 ôlelikce: öylelikle (I-11.7)
 ôlelīle: bkz. ôlelikce (II-1.22)
 ôlen: ôğlen (I-14.6)
 ôlise: bkz. ôlīysē (II-6.34)
 ôlīysē: öyle ise (I-28.2)
 ônceden: önceden (I-8.12)
 ône: önüne (I-18.20)
 ôñce: önce (II-27.18)
 ôñder: önder, lider (II-48.20)
 ôren: bkz. ören (II-55.1)
 ôren-: öğrenmek (II-27.31)
 ôrendīmiz: öğrendiğimiz (I-12.4)
 ôret-: öğretmek (II-8.10)
 ôretmen: öğretmen (I-14.21)
 ôrnēīn: örneğin (I-12.23)
 ôrtū: örtü (I-22.11)
 ôrtülū: kapalı (I-34.6) 2- gizli (II-41.2)
 ôt-: ôğütmek (II-67.28)

ôte bēri: ne varsa (I-3.9)
 ôýle: bkz. ele (II-15.29)
 ôzgū: özgü, has (I-43.30)
 ödüş: ödünç (II-30.24)
 ôkúz: ôküz (I-9.2)
 ôlē: bkz. ele (I-28.2)
 ôlmôo: ölmüyor (II-47.15)
 ôñ: ön (I-7.13)
 ôñce: önce (II-2.4)
 ördeK: ördek (II-4.8)
 ôrenōr-: saç örmek (I-18.20)
 ôren: eski yapı veya şehir kalıntısı, harabe (II-53.17)
 ôrt-: kapatmak (II-3.12)
 ôşūr: vergi (II-55.12)
 ôt_ýūz: öteki taraf (II-39.42)
 ôvēla-: yuvarlamak (I-29.40)
 ôze-: pişmiş sütten tereyağı ve çökelek
 çıkarmak için sütü tulukta çalkalamak (I-21.18)
 ôzen-: tıluaktan yoğurt, tereyağı
 çıkarmak (I-21.18)

P

paca: baca (II-20.54)
 palaz: bir köy ismi, Palaz (II-24.6)
 *palta güpürtü: bir kimse öldüğü zaman mezarını kazan kimselere hakları geçmesin diye ölünün akrabaları tarafından verilen çerez (I-3.52)
 pāncar: pancar (I-23.10)
 para daķış: damada para takma işi (I-44.17)
 parà: bkz. parı (I-35.21)

parasat: çat pat, şöyle böyle (II-42.7)
 pārça: parça (I-43.11)
 parçī: bkz. pārça (II-3.25)
 pārdisó: pardösü (II-65.29)
 pare: parça (I-47.16)
 parı: para (I-35.17)
 park: bkz. pārt (I-14.4)
 parT: bkz. pārt (I-14.2)
 pārt: şapkanın altına yüzük saklamak suretiyle oynanan bir oyun (I-9.42)
 parti yārennī: siyasi sohbet (II-30.16)
 pārti: ortak görüşteki kimselerin oluşturduğu topluluk (I-32.9)
 pas-: basmak (I-21.3)
 patadiS: bkz. patetis (I-45.2)
 pate: bkz. patetis (I-45.3)
 patediS: bkz. patetis (I-38.29)
 patediz: bkz. patetis (II-58.14)
 patetis: patates (I-31.16)
 patiçana: en büyük, en yaşlı (I-30.26)
 patiK: ev içinde giyilmek üzere örülmüş, koncu ayak bileklerine kadar olan kışlık çorap (II-10.9)
 patike: patika (II-67.27)
 pay: rüşvet (II-5.10)
 payamlı: bir köy ismi, Payamlı (II-24.4)
 pāytat: başkent (II-64.16)
 payton: fayton (II-55.28)
 pazartisi: pazartesi (I-16.4)
 pāzlamā: bkz. bazlama (II-44.17)
 pēlifan: pehlivan (II-55.44)
 pelte: nişasta, şeker ve su karışımının pişirilerek soğutulmasıyla yapılan tatlı (II-4.33)
 pēltelen-: pelte gibi olmak (I-45.7)

pençere: pencere (II-13.23)
 pendir: peynir (I-21.3)
 *penes: gelinin alındaki küçük altınlardan yapılmış sabit duran alınlık (I-43.39)
 pēnir: bkz. pendir (II-7.20)
 peral-: halıda tezgahında dokunan kısmı eksene sarmak ve ipleri gerginleştirmek (II-31.8)
 pērşembe: perşembe (I-8.2)
 pēş: peşin (I-47.14)
 pēşdamal: peştamal, bele veya boyna dolanan dokuma (II-58.41)
 pēşgir: peşkir, el veya ayak kurulamak için bez (I-45.16)
 pēşt: bir çalgı aleti (I-29.13)
 petmez: pekmez (II-65.15)
 peygamber: peygamber (I-10.16)
 peynir damızlı: peynir mayası (II-20.8)
 pēýnir: bkz. pendir (II-15.41)
 pezevek: pezevenk (I-16.20)
 pılığa: rüşvet, pay (II-5.9)
 pınarlı: bir köy ismi, Pınarlı (II-67.47)
 pırtı yaz-: ev döşemek (I-18.5)
 pırtı: ev eşyası, elbise (I-18.7)
 picama: pijama (I-1.37)
 pilan: bkz. pilon (II-47.35)
 pilāv: pilav (I-33.1)
 pilon: plan (I-24.32)
 pīnar: çalılık, bir ağaç türü (II-5.18)
 pireç: bkz. piriç (I-23.34)
 piriÇaşı: bkz. pirinÇaşı (I-31.18)
 piriç: pirinç (I-3.9)
 pirim: öncelik (II-14.28)

pirinÇuşı: pirinç pilavı (I-23.34)
 piriş: bkz. piriç (II-31.10)
 piyāde: piyade (I-25.9)
 piyādē: piyade (I-39.6)
 pīynık pīynık: ipten boşanmışçasına (II-43.18)
 poçu: başa sarılan, çevresi saçaklı, ipek örtü (I-49.19)
 pontur: pantolon (I-14.27)
 popazlık: bir yer adı, Papazlık (II-30.25)
 porsuma: bir köy ismi, Porsama (I-5.6)
 poşu: bkz. poçu (II-3.9)
 poz ğır- : hava atmak (II-27.37)
 pūllu: bkz. pullu (I-49.18)
 pullu: küçük pullarla süslenmiş yazma (I-18.8)
 puñar: pınar, çeşme (I-10.15)
 pūsgevit: bkz. büsgevit (I-22.12)
 pūsgūt: bkz. büsgevit (II-47.32)
 pūtün: bütün (II-22.9)
 pūtünce: bütün şekilde (II-25.14)

R

radya: radyo (II-2.13)
 rahmeT: rahmet (I-25.6)
 ramazannık: ramazan ayı için erzak (II-40.21)
 rāmetli: rahmetli (II-65.5)
 rámetliK: bkz. rāmetlik (I-37.15)
 rāmetlik: rahmetlik (I-4.18)
 rasla-: rastlamak (I-33.34)
 rātla-: rahatlamak (II-27.55)
 rātsızlık: rahatsızlık (II-27.52)
 razgat: Razgrat, Bulgaristan'da bir şehir (II-68.2)

rēkli: bkz. reŋkli (I-33.9)
 rēmzi: bir erkek ismi, Remzi (II-65.38)
 rēnK: renk (I-43.14)
 reŋkli: renkli (I-43.40)
 rēys: reis (I-5.10)
 rezālet: rezillik (II-66.9)
 rızā: istek (II-36.5)
 rūs: Rus (II-47.34)
 rüzgār: rüzgār(II-32.50)

S

sāat: saat (I-8.5)
 sāatlık: saatlik (I-8.4)
 sāol: sağ ol (I-3.2)
 sāul: bkz. sāol (I-30.27)
 sā-: koyun, keçi, inek sağlamak (I-30.21)
 sā: sağ, yön ismi (I-9.6)
 sāb: sahip (I-6.20)
 sabāca: sabaha kadar (I-29.31)
 sabah yeri: tan, şafak (I-37.15)
 sabāhlēn: bkz. sabāla (II-43.22)
 sabāla: sabahleyin (I-4.26)
 sabāleyin: bkz. sabāla (I-5.7)
 sabāna: bkz. sabāla (I-18.7)
 sabın: sabun (II-47.11)
 sabınlēcez : sabunlayacağız (II-50.7)
 *sācā: farzet ki (II-59.11)
 sādce: bkz. sādice (II-65.29)
 sāde yā: bkz. sāde yağ (II-7.11)
 sāde yağ: tereyağ (I-27.16)
 sāde: 1- gösterişsiz (I-36.8) 2- yalnızca (II-14.26)

- sādiç: bkz. sādış (II-5.28)
sādış: sağdıç (I-15.10)
sādiçe: yalnızca (II-65.28)
sāFra kesisi: safra kesesi (I-49.29)
sağ: hayatta olan kimse (I-3.13)
sahat: bkz. sāat (II-15.16)
sahla-: saklamak (I-39.21)
sağalçarpan: bir çorba (I-1.26)
sākse: seksen (II-28.1)
sālam: sağlam (II-13.9)
sālamca: sağlamca (II-67.11)
sālça: salça (I-8.16)
sālçuk: Selçuklular (II-64.1)
sālīcānla: sağlıcakla (II-60.48)
sālīh: sağlık (I-52.3)
sālīhlı: sağlıklı (I-52.3)
sālīk ğarne: sağlık karnesi (II-12.16)
salındırma: duvağa takılan renkli eşarp (I-43.42)
sāli: salih (II-64.14)
sālīncağ: salıncak (II-10.16)
sallanğaç: bkz. sālīncağ (II-10.17)
sallanğāç: bkz. sālīncağ (II-10.22)
sallangeç: bkz. sālīncağ (II-48.54)
sāmen: bkz. seymen (I-29.12)
samīmēt: samimiyet (II-38.26)
sanāTedin-: meslek edinmek (II-27.55)
sanci-: sancı tutmak (I-29.31)
sāndalcı: sandalcı (II-32.50)
sandelle: sandalye (II-9.13)
sandığ: bkz. sandıh (I-3.24)
sandıh: sandık (I-3.23)
sandıhlı: Afyonkarahisar ilçesi, Sandıklı (I-14.22)
sandıK: bkz. sandıh (II-2.36)
sani: seni (I-39.33)
sannet-: zannetmek (II-52.32)
sanıralcı: santralci (II-13.23)
sanıral: santral (II-36.20)
sağā: bkz. sağa (I-3.27)
sāğa: bkz. sağa (II-32.88)
sağa: sana (I-39.26)
sap: ekinlerin orakla biçilmiş, henüz işlenmemiş hali (I-52.25)
sārha: gelinlerin giydiği cepken, ceket (I-43.36)
sarıgamış: bir ilçe (II-47.1)
sarıgeçili: bir yörük boyu (II-43.11)
sarın-: çocuğu kuşakla bağlayıp sırtlamak (I-43.12)
sārķā: bkz. sārha (I-45.17)
sārmarağ: sarılarak (II-32.29)
sārp: çıkılması ve geçilmesi güç, sarp (II-51.7)
sārtel-: sertleşmek (II-67.11)
saş: 1- yufka pişirmeye yarayan orta kısmı yükseltili yuvarlak metal (II-41.6)
2- insan kafasını örten kıllar (II-46.22)
saş-: saçmak (II-23.19)
saşla: salıncak (I-3.33)
sāt: bkz. sāat (I-44.7)
sātan: bkz. sāten (II-54.17)
sataş-: musallat olmak (I-25.16)
sātē: sahte (II-55.38)

- sāten: zaten (I-20.15)
 satı: bkz. sāten (II-12.31)
 sātı: bkz. sāten (II-17.16)
 sāti: bkz. sāten (II-42.15)
 savır-: savurmak (II-7.1)
 savişdır-: savuşturmak (II-26.2)
 savol: bkz. sāḫol (I-22.7)
 saya: kadınların giydiği elde bükülen pamuktan dokunmuş ak ceket (I-47.33)
 sāyb: bkz. sāb (I-24.24)
 sāyib: bkz. sāb (II-48.25)
 sāhib: bkz. sāb (I-7.15)
 sēḫirt-: bkz. seyirt- (II-59.24)
 sē-: sevmek (I-43.24)
 sebeb: sebep (I-4.5)
 seccāde: seccade (I-18.45)
 sedir: üstü minderli kolsuz divan (I-50.19)
 sefē: bkz. seFer (II-30.41)
 seFer: defa, kez (I-39.30)
 seferikaş: bir yer adı, Seferikaş (I-10.23)
 seherberlik: seferberlik (I-30.15)
 seherler: bir sülale adı (I-5.5)
 sekāret: ölümden önceki an (II-56.22)
 sekizen: bkz. säksen (II-28.26)
 selā: ölüm ilanı (I-14.14)
 selāmi: bir erkek ismi, Selami (II-51.14)
 selāne: mezbaha (II-43.21)
 selē: yayvan sepet (I-46.6)
 selēddin: bir erkek ismi, Selahattin (II-12.7)
 selve: bkz. sēlvi (II-68.19)
 sēlvi: servi (I-52.35)
 semah: oyun (I-49.3)
 sene: yıl (I-37.12)
 senir: Isparta'ya bağlı bir kasaba, Senir (II-32.25)
 senit: hamur açmaya yarayan dört ayaklı düz tahta (I-26.2)
 sērek: seyrek (I-50.12)
 sēret-: seyretmek (II-66.31)
 sergen: raf (II-58.32)
 seş-: seçmek (II-23.98)
 sēt: bkz. sāḫat (I-22.15)
 sevkāt: sevkıyat (II-55.28)
 seydi sultan: bir türbe adı, Seydi Sultan Türbesi (I-12.11)
 seydimelek: bir köy ismi, Seydimelek (I-12.19)
 seyirt-: hızlıca, koşarak gitmek (II-48.45)
 sēyman: bkz. seymen (I-41.15)
 seymen: damadın en yakın arkadaşı, sağdıç (I-33.16)
 sıçıra-: sıçramak (II-15.23)
 sıfra: sofrası (I-1.33)
 sıhıl-: sıkılmak (I-47.22)
 sıhışdır-: sıkıştırmak (I-43.14)
 sıkı mı: kendisine güveniyorsa (II-65.31)
 sıkıt-: süzdürmek (II-15.17)
 sindı: makas (I-6.16)
 sırf: yalnızca (II-32.8)

sırımlı çarık: hayvan gönünden yapılmış
 çarık (II-28.16)
 sıyr-: çıkarmak (I-53.1)
 sılır: sığır (I-13.6)
 sifil: sivil (I-10.27)
 sıla: bkz. sila (II-60.28)
 sila: sıla, memleket (I-52.11)
 silah: silah (I-6.22)
 sim dut-: saçlara sim yapmak (II-50.14)
 sinā: sine, göğüs, kalp (I-52.49)
 siñ-: saklanmak (II-5.50)
 siñek: sinek (II-15.13)
 siñir: öfke (II-32.52)
 siñirlen-: öfkelenmek (II-32.52)
 sitil: çadırı gerdirmeye yarayan bez,
 çadır eteği (II-15.2)
 sivāri: bkz. suvāri (II-53.10)
 sōu-: soğumak (I-47.15)
 sōuk: bkz. soğuk (I-45.28)
 sō: bkz. sōna (II-65.11)
 sō-: sövmek (II-38.23)
 soğuk: soğuk (I-21.22)
 soğ-: sokmak (I-3.46)
 soğul-: sokulmak (I-47.37)
 sōk-: sökmek (II-14.3)
 sokağ: sokak (I-36.6)
 sokağca sokağca: sokak sokak (II-
 37.12)
 soğku: bkz. soğu (I-17.19)
 soğu: genellikle keşgeklilik buğday
 dövmek için kullanılan büyük taş dibek
 (I-8.17)

sōle-: söylemek (I-26.15)
 sōlemesi ayıp: söylemesi ayıp (I-24.11)
 sōliyen: söyleyen (I-29.30)
 somak: bir ağaç (II-3.34)
 somun: ekmek (II-67.6)
 sona: bkz. sōna (I-19.4)
 sōna: sonra (I-1.27)
 sonağ: bkz. sonağ (I-19.21)
 sonağ: sondaj (I-19.7)
 soñ: son (I-37.11)
 sōñra: bkz. sōna (II-1.28)
 soñsuz: sonsuz (II-38.26)
 soñura: bkz. sōna (I-19.47)
 soñurağtan: sonradan (II-24.8)
 sōra: bkz. sōna (I-17.24)
 sorum: soru sormak (I-14.10)
 sōrut-: ayakta sessizce, boyun eğerek
 emir beklemek (I-6.38)
 sôt kşabası: Bilecik ilçesi, Söğüt (II-
 53.13)
 sôt: söğüt, bir ağaç (II-2.18)
 sovan: soğan (I-45.5)
 sōüd: bkz. sôt (II-48.53)
 sōkül-: boşalmak (I-35.15)
 sōvüt: bkz. sôt (II-23.88)
 sōyle-: söylemek (II-16.12)
 sōzüm yabana: afedersiniz (I-16.20)
 suāl: soru (II-23.101)
 su dōk-: küçük abdest yapmak (II-26.6)
 su: şu (I-36.21)
 sufra: bkz. sıfra (II-32.5)
 sülāle: bkz. sülāle (II-1.6)

sülēman šāh: Selçuklu Sultanı,
 Süleyman Şah (II-53.5)
 sülēyman: bir erkek ismi, Süleyman (II-23.95)
 *sūr-: aşağı doğru hat şeklinde uzanıp gitmek (I-19.24)
 sūr-: devam etmek (I-3.16)
 sūriye: Suriye (I-5.2)
 suval: soru (I-19.37)
 suvāri: atlı birlik (II-47.1)
 sülāle: sülale (I-1.46)
 sülūs: askerlik için çağrı pusulası (I-16.3)
 sür-: bkz. sūr- (I-3.29)
 süreK_öküzü: tarla sürmede kullanılan öküz (I-47.7)
 sürttüme: hayvanlara zincirle tomruk çekirme işi (II-68.17)
 sütlaş: bir köy ismi, Sütlaş (II-6.34)
 sütüre: suture, perde, örtü (I-37.22)
 süzün-: kuruntulu bir şekilde oturmak (II-60.23)

Ş

şādatnāme: diploma (II-28.5)
 şafā ğarşı: sabaha doğru (I-2.14)
 şafāñıldızı: şafak vakti (II-52.28)
 şak_etdim: şaka yaptım (II-5.54)
 şakalak: şaka yapar gibi (II-13.23)
 şakırtısıyna: şakırtısı ile (I-9.24)
 şannan: şan ile (I-11.6)
 şapğa : şapka (I-14.1)

şapġi: bkz. şapğa (II-32.47)
 şarkıkarāş: Isparta ilçesi, Şarkikaraağaç (II-52.28)
 şaşġin: şaşkın (II-19.10)
 şavk: fener (I-39.23)
 şāyālar : işler (I-11.8)
 şe: şey (I-5.4)
 şēden: şeyden (II-22.13)
 şēderdih: şey ederdik (I-3.13)
 *şefeng: gölge (II-52.28)
 şeki: baş örtüsü (I-1.37)
 şeile: bkz. şöle (I-3.45)
 şeler: şeyler (I-49.37)
 şenniK: şenlik (I-8.3)
 şēr_içi: şehir içi (II-14.11)
 şērde: şehirde (II-27.54)
 şēriye: şehriye (II-22.23)
 şētan: şeytan (I-1.48)
 şeyinen: şey ile (I-3.35)
 şıra: üzüm suyu (I-3.44)
 şimci: bkz. şindi (I-33.12)
 şimsi: bkz. şindi (II-37.26)
 şimşir ğaşıq: ağaç kaşık (II-20.73)
 şinci: bkz. şindi (II-62.16)
 şindi: şimdi (I-1.23)
 şinekme: bulgur (II-12.1)
 şir: şiiir (I-48.1)
 şirēli: sıralı (II-14.26)
 şiy: bkz. şe (II-12.17)
 şō: şu (I-25.11)
 şōl_olur: şöyle olur (II-48.28)
 şōle: şöyle (I-1.15)

şölemesine: şöylemesine (II-5.50))
 şorā : bkz. şurā (I-27.17)
 şōrda: şurada (I-3.48)
 şōretīlen: şöretle (II-12.1)
 şose: taş kırıkları üzerine kum
 dökülerek yapılmış yol (I-35.12)
 şuğğarşı: şu karşı (I-5.5)
 şullarına: şuralarına (I-43.32)
 şumnu: Bulgaristan'da bir şehir (II-
 65.7)
 şunnar: şunlar (I-1.37)
 şurā: şuraya (I-6.16)
 şüpelen-: şüphelenmek (I-38.5)

T

tabᵒonnār: tabi onlar (II-67.6)
 tabaḥ: tabak (I-33.3)
 tābi: evet (I-2.12)
 tabiyat: tabiat (II-23.15)
 tādīl: tatil (I-1.12)
 taḥ-: takmak (I-3.14)
 taḥī: takı (I-41.8)
 taḥīrdı: takırtı (I-19.26)
 tāhkaḫat: bkz. tāhḫat (I-39.23)
 tahrana: bkz. tārana (II-20.64)
 tākiPᵒit-: takip etmek (II-13.28)
 tāḫsimᵒol-: dağıtılmak (I-47.5)
 talet: bir erkek ismi, Talat (I-1.7)
 tālim: eğitim (II-47.35)
 tālimgāh: talimgāh (I-16.13)

talingᵒarabası: muhacirlerde at arabası
 (II-67.55)
 tam tekml: eksiksiz (II-30.11)
 tāmsil: bkz. temsil (II-65.20)
 tanıdıḥ: tanıdık (I-23.38)
 tansiyan: tansiyon (II-19.13)
 taṇḫ: tank (II-26.16)
 tapa: tohum ekildikten sonra tarlayı
 düzeltmeye yarayan yassı ağaç araç,
 sürgü (II-59.7)
 tapı: tapu (II-38.6)
 tāplam: bkz. taptamā (II-61.3)
 taptamā: et ve bulgurla yapılan bir
 yemek (I-36.2)
 tārana: tarhana (I-3.3)
 tarla taḫga: tarla takka (I-30.1)
 tārla: tarla (II-12.21)
 tarlı: bkz. tārla (II-10.24)
 tārna: bkz. tārana (II-61.6)
 tas: genellikle içine sulu yiyecekler
 konulan çukur metal kap (I-36.14)
 tāsil: tahsil (II-27.38)
 taşbaşlı: bir lakap, Taşbaşlı (I-1.21)
 tāta: tahta (II-2.35)
 tatarlı: bir belde ismi, Tatarlı (I-34.11)
 taviḥ: bkz. tawuḫ (I-33.10)
 tavla: at ahır (II-55.59)
 tawuḫ: tavuk (I-29.6)
 tāyinᵒol-: atanmak (I-11.2)
 tāyla-: saygı göstermek, değer vermek
 (I-30.12)
 tāhḫat: tahkikat, soruşturmalar (I-39.22)

- teder: tedarik, ihtiyaç (I-21.21)
- tēfcī: tef çalan kimse (II-60.15)
- tēfik: bir erkek ismi, Tevfik (I-1.18)
- teğnek: değnek (I-26.23)
- tehir_{et}:- ertelemek (I-16.5)
- tek: tane (II-32.74)
- tekge: tekke (I-22.18)
- teki: teke (II-32.82)
- tekmil: askerlikte astın üste verdiği sözlü rapor (I-16.18)
- teknova: bir yer ismi, Teknova (I-2.29)
- tel: geline takılan bir süs eşyası (I-18.8)
- televizon: bkz. televzon (I-29.32)
- televizon: bkz. televzon (I-6.5)
- televizoncu: televizyoncu (I-23.16)
- televzon: televizyon (I-6.37)
- telgraf: telgraf (I-10.23)
- tembi_hit:- tembih etmek (II-17.4)
- tēmen: teğmen (I-20.32)
- temmuS: temmuz (I-9.18)
- temsil: örnek (II-26.2)
- temuS: bkz. temmuS (I-47.20)
- tencerē ğapama: bir et yemeği (I-1.28)
- tencerē: tencere (I-1.28)
- tencire: bkz. tencerē (II-7.18)
- tēnciri: bkz. tencerē (II-7.18)
- teneşir: ölü yıkanan kerevet, salacak (I-49.33)
- tenike: teneke (II-15.18)
- tepsi: bir tür tatlı (I-31.20)
- teravi: bkz. terefi (II-63.26)
- teref: taraf (II-53.13)
- terefi: teravih namazı (I-1.42)
- tereke: malzeme (I-23.3)
- tereyā: tereyağ (II-41.10)
- terfiye: askeriyede bir üst rütbeye geçiş (II-13.30)
- tērmināl: terminal (I-51.32)
- ters: gübre (II-65.3)
- tērzi: terzi (I-54.17)
- tesbi: tespîh (I-15.14)
- tev: tef, zilli çalgı (I-3.56)
- teze: taze (I-45.30)
- tezek: yakıt olarak kullanılan kurutulmuş sığır tersi (II-20.56)
- *tezgere: inşaatlarda harç taşımaya yarayan iki kişilik tekne (I-30.30)
- tıktık: kilim dokurken ipleri sıkıştırmaya yarayan alet, kirkit (II-34.36)
- tımar: at bakımı (II-26.13)
- tırabizon: bkz. tırapzon (II-55.42)
- tırafik: trafik (II-3.26)
- tırağdör: traktör (II-54.22)
- tırağtör: traktör (II-42.25)
- tırağyā: Trakya Bölgesi (II-26.25)
- tırámpet: trampet (II-6.5)
- tırapzon: Trabzon (I-16.5)
- tırpan biç:- ekinleri elle biçmeye yarayan ağzı hilal şeklinde uzun tahta saplı biçme aleti (I-29.10)
- tihniyet: tıynet, yaradılış, mizaç (II-27.67)

- tik-: 1- dikmek, ayakta durdurmak (I-33.10) 2- dikiş işi (I-47.34)
 tiren: tren (II-48.35)
 tohma: tokmak (I-21.10)
 tohma: tokmaklı (I-6.1)
 tohtur: bkz. toktur (I-38.25)
 tohu-: dokumak (I-3.43)
 tohuma: dokuma (I-25.19)
 tok-: bkz. tok- (I-3.48)
 tokdur: bkz. toktur (II-7.27)
 tokku tohma: keşgek dövülürken
 tokmaklama işini yapan kimse (I-6.1)
 tokku: soku taşındaki keşgeklilik buğdayı
 dövmeye yarayan büyük tokmak (I-6.1)
 toklu: bir yıllık kuzu (I-31.26)
 toktor: bkz. toktur (II-7.28)
 toktur: doktor (I-18.27)
 toku-: bkz. tohu- (II-12.13)
 tokur tokur: yansıma ses (I-6.2)
 tomatiz: domates (II-40.41)
 tomatiS: bkz. tomatiz (II-61.5)
 tonel: tünel (I-20.14)
 topa topa: topak topak (I-21.20)
 topalā çorbasi: topalak çorbası (I-26.37)
 topar: topal (I-47.45)
 topdan: toptan (II-26.2)
 toplaş-: toplaşmak (II-48.28)
 topTan: bkz. topdan (II-48.31)
 torbi: hayvanların yem torbası (II-30.26)
 torpa: toprak (I-30.1)
 towalet: tuvalet (II-26.6)
 tozā: gelinlerin başına takılan tavuğun
 kanat tüyünden yapılmış tuğ (I-29.6)
 töbe: tövbe (I-1.1)
 tök-: 1- dökmek (I-18.37) 2- koymak,
 sofraya kurmak (I-52.23)
 tökezle-: düşe yazmak (II-53.6)
 tū: tüy (I-33.10)
 tūfāk: tüfek (I-6.22)
 tugaylı: bkz. tuğaylı (II-13.1)
 tuğaylı: bir köy ismi, Tugaylı (II-13.1)
 tuluh: tuluk (I-21.2)
 turbe: türbe (I-3.4)
 türk: türk (I-41.12)
 turuşlu: el örme çorap nakışı türü (I-43.15)
 tuşa dolan-: tuş etmeye çalışmak,
 öldürmek (II-23.57)
 tuvāylı: bkz. tuğaylı (II-51.4)
 tūylü: tüylü (I-1.20)
 tülek deliganlı: çok genç, civan (I-24.27)
 türe-: ortaya çıkmak (I-35.3)
 türkce: Türkçe (I-8.19)
 tütüddür-: tütürmek (II-9.24)
 tütünderesi: bir mevki adı (II-29.15)

U

uçu: için (I-10.5)
 uçun: bkz. uçu (I-43.29)
 ufacıḥ: ufacık (I-18.33)
 ufaḥ: bkz. ufaḥ (I-43.18)
 ufaḥ: ufak (II-6.38)
 ufūrīynan: ufra ile, hamur açılırken hamurun tahtaya yapışmaması için altına atılan un ile (II-7.15)
 ula-: iki veya daha fazla parçayı birbirine bağlamak, tutturmak (I-18.25)
 ula: seslenme ifade eden bir ünlem (I-16.23)
 ulaş-: görmek (II-67.53)
 ulāver-: ulayıvermek (II-5.20)
 ulu yol: ana yol (I-33.17)
 uluborlallār: Uluborlulular (I-38.12)
 ūra-: uğramak (I-52.43)
 urba: kıyafet (I-3.55)
 urḡan: kalın sicim (II-18.5)
 usda: usta (I-30.33)
 usūl: yöntem (II-36.2)
 uş-: uçmak (II-23.27)
 uşak: halk ağzında çocuk, evlat (II-55.27)
 uşak: kuşak, nesil (II-21.2)
 uşdu: süslenmek için kadınların alınlarına bağladıkları ipekli kumaş, uştı (II-20.32)
 uşḡur: kadınların şalvarını tutan ipten kemer (I-43.26)

uşumnu: Şumnu, Bulgaristan'da bir şehir (II-67.39)
 uva: ova (I-5.16)
 uyun-: yoğurt öğütmek anlamında (I-22.24)
 uyuz: kaşıntıverici deri hastalığı (I-18.47)
 uzā-: uzamak (I-52.32)
 uzannuḥ: uzunluk (I-18.41)

Ü

úc: bkz. üş (I-1.10)
 úliy: uluyor (I-2.14)
 üst: bkz. üs (II-20.18)
 úş: bkz. üş (I-28.18)
 üç_cüz: üç yüz (I-35.14)
 üç_cetek: kadınların düğünlerde ve eğlencelerde giydikleri üç değişik renkli etek (I-18.23)
 *üç sī: bkz. üç_cetek (II-58.40)
 üç sī: kadınların düğünlerde ve eğlencelerde giydikleri üç değişik renkli etek (II-58.40)
 üj: bkz. üş (I-2.1)
 ülemā: bilginler (I-19.46)
 üleşdir-: paylaştırmak (II-24.25)
 ülger: Ülker, Boğa burcunda yedi yıldızdan oluşan takım (I-3.38)
 ümük: dar geçit, boğaz (II-6.20)
 ünne-: çağırmak (II-15.65)
 üretim: neslin devamı (I-1.9)
 ürüsüm: örf, adet, töre (I-1.39)
 üs: üst (I-18.37)

üsdün: üstün (I-1.64)
 üsēn_efesi gālması: bir lakap, Hüseyin Efesi Kalması (I-32.9)
 üseyin: bir erkek ismi, Hüseyin (II-42.46)
 üsēyīn: bkz. üseyin (I-51.13)
 üsT: bkz. üs (I-26.16)
 üş: üç (I-7.12)
 ütüye gir-: ütülenmek (II-47.15)
 üz: yüz, bir şeyin üst kısmı (I-1.29)
 üye: üzerine (II-23.36)
 üzengi: atın her iki tarafında ayak koymaya yarayan metal parça (I-49.21)
 üzük: yüzük (I-14.1)

V

va: bkz. vā (II-59.35)
 vā-: bkz. vār- (I-22.15)
 vā: var, mevcut (II-2.11)
 vagın: vagon (II-26.3)
 vagunet: vagonet (II-6.11)
 vaḥıt: bkz. vaḥıt (I-3.42)
 vaḥıt: vaḥıt (I-2.19)
 vala: değişik renkli krep, Kore eşarbi (I-18.24)
 vala: vallahi (II-70.26)
 vallāyi billāyi: vallahi billahi (I-39.32)
 vapır: vapur (I-16.11)
 vār-: gitmek, ulaşmak (I-16.11)
 varıkan: varırken (II-46.21)
 vāsita: vasıta, araç (I-2.22)
 vāsta: bkz. vāsita (II-37.23)

vāT_let-: bir işi yapacağına söz vermek (II-46.28)
 vāzife: görev (I-10.34)
 vē-: vermek (I-16.3)
 vefāt_let-: ölmek (II-56.23)
 velevī: bir sülale ismi, Velevi (I-2.2)
 velfecir: kötü söz (I-19.40)
 velhāsılı velkelām: kısacası (I-10.7)
 vēr-: bkz. vēr- (I-28.13)
 vēr-: vermek (I-16.20)
 vēre: sürekli, ha bire (II-52.22)
 vesāyit: bkz. vāsita (II-32.26)
 veyā_ıt: bkz. veyāḥut (I-19.6)
 veyāt: bkz. veyāḥut (II-70.36)
 veyāḥut: veyahut (I-7.18)
 vijdān: vicdan (I-7.15)
 vilāyet: il (I-12.25)
 vir-: vermek (II-22.18)
 vūr-: vurmak (I-25.10)

Y

yā: hayır (I-1.9)
 yā-: yağmur yağmak (I-3.8)
 ya'ā: bkz. yā (I-1.15)
 yaba: harmanda saman atmaya yarayan ağaçtan bir alet (I-54.21)
 yaban: uzak ve yabancı memleket (II-65.40)
 yādarlıhlī: ferah, geniş, müsait (I-49.10)
 yaḥ-: yakmak (I-29.14)
 yaḥın: yakın (I-2.9)
 yaḥa goyuḫlar: yakmışlar (II-40.4)

- yağa: küçük tepe, bayır (II-61.1)
yağıp: bir erkek ismi, Yakup (I-39.22)
yāla-: yağlamak (I-27.17)
yalan: yalancı dünya, fani (I-41.21)
yālī: yağlı (II-3.2)
yalınız: yalnız (I-10.28)
yaliz: bkz. yalnız (I-51.14)
yamaş: yamaç (II-18.2)
yāmır: bkz. yāmur (I-25.4)
yāmur: yağmur (I-3.8)
yān yan: yan yana (I-43.14)
yanaş-: ilgilenmek, istek göstermek (I-3.25)
yanda: tarafında (I-23.4)
yandağı: yandaki (I-39.17)
yanı: yani (I-19.1)
yāni: bkz. yanı (II-67.29)
yānlış: yanlış (I-12.14)
yanna: yanına (I-22.19)
yannık yay-: yayık yapmak (II-15.22)
yannık: bkz. yayık (II-15.22)
yāñānyōn: yanıyorum, üzülüyorum (II-60.57)
yañıldiñ: yanıltıyorsun (I-28.3)
yañkı: yankı (I-19.24)
yapā: yapağı, koyun yünü (I-3.38)
yapabilisem: yapabilirsem (II-42.41)
yapağ: bkz. yapā (II-57.12)
yaparıS: yaparız (I-54.16)
yapdııñız: yaptığınız (II-13.30)
yapıyağ: yapıyoruz (I-31.2)
yaprah: bağ yaprağı (I-26.31)
yapTı: yaptı (I-30.34)
yār: bkz. yēr (II-65.15)
yār: sevgili (I-35.28)
yarpız: yarpuz, nane türünden hoş kokulu bitki (II-20.67)
yārpızlı: yarpuzlu (II-20.66)
yasaK: yasak (II-39.12)
yāsdiğ: bkz. yasdık (II-18.4)
yasdık: yastık (I-3.41)
yāsin: Kur'an-ı Kerim'de bir sure (II-56.23)
yaş gün ossuñ: bebekler için uzun ömürlü olsun (I-6.11)
yaşa-: peynir, yoğurt vb. için bozulmamak (II-15.30)
yaşdım: yaşadım (I-42.21)
yāşlı: ihtiyar (II-46.11)
yaşlı: bkz. yāşlı (I-43.17)
yatāı: yatağı (I-24.1)
yatağ: yatak (I-3.41)
yataK: bkz. yatağ (II-25.12)
yavıhlı: yar, sevgili (I-41.18)
yavrı: yavru (I-1.35)
yāvru: bkz. yavrı (I-23.1)
yavta: askerlik için çağrı pusulası, sülüs (II-55.23)
yavut: bkz. yahtut (II-21.6)
yāw: bkz. yawu (I-32.11)
yawrı: bkz. yavrı (I-1.52)
yawu: ya hu (I-19.31)
yāy: kamış (I-25.21)

yayık: tere yağı çıkarmak için sütün içinde dövüldüğü veya çalkalandığı kap (II-20.16)
 yāyıl-: hayvanlar için otlamak (II-18.20)
 yāyla: yayla (I-50.14)
 yāylalık: yaylacılık yeri (II-68.14)
 yāylı: bkz. yāyla (II-34.30)
 yāylım: keçilerin beslenmesi için çalılık alan (II-27.55)
 yāyma: hayvan sırtına iki taraflı konulan büyük, dolu tek çuval (I-54.24)
 yaz-: sermek (II-7.15)
 yazım yazın: okuyup yazma (I-14.10)
 yazın: yazları (I-21.23)
 yazıyaḥ: yazıyoruz (I-51.11)
 yazıhāne: yazıhane (I-16.12)
 yazma: baş örtüsü (I-1.38)
 yaḥut: yahut (I-50.13)
 yēcek: yiyecek (II-5.43)
 yēdi: yedi (II-4.28)
 yeḡen: yeḡen (I-1.14)
 yel-: gezip dolaşmak (I-36.27)
 yeleK: yelek (I-14.27)
 yēmeḡ: yemek (II-4.20)
 yemek dök-: sofrayı kurmak, yemek vermek (II-61.31)
 yemek tök-: sofrayı kurmak (I-40.9)
 yemekhāne: yemekhane (II-13.18)
 yemiş: incir (I-47.12)
 yēn: bkz. yeḡen (I-1.21)
 yengekden: yeniden (II-34.31)
 yenice: bir köy ismi, Yenice (II-67.1)

yēḡge: 1- yenge (I-8.11) 2- gelinin yanında eşlik eden kimse (I-52.5)
 yeḡi: bkz. yeḡi (II-12.31)
 yeḡi: yeni (I-8.20)
 yeḡiler: gençler (I-43.24)
 yēr: yer (I-1.2)
 yeregiren: bir köy ismi, Yeregiren (I-6.8)
 yesir: esir (I-37.13)
 yeṣil_āmat: bir lakap, Yeşil Ahmet (II-14.3)
 yet-: yetişmek, büyümek (I-10.36)
 yetip bit-: olup bitmek (I-24.10)
 yētkili: yetkili kimse (II-43.25)
 yēvecē cezā: yeyivereceği ceza (II-62.29)
 yīḡıl-: toplanmak (I-45.11)
 yīḡ-: yıkmak, indirmek (I-6.22)
 yīḡa-: bkz. yīḡa- (I-23.22)
 yīḡıl-: yıkılmak (I-1.3)
 yılannı öreni: bir ören yeri ismi, Yılanlı Öreni (II-54.1)
 yılınādar: yılına kadar (II-20.13)
 yılış-: inanmamak (II-49.24)
 yımırta: yumurta (I-24.26)
 yımirtı: bkz. yımırta (II-3.3)
 yıpraḡ: bir köy ismi, Yıprak (I-33.36)
 yıpraḡlı: Yıprak köyünden (I-33.37)
 yıprāḡ: Yıprak köyünün (I-32.8)
 yī_ḡıldıl-: yığıldığı (II-49.8)
 yī_ıl-: yığılmak (I-49.13)
 yī_ıntı: yığıntı (II-54.2)

- yi-: yemek (I-7.10)
yidi: bkz. yèdi (I-43.13)
yīgi_Uet-: hayvanları yemlemek (II-6.32)
yiğen: bkz. yèğen (II-13.6)
yīhiyarıS: yıkıyoruz (I-54.12)
yīka-: yıkamak (I-18.12)
yīkanma: yıkanma (I-33.14)
yīla beri gel-: dolup taşmak (I-40.8)
yim beş: yirmi beş (II-4.13)
yimek: yemek (I-23.42)
yimekli_Uet-: yemeğe davet etmek (II-7.5)
yin-: yenmek (II-6.2)
yiñge: bkz. yēñge (II-4.11)
yiñilen taraf: yenilen taraf (II-18.4)
yir: bkz. yèr (I-3.45)
yirli: yerli, eskiden beri bulunduğu yerde ikamet eden (II-17.15)
yirmi: yirmi (I-38.2)
yit-: yetmek (I-29.49)
yiyēriS: yeriz (I-54.19)
yò_Uurul-: yetişmek (II-27.4)
yò_Uudu: yoktu (I-14.10)
yò_Uudun: bkz. yò_Uudu (II-59.39)
yò_Uuķana: yokken (II-27.69)
yò_UurT: bkz. yò_Uurt (II-41.10)
yò_Uurt: yoğurt (I-22.23)
yò_Uusa: bkz. yōsa (II-26.35)
yò_Uut: bkz. yaħut (I-44.1)
yō: hayır (I-29.16)
yōdu: bkz. yò_Uudu (I-27.13)
yoğudu: bkz. yò_Uudu (II-20.71)
yoğurt çal-: yoğurt öğütmek (II-15.21)
yoħ: yok (I-1.11)
yoħarı: yukarı (I-1.19)
yoħluħ: yokluk (I-30.6)
yoķ: bkz. yoħ (I-3.42)
yōķ: yok (I-2.19)
yōķana: yok iken (I-27.13)
yoķarı: bkz. yoħarı (I-12.20)
yolma: ekin yolma işi (I-3.35)
yolsuz kilsiz: hiçbir şeysiz (I-30.3)
yonan: Yunan (I-12.12)
yónuz: bir erkek ismi, Yunus (II-38.8)
yorduħ: yorulurduk (I-23.21)
yorgâ cavırı: Yorgo gâvuru (II-55.1)
yorga ôreni: bir ören yeri ismi, Yorga Öreni (II-54.1)
yorgâlar: bir köy ismi, Yorgalar (II-55.1)
yörgâlar: bkz. yorgâlar (II-6.37)
yorgan sır-: yorgan dikmek (I-40.40)
yörgan: yorgan (I-36.36)
yorgo,ôreni: bkz. yorga ôreni (II-54.7)
yōsa: yoksa (I-6.41)
yoz: kuzusu olmayan koyun (II-56.4)
yörúk: bkz. yörük (II-13.8)
yörü_Uüz: yörügüz (II-5.1)
yörü-: yürümek (I-6.36)
yörük: yörük (II-1.7)
yū_Uur-: yoğurmak (I-26.38)
yú-: bkz. yu- (I-46.5)
yū-: bkz. yu- (I-3.40)
yu-: yıkamak (I-21.12)

yudurt-: yıkatmak (I-23.38)
 yuğrul-: yoğrulmak (I-4.4)
 yuğur-: yoğurmak (II-41.6)
 yuğa ekmek: yufka ekmek (I-18.13)
 yuğa: bkz. yuğa ekmek (I-33.6)
 yun-: yıkanmak (I-23.40)
 yunağ: çamaşır yıkanan yer (II-10.26)
 yunannılar: Yunanlılar (II-21.16)
 yūnğ: yūn (I-3.41)
 yurT: yerleşim yeri (II-62.9)
 yūsūk: bkz. üzük (II-51.16)
 yuva: odunla yemek pişirilen ocak (II-19.15)
 yuvarlağ: yuvarlak (I-21.9)
 yuvarlağ ekmek: aydaş çocuklar için yapılan ortası boş çember şeklinde çörek (II-2.27)
 yük: hayvanın iki tarafına atılarak yüklenen eşyalar (I-7.14)
 yüksekler: itibarlı kimseler (I-36.1)
 yūs: yüz rakamı (I-30.16)
 yūsseK: yüksek (II-16.4)
 yūzūk: yüzük (I-9.42)

Z

zabaylā: sabahleyin (II-20.5)
 zaķız: sakız (I-50.13)
 zalatalık: salatalık (II-40.45)
 zāmetli: zahmetli (II-67.20)
 zapT_oliy: zaptediliyor, sahip olunuyor (I-2.15)
 zar zorna: zorlukla (I-27.9)

zat: saygı duyulan kimse (II-40.1)
 zātan: bkz. zatın (II-6.23)
 zatın: zaten (I-10.18)
 zāti: bkz. zatın (II-18.15)
 zayāt: kayıplar (II-66.2)
 zebil: perişan (II-28.18)
 zehmeri: kışın en şiddetli zamanı, kara kış, zemheri (I-51.27)
 zehrē: zahire, tahıl (II-39.29)
 zencir: zincir (II-30.48)
 zepze: sebze (I-38.29)
 zētīn yā: zeytin yağı (II-3.3)
 zētīn: zeytin (II-3.3)
 zeytinlik: zeytin bahçesi (II-1.13)
 zilif: zülüf, saç (I-6.7)
 zini: 1- büyük tepsi (I-45.39) 2- bir tatlı (I-31.21)
 zirāT: ziraat (II-27.27)
 zobā: soba (II-15.12)
 zopbaĶ: bir oyun (II-17.20)
 zuman: zaman (II-6.5)
 zurnī: zurna (II-61.23)
 zūr-: sürmek, dokunmak (I-48.3)

* işaretli örnekler Derleme Sözlüğü'nde olmayan örnekler

